

NOVUM

TESTAMENTUM

DOMINI NOSTRI

JESU CHRISTI.

INTERPRETE THEODORO BEZA.

PHILADELPHIA:
GEO. S. APPLETON, 148 CHESTNUT STREET.
NEW YORK:
D. APPLETON & CO., 200 BROADWAY.

1848.

BD1990

1848

By Exchange
Army And Navy Club
Aug. 13, 1929

P R E F A C E.

THE now acknowledged propriety of giving students of languages familiar works for translation—thus adopting in the schools the mode by which the child first learns to talk—has induced the publication of this new American Edition of Theodore de Beza's Latin Version of the New Testament Scriptures.

Of the work itself it is hardly necessary to speak. Its publication was suggested by the favor with which the author's lectures on the Epistles were received at the Academy of Lausanne. The translation thus heralded was received with a favor which with Protestant Christians it has never lost. Several editions were published during the lifetime of Beza, to which he made such improvements as his attention was directed to, or as were prompted by his familiarity, as Greek Professor, with the original. Since 1556, when it first appeared at Geneva, this work has kept its place in the general esteem; while more recent versions have been so strongly tinged with the peculiarities of the translators as to make them acceptable to particular classes only. The Editor has exerted himself to render the present edition, by its superior accuracy and neatness, worthy of patronage; and the Publishers flatter themselves that the pains bestowed will insure for it a preference over any other edition.

THE EDITOR.

EVANGELIUM SECUNDUM MATTHAEUM.

CAP. I.

LIBER generationis Jesu Christi, filii Davidis, filii Abrahami.

2 Abrahamus genuit Isaacum, Isaacus autem genuit Jacobum, Jacobus autem genuit Judam et fratres eius,

3 Judas autem genuit Pharesum et Zaramum e Thamarâ, Pharesus autem genuit Esromum, Esromus autem genuit Aramum,

4 Aramus autem genuit Aminadabum, Aminadabus autem genuit Naassonem, Naasso verò genuit Salmonem,

5 Salmo verò genuit Boozum e Rachabâ, Boozus autem genuit Obedem e Ruthâ, Obedes autem genuit Jessen,

6 Jesse verò genuit Davidem illum regem, David autem rex ille genuit Solomonem ex eâ quae fuerat *uxor* Uriæ,

7 Solomon verò genuit Roboamum, Roboamus autem genuit Abiam, Abias autem genuit Asam,

8 Asa autem genuit Josaphatum, Josaphatus autem genuit Joramum, Joramus autem genuit Hoziam,

9 Hozias autem genuit Joathamum, Joathamus autem genuit Achazum, Achazus autem genuit Ezechiam,

10 Ezechias autem genuit Manassen, Manasses autem genuit Amonen, Amon autem genuit Josiam,

11 Josias autem genuit Jechoniam et fratres ejus, in transportatione illâ Babylonicâ :

12 Post transportationem *autem* illam Babylonicam, Jechonias genuit Salathielem, Salathiel autem genuit Zorobabelem,

13 Zorobabel autem genuit Abiunem, Abiud autem genuit Eliachi-

mum, Eliachimus autem genuit Azorem,

14 Azor autem genuit Sadocum, Sadocus autem genuit Achimum, Achimus autem genuit Eliudem,

15 Eliud autem genuit Eleazarum, Eleazarus autem genuit Matthanem, Matthan autem genuit Jacobum,

16 Jacob autem genuit Josephum virum Mariae, ex quâ genitus est JESUS, ille qui dicitur Christus.

17 Universae igitur progenies ab Abrahamo usque ad Davidem, progenies quatuordecim : et a Davide usque ad transportationem Babylonicam, progenies quatuordecim : et a transportatione Babylonicâ usque ad Christum, progenies quatuordecim.

18 ¶ Jesu verò Christi nativitas ita fuit : Quum enim mater ejus Maria desponsata esset Josepho, priusquam ipsi convenienter, inventa est gravida esse a Spiritu Sancto.

19 Porrò Josephus vir ejus, quum esset justus, et nollet eam ignominiae exponere, voluit clam eam dimittere.

20 Haec autem quum in animum induxisset, ecce angelus Domini in somnio apparuit ei, dicens, Josephe, fili Davidis, ne metue accipere Mariam uxorem tuam ; nam quod in ea genitum est, ex Spiritu Sancto est.

21 Pariet autem filium, et vocabis nomen ejus Jesum : ipse enim liberabit populum suum ex peccatis ipsius.

22 (Totum hoc autem factum est, ut impleretur quod ait Dominus prophetam, dicentem,

23 Ecce, virgo illa praegnans erit, et pariet filium, et vocabis nomen ejus Emmanuel ; quod est, si interpretaris, Nobiscum Deus.)

24 Experrectus autem Josephus

ex somno, fecit ut ei imperarāt angelus Domini, et aceperit uxorem suam.

25 Sed non cognovit eam, quousque peperisset filium illum suum primogenitum: voeavitque nomen ejus JESUM.

CAP. II.

QUUM ergo natus esset Jesus in eā Bethleemā quae est Judaeae, temporibus Herodis regis, eeee Magi ab Oriente advenerunt Hierosolymam,

2 Dieentes, Ubi est ille rex Iudaeorum, qui natus est? vidimus enim ejus stellam in Oriente, et venimus ut adoremus eum.

3 His autem auditis, Herodes rex turbatus est, et tota Hierosolyma cum eo.

4 Et congregatis omnibus primariis saecordotibus et scribis populi, percontatus est ab eis ubi Christus ille nasciturus esset.

5 At illi dixerunt ei, In eā Bethleemā quae est Judaeae: sic enim scriptum est per prophetam,

6 Et tu Bethleema, terra Iudee, nequaquam minima es inter duees Iudee, ex te enim exhibit dux qui pascat populum illum meum Israēlem.

7 Tum Herodes, clam voeatis Magis, exquisivit ab eis quo tempore stella apparuisset.

8 Et, eis Bethleemiam dimissis, dixit, Profecti, penitus exquirite de puerulo illo: postquam autem illum inveneritis, renunciate mihi, ut et ego veniam et adorem eum.

9 Ipsi verò, audito rege, profecti sunt: et eeee, stella, quam viderant in Oriente, praeibat eis, donec venit stetitque supra locum in quo erat puerulus ille.

10 Visā autem stellā, gavisi sunt gaudio magno valde:

11 Et ingressi domum, invenerunt puerulum eum Mariā matre ipsius; et prostrati adoraverunt eum; aperi- tisque thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, et thus, et myrrham.

12 Et divinitus admoniti in som-

nio ne reverterentur ad Herodem, per aliam viam regressi sunt in regionem suam.

13 Ipsis autem regressis, eeee, angelus Domini appetet in somnio Josepho, dieens, Experrectus accipe puerulum et matrem ejus, et fuge in Aegyptum; et esto illic usquedum dixerō tibi; futurum est enim, ut Herodes quaerat puerulum, ad eum perdendum.

14 Ille verò experrectus accepit puerulum et matrem ejus nocte, et cessit in Aegyptum:

15 Et fuit illic usque ad obitum Herodis; ut impleretur quod ait Dominus per prophetam, diecentem, Ex Aegypto vocavi filium meum.

16 Tum Herodes, quum vidisset se illusum esse a Magis, excanduit valde, et, missis carnificibus, intermit omnes pueros qui erant in Bethleem, et in omni confinio ejus, a bimulis et infra, secundū tempus quod exquisierat ex Magis.

17 Tune impletum fuit quod ait Dominus per Hieremiam prophetam, diecentem:

18 Vox in Ramā audita est, lamentatio, et fletus, et ejulatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolationem admittere, de eo quod non sint.

19 Quum autem obiisset Herodes, eeee angelus Domini in somnio apparuit Josepho in Aegypto:

20 Dieens, Experrectus accipe puerulum et matrem ejus, et proficisciere in regionem Israēlis: mortui sunt enim qui petebant animam pueruli.

21 Ille verò experrectus accepit puerulum et matrem ipsius, et venit in regionem Israēlis.

22 Quum autem audisset Arche- laum regnare in Judaeā pro Herode patre suo, timuit illuc abire: verūm divinitus admonitus in somnio, see- esit in partes Galilaeae.

23 Et quum eō venisset, habitavit in urbe quae dieitur Nazareth: ut impleretur quod dictum est per propheta, fore ut Nazarenus vocaretur.

CAP. III.

TEMPORIBUS autem illis adfuit Joannes Baptista, praedicans in deserto Iudeae:

2 Dicensque, Resipiscite, appropinquavit enim regnum coelorum.

3 Nam hic est ille de quo dictum est per Esaiam prophetam, dicentem, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, complanate semitas ejus.

4 Ipse vero Joannes habebat vestimentum suum e pilis camelinis, et zonam coriaceam circum lumbos suos; alimentum autem ejus erat locustae et mel agreste.

5 Tunc exivit ad eum Hierosolyma, et tota Iudea, totaque regio circumiacens Jordani,

6 Et baptizabantur ab eo in Jordane, confitentes peccata sua.

7 Quum vidisset autem multos ex Pharisaieis et Sadducaeis venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum, quis vobis praemonstravit ut fugeretis a futurâ irâ?

8 Ferte igitur fructus convenientes resipiscientiae:

9 Et ne putate *vobis* dicendum apud vos ipsos, Patrem habemus Abramum; dico enim *vobis* Deum posse etiam ex lapidibus istis excitare liberos Abrahamo.

10 Jam vero etiam securis ad radicem arborum posita est. Omnis igitur arbor, non ferens fructum bonum, exciditur, et in ignem abjicitur.

11 Ego quidem baptizo vos aquâ ad resipiscientiam; is vero, qui ponere me venit, validior me est, cuius non sum dignus qui soleas portem: ipse vos baptizabit Spiritu Sancto et igne:

12 Cujus ventilabrum *est* in manu suâ, et *qui* perpurgabit aream suam, et coget triticum suum in horreum; paleam autem exuret igni inexstincto.

13 ¶ Tunc advenit Jesus a Galilaeâ ad Jordanem, ad Joannem, ut baptizaretur ab eo.

14 At Joannes obnixè prohibebat eum, dicens, Mihi opus est ut a te baptizer, et tu venis ad me?

15 Respondens autem Jesus dixit ad eum, Omitte *me* nunc; ita enim decet nos implere omnem iustitiam. Tune omittit eum.

16 Et baptizatus Jesus ascendit statim ex aquâ; et, ecce, aperti sunt ei coeli, et vidit Spiritum Dei descendenter quasi columbam, et venientem super ipsum:

17 Et, ecce, vox *adfuīt* e coelis, dicens, Hic est Filius ille meus, dilectus ille, in quo acquiesco.

CAP. IV.

TUNC Jesus subductus fuit in desertum a Spiritu, ut tentatur a diabolo.

2 Et quum jejunasset dies quadraginta et noctes quadraginta, postea esuriit.

3 Et quum venisset ad eum tentator, dixit, Si Filius es Dei, dic ut isti lapides panes fiant.

4 At ille respondens dixit, Scriptum est, Non solo pane vivet homo, sed ex quovis verbo prodeunte per os Dei.

5 Tunc assumit eum diabolus in sanctam urbem, et statuit eum super pinnas templi:

6 Dixitque ei, Si Filius es Dei, dejice te ipsum deorsum; nam scriptum est, Angelis suis mandabit de te; et *ipsi* attollent te in manus, ne quando offendas ad lapidem pedem tuum.

7 Dixit ei Jesus, Vicissim scriptum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 Rursum, assumit eum diabolus in montem sublimem valde, et ostendit ei omnia regna mundi, et gloriam eorum:

9 Dixitque ei, Haec omnia tibi dabo, si prostratus adoraveris me.

10 Tunc dicit ei Jesus, Abi, Sathan; scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, et ei soli serveis.

11 Tunc omittit eum diabolus; et, ecce, angeli accesserunt, et ministrabant ei.

12 ¶ QUUM audisset autem Je-

bus Joannem traditum esse in *custodiam*, rediit in Galilaeam :

13 Et relietâ Nazareth, venit et habitavit in Capernauno, *urbe* maritimâ, in finibus Zabulon et Nephthalim :

14 Ut impleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, diceantem,

15 Terra Zabulon, et terra Nephthalim, *ad* viam maris, seeus Jordaniem, Galilaea Gentium :

16 Populus positus in tenebris vidit lucem magnam ; et positis in regione et umbrâ mortis, lux exorta est.

17 ¶ Ex eo tempore coepit Jesus praedicare, et dicere, Resipiscite ; apropinquavit enim regnum coelorum.

18 Ambulans autem Jesus ad mare Galilaeae, vidi duos fratres, Simonem, qui dictus est Petrus, et Andream fratrem ejus, jacientes rete in mare ; erant enim piscatores.

19 Et dicit eis, Sequimini me, et faciam vos piscautores hominum.

20 Illi verò statim, omissis rebus, sequuti sunt eum.

21 Tunc progressus illine, vidi alios duos fratres, Jacobum filium Zebedaei, et Joannem fratrem ejus, in navilio eum Zebedao patre suo, sacerdentes retia sua ; et vocavit eos.

22 Illi autem statim, omisso navilio et patre suo, sequuti sunt eum.

23 ¶ Et obivit totam Galilaeam Jesus, doeens in synagogis ipsorum, et praedieans evangelium regni, et sanans quemvis morbum, et quemvis languorem in populo.

24 Tunc emanavit fama ipsius in totam Syriam ; et obtulerunt ei omnes malè affectos, variis morbis et erueiatibus detentos, et daemoniaeos, et lunaticos, et paralytieos ; sanavitque eos.

25 Et sequuta est eum turba multa a Galilaeâ ac Decapoli, et Hierosolymis, et Judaeâ, et regionibus trans Jordanem sitis.

CAP. V.

QUUM vidisset autem turbam, ascendit in montem : et quum

concedisset, adiérunt cum discipuli ejus.

2 Tunc, aperto ore suo, docebat eos, dicens,

3 Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum coelorum.

4 Beati qui lugent : quoniam ipsi solamen recipient.

5 Beati qui sunt mites : quoniam ipsi terram haereditario jure obtinebunt.

6 Beati qui esurunt et sitiunt justitiam : quoniam ipsi saturabuntur.

7 Beati qui sunt misericordes : quoniam ipsis misericordia tribuetur.

8 Beati qui sunt mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt.

9 Beati qui sunt pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur.

10 Beati quos persecuntur *homines* justitiae causâ : quoniam ipsorum est regnum coelorum.

11 Beati eritis quum vos convitiis afficerint et persecuti fuerint, et nientientes dixerint quidvis mali adversùs vos, propter me.

12 Gaudete et exultate ; quoniam merces vestra multa est in coelis : ita enim persecuti fuerunt prophetas qui fuerunt ante vos.

13 ¶ Vos estis sal terrae. Quod si sal infatuatus fuerit, quo salietur ? ad nihil valet amplius, nisi ut abjiciatur foras, et econulectur a quibusvis.

14 Vos estis lux mundi. Non potest urbs occultari supra montem posita.

15 Neque accendunt lucernam, et ponunt eam subter medium, sed in candelabrum ; et splendet omnibus qui sunt in domo.

16 Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, glorificentque Patrem illum vestrum qui *est* in coelis.

17 ¶ Ne existimate me venisse ut dissolvam legem aut prophetas : non veni ut *eam* dissolvam, sed ut *eam* impleam.

18 Amen quippe dieo vobis, usquedum praeterierit coelum et terra, iusta unum aut unus apex nequaquam

praeterierit ex lege, usquedum omnia facta fuerint.

19 Quisquis igitur solverit unum ex mandatis hisce minimis, et ita docuerit homines, minimus vocabitur in regno coelorum: quisquis autem fecerit et docuerit, iste magnus vocabitur in regno coelorum.

20 Dico enim vobis, nisi abundaverit vestra justitia plus quam illa scribarum et Pharisaeorum, vos nequaquam ingressuros in regnum coelorum.

21 Audistis dictum fuisse a veteribus, Non occides; quisquis autem occiderit, tenebitur iudicio:

22 Ego verò dico vobis, Quicunque irascitur fratri suo temere, tenebitur iudicio: quicunque verò dixerit fratri suo, Raca, tenebitur consessu: quisquis autem dixerit, Fatue, tenebitur Gehennâ ignis.

23 Igitur, si munus tuum attuleris ad altare, et illuc memineris fratrem tuum habere aliquid contra te;

24 Omitte illic munus tuum coram altari, et abi; primùm reconciliator fratri tuo, et tunc, ubi veneris, offer munus tuum.

25 Esto amicus adversario tuo cito, dum es in viâ cum eo: nequando te tradat adversarius iudici, et iudex te tradat ministro, et in custodiam conjiciaris.

26 Amen dico tibi, nequaquam exhibis illinc, usquedum reddideris ultimum quadrantem.

27 Audistis dictum fuisse a veteribus, Non moechaberis:

28 Ego verò dico vobis, Quicunque aspicit mulierem, ut eam concupiscat, jam adulteravit eam in corde suo.

29 Quod si oculus tuus dexter facit ut tu offendas, erue eum, et abdice abs te: expedit enim tibi ut pereat unum ex membris tuis, ac non totum corpus tuum conjiciatur in Gehennam.

30 Et si dextera tua manus facit ut tu offendas, excinde eam, et abdice abs te: expedit enim tibi ut pereat

unum ex membris tuis, ac non totum corpus tuum conjiciatur in Gehennam.

31 Dictum est autem, Quisquis dimiserit uxorem suam, det ei libellum abscessionis:

32 Ego verò dico vobis, Quisquis dimiserit uxorem suam, extra rationem scortationis, facit ut ea moechetur: et quisquis dimissam duxerit, moechatur.

33 Rursum audistis dictum fuisse a veteribus, Non pejerabis, sed reddes Domino quae tu juraveris:

34 Ego verò dico vobis, Ne jurate omnino: neque per coelum, quia thronus Dei est:

35 Neque per terram, quia scabelum est pedum ejus; neque per Hierosolymam, quia urbs est magni regis.

36 Neque per caput tuum jures, quia non potes unum capillum album aut nigrum facere:

37 Esto autem sermo vester, Etiam, etiam, Non, non: quod autem supra haec redundat, a malo est.

38 Audistis dictum fuisse, Oculum pro oculo, et dentem pro dente:

39 Ego verò dico vobis, Ne obsistite improbo; sed qui te caedet in dexteram tuam maxillam, obverte ei et alteram.

40 Et ei qui velit tecum contendere, ac tunicam tuam capere, dimitte illi etiam pallium:

41 Et quisquis te angariabit ad milliare unum, abi cum eo duo.

42 Petenti abs te dato: et volentem mutuari abs te ne aversare.

43 Audistis dictum fuisse, Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum:

44 Ego verò dico vobis, Diligite inimicos vestros, benedicite iis qui devovent vos, benefacite iis qui oderunt vos, et precamini pro iis qui vobis infestis sunt, et persequuntur vos:

45 Ut sitis filii Patris illius vestri qui est in coelis: facit enim ut sol suus exoriatur super malos ac bonos, et pluit super justos et injustos.

46 Nam si dilexeritis eos qui dili-

gunt vos, quam mercedem habebitis ? nonne et publicani idem faciunt ?

47 Et si complexi fueritis fratres vestros solùm, quid amplius facitis ? nonne et publicani ita faciunt ?

48 Estote igitur vos perfecti, ut Pater vester, qui est in coelis, perfectus est.

CAP. VI.

ATTENDITE, ne justitiam vestram excreatis coram hominibus, ut spectemini ab eis : alioquin mercedem non habebitis apud Patrem vestrum qui *est* in coelis.

2 Itaque quum praestabis eleemosynam, ne curato buccinâ cani coram te, sicut hypocritae faciunt in synagogis et in plateis, ut gloriam consequantur ab hominibus : amen dico vobis, retulerunt mercedem suam.

3 Quum verò tu das eleemosynam, ne noverit sinistra tua quid faciat dextera tua ;

4 Ut sit tua eleemosyna in occulto ; Pater autem tuus, qui *te* aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

5 Et quum precaberis, ne esto ut hypocritae ; amant enim in conventibus et in angulis platearum stantes precari, ut apparent hominibus, amen dico vobis, retulerunt mercedem suam.

6 Tu verò, quum precaris, introito in conclave tuum ; et clauso ostio tuo, precare Patrem tuum in occulto ; et Pater tuus, qui *te* aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

7 Precantes autem ne eadem blaterate, ut ethnici ; putant enim fore ut suâ illâ loquacitate exaudiantur.

8 Ne igitur ipsis assimilamini : novit enim Pater ille vester, quibus sit vobis opus, antequam vos petatis ab eo.

9 Vos igitur ita precamini : PATER noster, qui *es* in coelis, sanctificetur nomen tuum :

10 Veniat regnum tuum : Fiat voluntas tua, sicut in coelo, *ita* etiam in terrâ :

11 Panem nostrum quotidianum da nobis hodie :

12 Et remitte nobis debita nostra, sicut et nos remittimus debitoribus nostris :

13 Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos ab illo malo : Quia tuum est regnum, et potentia, et gloria in secula. Amen.

14 Nam si remiseritis hominibus suos lapsus, remittet etiam vobis Pater ille vester coelestis :

15 Sin autem non remiseritis hominibus ipsorum lapsus, nec Pater vester remittet vobis offensas vestras.

16 Quum autem jejunatis, ne estote, ut hypocritae, tetrico vultu ; deformant enim facies suas, ut apparent hominibus jejunare : amen dico vobis, retulerunt mercedem suam.

17 Tu verò, quum jejunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava ;

18 Ut ne appareas hominibus jejunare, sed Patri tuo, qui *est* in occulto, et Pater tuus, qui aspicit in occulto, reddet tibi in propatulo.

19 ¶ Ne thesauros recondite in terrâ, ubi tinea et erosio corruptit, et ubi fures perfodiunt ac furantur :

20 Sed recondite vobis thesauros in coelo, ubi neque tinea neque erosio corruptit, et ubi fures non perfodiunt, neque furantur :

21 Nam ubi est thesaurus vester, illic erit etiam cor vestrum.

22 Lucerna corporis est oculus : itaque si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit :

23 Sin autem oculus tuus malus fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Ergo si lumen, quod est in te, tenebrae sunt, ipsae tenebrae quantae ?

24 Nemo potest duobus dominis servire ; aut enim unum habebit odio, et alterum diligit ; aut uni adhaerbit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonae.

25 Propterea dico vobis, Ne estote solliciti de animâ vestrâ, quid esurisitis, aut quid bibituri ; neque de corpore vestro, quâ re sitis induendi

Nonne anima plus est quām alimen-tum, et corpus quām vestitus?

26 Intuemini in volucres coeli; non enim serunt, neque metunt, neque cogunt in horrea; sed Pater ille ves-ter coelestis alit eas. Nonne vos mul-tò praestatis eis?

27 Quis autem ex vobis sollicitè co-gitando potest apponere ad staturam suam cubitum unum?

28 Ac de vestitu quid solliciti estis? Discite quomodo lilia agrorum auges-cant: non fatigantur, neque nent.

29 Sed dico vobis, ne Solomonem quidem cum universā gloriā suā sic amictum fuisse ut unum ex istis.

30 Quòd si herbam agri, quae ho-die exstat, et cras in clibanum congi-citur, Deus ita circumvestit; nonne vos multò magis, ó exiguā fide prae-diti?

31 Ne igitur estote solliciti, dicen tes, Quid edemus, aut Quid bibemus, aut Quo amiciemur?

32 (Nam omnia ista gentes requi-runt:) novit enim Pater ille vester coelestis vos indigere his omnibus.

33 Sed quaerite primò regnum Dei, et justitiam ejus; et ista omnia adjicientur vobis.

34 Ne igitur estote solliciti de cras-tino: nam crastinus *dies* sollicitus erit de *rebus* suis: sufficit diei sua vexatio.

CAP. VII.

NE judicate, ut ne judicemini.

2 Quo enim judicio judicatis, iudicabimini: et quā mensurā meti-minni, *éadem* contrā metietur vobis.

3 Quid autem spectas festucam, quae est in oculo fratris tui; trabem verò, quae est in oculo tuo, non ani-madvertis?

4 Aut quomodo dices fratri tuo, Sine ejiciam festucam ex oculo tuo; et, ecce, trabes in oculo tuo?

5 Hypocrita, ejice primū trabem illam ex oculo tuo; et tum dispicies ut ejicias festucam ex oculo fratris tui.

6 Ne date *quod* sanctum *est* cani-bus, nec projicite margaritas vestras

coram porcis; nequando conculcent eas pedibus suis, et conversi lacerent vos.

7 Petite, et dabitur vobis: quae-rite, et invenietis: pulsate, et aperi-etur vobis.

8 Quisquis enim petit, accipit: et qui quaerit, invenit: et ei qui pulsat, aperietur.

9 Nam quis est ex vobis homo, qui, si filius ejus petierit ab eo panem, det ei lapidem?

10 Et si pisces petierit, num ser-pentem dabit ei?

11 Si vos igitur, qui mali estis, nōstis dona bona dare liberis vestris, quanto magis Pater ille vester, qui est in coelis, dabit bona iis qui peti-rint ab ipso?

12 Quaecunque igitur volueritis ut faciant vobis homines, ita et vos fa-cite eis: ista enim est lex et prophetae.

13 Introīte per angustam portam: quoniā lata est porta, et spatiosa via, quae abducit in exitium, multique sunt qui introēunt per eam:

14 Quia angusta est porta, et stric-ta via, quae dicit ad vitam; et pauci sunt qui inveniunt eam.

15 Cavete verò vobis a pseudo-prophetis, qui veniunt ad vos cum vestimentis ovium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces:

16 A fructibus eorum agnoscatis eos. Num colligunt ex spinis uvam, aut ex tribulis ficus?

17 Ita omnis arbor bona fert fruc-tus bonos; putris autem arbor fert fructus putres.

18 Non potest arbor bona fructus malos ferre, neque arbor mala fructus bonos ferre.

19 Quaecunque arbor non fert fruc-tum bonum, exciditur, et in ignem conjicitur.

20 Nempe igitur ex fructibus ipso-ruin agnoscatis eos.

21 ¶ Non quisquis dicit mihi, Do-mine, Domine, introībit in regnum coelorum; sed qui facit quod vult Pater meus, qui in coelis est.

22 Multi dicent mihi die illo, Do-

mine, Domine, nonne *per* nomen tuum prophetavinus, et in nomine tuo daemonia ejecimus, et *per* nomen tuum multas virtutes edidimus?

23 Tunc autem profitebor eis, Certè nunquam novi vos: discedite a me qui operam datis transgressioni legis.

24 Quisquis igitur audit ex me sermones istos, et eos praestat, assimilabo eum viro prudenti, qui aedificavit domum suam super petram:

25 Decidit autem nimbus, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et inciderunt donui illi: sed non cecidit, fundata enim fuerat super petram.

26 Et quisquis audit ex me hos sermones, et eos non praestat, assimilabitur viro fatuo, qui aedificavit domum suam super arenam:

27 Descendit autem pluvia, et venerunt flumina, et flaverunt venti, et impegerunt in domum illam: et cecidit, et fuit easus ejus magnus.

28 Factum est autem, quum finisset Jesus sermones istos, ut percelleatur turba super doctrinâ ipsius.

29 Doebat enim eos ut habens auctoritatem, non autem ut scribæ.

CAP. VIII.

DESCENDENTEM autem eum e monte sequuta est turba multa.

2 Et, ecce, leprosus quum venisset, adoravit eum, dicens, Domine, si velis, potes me purgare.

3 Extensâque manu tetigit eum Jesus, dicens, Volo, purgator. Statim igitur purgata fuit ejus lepra.

4 Tunc dicit ei Jesus, Vide *ut* nulli dieas: sed abi, ostende te sacerdoti, et offer donum illud quod imperavit Moses, *ut hoc sit* eis testimonio.

5 ¶ Ingressum autem Jesum Capernaum adiit centurio, precans eum,

6 Et dicens, Domine, puer meus projectus est domi paralyticus, et vehementer torquetur.

7 Tunc dicit ei Jesus, Ego quum venero, sanabo eum.

8 Et respondens centurio dixit, Domine, non sum dignus ut sub tec-

tum meum ingrediaris; sed solùm loquere, et sanabitur puer meus:

9 Etenim ego sum homo sub potestate *constitutus*, habens sub me milites: et dieo huic, Proficiscere, et proficiscitur; et alteri, Veni, et venit; et servo meo, Fae hoc, et facit.

10 *Haec* autem quum audisset Jesus, miratus est, et dixit iis qui sequebantur, Amen dieo vobis, ne in Israële quidem tantam fidem inveni.

11 Dico autem vobis, multos ab Oriente et Occidente venturos, et acceubituros eum Abrahamo, et Isaaco, et Jacobo, in regno coelorum:

12 Filios verò regni ejectum iri in tenebras illas exterias: illic erit fletus et stridor dentium.

13 Et dixit Jesus centurioni, Abi; et, ut credidisti, fiat tibi. Sanatusque est puer ejus eo ipso momento.

14 ¶ Et quum venisset Jesus dominum Petri, vidit socerum ejus in lecto projectam, et febricitantem:

15 Tetigitque manum ejus, et dimisit eam febris: et surrexit, ac ministravit eis.

16 Quum autem serum *diei* esset, obtulerunt ei daemonicacos multos: et ejecit spiritus verbo, omnesque male habentes sanavit:

17 Ut impleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem, Ipse invaletudines nostras accepit, et morbos portavit.

18 ¶ Quum vidisset autem Jesus turbam multam circum sese, jussit ut abiretur in ulteriorem *ripam*.

19 Et quum accessisset quidam scriba, dixit ei, Magister, sequare te quoqueunque abieris.

20 Tunc dicit ei Jesus, Vulpes habent lustra, et volucres coeli nidos; Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

21 Alius autem ex discipulis ejus dixit ei, Domine, permitte mihi primum abire et sepelire patrem meum.

22 Jesus autem dixit ei, Sequere me, et sine ut mortui sepeliant mortuos suos.

23 Ipsum autem ingressum in na-

MATTHAEUS. IX.

vigium, sequuti sunt eum discipuli eius.

24 Et, ecce, concussio magna facta est in mari, adeò ut navis operiretur fluctibus; ipse verò dormiebat.

25 Et accedentes discipuli excita- verunt eum, dicentes, Domine, ser- vanos, perimus!

26 *Ipse* verò dixit eis, Quid timidi estis, ô exiguâ fide praediti? Tunc experrectus objurgavit ventos et ma- re; et facta est tranquillitas magna.

27 Homines autem illi mirati sunt, dicentes, Qualis est iste, quòd venti quoque et mare auscultant ei?

28 ¶ Et quum venisset ipse ad ulte- riorem ripam, in regionem Gergese- norum, occurserunt ei duo daemonia- ci, e monumentis prodeuentes, saevi valde, adeò ut non valeret quisquam praeterire per viam illam.

29 Et, ecce, clamârunt, dicentes, Quid nobis tecum, Jesu, Fili Dei? venisti hoc vexatum nos ante constitutum tempus?

30 Erat autem longè ab eis grec porcorum multorum pascens.

31 Daemones verò precabantur eum, dicentes, Si ejicis nos, permitte nobis abiire in gregem porcorum illo- rum.

32 Et ait eis, Abite. Illi verò egressi, abiérunt in illum gregem por- corum: et, ecce, ruit totus ille grec porcorum e precipito in mare, et mortui sunt in aquis.

33 Pastores autem fugerunt; et quum abiissent in urbem, renunciâ- runt omnia, et quae daemoniacis facta fuerant.

34 Et, ecce, tota urbs illa exivit in occursum Jesu; et quum vidissent eum, rogârunt ut digrederetur a fini- bus suis.

CAP. IX.

INGRESSUS igitur navigium, trajecit, et venit in suam ur- bem.

2 Et, ecce, obtulerunt ei paralyticum in lecto projectum: quumque vidisset Jesus fidem eorum, dixit pa-

ralyti- Confide, fili, remissa sunt tibi peccata tua.

3 Et, ecce, quidam e Scribis dice- bant apud se, Iste blasphemat.

4 Et quum vidisset Jesus cogita- tiones eorum, dixit, Quid cogitatis mala in cordibus vestris?

5 Utrum enim est facilius dicere, Remissa sunt tibi peccata; an dicere, Surge et anibula?

6 Ut autem sciatis potestatem ha- bere Filium hominis in terrâ remit- tendi peccata: (tunc dixit paralyticu) Surge, attolle tuum lectum, et abi do- mum tuam.

7 Tunc *ille* surrexit, abiitque do- mum suam.

8 Turba verò quum *hoc* vidisset, mirata est, et glorificavit Deum, qui dedisset talem potestatem hominibus.

9 ¶ Et quum digrederetur Jesus il- linc, vidi quendam sedentem ad tel- lonium, qui Matthaeus dicebatur; et dixit ei, Sequere nie. Atque *is* sur- gens, sequutus est eum.

10 Et, ecce, factum est, quum Je- sus accumberet domi *illi*, ecce, ut multi publicani et peccatores, qui ve- nerant, simul accubuerunt cum Jesu et discipulis ejus.

11 Quum autem *id* vidissent Pha- risaei, dixerunt discipulis ejus, Quare cum publicanis et peccatoribus edit doctor ille vester?

12 Jesus autem quum *hoc* audis- set, dixit eis, Iis qui valent non est opus medico, sed iis qui malè *se* ha- bent.

13 Ite verò et discite quid sit, Mi- serationem volo, et non sacrificium: non enim veni vocatum justos, sed peccatores ad resipiscientiam.

14 ¶ Tunc adeunt eum discipuli Joannis, dicentes, Quare nos et Pha- risaei multùm jejunamus, discipuli verò tui non jejunant?

15 Et dixit eis Jesus, Num possunt filii thalami lugere, quandiu cum eis est sponsus? aderunt autem dies, quum tolletur ab eis sponsus; et tunc jejunabunt.

16 Nullus autem indit panniculum

novum in vestimentum vetus; illud enim ipsius supplementum tollit *aliquid* ex illo vestimento, et fit pejor fissura.

17 Neque injiciunt vinum novum in utres veteres: alioqui rumpuntur utres, et *tum* vinum effunditur, tum utres pereunt: sed injiciunt vinum novum in utres recentes, et utraque conservantur.

18 ¶ Hacc eo loquente ipsis, ecce, quidam praefectus *synagogae* venit, et adoravit eum, dicens, Filia mea modò defuncta est: sed veni, et impone manuni tuam super eam, et vivet.

19 Tunc surgens Jesus, sequutus est cum, et discipuli ejus.

20 Et, ecce, mulier sanguinis profluvio laborans a duodecim annis, accedens a tergo, tetigit fimbriam vestimenti illius:

21 Dicebat enim apud se, Si solùm tetigero vestimentum ejus, liberabor.

22 Jesus verò conversus, et intuitus eam, dixit, Confide, filia; fides tua te liberavit. Et liberata fuit mulier ab eo momento.

23 Et quum venisset Jesus domum praefecti *synagogae*, vidissetque tibicines et turbam tumultuantem,

24 Dicit eis, Recedite; non enim mortua est puella, sed dormit. Et deridebant eum.

25 Quum autem fuisset ejecta turba, ingressus prehendit manum ejus, et surrexit adolescentula.

26 Et exiit haec fama in totam illam regionem.

27 ¶ Quumque digrederetur illinc Jesus, sequuti sunt eum duo caeci, clamantes, et dicentes, Miserere nostri, Fili David!

28 Quum autem venisset domum, adiérunt eum caeci illi; et dicit eis Jesus, Creditis me hoc posse facere? Dicunt ei, Etiam, Domine.

29 Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem vestram fiat vobis.

30 Et aperti sunt oculi eorum: et graviter interminatus est eis Jesus, dicens, Videte nemo sciat

31 At illi egressi sparserunt pjs famam in totà illâ regione.

32 ¶ Ipsi autem egredientibus, ecce, obtulerunt ei hominem mutum daemoniacum.

33 Et ejecto daemonio, loquutus est mutus: et mirata est turba, dicens, Nunquam apparuit tale quidpiam in Israële.

34 Pharisaci verò dicebant, Per principem daemoniorum ejicit daemonia.

35 ¶ Et obibat Jesus urbes omnes ac viros, docens in *synagogis* eorum, et praedicans evangelium regni, et sanans quemvis morbum et quemvis languorem in populo.

36 Quum vidisset autem turbam, commiseratione intimâ commotus est super eis, quòd essent dissipati, et disiecti quasi oves non habentes pastorem.

37 Tunc dicit discipulis suis, Ipsa quidem messis multa, operarii autem pauci:

38 Rogate igitur Dominum missis, ut emittat operarios in messem suam.

CAP. X.

TUNC advocatis duodecim discipulis suis, dedit eis potestatem adversus spiritus impuros, ut ejicerent eos, et sanarent omnem morbum et omnem languorem.

2 Porrò duodecim apostolorum nomina sunt haec: Primus, Simon qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus, Jacobus filius Zebedaei, et Joannes frater ejus;

3 Philippus, et Bartholomeus; Thomas et Mattheus ille publicanus; Jacobus filius Alphaei; et Lebbaeus, cognominatus Thaddaeus;

4 Simon Canaanites: et Judas Iscariotes, qui etiam prodidit eum.

5 Hos duodecim misit Jesus, et addidit eis mandata, dicens, In viam gentium ne abieritis, et in urbem Samaritanorum ne ingrediamini:

6 Sed proficisci miní potius ad oves perditas domûs Israëlis.

7 Iter facientes verò proclamate, dicentes, Appropinquavit regnum coelorum.

8 Aegrotos sanate, leprosos purgate, mortuos suscitate, daemonia ejicite: dono accepistis, dono date.

9 Ne comparete aurum, neque argentum, neque aes in zonis vestris;

10 Neque peram ad iter, neque binas tunicas, neque soleas, neque baculum: nam dignus est operarius alimento suo.

11 In quācumque verò urbem aut vicum introieritis, exquirite quis in eâ sit dignus: et illuc manete usquedum exeat.

12 Introēentes autem domum, salutate eam.

13 Et si quidem fuerit domus digna, venito pax vestra super eam: sin autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertitor.

14 Et quicunque non exceperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes domo aut ex urbe illâ, executite pulverem pedum vestrorum.

15 Amen dico vobis, tolerabilior erit conditio terrae Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quâm urbis illius.

16 Ecce, ego mitto vos ut oves in medium luporum: estote igitur prudentes ut serpentes, et simplices ut columbae.

17 Cavete verò ab hominibus: tradent enim vos in consessus, et in conventibus suis flagellabunt vos:

18 Sed et ad praesides ac reges ducemini meâ caussâ, *ut hoc sit*, eis et gentibus testimonium.

19 Sed quum tradent vos, ne estote solliciti quomodo aut quid loquamini; dabitur enim vobis illo momento quod loquamini.

20 Non enim vos estis qui loqumini, sed Spiritus Patris vestri *is est* qui loquitur in vobis.

21 Tradet autem frater fratrem ad mortem, et pater filium: et insurgent liberi in parentes, et morte muletandos eos curabunt.

22 Et eritis exosi omnibus propter

nomen meum: verùm qui sustinuerit ad finem usque, is servabitur.

23 Quum autem consequentur vos in eâ urbe, fugite in aliam: amen enim dico vobis, nequaquam obieritis urbes Isräelis, quin venerit Filius hominis.

24 Non est discipulus supra doctorem, neque servus supra dominum suum.

25 Sufficiat discipulo ut sit sicut doctor ipsius, et *ut servus sit* sicut dominus ipsius. Si ipsum patrem familiâs Beelzebuleni vocârunt, quanto magis domesticos ejus?

26 Itaque ne eos timete: nihil enim est opertum, quod non sit retegendum; et nihil occultum, quod non sit cognoscendum.

27 Quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: et quod in aurem auditis, praedicate in solariis.

28 Et ne timete *vobis* ab iis qui trucidant corpus, animam autem non possunt trucidare: sed timete potius eum qui potest et animam et corpus perdere in Gehennâ.

29 Nonne duo passerculi assario veneunt? et unus ex eis non cadet in terram sine Patre vestro.

30 Vestri verò etiam capilli capitis omnes numerati sunt.

31 Ne igitur timete: vos multis passerculis praestatis.

32 Quisquis igitur agnoscat me coram hominibus, agnoscam et ego eum coram Patri meo qui est in coelis.

33 Quisquis autem abnegaverit me coram hominibus, abnegabo eum et ego coram Patre meo qui est in coelis.

34 Ne existimate me venisse immissurum pacem in terram: non veni immissurus pacem, sed gladium.

35 Nam veni facturus ut dissideat filius a patre suo, et filia a matre suâ, et nurus a socru suâ.

36 Et inimici hominis *erunt qui sunt* domestici ipsius.

37 Qui amat patrem aut matrem supra me, non est me dignus: et qui amat filium aut filiam supra me, non est me dignus.

38 Et qui non accipit crucem suam, ac pone me sequitur, non est me dignus.

39 Qui invenerit animam suam, perdet eam: et qui perdiderit animam suam meā caussā, inveniet eam.

40 Qui recipit vos, me recipit; et qui me recipit, recipit eum qui misit me.

41 Qui recipit prophetam nomine prophetae, mercedem prophetae accipiet: et qui recipit justum nomine *iusti*, mercedem *justi* accipiet.

42 Et quicunque potum dederit uni ex his parvis poculum frigidae, solum nomine discipuli, amen dico vobis, non perdiderit mercedem suam.

CAP. XI.

ET factum est, quum finem fecisset Jesus praecipiendi duodecim discipulis suis, ut digressus illinc doceret, et prædicaret, in urbibus eorum.

2 ¶ Joannes autem, quum audisset in vinculis opera Christi, missis duabus ex discipulis suis,

3 Dixit ei, Tune is es qui venturus erat, an alium expectabimus?

4 Et respondens Jesus dixit eis, Ite et renunciate Joanni quae auditis et videtis:

5 Caeci visum recipiunt, et claudi ambulant, leprosi mundantur, et surdi audiunt, mortui suscitantur, et pauperibus evangelizatur:

6 Et beatus est qui non fuerit offensus in me.

7 Illis autem abeuntibus, coepit Jesus dicere turbae de Joanne, Quid exiistis in desertum spectaturi? arundinem quae agitetur a vento?

8 Sed quid exiistis visuri? hominem mollibus vestibus amictum? ecce, qui gerunt molles vestes in domibus regum sunt.

9 Sed quid exiistis visuri? prophetam? certè dico vobis etiam amplius quam prophetam.

10 Iste enim est de quo scriptum est, Ecce ego mitto nuncium meum

ante faciem tuam, qui praeparabit viam tuam coram te.

11 Amen dico vobis, non est suspectatus inter genitos e mulieribus quisquam minor Joanne Baptistā: sed qui est minimus in regno coelorum, major eo est.

12 Porrò a diebus Joannis Baptiste usque nunc, regno coelorum vis assertur, et violenti rapiunt illud.

13 Nam omnes prophetae et ipsa lex usque ad Joannem prophetarunt.

14 Et, si vultis *hoc* recipere, ipse est Elias ille, qui venturus erat.

15 Qui habet aures ad audiendum, audiat.

16 Sed cui assimilabo gentem istam? Similis est puerulus qui sedent in foris, et acclamant sodalibus suis,

17 Ac dicunt, Tibiis eccinimus vobis, et noui saltastis; lamentati sumus vobis, et non planxitis.

18 Venit enim Joannes nec edens nec bibens, et aiunt, Daemonium habet.

19 Venit Filius hominis edens ac bibens; et dicunt, Ecce homo edax, et vini potor, publicanorum amicus et peccatorum. Sed justificata est sapientia a filiis suis.

20 Tunc coepit cum probris increpare civitates in quibus editae fuerant plurimae virtutes ipsius, quod non resipiuerunt; *dicens*,

21 Vae tibi, Chorazin! vae tibi, Bethsaida! nam si Tyri et Sidone editae fuissent virtutes quae editae sunt apud vos, olim cum sacco et cincere *sedentes* resipiuerunt.

22 Quinetiam dico vobis, Tyro et Sidoni tolerabilius erit conditio in die judicii, quam vestra.

23 Et tu, Capernaum, quae es usque ad coelum sublata, usque ad inferos deprimēris: nam si Sodomis editae fuissent virtutes quae editae sunt apud te, mansissent usque ad hodiernum diem.

24 Quinetiam dico vobis, terrae Sodomorum tolerabilius erit conditio in die judicii, quam tua.

25 In illo tempore respondens Je-

sus dixit, Gloriam tibi tribuo, Pater, Domine coeli et terrae, quod hacc occultaveris a sapientibus et intelligentibus, et ea retexeris infantibus.

26 Etiam, Pater; quia ita placuit tibi.

27 Omnia mihi tradita sunt a Patre meo: et nemo novit Filium nisi Pater; neque Patrem quisquam novit nisi Filius, et cuicunque voluerit Filius retegere.

28 Venite ad me omnes qui fatigati estis et onerati, et ego faciam ut requiescatis.

29 Attollite jugum meum in vos, et discite a me; quod initis sim et humiliis corde: et invenietis requiem animabus vestris.

30 Jugum enim meum facile est, et onus meum leve est.

CAP. XII.

ILLO tempore ibat Jesus sabbato per sata: discipuli verò ipsius esuriebant, coeperuntque vellere spicas, et edere.

2 Pharisei verò, quum hoc vidissent, dixerunt ei, Ecce, discipuli tui faciunt quod non licet facere sabbato.

3 Ipse autem dixit eis, Non legistis quid fecerit David, quum esuriret ipse, et qui erant cum eo?

4 Quomodo introierit domum Dei, et panes propositios ederit, quibus vesci non erat ipsi licitum, neque iis qui cum eo erant, sed sacerdotibus solis?

5 Aut non legistis in lege, sabbatis sacerdotes in templo sabbatum profanare, et inculpabiles esse?

6 Dico autem vobis, quendam templo majorem hic esse.

7 Quod si nossetis quid sit, Misericordiam volo, et non sacrificium, non condemnassetis inculpabiles.

8 Nam Dominus est etiam sabbati Filius hominis.

9 ¶ Et digressus illinc, venit in synagogam eorum.

10 Et, ecce, quidam illuc erat manum habens aridam. Et interrogarunt eum dicentes, Licetne sabbatis

quempiam sanare? ut accusarent eum.

11 Ipse verò dixit eis, Quis erit ex vobis qui habeat ovem unam, et si ea inciderit sabbato in foveam, non apprehendat eam et erigat?

12 Quantum autem homo praestat ovi? Itaque licet sabbatis benefacere.

13 Tunc dixit homini illi, Protrende manum tuam. Et is extendit; estque restituta sana, ut altera.

14 Pharisei verò egressi, ceperunt consilium adversus eum, ut eum perderent.

15 Jesus autem quum hoc nosset, secessit illinc; sequutaque est eum turba multa, sanavitque eos omnes:

16 Et interminatus est eis, ne se manifestum facerent:

17 Ut impleretur quod dictum erat per Esaiam prophetam, dicentem,

18 Ecce servus ille meus, quem elegi; dilectus ille meus, in quo acquiescit anima mea: ponam Spiritum meum super eum, et judicium gentibus annunciat.

19 Non litigabit, neque clamitabit; neque audiet quisquam in plateis vocem ejus.

20 Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, usquedum protulerit ad victorię judicium.

21 Et in ejus nomine gentes sperabunt.

22 ¶ Tunc oblatus est ei daemoniacus caecus ac mutus: et sanavit eum, adeo ut qui caecus ac mutus fuerat et loqueretur et videret.

23 Et obstupuit tota turba, dicebatque, Nonne iste est filius ille Davidis?

24 Pharisei verò, quum haec audiissent, dicebant, Iste non ejicit daemonia nisi per Beelzebulem principem daemoniorum.

25 Jesus autem, quum sciret cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum dissidens adversus sese, vastatur: et omnis urbs aut domus dissidens adversus seipsam, non stabit.

26 Sed si Satanas Satanam ejicit,

adversus seipsum dissidet: quomodo ergo stabit regnum ejus?

27 Et si ego per Beelzebulum ejicio daemonia, filii vestri per quem ea ejiciunt? propterea ipsi crunt vestri judices.

28 Sin autem per Spiritum Dei ego ejicio daemonia, nempe pervenit ad vos regnum Dei.

29 Nam quomodo potest aliquis ingredi domum potentis *alicujus*, et vasa ejus diripere, nisi primò vinxerit potentem illum? et tunc domum illius diripiet.

30 Qui non est mecum, adversum me est: et qui non cogit mecum, spargit.

31 Propterea dico vobis, Quodvis peccatum et blasphemia remittetur hominibus: blasphemia vero in Spiritum non remittetur hominibus.

32 Et quisquis loquutus fuerit adversus Filium hominis, remittetur ei: quisquis autem fuerit loquutus adversus Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.

33 Aut facite arborem bonam, et fructum ejus bonum; aut facite arborem putrem, et fructum ejus putrem: nam ex fructu arbor cognoscitur.

34 Progenies viperarum, quomodo possitis bona loqui, quum sitis mali? nam ex redundantia cordis os loquitur.

35 Bonus homo e bono thesauro cordis profert bona: et malus homo ex malo thesauro profert mala.

36 Sed dico vobis, quocunque verbum otiosum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in die judicii.

37 Ex sermonibus enim tuis justificaberis, et ex sermonibus tuis condemnaberis.

38 ¶ Tunc responderunt quidam e scribis ac Pharisaeis, dicentes, Praeceptor, velimus ex te signum vide-re.

39 Ipse vero respondens dixit eis, Gens mala et adulterina signum re-

quirit; sed signum non dabitur ei, nisi signum illud Jonae prophetae:

40 Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tres dies et tres noctes, ita erit Filius hominis in corde terrae tres dies et tres noctes.

41 Ninevitae resurgent in iudicio cum gente ista, et condemnabunt eam: quod ipsi resipuerint ad praeconium Jonae; et, ecce, plus quam Jonas est in hoc loco.

42 Regina Austri surget in iudicio cum gente ista, et condemnabit eam: quod venerit a terminis terrae, ut audiret sapientiam Solomonis; et, ecce, plus quam Solomon est in hoc loco.

43 Cacterum quum impurus spiritus exierit a quopiam, ambulat per arida loca, quarens requiem, et non invenit.

44 Tunc dicit, Revertar domum meam, unde exivi. Et quum venit, invenit eam vacantem, versani, et ornatam.

45 Tunc abit, et accipit secum septem alios spiritus pejores quam ipse sit, et ingressi habitant illic; fitque ultima conditio hominis illius deterior priore. Ita etiam erit genti isti malae.

46 ¶ Quum autem adhuc loqueretur turbae, ecce, mater et fratres ejus adstiterunt foris, querentes ejus colloquium.

47 Dixit autem ei quidam, Ecce, mater tua et fratres tui foris adstant, querentes tuum colloquium.

48 Ipse vero respondens dixit illi qui hoc ei dixerat, Quae est mater mea? et qui sunt fratres mei?

49 Et protensa manu sua in discipulos suos, dixit, Ecce mater mea et fratres mei!

50 Quisquis enim fecerit quod vult Pater ille meus qui est in coelis, is est meus frater, et soror, et mater.

CAP. XIII.
I LLO vero die cgressus Jesus domo, sedit apud mare.
2 Et coacta est ad eum turba mul-

ta, adeò ut navigium ingressus sedaret: tota autem turba in littore adstabat.

5 Et loquutus est eis multa per parabolás, dicens, Ecce, *quidam* satot exiit ad serendum:

4 Et quum is seminaret, alia quidem ceciderunt secundùm viam; et venerunt volucres, et devoraverunt ea.

5 Alia verò ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam; et statim exorta sunt, propter ea quòd non habebant profundam terram:

6 Sole autem exorto, ardore tacta sunt; et propterea quòd non habebant radicem, exaruerunt.

7 Alia verò ceciderunt in spinas; et ascenderunt spinae, et suffocarunt ea.

8 Alia verò ceciderunt in terram bonam, et ediderunt fructum, aliud quidem centena, aliud verò sexagena, aliud verò tricena.

9 Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 Tunc accedentes discipuli dixerunt ei, Quare per parabolás loqueris eis?

11 Ipse verò respondens dixit eis, Quia vobis datum est nōsse mysteria regni coelorum; illis autem non est datum.

12 Quisquis autem habet, dabitur ei, et amplius habebit; quisquis autem non habet, etiam quod habet tolletur ab eo.

13 Propterea per parabolás loquor eis; quia videntes non vident, et audentes non audiunt, nec intelligunt.

14 Itaque completur in ipsis prophetia Esaiae, quae dicit, Auditu auditis, et non intelligitis; et videntes videbitis, et non cernetis:

15 Crassum factum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculis suis conniverunt; ne quando cernant oculis, et auribus audiant, et corde intelligent, et se convertant, et sanem eos.

16 Vestri verò beati sunt oculi, quòd videant; et aures vestrae, quòd audiunt.

17 Amen enim dico vobis, multi prophetae et justi desiderarunt videre quae videtis, et non viderunt; et audire quae auditis, et non audierunt.

18 Vos igitur audite parabolam ejus qui seminat.

19 Quoties quispiam audit sermonem de regno illo, et non attendit, venit ille Malus, et rapit quod satum est in corde ipsius: is est qui secundum viam senen excepit.

20 Qui verò in petrosa semen exceptit, is est qui sermonem audit, et euin statim cum gaudio excipit:

21 Non habet autem radicem in sese, sed temporarius est; ortaque compressione vel persecutione propter sermonem, statim offenditur.

22 Qui verò in spinas semen exceptit, is est qui sermonem audit; sed sollicitudo seculi hujus, et fallacia diuitiarum, suffocat sermonem, qui sit fructus expers.

23 Qui verò in terram bonam exceptit semen, is est qui sermonem audit, et intelligentiam intendit; qui videlicet fructum fert, editque, alias quidem centena, alias sexagena, alias verò tricena.

24 Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum coelorum homini serenti bonum semen in agro suo:

25 Quum autem dormirent homines, venit ejus inimicus, et sevit zizania inter triticum et abiit.

26 Quum verò germinasset herba, et fructum edidisset, tunc apparuerunt etiam zizania.

27 Accedentes autem servi patris familiás, dixerunt ei, Domine, nonne bonum semen scisti in tuo agro? unde ergo habet zizania?

28 Ille verò dixit eis, Inimicus quispiam hoc fecit. Servi autem dixerunt ei, Vis, igitur, abcamus et colligamus ea?

29 At ille dixit, Non: ne colligendo zizania eradicetis simul cum eis triticum.

30 Sinite utraque simul crescere usque ad messem: et tempore messis

dicam messoribus, Colligite primum zizania, et ligate ea in fasciculos, ad exurendum ea; triticum verò cogite in horreum meum.

31 Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum coelorum grano sinapis, quod acceptum quisquam sevit in agro suo:

32 Quod minimum quidem est omnium seminum: quum autem excreverit, maximum est olerum, et arboriscit, adeò ut veniant volueres coeli et uidulentur in ramis ipsius.

33 Aliam parabolam loquutus est eis *dicens*, Simile est regnum coelorum fermento, quod acceptum mulier indidit in farinae sata tria, usquequo fermentaretur tota.

34 Haec omnia loquutus est Jesus per parabolas ad turbam; et absque parabolâ nihil loquutus est eis:

35 Ut completeretur quod dictum fuit per prophetam, dicentem, Apriam per parabolas os meum: eruetabo oceultata a jacto mundi fundamento.

36 Tunc dimissâ turbâ, venit dominum Jesus; et adierunt eum discipuli ejus, dicentes, Edissere nobis parabolam zizaniorum agri illius.

37 Ipse verò respondens dixit eis, Qui seminat bonum semen est Filius hominis.

38 Ager autem est mundus: bonum verò semen sunt filii regni; zizania verò sunt filii illius Mali:

39 Inimicus autem, qui seminavit ea, est diabolus: messis verò eonsumatio seculi est; messores autem angelii sunt.

40 Sieut ergo colliguntur zizania, et igni exuruntur; ita erit in consummatione seculi hujus.

41 Mittet Filius hominis angelos suos, qui colligent ex ipsis regno omnia offendicula, et eos qui dant operam transgressioni legis?

42 Projicientque eos in fornaeem ignis: illuc erit fletus, stridorque dentium.

43 Tune justi effulgebunt ut sol, in regno Patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

44 Rursus: Simile est regnum coelorum thesauro occultato in agro; quem nactus quispiam oculuit, et prae gaudio quod accipit ex eo, subducit sese et omnia quae habet vendit, emitque agrum illum.

45 Rursus: Simile est regnum coelorum euipiam negotiatori, quaerenti puleiras margaritas;

46 Qui, nactus quandam magni pretii margaritam, abiit, et venundedit omnia quae habebat, et emit eam.

47 Rursum: Simile est regnum coelorum sagenae jaetae in mare, et quae res cuiusvis generis eoëgit:

48 Quam impletam *piscatores* subduxerunt in littus, et, sedentes, quae bona erant in vasa collegerunt; quae verò putria, extrâ abjeeerunt.

49 Ita erit in consummatione seculi: prodibunt angeli, et segregabunt malos e medio justorum;

50 Projicientque eos in caminum ignis: illuc erit fletus et stridor dentium.

51 Dicit eis Jesus, Intellexistis haec omnia? Dieunt ei, Etiam Domine.

52 Ipse verò dixit eis, Propterea omnis scriba edoetus in regno coelorum, similis est euipiam patrifamiliâs, qui profert e thesauro suo nova et vetera.

53 ¶ Et faetum est, quum finisset Jesus parabolas istas, ut solveret illine.

54 Et quum venisset in patriam suam, docevit eos in synagogâ eorum, adeò ut pereellerentur, ae dicarent, Unde huic sapientia ista ac virtutes?

55 Nonne iste est ille fabri filius? Nonne mater ejus dieitur Maria? et fratres ejus Jacobus, et Joses, et Simon, et Judas?

56 Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde igitur isti haec omnia?

57 Et offendebantur in eo. Jesus autem dixit eis, Non est propheta in honoratus, nisi in patriâ suâ et domo suâ.

58 Neque edidit illuc virtutes multas, propter incredulitatem eorum.

CAP. XIV.

ILLO tempore audivit Herodes te-tracha famam de Jesu :

2 Et dixit pueris suis, Iste est Joannes ille Baptista ; ipse suscitatus est ex mortuis, et propterea virtutes agunt in eo.

3 Nam Herodes prehensum Joannem vinixerat, et congecerat in carcerem, propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui.

4 Dicebat enim ei Joannes, Non licet tibi eam habere.

5 Et quum cuperet eum occidere, timuerat turbam, quod eum haberent ut prophetam.

6 Quum autem agerentur natalitia Herodis, saltaverat filia Herodiadis in medio, et placuerat Herodi.

7 Unde cum jurejurando sposonderat, se daturum ei quicquid petiisset.

8 Illa verò praedocta a matre suâ, Da mihi, inquit, hic in patinâ caput Joannis Baptiste.

9 Et contristatus fuerat rex : sed propter jusjurandum, et eos qui simul accumbebant, jusserset dari.

10 Et, missa carnifice, decollaverat Joannem in carcere.

11 Et allatum fuerat caput ejus in patinâ, datumque puellae ; et ipsa obtulerat illud matri suea.

12 Et quum accessissent discipuli ejus, sustulerunt corpus illius, illudque sepelierunt ; veneruntque et renunciaverunt Jesu.

13 Haec igitur quum audisset Jesus, secessit illinc e navigio in desertum locum privatim ; et quum hoc audisset turba, pedibus sequuta est eum ab urbibus.

14 ¶ Et egressus Jesus vidit multam turbam ; et commiseratione intima commotus est erga eos, sanavitque eorum aegrotos.

15 Quum autem serum diei esset, adierunt eum discipuli ejus, dicentes, Desertus est locus, et tempus jam

praeteriit ; dimitte turbam, ut abeuntes in vicos emant sibi escas.

16 Jesus autem dixit eis, Non habent necesse abire ; date eis vos quo vescantur.

17 Ipsa verò dicunt ei, Non habemus hinc nisi quinque panes et duos pisces.

18 Ipse autem dixit, Adferite mihi eos hac.

19 Et iussâ turbâ per herbas discubere, acceptis quinque illis panibus ac duobus piscibus, suspiciens in coelum benedixit ; et quum fregisset, dedit discipulis panes, discipuli verò turbæ.

20 Et comedenter oinnes, et saturati sunt : sustuleruntque quod superfuerat fragmentorum, duodecim copinos plenos.

21 Qui autem ederant fuere viri quasi quinques in ille, absque mulieribus ac puerulis.

22 ¶ Et statim adegit Jesus discipulos suos inscendere in navigium, et praevire sibi in ripam alteram dum dimitteret turbam.

23 Dimissâ igitur turbâ, ascendit in montem privatum ad orandum : quum autem serum diei esset, solus erat illuc.

24 Navigium verò jam in medio maris erat, vexatum a fluctibus : nam ventus erat contrarius.

25 Quartâ autem noctis vigiliâ abiit ad eos Jesus, ambulans super mare.

26 Et eo viso super mare ambulante, discipuli turbati sunt, dicentes, Spectrum est : et prae metu clamârunt.

27 Sed statim loquutus est eis Jesus, dicens, Confidite ; ego sum ; ne timete.

28 Respondens autem ei Petrus dixit, Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas.

29 Ipse verò dixit, Veni. Et quum descendisset e navigio Petrus, ambulavit super aquas, ut veniret ad Jesum :

30 Videns autem ventum validum,

timuit : et quum coepisset demergi,
clamavit, dicens, Dominc, serva me !

51 Statim verò Jesus, extensâ ma-
nu, apprehendit eum, dicitque ei, Ex-
iguâ fide praedite, quid dubitasti ?

52 Et quum ipsi essent ingressi
navigium, pacatus fuit ventus.

53 Qui autem erant in navigio ve-
niétes adoraverunt eum, dicentes,
Verè Dei Filius es.

54 ¶ Et quum trajecissent, vene-
runt in terrain Gennesaret.

55 Et quum agnoverisset eum viri
loci illius, miserunt in totam circum-
jacentem illam regionem, et obtule-
runt ei omnes male affectos :

56 Et preceabantur eum, ut solùm
tangerent fimbriam pallii ipsius : et
quotquot tetigerunt, liberati sunt.

CAP. XV.

TUNC quidam qui Hierosolymis
advenerant scribae et Pharisei
adierunt Jesum, dicentes,

2 Quare discipuli tui transgredi-
untur traditionem seniorum ? non
enim lavant manus suas, quin edunt
panem.

3 At ille respondens dixit eis,
Quare et vos transgredimini manda-
tum Dei per traditionem vestram ?

4 Nam Deus mandavit, dicens,
Honora patrem tuum et matrem ; et,
Qui maledixerit patri aut matri, mor-
te moriatur.

5 Vos autem dicitis, Quicunque
dixerit patri aut matri, Donum est,
quocunque a me juvari posses, insons-
erit ; et nequaquam honoraverit pa-
trem suum aut matrem suam.

6 Et irritum fecistis mandatum
Dei per traditionem vestram.

7 Hypocritae, bene de vobis pro-
phetavit Esaias, dicens,

8 Appropinquat mihi populus hie-
ore suo, et labiis me honorat ; cor au-
tem eorum procul abest a me.

9 Sed frustrà me colunt, docentes
doctrinas quae sunt mandata homi-
num.

10 Et advocatâ turbâ dixit eis,
Audite, et intelligite :

11 Non quod ingreditur in os pol-
luit hominem ; sed quod egreditur ex
ore, hoc polluit hominem.

12 Tunc accedentes discipuli ejus
dixerunt ei, Nôsti Phariseos auditio
isto sermone offensos fuisse ?

13 Ipse verò respondens dixit,
Omnis planta quam non plantavit Pa-
ter ille meus coelestis, eradicabitur.

14 Omitte illos ; duces sunt cae-
ei caecorum : quod si caecus caecum
per viam duxerit, ambo in foveam ca-
dent.

15 Respondens autem Petrus dixit
ei : Edissere nobis parabolam istam.

16 Jesus autem dixit, Adhuc et
vos intelligentia caretis ?

17 Nondum intelligitis, quicquid
ingreditur in os, in ventrém cadere,
et in latrinam ejici ?

18 Quae autem profiscuntur ex
ore, ex ipso corde egrediuntur ; et illa
polluunt hominem :

19 Nam ex corde egrediuntur co-
gitationes malae, cades, adulteria,
scortationes, furga, falsa testimonia,
maledicta :

20 Haec sunt quae polluunt homi-
nem : illotis autem manibus vesci non
polluit hominem.

21 ¶ Et egressus illinc, Jesus se-
cessit in partes Tyri et Sidonis.

22 Et, ecce, mulier Chananaea a
finibus illis egressa, clamitavit, dicens
ei, Miserere mei, Domine, fili David !
filia mea male a daemonio vexatur.

23 Ille verò non respondit ei quie-
quam. Tunc accedentes discipuli e-
jus rogârunt eum, dicentes, Dimitte
eam ; nam elamat post nos.

24 Ipse verò respondens dixit,
Non sum missus nisi ad oves perditas
domûs Israëlis.

25 Illa autem venit et adoravit
eum, dicens, Domine, succurre mihi !

26 Ipse verò respondens dixit, non
est bonum accipere panem liberorum,
et objicere catellis.

27 Ipsa autem dixit, Etiam, Do-
mine : etenim catelli vescuntur micis,
quae cadunt e mensâ dominorum suo-
rum.

28 Tunc respondens Jesus dixit ei, O mulier, magna est fides tua : fiat ubi ut vis. Et sanata fuit filia ejus ab eo momento.

29 ¶ Et digressus illinc Jesus venit juxta mare Galilaceae : et quum ascendisset in montem, sedet illic.

30 Tunc adiit eum turba multa, habens secum claudos, caecos, mutos, mancos, et alios multos, et abjeerunt eos ad pedes Jesu : et sanavit eos :

31 Adeò ut turba mirata sit, quum videret mutos loquentes, mancos sanos, claudos ambulantes, caecos viidentes : et glorificarunt Deum Israëlis.

32 Jesus autem advocatis discipulis suis, dixit, Commoveor misericordiā erga turbam ; quia jam triduum permanent apud me, et non habent quo vescantur : et dimittere eos jejunos nolo, ne viribus deficiant in viâ.

33 Tunc dicunt ei discipuli ejus, Unde nobis in deserto tot panes, ut saturemus turbam tantam ?

34 Dicit igitur eis Jesus, Quot panes habetis ? Illi autem dixerunt, Septem, et paucos pisciculos.

35 Tunc jussit turbam discumbere humili.

36 Et acceptis septem illis panibus ac piscibus, quum gratias egresset, frexit, deditque discipulis suis ; discipuli verò turbæ.

37 Comederuntque omnes, et saturati sunt : et sustulerunt quod superfuerat fragmentorum, septem sportas plenas :

38 Erant autem qui comederant quater mille viri, absque mulieribus et puerulis.

39 ¶ Tunc dimissâ turbâ inscen dit in navigium, venitque in fines Magdala.

CAP. XVI.

ET quum accessissent Pharisei et Sadducae, tentantes, rogârunt eum ut signum e coelo sibi ostenderet.

2 Ipse verò respondens dixit eis,

Quando serum est diei, dicitis, Sernitas erit ; rubet enim coelum.

5 Et manè, Hodie erit tempestas; rubet enim coelum triste. Hypocritae, faciem quidem coeli nostis discernere, signa verò temporum illorum non potestis ?

4 Gens mala et adulterina signum requirit : sed signum non dabitur ei, nisi signum illud Jonae prophetæ. Et relictis ipsis, abiit.

5 ¶ Et quum venissent discipuli ejus in ulteriore ripam, obliti fuerant sumere panes.

6 Jesus autem dixit eis, Videte et cavete a fermento Phariseorum et Sadducaeorum.

7 Ipsi verò disceptabant inter se, dicentes, Panes non sumpsimus.

8 Il autem quum nosset Jesus, dixit eis, Quid disceptatis inter vos, exiguâ fide praedicti, quod panes non sumpsistis ?

9 Non animadvertis, neque meministis quinque illos panes hominum quinques mille, et quot cophinos acceperitis ?

10 Neque septem illos panes quater mille hominum, et quot sportas acceperitis ?

11 Quomodo non animadvertis me non dixisse vobis de pane, ut caveretis a fermento Phariseorum et Sadducaeorum ?

12 Tunc intellexerunt eum non dixisse, ut caverent a fermento panis, sed a fermento doctrinae Phariseorum et Sadducaeorum.

13 ¶ Quum venisset autem Jesus in partes Caesareae quae dicitur Philippi, interrogavit discipulos suos, dicens. Quemnam esse me dicunt homines Filium hominis ?

14 Illi verò dixerunt, Alii quidem Joannem Baptistam ; alii verò Eliam ; alii verò Jeremiam, aut unum ex prophetis.

15 Dicit eis, Vos autem quem me dicitis esse ?

16 Respondens verò Simon Petrus dixit, Tu es Christus, Filius illius Dei viventis.

17 Tunc respondens Jesus dixit ei,
Beatus es, Simon Bar-jona : quia
caro et sanguis *haec* non retexit tibi,
sed Pater meus qui est in coelis.

18 Sed et ego tibi dico, Tu es Pe-
trus, et super hanc petram aedificabo
meam ecclesiam ; et portae inferorum
non superabunt eam.

19 Et tibi dabo claves regni coe-
lorum : et quicquid ligaveris in terrâ,
erit ligatum in coelis : et quicquid
solveris in terrâ, erit solutum in coe-
lis.

20 Tunc interdixit discipulis suis,
ut nemini dicerent se esse Jesum il-
lum Christum.

21 ¶ Ex eo tempore coepit Jesus
indicare discipulis suis, oportere se
adire Hierosolymam, et multa pati a
senioribus et primariis sacerdotibus et
scribis, et occidi, et tertio die susci-
tari.

22 Et prehensum eum Petrus coe-
pit objurgare, dicens, Propitius tibi
esto, Domine; nequaquam erit tibi
hoc.

23 At ille sese convertens, dixit
Petro, Abscede a me, Satana ; offen-
diculo es mihi : nam non sapis quae
sunt Dei, sed quae *sunt* herminum.

24 Tunc Jesus dixit discipulis suis,
Si quis vult ponè me venire, abdicet
semetipsum, et attollat crucem suam,
ac sequatur me.

25 Quisquis enim voluerit animam
suam servare, perdet eam : quisquis
autem perdiderit animam suam meâ
caussâ, inveniet eam.

26 Quid enim prodest cuiquam, si
totum mundum lucratus fuerit, ani-
mâ verò suâ muletetur ? aut quam
dabit quispiam compensationem ani-
mae suaे ?

27 Futurum est enim, ut Filius ho-
minis veniat cum gloriâ Patris sui,
cum angelis suis : et tunc reddet uni-
cuique secundùm facta ipsius.

28 Amen dico vobis, sunt quidam
ex his qui hic adstant qui nequaquam
gustabunt mortem, usquedum vide-
rint Filium hominis venientem in reg-
num suum.

CAP. XVII.

SEXTO verò post die assunit Je-
sus Petrum, ac Jacobum, et Joannem
fratrem ejus, et subducit eos pri-
vatim in montem sublimem;

2 Transformatusque est coram eis;
et fulsit facies ejus ut sol, vestimenta
autem ejus facta sunt alba ut lux.

3 Et, ecce, conspecti sunt eis Mo-
ses et Elias, cum eo colloquentes.

4 Respondens autem Petrus dixit
Jesu, Domine, bonum est nos hic esse ;
si vis, faciamus hic tria tabernacula ;
tibi unum, et Mosi unum, et Eliae
unum.

5 Adhuc eo loquente, ecce, nubes
lucida inumbravit eos : et, ecce, vox
e nube, dicens, *Hic est Filius ille*
meus dilectus, ille in quo acquiesco :
ipsum audite.

6 Et quum *haec* audissent discipuli,
cediderunt in faciem suam, et timue-
runt vehementer.

7 Tunc accedens Jesus tetigit eos,
dixitque, Surgite, et ne timete.

8 Sublati autem oculis suis nemini
viderunt, nisi Iesum solum.

9 Et quum descenderent de monte,
mandavit eis Jesus, dicens, Nemini
dixeritis quod vidistis, usquequo Fili-
us hominis a mortuis resurgat.

10 Tunc interrogaverunt eum dis-
cipuli sui, dicentes, Quid igitur scribæ
dicunt, oportere ut Elias primùm ve-
niat?

11 Jesus autem respondens dixit
eis, Elias quidem veniet primùm, et
restituet omnia :

12 Sed dico vobis, Eliam jam ve-
nisce, quem non agnoverunt, sed fece-
runt ei quaecunque voluerunt : ita fu-
turum est, ut et Filius hominis patia-
tur ab eis.

13 Tunc intellexerunt discipuli *eum*
de Joanne Baptista *haec* ipsis dixisse.

14 ¶ Et quum venissent ad turbam,
adiit eum quidam, procidens ei ad
genua ;

15 Et dicens, Domine, miserere filii
mei ; quoniam lunaticus est, et male
afficitur : nam saepe cadit in ignem, et
saepe in aquam :

16 Et obtuli eum discipulis tuis,
nec potuerunt eum sanare.

17 Respondens autem Jesus dixit, O
natio incredula et perversa, quousque
tandem ero vobiscum? quousque tan-
dem tolerabo vos? Adducite mihi
eum hoc.

18 Et increpavit daemonium Jesus;
exiitque illud ab eo; et sanatus est
puer ab illo momento.

19 Tunc adeuntes discipuli Jesum
privatim, dixerunt, Quare nos non po-
tuimus illud ejicere?

20 Jesus autem dixit eis, Propter
incredulitatem vestram: amen quippe
dico vobis, si habeatis fidem quantu-
lum *est* granum sinapis, dicetis huic
monti, Transgreditor hinc illuc, et de-
migrabit: et nihil impossibile vobis
erit.

21 Hoc verò genus *daemoniorum*
non egreditur, nisi per precationem
et jejuniū.

22 ¶ Versantibus autem ipsis in
Galilaeâ, dixit eis Jesus, Futurum est
ut Filius hominis tradatur in manus
hominum;

23 Et trucidabunt eum; sed tertio
die suscitabitur. Et contrastati sunt
vehementer.

24 ¶ Quum autem venissent Ca-
pernaum, venerunt ad Petrum
qui didrachma accipiunt, dixeruntque,
Praeceptor vester non solvit didrach-
ma?

25 Dicit, Etiam. Et quum in-
gressus fuisset domum, praevenit eum
Jesus, dicens, Quid tibi videtur, Si-
mon? Reges terrae a quibus acci-
piunt tributa sive censem? a filiis
suis, an ab alienis?

26 Dicit ei Petrus, Ab alienis.
Ait ei Jesus, Nempe igitur liberi
sunt filii.

27 Sed ne offendiculo simus eis,
profectus ad mare, mitte hamum; et
eum pisces, qui ascenderit primus,
tolle, et aperto ore ejus invenies sta-
terem: acceptum illum da eis pro me
et pro te.

CAP. XVIII.

E O ipso tempore adierunt Jesum
discipuli, dicentes, Quisnam
maximus est in regno coelorum?

2 Et quoni advocabasset puerulum
Jesus, statuit eum in medio eorum.

3 Et dixit, Amen dico vobis, nisi
vos converteritis, et fatis ut pueruli,
nequaquam ingrediemini in regnum
coelorum.

4 Quisquis igitur summiserit sese
sicut *est* puerulus iste, is est maximus
ille in regno coelorum.

5 Et quisquis exceperit aliquem
puerulum talē nomine meo, me ex-
cipit.

6 Quisquis autem offendiculo fue-
rit uni ex parvis istis qui in me cre-
dunt, praestiterit ei ut suspendatur
niola asinaria in collo ejus, ac demer-
gatur in profundo maris.

7 Vae mundo ab offendiculis! ne-
cessere est enim ut eveniant offendicula:
veruntamen vae homini illi pe-
quem offendiculum evenit!

8 Si verò manus tua vel pes tuus
facit ut tu offendas, exscinde ea, et
abjice abs te: bonum est tibi ad vi-
tam ingredi claudum aut mancum,
potius quam duas manus vel duos pe-
des habentem, conjici in ignem illum
aeternum.

9 Et si oculus tuus facit ut tu of-
fendas, erue eum, et abjice abs te:
bonum est tibi luscum ingredi in vi-
tam *potius* quam duos oculos haben-
tem, conjici in Gehennam ignis.

10 Videte ne contemnatis aliquem
ex parvis istis: dico enim vobis, an-
gelos eorum in coelis per omne tem-
pus intueri faciem Patris mei qui in
coelis est.

11 Venit enim Filius hominis, ut
servet quod perierat.

12 Quid vobis videtur? si fuerint
alicui homini centum oves, et errave-
rit una ex iis, nonne relictis ipsis no-
naginta novem, profectus in montes
quaerit eam quae aberraverat?

13 Quod si acciderit ut invenia

eam, amen dico vobis, gaudet super eam magis quam super illis nonaginta novem quae non aberrabant.

14 Ita non vult Pater vester qui in coelis est, ut pereat ullus ex parvis istis.

15 Si vero peccaverit in te frater tuus, ito, et argue cum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

16 Sin vero te nou audierit, assume tecum adhuc unum aut duos; ut ex ore duorum aut trium testium confirmetur res tota.

17 Quod si neglexerit eos audire, dic ecclesiac: quod si ecclesiam audire neglexerit, sit tibi velut ethnicus et publicanus quispiam.

18 Amen dico vobis, quaecunque ligaveritis in terrâ, erunt ligata in coelo; et quaecunque solveritis in terrâ, erunt soluta in coelo.

19 Rursum dico vobis, Si duo ex vobis consenserint in terrâ de omni re quam petierint, fiet eis a Patre meo qui in coelis est:

20 Ubi enim sunt duo vel tres coacti in nomine meo, illuc sum in medio corum.

21 ¶ Tunc adiens eum Petrus dixit, Domine, quoties peccabit in me frater meus, et remittam ei? an usque septies?

22 Dicit ei Jesus, Non dico tibi usque septies, sed usque septuages septies.

23 Propterea simile est regnum coelorum regi, qui voluit conferre rationem cum servis suis.

24 Et quum coepisset conferre, oblatus est ei quidam debitor decies mille talentorum.

25 Quum autem is non posset haec reddere, jussit eum dominus ejus venundari, et uxorem ejus, et liberos, et omnia quae habebat, et reddi debetum.

26 Procidens ergo servus ille adorabat eum, dicens, Domine, cohibe iram adversum me, et omnia tibi reddam.

27 Commotus autem intimâ com-

miseratione dominus servi illius, dimisit eum, et mutuum remisit ei.

28 Egressus verò servus ille inventit unum ex conservis suis, qui debebat ci centum denarios; et prehensus cum suffocabat, dicens, Redde quod debes.

29 Procidens ergo conservus ejus ad ejus pedes, præcabatur eum, dicens, Cohibe iram adversum me, et omnia reddam tibi:

30 Ille vero noluit; sed abiens conjectit eum in carcere, quousque redderet debitum.

31 Quum autem vidissent conservi ejus quae facta fuerant, doluerunt vehementer, et quum venissent, declararunt domino suo omnia quae facta fuerant.

32 Tunc eo advocate, dominus ipsius dixit ei, Serve male, totum debitum illud remisi tibi, quia præcatus es me:

33 Nonne oportuit et te misereri conservi tui, ut et ego tui misertus sum?

34 Et iratus dominus ejus tradidit eum tortoribus, usquequo redderet id omne quod sibi debebatur.

35 Ita et Pater ille meus coelestis faciet vobis, nisi remiscritis suo quisque fratri ex cordibus vestris lapsus eorum.

CAP. XIX.

ET factum est, quin finisset Jesus sermones istos, ut solveret e Galilæâ, et venit in fines Judæae secus Jordanem.

2 Et sequuta est eum turba multa, sanavitque eos illuc.

3 Tunc adicrunt eum Pharisæi, tentantes eum, et dicentes ei, Licetne homini dimittere uxorem suam quâvis ex caussâ?

4 Ille vero respondens dixit eis, Non legistis, Opificem ab initio fecisse masculum et foeminam;

5 Et dixisse, Propterca derelinquet homo patrem et matrem, et agglutinabitur uxori suae; et qui duo fuerant, erunt una caro?

6 Itaque non amplius sunt duo, sed una caro : quod ergo Deus conjunxit, homo ne sejungat.

7 Dicunt ei, Cur ergo Moses mandavit dare libellum discessionis, et eam dimittere ?

8 Dicit eis, Moses pro duritiâ cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras : caeterum a principio non fuit ita.

9 Dico autem vobis, Quicunque dimiserit uxorem suam, nisi ob scortationem, et aliam duxerit, moechatur ; et qui dimissam duxerit, moechatur.

10 Dicunt ei discipuli ejus, Si tale est negotium hominis cum uxore, non expedit uxorem ducere.

11 Ipse verò dixit eis, Non omnes sunt capaces hujus sermonis, sed *ii* quibus datum est.

12 Sunt enim eunuchi qui ex matris utero nati sunt ita : et sunt eunuchi qui castrati sunt ab hominibus : et sunt eunuchi cui seipsos castrarunt propter regnum coelorum. Qui potest capax esse *hujus rei*, capiat.

13 ¶ Tunc oblati sunt ei pueruli, ut manus iis imponeret, et precaretur : discipuli autem objurgarunt eos.

14 Jesus autem ait, Omitite istos puerulos, et ne prohibete eos ad me venire ; talium est enim regnum coelorum.

15 Et quum imposuisset eis manus, prefectus est illine.

16 ¶ Et, ecce, quidam accedens dicit ei, Doctor bone, quid boni faciam, ut habeam vitam aeternam ?

17 Ipse verò dixit ei, Cur me dicis bonum ? nullus est bonus, nisi unus, *nempe* Deus. Si vis autem ad vitam ingredi, serva mandata.

18 Dicit ei, Quae ? Jesus autem dixit, Non occides, Non moecharis, Non furaberis, Non dices falsum testimonium ;

19 Honora patrem et matrem ; et, Diliges proximum tuum ut te ipsum.

20 Dicit ei adolescens ille, Omnia haec observavi a juventute meâ : quo adhuc deficior ?

21 Ait ei Jesus, Si vis perfectus esse, abi, vende quae tibi suppetunt, et da pauperibus ; et habebis thesaurum in coelo : et ades dum, sequere me.

22 Quum audisset autem adolescentis ille hunc sermonem, abiit tristitiam affectus ; habebat enim bona multa.

23 Jesus autem dixit discipulis suis, Amen dico vobis, dives difficulter introibit in regnum coelorum.

24 Rursum verò dico vobis, Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem in regnum Dei introire.

25 His autem auditis, discipuli ejus perculti sunt valde, dicentes, Quis ergo potest servari ?

26 Intuitus autem eos Jesus dixit eis, Apud homines hoc impossibile est ; apud Deum autem omnia possibilia sunt.

27 Tunc respondens Petrus dixit ei, Ecce, nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te : quid ergo erit nobis ?

28 Jesus autem dixit eis, Amen dico vobis, vos qui sequuti estis me, in regeneratione, quum sederit Filius hominis in throno gloriae suae, sedebitis vos etiam, *inquam*, in thronis duodecimi, judicantes duodecim tribus Israël.

29 Et quisquis reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros, caussâ nominis mei, centuplicia accipiet, et vitam aeternam hereditatis jure possidebit.

30 Multi autem primi erunt ultimi, et ultimi primi.

CAP. XX.

SIMILE enim est regnum coelorum patrifamilias, qui exiit cum primâ luce ad conducendos operarios, quos mitteret in vineam suam.

2 Pactus autem cum operariis de nario in diem, misit eos in vineam suam.

3 Et egressus circa horam ter-

uam, vidit alios stantes in foro otiosos :

4 Et illis dixit, Abite et vos in vineam ; et quocunque justum fuerit dabo vobis.

5 Illi autem abierunt. Rursum egressus circa sextam et nonam horam, fecit itidem.

6 Cirea horam autem undecimam egressus, invenit alios stantes otiosos, ac dicit eis, Cur hic statis totum diem otiosi ?

7 Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit eis, Abite et vos in vineam ; et quidquid fuerit justum, accipietis.

8 Quum autem serum diei esset, dicit dominus vineae procuratori suo, Voea operarios, et redde eis mercedem, exorsus ab ultimis, usque ad primos.

9 Et quum venissent qui circa undecimam horam *conducti fuerant*, acceperunt singuli denarium.

10 Quum venissent autem primi, existimârunt se plus esse accepturos ; sed acceperunt ipsi quoque singuli denarium.

11 Sed quum accepissent, murmurabant adversus patrem familiâs ;

12 Dicentes, Isti ultimi unam horam *opus* fecerunt, et eos aequales nobis feeisti, qui portavimus pondus dici et aestum.

13 Ipse verò respondens dixit eorum, Amice, non facio tibi injuriam ; nonne denario pactus es meum ?

14 Tolle quod tuum est, et abi. Volo autem huic ultimo dare ut et tibi.

15 Annon lieet mihi quod volo facere in meis *rebus* ? an oculus tuus malus est, quia ego bonus sum ?

16 Sic ultimi erunt primi, et primi ultimi : multi enim sunt voeati, pauci verò electi.

17 ¶ Et ascendens Jesus Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos suos privatim in via, et dixit eis,

18 Ecce, arcendimus Hierosoly-

mam, et Filius hominis tradetur primariis sacerdotibus ac scribis, et condemnabunt eum morte ;

19 Tradentque eum gentibus, ut illudant, et flagellent, et crucifigant ; sed tertio die resurget.

20 ¶ Tunc venit ad eum mater filiorum Zebedaei, eum filiis suis, adorans, et petens aliiquid ab eo.

21 Ipse verò dixit ei, Quid vis ? Ait ei, Die ut sedeant isti duo filii mei, unus ad dextram tuam, et alter ad sinistram, in regno tuo.

22 Respondens autem Jesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere poculum quod ego bibiturus sum ; et baptizate, quo ego baptizor, baptizari ? Dicunt ei, Possumus.

23 Tunc dicit eis, Poculum quidem meum bibetis, et baptisinate, quo ego baptizor, baptizabimini : sedere autem ad dextram meam et sinistram meam, non est meum dare, sed *dabitur* quibus paratum est a Patre meo.

24 Et quum haec audissent *alii* decem, indignati sunt de duabus fratribus.

25 Jesus autem, quum eos aducasset, ait, Scitis principes gentium in eas dominari, et magnates potestatem exercere in eas.

26 Verùm non ita erit inter vos : sed quicunque voluerit inter vos magnus fieri, esto vester minister :

27 Et quicunque voluerit inter vos primus esse, sit vester servus.

28 Sicut Filius hominis non venit ut sibi ministretur, sed ut ministret, detque animam suam *in* redemptionis pretium pro multis.

29 ¶ Egredientibus autem ipsis *urbe* Jericho, sequuta est eum turba multa.

30 Et, ecce, duo caeci sedentes apud viam, quum audivissent Jesum praeterire, clamârunt, dicentes, Miserere nostri, Domine, Fili Davidis !

31 Turba autem objurgabat eos, ut silenter ; illi verò magis clamabant, dicentes, Miserere nostri, Domine, Fili Davidis !

32 Et quin substitisset Jesus, vo-

cavit eos, et ait, Quid vultis faciam vobis?

33 Dicunt ei, Domine, ut aperiantur oculi nostri.

34 Commiseratione autem intimâ commotus, Jesus tetigit oculos eorum: et statim visum receperunt oculi eorum; et *ipsci* sequuti sunt eum.

CAP. XXI.

ET quum appropinquâssent Hierosolymis, et venissent Bethphagen, ad Montem Olearum, tunc Jesus misit duos discipulos;

2 Dicens eis, Ite in vicum qui vobis est ex adverso, et statim invenietis asinam ligatam, et pullum, cum eâ: solventes eos, adducite mihi.

3 Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, Domino his opus est: statim autem mittet eos.

4 Hoc autem totum factum est, ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem,

5 Dicite filiae Sion, Ecce, Rex tuus venit tibi, mitis, et insidens asinae, ac pullo foetui subjugis *asinæ*.

6 Profecti autem sunt discipuli, fecerintque sicut imperârat eis Jesus:

7 Et adduxerunt asinam et pullum, et eis imposuerunt vestimenta sua, et collocârunt *ipsum* super ea.

8 Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in viâ: alii verò cae-debant ramos ex arboribus, et sternebant in viâ.

9 Porrò turba quae praeibat, et quae sequebatur, clamabat, dicens, Hosanna Filio David! benedictus qui venit in nomine Domini; Hosanna, *O qui es in coelis* altissimus!

10 Et quum introïsset Hierosolymam, commota est universa urbs, dicens, Quis est hic?

11 Turba autem dicebat, Hic est Jesus ille propheta ortus Nazarethâ *urbe* Galilæae.

12 ¶ Et introïvit Jesus in templum Dei, et ejecit omnes qui vendebant et qui emebant in temulo; mensasque

numulariorum, et cathedras vendentium columbas, subvertit.

13 Et dixit eis, Scriptum est, Domus mea domus precationis vocabitur; at vos fecistis eam speluncam latronum,

14 Tunc venerunt ad eum caeci et claudi in teniplo, et sanavit eos.

15 Quum vidissent autem primarii sacerdotes et scribæ miranda illa quæ fecerat, et pueros clamantes in templo, et dicentes, Hosanna Filio David! indignati sunt:

16 Et dixerunt ei, Audis quid isti dicant? Jesus autem dixit eis, Etiam; nunquam legistis, Ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem?

17 Et eis relictis, abiit Bethaniam extra urbem; et diversatus est illic.

18 ¶ Manè autem rediens in urbem, esuriit.

19 Et quum vidisset ficum quandam apud viam, venit ad eam, et nihil invenit in eâ nisi folia solùm: tunc dicit ei, Ne amplius ex te fructus nascitor in aeternum. Et exaruit illicò ficus.

20 Quum igitur hoc vidissent discipuli, mirati sunt, dicentes, Quomodo illicò exaruit ficus!

21 Respondens autem Jesus ait eis, Amen dico vobis, si habueritis fidem, neque addubitaveritis, non solùm hoc *quod factum est* ficui facietis, verùm etiam si monti isti dixeritis, Tollitor, et projicitor in mare, fiet.

22 Et quaecunque precando petieritis, si credideritis, accipietis.

23 ¶ Quum autem venisset in templum, primarii sacerdotes et seniores populi eum docentem adiunxit, dicentes, Quâ auctoritate facista? et quis tibi dedit istam auctoritatem?

24 Respondens verò Jesus dixit eis, Interrogabo vos et ego rem quandam; quam si dixeritis mihi, dicam et ego vobis quâ auctoritate ista faciam:

25 Baptisma Joannis, unde erat; e coelo, an ex hominibus? At illi ratiocinabantur apud se, dicentes, Si

dixerimus, E coelo ; dicet nobis,
Quare ergo non credidistis ei ?

26 Sin autem dixerimus, Ex hominibus ; timemus turbam : omnes enim habent Joannem ut prophetam.

27 Et respondentes Jesu dixerunt, Nescimus. Ait eis et ipse, Nec ego vobis dicam quā auctoritate ista faciam.

28 Quid autem vobis videtur ? Quidam habebat duos filios ; et accedens ad priorem, dixit, Fili, abi, hodie operare in vineâ meâ.

29 Ille verò respondens ait, Nolo : sed postea, quum resipuisset, abiit.

30 Et accedens ille ad secundum, dixit itidem. Is verò respondens ait, Ego abeo, domine : sed non abiit.

31 Uter e duabus fecit quod voluit ejus pater ? Dicunt ei, Prior. Dicit eis Jesus, Amen dico vobis, publicani et meretrices praeceperunt vobis in regnum Dei.

32 Venit enim ad vos Joannes viâ justitiae, et non credidistis ei ; publicani verò et meretrices crediderunt ei : vos autem qui *hoc* vidistis, non resipuistis postea, ut ei crederetis.

33 Aliam parabolam audite : Fuit quidam paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumposuit ei, foditque in eâ torcular, et aedificavit turrim, et elocavit cam agricolis, ac peregrinè profectus est :

34 Quum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut ejus fructus perciperent.

35 Agricolae verò, captis ejus servis, alium quidem ceciderunt, alium verò trucidarunt, alium autem lapidarunt.

36 Rursum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt eis itidem.

37 Postremò autem misit ad eos filium suum, dicens, Reverebuntur filium meum.

38 Agricolae verò viso filio dixerunt inter se, Iste est haeres ; adeste, trucidemus eum, et obtincamus hereditatem ejus.

39 Et captum eum ejecerunt extra vineam, et trucidarunt.

40 Quum igitur venerit dominus vineae, quid faciet agricolis illis ?

41 Dicunt ei, Malos ipsos male perdet, et vineam suam elocabit alii agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

42 Dicit eis Jesus, Nunquam legistis in scripturis, Quem lapidem reprobârunt aedificantes, is factus est caput anguli : a Domino factum est illud, et est mirabile in oculis nostris ?

43 Propterea dico vobis, tolletur a vobis regnum Dei, et dabitur genti quae ferat ejus fructus.

44 Porro qui ceciderit ad lapidem istum, confringetur : super quem verò ceciderit, dissipabit eum.

45 Et quum audissent primarii sacerdotes ac Pharisei parabolas ejus, cognoverunt *haec* de se dici.

46 Et quum studearent eum prehendere, timuerunt turbam, quoniam ut prophetam eum habebat.

CAP. XXII.

TUNC respondens Jesus, rursùm loquutus est eis per parabolas, dicens,

2 Simile est regnum coelorum cumdam regi, qui fecit nuptias filio suo :

3 Et misit servos suos, qui vocarent vocatos ad nuptias : sed noluerunt venire.

4 Rursus misit alios servos, dicens, Dicite vocatis, Ecce, prandium meum paravi, tauri mei et altilia macata sunt, et omnia parata ; adeste ad nuptias.

5 Illi autem quum *hoc* neglexissent, abierunt, aliud quidem in agrum suum, aliud verò ad mercaturam suam.

6 Reliqui verò prehensoros servos ejus contumeliis affecerunt, et trucidarunt.

7 Rex autem, quum *hoc* audisset, iratus est ; et, missis copiis suis perdidit homicidas illos, et urbem eorum incendit.

8 Tunc dicit servis suis, Nuptiae

quidem paratae sunt, sed qui vocati fuerant non erant digni :

9 Ite ergo ad compita viarum; et quocunque invenietis, vocate ad nuptias.

10 Et egressi servi illi in vias, congregarunt omnes quos invenirentur, malos pariter ac bonos : et impletæ sunt nuptiae convivis.

11 Ingressus autem rex ut spectaret convivas, vidit illuc quendam non indutum veste nuptiali :

12 Tunc dicit ei. Amice, quomodo hoc introisti non habens vestem nuptialem ? At illi os oclusum est.

13 Tunc dicit rex ministris, Ligatis pedibus et manibus ejus, tollite eum, et ejicite in tenebras extimas : illuc erit fletus et stridor dentium.

14 Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

15 ¶ Tunc profecti Pharisaei consilium ceperunt, ut illaquearent eum in sermone.

16 Itaque mittunt ad eum discipulos suos cum Herodianis, dicentes, Praeceptor, scimus te veracem esse, et viam Dei in veritate docere, nec quempiam curare ; non enim respicis ad personam hominum :

17 Dic ergo nobis, Quid tibi videatur ? licet censum dare Caesari, an non ?

18 Cognitâ autem Jesus malitiâ eorum ait, Quid nre tentatis, hypocritae ?

19 Ostendite mihi numisma censûs. Ipsi vero obtulerunt ei denarium.

20 Tunc dicit eis, Cujus est imago ista et inscriptio ?

21 Dicunt ei, Caesaris. Tunc dicit eis, Reddite ergo quae sunt Caesaris Caesar, et quae sunt Dei Deo.

22 Quum igitur hoc audissent, mirati sunt ; et omisso eo abierunt..

23 ¶ In illo die adierunt eum Sadducaeï, qui dicunt non esse resurrectionem ; et interrogarunt eum,

24 Dicentes, Praeceptor, Moses dixit, Si quis mortuus fuerit non habens filios, ejus frater ducet affinitatis

jure uxorem ejus, et suscitabit sobolem fratri suo.

25 Fuerunt autem apud nos septem fratres : et primus uxore ductâ obiit ; et quum non haberet semen, reliquit uxorem suam fratri suo :

26 Similiter etiam secundus et tertius, usque ad illos septem :

27 Post omnes autem mortua est et mulier.

28 In resurrectione ergo cuius ex illis septem erit uxor ? omnes enim habuerunt eam.

29 Respondens autem Jesus dixit eis, Erratis, neque scripturas scientes neque potentiam Dei.

30 Nam in resurrectione neque uxores ducunt, neque nuptiam dantur, sed sunt ut angeli Dei in coelo.

31 De resurrectione vero mortuorum, non legistis quod vobis dictum est a Deo, dicente,

32 Ego sum Deus Abrahami, et Deus Isaaci, et Deus Jacobi ? Deus non est Deus mortuorum, sed viventium.

33 Et quum hoc audisset turba, perculsa est super doctrinâ ipsius.

34 ¶ Pharisaei vero quum eum audissent os oclusisse Sadduceis, coacti sunt in unum.

35 Tunc interrogavit eum quidam ex ipsis legis interpres, tentans eum, et dicens,

36 Praeceptor, Quod est mandatum magnum in lege ?

37 Jesus autem dixit ei, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex totâ cogitatione tuâ.

38 Istud est primum et magnum mandatum.

39 Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum ut teipsum.

40 Ab ipsis duabus mandatis tota lex et prophetæ pendent.

41 ¶ Coactis autem Pharisaeis, interrogavit eos Jesus,

42 Dicens, Quid vobis videtur de Christo illo ? cuius filius est ? Dicunt ei, Davidis.

43 Dicit etsi, Quomodo ergo David per spiritum vocat eum Dominum, dicens,

44 Dixit DOMINUS Domino meo, Sede ad dextram meam, usquedum posuero inimicos tuos sebellum pedum tuorum?

45 Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius ejus est?

46 Et nemo poterat ei respondere quicquam: neque ausus fuit quisquam ab illo die amplius illum interrogare.

CAP. XXIII.

TUNC Jesus loquitus est turbae et discipulis suis;

2 Dicens, In cathedrâ Mosis sedent scribæ et Pharisæi:

3 Omnia ergo quae dixerint vobis ut servetis, servate et facite: sed secundum opera eorum ne facite; dicunt enim, et non faciunt.

4 Ligant enim onera gravia diffiliaque portatu, et imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea movere.

5 Omnia verò opera sua faciunt ut spectentur aò hominibus: dilatant enim phylacteria sua, et producunt fimbrias palliorum suorum;

6 Amantque primos accubitus in coenis, et primos consessus in conventibus,

7 Et in foris salutationes, et vocari ab hominibus, Rabbi, Rabbi.

8 Vos autem ne vocamini Rabbi: unus est enim doctor vester, nempe Christus; omnes autem vos fratres estis.

9 Et patrem vestrum ne quempiam vocate in terrâ: unus est enim Pater vester qui in coelis est.

10 Nec vocemini doctores: unus enim vester est doctor, nempe Christus.

11 Sed qui maximus est vestrum, sit minister vester.

12 Porro qui sese extollit, deprimetur; et qui sese deprimit, extolleatur.

13 Sed vae vobis scribæ et Phari-

saci, hypocritæ! quoniam præcluditis regnum coelorum hominibus: vos enim non introitis, nec introcuntes sinitis introire.

14 Vae vobis, scribæ et Pharisæi, hypocritæ! quoniam exeditis domos viduarum, idque in speciem utentes longis precibus: propterea auferetis graviorem condemnationem.

15 Vae vobis, scribæ et Pharisæi, hypocritæ! quoniam circumitis mare et terram, ut faciatis unum proselytum: et quum fuerit factus, faciatis eum filium Gehennæ duplò magis quam vos sitis.

16 Vae vobis, duces caeci, qui dicitis, Quisquis juraverit per templum, nihil est; quicunque autem juraverit per aurum templi, reus est.

17 Stulti et cacci! utrum enim majus est, aurum, an templum quod sanctificat aurum?

18 Et quisquis juraverit per altare, nihil est; quicunque autem juraverit per donum quod est super ipsum, reus est.

19 Fatui ac cacci! utrum enim majus est, munus, an altare quod sanctificat munus?

20 Qui ergo juraverit per altare, jurat per ipsum, et per omnia quae super illud sunt:

21 Et qui juraverit per templum, jurat per ipsum, et per eum qui habitat in eo:

22 Et qui juraverit per coelum, jurat per thronum Dei, et per eum qui sedet super ipsum.

23 Vae vobis, scribæ et Pharisæi, hypocritæ! qui decimatis mentham, et anethum, et cuminum, et omittitis quae graviora sunt legis, judicium, et misericordiam, ac fidem; haec oportuit facere, et illa non omittere.

24 Duces caeci, qui percolatis culicem, camelum autem deglutitis.

25 Vae vobis, scribæ et Pharisæi, hypocritæ! qui purgatis exteriorem poculi patinacque partem, intus autem illa plena sunt rapinâ et intemperantiâ.

26 Pharisæe caece, purga primùm

quod est intra poculum et patinam, ut id quoque quod extrà est purum fiat.

27 Vae vobis, scribac et Pharisaei, hypocritae ! qui assimiles estis sepulcris dealbatis, quae extrà quidèm apparent speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, omnique immunitati.

28 Ita et vos extrà quidèm appetitis hominibus justi, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate.

29 Vae vobis, scribae et Pharisaei, hypocritae ! qui aedificatis sepulera prophetarum, et ornatis monumenta justorum,

30 Et dicitis, Si fuissemus temporibus patrum nostrorum, non fuissemus corum socii in caede prophetarum.

31 Itaque testamini adversùs vosmetipos, vos esse filios eorum qui prophetas occiderunt.

32 Vos quoque complete mensuram patrum vestrorum.

33 Serpentes, progenies viperarum, quomodo effugere possitis condemnationem Gehennae ?

34 Propterea, ecce, ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et scribas; et ex ipsis *nonnullos* trucidabis, et crucifigetis ; et ex ipsis nonnullos flagellabis in conventibus vestris, et persequemini oppidatim :

35 Ut veniat super vos omnis sanguis justus effusus super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zachariae filii Barachiae, quem occidistis inter templum et altare.

36 Amen dico vobis, venient haec omnia super aetatem istam.

37 Jerusalem, Jerusalem, trucidatrix prophetarum, lapidatrix eorum qui ad te missi sunt, quoties volui congregare liberos tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluistis !

38 Ecce, relinquetur vobis domus vestra deserta.

39 Dico enim vobis, Nequaquam me videbitis ab hoc tempore, usque-

dum dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAP. XXIV.

ET egressus Jesus e templo, abiabat : et accesserunt discipuli ejus, ut ostenderent ei aedificia templi.

2 Jesus autem dixit eis, Nonne videtis haec omnia ? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non dissolvatur.

3 Sedente autem eo in monte olearium, adierunt eum discipuli privatim, dicentes, Dic nobis, quando haec erunt ? et quod *erit* signum adventus tui, et consummationis seculi ?

4 Et respondens Jesus dixit eis, Videte ne quis vos sedueat.

5 Multi enim venient sub nomine meo, dicentes, Ego sum Christus ille ; multosque seducent.

6 Futurum est autem ut audiatis bella, et rumores bellorum : videte ne turbemini : cōportet enim omnia haec fieri, sed nondum erit finis.

7 Insurget enim gens in gentem, et regnum in regnum : et erunt fames, et pestilentiae, et terrae motus singulis locis.

8 Haec autem omnia principium erunt dolorum partus.

9 Tunc tradent vos afflictioni, et trucidabunt vos ; et eritis exosi omnibus gentibus propter nomen meum.

10 Et tunc offendentur multi, et alius alium prodet, et odio habebit alius alium.

11 Et multi pseudo-prophetae extorquentur, ac seducent multos.

12 Et quoniam multiplicata erit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

13 Sed qui sustinuerint ad finem usque, is servabitur.

14 Et praedicabitur istud evangelium regni in toto terrarum orbe, ut sit testimonio omnibus gentibus : et tunc veniet finis.

15 Quum ergo videritis abominationem illam vastatricem, quae dicta est per Daniclem prophetam, positam

m loco sancto (qui legit, animadver-
tat;)

16 Tunc qui in Judaeā fuerint,
fugiant in montes :

17 Qui in solario, non descendat
ut sumat quicquam e domo suā :

18 Et qui in agro, non revertatur
retro ut sumat vestimenta sua :

19 Vae autem praegnantibus et
lactantibus per illos dics.

20 Orate verò ne fiat fuga vestra
hieme, neque sabbato :

21 Erit enim tunc afflictio magna,
qualis facta non fuit a principio mun-
di ad hoc usque tempus, neque un-
quam fiet.

22 Et nisi decurtati fuissent dies
illi, periret omnis caro : sed propter
electos decurtabuntur dies illi.

23 Tunc si quis vobis dixerit, Ecce,
hic Christus, aut hic, ne credite.

24 Excitatunt enim pseudo-
christi et pseudo-prophetæ, et edent
signa magna et miracula ; ita ut
seducant (si fieri possit) etiam elec-
tos.

25 Ecce, praedixi vobis.

26 Itaque si dixerint vobis, Ecce,
in deserto est ; ne egredimini : Ecce,
in conclavibus ; ne credite.

27 Sicut enim fulgor exit ab ori-
ente, et appareat usque in occiden-
tem, ita etiam erit adventus Filii homi-
nis.

28 Ubiunque enim fuerit cadaver,
illuc congregabuntur aquilæ.

29 Statim autem post compressio-
nem dierum illorum, sol obscurabitur,
nec dabit luna splendorem suum,
et stellæ cadent e coelo, et potestates
coelorum concutientur :

30 Tunc apparebit signum Filii
hominis in coelo ; et tunc omnes tri-
bus terræ plangent, et videbunt Fili-
um hominis venientem in nubibus
coeli cum potentia et gloriâ multâ.

31 Is verò mittet angelos suos
cum tubae voce magnâ, et cogent
electos ejus a quatuor ventis, a coe-
lorum extremo ad eorum extrellum.

32 A fiu autem discite parabo-
lam : Quum jam ramus ejus tener-

fit, et folia germinat, nōstis prope esse
aestatem :

33 Ita et vos, quum videritis haec
omnia, scitote illum prope esse, et ad
fores.

34 Amen dico vobis, nequaquam
praeterierit aestas haec usquedum om-
nia ista facta sint.

35 Coelum et terra praeteribunt ;
sermones autem mei nequaquam praet-
eribunt.

36 De die autem illo et horâ ne-
mo scit, ne angeli quidem coolorum ;
sed Pater meus solus.

37 Sicut autem erant dies Noë,
ita erit et adventus Filii hominis.

38 Sicut enim diebus qui praees-
serunt diluvium, edebant et bibebant,
uxores ducebant et nuptum dabant,
ad eum usque diem quo ingressus est
Noë in arcam ;

39 Nec agnoverunt diluvium, us-
quedum venisset, et sustulisset om-
nes : ita erit et adventus Filii homi-
nis.

40 Tunc duo erunt in agro ; unus
accipietur, et alter relinquetur.

41 Duae molentes in pistrino ; una
accipietur, et altera relinquetur.

42 Vigilate ergo, nescitis enim
quâ horâ dominus vester venturus
sit.

43 Illud autem scitote ; si sciret
paterfamilias quâ vigiliâ fur venturus
sit, vigilaret, nec sineret perfodi do-
mum suam.

44 Propterea et vos estote parati :
quia quâ horâ non putatis, Filius ho-
minis venturus est.

45 Quis igitur est fidclis servus et
prudens, quem præfecit dominus fa-
militio suo, ut det illis alimentum in
tempore ?

46 Beatus servus ille, quem, quum
venerit dominus ejus, invenerit ita fa-
cientem.

47 Amen dico vobis, omnibus,
quae sibi suppetunt, præficiet eum.

48 Quod si dixerit servus ille ma-
lus in corde suo, Differt dominus me-
us adventum ;

49 Cooperitque verberare conser-

vos quinetiam edere et bibere cum
ebriis;

50 Veniet dominus servi illius die
quo non expectat, et quā horā non
novit,

51 Et separabit eum, ac partem ei
assignabit cum hypocritis: illuc erit
fletus et stridor dentium.

CAP. XXV.

TUNC erit simile regnum coelo-
rum decem virginibus, quae
sumptis lampadibus suis exierunt in
occursum sponsi.

2 Quinque autem ex iis erant pru-
dentes, et quinque fatuae.

3 Quae erant fatuae, sumptis lam-
padibus suis, nou ceperant oleum se-
cum:

4 Prudentes verò ceperant oleum
in vasis suis, unā cum suis lampadi-
bus.

5 Morante autem sponso, noctâ-
runt omnes ac dormierunt.

6 Medià verò nocte clamor ortus
est *dacentium*, Ecce, spensus venit; *exite* in occursum ejus.

7 Tunc surrexerunt omnes illae
virgines, et adornârunt lampades
suas.

8 Fatuae verò prudentibus dixer-
unt, Date nobis ex oleo vestro, quia
lampades nostrae extinguantur.

9 Responderunt autem prudentes
illae, dicentes, *Nequaquam*, ne non
sufficiat nobis et vobis: ite verò po-
tiū ad eos qui vendunt, et ipsae vo-
bis emite.

10 Quum autem abirent emptum,
venit sponsus; et quae paratae erant
introiverunt cum eo ad nuptias; clau-
saque est janua.

11 Postea verò veniunt et reliquae
virgines, dicentes, Domine, domine,
aperi nobis.

12 Ipse verò respondens ait, Amen
dico vobis, non novi vos.

13 Vigilate itaque, quia neque il-
lum diem, neque illam horam, scitis,
quā Filius hominis veniet.

14 *Ita enim est ut quum quispiam*
peregrè proficiscens vocavit servos

*suos, et tradidit eis quae sibi suppette-
bant:*

15 Et huic quidèm dedit quinque
talenta, alii autem duo, aii verò
unum; unicuique secundùm ipsius
facultatem; et peregrè profectus est
statim.

16 Profectus autem qui quinque
talenta accepérat, negotiatus est *ex*
iis, et fecit altera quinque talenta.

17 Itidem et qui duo accepérat,
lucratus est et ipse altera duo.

18 Qui autem unum accepérat,
abiit et defodit *illud* in terram, et oc-
cultavit pecuniam domini sui.

19 Post multum verò tempus ve-
nit dominus servorum illorum, et con-
fert rationem cum eis.

20 Tunc accedens is qui quinque
talenta accepérat, attulit altera quin-
que talenta dicens, Domine, quin-
que talenta tradidisti mihi, ecce, al-
tera quinque talenta lucratus sum
ex iis.

21 Dixit autem ei dominus ejus,
Bene *est*, serve bone et fidelis; in
exiguo fuisti fidelis, super multa te
constituam; ingredere in gaudium
domini tui.

22 Accedens autem et qui duo ta-
lenta accepérat, ait, Domine, duo ta-
lenta tradidisti mihi, ecce, alia duo
lucratus sum ex iis.

23 Ait ei dominus ejus, Bene *est*,
serve bone et fidelis; in exiguo fu-
isti fidelis, super multa te constitu-
am; ingredere in gaudium domini
tui.

24 Accedens autem et qui unum
talentum accepérat, ait, Domine, no-
veram te hominem durum esse, qui
metas ubi non sevisti, et inde eogas
ubi non sparsisti;

25 Itaque timens, abiit et occultavi
talentum tuum in terrā; ecce, habes
quod tuum est.

26 Respondens autem dominus
ejus dixit ei, Serve male et ignave,
sciebas me metere ubi non sevi, et in-
de cogere ubi non sparsi;

27 Oportuit ergo te tradere pecu-
niā meā mensariis. et ego quum

MATTHAEUS, XXVI.

venissem, receperissem meum cum fo-
nore.

28 Tollite ergo ab eo talentum, et
date ei qui habet decem talenta :

29 (Omnis enim qui habet dabitur,
et *is* exuberabit : qui vero non habet,
etiam quod habet tolletur ab eo :)

30 Et inutilem servum ejicite in
tenebras illas extimas : illic erit fletus
et stridor dentium.

31 ¶ Quum autem venerit Filius
hominis cum gloriâ suâ, et omnes
sancti angeli cum eo, tunc sedebit in
throno gloriae suea ;

32 Et cogentur coram eo omnes
gentes : et separabit eos, alteros ab
alteris, ut pastor separat oves ab ho-
edis :

33 Et statuet oves quidem ad dex-
tram suam, hoedos autem ad sinis-
tram.

34 Tunc dicet Rex iis qui ad dex-
tram ipsius erunt, Adeste, benedicti
Patris mei ; possidete regnum pa-
ratum vobis a jacto mundi funda-
mento ;

35 Esurivi enim, et dedistis mihi
quo vescerer ; sitivi, et dedistis mihi
potum ; hospes eram, et collegistis
me ;

36 Nudus, et amicivistis me ; ae-
grotavi, et invisistis me ; in carcere
eram, et venistis ad me.

37 Tunc respondebunt ei justi, di-
centes, Domine, quando te vidimus
esurientem, et aluimus ? aut sitien-
tem, et dediimus tibi potum ?

38 Quando autem te vidimus hos-
pitem, et collegimus te ? aut nudum,
et amicivimus ?

39 Aut quando te vidimus aegro-
tum aut in carcere, et venimus ad
te ?

40 Et respondens Rex dicet eis,
Amen dico vobis, quatenus id fecistis
uni ex ipsis fratribus meis minimis,
mihi fecistis.

41 Tunc dicet etiam iis qui ad si-
nistram erunt, Exsecurati, abite a me in
ignem aeternum, qui paratus est dia-
polo et angelis ejus :

42 Esurivi enim, et non dedistis

mihi quo vescerer ; sitivi, et non de-
distis mihi potum ;

43 Hospes eram, et non collegis-
tis me ; nudus, et non amicivistis
me ; aegrotus, et in carcere eram, et
non invisistis me.

44 Tunc ipsi quoque responde-
bunt ei, dicentes, Domine, quando te
vidimus esurientem, aut sitiensem,
aut hospitem, aut nudum, aut aegro-
tum, aut in carcere, et non ministra-
vimus tibi ?

45 Tunc respondebit eis, dicens,
Amen dico vobis, quatenus *id* non
fecistis uni ex ipsis minimis, nec mihi
fecistis.

46 Et abibunt isti ad supplicium
aeternum ; justi vero ad vitam aeternan-
ti.

CAP. XXVI.

ET factum est, quum finisset Je-
sus omnes istos sermones, dixit
discipulis suis,

2 Scitis post biduum pascha fore,
et Filius hominis prodetur ut crucifi-
gatur.

3 ¶ Tunc eoacti sunt primarii sa-
cerdotes, et scribæ, et seniores popu-
li, in aulam pontificis maximi, qui
dicebatur Caiaphas ;

4 Et simul consultarunt ut Je-
sum dolo prehenderent, et trucida-
rent.

5 Dicebant autem, Non in festo,
ne tumultus fiat in populo.

6 ¶ Quum autem Jesus esset in
Bethaniâ, in domo Simonis leprosi,

7 Venerat ad eum mulier habens
alabastrum unguenti gravis pretii, et
effuderat in caput ipsius accumben-
tis.

8 Hoc autem videntes discipuli
ejus indignati sunt, dicentes, Quor-
sum perditio haec ?

9 Potuit enim istud unguentum
vaenire magno, et dari pauperibus.

10 Quum autem *hoc* cognovisset
Jesus, ait eis, Quid molestiam exhibi-
bis isti mulieri ? opus enim bonum
operata est erga me.

11 Semper enim pauperes habebi-

te vobiscum ; me verò non semper habebitis.

12 Quòd enim haec unguentum hoc injectit corpori meo, ad funerandum me fecit.

13 Amen dico vobis, ubicunque praedicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, etiam quod haec fecit dicetur ad memoriam ipsius.

14 ¶ Tunc profectus unus ex duodecim, qui dicebatur Judas Iscariotes, ad primarios sacerdotes,

15 Ait eis, Quid vultis mihi dare, et ego vobis eum tradam ? Ipsi verò appenderunt ei triginta argenteos nummos.

16 Et ex eo tempore quaerebat opportunitatem ad eum prodendum.

17 ¶ Primo autem *die* azymorum accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes ei, Ubi vis paremus tibi ad edendum pascha ?

18 Ipse verò dixit, Abite in urbem ad quandam, et dicite ei, Praeceptor dicit, Tempus meum propè est ; apud te faciam pascha cum discipulis meis.

19 Et fecerunt discipuli sicut praeceperat eis Jesus ; et paraverunt pascha.

20 Quum autem serum diei esset, discubuit cum duodecim.

21 Et edentibus ipsis dixit, Amen dico vobis, unus vestrūm me prodet.

22 Tunc contristati vehementer, coeperunt singuli eorum ipsi dicere, Num ego *is* sum, Domine ?

23 Ipse verò respondens ait, Qui intingit mecum manum in catino, *is* me prodet.

24 Filius quidèm hominis abit, si-
cūt scriptum est de eo : vae autem homini illi per quem Filius hominis proditur ! bonum erat homini illi si natus non fuisset.

25 Respondens autem Judas, qui prodebat eum, dixit, Num *is* ego sum, Rabbi ? Dicit ei, Tu dixisti.

26 Edentibus autem eis, Jesus, quum accepisset panem et benedixisset, fregit *eum*, deditque discipulis,

et ait, Accipite, comedite : hoc est corpus meum.

27 Et accepto poculo, ac gratis actis, dedit eis, dicens, Bibite ex eo omnes :

28 Hoc est enim sanguis meus novi foederis, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.

29 Dico autem vobis, Non bibam ab hoc tempore ex hoc fructu vitis, usque ad diem illum quum ipsum bibam vobiscum novum in regno Patris mei.

30 Et quum hymnum cecinissent, exierunt in Montem Olearum.

31 Tunc dicit eis Jesus, Omnes vos istâ nocte offendemini in me ; scriptum est enim, Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.

32 Postquam autem suscitatus fui ero, praeibo vobis in Galilæam.

33 Respondens verò Petrus dixit ei, Etiamsi omnes offendantur in te, ego nunquam offendar.

34 Dixit ei Jesus, Amen dico tibi, istâ nocte, antequam gallus vocem mittat, ter me abnegabis.

35 Dicit ei Petrus, Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te abnegabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt.

36 ¶ Tunc venit Jesus cum eis in locum qui dicitur Gethsemane ; et dicit discipulis, Sedete hic, usquequo profectus precatus fuero illic.

37 Et assumpto Petro et duabus filiis Zebedaei, coepit contristari, et gravissimè angiti.

38 Tunc dicit eis Jesus, Undique tristis est anima mea, usque ad mortem : manete hic, et vigilate mecum.

39 Et progressus paululùm procedit in faciem suam, precans, et dicens, Pater mi, si possibile est, beat a me poculum istud : veruntamen non ut ego volo, sed ut tu.

40 Tunc venit ad discipulos, et reperit eos dormientes ; et dicit Petru, Itane non potuistis unam horam vigilare mecum ?

41 Vigilate et orate, ne introéatis

MATTHAEUS, XXVI.

In temptationem : spiritus quidem est promptus, sed caro infirma.

42 Rursum secundò abiit, et precatus est, dicens, Pater mi, si non potest hoc poeculum abire a me quin bibam ipsum, fiat voluntas tua.

43 Et quum venisset, reperit eos rursum dormientes ; erant enim oculi eorum gravati.

44 Et relictis eis, rursum abiit, et precatus est tertio, eundem sermonem loquutus.

45 Tunc venit ad discipulos suos, et dicit eis, Dormite quod superest, et requiescite : ecce, appropinquavit hora illa ; et Filius hominis proditur in manus peccatorum.

46 Surgite, eamus ; ecce appropinquavit qui me prodit.

47 Et adhuc eo loquente, ecce Judas, unus ex duodecim, venit, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, a primariis sacerdotibus et senioribus populi.

48 Is vero qui prodebat eum dedecrat eis signum, dicens, Quem osculatus fuero, is est ; prehendite eum.

49 Itaque statim, quum venisset ad Jesum, dixit, Ave, Rabbi ; et deosculatus est eum.

50 At Jesus dixit ei, Amice, quorum ades ? Tunc accesserunt, et manus injecerunt in Jesum, et prehenderunt eum.

51 Et, ecce, unus ex iis qui erant cum Jesu, extensâ manu, distinxit gladium suum ; et percuesso servo pontificis maximi, abstulit auriculam ejus.

52 Tunc ait ei Jesus, Converte gladium tuum in locum suum : qui cunque enim acceperint gladium, gladio peribunt.

53 An putas me non posse nunc precari Patrem meum, qui huc sistat mihi plures quam duodecim legiones angelorum ?

54 Quomodo ergo implerentur scripturae, quae dicunt sic oportere fieri ?

55 In illâ horâ dixit Jesus turbæ, An adversis latronem exivistis cum

gladiis et fustibus, ut comprehendetis me ? quotidie apud vos sedebam docens in templo, nec prehendistis me.

56 Hoc autem totum factum est, ut implerentur scripturae prophetarum.—Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

57 ¶ Illi verò prehensum Jesum abduxerunt ad Caiapham pontificem maximum, ubi scribæ et seniores coacti erant.

58 Petrus autem sequebatur eum e longinquò usque in aulam pontificis maximi, et ingressus intrò sedebat cum ministris, ut videret finem.

59 Primarii vero sacerdotes et seniores, et totus consessus, quaerebant falsum testimonium contra Jesum, ut eum morte afficerent ;

60 Et non invenerunt : etiam quum multi falsi testes accessissent, non invenerunt. Postremò vero advenientes duo falsi testes,

61 Dixerunt, Iste dixit, Possum destruere templum Dei, et triduo ipsum aedificare.

62 Et quum exsurrexisset pontifex maximus, dixit ei, Nihil respondest quid est quod isti adversum te testificantur ?

63 Jesus autem silbat. Et respondens pontifex maximus dixit ei, Adjuro te per Deum viventem, ut dicas nobis, an tu sis Christus ille Filius Dei.

64 Dicit ei Jesus, Tu dixisti : quinetiam dico vobis, Ab hoc tempore videbitis Filium hominis sedentem ad dextram potentiae Dei, et venientem in nubibus coeli.

65 Tunc pontifex maximus dirupit vestimenta sua, dicens, Blasphemavit : quid amplius egemus testibus ? ecce, nunc audistis blasphemiam eius.

66 Quid vobis videtur ? Ipsi vero respondentes dixerunt, Tenetur mortis poenâ.

67 Tunc inspuerunt in faciem ejus, et colaphos ei inflixerunt : alii vero bacillis eum ceciderunt,

68 Dicentes, Vaticinare nobis, Christe, quis sit qui te percussit.

69 ¶ Petrus autem sedebat extrà in aulâ; et accessit ad eum quaedam ancilla, dicens, Et tu cum Jesu Galilaeo eras.

70 Ipse verò negavit coram omnibus, dicens, Nescio quid dicas.

71 Eum autem egredientem in vestibulum, vidi alia ancilla; et dixit iis qui erant illie, Et iste erat cum Jesu Nazareno.

72 Tunc rursus negavit cum jure jurando, dicens, Non novi hominem.

73 Paullo pòst autem accesserunt qui astabant, et dixerunt Petro, Verè et tu ex ipsis es; nam et loquutio tua te manifestum facit.

74 Tunc coepit seipsum devovere et jurare, dicens, Non novi hominem. Et statim gallus misit vocem.

75 Et recordatus est Petrus verborum Jesu, qui dixerat ei, Priusquam gallus vocem mittat, ter me abnegaabis. Et egressus extrà flevit amarè.

CAP. XXVII.

MANE autem quum esset, consilium ceperunt omnes primarii sacerdotes et seniores populi adversùs Jesum, ut eum morte afficerent.

2 Et vincum eum abduxerunt ac tradiderunt Pontio Pilato praesidi.

3 ¶ Tunc Judas, qui cum prodiderat, quum vidisset eum damnatum esse, poenitens retulit triginta argenteos nummos ad primarios sacerdotes et seniores;

4 Dicens, Peccavi, prodiito sanguine innoxio. At illi dixerunt, Quid ad vos? tu videris.

5 Ipse verò projectis illis nummis argenteis in templum, secessit; et prefectus strangulavit sese.

6 Primarii autem sacerdotes, acceptis nummis illis argenteis, dixerunt, Non licet eos immittere in coronam, quoniam pretium sanguinis est.

7 Consilio autem capto, emerunt

ex eis agrum illum figuli, ad sepulturam hospitum:

8 Quapropter vocatus est ager ille Ager sanguinis, usque in hodiernum diem.

9 Tunc impletum est quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem, Et acceperunt triginta nummos argenteos, pretium acstimati, qui aestimatus fuit a filiis Israël;

10 Et dederunt eos ad emendum illum agrum figuli, sicut injunxit mihi Dominus.

11 ¶ Jesus autem stetit coram præside: et interrogavit eum praeses, dicens, Tunc es ille rex Iudeorum? Dixit autem ei Jesus, Tu dicis.

12 Et quum ipse accusaretur a primariis sacerdotibus et senioribus, nihil respondit.

13 Tunc dicit ei Pilatus, Non audis quām multa adversū te testificantur?

14 Et non respondit ei ad ullum verbum; ita ut miraretur praeses valde.

15 ¶ Praeses autem singulis festis consueverat turbae dimittere unum vincum, quem voluissent.

16 Habebant verò tunc vincum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17 Ipsi igitur congregatis, dixit eis Pilatus, Utrum vultis dimittam vobis; Barabbam, an Jesum qui dicitur Christus?

18 Sciebat enim quòd per invidiam tradidissent eum.

19 Sedente autem eo in tribunali, misit ad eum uxor ejus, dicens, Nihil tibi rei sit cum justo illo: multa enim passa sum hodie in somnio propter eum.

20 Primarii verò sacerdotes et seniores persuaserunt turbae ut peteret Barabbam, Jesum verò perderet.

21 Respondens autem praeses dixit eis, Utrum e duobus illis vultis ut vobis dimittam? Ipsi verò dixerunt, Barabbam.

22 Dixit eis Pilatus, Quid igitur faciam Jesu, qui dicitur Christus? Dicunt ei omnes, Crucifigatur!

23 Praeses autem ait, At enim quid mali fecit? At illi amplius clamabant, dicentes, Cruciſigatur!

24 Videns autem Pilatus se nihil proficere, sed majorem tumultum fieri, accepta aqua, abluit manus coram turbâ, dicens, Innoxius ego sum a sanguine hujus justi: vos videritis.

25 Et respondens universus populus dixit, Sanguis ejus super nos et super filios nostros.

26 Tunc dimisit eis Barabbam: Jesum autem quum flagellasset, tradidit ut crucifigeretur.

27 ¶ Tunc milites praesidis, quin abduxissent Jesum in prætorium, coegerunt ad cum universam cohortem.

28 Et quum exuissent eum, circumposuerunt ei chlamydem coccinam:

29 Et coronam e spinis contextam imposuerunt ejus capiti, et arundinem in dextram ejus: et genu ante eum summissio, illudebant ei, dicentes, Ave, rex Iudeorum.

30 Et quin inspuissent in eum, cuperunt arundinem illam, et verberabant caput ejus.

31 Et postquam illusissent ei, exurerunt eum chlamyde, indueruntque vestimentis suis: et abduxerunt eum ut crucifigerent:

32 Exeentes autem invenerunt quandam Cyrenaeum, nomine Simonem; hunc angariaverunt ut attolleret crucem ejus.

33 ¶ Et quum venissent in locum qui dicitur Golgotha (quod est Calvariae locus),

34 Dederunt ei acetum bibendum cum felle mistum: et quum gustasset, noluit bibere.

35 Postquam autem crucifixerunt eum, partiti sunt ejus vestimenta, sortem jacientes; ut impleretur quod dictum est a prophetâ, Partiti sunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam jecerunt sortem.

36 Et sedentes, servabant eum ille:

37 Et imposuerunt super caput ejus crimen ipsius scriptum, HIC

EST IESVS REX ILLE IVDAEORVM. -

38 Tunc crucifiguntur cum eo duo latrones; unus ad dextram, et alter ad sinistram.

39 Qui verò praeteribant conviciabantur, invenientes capita sua,

40 Et dicentes, Tu qui destruis templum, et triduo aedificas, serva temetipsum: si Filius Dei es, descendito c cruce.

41 Similiter autem etiam primari sacerdotes illudentes cum scribis et scioribus, dicebant,

42 Alios servavit, seipsum non potest servare: si rex Israëlis est, descendat nunc e cruce, et credemus ei.

43 Confidit in Deo; eruat ipsu[m] nunc, si placet ei: dixit enim, Filius Dei sum.

44 Idipsum autem etiam latrones, qui crucifixi erant cum eo, reprobarunt ei.

45 ¶ A sextâ autem horâ tenebrae factae sunt super universam regionem, usque ad horam nonam.

46 Circiter verò horam nonam exclamavit Jesus voce magnâ, dicens, Eli, Eli, lama sabachthani! hoc est, Deus mi, Deus mi, cur deseruisti me?

47 Quidam autem illi stantium, quum hoc audissent, dicebant, Eliam vocat iste.

48 Et statim currens quidam ex eis, quum acceptam spongiam implievisset aceto, et circumposuisse calamo, dedit ei ut biberet.

49 Reliqui verò dicebant, Sine, videamus an veniat Elias servaturus eum.

50 Jesus autem quum rursum clamasasset voce magnâ, emisit spiritum.

51 Et, ecce, vclum templi fissum est in duas partes, a summo usque ad imum; et terra mota est, et petrae fissae sunt:

52 Et monumenta aperta sunt; et multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt;

53 Qui egressi e monumentis post resurrectionem ejus, introierunt in

sanctam urbem, et apparuerunt multis.

54 Centurio verò, et qui cum eo servabant Jesum, viso terrae motu, et iis quae facta fuerant, timuerunt vehementer, dicentes, Verè Filius Dei erat iste.

55 Erant autem illic mulieres multae e longinquo spectantes, quae sequutae fuerant Jesum a Galilaeâ, ministrantes ei;

56 Inter quas erat Maria Magdalene, et Maria mater Jacobi et Iose, et mater filiorum Zebedaei.

57 ¶ Quum autem serum diei esset, venit homo dives Arimathaeensis, nomine Josephus, qui et ipse discipulus fuerat Jesu:

58 Is adiit Pilatum, et petiit corpus Jesu. Tunc Pilatus jussit reddi corpus.

59 Et Josephus, qum accepisset corpus, involvit illud sindone purâ.

60 Posuitque in monumento suo novo quod exciderat in petrâ; et ad voluto saxo magno ad ostium monumenti, abiit.

61 Erat autem illic Maria Magdalene, et altera illa Maria, sedentes contra sepulcrum.

62 ¶ Postero autem die, qui est post parasceven, coacti sunt primarii sacerdotes et Pharisei ad Pilatum,

63 Dicentes, Domine, meminimus planum illum dixisse, qum adhuc viveret, Tertio post die suscitabor.

64 Jube ergo munire sepulcrum usque in diem tertium; nequando veniant discipuli ejus nocte, et furientur eum; dicantque populo, Suscitatus est e mortuis: et erit ultimus error pejor priore.

65 Dixit eis Pilatus, Habetis custodiā: abite, munite sicut scitis.

66 Ipsi autem profecti munierunt sepulcrum, obsignato lapide cum custodiā.

CAP. XXVIII.

EXTERMO autem sabbato, qum lucesceret in primum *diem* hebdomadis, venit Maria Magdalene, et al-

tera illa Maria, ut spectarent sepulcrum.

2 Et, ecce, terrae motus factus est magnus: angelus enim Domini, qum descendisset e coelo, accessit, et evoluit saxum ab ostio, scdebatque super illud.

3 Erat autem visus ejus ut fulgor, et vestimentum ejus album sicut nix:

4 Custodes autem perculti sunt prae ipsius timore, et facti sunt sicut mortui.

5 Respondens autem angelus dixit mulieribus, Vos verò ne timete; scio enim vos Jesum crucifixum querere.

6 Non est hic: resurrexit enim, prout dixit: adeste, videte locum ubi jacebat Dominus;

7 Et citò profectae dicite discipulis ejus, eum resurrexisse a mortuis: et, ecce, praedit vobis in Galilaeam; illic eum videbitis: ecce, dixi vobis.

8 Tunc egressae citò a monumento cum timore et gaudio magno, currebant, ut renunciarent discipulis ejus.

9 Ut autem proficiscebantur ut *hoc* renunciarent discipulis ejus, ecce Jesus occurrit eis, dicens, Avete. Illae verò accesserunt, et prehendebant pedes ejus, et adoraverunt eum.

10 Tunc ait eis Jesus, Ne timete: abite, renunciate fratribus meis, ut abeant in Galilaeam, illic me videbunt.

11 ¶ Euntibus autem ipsis, ecce, quidam ex custodiâ venerunt in urbem, et renunciârunt primariis sacerdotibus omnia quae facta fuerant.

12 Ipsi verò congregati cum senioribus, consilioque capto, nummos multos dederunt militibus,

13 Dicentes, Dicite, Discipuli ejus nocte venerunt, et eum furati sunt nobis dormientibus.

14 Quod si hoc auditum fuerit apud praesidem, nos persuadebimus ei, et securos vos praestabimus.

15 Ipsi verò, acceptâ pecuniâ, fecerunt sicut erant edocti: et divulgatus est ille sermo apud Judaeos usque ad hodiernum diem.

16 ¶ Undecim autem illi discipul

D*

profecti sunt in Galilaeam, in mon-
tem ubi constituerat eis Jesus.

17 Et quum vidissent eum, adora-
verunt eum: quidam autem dubita-
verunt.

18 Et quum accessisset *ad eos* Je-
sus, loquutus est eis, dicens, Data est
michi omnis potestas in celo et in
terrâ:

19 Profecti ergo docete omnes
gentes, baptizantes eos in nomen Pa-
tris, et Filii, et Spiritus Sancti;

20 Docentes eos servare omnia
quaes mandavi vobis: et, ecce, ego
vobiscum sum omnibus diebus, us-
que ad consummationem seculi. A-
men.

EVANGELIUM secundum MARCUM.

CAP. I.

PRINCIPIUM evangelii Jesu Christi, Filii Dei;

2 Ut scriptum est in prophetis,
Ecce, ego mitto nuncum illum meum
ante faciem tuam, qui parabit viam
tuam coram te.

3 Vox clamantis in deserto, Parate
viam Domini, complanate semitas ejus.

4 Baptizabat Joannes in deserto,
et praedicabat baptismum resipisci-
tiae ad remissionem peccatorum.

5 Et exibat ad eum omnis Judaica
regio ac Hierosolymitae, et baptiza-
bantur omnes ab eo in Jordane flu-
mine, confitentes peccata sua.

6 Indutus autem erat Joannes pi-
lis camelorum, et zonâ coriaceâ circa
lumbos suos; et edebat locustas et
mel silvestre.

7 Et praedicabat, dicens, Venit
pone me qui validior me est, cuius
non sum dignus qui incurvatus sol-
vam corrigiam solearum.

8 Ego quidem baptizavi vos aquâ,
ipse vero baptizabit vos Spiritu Sancto.

9 Et factum est diebus illis, ut Je-
sus, quum venisset a Nazarethâ urbe
Galilaeae, baptizatus sit in Jordane a
Joanne.

10 Et is statim ascendens ex aquâ
vidit findi coelos, et Spiritum quasi col-
lumbam descendere super eum:

11 Et vox exstinxit e coelis, Tu es

Filius ille meus dilectus, in quo ac-
quiesco.

12 Statimque Spiritus eum expel-
lit in desertum.

13 Et fuit illuc in deserto dies qua-
draginta, tentante eum Satanâ: erat
que cum feris: et angeli ministrabant
ei.

14 ¶ Postquam autem traditus fuit
Joannes in custodiam, venit Jesus
in Galilaeam, praedicans evangelium
regni Dei;

15 Et dicens, Expletum est tem-
pus, et appropinquavit regnum Dei;
resipiscite, et credite evangelio.

16 Ambulans autem apud mare
Galilaeae, vidi Simonem, et Andream
fratrem ejus, jacientes rete in mare;
erant enim pescatores:

17 Et dixit eis Jesus, Sequimini me,
et faciam ut sitis pescatores hominum.

18 Et ipsi statim, omissis retibus
suis, sequuti sunt eum.

19 Tunc progressus illinc paullu-
lum, vidi Jacobum filium Zebedaei,
et Joannem fratrem ejus, qui et ipsi
in navigio sarciebant retia:

20 Statimque vocavit eos: et ipsi,
omisso patre suo Zebedaeo in navigio
cum mercenariis, sequuti sunt eum.

21 ¶ Et ingrediuntur Capernaum,
statimque sabbato ingressus Jesus in
synagogam docebat.

22 Et percellebantur super doctri-

nâ ejus: docebat enim eos ut auctoritatem habens, et non ut scribae.

23 Fuit autem in synagogâ eorum quidam, in quo erat spiritus impurus, qui exclamavit,

24 Dicens, Ah, quid nobis tecum, Jesu Nazarene? venisti ut perderes nos? novi te quis sis, *nimirum Sanctus* ille Dci.

25 Et objurgavit eum Jesus, dicens, Obmutesce, et exi ex eo.

26 Tunc, quum discerpsisset eum spiritus impurus, et clamâasset voce magnâ, exiit ex eo.

27 Et expaverunt omnes, ita ut mutuò quaererent inter se, dicentes, Quid est hoc? quae doctrina nova haec, quòd per potestatem imperat etiam spiritibus impuris, et auscultant ei?

28 Emanavit autem fama ipsius in totam regionem circumiacentem Galilaeae.

29 ¶ Et statim e synagogâ egredi, venerunt domum Simonis et Andreæ cum Jacobo et Joanne.

30 Socrus autem Simonis decumbebat febricitans: et statim dicunt ei de illâ.

31 Tunc accedens erexit eam,prehensâ manu ejus: et dimisit eam febris statim, et ministравit eis.

32 Quum autem serum *diei* esset, occidente sole, adducebant ad eum omnes malè affectos et daemoniacos.

33 Et civitas tota coacta erat ad ostium.

34 Et sanavit multos malè affectos variis morbis, et daemonia multa ejecit; et non sinebat dicere daemonia, quòd ipsum nōsset.

35 ¶ Et nianè valde multâ nocte quum surrexisset, exiit, et abiit in desertum locum, et illic precabatur.

36 Et prosequuti sunt eum Simon et qui cum ipso erant.

37 Et quum invenissent eum, dicunt ei, Omnes te quaerunt.

38 Tunc dicit eis, Eamus in continua oppidula, ut et illic praedicem; ad hoc enim sum egressus.

39 Et praedicabat in synagogis eorum in totâ Galilæâ, et daemonia ejiciebat.

40 ¶ Venitque ad eum leprosus, precans eum, eique ad genua procidens, ac dicens ei, Si velis, potes me purgare.

41 Jesus autem commiseratione intimâ commotus, extensâ manu texit eum, et dixit ei, Volo; purgator.

42 Et quum haec dixisset, statim abiit ab eo lepra, et purgatus fuit.

43 Et graviter interminatus ei *Jesus*, statim ablegavit eum,

44 Dixitque ei, Vide ut nemini quicquam dicas: sed abi, ostende teipsum sacerdoti, et offer pro purgatione tui quae imperavit Moses, ut hoc sit eis testimonio.

45 Ille verò egressus coepit prædicare multa, et rem divulgare, ita ut jam non posset Jesus manifestè introire in civitatem: sed foris in desertis locis erat, et veniebant ad eum undique.

CAP. II.

ET rursus intravit Capernaum interjectis aliquot diebus; et auditum est eum domi esse;

2 Statimque coacti sunt multi, *ad eò* ut jam non caperent eos, ne ea quidem loca quae erant ad ostium; et loquebatur eis sermonem *evangelii*.

3 Tunc venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur.

4 Et quum non possent ei appropinquare propter turbam, detexerunt tabulatum *loci* in quo erat; eoque perfosso, *funibus* demiserunt grabbatum, in quo paralyticus jacebat.

5 Quum autem vidisset Jesus fidem eorum, dixit paralytico, Fili, remissa sunt tibi peccata tua.

6 Erant autem illic quidam ex scribis sedentes, et ratiocinantes in cordibus suis,

7 Quid iste ita loquitur blasphem-

mias? Quis potest remittere peccata, nisi solus Deus?

8 Et quum statim cognovisset Jesus spiritu suo, eos ita ratiocinari apud se, dixit eis, Quid ista ratiociniamini in cordibus vestris?

9 Utrum est facilius dicere paralyticō, Remissa sunt tibi peccata? an dicere, Surge, et attolle grabbatum tuum, et ambula?

10 Ut autem sciatis Filium hominis habere potestatem remittendi peccata in terrā, (ait paralyticō)

11 Tibi dico, Surge, et attolle grabbatum tuum, et abi domum tuam.

12 Tunc *ille* statim surrexit, sublatoque in humeros grabbato, egressus est coram omnibus; adeò ut obstupescerent omnes, et glorificarent Deum, dicentes, Nunquani tale quicquam vidimus.

13 ¶ Et egressus est rursus ad mare: totaque turba veniebat ad eum, ac docebat eos.

14 Et quum praetergrederetur, vidit Levin Alphaei *filiū* sedentem ad tclonium, dixitque ei, Sequere me. Et *is* surgens sequiūtus est eum.

15 Et factum est, ut quum Jesus accumberet in domo illius, multi etiam publicani et peccatores simul discubuerunt cum Jesu et discipulis ejus: erant enim multi, et sequuti fuerant eum.

16 Quumque scribæ et Pharisæi vidissent eum edentem cum publicanis et peccatoribus, dixerunt discipulis ejus, Quid est quod cum publicanis et peccatoribus edit ac bibit?

17 Et quum *hoc* audisset Jesus, dicit eis, Iis qui valent non opus est medico, sed iis qui malè *se* habent: non veni ut vocarem justos, sed peccatores, ad resipiscientiam.

18 ¶ Discipuli autem Joannis ac Pharisæorum jejunabant: veniunt igitur et dicunt ei, Quare discipuli Joannis et Pharisæorum jejunant, tui autem discipuli non jejunant?

19 Tunc ait eis Jesus, Num possunt filii thalami, quo tempore cum

ipsis est sponsus, jejunare? quamdiū habent secum sponsum, non possunt jejunare.

20 Venient autem dies, quum sublatus erit ab eis sponsus, et tunc jejunabunt illis diebus.

21 Sed nemo panniculum impexum insuit vestimento veteri: alioquin illud ipsius supplementum novum tollit *aliquid* ex vetere *vestimento*, et fit pejor fissura.

22 Et nemo injicit vinum novum in utres veteres; alioqui vinum effunditur, et utres pereunt: sed vinum novum in utres recentes injiciendum est.

23 ¶ Factum est autem ut ipse praeteriret sabbato per sata; et coepерunt discipuli ejus iter faciendo vellere spicas.

24 Tunc Pharisæi dixerunt ei, Ecce, cur faciunt sabbato quod non licet?

25 Et ipse dixit eis, Nunquam legistis quid fecerit David, quum egeret, et esuriret ipse, et qui cum eo erant?

26 Quomodo ingressus sit domum Dei sub Abiathar pontifice maximo, et panes propositios ederit, quos non licet edere nisi sacerdotibus, et dede-rit etiam iis qui secum erant?

27 Dixit etiam eis, Sabbatum propter hominem factum est, non homo propter sabbatum.

28 Itaque Filius hominis est etiam sabbati dominus.

CAI. III.

ET introiit rursus in synagogam: eratque illic quidam arefactam manum habens.

2 Et observabant an salbato sa-naturus esset eum; ut ipsum accusarent.

3 Tunc ait homini habenti manum arefactam, Surge in medium.

4 Eis autem dixit, Licet sabbato benefacere, an malefacere *cuiquam?* hominem servare, aut trucidare? Ipsi verò silebant.

5 Et quum circumspexisset eos

cum irâ, simul dolens quôd occalluisset cor eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et *is* extendit: restitutaque est manus ejus sana ut altera.

6 Tunc egressi Pharisaei statim cum Herodianis consilium inierunt adversùs eum, ut eum perderent.

7 ¶ Sed Jesus cum discipulis suis secessit ad mare; et magna multitudo sequuta est eum a Galilæâ, et a Iudeâ,

8 Et Hierosolymis, et ab Idumæâ, et *regione quae est* trans Jordanem; et qui circa Tyrum ac Sidonem *habitatabant*, magnâ multitudine, quum audissent quanta ficeret, venerunt ad eum.

9 Ipse autem dixit discipulis suis, ut naviigolum sibi semper adesset propter turbam, ne ipsum opprimerent.

10 Multos enim sanaverat, adhò ut inciderent in eum, ut ipsum tangerent, quotquot tenebantur flagellis.

11 Et spiritus impuri, quum eum conspexerant, accidebant ei *ad pedes*, et clamabant, dicentes, Tu es Filius ille Dei.

12 Ipse verò multum interminabatur eis, ne ipsum manifestum facerent.

13 ¶ Tunc ascendi in montem, et advocavit ad se quos ipse voluit: et venerunt ad eum.

14 Et constituit duodecim, ut secum essent, et ut mitteret eos ad prædicandum *evangelium*;

15 Et ut haberent potestatem sanandi: norbos, et ejiciendi daemonia

16 Primùm, Simonem (cui impo-
suit nomen Petrum;)

17 Et Jacobum *filium* Zebedaei, et Joannem fratrem Jacobi (et impo-
suit eis nomina Boanerges, quod est, filii tonitrui;)

18 Et Andream, et Philippum, et Bartholomaeum, et Matthaeum, et Thomam, et Jacobum Alphæi *filium*, et Thaddæum, et Simonem Canaanitem,

19 Et Judam Iscarioten, qui prodidit eum: veneruntque domum.

20 ¶ Convenit autem rursum turba; adeò ut ne capere quidèm cibum possent.

21 Et quum *haec* audissent ipsius propinqui, venerunt ut prehenderent eum: dicebant enim eum apud se non esse.

22 Scribæ verò qui Hierosolymis descenderant dicebant, Certe habet Beelzebulem, et certè *ter* principem daemoniorum ejicit daemona.

23 Quum autem eos advocabasset, dixit eis per parabolam, Quomodo potest Satanas *Sanam* ejicere?

24 Neque si regnum adversùs sesse dissideat, potest stare regnum illud.

25 Neque si domus contra semetipsam dissideat, potest stare domus illa.

26 Sic quoque si Satanas insurrexit et dissidet adversùs semetipsum, stare non potest, sed finem habet.

27 Non potest quisquam potentis *alicujus* vasa, ingressus domum ejus, diripere, nisi primò validum illum vinixerit: et tunc domum ejus diripiet.

28 Amen dico vobis, quaevis peccata remittentur filiis hominum, et blasphemiae quibuscumque blasphemârint:

29 Sed quicunque blasphemârit in Spiritum Sanctum, non habet remissionem in aeternum, sed tenetur aeterno judicio.

30 Dicebant enī, Spiritum impurum habet.

31 ¶ Veniunt igitur fratres et mater ejus; et foris stantes miserunt ad eum, et eum vocârunt.

32 Sedebat autem circa eum turba: illi verò dixerunt ei, Ecce, mater tua et fratres tui foris querent te.

33 Tunc respondit eis, dicens, Quae est mater mea, aut fratres mei?

34 Et quum circumspexisset in circuītu eos qui circumsedebant, ait, Ecce mater mea, et fratres mei!

35 Quicunque enim fecerit quod

Deus vult, is est frater meus, et soror mea, et inata.

CAP. IV.

ET rursus coepit docere apud mare: et coacta est ad eum turba multa, adeò ut ipse navigium ingressus sederet in mari: tota autem turba apud mare in terrâ erat.

2 Et docebat eos per parabolas multa, diebatque eis in doctrinâ suâ;

3 Audite, Ecce, quidam sator exiit satum:

4 Et factum est inter serendum, aliud quidem cecidit secundum viam; veneruntque volucres coeli, et devoraverunt illud.

5 Aliud verò cecidit in petrosa, ubi non habebat terrani multani; et statim exortum est, propterea quod non habebat profundam terram:

6 Sole autem exorto, ardore tacum est; et propterea quod non habebat radicem, exaruit.

7 Et aliud cecidit in spinas; et ascenderunt spinae, ac suffocârunt illud, et fructum non edidit.

8 Et aliud cecidit in terram bonam, ediditque fructum assurgentem ac crescentem; et tulit aliud tricena, et aliud sexagena, et aliud centena.

9 Tunc dixit eis, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 Quum autem esset solus, interrogârunt eum qui circum eum erant cum duodecim de parabolâ.

11 Et dixit eis, Vobis datum est nôsse mysterium regni Dei: iis autem qui foris sunt, per parabolas omnia ista fiunt:

12 Ut videntes videant, et non cernant; et audientes audiant, et non intelligent: nequando se convertant, et remittantur eis peccata.

13 Praeterea dixit eis, Nescitis parabolam istam? et quomodo omnes parabolas cognoscetis?

14 Sator ille sermonem scripsit.

15 Isti autem sunt qui juxta viam semen excipiunt, in quibus videlicet seminatur sermo: sed postquam audiuerunt, statim venit Satanus, et tollit

sermonem qui seminatus fuerat in cordibus eorum.

16 Et isti sunt similiter qui in petroса semen excipiunt; qui videlicet, quum audierint sermonem, statim cum gaudio excipiunt eum;

17 Et non habent radicem in sese, sed temporarii sunt: deinde, ortâ afflictione aut persecutione propter serinoneum, statim offenduntur.

18 Hi sunt autem qui in spinas semen excipiunt; hi sunt, inquam, qui sermonem audiunt:

19 Sed sollicitudines seculi hujus, et fallacia divitiarum, et cupiditates quae in caeteris rebus versantur, intrœuentes, suffocant sermonem, isque redditur fructus expers.

20 Hi sunt vero qui in terram bonam semen exceperunt, qui videlicet audiunt sermonem, et excipiunt; et fructum ferunt, aliud tricena, aliud sexagena, aliud centena grana.

21 Dixit etiam eis, Num lucerna venit ut subter modium ponatur, aut subter lectum? nonne ut candelabro imponatur?

22 Non est enim quicquam occultum quod non sit manifestum futurum; neque quod abscondatur, sed oportet ut in apertum veniat.

23 Siquis habet aures ad audiendum, audiat.

24 Praeterea dixit eis, Videte quid audiatis: quâ mensurâ metimihi, vobis metietur; et adjicietur vobis qui auditis.

25 Qui enim habet, dabitur ei: et qui non habet, etiam quod habet toleretur ab eo.

26 Item dicebat, Ita est regnum Dei, ut si quispiam jaciat semen in terram;

27 Et dormiat, et exsurget nocte ac die, et semen germinet et assurgat quomodo ipse nescit.

28 Sponte enim terra fructum fert; primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spicâ.

29 Quum autem prodiderit sese fructus, statim mittit messores, quoniam adest messis.

30 Dicebat etiam, Cui *rei* assimilaverimus regnum Dei? aut quâ collatione contulerimus illud?

31 Velut grano sinapis; quod quum seritur in terrâ, minimum est omnium seminum quae in terrâ sunt:

32 Sed quum satum fuerit, assurgit, et fit maximum omnium olerum, editque ramos magnos, ita ut possint sub ejus umbrâ volucres coeli nidulari.

33 Et talibus multis parabolis loquebatur eis sermonem *evangelii*, prout poterant audire.

34 Absque parabolâ verò non loquebatur eis; privatim autem discipulis suis explicabat omnia.

35 ¶ Dixit autem eis die illo, quum serum *dici* esset, Transeamus in ulteriorem *ripariam*.

36 Dimissâ igitur turbâ, acceperunt eum ut erat in navigio; sed et alia navioli erant cum eo.

37 Tunc oritur turbo venti magnus, et fluctus irruerant in navigium, ita ut jam impleretur.

38 Erat autem ipse in puppi, cervicali indormiens. Tunc expergefauit eum, dicuntque ei, Magister, non est tibi curae quòd perimus?

39 Experrectus igitur objurgavit ventum, dixitque mari, Sile, obmutesce. Tunc quievit ventus, factaque est tranquillitas magna.

40 Dixit autem eis, Quid ita timidi estis? quomodo fidem non habetis?

41 Et timuerunt timore magno, dicebantque aliis ad alium, Quisnam iste est, quòd etiam ventus et mare auscultent ei?

CAP. V.

ET venerunt in ulteriorem *ripariam* maris, in regionem Gadarenorum.

2 Egresso autem ipsi e navigio statim occurrit e monumentis quidam, in quo erat spiritus impurus,

3 Qui domicilium habebat in monumentis; et ne catenis quidèm quisquam poterat eum vincere:

4 Propterea quòd saepe pedicis et catenis vinctus fuerit, sed discerptae fuerant ab eo catenae, et pedicæ contritæ; neque quisquam potuerat eum domare.

5 Et per omne *tempus* erat die ac nocte in montibus, et in monumentis, clamans, et concidens seipsum lapi-dibus.

6 Quum vidisset autem Jesum procul, cucurrit et adoravit eum;

7 Et clamans voce magnâ, dixit, Quid mihi tecum, Jesu Fili Dei altissimi? Adjuro te per Deum ne me torqueas.

8 Dicebat enim ei *Jesus*, Exi, spiritus impure, ex isto homine.

9 Tunc interrogavit euni, Quod tibi nomen est? Et respondit, dicens, Legio mihi nomen est; quia multi sumus.

10 Et multùm precabatur eum, ne ipsos mitteret extra illam regionem.

11 Erat autem illuc apud montes grex porcorum magnus pascens.

12 Et precati sunt eum omnes *illi* daemones, dicentes, Mitte nos ad porcos, ut in eos introéamus.

13 Et permisit eis statim *Jesus*. Egressi verò spiritus illi impuri introierunt in porcos: et ruit ille grex e praecipitio in mare (erant autem quasi bis mille), et suffocati sunt in mari.

14 Qui verò pascebant porcos, fugerunt, et renunciârunt in urbem et in agros. Et *illi* egressi sunt, ut viserent quid illud esset quod factum fuerat.

15 Veniunt igitur ad *Jesus*, et conspiciunt eum qui fuerat daemoniacus, sedentem, ac vestitum, et sanae mentis, eum *inquam*, qui habuerat legionem: et timuerunt.

16 Et qui *id* viderant narraverunt eis quomodo actum esset cum daemoniaco, et de porcis.

17 Tunc *illi* cooperunt eum rogare ut abiret ex finibus ipsorum.

18 Ipso verò ingresso in navigium, rogabat eum ille qui fuerat daemoniacus ut esset cum ipso.

MARCUS, VI.

19 Jesus autem non permisit ei, sed ei dixit, Abi domum tuam ad tuos, et eis renuncia quanta tibi Dominus praeceptoriter, et quod misertus sit tui.

20 Abiit igitur *ille*, et coepit praedicare in Decapoli quanta ipsi fecisset Jesus: et oinnes mirabantur.

21 ¶ Et quum Jesus rursus trajecisset navigio in ulteriorem *ripariam*, coacta est turba multa ad cum: eratque apud mare.

22 Et, ecce, venit unus ex praefectis synagogae, nomine Jaïrus: et quum vidisset eum, accidit ad pedes ejus;

23 Et multum precabatur eum, dicens, Filiola mea in extremum adducta est: *rogo* ut venias, et imponas ei manus, ut servetur; et vivet.

24 Abiit igitur Jesus cum eo: et sequebatur cum turba multa, et comprimebant eum.

25 Tunc mulier quacdam, quae crat in fluxione sanguinis ab annis duodecim,

26 Fueratque multa perpessa a multis medieis, impenderat omnia sua, et nihil adjuta fuerat, sed potius in deterius venerat;

27 Quum audisset de Jesu, venit in turbâ a tergo, et tetigit vestimentum ejus.

28 Dicebat enim, Si vel vestimenta ejus tetigero, servabor.

29 Et statim exaruit fons sanguinis ejus; et sensit corpore se sanatam esse ex eo flagello.

30 Statim autem Jesus, quum apud se cognovisset vim illam quae ex seipso prodierat, conversus in turbâ dixit, Quis tetigit vestimenta mea?

31 Et dixerunt ei discipuli ipsius, Vides turbam te comprehendentem, et dicis, Quis me tetigit?

32 *Ipse* verò circumspiciebat, ut videret eam quae hoc fecerat.

33 Mulier autem timens et tremens, quum sciret quod in se factum fuerat, venit et accidit ei *ad pedes*, dixitque ei omnem veritatem.

34 Ille autem dixit ei, Filia, fides

tua te servavit; abi cum pace, et esto sana ex flagello tuo.

35 Adhuc eo loquente, veniunt *quidam* a praefecto synagogae, dicentes, Filia tua mortua est: quid amplius vexas magistrum?

36 Jesus autem statim ut audiit hunc sermonem qui dicebatur, dicit praefecto synagogae, Ne metue, sollemmodo credo.

37 Neque permisit ut sc quisquam unà sequeretur, nisi Petrus, et Jacobus, et Joannes frater Jacobi.

38 Venit igitur domum praefecti synagogae, et tumultum conspicit, flentes et ejulantem multum.

39 Et ingressus dicit eis, Quid tumultuamini et fletis? puella non est mortua, sed dormit.

40 Et deridebant eum. *Ipse* verò, ejectis omnibus, assumit patrem et matrem pueræ, et eos qui secum erant, et ingreditur eò ubi erat pueræ jacens.

41 Prehensaque manu pueræ, dicit *ei*, Talitha cumi; quod est, si interpreteris, Puella, tibi dico, surge.

42 Et statim surrexit pueræ, et ambulabat; erat enim annorum duodecim. Et obstupuerunt stupore magno.

43 *Ipse* verò multum imperavit eis, ne quis id rescribet; dixitque ut daretur pueræ quo vesceretur.

CAP. VI.

E T egressus est illinc, venitque in patriam suam: et sequuti sunt eum discipuli ejus.

2 Quumque advenisset sabbatum, coepit in synagogâ docere: multique audientes percellebantur, dicentes, Unde huic ista? et quae est haec sapientia quae data est ei, quod etiam virtutes tales per manus ejus edantur?

3 Nonne iste est faber ille, filius Mariae, frater Jacobi, et Jose, et Iude, et Simonis? nonne et sorores ejus hic sunt apud nos? Et offendebantur in ipso.

4 Dicebat autem eis Jesus, Non

est propheta inhonoratus, nisi in patriâ suâ, et inter cognatos, et domi suae.

5 Neque potuit illuc virtutem ullam edere, nisi quod quum paucis aegrotis imposuisset manus, sanavit eos.

6 Mirabaturque propter incredulitatem eorum: et circuibat viros in orbem, docens.

7 ¶ Tune advocavit duodecim illos, coepitque eos mittere binos; deditque eis potestatem adversus spiritus impuros:

8 Et praecepit eis, ut nihil sumerent ad iter, nisi virgam tantum; non peram, non panem, non aes in zonâ:

9 Sed ut calcearentur sandaliis; et ne induerentur binis tunicis.

10 Et dicebat eis, Ubicunque introieritis domum, illuc manete, usque dum exeat is illuc.

11 Et quicunque non exceperint vos, neque audierint vos, egressi illuc executite pulverem qui suberit pedibus vestris, ut hoc sit testimonium adversus eos. Amen dico vobis, tolerabilius erit Sodomorum conditio aut Gomorrhorum in die judicii, quam urbis illius.

12 Egressi igitur illi proclamabant ut resipiscerent homines.

13 Et daemonia multa ejiciebant, ungebantque oleo multos aegrotos, et sanabant eos.

14 ¶ Audivit autem haec rex Herodes; (clarum enim factum erat nomen ejus;) dixitque, Joannes, ille qui baptizabat, suscitatus est ex mortuis, et propterea virtutes agunt in eo.

15 Alii dicebant, Elias est. Alii verò dicebant, Propheta est, vel unus ex prophetis illis.

16 Quum igitur haec audisset Herodes, ait, Iste est Joannes quem ego decollavi: ipse suscitatus est ex mortuis.

17 Ipse enim Herodes, missis satellitibus, prehenderat Joannem, et vinixerat eum carcere, propter Herodiadem uxorem Philippi fratribus sui; quia duxerat eam uxorem.

18 Dicebat enim Joannes Herodi,

Non licet tibi habere uxorem fratris tui.

19 Herodias autem imminebat ei, et cupiebat eum trucidare; nec poterat:

20 Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum esse virum justum ac sanctum, et observabat eum; auditique eo, multa faciebat, et libenter eum audiebat.

21 Quum igitur dies opportunus adesset, quo tempore Herodes in natalitis suis coenam faciebat proceribus suis, ac chiliarchis, et primariis Galilaeae:

22 Et introisset filia ipsius Herodiadis, ac saltasset, placuisseque Herodi et simul accumbentibus, rex ait puellae, Pete a me quocunque volueris, et dabo tibi.

23 Juravitque ei, Quocunque a me petieris dabo tibi, usque ad dimidium regni mei.

24 At illa egressa dixit matri sua, Quid petam? Illa verò dixit, Caput Joannis Baptista.

25 Puella igitur cum festinatione statim ad regem ingressa, id petit, dicens, Velim ut jam nunc des mihi in patinâ caput Joannis Baptista.

26 Rex autem valde tristis factus; noluit tamen, propter jusjurandum et eos qui simul accumbebant, eam aspernari.

27 Et statim rex, misso spiculatore, imperavit ut afficeretur caput eius.

28 Ille verò abiit, ac decollavit eum in carcere; attulitque caput ejus in patinâ, et dedit illud puellae, et puella dedit illud matri sua.

29 Quumque hoc audissent discipuli ejus, venerunt, et sustulerunt cadaver ejus, et posuerunt in monumento.

30 ¶ Coacti sunt autem apostoli ad Jesum, et annunciarunt ei omnia, et quae egerant, et quae docuerant.

31 Et dixit eis, Venite vos seorsim in desertum locum, et requiescite paullulum: erant enim multi venien-

tes et abeunte; et ne cibum quidem capere ipsis vacabat.

32 Abierunt igitur in desertum locum navigio seorsim.

33 Vedit autem eos abeentes turba, et agnoverunt eum multi, et pedibus ex omnibus civitatibus concurrent illuc, praeveneruntque eos, et convenerunt ad eum.

34 Tunc egressus vidit turbam multam Jesus, et commiseratione intimâ commotus est super eis, quoniam erant ut oves non habentes pastorem: coepitque eos docere multa.

35 Quum autem jam multus dies esset, adierunt eum discipuli ejus, dicentes, Desertus est locus iste, et jam multus dies est;

36 Dimitte eos, ut abeentes in circumjacentes agros ac vicos emant sibi panes: nam quo vescantur non habent.

37 At ille respondens dixit eis, Date vos ipsis quo vescantur. Tunc dicunt ei, Num profecti emerimus ducentis denariis panes, et dederimus eis quo vescantur?

38 Ipse vero dixit eis, Quot panes habetis? abite et videte. Et illi, recognitâ, dixerunt, Quinque, et duos pisces.

39 Tunc imperavit eis ut facerent discumbere omnes per convivia super viridi gramine.

40 Discubuerunt igitur sigillatim per areolas, partim centeni, et partim quinquageni.

41 Et acceptis quinque illis panibus, ac duobus illis piscibus, quum suspexisset in coelum, benedixit ac fregit panes; deditque discipulis suis, ut illi apponenterent: et duos pisces partitus est omnibus.

42 Comederuntque omnes, et saturati sunt.

43 Et sustulerunt fragmentorum duodecim cophinos plenos, et ex piscibus.

44 Erant autem qui comedebant quasi quinques mille viri.

45 ¶ Et statim coegerit discipulos suos inseendere navigium, et praeire

in ulteriorem ripam Bethsaidae oppositam, dum ipse dimitteret turbam.

46 Et quum amandasset eos, abiit in montem ad precandum.

47 Quum autem serum diei adesset, erat navigium in medio mari, et ipse solus in terrâ.

48 Veditque eos vexatos in *navigio* provehendo; erat enim ventus eis contrarius; et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos, ambulans super mare, volebatque eos praeterire.

49 Illi vero, viso eo ambulante super mare, putarunt spectrum esse, et exclamaverunt:

50 Omnes enim videbant eum, et turbati sunt. Sed statim loquutus est cum eis, et dixit, Confidite; ego sum, ne timete.

51 Tunc ascendit ad eos in *navigium*; quievitque ventus: et ipsi multo magis apud sese obstupescerunt, et mirabantur.

52 Non enim intellexerant *quod factum fuerat* illis panibus; quoniam cor eorum stupidum erat.

53 Et quum trajecissent, venerunt in terram Gennesaret, et appulerunt.

54 ¶ Tunc ipsis egressis e *navigio*, statim agnito eo,

55 Percursa totâ illâ circumjacente regione, homines loci illius coeperunt in grabbatis malè affectos circumferre, ubi audiebant eum esse.

56 Et quocunque introissent in vi- cos, aut urbes, aut agros, in foris po- nebant aegrotos, et precabantur eum ut vel fimbriam pallii ipsius tangere- rent: et quotquot tangebant eum, servabantur.

CAP. VII.

TUNC coguntur ad eum Pharisei, et quidam ex scribis, qui vene- rant Hierosolymis.

2 Et quum vidissent quosdam ex discipulis ejus pollutis manibus (id est, illotis) edere panem, conquesti sunt.

3 Nam Pharisei et omnes Iudei,

MARCUS, VII.

nisi pugno iaverint manus, non edunt; tenentes traditionem seniorum:

4 Et a foro *venientes*, nisi loti fuerint, non edunt: et alia multa sunt, quae acceperunt tenenda; *nempe* lotiones poculorum, et sextariorum, et sacramentorum, et lectorum.*

5 Deinde interrogârunt eum Pharisaei et scribæ, Quare discipuli tui non ambulant secundùm traditionem seniorum, sed illotis manibus edunt panem?

6 Ille verò respondens dixit eis, Bene certè prophetavit Esaias de vobis hypocritis; ut scriptum est, *Populus iste labiis me honorat, cor autem eorum procul abest a me.*

7 Frustra verò me colunt, docentes doctrinas *quae sunt* mandata hominum.

8 Nam omisso mandato Dei, tenetis traditionem hominum, lotiones sextariorum et poculorum: aliaque similia hujusmodi multa facitis.

9 Praeterea dixit eis, *Sanè bellè* aboletis mandatum Dei, ut traditionem vestram servetis.

10 Moses enim dixit, Honora patrem tuum et matrem tuam; et, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

11 Vos autem dicitis, Si dixerit quispiam patri vel matri, Corban (id est, donum) est quounque a me jvari posses, *insons erit.*

12 Nec permittitis amplius eum quicquam praestare patri suo aut matri sua:

13 Irritum facientes sermonem Dei traditione vestrâ quam tradidistis: et similia hujusmodi multa facitis.

14 Advocatâ etiam totâ turbâ dixit *cis*, Audite me omnes, et attendite;

15 Nihil est extra hominem, quod ingrediens in eum possit eum polluere: sed quae egrediuntur ex eo, illa sunt quae polluunt hominem.

16 Siquis habet aures ad audiendum, audiat.

17 Et quum introissent domum, *digressus* a turbâ, interrogârunt eum discipuli ejus de parabolâ.

18 Tunc dicit *cis*, Itane et *vos* intelligentiâ caretis? Non intelligiā, quicquid extrinsecus ingreditur in hominem, non posse eum polluere?

19 Non enim ingreditur in cor eius, sed in ventrem, et in latrinam abit purgans oinnes escas.

20 Dicebat autem, Quod ex homine egreditur, illud polluere hominem.

21 Intus enim, ex corde hominum, malae cogitationes egrediuntur, adulteria, scortationes, caedes,

22 Furta, augendae rei artes, scelerâ, dolus, protervia, oculus malus, obtrectatio, superbia, amentia :

23 Omnia haec scelerâ intus exscent, et polluunt hominem.

24 ¶ Et illinc surgens abiit in confinia Tyri ac Sidonis; et ingressus domum, neminem volebat *hoc* scire: sed non potuit latere :

25 Quum enim de eo audisset mulier, cuius filiola habebat spiritum impurum, venit, et accedit ad pedes ejus;

26 (Erat autem mulier Graeca, Syrophoenissa gente;) et rogavit eum ut daemonium ejiceret ex filiâ suâ.

27 Jesus autem dixit ei, Sine prius saturari liberos: non est enim bonum accipere panem liberorum, et objicere catellis.

28 Ipsa verò respondit, et dixit ei, Etiam, Domine: sed enim catelli edunt sub ejus mensâ ex micis puerorum.

29 Tunc dixit ei, Propter ipsum sermonem abi: exiit daemonium ex filiâ tuâ.

30 Quum autem *illa* abiisset domum suam, invenit daemonium exisse, et filiam projectam super lectum.

31 ¶ Tunc regressus e finibus Tyri ac Sidonis, venit ad mare Galilæae, per medios fines Decapolis.

32 Et offerunt ei surdum difficulter loquentem; et precantur eum, ut imponat ei manum.

33 *Ipse* verò, quum abduxisset eum e turbâ privatim, misit digitos suos in

auriculas ejus; et quum spuisset, tegit linguam ejus:

34 Et quum suspexisset in coelum, ingemuit, dixitque ei, Ephphatha, quod est, Adaperitor.

35 Et statim adapertae sunt ejus aures; et solutum est vineulum linguae ipsius, et loquebatur recte.

36 Et interdixit eis ne cui dicerent: sed quantumenque ipse eis interdixisset, multò magis *hoc* praedicabant;

37 Et supra modum percellebantur, dicentes, Bene omnia fecit: facit ut et surdi audiant, et muti loquantur.

CAP. VIII.

DIEBUS illis, quum multa omnino turba esset, nec haberent quo vescerentur, advocatis discipulis suis, Jesus dixit eis,

2 Intimā misericordiā commoveor erga turbam; quia jam triduum manent apud me, nec habent quo vescentur:

3 Quòd si dimisero eos jejunos domum suam, deficiet in viâ: quidam enim ex eis procul venerunt.

4 Responderunt autem ei discipuli ejus, Unde istos quispiam possit hic satiare panibus in deserto?

5 Interrogavit autem eos, Quot panes habetis? Ipsi verò dixerunt, Septem.

6 Tunc denunciavat turbae ut disumberet humi: et acceptis septem illis panibus, quum gratias egisset, fregit, deditque discipulis suis, ut eos apponenterent: et apposuerunt turbae.

7 Habebant autem piscieulos paucos: et quum benedixisset, dixit ut hos etiam apponenterent.

8 Comederunt autem, et saturati sunt: et sustulerunt fragmentorum quae superfuerant septem sportas.

9 Erant autem qui comederant quasi quater mille: dimisitque eos.

10 ¶ Et statim ingressus in navium cum discipulis suis, venit in partes Dalmanutha.

11 Prodierunt autem Pharisaei, coeperuntque altercari cum eo, quae-

rentes ab eo signum e coelo, ipsum tentando.

12 Ipse verò quum altè ingemisset spiritu suo, dixit, Cur gens ista signum requirit? Amen dico vobis, si dabitur isti genti signum.

13 Et eis relietis, ingressus rursus navigium, abiit in ulteriorem *ripariam*.

14 Fuerant autem obliti discipuli sumere panes, et panem non nisi unum habebant secum in navigio.

15 Tune edixit eis, dieens, Videte, cavete a fermento Phariseorum, et fermento Herodis.

16 Disceptabant igitur alii adversus alios, dicentes, Panes non habemus.

17 *Id* autem quum nōsset Jesus, dixit eis, Quid disceptatis quòd panes non habetis? nondum animum advertitis, nec intelligentiā praediti estis? adhuc stupidum habetis cor vestrum?

18 Quum oculos habeatis, non cernitis? et quum aures habeatis, non auditis? neque memores estis?

19 Quum quinque illos panes fregi illis quinques mille, quot eophinos fragmentis plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

20 Quum autem septem illos *panes* illis quater mille, quot sportas fragmentis plenas sustulistis? Illi verò dixerunt, Septem.

21 Tune dixit eis, Quomodo *haec* non intelligitis?

22 ¶ Venit autem Bethsaidam: et obtulerunt ei caecum, et precati sunt eum ut ipsum tangeret.

23 Tune prehensā manu caeci, eduxit eum extra vicum: et quum inspuisset in oculos ejus, imposuissetque ei manus, interrogavit eum ecquid videret.

24 Qui quum suspexisset, dixit, Video homines instar arborum ambulantes.

25 Deinde rursum imposuit manus oculis ejus, fecitque ut *denuo* oculos attolleret; et restitutus fuit, viditque procul et dilucidè omnes.

26 Tunc Jesus misit eum domum

suam, dicens, Neque in vicum illum ingreditor, neque haec dico cuiquam in vico.

27 ¶ Egressus est autem Jesus ac discipuli ejus in vicos Caesareae, quae cognominatur Philippi: et in viâ interrogavit discipulos suos, dicens eis, Quemnam esse me dicunt homines?

28 Illi verò responderunt, Joannem Baptistam; et alii Eliam, alii verò unum ex prophetis.

29 Tunc ipse dixit eis, Vos autem, quem me dicitis esse? Respondens verò Petrus dicit ei, Tu es ille Christus.

30 Tunc interminatus est, ut nulli id dicerent de se.

31 Et coepit eos docere, quòd oporteret Filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus, et primariis sacerdotibus, ac scribis, et trucidari, et tribus post diebus resurgere.

32 Et apertè eum sermonem loquebatur. Tunc prehensum eum Petrus coepit objurgare.

33 Ipse verò conversus, et intuitus discipulos suos, objurgavit Petrum, dicens, Abscede a me, Satana; nam non sapis quae Dei sunt, sed quae sunt hominum.

34 Et quum advocasset turbam cum discipulis suis, dixit eis, Quicunque vult ponè me venire, abdicet se metipsum, et tollat crucem suam, ac sequatur me.

35 Quisquis enim voluerit animam suam servare, perdet eam: quisquis autem perdiderit animam suam caussâ meâ et evangelii, is servabit eam.

36 Quid enim profuerit cuiquam, si lucratus fuerit mundum totum, et animâ suâ multetur?

37 Aut quam dabit quispiam compensationem animae suea?

38 Nam quemcunque puduerit mei ac meorum sermonum in gente istâ adulterâ et peccatrice, Filium etiam hominis pudebit ejus, quando venerit in gloriâ Patris sui cum angelis illis sanctis.

CAP. IX.

PRAETEREA dixit eis, Amen dico vobis, sunt quidam ex iis qui hîc adstant, qui nequaquam gustabunt mortem, usquedum viderint regnum Dei venisse cum potentia.

2 ¶ Sexto verò pôst die assumit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem, et subducit eos in montem sublimem seorsim solos; et transformatus fuit coram eis.

3 Et vestimenta ejus facta sunt coruscantia, candida valde ut nix, qualia non potest fullo in terrâ delabare.

4 Et visus est eis Elias cum Mose, qui colloquebantur cum Jesu.

5 Tunc respondens Petrus dicit Jesu, Rabbi, bonum est nos hîc esse: faciamus igitur tabernacula tria; tibi unum, et Mosi unum, et Eliae unum.

6 Nec enim sciebat quid loqueretur; erant enim exterriti.

7 Et exstitit nubes quae inumbavit eos: venitque vox e nube, dicens, Hic est Filius ille meus, dilectus ille: ipsum audite.

8 Et repente, quum circumspexissent, non amplius viderunt quenquam, nisi solum Jesum secum.

9 Quum verò descenderent e monte, interdixit eis ut nemini narrarent quae viderant, nisi postquam Filius hominis a mortuis resurrexisset.

10 Ipsi igitur hanc rem continuerunt apud se, mutuò querentes quid illud esset, a mortuis resurgere.

11 Et interrogârunt eum, dicentes, Cur scribae dicunt oportere ut Elias priùs veniat?

12 Ipse verò respondens dixit eis, Elias quidèm, postquam priùs venerit, restituet omnia: sed ut scriptum est de Filio hominis, oportet ut multa patiatur, et pro nihilo habeatur.

13 Sed dico vobis, et Eliam venisse, et istos ei fecisse quaecunque voluerunt, sicut scriptum est de eo.

14 ¶ Et quum venisset ad discipu-

E*

MARCUS, IX.

los *suos*, vidi turbam multam circa eos, et scribas cum eis altercantes.

15 Et statim tota turba viso coexpavit; et accurrentes salutaverunt eum.

16 Tunc interrogavit scribas, Quid altercamini inter vos?

17 Et respondens quidam e turbâ, dixit, Magister, adduxi filium meum ad te, habentem spiritum mutum;

18 Qui ubicunque eum corriperit, lacerat eum; ipse verò spumat, et stridet dentibus suis, et exarescit. Et dixi discipulis tuis, ut eum ejicerent; sed non potuerunt.

19 Ipse verò respondens ei dixit, O natio incredula, quo usque apud vos ero? quo usque tolerabo vos? adducite eum ad me.

20 Illum igitur adduxerunt ad eum. Et eo eonspecto, statim spiritus discerpsit eum: et ille, quem eecidisset in terram, volutabat scese spumans.

21 Tunc interrogavit Jesus patrem ejus, Quantum temporis est quod hoc accidit ei? Ipse verò ait, Ab infante:

22 Et saepe eum tum in ignem abjeevit, tum in aquas, ut perderet eum. Sed si quid potes, succurre nobis, intimâ misericordiâ commotus erga nos.

23 Jesus autem dixit ei, Si potes hoe eredere, omnia fieri possunt credenti.

24 Pater verò pueri statim clamans, cum lacrymis dixit, Credo, Domine: succurre incredulitati meae.

25 Quum vidisset autem Jesus turbam simul accurrere, objurgavit spiritum illum impurum, dicens ei, Tu spiritus mute et surde, ego tibi impero, exi ab eo, et ne amplius ingreditor in eum.

26 Et quum clamâsset *spiritus*, multumque discerpsisset eum, exivit: et ille factus est quasi mortuus; adeò ut multi dicerent, Certè mortuus est.

27 Jesus verò prehensâ manu ejus, erexit eum; et ille surrexit.

28 Quum autem esset ingressus domum, discipuli ejus interrogârunt

cum privatum, Cur nos non potuimus spiritum illum ejicere?

29 Ipse verò dixit eis, Hoc genus daemoniorum nullâ re potest exire nisi preicatione et jejunio.

30 ¶ Et illinc egressi unâ iter faciebant per Galilaeam: nec volebat ut quisquam *id* sciret.

31 Docebat enim discipulos suos, et dicebat eis, Filius hominis tradetur in manus hominum, qui trucidabunt eum: sed trucidatus, tertio die resurgent.

32 Ipsi verò ignorabant hoc dictum, et timebant eum interrogare.

33 ¶ Venit igitur Capernaum: et quum venisset domum, interrogavit eos, Quid in viâ inter vos disceptabatis?

34 Ipsi verò siluerunt: nam alii adversus alios disseruerant in viâ, quis esset futurus ipsorum maximus.

35 Et quum consedisset, vocavit duodecim illos, et dixit eis, Siquis vult primus esse, erit omnium ultimus, et omnium minister.

36 Et acceptum puerulum statuit in medio eorum: eoque in ulnas recepto, dixit eis,

37 Quisquis unum ex talibus puerulis exceperit meo nomine, me exceptip; et quicunque me excepterit, non me excipit, sed eum qui misit me.

38 Respondit autem ei Joannes, dicens, Praeceptor, vidimus quandam per nomen tuum ejicientem daemonia, qui non sequitur nos: et prohibuimus eum, quia non sequitur nos.

39 Jesus autem ait, Ne illum prohibete: nullus enim est qui edat virtutem per nomen meum, et possit citò malè loqui de me.

40 Nam qui non est contra nos, pro nobis est.

41 Quisquis enim potum dederit vobis poculum aquae in nomine meo, id est, quod sitis Christi, amen dico vobis, nequaquam perdiderit mercudem suam.

42 Et quisquis offendiculo fuerit uni ex parvis istis qui credunt in me,

bonum esset ei potius si circumponetur saxum molare circa collum ejus, et projiceretur in mare.

43 Quod si manus tua facit ut tu offendas, abscede eam: bonum est tibi ad vitam ingredi mancum, *potius* quam duas manus habentem abire in Gehennam, *id est*, in ignem illum inextinctum:

44 Ubi vernis eorum non interit, et ignis nou extinguitur.

45 Et si pes tuus facit ut tu offendas, abscede eum: bonum est tibi ingredi in vitam claudum, *potius* quam duos pedes habeantem projici in Gehennam, *id est*, in iguem inextinctum:

46 Ubi vernis eorum non interit, et ignis nou extinguitur.

47 Et si oculus tuus facit ut tu offendas, eruc eum: bonum est tibi introire in regnum Dei luscum, *potius* quam duos oculos habentem projici in Gehennam ignis:

48 Ubi vernis eorum non interit, et ignis non extinguitur.

49 Nam omnis homo igne salietur: et ouuis oblatio sale salietur.

50 Bonus est sal: si vero sal insultus fuerit, quoniam ipsum condietis? Habete in vobisipsis salem, et pacem habete alii cum aliis.

CAP. X.

ET illuc digressus veuit in fines Iudeac per oram Jordanis: et convenit rursum turba ad eum: et, ut consueverat, rursum docebat eos.

2 Tunc accedentes Pharisaei interrogarunt eum, au licaret viro uxorem dimittere, tentantes eum.

3 Ipse vero respondens dixit, Quid vobis maudavit Moses?

4 Ipsi autem dixerunt, Moses permisit libellum abscessiouis scribere, et dimittere uxorem.

5 Tunc respondens Jesus, dixit eis, Pro duritiâ cordis vestri scripsit vobis mandatum istud:

6 A principio vero creationis masculum et foemiuam fecit Deus.

7 Propterea relinquit homo pa-

trem suum et matrem, et agglutinatur uxori sua;

8 Et qui duo fuerant, erunt caro una. Itaque non sunt amplius duo, sed una caro.

9 Quod ergo Deus coniunxit, homo ne se Jungat.

10 Et domi rursum discipuli ejus eadem de re interrogarunt eum.

11 *Ipse* vero dixit eis, Quicunque diuiserit uxorem suam, et duxerit aliam, moechatur adversus eam.

12 Et si mulier dimiserit virum suum, et nupserit alteri, moechatur.

13 ¶ Tunc obtulerunt ei puerulos, ut tangeret eos: discipuli vero objurgabant eos qui offerebant.

14 Quod quum vidisset Jesus, indignatus est, et dixit eis, Sinite puerulos venire ad me, et ne prohibete eos; talium enim est regnum Dei.

15 Amen dico vobis, quicunque non exceperit regnum Dei ut puerulus, nequaquam in id ingredietur.

16 Et quum accepisset eos in ulnas, impositis in eos manibus benedixit eis.

17 ¶ Egrediente autem ipso *ut sese daret* in viam, quidam, quum accurrisset, et accidisset ei ad genua, interrogavit eum, Praeceptor bone, quid faciam ut vitam aeternam possideam?

18 Jesus autem dixit ei, Cur me dicis bonum? nullus est bonus, nisi unus, *nempe* Deus.

19 Maudata nosti, Ne moechator, Ne occidito, Ne furator, Ne falsum testimonium dicio, Ne damno afficio quenquam, Honora patrem tuum et matrem.

20 Ille vero respondens dixit ei, Magister, haec omnia observavi a juventute mea.

21 Jesus autem eum intuitus, dilexit eum, et dixit ei, Unum te deficit: abi, quaecunque habes vende, et da pauperibus; et habebis thesaurum in coelo: et veni, sequere me, sublatâ in humeros cruce.

22 Ille vero moestus factus propter hunc sermonem, abiit contristatus: habebat enim possessiones multas.

23 Et quum circumspexisset Jesus, dicit discipulis suis, Quàm difficulter qui opes habent, in regnum Dei introibunt!

24 Discipuli verò expaverunt ad hos sermones ipsius. Jesus autem rursum respondens, dixit eis, Filii, quàm difficile est eos qui confidunt opibus in regnum Dei introire!

25 Facilius est camelum per foramen acùs transire, quàm divitem in regnum Dei introire.

26 Illi verò amplius percellebantur, dicentes inter se, Ei: quis potest servari?

27 Intuitus autem eos Jesus dicit, Apud homines hoc fieri non potest, sed non apud Deum: nam omnia fieri possunt apud Deum.

28 Tunc Petrus coepit dicere, Eece, nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te.

29 Respondens autem Jesus ait, Amen dico vobis, nullus est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut liberos, aut agros, mèa caussâ et evangelii,

30 Quin accipiat centuplicia nunc isto tempore, domos, et fratres, et sorores, et matres, et liberos, et agros, cum persecutionibus; et in seculo venturo vitam aeternam.

31 Multi autem primi erunt ultimi, et ultimi primi.

32 ¶ Erant autem in viâ aseidentes Hierosolyma; et præcibat eis Jesus: et expavesebant, et eum secundo terrebantur. Ipse verò, assumptis rursum duodecim, illis coepit dicere quae sibi erant eventura,

33 Dicens, Eece, aseendimus Hierosolyma; et Filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis; et condemnabunt eum morte, tradentque eum gentibus:

34 Et ipsae illudent ei, et flagellabunt eum, et inspuent in eum, et trucidabunt eum: sed tertio die resurget.

35 ¶ Tunc accedunt ad eum Jacobus et Joannes, filii Zebedaei, di-

centes, Magister, velimus ut quicquid petierimus praestes nobis.

36 Ipse vero dixit eis, Quid me vultis vobis praestare?

37 Illi autem dixerunt ei, Da nobis ut unus ad dextram tuam et alter ad sinistram tuam sedeamus in gloriâ tuâ.

38 Jesus autem dixit eis, Nescitis quid petatis. Potestis bibere poculum quod ego bibo; et baptizate quo ego baptizor, baptizari?

39 Ipsi verò dixerunt ei, Possumus. Jesus autem dixit eis, Poculum quidem quod ego bibo, bibetis; et baptizate quo ego baptizor, baptizabimini:

40 Sed sedere ad dextram meam et ad sinistram meam, non est meum dare; sed dabitur quibus paratum est.

41 Et quum haec audissent alii deceem, cooperunt indignari de Jacobo et Joanne.

42 Jesus autem quum eos aducasset, dixit eis, Seitis eos qui censentur imperare gentibus dominari in eas; et earum magnates potestatem habere in eas.

43 Verùm non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit fieri magnus inter vos, sit minister vester:

44 Et quicunque voluerit ex vobis fieri primus, sit omnium servus.

45 Nam et Filius hominis non venit ut sibi ministraretur sed ut ministret, et daret animam suam redemptionis pretium pro multis.

46 ¶ Tunc veniunt Hiericho: eoque egrediente ab Hiericho, ac discipulis ejus, et turbâ multâ, filius Timaei, Bartimaeus eaecus, sedebat apud viam mendicans.

47 Et quum audisset ipsum esse Jesum illum Nazarenum, coepit clamare, et dicere, Fili Davidis Jesu, miserere mei!

48 Objurgabant autem eum multi ut sileret: ille verò multò magis clamabat, Fili Davidis, miserere mei!

49 Tunc Jesus, quum substitisset, jussit eum vocari. Vocant igitur cae-

cum, dicentes ei, Confide, surge; vocat te.

50 Ipse verò, abjecto pallio suo, quum surrexisset, venit ad Jesum.

51 Et respondens dixit ei Jesus, Quid vis tibi faciam? Caecus autem ait ei, Rabboni, ut visum recipiam.

52 Jesus autem dixit ei, Abi, fides tua te servavit. Statim igitur recepit visum, et sequebatur Jesum in illo itinere.

CAP. XI.

QUUM autem appropinquarent Hierosolymis ad Bethphagen et Bethaniam, apud montem Olearum, misit duos e discipulis suis;

2 Et dicit eis, Abite in vicum qui vobis est ex adverso: et statim ut ingrediemini in eum, invenietis pullum ligatum, in quo nullus hominum sedet: solvite eum et adducite.

3 Quòd si quis vobis dixerit, Cur hoc facitis? dicite, Quoniam eo opus est Domino: et eum statim hoc mittet.

4 Abierunt igitur, et invenerunt pullum ligatum ad ostium foris in bivio; et solverunt eum.

5 Tunc quidam eorum qui illuc adstabant, dixerunt eis, Quid facitis qui solvitis pullum?

6 Ipsi verò dixerunt eis prout mandarat Jesus: et illi dimiserunt eos.

7 Adduxerunt igitur pullum ad Jesus, et injecerunt ei pallia sua, et insedit ei.

8 Multi verò pallia sua straverunt per viam: alii autem frondes caedebant ex arboribus, et sternebant in viam.

9 Et qui praeibant, quique seabantur, clamabant, dicentes, Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini!

10 Benedictum regnum patris nostri David, quòd venit in nomine Domini: Hosanna, O qui es in coelis altissimus!

11 Etingressus est Hierosolymam

Dominus, et in templum: quumque circumspexisset omnia, et vespera jam hora esset, abiit ad Bethaniam cum illis duodecim.

12 Et postero die, quum exissent Bethaniâ, esurit.

13 Quumque procul vidisset ficum habentem folia, venit *visurus* videlicet num inveniret aliquid in ea: et quum venisset ad eam, nihil invenit nisi folia, non enim erat tempus fiuum.

14 Tunc respondens Jesus dixit sicui, Ne amplius ex te in seculum quisquam fructum comedat. Et *hoc* audierunt discipuli ejus.

15 Veniunt igitur Hierosolymam. Et ingressus Jesus in templum, coepit ejicere eos qui vendebant et emebant in templo; et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas subvertit:

16 Nec sinebat ut quisquam deportaret vas per templum.

17 Et docebat, dicens eis, Nonne scriptum est, domum meam donum precationis vocatum iri ab omnibus gentibus? vos autem eam fecistis speluncam latronum.

18 Et *hoc* audierunt scribae et primarii sacerdotes, et quaerebant quomodo eum perderent: timebant enim eum, quia tota turba percellebatur super doctrinâ ipsius.

19 Quum verò vespera advenisset, egressus est Jesus extra urbem.

20 Et manè iter facientes prope fiuum, viderunt eam exaruisse radicis.

21 Tunc recordatus Petrus dixit ei, Rabbi, ecce ficus illa cui imprecatus es exaruit.

22 Et respondens Jesus dixit eis, Habete fidem Dei.

23 Amen enim dico vobis, quiunque dixerit monti huic, Tolle te, projice te in mare; nec addubitaverit in corde suo, sed crediderit futura quae dicit, fiet ei quicquid dixerit.

24 Propterea dico vobis, quaecunque precantes petitis, credite vos accepturos, et erunt vobis.

25 Et quum adstiteritis precantes, remittite, si quid habetis adversus aliquem: ut et Pater ille vester qui in coelis *est* remittat vobis offensas vestras.

26 Nam si vos non remiseritis, nec Pater ille vester qui in coelis *est* remittet offensas vestras.

27 ¶ Tunc veniunt rursus Hierosolymam: et quum ipse ambularet in templo, veniunt ad eum primarii sacerdotes, et scribae, et seniores,

28 Et dicunt ei, Quâ auctoritate ista facis? et quis tibi dedit auctoritatem istam, ut haec facias?

29 Jesus autem respondens dixit eis, Interrogabo vos et ego rem quandam; respondete igitur mihi, et dicam vobis quâ auctoritate haec faciam:

30 Baptisma Joannis, e coelo erat, an ex hominibus? respondete mihi.

31 Ratiocinabantur autem apud se, dicentes, Si dixerimus, E coelo, dicet, Quare ergo non credidistis ei?

32 Sed si dicamus, Ex hominibus, timemus populum: omnes enim sentiebant de Joanne eum verè prophetam fuisse.

33 Tunc respondentes dicunt Jesu, Nescimus. Et Jesus respondens dicit eis, Nec ego dicam vobis quâ auctoritate haec faciam.

CAP. XII.

ET coepit eis per parolas dicere. Vineam plantavit quidam, et circumposuit sepe in, et fodit lacum, et aedificavit turrim, et elocavit eam agricolis, ac peregre profectus est:

2 Misitque servum ad agricolas suo tempore, ut ab agricolis acciperet ex fructu vineae.

3 Illi verò captum eum ceciderunt ac remiserunt inanem.

4 Et rursum misit ad eos alium servum; et illi huic quoque lapidato caput communuerunt, et remiserunt dedecoratum.

5 Et rursum alium misit; et illum trucidarunt: multosque alios; hos

quidem caedentes, illos **verò trucidantes.**

6 Quim ergo unum adhuc haberet filium suum dilectum, misit etiam illum ultimum ad eos, dicens, Reverebuntur filium meum.

7 Illi verò agricultae dixerunt inter se, Iste est haeres; venite, trucidemus eum, et nostra erit haereditas.

8 Et captum eum trucidarunt, et ejecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet dominus vineae? Veniet et perdet agricultas, et dabit vineam aliis.

10 Ne hanc quidem scripturam legistis, Quem lapidem reprobaverunt aedificantes, is factus caput est anguli:

11 A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

12 Studebant igitur eum prehendere, sed timuerunt turbam; nōrānt enim eum adversus ipsos illam parabolam dixisse: itaque omissō eo abierunt.

13 Et miserunt ad eum quosdam e Phariseis et Herodianis; ut eum irritarent captum sermone.

14 Illi verò, quum venissent, dicunt ei, Praeceptor, scimus te veracem esse, neque curare quenquam; non enim respicis ad personam hominum, sed in veritate viam Dei doces: Licet censem Caesari dare, an non? demus, an non demus?

15 Ipse verò, quum sciret eorum hypocrisin, dixit eis, Quid me tentatis? proferte mihi denarium, ut videam.

16 Illi verò protulcrunt. Tunc dicit eis, Cujus est imago ista et inscriptio? Illi verò dixerunt ei, Caesaris.

17 Et respondens Jesus dixit eis, Reddite quae sunt Caesaris Caesaris, et quae Dci sunt Deo. Et admirati sunt super eo.

18 Tunc veniunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem; et interrogarunt eum, dicentes,

19 Praeceptor, Moses scripsit nobis, ut si cuius frater mortuus sit, ac

reliquerit uxorem, et filios non reliquerit, accipiat ipsius frater uxorem ejus, et excitet semen fratri suo.

20 Septem ergo fratres fuerant: ac primus accepit uxorem, et moriens non reliquit semen.

21 Et secundus accepit eam, et mortuus est, et ne ipse quidem reliquit semen: et tertius itidem.

22 Et acceperunt eam septem illi, neque reliquerunt semen: ultima omnium mortua est et mulier.

23 In resurrectione ergo, postquam resurrexerint, cujus eorum erit uxor? nam septem habuerunt eam uxor.

24 Tunc respondens Jesus dixit eis, Nonne propterea erratis, quod non sciatis scripturas, neque potentiam Dici?

25 Postquam enim a mortuis resurrexerint, neque uxores ducunt neque nuptum dantur; sed sunt ut angelii qui in coelis sunt.

26 De mortuis vero, quod suscitandi sint, non legistis in libro Mosis, quomodo in rubro loquutus sit ei Deus, dicens, Ego sum Deus Abrahami, et Deus Isaaci, et Deus Jacobi?

27 Non est Deus Deus mortuum, sed Deus viventium: vos ergo multum erratis.

28 Et quum accessisset quidam e scribis, qui audierat eos disceptantes, et sciebat eum bene illis respondisse, interrogavit eum, dicens, Quod est primum omnium mandatum?

29 Jesus autem respondit ei, Primum omnium mandatorum est, Audi, Israel; Dominus Deus noster Deus unus est.

30 Diliges igitur Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota cogitatione tua, et ex totis viribus tuis: hoc est primum mandatum.

31 Et secundum illi simile, hoc est, Diliges proximum tuum ut te ipsum. Majus istis aliud mandatum non est.

32 Tunc dixit ei scriba ille, Bene,

praeceptor, in veritate dixisti: nam unus est Deus, nec alius est praeter eum:

33 Et diligere eum ex toto corde, et ex tota intelligentia, et ex tota anima, et ex totis viribus, ac diligere proximum ut seipsum, plus est quam omnia holocausta et sacrificia.

34 Tum Jesus, quum vidisset eum cordate respondisse, dixit ei, Non longe es a regno Dei. Et nemo amplius audebat eum interrogare.

35 Et respondens Jesus dicebat, docens in templo, Quomodo dicunt scribae Christum esse filium Davidis?

36 Nam ipse David dixit per Spiritum Sanctum, Dixit DOMINUS Domino meo, Scede ad dextram meam, usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

37 Ipse ergo David dicit eum Dominum: unde igitur filius ejus est? Et multa turba audiebat eum libenter.

38 Ipse autem dicebat eis in doctrinâ suâ, Cavete a scribis, qui amant stolati ambulare, et salutationes in foris,

39 Primosque consessus in conventibus, et primos accubitus in coenisis;

40 Qui devorant domus viduarum, et in speciem utuntur longis precibus: isti auferent gravius judicium.

41 ¶ Et quum sedisset Jesus ex adverso gazophylacii, spectabat quomodo turba immitteret aes in gazophylacium: multi igitur divites injiciebant multa.

42 Et quum venisset quaedam vidua pauper, injectit minuta aereola duo, quod est quadrans.

43 Tunc ille, quum advocasset discipulos suos, dixit eis, Amen dico vobis, vidua haec pauper plus immisit quam omnes alii qui miserunt pecuniam in gazophylacium:

44 Nam omnes ex eo quod ipsis redundat immiserunt; haec vero e penuriâ suâ immisit omnia quae habebat, totum nempe victum suum.

CAP. XIII.

QUUM autem egredetur e templo, dixit ei quidam e discipulis suis, Praeceptor, vide quales lapides, et qualia *ista sint* aedificia !

2 Tunc Jesus respondens dixit ei, Vides ista magna aedificia ? non relinquetur lapis super lapidem, qui non dissolvatur.

3 Et quum sederet in monte Oleum ex adverso templi, interrogarunt eum privatum Petrus, et Jacobus, et Joannes, et Andreas ;

4 Dic nobis, quando haec erunt ? et quod signum *erit* quando futurum est ut haec omnia finem habeant ?

5 Jesus autem eis respondens coepit dicere, Videte ne quis vos seducat ;

6 Multi enim venient sub nomine meo, dicentes, Ego sum *Christus*, multosque seducent.

7 Quum autem audieritis bella et rumores bellorum, ne turbamini ; oportet enim *ista fieri* : at nondum *erit* finis.

8 Surget enim gens in gentem, et regnum in regnum ; cruntque terrae-motus singulis locis, et erunt fames ac turbae :

9 Principia *erunt* dolorum *partus*, *ista*. Sed cavete vos vobisipsis ; tradent enim vos in consessus et conventus ; caedemini ; et coram praesidiis ac regibus sistemini propter me, *ut hoc sit* testimonio adversus eos.

10 Et apud omnes gentes oportet primùm praedicari Evangelium.

11 Quum autem vos tradendo duxerint, ne antè solliciti estote quid dicturi sitis, neque meditamini : sed quicquid datum fuerit vobis illo momento, id loquimini : non enim estis vos qui loquimini : sed Spiritus Sanctus.

12 Tradet autem frater fratrem ad mortem, et pater filium : et insurgent liberi adversus parentes, et eos curabunt morte muletandos.

13 Et eritis odio omnibus propter nomen meum : sed qui sustinuerit ad finem usque, is servabitur.

14 Quum autem videritis abominationem illam vastatricem, quae dicta est a Daniele prophetā, positam ubi non oportet, (qui legit animadverat), tunc qui *suerint* in Iudeā fugiant in montes :

15 Qui verò *suerit* in solario, ne descendat dominum, nec ingrediatur ut quicquam sumat e domo suā :

16 Et qui fuerit in agro, ne reverteretur retrò, ut sumat pallium suum.

17 Vac autem praegnantibus et lactantibus per illos dies !

18 Orate verò ne fiat fuga vestra hieme.

19 Erunt enim dies illi *talis* afflictio, qualis non fuit a principio rerum conditarum, quas condidit Deus, usque ad hoc tempus, neque fiet.

20 Et nisi Dominus decurtasset dies illos, omnis caro periret : sed propter electos, quos elegit, decuravit dies illos.

21 Tunc autem si quis dixerit, Ecce, hic Christus ; vel, ecce illuc ; ne credite :

22 Surgent enim pseudochristi et pseudoprophetae, et edent signa ac miracula, ad seducendum, si fieri possit, etiam electos.

23 Vos autem cavete : ecce, prae-dixi vobis omnia.

24 Caeterū per illos dies, post afflictionem illam, sol obseurabitur, nec dabit luna splendorem suum.

25 Et stellae coeli excedent, et portastates quae in coelis *sunt* concutientur.

26 Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum potentia multa et gloriā.

27 Ipse verò tunc mittet angelos suos, et suos electos coget a quatuor ventis, ab extremo terrae usque ad extrellum coeli.

28 A fiu verò discite parabolam : Quum ramus ejus jam tener sit, et germinat folia, nōstis propè esse aetas :

29 Ita et vos, quum haec videritis fieri, scitote illum propè esse, et ad fores.

30 Amen dico vobis, nequaquam praeterierit haec aetas, usquedum facta sunt haec omnia.

31 Coelum et terra praeteribunt; sermones autem mei nequaquam praeteribunt.

32 Sed de die illo ac horâ nemo scit, ne angeli quidèm qui in coelo sunt, neque ipse Filius, sed Pater.

33 Cavete, vigilate et orate; nescitis enim quando tempus illud sit futurum.

34 *Nam filius hominis ita est ut quispiam qui peregre abiens, relictâ domo suâ, datâque servis suis potestate, ac suo cuique opere, janitori mandavit ut vigilaret.*

35 Vigilate igitur; nescitis enim quando dominus domûs veniet, vespero, an mediâ nocte, an in gallicinio, an manè:

36 Ne quum repente venerit, Inveniat vos dormientes.

37 Quae autem dico vobis, omnibus dico, Vigilate.

CAP. XIV.

ERAT autem pascha et azyma duobus post diebus; et quaerebant primarii sacerdotes et scribae quomodo eum dolo prehensum trucidarent.

2 Dicebant autem, Non in festo, ne tumultus sit populi.

3 Quum autem Jesus esset apud Bethaniam in domo Simonis leprosi, accumbente eo, venerat mulier habens alabastrum unguenti nardi liquidae multi pretii; et confracto alabastro, effuderat ei in caput.

4 Quidam autem indignabantur apud sese, et dicebant, Quorsum perditio ista unguenti facta est?

5 Nam poterat hoc vaenire amplius quam trecentis denariis, et dari pauperibus. Et fremebant in eam.

6 Jesus autem ait, Omitite eam: quid ei molestiam exhibetis? bonum opus operata est erga me.

7 Semper enim pauperes habentis vobiscum, et quandocunque volueritis potestis eis benefacere; me vero non semper habebitis.

8 Haec quid potuit fecit: occupavit enim ungere meum corpus ad funerationem.

9 Amen dico vobis, ubicunque praedicatum fucrit evangelium hoc in toto mundo, etiam id quod ista fecit dicetur in memoriam ipsius.

10 Tunc Judas Iscariotes, unus ex illis duodecim, abiit ad primarios sacerdotes, ut eum ipsis proderet.

11 Illi vero, eo auditio, gavisi sunt, et polliciti sunt se pecuniam ei daturos. Quaerebat igitur quomodo opportune eum proderet.

12 ¶ Primo autem dic azymorum, quando pascha mactabatur, dicunt ei discipuli ipsius, Ubi vis ut profecti paremus ut edas pascha?

13 Tunc mittit duos e discipulis suis, et dicit eis, Abite in urbem, et occurret vobis quidam portans amphoram aquae; sequimini eum:

14 Et quoque introierit, dicite patrifamilias, Praceptor dicit, Ubi est divisorium, ubi pascha cum discipulis meis edam?

15 Tunc ipse vobis monstrabit coenaculum magnum stratum, param: illic parate nobis pascha.

16 Abierunt igitur discipuli ejus, veneruntque in civitatem, et invenerunt omnia prout dixerat eis: et paraverunt pascha.

17 Et quum serum diei esset, venit cum duodecim.

18 Quumque discubuisserint, et ederent, ait Jesus, Amen dico vobis, unus ex vobis prodet me qui edit mecum.

19 Ipsi vero coeperunt contristari, et ei dicere sigillatim, Num ego? et alius, Num ego?

20 Ipse autem respondens dixit eis, Unus ex duodecim qui manum intingit tecum in catinum, me prodet.

21 Filius quidem hominis abit prout scriptum est de eo: sed vae homini illi per quem Filius hominis proditur! bonum erat homini illi si natus non fuisset.

22 Et edentibus ipsis, quum ae-

cepisset Jesus panem, et benedixisset, fregit, deditque eis; et ait, Aecipite, edite: hoc est corpus meum.

25 Et aeepto poculo, quum gratias egisset, dedit eis; et biberunt ex eo omnes.

24 Et dixit eis, Hoc est sanguis natus novi illius foederis, qui pro multis effunditur.

25 Amen dico vobis, non bibam amplius ex fructu vitis, usque ad diem illum quem ipsum bibam novum in regno Dei.

26 Et quum hymnum eeeinissent, exierunt in montem Olearum.

27 Tune dicit eis Jesus, Omnes offendemini in me noete istâ: nam scriptum est, Pereutiam pastorem, et dispergentur oves:

28 Sed postquam suscitatus fuero, praeibo vobis in Galileam.

29 Petrus autem dixit ei, Etiamsi omnes offendantur, at non ego.

30 Tune dixit ei Jesus, Amen dieo tibi, hodie nocte istâ, priusquam bis gallus vocem miserit, ter abnegabis me.

31 At ille multò magis dieebat, Si me oportuerit commori tibi, haudquam te abnegabo. Itidem autem omnes dicebant.

32 ¶ Veniunt igitur in locum eius nomen est Gethsemane. Tunc dicit discipulis suis, Sedete hic, usque dum preeatus fuero.

33 Et assumit Petrum et Jacobum et Joannem secum; eoeipique expavescere, et gravissimè angi.

34 Et dixit eis, Undequaque tristis est anima mea usque ad mortem: manete hic, et vigilate.

35 Progressusque paullulum, proficit in terram; et oravit ut, si fieri possit, abiret ab ipso hora illa.

36 Dixitque, Abba, Pater, omnia fieri abs te possunt; transfer a me istud poculum: verùm non quid ego velim, sed quid tu.

37 Tunc venit, et invenit eos dormientes; dixitque Petro, Simon, dormis? non potuisti unam horam vigilare?

38 Vigilate et precamini, ne introitatis in tentationem: spiritus quidem promptus est, sed caro infirma.

39 Et quum rursum abiisset, preeatus est, eudem sermonem loquutus.

40 Reversus autem invenit eos rursum dormientes; erant enim oculi eorum gravati; neque sciebant quid ei responderent.

41 Et venit tertio, dieitque eis, Dormite quod superest, et requiescite: sufficit, venit hora: ecce, traditur Filius hominis in manus peccatorum.

42 Surgite, eamus: ecce, qui prodit me appropinquavit.

43 Et statim, adhuc eo loquente, adest Judas, qui erat unus duodecim, et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus, a primariis sacerdotibus, et scribis, et senioribus.

44 Dederat autem eis iste, qui eum tradebat, commune inter ipsos signum, dicens, Quemcunque oseulatus fuero, is est; prehendite eum, et abducite tutò.

45 Quum igitur venisset, statim acedens ad eum, dixit ei, Rabbi, Rabbi; ac deoseulatus est eum.

46 Illi vero injectis in eum manibus prehenderunt eum.

47 Quidam autem ex iis qui adstabant, stricto gladio percussit servum pontificis maximi, et abstulit ejus aurieulam.

48 Respondens autem Jesus dixit eis, Ut adversus latronem existis cum gladiis et fustibus ad comprehendendum me?

49 Quotidie eram apud vos in templo docens, nec prehendistis me: sed oportet ut impleantur scripturae.

50 Tune relieto eo omnes fugerunt.

51 Quidam autem juvenis sequebatur eum, amictus sindone super nudum corpus, et prehenderunt eum juvenes:

52 Ipse verò, derelicta sindone, nudus effugit ab illis.

53 ¶ Tune abduxerunt Jesum ad

MARCUS, XV.

pontificem maximum; cum quo con-
venerunt omnes primarii sacerdotes,
et seniores, et scribae.

54 Petrus autem e longinquo se-
quutus est eum, intrò usque in aulam
pontificis maximi; et considebat cum
ministris, et calefaciebat *sese* ad ignem.

55 Primarii verò sacerdotes, et to-
tus confessus quaerebant testimonium
adversùs Jesum, ut eum morte mul-
tarent; nec inveniebant.

56 Nam multi falsum testimonium
dicebant adversùs eum, sed non erant
paria ipsorum testimonia.

57 Tunc quidam surrexerunt, et
falsa testati sunt adversùs eum, dicen-
tes,

58 Nos audivimus eum dicentem,
Ego destruam templum hoc quod est
manibus factum, et intra triduum
absque manibus factum aliud aedifi-
cabo.

59 Sed ne sic quidem par erat tes-
timonium eorum.

60 Tunc pontifex maximus, quum
assurrexisset in medium, interrogavit
Jesum, dicens, Non respondes quic-
quam? quid *illud est quod isti ad-*
versum te testificantur?

61 Ipse verò silebat, et nihil re-
spondit. Rursum pontifex maximus
eum interrogavit, et dixit ei, *Tune*
es ille Christus, Filius illius Benedic-
ti?

62 Jesus autem dixit, Ego sum:
et videbitis Filium hominis sedentem
ad dextram potentiae *Dei*, et venien-
tem cum nubibus coeli.

63 Pontifex maximus verò disrup-
tis vestibus suis dixit, Quid adhuc no-
bis opus est testibus?

64 Audistis blasphemiam: quid
vobis videtur? Illi verò omnes con-
tra eum judicarunt, ipsum teneri mor-
tis poenā.

65 Et coeperunt quidam inspicere
in eum, et obtegere faciem ejus, et
colaphos ei infligere, et dicere ei, Va-
ticinare; ministri verò bacillorum ic-
tibus eum caedebant.

66 ¶ Quum verò Petrus esset in

aulâ inferiùs, venit quaedam ex an-
cillis pontificis maximi:

67 Et quum vidisset Petrum se ca-
lefacentem, intuita in eum dixit, Et
tu cum Nazareno Jesu eras.

68 Ipse verò negavit, dicens, Non
novi *illum*, neque scio quid tu dicas.
Et exivit extrà in vestibulum, et gal-
lus vocem emisit.

69 Tunc ancilla quum rursus vi-
disset eum, coepit dicere iis qui adsta-
bant, Hic est *unus* ex ipsis.

70 Ipse verò rursum negavit. Et
rursus paulò pòst qui adstabant dix-
erunt Petro, Verè ex ipsis es: eter-
nus Galilaeus es, et locutio tua similis
est.

71 Ipse autem coepit exsecrari et
jurare, *dicens*, Non novi hominem is-
tum quem dicitis.

72 Tunc secundò gallus vocem
emisit. Et recordatus est Petrus ver-
borum quae dixerat ei Jesus, Prius-
quam gallus vocem bis miserit, ter me
abnegabis. Et quum se proripuisset,
flevit.

CAP. XV.

STATIM autem, manè consilio in-
ito, summi sacerdotes cuin seni-
oribus et scribis, totusque confessus,
vincutum Jesum abduxerunt, tradide-
runtque Pilato.

2 Et interrogavit eum Pilatus,
Tune es ille rex Judacorum? Ipse
verò respondens dixit ei, Tu dicens.

3 Et accusabant eum primarii sa-
cerdotes de multis.

4 Pilatus autem rursus interroga-
vit eum, dicens, Non respondes
quicquam? ecce quàm multa adver-
sus te testificantur.

5 Jesus autem nihil amplius re-
spondit, adeo ut miraretur Pilatus.

6 Caeterùm singulis festis dimitte-
bat eis unum ex vinclis, quemcunque
postulâssent.

7 Erat verò quidam, qui dicebatur
Barabbas, vincutus cum seditionis so-
ciis, qui caedem per seditionem fece-
rant.

8 Et vociferans turba coepit pe-

tere ut faceret, prout semper ipsis fecerat.

9 Pilatus autem respondit eis, dicens, Vultis diuinitatem vobis regem illum Iudeorum?

10 Noverat enim eum per invidiam traditum fuisse a primariis sacerdotibus.

11 Primarii verò sacerdotes concitaverunt turbam, ut potius Barabbam ipsis dimitteret.

12 Tunc Pilatus respondens, rursum dixit eis, Quid ergo vultis faciam isto quem dieitis regem Judacorum?

13 Ipsi verò rursum clamaverunt, Crucifige eum.

14 Pilatus autem dicebat eis, Enimvero quid mali fecit? Illi autem amplius clamaverunt, Crucifige eum.

15 Pilatus igitur volens turbae satisfacere, dimisit eis Barabbam, et Iesum flagellatum tradidit ut crucifigeretur.

16 Milites verò abduxerunt eum intra aulam, id est, praetorium; et convocaverunt totam cohortem.

17 Et induerunt eum purpurā, et circumposuerunt ei plexam coronam spineam:

18 Et cooperunt eum salutare, dicentes, Ave, rex Iudeorum.

19 Et verberabant ejus caput ealamo, et inspuebant in eum, ac submissis genibus adorabant eum.

20 Quum autem illusissent ei, excrurunt eum purpurā, et induerunt eum suis ipsius vestimentis, eduxeruntque ut crucifigerent eum.

21 Praeterea angariarunt praeteruenti quendam Simonem Cyrenaeum, venientem rure, patrem Andrei et Ruchi, ut attolleret crucem ejus.

22 Duxeruntque eum in locum Golgotha; quod est, si interpreteris, Calvariae locus.

23 Et dederunt ei bibendum myrratum vinum: ipse verò non sumpsit.

24 Quumque crucifixissent eum, partiti sunt vestimenta ejus, jaetā sorte super ea, quis quid tolleret

25 Erat autem hora tertia quando crucifixerunt eum.

26 Eratque inscriptio eriminis ipsius inscripta his verbis, REX ILLE IVDAEORVM.

27 Crucifixerunt etiam cum eo duos latrones: unum ad dextram, et alterum ad sinistram ejus.

28 Et impleta est scriptura quae dieit, Et eum sceleratis numeratus est.

29 Qui verò praeteribant convocabantur ei, moventes capita sua, et dicentes, Vah, tu qui destruis templum, et triduo aedificas,

30 Serva te ipsum, et descende e cruce.

31 Similiter autem et primarii sacerdotes illudentes, dicebant alii ad alios cum scribis, Alios servavit; se ipsum servare non potest.

32 Christus ille rex Israëlis descendat nunc e cruce, ut videamus et credamus. Et qui crucifixi erant eum eo probris affliciebant eum.

33 Quum verò advenisset hora sexta, tenebrae factae sunt super totam regionem usque ad horam nonam.

34 Et horâ nonâ clamavit Jesus voce magnâ, dicens, Eloi, Eloi, lama sabachthani? quod est, si quis interpretetur, Deus mi, Deus mi, cur me deseruisti?

35 Et quidam adstantium, quum audissent, dicebant, Ecce, Eliam vocat.

36 Cueurrit autem quidam, et impletâ spongiâ aceto, et arundine circumpositâ, dedit ei potum, dieens, Sinite; videamus an veniat Elias ad eum detrahendum.

37 Jesu verò emissâ voce magnâ expiravit.

38 Et aulaeum templi fissum est in duas partes, a summo usque ad imum.

39 Quum vidisset autem centurio, qui adstebat ipsi ex adverso, eum ita emiso clamore expirasse, dixit, Verè homo iste Filius erat Dei.

40 Erant autem etiam et mulieres,

MARCUS, XVI.

• longinquo spectantes; inter quas erat Maria Magdalene, et Maria Jacobi parvi et Jose mater, et Salome:

41 Quae etiam, quum esset in Galilaeâ, sequutae fuerant eum, et ministraverant ei: aliaeque multae quae simul cum eo aseenderant Hierosolyma.

42 ¶ Quum autem serum *dici* jam esset, quoniam erat paraseuee, hoc est, antesabbatum,

43 Veniens Josephus Arimathaeensis, honoratus senator, qui et ipse expectabat regnum Dei, fidente animo introiit ad Pilatum, et petiit corpus Jesu.

44 Pilatus autem miratus est, si jam mortuus esset; et advocato eenturione, interrogavit eum an jam dudum mortuus fuisset.

45 Et re cognita ex eenturione, donavit corpus Josepho.

46 Is autem emis sindonem, et detractum eum involvit sindone, depositique in monumento quod erat ex eisum e petrâ; et advolvit saxum ad ostium monumenti.

47 Maria Magdalene verò et Maria mater Jose spectabant ubi poneretur.

CAP. XVI.

ET exacto intereedente sabbato, Maria Magdalene, et Maria Jacobi *mater*, et Salome, emerant aromata, ut venientes ungerent eum.

2 Et valde manè, primo die hebdomadis, veniunt ad monumentum, exerto sole;

3 Diebantque inter scese, Quis devolvet nobis saxum ab ostio monumenti?

4 Intuitae verò conspieiunt saxum esse devolutum: nam erat magnum validè.

5 Ingressae igitur in monumentum, viderunt juvenem sedentem ad dextram amictum stolâ candidâ: et expaverunt.

6 Ipse verò dixit eis, Ne expavescite: Jesum quaeritis, Nazarenum illum, qui fuit crueifixus; suseitatus est, non est hic: ecce locus ubi posuerant eum.

7 Sed abite, dicite discipulis ejus et Petro, ipsum praeshire vobis in Galilacam: illuc eum videbitis, prout dixit vobis.

8 Tunc digressae eitò, fugerunt a monumento: tenebat enim eas tremor et stupor: neque cuiquam quicquam dicebant; timebant enim.

9 ¶ Quum autem resurrexisset Jesus, manè, primo die hebdomadis, apparuit primùm Mariae Magdalena, ex quâ ejegerat septem daemonia.

10 Illa profecta annunciauit iis qui eum ipso fuerant, lugentibus ac flentibus.

11 Illi verò quum audissent eum vivere, et conspectum fuisse ab eâ, non crediderunt.

12 Postea autem duobus ex ipsis ambulantibus apparuit aliâ formâ, quem rus proficerentur.

13 Et illi abierunt, et annunciarunt reliquis, qui ne illis quidèm erediderunt.

14 Postremò verò unâ sedentibus ipsis undecim conspicuum sese praebuit, et reprobravit ineredulitatem eorum, et eardis duritiem; eo quòd iis qui ipsum eonspexerant suscitatum non credidissent.

15 Et dixit eis, Profeeti in mundum universum, praedicate evangelium omni creaturae.

16 Qui erediderit, et baptizatus fuerit, servabitur; qui verò non erediderit, condemnabitur.

17 Signa autem eos qui crediderint haec consequentur: Per nomen meum daemonia ejicient; linguis loquentur novis;

18 Serpentes tollent; et si quid lethale biberint, nequaquam nocebit eis; aegrotis manus imponent, et bene habebunt.

19 Dominus igitur, postquam loquutus fuisset eis, sursum receptus est in eoculum, et sedit ad dextram Dei.

20 Illi verò profecti praedieârunt ubique, Domino eo-operante, et sermonem eorum eonfirmante, per signa subsequentia.

EVANGELIUM secundūm LUCAM

CAP. I.

QUONIAM multi aggressi sunt componere narrationem earum rerum, quarum plena fides nobis facta est,

2 Prout tradiderunt nobis qui a principio spectatores ipsi et ministri fuerunt sermonis :

3 Visum est mihi etiam, omnia altè *repetita* penitus assequuto, ordine illa ad te scribere, praestantissime Theophile :

4 Ut agnoscas earum rerum veritatem, quas auditione accepisti.

5 **F**UIT diebus Herodis illius regis Judæae sacerdos quidam nomine Zacharias, ex classe Abiae ; uxor verò ipsius *erat* ex filiabus Aaron ; et nomen ejus Elizabetha.

6 Erant autem justi ambo in conspectu Dei, incidentes in omnibus mandatis et constitutionibus Domini inculpatè.

7 Nec erat eis proles, eo quòd esset Elizabetha sterilis, et ambo proiecti jam essent aetate.

8 Factum est autem, ut quum is sacerdotio fungeretur in ordine suae classis ante Deum,

9 Secundūm ritum functionis sacerdotalis, sortitus sit *munus suffitūs* faciendi, ingrediendo in templum Domini.

10 Tota verò multitudo populi foris precabatur tempore suffitūs.

11 Visus autem est ei angelus Domini, stans ad dextram altaris suffitūs.

12 Et Zacharias *eo* viso turbatus est, et timor incidit in eum.

13 Dixit autem ei angelus, Netime, Zacharia : nam exaudita est deprecatio tua ; uxorque tua Elizabetha gignet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem.

14 Et *is* erit tibi gaudio et exsultationi ; multique super ejus nativitate gaudebunt.

15 Erit enim magnus in conspectu Domini, et vinum siceramque non bibet ; et Spiritu Sancto implebitur, etiam a ventre matris suae :

16 Multosque filiorum Israëlis convertet ad Dominum Deum ipso-
rum.

17 Nam ipse praecedet in conspectu ejus cum spiritu et virtute Eliae, ut convertat corda patrum in filios, et rebelles ad prudentiam justorum ; ut paret Domino populum instructum.

18 Tunc dixit Zacharias angelo, Quo *argumento* istud noscam ? ego enim sum senex, et uxor mea proiecta est aetate.

19 Et respondens angelus dixit ei, Ego sum Gabriel, qui adsto in conspectu Dei ; missusque sum ut te alloquar, et haec tibi laeta nunciem.

20 Et ecce, silebis, nec loqui poteris, *ad eum* usque diem quo haec fiant : eò quòd non credidisti sermonibus meis, qui implebuntur tempore suo.

21 Erat autem populus exspectans Zachariam ; et mirabantur quòd is tardaret in templo.

22 *Ille* verò egressus non poterat eis loqui : et agnoverunt eum visionem vidisse in templo ; nam ipse inueniebat eis, permanitusque mutus.

23 Et factum est, ut impleti sunt dies ministerii ipsius, abiit domum suam.

24 Post illos autem dies concepit Elizabetha uxor ejus, et occultavit se menses quinque, dicens,

25 Nempe ita mihi fecit Dominus diebus quibus *me* intuitus est, ut auferret probrum illud meum inter homines.

26 ¶ Mense autem sexto misus est angelus Gabriel a Deo, in urbem Galilaeam, cui nomen Nazareth,

27 Ad virginem despontam viro cui nomen erat Josephus, ex domo Davidis: nomen autem virginis erat Maria.

28 Ingressus igitur angelus ad eam, dixit, Ave, gratia dilecta: Dominus tecum est: benedicta tu inter mulieres.

29 Illa vero quum eum vidisset, perturbata est super ejus sermonem, et cogitabat qualis esset salutatio ista.

30 Tunc dixit ei angelus, Ne time, Maria; es enim in gratia apud Deum.

31 Et ecce, concipies in utero, et paries filium; et vocabis nomen ejus JESUM.

32 Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur; dabitque ei Dominus sedem Davidis patris ipsius:

33 Regnabitque in domo Jacobi in aeternum; et regni ejus non erit finis.

34 Dixit autem Maria ad angelum, Quomodo erit istud, quandoquidem virum non novi?

35 Et respondens angelus dixit ei, Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi inumbrabit te: propterea id etiam quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

36 Et ecce, Elizabetha cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute suâ; et hic mensis est sextus ipsi, quae vocabatur sterilis.

37 Quia apud Deum non erit ullum verbum quod fieri non possit.

38 Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini; fiat mihi secundum verbum tuum. Et abiit ab ea angelus.

39 ¶ Surgens vero Maria per eos dies, profecta est in montanam regionem cum festinatione, in urbem Iudee;

40 Et ingressa est domum Zachariae, et salutavit Elizabetham.

41 Et factum est, ut audivit Elizabetha salutationem Mariae, subsi-

lit foetus in utero ejus; et repleta est spiritu Sancto Elizabetha,

42 Exclamavitque voce magna, et dixit, Benedicta tu inter mulieres quia benedictus fructus uteri tui.

43 Et unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?

44 Ecce enim, ut exstitit vox salutationis tuae in auribus meis, subsiliit foetus exsultans in utero meo.

45 Et beata est quac credit: nam perficiuntur ea quae dicta sunt ei a Domino.

46 Tunc ait Maria, Magnificat anima mea Dominum,

47 Et exsultat spiritus meus super Deo servatore meo:

48 Quia respexit humilem ancillam suam: ecce, enim, ex hoc tempore beatam me praedicabunt omnes aetas;

49 Quia magnifice mecum egit potens ille, cuius sanctum est nomen;

50 Et cuius misericordia in omnes aetas parata est timentibus ipsum.

51 Forte facinus fecit brachio suo: dissipavit superbos cogitatione cordis ipsorum:

52 Detraxit potentes e thronis, et extulit humiles:

53 Famelicos implavit bonis, et dives ablegavit inanis.

54 Suscepit Israelem puerum suum, ut menor esset misericordiae;

55 Prout loquutus est patribus nostris, nimirum Abrahamo, et semi-ni ejus, in aeternum.

56 Mansit autem Maria cum illâ quasi menses tres, et postea revertit domum suam.

57 ¶ Elizabethae vero completum est tempus ad pariendum; et peperit filium.

58 Et audierunt accolae et cognati ejus, Dominum magnificâ misericordiâ suâ usum esse erga eam; et ei gratulabantur.

59 Et factum est, ut die octavo venerint ad circumcidendum puerulum: vocabant autem eum ex nomine patris ipsius, Zachariam.

LUCA II.

60 Sed respondens mater ejus ait, Nequaquam, sed vocabitur Joannes.

61 Et dixerunt ad eam, Nemo est in cognatione tuâ qui vocetur isto nomine.

62 Innuebant autem patri ejus quid vellet eum vocari :

63 Isque postulatâ tabellâ scripsit, dicens, Joannes est nomen ejus. Et mirati sunt omnes.

64 Apertum est autem os ejus illico, et lingua ejus ; et loquebatur benedicens Dco.

65 Ortus est igitur timor omnibus accolis eorum : et in totâ montanâ regione Judacae divulgata sunt omnia verba ista.

66 Et omnes qui audierunt repuerunt ea in corde suo, dicentes, Quisnam puerulus hic erit ? Manus autem Domini erat cum eo.

67 Et Zacharias pater ejus replatus est Spiritu Sancto, prophetavitque, dicens,

68 Benedictus Dominus Deus Israëlis ; quod inviserit et redemerit populum suum,

69 Et exeredit cornu salutis nobis in domo Davidis pueri sui :

70 Prout loquutus est per os sanctorum, qui a seculo fuerunt, prophetarum suorum :

71 *Fore ut nos servaret ex inimicis nostris, et e manu omnium qui oderunt nos ;*

72 Ut uteretur misericordiâ erga patres nostros, ac memor esset foederis sui sancti ;

73 Et jurisjurandi quod juravit Abrahamo patri nostro, *nimirum* se daturum nobis,

74 Ut sinc metu, e manu inimico-ruin nostrorum liberati, serviamus ipsi,

75 Cum sanctitate et justitiâ, in ipsius conspectu, cunctis vitae nostrae diebus.

76 Tu verò, puerule, Propheta Altissimi vocaberis : praeibis enim ante faciem Domini, ut pares vias ejus ;

77 Et des cognitionem salutis po-

pulo ejus, per remissionem peccatorum ipsorum,

78 Ex intimâ misericordiâ Dei nostri ; quâ invisit nos is qui prodit ex alto ;

79 Ut apparcat iis qui in tenebris et umbrâ mortis positi sunt, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

80 Ipse autem puerulus crescebat, corroborabatur Spiritu ; fuitque in desertis ad eum usque diem quo se ostenderet apud Isräëlem.

CAP. II.

FACTUM est autem diebus illis, ut prodierit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur totus terrarum orbis.

2 (Haec descriptio prima facta est praesidente Syriae Cyrenio.)

3 Ibant igitur omnes ut describerentur, in suam quisque urbem.

4 Ascendit autem etiam Josephus a Galilæâ, ex urbe Nazarethâ, in Iudeam, in urbem Davidis, quac vocatur Bethlehema ; propterea quod erat ex domo et familiâ Davidis :

5 Ut describeretur cum Mariâ sponsâ sibi uxore, quae erat prægnans.

6 Factum est autem quum essent illi, ut explerentur dies ad parendum.

7 Peperit igitur filium suum primogenitum, et fasciis eum involvit, reclinavitque eum in praesepi ; eò quod non erat eis locus in diversorio.

8 Erant autem pastores in eâdem regione excubantes, et agentes vigilias noctis super gregem suum.

9 Et ecce, angelus Domini supervenit ipsis, et gloria Domini circumfulsit eos, et timuerunt timore magno.

10 Tunc dixit eis angelus, Ne timete ; ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit toti populo :

11 Nempe, natum esse vobis hodie Servatorem, qui est Christus Dominus, in urbe Davidis.

12 Hoc autem vobis signum erit :

invenietis infantem fasciis involutum, jacentem in praesepi.

13 Et repente adfuit cum angelo multitudo exercituum coelestium laudantium Deum, et dicentium,

14 Gloria in coelis altissimis Deo, et in terrâ pax, in homines benevolentia.

15 Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in coelum, tunc pastores illi dicerent alii ad alios, Eamus sanè Bethlehem usque, et videamus factum istud quod Dominus notum fecit nobis.

16 Venerunt igitur festinantes, et invenerunt Mariam, et Josephum, et infantem jacentem in praesepi.

17 Eo autem viso, divulgaverunt id quod dictum fuerat ipsis de puerulo illo.

18 Et omnes qui audierunt mirati sunt ea, quae ipsis dicta fuerant a pastoribus illis.

19 Maria verò ista omnia conservabat, conferens ea in corde suo.

20 Reversi sunt autem pastores glorificantes et laudantes Deum super omnibus, quae audierant et viderant, prout ipsis dictum fuerat.

21 ¶ Et quum advenisset dies octavus ad circumcidendum puerulum, vocatum est nomen ejus JESUS, quod vocatum fuerat ab angelo priusquam ipse in utero conciperetur.

22 ¶ Et quum impleti fuissent dies purgationis Mariae, secundum legem Mosis, adduxerunt eum Hierosolymam, ut sisterent eum Domino;

23 (Prout scriptum est in lege Domini, Omnis masculus primogenitus sanctus Domino erit;)

24 Et ut darent oblationem secundum id quod dictum est in lege Domini, Par turturum, aut duos pullos columbarum.

25 Et ecce, quidam erat Hierosolymis, cui nomen Simeon: eratque homo iste justus ac religiosus, expectans consolationem Israel; et Spiritus Sanctus erat super eum.

26 Fueratque ipsi divinitus nuntiatum a Spiritu Sancto, ipsum non

visurum mortem priusquam vidisset Christum illum Domini.

27 Is igitur venit impulsore Spiritu in templum. Et quum introducerent puerulum Jesum parentes, ut ejus caussâ ficerent quod ex lege consuetum erat;

28 Tunc ipse recepit cum in ulnas suas, et benedixit Deo, et dixit,

29 Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, cum pace;

30 Quia viderunt oculi mei salutem tuam,

31 Quam parasti in oculis omnium populorum;

32 Lumen retegendum gentibus, et gloriam populi tui Israelis.

33 Josephus autem et mater ejus mirabantur super iis quae dicebantur de eo.

34 Et benedixit eis Simeon, dixique Mariae matri ejus, Ecce, positus est iste in casum et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicatur:

35 (Quin et tuam ipsis animam trajiciet gladius) ut retegantur ex multis cordibus cogitationes.

36 Erat etiam quaedam Anna prophetissa, filia Phanuelis, ex tribu Aseris, proiecta in multam aetatem, postquam vixisset cum viro annos septem a virginitate suâ:

37 Et quum esset vidua quasi annorum octoginta quatuor, non abscedebat a templo, jejuniis ac deprecationibus serviens Deum noctem ac diem.

38 Haec igitur eo ipso momento quum supervenisset, vicissim palam agnoscebat Dominum, et loquebatur de eo omnibus qui redemptionem expectabant Hierosolymis.

39 At illi ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaeam, in urbem suam Nazaretham:

40 ¶ Puerulus autem crescebat, et corroborabatur Spiritu, implebaturque sapientia, et Dei gratia erat super eum.

41 Ibant verò parentes ejus quotannis Hierosolymam in festo Paschae.

42 Quum igitur factus esset annorum duodecim, ipsique ascendissent Hierosolymam secundùm morem illius festi,

43 Et quum peregrissent illius dies, revertentibus ipsis, remansit puer Jesus Hierosolymis; et hoc nescivit Iosephus, nec mater ejus.

44 Existimantes autem eum esse in comitatu, ierunt viam *unius* diei, et requirebant eum inter cognatos et inter notos.

45 Et quum eum non invenissent, reversi sunt Hierosolymam, quaerentes eum.

46 Et factum est, triduo post ut invenirent eum in templo, sedentem in medio doctorum, et audientem eos, et eos interrogantem.

47 Perceperant autem omnes qui eum audiebant, super intelligentiam et responsis ejus.

48 Et eo viso facti fuerant *parentes ejus* attoniti: et dixit ad eum mater ipsius, Fili, cur ita fecisti nobis? ecce, pater tuus et ego anxii quaerabamus te.

49 Tunc dixit ad eos, Quid est quod quaerebatis me? an nesciebatis oportere me in iis esse quae Patris mei sunt?

50 Sed ipsi non intellexerunt verba, quae ipsis fuerat loquutus.

51 Descendit autem eum eis veniente Nazaretham, et erat cis subiectus: et mater ejus conservabat verba haec omnia in corde suo.

52 Jesus verò proficiebat sapientiam et staturam, ac gratiam apud Deum et homines.

CAP. III.

ANNO autem decimoquinto imperii Tiberii Cæsaris, Pontio Pilato procurante Judæam, tetrarchâ Galilææ Herode, Philippo autem ipsius fratre tetrarchâ Iturææ et Trachonitidis regionis, et Lysaniâ Abilenæ tetrarchâ,

2 Sub pontificibus maxinis Anna et Caiapha, faetum est verbum Domini ad Joannem Zachariae filium in deserto.

3 Venit igitur in omnem regionem circumiacentem Jordani praedicans baptismum resipiscientiae ad remissionem peccatorum:

4 Ut scriptum est in libro sermonum Esiae prophetæ, dicentis, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, complanate semitas ejus.

5 Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis deprimetur: et quae curva sunt fient via recta, et asperae viae fient planæ.

6 Videbitque omnis caro salutem Dei.

7 Dicebat igitur turbæ venienti ut baptizaretur ab ipso, Progenies viperarum, quis praemonstravit vobis ut fugeretis a futurâ irâ?

8 Ferte igitur fructus convenientes resipiscientiae: et ne coeperitis dicere apud vos ipsos, Patrem habemus Abrahamum: dieo enim vobis, posse tecum etiam ex lapidibus istis excitare liberos Abrahamo.

9 Jam verò etiam securis ad radicem arborum posita est: omnis ergo arbor non ferens fructum bonum exciditur, et in ignem abjicitur.

10 Et interrogavit eum turba, dicens, Quid igitur faciemus?

11 Respondens autem dixit eis, Qui habet duas tunicas, impertiat non habenti; et qui habet escas, similiter faciat.

12 Venerunt autem et publicani ut baptizarentur; et dixerunt ei, Magister, quid faciemus?

13 Ipse verò dixit eis, Nihil amplius quam quod constitutum est vobis exigit.

14 Interrogarunt autem eum etiam milites, dicentes, Et nos quid faciemus? Et ait eis, Neminem concutite, neque dolo opprime; et contenti estote stipendiis vestris.

15 Expectante autem populo, et cogitantibus omnibus in cordibus suis

LUCA, IV.

de Joanne, numnam ipse esset Christus ille,

16 Respondit Joannes, dicens omnibus, Ego quidem baptizo vos aquâ : sed venit qui validior me est, cuius non sum dignus qui solvam corrigiam solearum : ipse vos baptizabit Spiritu Sancto et igni.

17 Cujus ventilabrum in manu ipsius ; et qui perpurgabit aream suam, et coget triticum in horreum suum, paleam autem exuret igni inexstinguibili.

18 Multa igitur etiam alia exhorts evangeliabant populo.

19 Herodes autem tetrarcha, quum argueretur ab eo de Herodiade uxore Philippi fratri ejus, deque omnibus sceleribus quae ipse patrârat,

20 Adjecit et hoc supra omnia, quod inclusit Joannem in carcere.

21 ¶ Factum est autem quum baptizaretur omnis populus, et Jesus baptizatus esset, et oraret, ut aperiretur coelum ;

22 Ac descendenter Spiritus Sanctus corporeâ specie, tanquam columba, supra eum ; et vox de coelo existaret, dicens, Tu es Filius ille meus dilectus, in te acquiesco.

23 Ipse autem Jesus incipiebat esse quasi annorum triginta, filius (ut existimabatur) Josephi filii Heli,

24 Filii Matthati, filii Levi, filii Melchi, filii Jannae, filii Josephi,

25 Filii Mattathiae, filii Amosi, filii Naümi, filii Esli, filii Naggae,

26 Filii Maathi, filii Mattathiae, filii Semiei, filii Josephi, filii Judae,

27 Filii Joannae, filii Rhesae, filii Zorobabelis, filii Salathielis, filii Neri,

28 Filii Melchi, filii Addi, filii Cosami, filii Elmodami, filii Eris,

29 Filii Jose, filii Eliezeris, filii Jorimi, filii Matthati, filii Levi,

30 Filii Simeonis, filii Judae, filii Josephi, filii Jonani, filii Eliacimi,

31 Filii Meleae, filii Mainani, filii Mattathiae, filii Nathanis, filii Davidis,

32 Filii Jessae, filii Obedis, filii

Boosi, filii Salmonis, filii Naassonis,

33 Filii Aminadabi, filii Arami, filii Esromi, filii Pharesi, filii Judeae,

34 Filii Jacobi, filii Isaaci, filii Abrahami, filii Tharae, filii Nachoris,

35 Filii Saruchi, filii Ragavi, filii Phaleci, filii Heberis, filii Salae,

36 Filii Cainani, filii Arphaxadi, filii Semi, filii Noae, filii Larnechi,

37 Filii Mathusalae, filii Henochi, filii Jaredis, filii Mahalaleelis, filii Cainani,

38 Filii Henosi, filii Sethi, filii Adami, qui fuit Dei.

CAP. IV.

JESUS autem plenus Spiritu Sancto revertit a Jordane, et actus est ab eodem Spiritu in desertum.

2 Dies quadraginta tentante eum diabolo : neque conredit quicquam per illos dies ; sed iis finitis postea esuriri.

3 Tum dixit ei diabolus, Si Filius es Dei, die illi lapidi ut fiat panis.

4 Et respondit ei Jesus, dicens, Scriptum est, Non pane solo vivet homo, sed quovis verbo Dei.

5 Tunc quum subduxisset eum diabolus in montem sublimem, ostendit ei omnia regna terrae puncto temporis.

6 Et ait ei diabolus, Tibi dabo potestatem hanc universam, et gloriam illorum regnum : nam mihi tradita est ; et cuicunque voluero dicam.

7 Itaque si tu adoraveris me, erunt tua omnia.

8 Respondens autem Jesus dixit ei, Abscede a me, Satana ; scriptum est enim, Adorabis Dominum Deum tuum, et ei soli servies.

9 Tum duxit eum Hierosolymam, et eum statuit supra pinnas templi, et dixit ei, Si tu Filius Dei es, dejice te ipsum hinc deorsum ;

10 Scriptum est enim, Angelis suis mandabit de te, ut custodiant te ;

11 Et in manus tollent te, ne-

quando offendas ad lapidem pedem tuum.

12 Respondens autem Jesus dixit ei, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

13 Et finitā omni tentatione, diabolus abscessit ab eo ad tempus.

14 ¶ Reversus est autem Jesus cum virtute Spiritū in Galilaeam : et fama de eo exiit in totam circumiacentem regionem.

15 Et ipse docebat in synagogis eorum, omnibus ipsum glorificantibus.

16 Venit igitur Nazaretham, ubi fuerat nutritus : et intravit, ut consueverat, die sabbati in synagogam ; et surrexit ut legeret.

17 Tunc datus est ei liber Esaiae prophetae : quumque explicuisse librum, invenit locum in quo scriptum erat,

18 Spiritus Domini super me, propterea quod unxit me; ut evangelizem pauperibus misit me, ut medear contritis corde, ut praedicem captivis dimissionem, et caccis visus recuperationem, ut confractos emittam in libertatem ;

19 Ut praedicem annum Domini acceptum.

20 Et complicatum librum quum reddidisset ministro, sedit ; et omnium in synagogā oculi erant intenti in eum.

21 Coepit autem eis dicere, Certè hodie impleta est haec scriptura auditibus vobis.

22 Et omnes testimonium ei dabant, ac mirabantur super sermonibus plenis gratiā procedentibus ex ore ipsius, dicebantque, Nonne iste est filius ille Josephi ?

23 Et dixit ad eos, Omnino dicitis mihi hoc proverbium, Medice, cura te ipsum : quaecunque audivimus facta fuisse in urbe Capernaumo, fac etiam hic in patriā tuā.

24 Dixit autem, Amen dico vobis, nemo propheta acceptus est in patriā suā.

25 Sed in veritate dico vobis, mul-

tae viduae erant diebus Eliae in Israele, quando clausum fuit coelum ad tres annos et sex menses, adeo ut fuerit famē magna per totam regionem ;

26 Et ad nullam illarum missus est Elias, sed Sareptam urbem Sidoniac, ad mulierem viduam.

27 Et multi leprosi erant in Israele sub Elisaeo prophetā : et nullus eorum purgatus est, sed Naamanus Syrus.

28 Tum repleti sunt omnes exandescentiā in synagogā, haec audiētes.

29 Et quum surrexissent, ejecerunt eum extra urbem, et duxerunt eum usque ad supercilium montis, super quem urbs ipsorum erat aedificata, ut praecipitarent eum.

30 Ipse verò, quum transisset per medios ipsos, profectus est.

31 Et descendit Capernaum, urbem Galilaeae, ibique docebat eos sabbatis.

32 Et percellebantur super doctrinā ejus: erat enim sermo ipsius cum auctoritate.

33 Erat autem in synagogā quidam habens spiritum daemoniacum impurum, qui exclamavit voce magnā,

34 Dicens, Ah, quid nobis tecum, Jesu Nazarene ? venisti ut perderes nos ? novi te quis sis ; nimirum Sanctus ille Dei.

35 Et objurgavit eum Jesus, dicens, Obnutesce, et exi ex eo. Tunc daemonium, projecto illo in medium, exiit ex eo, nihilque ei nocuit.

36 Et obortus est pavor in omnibus ; et colloquebantur alii cum aliis, dicentes, Quid hoc rei est, quod cum auctoritate ac potestate imperat impuiis spiritibus, et exeunt ?

37 Et dimanavit rumor de eo in omnem locum circumiacentis regionis.

38 Quum surrexisset autem Jesus in synagogā, introiit domum Simonis. Socrus verò Simonis detinebatur febris magnā : et rogaverunt eum pro illā.

39 Tunc *ipse* adstans supra eam, objurgavit febrim; et *febris* eam dimisit: *illa* verò, quum illico surrexisset, ministravit eis.

40 Occidente autem sole, omnes qui habebant aegrotantes morbis variis, ducebant ipsos ad eum: ille verò unicuique ipsorum impositis manibus, sanavit eos.

41 Exibant autem etiam daemonia ex multis, clamantia ac dicentia, Certè tu es Christus ille, Filius ille Dei. Sed *ipse* objurgans non sinebat ea loqui, quòd scirent ipsum esse Christum illum.

42 Orto autem die egressus profectus est in desertum locum; et turba quaerebat eum, veneruntque usque ad ipsum, et retinebant eum, ne ab ipsis discederet.

43 Ille verò dixit eis, Certè etiam aliis urbibus oportet me evangelizare regnum Dei: nam ad hoc missus sum.

44 Et praedicabat in synagogis Galilaeae.

CAP. V.

FACTUM est autem quum turba immineret ei, audiendi verbi Dei caussâ, ipse stabat apud lacum Genesaret;

2 Videlique duo navigia quae ad lacum erant; piscatores verò quum ex iis descendissent, abluebant retia.

3 Ingressus autem in unum istorum navigiorum, quod erat Simonis, rogavit eum ut a terrâ proveheret paululum: quumque consedisset, docebat turbam ex navigio.

4 Ut cessavit autem loqui dixit ad Simonem, Provehito in altum, et dimittite retia vestra ad capturam.

5 Tum respondens Simon ait ei, Magister, quum per totam noctem nos fatigaverimus, nihil cepimus; tamen ex tuo jussu demittam rete.

6 Et quum hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem magnam: dirumpebatur autem rete eorum.

7 Et innuerunt sociis qui *erant* in

altero navigio, ut venirent, et sibi opitularentur. Venerunt igitur, et impleverunt ambas naves, ita ut penè mergerentur.

8 Quum autem *haec* vidisset Simon Petrus, accidit ad genua Jesu, dicens, Discede a me, nam homo peccator sum, Domine.

9 Pavor enim occupârat eum, et omnes qui cum eo *erant*, super captura piscium, quam comprehenderant:

10 Similiter autem et Jacobum et Joannem filios Zebedaei, qui erant socii Simoni. Tunc ait ad Simonem Jesus, Ne metue; ab hoc tempore vivos capies homines.

11 *Illi* autem quum subduxissent in terram navigia, relictis omnibus, sequuti sunt eum.

12 ¶ Et ecce, factum est ut quum esset in quâdam urbe, tum *adveniret* quidam plenus leprâ, ac viso Jesu, procidens in faciem, rogaret eum, dicens, Domine, si velis, potes me purgare.

13 Jesus autem, extensâ manu, tetigit eum, dicens, Volo, purgator. Et statim lepra abiit ab eo.

14 Ipse verò praecipit ei, ut nul'i hoc diceret: sed profectus, *inquit*, ostende te ipsum sacerdoti, et offer pro purificatione tui, prout praeceperit Moses, ut *hoc sit* eis testimonio.

15 Dimanabant autem eò magis sermones de eo: et conveniebat turba multa ut audirent, et per eum sarentur a morbis suis.

16 Ipse autem secedens era: in desertis, et precabatur.

17 ¶ Et factum est quodam die, quum ipse doceret, sederentque Pharisaei ac legis doctores, qui venerant ex omnibus vicis Galilaeae, et Judaeae, et Hierosolymis; et virtus Domini adasset ei ad sanandum illos;

18 Tunc, ecce, *advenerunt* quidam ferentes in lecto hominem qui era: paralyticus; et studebant eum inferre, et ponere in ipsius conspectu.

19 Et quum non invenissent quâ ipsum inferrent propter turbam, as-

cenderunt in solarium, et perfosso testaceo pavimento, dimiserunt eum cum lectulo in medium, ante Iesum :

20 Qui, fide eorum visâ, dixit, Heus tu, remissa sunt tibi peccata tua.

21 Tunc cooperunt ratiocinari scribae et Pharisaei, dicentes, Quis est iste qui loquitur blasphemias? quis potest remittere peccata nisi solus Deus?

22 Jesus autem quum nôsset eorum ratiocinationes, respondens, dixit eis, Quid ratiocinamini in cordibus vestris?

23 Utrum est facilius, dicere, Remissa sunt tibi peccata? aut dicere, Surge et ambula?

24 Ut autem sciatis Filiuni hominis potestatem habere in terrâ remitti peccata, (ait paralytico) Tibi dico, Surge, et sublato *in humeros* lectulo tuo, abi domum tuam.

25 Is autem illico quum surrexisset in eorum conspectu, sublato *in humeros eo* in quo jacuerat, abiit domum suam, glorificans Deum.

26 Et stupor cepit omnes, et glorificabant Deum: et repleti sunt timore, dicentes, Certè vidimus inopinata hodie.

27 ¶ Post haec verò exiit, et conspexit publicanum nomine Levi, sedentem ad telonium, et dixit ei, Sequere me.

28 Et *ille*, relictis omnibus, surrexit, et sequutus est eum.

29 Et fecit ei Levi epulum magnum domi suea: eratque turba multa publicanorum, et aliorum qui cum ipsis accumbebant.

30 Obmurmurabant autem eis scribae ac Pharisaei, dicentes ad discipulos ejus, Quare cum publicanis et peccatoribus editis et bibitis?

31 Et respondens Jesus dixit eis, Non opus est iis, qui sani sunt, medico, sed iis qui malè se habent.

32 Non veni vocatum justos, sed peccatores ad resipiscientiam.

33 Ipsius verò dixerunt ei, Quare dis-

cipuli Joannis jejunant crebrò, et deprecationes faciunt, similiter et *discipuli* Pharisacorum; tui verò edunt et bibunt?

34 Ipse autem dixit eis, Num potestis facere ut filii thalami, quo *tempore* cum ipsis est sponsus, jejunent?

35 Venient autem dies, quum tolletur ab eis sponsus, tunc jejunabunt illis diebus.

36 Dicebat autem eis etiam parabolam, Nemo panniculum novi vestimenti indit in vestimentum vetus: alioqui et illud novum findit *vetus*, et veteri non convenit panniculus *sumptus ex novo*.

37 Et nemo injicit vinum novum in utres veteres: alioqui disrumpet vinum novum utres, et ipsum effundetur, et utres peribunt.

38 Sed vinum novum in utres recentes injiciendum est, et utraque conservantur.

39 Et nemo qui biberit *vetus* statim vult novum; dicit enim, *Vetus* utilius est.

CAP. VI.

FACTUM est verò ut salbato altero primo pertransiret per sata: vellebant autem discipuli spicas, edebantque, confricantes manibus.

2 Quidam autem Pharisaeorum dixerunt eis, Cur facitis quod non licet facere sabbatis?

3 Tunc respondens Jesus, dixit eis, Ne hoc quidèm legistis quod fecit David, quum esuriret ipse et qui cum eo erant;

4 Quomodo introierit domum Dei, et panes propositios sumpserit, ederitque, ac dederit etiam iis qui secum erant; quibus *panibus* non licet vesci nisi solis sacerdotibus;

5 Et dicebat eis, Filius hominis dominus est etiam sabbati.

6 ¶ Factum est verò etiam alio sabbato, ut ipse ingrederetur in synagogam, ac doceret. Erat autem ibi quidam, cuius manus dextra erat acrida.

7 Observabant autem eum scribae,

ac Pharisei, an sabbato sanaturus es-
set illum, ut invenirent accusationem
adversus eum.

8 At ipse nōrat cogitationes eorum, et dixit homini illi qui habebat manum aridam, Surge, et adsta in medio. Ille verò surgens adstitit.

9 Dixit igitur eis Jesus, Interroga-
bo vos quiddam: Licit sabbatis
benefacere an malefacere *cuiquam?*
hominem servare an perdere?

10 Et quum eos omnes circum-
spexisset, ait homini, Extende ma-
num tuam. Ille autem ita fecit: et
restituta est manus ejus sana sicut al-
tera.

11 Ipsi autem repleti sunt amen-
tiā; et colloquebantur alii cum aliis,
quidnam facerent Jesu.

12 ¶ Factum est autem illis die-
bus, abiit in montem ad precandum,
et pernoctavit *illuc* in preccatione Dei.

13 Et quum dies ortus esset, ad-
vocavit discipulos suos: et quum ex
ipsis elegisset duodecim, quos et a-
postolos nominavit:

14 Nempe Simonem (quem etiam
nominavit Petrum), et Andream fra-
trem ejus, Jacobum et Joannem, Phi-
lippum et Bartholomaeum,

15 Matthaeum et Thomam, Jaco-
bum Alphaei filium, et Simonem qui
vocabatur Zelotes,

16 Judam Jacobi fratrem, et Ju-
dam Iscariotem (qui etiam fuit pro-
ditor),

17 Et descendens cum eis, sub-
stitut in loco campestri, turbaque dis-
cipulorum ejus, et multitudine magna
plebis ex totā Judaeā, et Hierusalem,
et a maritimā *regione* Tyri et Sidonis,
qui venerant ut audirent eum, et sa-
narentur a morbis suis:

18 Et qui torquebantur a spiritibus
impuris: et sanabantur.

19 Et tota turba studebat eum
tangere: quia virtus ab eo prodibat,
et sanabat omnes.

20 Ipse verò sublatis oculis suis
in discipulos, dicebat, Beati *estis*,
pauperes; quia vestrū est regnum
Dei.

21 Beati, qui nunc esuritis; quia
saturabiinini. Beati, qui nunc fletis;
quia ridebitis.

22 Beati eritis, quum vos oderint
homines, et separaverint vos, et con-
viciati fuerint *vobis*, et nomen vestrum
ut malum abjecerint, propter Filium
hominis.

23 Gaudete illo die, et salite; ecce
enim, merces vestra multa *est* in coe-
lis; nam itidem faciebant prophetis
patres eorum.

24 Sed vae vobis, divitibus! nam
perceptum habetis solatium vestrum.

25 Vae vobis, qui impleti estis!
nam esuriens. Vae vobis, qui ridetis
nunc! nam lugebitis et flebitis.

26 Vae vobis, quum bene vobis
dixerint omnes homines! nam itidem
faciebant pseudoprophetis patres eo-
rum.

27 Sed vobis dico qui auditis, Di-
ligite inimicos vestros; benefacite iis
qui vos oderunt;

28 Benedicte iis qui devovent vos,
et precamini pro iis qui infestant vos.

29 Et qui tibi caeciderit maxillam,
praebe et alteram; et ab eo qui tolli-
tibi pallium, etiam tunicam ne prohibe-
beto.

30 Cuivis, autem, petenti abs te
da, et ab eo qui tollit *res* tuas ne re-
petito.

31 Et prout vultis ut faciant vobis
homines, vos etiam facite eis simili-
ter.

32 Quod si diligitis eos qui vos di-
ligunt, quae vobis erit gratia? nam
et peccatores diligunt eos a quibus
diliguntur.

33 Et si beneficeritis iis qui vobis
benefaciunt, quae vobis erit gratia?
nam et peccatores idem faciunt.

34 Et si mutuum dederitis iis a
quibus speratis vos recepturos, quae
gratia erit vobis? nam et peccatores
peccatoribus dan̄ mutuum, ut recipi-
ant paria.

35 Imo diligite inimicos vestros, et
iis benefacite, et mutuum dare, nihil
inde sperantes: et erit merces vestra
multa, ac filii eritis illius Altissimi:

nani ipse benignus est erga ingratos et malos .

36 Estote ergo misericordes, prout et Pater vester misericors est.

37 Ne judicáte, et non judicabimini : ne econdemnáte, et non eon-
demnabimini : absolvite, et absolve-
mini.

38 Date, et dabitur vobis : men-
suram, *inquam*, bonam, pressam, agi-
tatam, et superfluentem dabunt in
sinum vestrum. Eādem enim men-
surā, quā metimini, contrā metietur
vobis.

39 Dieebat autem eis parabolam : Num potest eaecus caecum per viam
ducere : nonne ambo in foveam ca-
dent ?

40 Non est discipulus supra ma-
gistrum suum : sed quisquis *erit* per-
fectus *discipulus*, erit ut magister.

41 Quid autem aspicis festueam
quae *est* in oculo fratris tui, trabem au-
tem quae *est* in oculo tuo non ani-
madvertis ?

42 Aut quomodo potes dieere fratri
tuo, Frater, sine ejiciam festucam
quae in oculo tuo est ; quum ipse tra-
bem quae *est* in oculo tuo non respi-
cias ? Hypocrita, ejice primū tra-
bem illam ex oculo tuo, et tuū dispi-
cies ut ejieicias festucam quae *est* in
oculo fratris tui.

43 Non est arbor bona quae ferat
fructum malum, neque arbor mala
quae ferat fructum bonum.

44 Unaquaeque enim arbor ex
fructu suo cognoscitur. Neque enim
e spinis colligunt fieus, neque e rubo
vindemiant uvam.

45 Bonus homo ex bono thesauro
cordis sui profert bonum ; et malus
homo ex malo thesauro cordis sui pro-
fert malum : ex abundantia enim cor-
dis loquitur os ejus.

46 Quid autem voeatis me, Do-
mine, Domine, et non facitis quae
dico ?

47 Quisquis venit ad me, et audit
sermones meos, et eos praestat, indi-
cabo vobis cui similis sit :

48 Similis est cuiquam aedificanti

domum, qui fudit, et excavavit, po-
suitque fundamenta super petram :
ubi autem venit inundatio, illisum
est flumen domui illi, sed non potuit
eain quatere ; fundata enim erat su-
per petram.

49 Qui autem *meos sermones* au-
divit, nee praestitit, similis est eui-
quam qui aedificavit domum suam su-
per solum absque fundamento, cui
illisum est flumen : itaque statim ce-
cedit ; fuitque ruina domū illius mag-
na.

CAP. VII.

QUUM autem finivisset omnia
verba sua, audiente populo, in-
gressus est Capernaum.

2 Centurionis verò eijusdam ser-
vus male affectus moribundus erat,
qui erat ipsi pretiosus.

3 Is verò, quum audisset de Jesu,
misit ad eum seniores Iudeorum,
rogans eum ut veniret, et servaret
servum suum.

4 Isti autem quum venissent ad
Jesum, precati sunt eum studiosè,
dieentes, Certè dignus est eui hoc
praebeas :

5 Diligit enim gentem nostram, et
synagogam aedificavit nobis.

6 Jesus ergo ibat cum eis. Et
quum jam non longè abasset ab illâ
domo, misit ad eum centurio ille ami-
eos, dieens ei, Domine, ne vexator ;
nee enim sum dignus ut teetum meum
subeas :

7 Ideo ne me ipsum quidèm sum
dignum arbitratus qui venirem ad
te : sed dic ve:bo, et sanabitur puer
meus.

8 Etenim ego homo sum sub po-
testate constitutus, habens sub me
milites ; et dieo huie, Vade, et vadit :
et alteri, Veni, ac venit. et servo
meo, Fae hoe, ae facit.

9 Auditis autem his, Jesus admiri-
ratus est eum : et eonversus, dixit
turbae quae ipsum sequebatur, Dieo
vobis, ne in Israele quidèm tantam
fidem inveni.

10 Et domum reversi qui missi fu-

erant, sanum invenerunt servum qui
segrutus fuerat.

11 ¶ Et factum est die sequenti,
ut proficisceretur in civitatem quae
vocatur Nain; proficiscebantur autem
cum eo discipuli ejus multi, turbaque
multa.

12 Ut autem appropinquavit por-
tae civitatis, tum, ecce, defunctus ef-
ferebatur, *qui* unigenitus fuerat ma-
tri sua, et ipsi *quidèm* viduae: tur-
baque civitatis multa erat cum eâ.

13 Dominus verò ipsam intuitus,
intimâ misericordiâ commotus est su-
per eâ, et dixit, Ne fleto.

14 Quumque accessisset, tetigit lo-
culum, (ii verò qui portabant substi-
terunt,) et dixit, Adolescens, tibi dico,
Surge.

15 Tunc resedit qui fuerat mortu-
us, et coepit loqui: et ille dedit cum
matri sua.

16 Cepit autem omnes timor; et
glorificabant Deum, dicentes, Certè
propheta magnus suscitatus est inter
nos, et, Certè Deus respexit popu-
lum suum.

17 Pervenitque iste de eo sermo
in totam Judaciam, et in totam regio-
nem circumiacentem.

18 ¶ Et annunciarunt Joanni dis-
cipuli ipsius de his omnibus: qui,
advocatus duos quosdam e discipulis
suis,

19 Misit ad Jesum, dicens, Tune
is es qui venturus erat, an alium ex-
spectabimus?

20 Quum igitur venissent ad eum
viri illi, dixerunt, Joannes Baptista
misit nos ad te, dicens, Tune is es
qui venturus erat, an alium exspecta-
bimus?

21 Eâdem autem horâ multos sa-
navit a morbis, et flagellis, et spiri-
tibus malis; et caecis multis visum
gratificatus est.

22 Et respondens Jesus, dixit eis,
Profecti annunciate Joanni quae vi-
distis et audistis; cacos visum recip-
ere, claudos ambulare, leprosos pur-
gari, surdos audire, mortuos suscitar,
pauperibus evangelizari.

23 Beatus est autem quicunque
non fuerit offensus in me.

24 Et quum abiissent nuncii Joani-
nis, coepit de Joanne dicere ad tur-
bam, Quid existis in desertum specta-
turi? arundinem quae a vento agite-
tur?

25 Sed quid existis visuri? ho-
minem mollibus vestibus amictum?
ecce, qui vestitu magnifice utuntur,
et in luxu versantur, sunt in palatiis
1egiis.

26 Sed quid existis visuri? pro-
phetam? certè dico vobis etiam am-
plius quâm prophetam.

27 Hic est de quo scriptum est,
Ecce, mitto nuncium meum ante fa-
cien tuam, qui praeparabit viam tuam
coram te.

28 Nam dico vobis, inter genitos
ex mulieribus, nullus est major pro-
pheta Joanne Baptistâ: sed qui mi-
nimus est in regno Dei, major est eo.

29 Et eo auditio, totus populus et
publicani justificârunt Deum, bapti-
zati baptismô Joannis.

30 Pharisei verò et legis inter-
pretes aspernati sunt adversùs se-
metipsos consilium Dci, non baptizati
ab eo.

31 Dixit praeterea Dominus, Cui
ergo assimilabo homines nationis is-
tius? et cui rei similes sunt?

32 Similes sunt puerulis sedentibus
in foro, et qui acclamant alii aliis, et
dicunt, Cecinius vobis tibiis, et non
saltâstis; lamentati sumus vobis, et
non flevistis.

33 Venit enim Joannes Baptista,
neque edens panem, neque bibens
vinum; et dicitis, Daemonium habet.

34 Venit Filius hominis edens ac
bibens; et dicitis, Ecce, homo edax,
et vini potor, amicus publicanorum
ac peccatorum!

35 Sed justificata est Sapientia a
filii suis omnibus.

36 ¶ Rogavit autem eum quidam
ex Phariseis ut secum cibum cape-
ret: itaque ingressus domum Phari-
sei discubuit.

37 Et ecce, mulier, quae fuerat in

urbe peccatrix, quum cognovisset eum discubuisse in domo Pharisaci, allato alabastro unguenti,

48 Et stans apud pedes ejus retro, flens coepit lacrymis rigare pedes ejus, et capillis capitinis sui extergetabat, et deosculabatur pedes ejus, et unguento ungelabatur.

49 Quum autem id vidisset Pharisaeus qui vocaverat eum, dixit apud se, Hic, si esset propheta, nosset quae et qualis sit ea mulier quae tangit ipsum, quod videlicet sit peccatrix.

50 Tunc respondens Jesus dixit ei, Simeon, habeo quiddam quod tibi dicam. At ille ait, Magister, dic.

51 Duo debitores, inquit Jesus, erant cuidam creditori: unus debebat denarios quingentos, alter vero quinquaginta.

52 Quum autem illi non essent solvendo, gratificatus est utrisque. Horum igitur, dic, uter eum plus diligenter?

53 Respondens vero Simon dixit, Is, existimo, cui plus gratificatus est. At ille dixit ei, Recte judicasti.

54 Et conversus ad mulierem dixit Simoni, Vides hanc mulierem? ingressus sum domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti; haec autem lacrymis rigavit pedes meos, et capillis capitinis sui extersit.

55 Osculum mihi non dedisti; haec autem, ex quo ingressa est, non intermisit deosculari pedes meos.

56 Oleo caput meum non unxisti; naec autem unguento unxit pedes meos.

57 Cujus rei gratiam, dico tibi, remissa esse peccata multa illa ipsius; nam dilexit multum: cui autem paululum remittitur, paululum diligit.

58 Dixit autem ei, Remissa sunt tibi peccata.

59 Et coeperunt qui simul accumbebant dicere apud se, Quis est hic qui etiam peccata remittit?

60 Dixit autem ad mulierem illam, Fides tua te servavit: vade cum pace.

CAP. VIII.

ET factum est deinceps, ipse iter faciebat oppidatim et vicatim prædicans et evangeliçans regnum Dei: duodecim illi erant cum eo;

2 Et quaedam mulieres quas sanaverat a spiritibus malis et morbis, Maria quae vocabatur Magdalene, ex qua septem daemonia exierant,

3 Et Joanna uxor Chuzae procuratoris Herodis, et Susanna, et aliae multae quae ministrabant ei ex iis quae sibi suppeditabant.

4 Quum autem multa turba conveniret, et qui in singulis urbibus erant proficiserentur ad eum, dixit per parabolam:

5 Quidam sator exiit ut sereret semen suum: et inter serendum aliud cecidit secundum viam, et conculetum est, et volucres coeli devorarunt illud:

6 Et aliud cecidit in petras; et enatum exaruit, quia non habebat humorem:

7 Et aliud cecidit inter spinas; et simul enatae spinae suffocarunt illum:

8 Et aliud cecidit in terram bonam; et quum enatum esset, edidit fructum centuplum. Hacc dicens clamabat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

9 Interrogabant autem eum discipuli ejus, dicentes, Quae esset ista parabola?

10 Ipse vero dixit eis, Vobis datum est nosse mysteria regni Dei, reliquis autem per parolas loquor, ut videntes non videant, et audientes non intelligant.

11 Est autem haec parabola: Semen illud est sermo Dei;

12 Qui autem secundum viam semen excipiunt, ii sunt qui andant; deinde venit diabolus, et tollit sermonem e corde eorum, ne, postquam crediderint, serventur.

13 Qui vero in petram, ii sunt qui, quum audierunt, cum gaudio excipiunt sermonem; sed isti radices non

habent, qui ad tempus credunt, et tempore temptationis abscedunt.

14 Quod autem in spinas cecidit, ii sunt qui audierunt; sed profecti a solicitudinibus et divitiis ac voluptatibus vitae suffocantur, nec fructus proferunt.

15 Quod autem in bonam terram *cecidit*, ii sunt qui in corde honesto ac bono auditum sermonem retinent, et fructum adferunt per tolerantiam.

16 Nemo porrò qui lucernam accenderit, operit eam vase, aut subter lectum ponit; sed candelabro imponebit, ut qui ingrediuntur videant lumen.

17 Non est enim *quicquam* occultum quod non sit futurum manifestum; nec absconditum, quod non sit futurum ut cognoscatur, et veniat in apertum.

18 Videte ergo quomodo audiatis: quisquis enim habet, dabitur ei; et quicunque non habet, etiam quod videtur habere tolletur ab eo.

19 ¶ Venerunt autem ad eum mater et fratres ejus, et non poterant eum convenire propter turbam.

20 Et annunciatum est ei, dicentibus *nonnullis*, Mater tua et fratres tui adstant foris, cupientes te videare.

21 Ipse verò respondens dixit eis, Mater mea et fratres mei, ii sunt qui sermonem Dei audiunt, et eum praestant.

22 ¶ Factum est autem quodam die, ut ipse ingrederetur in navigium, ac discipuli ejus: et diceret eis, Transeamus in ulteriore ripam lacus. Proiecti sunt igitur.

23 Navigantibus autem eis soplitus est: et descendit turbo venti in lacum; et completantur, ac periclitabantur.

24 Accedentes autem expergefecerunt eum, dicentes, Magister, magister, perimus. Ipse verò experrectus objurgavit ventum ac fluctuationem aquae: et cessaverunt, factaque est tranquillitas.

25 Dixit autem eis, Ubi est fides

vestra? Timentes autem mirati sunt, dicentes alii ad alios, Quisnam iste est, ut ventis quoque et aquae imperet, et auscultent ei?

26 ¶ Et navigarunt in regionem Gadarenorum, quae est in oppositâ ripâ Galilaeae.

27 Ipsi autem egresso in terram, occurrit ex urbe vir quidam qui habebat daemonia a temporibus multis, et vestimento non induebatur, neque in *ullâ* domo manebat, sed in monumentis.

28 Is ergo, quum vidisset Jesum, et exclamasset, accidit ei *ad pedes*, et voce magnâ dixit, Quid mihi tecum, Jesu, Fili Dei altissimi? rogo te, ne me torqueas.

29 (Praecipiebat enim illi spiritui impuro, ut exiret ab eo homine; nam a multo tempore corripuerat eum: itaque vinctus *ille* catenis et pedicis custodiebatur; sed diruptis vinculis agitabatur a daemone in desertâ.)

30 Interrogavit autem eum Jesus, dicens, Quod tibi nomen est? Ipse verò dixit, Legio: nam daemonia multa ingressa erant in eum.

31 Et rogabant eum, ne imperaret sibi ut abirent in abyssum.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et rogabant eum *daemonia*, ut sibi permetteret in illos ingredi. Et permisit eis.

33 Egressa autem daemonia ex eo homine ingressa sunt in porcos: et grex ille ruit e precipicio in lacum, et suffocatus est.

34 Quum autem pastores vidissent quod factum fuerat, fugerunt; et profecti annunciarunt in urbem et in agros.

35 Exierunt igitur, ut viderent quod factum erat: veneruntque ad Jesum, et invenerunt hominem illum, a quo daemonia exierant, vestitum, ac sanae mentis, sedentem ad pedes Jesu: et timuerunt.

36 Annunciaverunt autem ipsis etiam ii qui viderant, quomodo liberatus fuisset qui fuerat daemoniacus.

L U C A I X.

37 Et rogavit eum tota multitudo circumiacentis regionis Gadarenorum, ut discederet ab ipsis, quia magno timore tenebantur: ipse autem ingressus navigium reversus est.

38 Rogavit autem eum vir ille a quo daemonia exierant, ut esset cum eo: sed dimisit eum Jesus, dicens,

39 Revertere domum tuam, et narra quanta tibi praestiterit Deus. Abiit igitur, praedicans per totam urbem quanta sibi praestitisset Jesus.

40 ¶ Factum est autem, ut quum revertisset Jesus, exceperit eum turba; nam omnes expectabant eum.

41 Et ecce, venit quidam cui nomen Jaïrus, qui erat praefectus synagogae; et accidens ad pedes Jesu, rogabat eum ut ingredetur domum suam:

42 Quoniam erat ei unigenita filia quasi annorum duodecim, eaque moriebatur. Inter eundum verò turba coarctabat eum.

43 Mulier autem quae erat in fluxione sanguinis ab annis duodecim, et in medicos impenderat totum victimum, nee ab ullo potuerat curari,

44 Quum accessisset a tergo, tetigit fimbriam pallii ipsius: et illico substituit fluxio sanguinis ejus.

45 Tunc ait Jesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus, dixit Petrus, et qui cum eo erant, Magister, turba te constringit et opprimit, et dicis, Quis est qui me tetigit?

46 Jesus autem ait, Tetigit me aliquis, nam ego cognovi virtutem a me produisse.

47 Videns autem mulier illa se non latuisse, tremens venit, et accidens ei ad pedes, declaravit ei in conspectu totius populi quam ob caussam tetigisset eum, et quomodo sanata fuerat illio.

48 Ipse verò dixit ei, Confide, filia; fides tua te servavit: vade cum pace.

49 Adhuc eo loquente, venit quidam a praefecto synagogae, dicens ei,

Mortua est filia tua; ne vexa magistrum.

50 Jesus autem hoc audito, respondit ei, Ne metue; crede solummodo, et servabitur.

51 Ingressus verò domum, non permisit ingredi quenquam, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem, et patrem ac matrem puellae.

52 Flebant autem omnes, et plangebant eam. Ipse verò dixit, Ne flete: non est mortua, sed dormit.

53 Et deridebant eum, quod scirent esse mortuam.

54 Ipse verò ejectis foras omnibus, et prehensâ manu ejus, clamavit, dicens, Puella, surge.

55 Et reversus est spiritus ejus, ac surrexit illico: et ipse praeccepit ut ei daretur cibus.

56 Et perculti fuerunt parentes ejus; ipse verò praeccepit eis, ut nulli dicerent quod factum fuerat.

C A P . I X .

C O N V O C A T I S autem Jesus duodecim discipulis suis, dedit eis vim et potestatem in omnia daemonia, et mordos sanandi.

2 Misitque eos ut praedicarent regnum Dei, et sanarent aegrotos.

3 Et dixit eis, Nihil sumite ad iter; neque virgas, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque binas tunicas habete.

4 Et in quamecumque domum intraveritis, illuc manete, et illinc exite:

5 Et quicunque non receperint vos, exeuntes ex urbe illâ, etiam pulverem a pedibus vestris excutite, ut hoc sit testimonio adversùs eos.

6 Exeuntes igitur obibant singulos vicos, evangelizantes, et sanantes mordos ubique.

7 ¶ Audivit autem Herodes tetrarcha omnia quae fiebant ab eo: et haesitabat, propterea quod dicebatur a quibusdam, Joannem suscitatum esse e mortuis;

8 A quibusdam verò, Eliam apparuisse; ab aliis autem, Prophetam quempiam ex antiquis surrexisse.

LUCA, IX.

9 Tunc ait Herodes, Joannem ego decollavi: quis est autem iste, de quo ego talia audio? Et studebat eum videre.

10 ¶ Reversi autem apostoli narraverunt ei quaecunque fecerant: et ipse, assumptis illis, secessit privatim in locum desertum urbis quae vocatur Bethsaida.

11 Quod quum cognovisset turba, sequuta est eum: ipse autem exceptit eos, et loquebatur eis de regno Dei; et eos quibus sanatione opus erat, sanabat.

12 Dies autem cooperat inclinare: et accedentes duodecim illi dixerunt ei, Dimitte turbam; ut abeuntes in circunjacentes vicos et agros, illuc divertant et inveniant cibaria; nam hic in loco deserto sumus.

13 Ipse vero dixit eis, Date ipsis vos quo vescantur. Ipse verò dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes et duo pisces: nisi nos profecti emamus toti huic populo escas.

14 Aderant enim quasi viri quinques mille. Ait autem discipulis suis, Facite ut discubant per singulos quosque discubitus quinquageni.

15 Ipsi igitur ita fecerunt; et discubuerunt illi omnes.

16 Ipse verò acceptis quinque illis panibus et duobus piscibus, suspiciens in coelum benedixit eis; et fregit, deinde discipulis ut apponenterent turbae.

17 Comederunt igitur omnes illi, et saturati sunt: et sublatum est quod superfuit ipsis fragmentorum, coplini duodecim.

18 ¶ Et factum est, ut quum ipse seorsim precaretur, essent unà cum eo discipuli; quos interrogavit, dicens, Quemnam esse me dicunt turbae?

19 Ipsi autem respondentes dixerunt, Joannem Baptistam: alii autem Eliam: alii verò, Prophetam quempiam ex antiquis resurrexisse.

20 Dixit autem eis, Vos verò quem me esse dicitis? Respondens autem Petrus dixit, Christum illum Dei.

21 Ipse verò interminatus eis, praecepit ut nulli hoc dicerent:

22 Dicens, Oportet Filium hominis multa pati, et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis, et trucidari, et tertio die suscitari.

23 Dicebat autem omnibus, Siquis vult me sequi, abdicet semetipsum, et attollat crucem suam quotidie, et sequatur me.

24 Quisquis enim voluerit animam suam servare, perdet eam: quisquis verò perdiderit animam suam mēa caussā, is servabit eam.

25 Quid enim prodest cuipiam, si lucretur universum mundum, seipsum autem perdat, sive sui-ipsius exitio mulctetur?

26 Quem enim puduerit mei ac meorum sermonum, ejus pudebit Filiū hominis, quando venerit cum gloriā suā et Patris, sanctorumque angelorum.

27 Dico autem vobis verè, sunt quidam ex iis qui hic adstant, qui nequaquam gustabunt mortem, usqueduin vident regnum Dei.

28 ¶ Factum est autem, quum post haec verba quasi dies octo *intercessissent*, ut assumptis Petro, et Joanne, et Jacobo, ascenderet in montem ad precandum.

29 Facta est autem inter precandum species faciei ipsius alia, et vestitus ejus albus ac refulgens.

30 Et ecce, duo viri colloquebantur cum eo, qui erant Moses et Elias:

31 Qui visi cum gloriā, dicebant ipsius exitum, quo futurum erat ut defungeretur in Hierusalem.

32 Petrus verò, et qui cum ipso erant, gravati erant somno: quum autem evigilassent, viderunt gloriam ejus, et duos illos viros stantes cum eo.

33 Et factum est, quum illi discederent ab eo, ut diceret Petrus ad Jesuni, Magister, bonum est nos hic esse: atque *adeò* faciamus tria tabernacula, unum tibi, et unum Mosi, et unum Eliae: nesciens quid diceret.

34 Haec autem ipso dicente, exti-

tit nubes quae inumbravit eos: timuerunt autem dumi illi ingredenterur in nubem.

35 Et vox exstitit e nube, dicens, Hic est Filius ille meus, dilectus ille: ipsum audite.

36 Et postquam vox illa exstitisset, inventus est Jesus solus. Ipsa autem siluerunt, et nulli declararunt per id tempus quicquam eorum quae viderant.

37 ¶ Factum est autem sequente die, ut quum ipsi descendissent e monte, occurseret ei turba multa.

38 Et ecce, quidam e turba exclamavit, dicens, Praeceptor, rogo te, respice ad filium meum, nam unigenitus est mihi:

39 Et ecce, spiritus arripit eum; et ipsi repente clamat, et spiritus deserpit eum spumantem, et vix descendit ab eo, conterens eum.

40 Et deprecatus sum discipulos tuos ut ipsum ejicerent; sed non potuerunt.

41 Respondens autem Jesus ait, O natio incredula et perversa, quo usque tandem ero apud vos, et tolerabo vos? Adduc filium tuum huc.

42 Quum autem adhuc accederet, allisit eum daemonium, et discepserit: objurgavit autem Jesus spiritum impurum, et sanavit puerum; et reddidit eum patri suo.

43 Percellebantur igitur omnes super magnificā Dei virtute. ¶ Omnibus verò mirantibus super omnibus quae faciebat, dixit discipulis suis:

44 Reponite vos in aures vestras sermones istos: futurum est enim, ut Filius hominis tradatur in manus hominum.

45 Ipsi verò ignorabant dictum istud, eratque ipsis occultum, adeò ut illud non sentirent: et timebant eum interrogare de hoc dicto.

46 ¶ Incidit autem disceptatio inter eos, quis esset eorum maximus.

47 Jesus verò visā cogitatione cordis ipsorum, acceptum puerulum statuit apud se;

48 Et dixit eis, Quicunque exceperit puerū m hunc nomine meo, me

excipit; et quicunque me exceperit, excipit eum qui me misit: nam qui minimus est inter vos, is erit magnus.

49 Respondens autem Joannes ait, Magister, vidimus quandam sub nomine tuo ejicientem daēmonia, et prohibuimus eum, quia te non sequitur nobiscum.

50 Et dixit ei Jesus, Ne prohibete illum: qui enim non est adversum nos, pro nobis est.

51 Factum est autem, interiū dum completeretur tempus quo sursū reiperetur, tum ipse faciem suam direxit ad eundum Hierosolymam:

52 Misitque nuncios ante faciem suam: qui profecti, ingressi sunt in vicum Samaritanorum, ut pararent ei hospitium.

53 Sed illi non receperunt eum, quod facies ejus esset proficiscentis Hierosolymam.

54 Quum autem hoe vidissent ejus discipuli Jacobus et Joannes, dixerunt, Domine, vis dicamus ut ignis descendat e coelo, et consumat eos, ut etiam Elias fecit?

55 Sed conversus Jesus objurgavit eos, dicens, Nescitis qualis spiritus vos sitis.

56 Filius enim hominis non venit ut perderet animas hominum, sed ut servaret. Abierunt igitur in aliū vicū.

57 ¶ Factum est autem ut proficiscentibus ipsis, quidam in viā dixerit ei, Sequar te quoevere ieris, Domine.

58 Dixit autem ei Jesus, Vulpes habent lustra, et volucres coeli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.

59 Dixit verò ad aliū quendam, Sequere me. At ille dixit, Domine, permitte mihi ut prius abeam, ac sepeliam patrem meum.

60 Dixit autem ei Jesus, Sine ut mortui sepeliant mortuos suos: tu verò profectus annuncia regnum Dei.

61 Dixit autem etiam aliis, Sequar te, Domine; sed permitte mihi prius, ut valedicam iis quā sunt domi meae.

L U C A , X .

62 Ait autem ei Jesus, Nemo qui manu suâ admotâ aratro, respexerit ad ea quae retro sunt, appositus est ad regnum Dei.

CAP. X.

POST haec autem designavit Dominus etiam alios septuaginta, misitque eos binos ante faciem suam in omnem urbem et locum, quò futurum erat ut ipse veniret.

2 · Dicebat igitur eis, Messis quidem multa, sed operarii pauci : rogate ergo dominum messis, ut emittat operarios in inessem suam.

3 Abite, ecce, ego mitto vos ut agnos in medium luporum.

4 Ne portate crumenam, neque peroram, neque calceamenta : et neminem in viâ salutaveritis.

5 In quamcunque domum ingredienni, primùm dicite, Pax esto huic domini.

6 Quòd si fuerit illuc quispiam filius pacis, requiescat super eum pax vestra : sin minùs, ad vos revertetur.

7 Manete autem in eâ ipsâ domo, edentes et bibentes quae ab ipsis apposita fuerint : dignus enim est operarius mercede suâ. Ne transite e domo in domum.

8 Sed et in quamcunque urbem ingressi fueritis, et exceperint vos, edite quae apponuntur vobis.

9 Et sanate aegrotos qui in eâ fuerint, et dicite eis, Appropinquavit ad vos regnum Dei.

10 In quamcunque autem urbem ingressi fueritis, et non exceperint vos, egressi in plateas ejus, dicite,

11 Etiam pulverem, qui adhaesit nobis ex urbe vestrâ, vobis abstergimus : tamen hoc scitote, appropinquâsse ad vos regnum Dei.

12 Dico autem vobis, Sodomorum conditionem die illo tolerabiliorem fore quâm urbis illius.

13 Vae tibi, Chorazin ! vae tibi, Bethsaida ! nam si in Tyro et Sidone editae fuissent virtutes quae editae sunt apud vos, olim cum sacco et cinere sedentes resipuerint.

14 Ideo Tyri et Sidonis tolerabili-or erit conditio in judicio, quâm ves-tra.

15 Et tu, Capernaum, quae usque ad coelum elata es, usque ad inferos deprimeris.

16 Qui vos audit, me audit ; et qui vos rejicit, me rejicit : qui verò me rejicit, rejicit eum qui misit me.

17 ¶ Reversi sunt autem septua-ginta cum gaudio, dicentes, Domine, etiam daemonia subjiciuntur nobis per nomen tuum.

18 Ipse autem dixit eis, Specta-bam Satanam, ut fulgur, e coelo ca-dentem.

19 Ecce, do vobis potestatem cal-candi serpentes et scorpiones, et supra omnem viam inimici, et nihil vos laedet.

20 Sed de eo ne gaudete, quòd spiritus vobis subjiciantur : gaudete verò potius quòd nomina vestra scrip-ta sint in coelis.

21 Eo ipso momento exultavit Je-sus spiritu, et dixit, Gloriam tibi tri-buo, Pater, Domine coeli et terrae, quòd haec occultaveris a sapientibus et intelligentibus, et retexeris ea in-fantibus : etiam, Pater, quia :a pla-cuit tibi.

22 Omnia mihi tradita sunt a Pa-tre meo : et nemo novit quis sit Fi-lius, nisi Pater ; et quis sit Pater, nisi Filius, et cuicunque voluerit Fi-lius retegere.

23 Et conversus ad discipulos pri-vatim dixit eis, Beati oculi qui vident quae vos videtis.

24 Dico enim vobis, multos pro-phetas et reges cupivisse videre quae vos videtis, nec vidisse ; et audire quae auditis, nec audisse.

25 ¶ Tum, ecce, quidam legis in-terpres surrexit, tentans eum et di-cens, Praeceptor, quid faciendo vi-tam aeternam possidebo ?

26 At ille dixit ei, In lege quid scriptum est ? quomodo legis ?

27 Ille verò respondens dixit, Di-liges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex totâ animâ tuâ, et ex

totis viribus tuis, et ex totâ cogitatione tuâ ; et proximum tuum ut te ipsum.

28 Tum ipse dixit ei, Recetè respondisti : hoe fac, et vives.

29 Ille autem volens justificare seipsum, dixit Jesu, Et quis est meus proximus ?

30 Excipiens autem Jesus dixit, Quidam descendebat ab Hierusalem in Jericho, et incidit in latrones, qui exscoliato eo et plagis impositis abierrunt, eo seminece relichto.

31 Casu autem sacerdos quidam descendit per candem viam ; qui, viso eo, ex adverso praeteriit.

32 Similiter et Levita, quem venisset eò, et illum vidisset, praeteriit ex adverso.

33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit eò, et, ipso conspecto, misericordiâ intimâ commotus est :

34 Et accedens obligavit ejus vulnera, infundens oleum ac vinum : et ipsum impositum suo jumento, duxit in diversorium, et ejus curam egit.

35 Postero autem die abiens, prolatos duos denarios dedit hospiti, et dixit ei, Curam ipsius age : et quodcunque praeterea insumpseris, ego, quem redibo, reddam tibi.

36 Quis igitur horum trium tibi videtur proximus fuisse illi qui incidit in latrones ?

37 Ille autem dixit, Is qui usus est misericordiâ erga cum. Ait igitur ei Jesus, Abi, et tu fac similiter.

38 ¶ Factum est verò inter eundum, ut ipse ingredieretur in quendam vicum : mulier autem quaedam Martha nomine exceptit eum in domum suam.

39 Et huic erat soror quae vocabatur Maria, quae etiam assidens ad pedes Jesu audiebat ipsius sermonem.

40 Martha vero distrahebatur circa frequens ministerium : superveniens igitur ait, Domine, non est tibi curae quòd soror mea reliquit me ut sola ministrem ? dic ergo ei ut mihi vicissim opituletur.

41 Respondens autem dixit ei Je-

sus, Martha, Martha, sollicita es, et satagis de multis :

42 Atqui unâ re opus est : Maria verò bonam partem elegit, quae non auferetur ab eâ.

CAP. XI.

ET factum est, ut quum ipse precaretur quodam in loco, postquam cessasset, diceret ei quidam ex ejus discipulis, Domine, doce nos precari, prout et Joannes docuit discipulos suos.

2 Dixit autem eis, Quum precamini, dicite, PATER noster, qui es in coelis, sanctificetur nomen tuum : veniat regnum tuum : fiat voluntas tua, sicut in coelo, ita etiam in terrâ.

3 Panem nostrum quotidianum da nobis in diem.

4 Et remitte nobis peccata nostra : etenim ipsi remittimus omnibus qui nobis debent. Et ne nos inducas in temptationem, sed libera nos ab illo malo.

5 Dixit etiam eis, Quis vestrûm habebit amicum et proficietur ad eum mediâ nocte, et dicat ei, Amice, da mihi mutuò tres panes ;

6 Quoniam amicus meus venit de viâ ad me, et non habeo quod apponam ei ;

7 Et ille intus respondens dicat, Ne mihi molestiam exhibe : jam ostium clausum est, et pueruli mei mecum sunt in cubili : non possum surgere et dare tibi.

8 Dico vobis, etiamsi non dederit ei experrectus, eo quòd amicus ejus sit : at certè propter importunitatem ejus experrectus dabit ei quotquot sunt ei opus.

9 Et ego dico vobis, Petite, et dabitur vobis : quaerite, et inveniatis : pulsate, et aperietur vobis.

10 Quisquis enim petit, accipit : et qui quaerit, invenit : et pulsanti aperietur.

11 Ecquis autem ex vobis pater, si filius ab eo petierit panem, lapidem ei dabit ? aut si piscem, num pro pisce dabit ei serpentem ?

12 Aut si petierit ovum, num dabit ei scorpium?

15 Si vos igitur, qui mali estis, nōstis bona dona dare liberis vestris, quanto magis Pater vester coelestis dabit Spiritum Sanctum penitentibus ab ipso?

14 ¶ Ejecit etiam daemonium quod erat mutum: factum est autem, egresso daemonio, loquutus est ille mutus, et mirata est turba.

15 Quidam verò ex iis dixerunt, Per Beelzebulum principem daemoniorum ejicit daemonia.

16 Et alii *eum* tentantes, signum e coelo petebant ab eo.

17 Ipse verò quum nōsset cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum dissidens adversùs sese vastatur: et domus adversùs sese *dissidens* cadit.

18 Quòd si etiam Satanas adversùs seipsum dissidet, quomodo stabit regnum ejus? nam dicitis per Beelzebulem ejicere me daemonia.

19 Quòd si ego per Beelzebulem ejicio daemonia, filii vestri per quem ejiciunt? propterea ipsi erunt vestri judices.

20 Sin autem dígito Dei ejicio daemonia, nempe pervenit ad vos regnum Dei.

21 Quum potens quispiam armatus custodit aulam suam, in pace sunt quae ipsi suppetunt.

22 Postquam verò quispiam eo potentior invadens vicerit eum, totam armaturam ejus aufert quā eonfidebat, et spolia ejus distribuit.

23 Qui non est meeum, adversùm me est: et qui non cogit mecum, spargit.

24 Quum impurus spiritus exierit a quopiam, transit per arida loca, quaerens requiem: et non inveniens, dicit, Revertar domum meam, unde exivi.

25 Veniens igitur invenit eam versam et ornatam.

26 Tunc proficiscitur, et assumit septem alios spiritus pejores quān sit ipse, et ingressi habitant illuc. sitque

ultima conditio hominis illius deterior priore.

27 Factum est autem, quum haec dicaret, attollens vocem quaedam mulier e turbâ dixit ei, Beatus venter qui te portavit, et ubera quae susisti!

28 Ipse autem dixit, Imò verò beati, qui audiunt sermonem Dei, et eum observant.

29 Quum autem turba aggregaretur apud eum, coepit dicere, Gens ista mala est; signum requirit, sed signum non dabitur ei, nisi signum illud Jonae prophetæ.

30 Nam prout fuit Jonas signum Ninevitis, ita etiam erit Filius hominis isti genti.

31 Regina Austri surget in judicio cum viris gentis hujus, et condemnabit eos; quòd venerit a terminis terrae ut audiret sapientiam Solomonis; et ecce, plus quām Solomon est hoc in loco.

32 Viri Ninevitae exsurgent in judicio cum gente istâ, et condemnabunt eam; quòd ad praecönium Jonae resipuerint; et ecce, plus quām Jonas est hoc in loco.

33 Nullus vero, si lucernam accenderit, in occulto ponit *eam*, neque subter modium; sed in candelabrum, ut qui ingrediuntur splendorem videant.

34 Lucerna corporis est oculus: quum igitur oculus tuus fuerit simplex, totum quoque corpus tuum lucidum erit: quum verò malus fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit.

35 Considera ergo, num lumen quod in te est, tenebrae sint.

36 Itaque, si corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebras, erit lucidum totum, ut quum lucerna fulgore te illustrat.

37 ¶ Quum autem haec loquutus esset, rogavit eum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Ingressus igitur discubuit.

38 Phariseus verò, quum *hoc* vi-

disset, admiratus est eum non prius abluitum fuisse ante prandium.

59 Dixit autem ei Dominus, Vos quidem Pharisaei exteriorem poculi patinaeque partem purgatis; sed quod intra vos est, plenum est rapinæ et scelere.

40 Amentes, Nonne qui fecit quod foris est, etiam id quod intus est fecit?

41 Immo, ea quæ penes vos sunt date in eleemosynam: et ecce, omnia erunt vobis pura.

42 Sed vac vobis, Pharisaeis! qui decimatis mentham, et rutam, et quodvis olus, sed praeteritis judicium et charitatem Dei. Haec autem oportuit facere, et illa non omittere.

43 Vae vobis, Pharisaeis! qui diligitis primum consessum in conventibus, et salutationes in foris.

44 Vae vobis, scribae et Pharisaei, hypocritæ! qui estis ut monumenta quæ non apparent, et quæ nesciunt ii qui super ea ambulant.

45 Respondens autem quidam ex legis interpretibus ait ei, Praeceptor, quoniam haec dicas, etiam nos afficias injuriæ.

46 Ipse autem ait, Vae vobis quoque legis interpretibus! quoniam oneratis homines oneribus difficultibus portatu, sed ipsi uno ex digitis vestris non attingitis onera.

47 Vae vobis! quoniam aedificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri trucidarunt eos.

48 Nempe testimonio vestro comprobatis facta patrum vestrorum: quoniam illi quidem eos trucidarunt, vos autem aedificatis eorum monumenta.

49 Propterea etiam sapientia Dei dixit, Mittam ad eos prophetas et apostolos, et ex ipsis quosdam trucidabunt, et quosdam expellent.

50 Ut a gente istâ requiratur sanguis omnium prophetarum effusus a jacto mundi fundamento;

51 A sanguine Abel usque ad sanguinem Zachariae, qui periret inter altare et aedem: profectò dico vobis, requiretur ab hac gente.

52 Vae vobis legis interpretibus; quoniam sustulisti clavem cognitio-
nis: ipsi non introistis, et eos qui in-
troibant prohibuistis.

53 Quum autem haec eis diceret,
cooperunt scribae et Pharisaei vehe-
menter ipsi imminere, et eum alli-
cere ad loquendum de multis;

54 Insidiantes ei, et cupidè venan-
tes aliquid ex ipsis ore, ut eum ac-
cusarent.

CAP. XII.

INTEREA, quum coacta esset per-
multa turba, adeò ut alii alias conculearent, coepit dicere discipulis suis, Imprimis cavete vobis a fer-
mento Pharisacorum, quod est hypo-
crisis.

2 Nihil enim opertum est, quod non detegatur; et nihil occultum, quod non innotescat.

3 Propterea quae in tenebris dix-
istis, in luce audiuntur: et quod in
aurei loquunti estis in conclavibus,
praedicabitur in solariis.

4 Dico autem vobis, amicis meis,
Ne timete vobis ab iis qui trucidant
corpus, et postea non habent quod
amplius faciant.

5 Praemonstrabo autem vobis quem
timeatis: timete eum qui, postquam
trucidarit, potestatem habet conjici-
endi in Gehennam: utique, dico vo-
bis, hunc timete.

6 Nonne quinque passerculi vaene-
unt assariis duobus? et tamen unus
ex iis non est in oblivione in conspec-
tu Dei:

7 Quinetiam capilli capitis vestri
omnes numerati sunt. Ne igitur
timete; multis passerculis praesta-
tis.

8 Dico autem vobis, Quisquis me
agnoverit coram hominibus, Filius
quoque hominis agnoscat eum coram
angelis Dei.

9 Qui verò me abnegaverit in con-
spectu hominum, abnegabitur in con-
spectu angelorum Dei.

10 Et quisquis loquutus fuerit ad-
versus Filium hominis, ei renittetur :

ei verò qui adversùs Spiritum Sanctum blasphemaverit, non remittetur ei.

11 Quum autem adduxerint vos ad synagogas, et ad magistratus ac potestates, ne solicii estote quomodo aut quid pro defensione allaturi, aut quid dicturi sitis :

12 Spiritus enim Sanctus docebit vos eo ipso momento, quae oporteat dicere.

13 Dixit autem ei quidam e turbâ, Praeceptor, dic fratri meo, ut partiatur tecum haereditatem.

14 Ipse verò dixit ei, Heus tu, quis me vobis judicem aut partitorem praefecit ?

15 Dixit igitur eis, Videte, et cavete ab avaritiâ : nec enim cujusquam vita ex iis quae ipsi suppetunt, in eo sita est ut redundet.

16 Dixit autem eis parabolam in haec verba : Hominis cujusdam divitis exuberârat regio :

17 Itaque ratiocinabatur apud se, dicens, Quid faciam ? nec enim habebô ubi cogam fructus meos.

18 Et dixit, Hoc faciam : destruam horrea mea, et majora aedificabo ; et illuc cogain omnes proventus meos, et bona mea :

19 Et dicam animae meae, Anima, habes multa bona reposita in annos multos : requiesce, comedere, bibe, oblectare.

20 Dixit autem ei Deus, Desipiens, hâc nocte anima tua repetetur abs te : quae verò parâsti cujus erunt ?

21 Ita est qui thesaurum recondit sibi, nec est in Deo dives.

22 Dixit autem discipulis suis, Propterea dico vobis, ne solicii estote de anima vestrâ, quid esuri sitis ; neque de corpore, quâ re sitis induendi.

23 Anima plus est quam alimento, et corpus quam vestitus.

24 Considerate corvos; neque serunt, neque metunt; quibus non est cella neque horreum; et tamen Deus alit eos: quanto vos praestatis vulneribus?

25 Quis autem ex vobis sollicitè co-

gitando potest apponere ad staturam suam cubitum uniuersum?

26 Itaque, si ne rem quidem minimam *praestare* potestis, quid de residuis illis estis solicii ?

27 Considerate lilia, quomodo crescent; non fatigantur, neque nent: dico autem vobis, ne Solomone in quidem in omni gloriâ suâ amictum fuisse ut unum illorum.

28 Quod si herbam, quae hodie est in agro, et eras in clibanum conjici tur, Deus ita circumvestit; quanto magis vos, exigua fide praediti !

29 Vos igitur ne quaerite quid esuri sitis, aut quid bibituri; ut ne suspenso animo estote.

30 Haec enim omnia gentes mundi requirunt: Pater autem vester novit vos istis indigere.

31 Quin potius quaerite regnum Dei, et haec omnia adjicientur vobis.

32 Ne metue, parve grex ille; nam placuit Patri vestro dare vobis regnum illud.

33 Vendite quae habetis, et date eleemosynam: parate vobis crumenas quae non veterascunt, thesaurum in coelis qui nunquam deficiat, quod fur non appropinquat, et ubi tinea non corruptit.

34 Ubi enim thesaurus vester est, illuc et cor vestrum erit.

35 Sint lumbi vestri succincti, et vestrae lucernae accensae;

36 Et similes estote vobis iis qui expectant quando dominus suus regressurus sit a nuptiis, ut quum venerit ac pulsaverit, statim aperiant ei.

37 Beati servi illi, quos, quum venerit dominus, invenerit vigilantes; amen dico vobis, praecinget se, et faciet ut discubant, et accedens ministrabit eis.

38 Et si venerit in secundâ vigiliâ, et si in tertîâ vigiliâ venerit, atque ita invenerit, beati sunt servi illi.

39 Hoc autem scitote; si sciret paternosternas quâ horâ fur venturus sit, vigilaret, nec sineret perfodi domum suam.

40 Et vos igitur estote parati; quia

quâ horâ non putatis, Filius hominis veniet.

41 Dixit autem ei Petrus, Domine, nobis dicas istam parabolam, an etiam omnibns?

42 Dixit autem Dominus, Quisnam est fidus dispensator ac prudens, quem dominus constituet supra famulitium, ut tempore praestituto det demensum?

43 Beatus servus ille, quem, quum venerit dominus, invenerit ita facientem:

44 Verè dico vobis, supra omnia quae sibi suppetunt praeficiet eum.

45 Quòd si dixerit servus ille in corde suo, Tardat dominus meus adventum; coeperitque verberare servos et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari;

46 Veniet dominus servi illius eo die quo non exspectat, et eâ horâ quam non novit, et separabit eum, partemque eum incredulis ei statuet.

47 Ille autem servus qui novit voluntatem domini sui, et neque *se* comparavit, neque fecit ex ejus voluntate, caedetur multis *plagis*:

48 Qui verò non novit, et fecit digna *plagis*, caedetur *plagis* paucis. Porro, cuicunque multum datum fuerit, multum repetetur ab eo; et apud quem depositum fuerit multum, amplius reposeetur ab eo.

49 Ignem veni missurus in terram: et quid volo, si jam accensus est?

50 Sed baptismō oportet me baptizari: et quomodo constringor, usquequo *hoc* perficiatur!

51 Putatis me advenisse pacem daturum in terrâ? non, dico vobis, imò dissidium.

52 Erunt enim ex hoc *tempore* quinque in una domo dissidentes, tres adversus duos, et duo adversus tres.

53 Dissidebit pater adversus filium, et filius adversus patrem; mater adversus filiam, et filia adversus matrem; sacerdos adversus nurum suam, et nurus adversus socrum suam.

54 Dicebat autem etiam turbæ, Quum videritis nubem exorientem ab Occasu, statim dicitis, Imber venit; et ita fit:

55 Et quum austrum flantem, dicitis, Aestus erit; et fit *aestus*.

56 Hypocritæ, faciem terræ et coeli nōstis explorare: hoc autem tempus qui fit ut non exploretis?

57 Cur autem et per vos ipsos non discernitis quod justum est?

58 Enimverò dum abis eum adversario tuo ad magistratum, da operam in viâ ut libereris ab eo; ne pertrahatur te ad judicem, et judex tradat te exactori, et exactor conjiciat te in careerem.

59 Dico tibi, non exibis illine, usquequo ultimum etiam minutum reddideris.

CAP. XIII.

A DFUERUNT autem eo ipso tempore quidam annunciantes ei de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus misuerat cum ipsorum sacrificiis.

2 Et respondens Jesus dixit eis, Putatis hos Galilæos præ omnibus Galilæis peccatores fuisse, quòd talia passi sint?

3 Nequaquam, dico vobis: imo, nisi resipiscatis, omnes itidem peribitis.

4 Aut illi decem et octo, supra quos cecidit turris in Siloam, et quos trucidavit, putatis debitores fuisse præ omnibus hominibus qui habitabant Hierosolymis?

5 Nequaquam, dico vobis: imo, nisi resipiscatis, omnes similiter peribitis.

6 Dixit autem hanc parabolam: Ficum habebat quidam plantatam in vineâ suâ; et venit quaerens fructum in eâ, neque invenit.

7 Dixit autem vinitori, Ecce, anni tres sunt ex quo venio quaerens fructum in fiue istâ, et non invenio: excinde eam; quorsum etiam terram inutilem reddit?

8 Ille verò respondens dixit ei,

Domine, sine eam etiam hoc anno,
usquequo fodero circum eam, et misere-
ro stercus :

9 Et si quidem tulerit fructum,
sines : sin minus, postea exscindes
eam.

10 ¶ Docebat autem in quâdam
synagogâ sabbato :

11 Et ecce, mulier adfuit habens
spiritum invaletudinis *ab* annis decem
et octo : eratque incurva, nec prorsus
sese poterat recurvare.

12 Ipsam autem Jesus visam ad-
vocavit, et dixit ei, Mulier, soluta es
ab invaletudine tuâ.

13 Et imposuit ei manus : et il-
lico surrecta est et glorificabat De-
um.

14 Respondens autem praefectus
synagogae, indignans quod sabbato
sanâsset Jesus, dixit turbæ, Sex dies
sunt quibus oportet operari : his ergo
diebus venite et curamini, et non die
sabbati.

15 Respondit ergo ei Dominus, et
dixit, Hypocrita, unusquisque ves-
trûm sabbato nonne solvit bovem su-
um aut asinum a praesepi, et ducit
aquatum ?

16 Hanc autem filiam Abrahami,
quam vinixerat Satanás, ecce, decem
et octo annos, non oportuit a vinculo
isto solvi die sabbati ?

17 Et quum haec diceret, pudore
affiebantur omnes qui se oppone-
bant ei : tota verò turba gaudebat
super omnibus gloriiosis rebus, quae
fiebant ab eo.

18 ¶ Dixit autem Jesus, Cui rei si-
mile est regnum Dei, et cui illud assi-
milabo ?

19 Simile est grano sinapis, quod ac-
ceptum quispiam misit in hortum suum ; et crevit, et evasit in arborem
magnum, et volucres coeli nidulatae
synt in ejus ramis.

20 Et rursum dixit, Cui *rei* assi-
milabo regnum Dei ?

21 Simile est fermento, quod ac-
ceptum mulier indidit in farinae sa-
ta tria, usquequo fermentaretur tota.

22 ¶ Peragrabat igitur singulas ur-

bes et vicos, docens et iter faciens
Hierosolymam.

23 Dixit auten ei quidam, Domi-
ne, num pauci sunt qui serventur ?
Ipse verò dixit eis,

24 Contendite intrare per angus-
tani portam : quia multi, dico vobis,
studebunt intrare, et non poterunt.

25 Ex quo *videlicet* surrexerit pa-
terfamilias, et occluserit ostium, et
cooperitis foris stare, et pulsare osti-
um, dicentes, Domine, Domine, ape-
ri nobis : qui respondens dicet vobis,
Nescio unde vos sitis.

26 Tunc incipietis dicere, Edinius
in tui conspectu, et bibimus, et in
plateis nostris docuisti.

27 Et dicet, Dico vobis, nescio un-
de vos sitis : abscedite a me omnes
qui datis operam injustitiae.

28 Illic erit fletus, et stridor den-
tium, quum videritis Abrahamum, et
Isaacum, et Jacobum, et omnes pro-
phetas in regno Dei, vos autem ejici
foras.

29 Tunc venient *homines* ab Ori-
ente, et Occidente, et Borea, et Aus-
tro, et discubent in regno Dei.

30 Et ecce, sunt ultimi qui erunt
primi, et sunt primi qui erunt ulti-
mi.

31 ¶ Eo ipso die accesserunt qui-
dam Pharisæi, dicentes, Exi, et abi-
hinc ; nam Herodes vult te truci-
dare.

32 Tunc ait eis, Profecti dicite vul-
pi isti, Ecce, ejiciam daemonia, et sa-
nationes peragam hodie et cras : ter-
tiâ autem die consummabor.

33 Veruntamen oportet me hodie
et cras, et perendie, iter facere : quia
non contingit ut propheta pereat ex-
tra Hierusalem.

34 Hierusalem, Hierusalem, truci-
datrix prophetarum, et lapidatrix eo-
rum qui ad te missi sunt, quoties vol-
ui congregare liberos tuos, quemad-
modum gallina pullitum suam sub
alas, et noluitis ?

35 Ecce, relinquitur vobis domus
vestra deserta. Amen autem dico
vobis, non videbitis me, usquedum

venerit *tempus* quum dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAP. XIV.

ET factum est, ut quum venisset doinum eujusdam ex primoribus Pharisaeis sabbato ad capiendum cibum, ipsi observarent eum.

2 Et ecce, quidam hydropicus aderat coram eo.

3 Tum respondens Jesus dixit legis interpretibus et Pharisaeis in hacc verba, Licetne eurare sabbato?

4 Ipsi verò tacuerunt. Tum ipse prehensum eum sanavit, et dimisit.

5 Et respondens eis, dixit, Quis vestrūm, si *ipsius* asinus aut bos in puteum incidat, non statim extrahet eum die sabbati?

6 Et nou poterant ei ex adverso ad ista respondere.

7 Dixit autem parabolam iis qui voeati fuerant, attendens quomodo primos accubitus eligerent, dieens eis:

8 Quum vocatus fueris ab aliquo ad nuptias, ne accumbito primo loeo; ne forte honoratior te sit vocatus ab eo:

9 Et is qui te et illum vocavit veniens dicat tibi, Da huic locum; et tunc ineipias cum pudore ultimum locum obtiuiere.

10 Sed quum vocatus fueris, vade discubitum in ultimum locum; ut quum vencrit qui te vocavit, dicat tibi, Amice, ascende superiùs: tunc erit tibi gloria in conspectu eorum qui tecum discubent.

11 Nam quisquis se extollit deprimitur; et qui se depresso extolleretur.

12 Dicebat autem etiam ei a quo fuerat ipse vocatus, Quum feceris prandium aut coenam, ne vocato amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos divites; nequando et ipsi te vicissim vocent, ac fiat tibi retributio.

13 Sed quum facis epulum, voca mendicos, mancos, claudos, caecos:

14 Et beatus eris, quia non possunt *gratiam* retribuere tibi; retriv-

buerit enim tibi in resurrectione justorum.

15 Haec autem quum audisset quidam ex iis qui simul discumbebant, dixit ei, Beatus qui edit panem in regno Dei.

16 Ipse autem dixit ei, Homo quidam fecit coenam magnam, et vocavit multos:

17 Misitque servum suum horā coenae, ut diceret vocatis, Venite, quia jam parata sunt omnia.

18 Et omnes coeperunt uno ore se excusare. Primus dixit ei, Agrum emi, et necesse habeo exire, et eum inspicere; rogo te, habe me excusaturn.

19 Et alter dixit, Juga boum emi quinque, et profiscor ad probandum ea; rogo te, habe me excusatum.

20 Et alius dixit, Uxorem duxi, et propterea non possum venire.

21 Quum igitur servus ille advenisset, annunciat ista domino suo. Tune iratus paterfamilias dixit servo suo, Exi eitò in plateas, et vicos urbis; et mendicos, ac maneos, claudosque, et caecos hue introducito.

22 Et ait servus, Domine, factum est ut imperasti, et adhuc locus est.

23 Tunc ait dominus servo, Abi in vias et sepes, et coge ingredi, ut implatur domus mea.

24 Dico enim vobis, neminem viorum illorum, qui vocati fuerant, gustaturum coenam meam.

25 ¶ Ibat autem turba multa cum eo: et conversus dixit eis.

26 Siquis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem, et liberos, et fratres, et sorores, atque adeò suam ipsius animam, non potest meus esse discipulus.

27 Et quisquis non portat crucem suam, et sequitur me, non potest meus esse discipulus.

28 Quis enim ex vobis, si velit turrim aedicare, non priùs considerans computat sumptum, an habeat quae ad ejus perfectionem requiruntur?

29 Ut ne postquam posuerit fundamen-tum, et non potuerit perficere, omnes qui spectarint, incipient illi il-ludere;

30 Dicentes, Homo iste coepit aedi-ficare, et non potuit *aedificium* perfi-cere.

31 Aut quis rex proficiens ut com-mittat praelium adversus alterum re-gem, non prius consultat considens, an possit cum decem millibus occur-re illi qui cum viginti millibus ve-nit adversus ipsum?

32 Alioquin, quum adhuc ille pro-ecul est, legatione missâ, rogit ea quae ad pacem spectant.

33 Sic ergo, quisquis vestrûm non valedicit omnibus bonis suis, non po-test meus esse discipulus.

34 Bonus est sal: si verò sal infatuatus fuerit, quo condietur?

35 Neque ad terram neque ad ster-quilinium appositus est: foras eum abjiciunt. Qui habet aures ad audi-endum, audiat.

CAP. XV.

ACCEDEBANT autem ad eum omnes publicani et peccatores, ut eum audirent.

2 Et murmurabant Pharisei et scribæ, dicentes, Iste peccatores reci-pit, et edit cum eis.

3 Ipse verò loquutus est ad eos hanc parabolam, dicens,

4 Quis ex vobis, si habeat centum oves, et perdiderit unam ex illis, non relinquit illas nonaginta novem in de-serto, et abit ad eam quae periit, us-quedum eam invenerit?

5 Et *eam* nactus imponit in hume-ros suos gaudens:

6 Veniensque domum convocat amicos et vicinos, dicens eis, Gratulamini mihi; nam inveni ovem meam quae perierat.

7 Dico vobis, ita fore gaudium in coelo super uno peccatore resipiscente, *magis* quàm super nonaginta novem justis, quibus non opus est resipi-scentiâ.

8 Aut quae mulier, si liabeat drach-

mas decem, et perdiderit drachmam unam, non accendit lucernam, et ver-rit domum, quaeritque accuratè, us-quequo *eam* invenerit?

9 Et *eam* nacta, convocat amicas ac vicinas, dicens, Gratulamini mihi; nam inveni drachmam quam perdide-ram.

10 Ita dico vobis, gaudium est in conspectu angelorum Dei super uno peccatore resipidente.

11 Ait autem, Quidam habebat duos filios;

12 Quorum junior dixit patri, Pa-ter, da mihi partem substantiae *ad me* attinentem. *Ille* igitur divisit eis fa-cultates.

13 Post dies autem non multos, congestis omnibus, junior ille filius peregrè profectus est in regionem longinquam: et illuc dissipavit sub-stantiam suam, profusè vivendo.

14 Quum autem omnia ipse con-sumpsisset, orta est fames valida in regione illâ; et ipse coepit *victu* defi-ci:

15 Abiit igitur et adhaesit uni ex civibus regionis illius; qui misit eum in agros suos, ut pasceret porcos.

16 Et desiderabat implere ventrem suum siliquis, quas edebant porci: et nemo ei dabat.

17 Quum autem ad se redisset, dixit, Quot mercenarii patris mei ab-undant panibus, ego verò fame pe-reo!

18 Surgens proficiscar ad patrem meum, et dicam ei, Pater, peccavi in coelum et in tuo conspectu;

19 Neque amplius sum dignus vo-cari filius tuus: fac me ut unum ex mercenariis tuis.

20 Surgens igitur contendit ad patrem suum. Quum autem adhuc longè abasset, vidit eum pater ipsius, et intimâ misericordiâ motus est; et accurrens incidit in collum ejus, et deosculatus est eum.

21 Dixit autem ei filius, Pater, peccavi in coelum et in tuo conspec-tu, neque dignus sum amplius vocari filius tuus.

22 Dixit vero pater ad servos suos, Asserte stolam illam praecipuam, et induite eum, et indite annulum in manum ejus, et soleas in pedes :

23 Et adductum vitulum illum saginatum mactate, et edentes exhilaremur :

24 Quia filius iste meus mortuus erat, et revixit ; perieratque, et inventus est. Cooperunt igitur sese exhilarare.

25 Erat autem filius ille ipsius senior ruri : qui ut veniens appropinquavit domui, audivit concentum et choros.

26 Et vocatum unum ex pueris, percontatus est quid istud esset.

27 Is vero dixit ei, Frater tuus venit : et mactavit pater tuus vitulum illum saginatum, quod valentem illum receperit.

28 Indignatus est autem *ille*, nec voluit introire. Pater ergo ipsius egressus, hortatus est eum.

29 Ipse vero respondens dixit patri, Ecce, tot annos servio tibi, nec unquam mandatum tuum sum transgressus ; nec unquam dedisti mihi hoedum, ut cum amicis meis oblectarer :

30 Sed quum filius iste tuus, qui devoravit facultates tuas cum miereticibus, venit, maectasti ei vitulum illum saginatum.

31 Ipse vero dixit ei, Fili, tu semper tecum es, et omnia mea tua sunt.

32 Exhilarari vero et gaudere oportebat, quod frater tuus hic mortuus erat, et revixit ; perieratque, et inventus est.

CAP. XVI.

DIQUIT autem etiam discipulis suis, Fuit homo quidam dives, qui habebat dispensatorem : et is derelatus est apud eum, ut qui dissiparet quae ipsi suppetebant.

2 Vocavit eum igitur, et dixit ei, Qui istud audio de te ? redde rationem dispensationis tuae ; non enim poteris amplius esse dispensator.

3 Dixit autem apud se dispensator, Quid faciam, quin dominus meus auferat a me dispensationem ? fodere non valeo ; mendicare pudet.

4 Novi quid sim facturus, ut quum amotus fuero a dispensatione, recipiant me *aliqui* domum suam.

5 Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dixit primo, Quantum debes domino meo ?

6 Is autem ait, Centum batos olei. Tuni ille dixit ei, Accipe tabulas tuas, et sede citò, et scribe quinquaginta.

7 Deinde alii dixit, Tu vero quantum debes ? Is autem ait, Centum coros tritici. Tum ipse dixit ei, Accipe tabulas tuas, et scribe octoginta.

8 Et laudavit dominus ille dispensatorem injustum, quod prudenter fecisset. Certè filii hujus seculi prudentiores sunt filiis lucis in suo genere.

9 Sic etiam ego vobis dico : Facite vobis amicos ex mammònâ injusto ; ut quum defeceritis, recipient vos in aeterna illa tabernacula.

10 Qui fidelis est in paucō, etiam in multo fidelis est : et qui in paucō injustus est, etiam in multo injustus est.

11 Itaque, si in fallaci mammònâ fideles non fuistis, verum *mammonam* quis credet vobis ?

12 Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est quis dabit vobis ?

13 Nullus servus potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit, et alterum diligit ; aut uni adhaerebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonae.

14 Audiebant autem haec omnia etiam Pharisei, qui erant avari ; et sannis eum excipiebant.

15 Tunc dixit eis, Vos ii estis qui justificatis vosipsos in hominum conspectu : Deus autem novit corda vestra ; quia quod apud homines sublimē est, abominatio est in conspectu Dei.

16 Lex et prophetae usque ad Joannem: ab eo tempore regnum Dei evangelizatur, et quivis in illud vi perrumpit.

17 Facilius est autem coelum et terram praeterire, quam legis uniuersitatem excidere.

18 Quisquis dimittit uxorem suam, et alteram dicit, moechatur: et qui a viro dimissam dicit, moechatur.

19 Caeterum quidam erat dives, qui induebatur purpuram et byssum, et sese exhilarabat quotidie splendide.

20 Erat vero quidam mendicus nomine Lazarus, qui projectus erat ad vestibulum ejus, ulcerosus;

21 Et desiderans saturari micis quae cadebant e mensa divitis: sed et canes veniebant ac lingebant ejus ulceram.

22 Factum est autem ut moretur mendicus, et asportaretur ab angelis in sinum Abrahani; Mortuus est vero etiam dives, ac sepultus est;

23 Et apud inferos sublatis oculis suis, quum esset in tormentis, vidit Abrahenum procul, et Lazarum insinuatum ejus.

24 Tum ipse clamans dixit, Pater Abrahe, miserere mei, et mitte Lazarum, ut intingat extremum digitum suum in aquam, et refrigeret linguam meam; quoniam gravissime crucior in istâ flammâ.

25 Dixit autem Abrahamus, Fili, memento te bona tua recepisse in vitâ tuâ, et Lazarum similiter mala: nunc autem hic solamen recipit, tu vero cruciaris.

26 Et ad haec omnia, inter nos et vos hiatus ingens constitutus est, ut ii qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque istinc huc transire.

27 Dixit autem ille, Rogo te igitur, pater, ut eum mittas domum patris mei;

28 Habeo enim quinque fratres; ut haec attestetur eis, ne et ipsi veniant in hunc locum tormenti.

29 Dicit ei Abrahamus, Habent Mosen et prophetas: audiant eos.

30 Ille vero dixit, Non, pater Abrahame; sed si quis ex mortuis abierit ad eos, resipisceret.

31 Abrahamus autem dixit ei, Si Mosen et prophetas non audiunt, ne siquidem quispiam ex mortuis resurgent assentientur.

CAP. XVII.

A IT autem discipulis, Contingere non potest, ut non eveniant offendicula: sed vae illi per quem eveniunt!

2 Expedit ei si mola asinaria circumponatur collo ejus, et abjectus fuerit in mare, potius, quam ut sit offendiculo uni ex parvis istis.

3 Cavete volis: Si peccaverit in te frater tuus, objurga eum; et si resipuerit, remitte ei.

4 Et si septies in die peccaverit in te, et septies in die revertatur ad te, dicens, Resipui; remittes ei.

5 Tunc dixerunt apostoli Domino, Adde nobis fidem.

6 Dixit autem Dominus, Si habetis fidem, quantum est granum sinapis, diceretis huic sycamino, Eradicator, et plantator in mari; et obediret vobis.

7 Quis autem vestrum habet servum aranterni aut pascentem, qui regresso ab agro dicat statim, Accede et discumbe?

8 Imo nonne dicit ei, Para quod coenem, et praecinctus ministra mihi, usquedum edero ac bibero; et postea edito tu et bibito?

9 Num gratiam habet servo illi, quia fecit quae ipsi praecepta fuerant? non puto.

10 Ita et vos, quum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite, Servi inutilis sumus; nam quod debuimus facere, fecimus.

11 ¶ Et factum est inter eundum Hierosolymam, ut ipse transiret per medium Samarium et Galilacum.

12 Quum autem ingrederetur in quandam vicum, occurserunt ei decem viri leprosi, qui steterunt procul:

13 Et sustulerunt vocem, dicentes, Jesu magister, miserere nostri.

14 Qui quum eos vidisset, dixit eis, Profecti ostendite vos sacerdotibus. Et factum est ut inter eundum purificati sint.

15 Unus autem ex ipsis, ut vidi se sanatum esse, revertit, glorificans Deum voce magnâ ;

16 Et procedit in faciem ad pedes ejus, gratias ei agens ; eratque iste Samaritanus.

17 Respondens autem Jesus dixit, Nonne decem illi purificati sunt ? novem autem illi ubi sunt ?

18 Non sunt reperti qui redierint, ut tribuerent gloriam Deo, nisi alienigena iste.

19 Et dixit ei, Surge, et abi ; fides tua te servavit.

20 ¶ Interrogatus autem a Pharisaeis, quando venturum esset regnum Dei, respondit eis, et dixit, Non veniet regnum Dei ita ut observari possit.

21 Neque dicent, Ecce hic, aut ecce illic : ecce enim, regnum Dei intus habetis.

22 Dixit autem discipulis, Veniet tempus quum desiderabis videre unum ex diebus Filii hominis ; nec videbitis.

23 Et dicent vobis, Ecce hic, aut ecce illic : sed ne abite, neque prosequimini.

24 Nam sicut fulgor coruscans ex unâ regione quae sub coelo est, in alteram, quae sub coelo est, splendet ; ita erit et Filius hominis die suo.

25 Sed prius oportet eum multa pati, et reprobari a gente istâ.

26 Et prout factum est in diebus Noë, ita erit etiam diebus Filii hominis.

27 Edebant, bibebant, uxores ducebant, et dabantur nuptum, ad eum usque diem quo introiit Noë in arcam ; venitque diluvium, et perdidit omnes.

28 Similiter etiā ut accidit in diebus Lot ; edebant, bibebant, eme-

bant, vendebant, plantabant, aedificabant :

29 Quo autem die Lot exiit Sodomis, pluit igni et sulphure e coelo, et omnes perdidit.

30 Secundum haec erit dies quo Filius heminis detegetur.

31 In illo die qui fuerit in solario, et vasa ejus in ipsâ domo, ne descendat ad ea tollenda ; et qui in agro, similiter non revertatur retro.

32 Memineritis uxoris Lot.

33 Quicunque studuerit animam suam servare, perdet eam : et qui cunque eam perdiderit, vivificabit eam.

34 Dico vobis, illâ nocte erunt duo in lecto uno : unus accipietur, et alter relinquetur.

35 Duæ erunt violentes simul : una accipietur, et altera relinqueretur.

36 Duo erunt in agro : unus accipietur, et alter relinquetur.

37 Tunc respondentes dicunt ei, Ubi, Domine ? Ipse verò dixit eis, Ubi corpus, illuc cogentur aquilae.

CAP. XVIII.

DIIXIT autem eis etiam parabolam *huc spectantem*, quod oporteret ipsos semper precari, nec segnes esse ;

2 Dicens, Judex quidam erat in quâdam urbe, qui Deum non timebat, nec quenquam reverebatur.

3 Erat autem in illâ urbe quaedam vidua quae venit ad eum, dicens, Vindica me ab adversario meo.

4 Ille autem noluit per *multum* tempus : postea verò dixit apud se, Etsi Deum non timeo, nec quenquam revereor ;

5 Tamen quia molestiam mihi exhibet vidua ista, vindicabo eam, ne tandem veniens obtundat me.

6 Ait autem Dominus, Audite quid judex ille injustus dicat.

7 Deus autem non vindicabit electos suos, clamantes ad ipsum die a nocte, etiamsi iram differat super ipsis ?

8 Dico vobis, vindicabit eos citò. Veruntamen Filius hominis quum venerit, num reperturus est fidem in terrâ?

9 ¶ Dixit autem etiam quibusdam, qui sibi persuaserant se justos esse, et pro nihilo habebant reliquos, parabolam istam:

10 Homines duo ascenderunt in templum ut precarentur; unus Pharisaeus, et alter publicanus.

11 Phariseus consistens seorsim haec precatus est: Deus, gratias ago tibi, quòd non sim ut reliqui homines, rapaces, injusti, moechi; vel etiam ut iste publicanus:

12 Jejuno bis hebdomade: decimo quaecunque possideo.

13 Publicanus autem procul stans, nolebat vel oculos in coelum attolle-re; sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus, placator mihi peccatori.

14 Dico vobis, descendit iste justificatus domum suam *potius* quàm ille: quia quicunque se extollit deprimetur, et qui se deprimit extolleretur.

15 ¶ Adferebant autem ad eum etiam infantes, ut eos tangeret: quum autem hoc vidissent discipuli, objurgârunt eos.

16 Jesus verò quum puerulos ad vocasset, dixit, Sinite puerulos venire ad me, et eos non prohibete: talium est enim regnum Dei.

17 Amen dico vobis, quicunque non exceperit regnum Dei tanquam puerulus, nequaquam introibit in il-lud.

18 ¶ Tunc interrogavit eum quidam ex primoribus, dicens, Magister bone, quid faciendo vitam aeternam possedeo?

19 Dixit autem ei Jesus, Cur me dicis bonum? nemo bonus nisi unus, nempe Deus.

20 Mandata nôsti: Ne moechare, Ne occidito, Ne furare, Ne falsum testimonium dicito, Honora patrem tuum, et matrem tuam.

21 Ille autem dixit, Haec omnia observavi a juventute meâ.

22 Jesus verò, his auditis, dixit ei, Adhuc unum tibi deest: omnia quae habes vendre, et distribue pauperibus, et habebis thesaurum in coelo; et ades dum, sequere me.

23 At ille, his auditis, valde tristis factus est; nam dives erat valde.

24 Quum autem vidisset Jesus eum valde tristem factum, dixit, Quàm difficile qui pecunias habent introi-bunt in regnum Dei!

25 Facilius est enim camelum per foramen acùs introire, quàm divitem in regnum Dei intrare.

26 Qui verò *istud* audierant, dixerunt, Et quis potest servari?

27 Ipse autem dixit, Quae fieri non possunt apud homines, fieri pos-sunt apud Deum.

28 Dixit autem Petrus, Ecce, nos reliquimus omnia, et sequuti sumus te.

29 Ipse verò dixit eis, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit doinum, aut parentes, aut fratres, aut uxorem, aut liberos, regni Dei caussâ,

30 Qui non recepturus sit multi-plicia, et in hoc tempore, et in saeculo venturo vitam aeternam.

31 ¶ Jesus autem, assumptis illis duodecim, dixit eis, Ecce, ascendimus Hierosolymam, et perficiuntur omnia quae scripta sunt per prophetas de Filio hominis.

32 Tradetur enim gentibus, et il-ludetur, et contumeliis afficietur, et conspuetur:

33 Et postquam eum flagella-verint, trucidabunt: sed die tertio resurget.

34 Ipsi verò nihil horum intel-lexerunt: erantque ista verba ipsis occulta, nec cognoverunt quae dice-bantur.

35 ¶ Factum est autem ut dum ipse appropinquaret Jericho, caucus quidam sederet apud viam mendicanus:

36 Quum igitur *is* audiisset turbam praetereuntem, percontabatur quid hoc esset.

37 Nunciaverunt autem ei Jesum Nazarenum transire.

38 Tunc clamavit, dicens, Jesu, fili Davidis, miserere mei.

39 Et qui praecebat, objurgabant eum ut sileret: ipse vero multo magis clamabat, Fili Davidis, miserere mei.

40 Jesus autem quum substitisset, jussit eum adduci ad se: et quum in appropinquasset, interrogavit eum,

41 Dieens, Quid tibi vis faciam? Ille vero dixit, Domine, ut visum recipiam.

42 Et Jesus dixit ei, Recipito visum: fides tua te servavit.

43 Illico igitur visum recepit, ac sequebatur eum glorificans Deum: et totus populus, quum hoc vidisset, tribuit laudem Deo.

CAP. XIX.

JE S U S autem ingressus Jericho, transibat.

2 Et ecce, quidam nomine vocatus Zacheus, et qui magister erat publicanorum, ac is dives erat:

3 Studebatque videre quis esset Jesus: nec poterat prae turbâ, quod statutâ parvus esset.

4 Praecurrens igitur ascendit in sycomorum, ut eum videret; quoniam futurum erat ut illac transiret.

5 Ut autem venit ad eum locum, suspiciens Jesus vidit eum, et dixit ei, Zaechae, festinans descende: hodie enim domi tuae oportet me manere.

6 Tum is festinans descendit, et exceptit eum gaudens.

7 Et omnes, quum hoc vidissent, murmurabant, dicentes eum ingressum esse ad hominem peccatorem, ut ibi diversaretur.

8 Adstant autem Zacheus dixit Domino, Ecce, diuidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: et si quid cuiquam per calumniam eripui, reddo quadruplum.

9 Dixit autem ei Jesus, Hodie salus huic domui contigit, eo quod ipse quoque est filius Abrahami.

10 Venit enim Filius hominis, ut quaerat et servet quod perierat.

11 ¶ Haec autem ipsis audientibus, pergens, dixit parabolam, eo quod esset prope Hierosolymam, et quod putarent fore ut illico regnum Dei appareret.

12 Dixit ergo, Homo quidam nobilis profeetus est in regione longinquam, ut acciperet sibi regnum, ac reverteretur.

13 Vocatis autem decem servis suis, dedit eis decem minas, et dixit eis, Negotiamini donec veniam.

14 Cives autem ejus oderant eum, miseruntque legationem post eum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.

15 Et factum est quum rediisset, accepto regno, tum jussit vocari servos illos ad se, quibus dederat pecuniam; ut cognosceret quis quid negotiando confecisset.

16 Adfuit autem primus, dicens, Domine, mina tua decem lucrifecit.

17 Ille autem ait ei, Bene est, serve bone; quia in minimo fuisti fidelis, habeto potestatem in deinceps urbes.

18 Et alter venit, dicens, Domine, mina tua confecit quinque minas.

19 Ille vero et isti dixit, Tu quoque praefecisti quinque urbibus.

20 Et alius venit, dicens, Domine, ecce mina tua quam habui sepositam in sudario;

21 Timui enim te, quod homo sis austerus: aufers quod non deposuisti, et metis quod non seminasti.

22 Tum ille dixit ei, Ex ore tue judicabo, serve male: sciebas me hominem austerum esse, qui tollam quod non deposui, et metam quod non seminavi:

23 Quare igitur non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego, veniens, cum foenore ipsam exegisem?

24 Et adstantibus dixit, Tollite ab eo minam, et date ei qui decem minas habet.

25 Illi vero dixerunt ei, Domine, habet decem minas.

26 At ille, Nam, inquit, dico vobis,

Omni habenti dabitur: ei verò qui non habet, etiam quod habet adimitur.

27 Quinetiam meos illos inimicos, qui noluerunt me regnare supra se, adducite huc, et jugulate coram me.

28 Et his dictis, antegrediebatur ascendens Hierosolymam.

29 Et factum est, quum appropinquasset Bethphagae et Bethaniae, ad montem qui vocatur Olearum, misit duos ex discipulis suis,

30 Dicens, Abite in vicum qui est ex adverso; in quo introéentes invenietis pullum alligatum, in quo nullus unquam hominum sedit: solutum eum adducite.

31 Et si quis vos interrogaverit, Quare solvitis? sic dicetis ei, Quoniam eo opus est Domino.

32 Profecti autem qui missi erant, invenerunt prout eis dixerat.

33 Solventibus autem ipsis pullum, dixerunt eis domini ejus, Quare solvitis pullum?

34 Ipsi verò dixerunt, Quoniam eo opus est Domino.

35 Duxerunt igitur eum ad Jesus: et palliis suis pullo injectis, imposuerunt Jesum.

36 Eunte autem ipso, substernebant pallia sua in viâ.

37 Et quum jam appropinquaret ad descensum montis Olearum, coepit omnis multitudo discipulorum gaudentium laudare Deum voce magnâ de omnibus quas viderant virtutibus;

38 Dicentes, Benedictus *esto* rex ille qui venit in nomine Domini: pax in coelo, et gloria in locis altissimis.

39 Et aliqui Pharisaeorum e turbâ dixerunt ei, Praeceptor, objurga discipulos tuos.

40 Ipse verò respondens dixit eis, Dico vobis, si siluerint isti, mox lapides clamitatueros.

41 Et ut appropinquavit, visâ urbe, flevit super eâ,

42 Dicens, Si vel tu nôsses hoc saltem tuo die, quae ad pacem tuam

pertinent: sed ea nunc occulta sunt oculis tuis.

43 Nam veniet tempus adversum te, quo circumjicient tibi inimici tui vallum, et circumcingent te, et constringent undique:

44 Teque solo aequabunt, et filios tuos intus, neque relinquunt in te lapidem super lapidem; eo quod non noveris tempus illud visitationis tuae.

45 Et ingressus in templum, coepit ejicere eos qui vendebant in eo, et emebant;

46 Dicens eis, Scriptum est, Domus mea, domus precationis est: vos autem fecistis eam speluncam latronum.

47 Et docebat quotidie in templo. Primarii verò sacerdotes, et scribae, et priuiores plebis studebant eum perdere.

48 Nec inveniebant quid facerent: totus enim populus pendebat ab ipso, quum eum audiebat.

CAP. XX.

ET factum est quodam dierum illorum, ut quum ipse doceret populum in templo, et evangelizaret, supervenerint primarii sacerdotes et scribae cum senioribus;

2 Et alloquuti sint eum, dicentes, Die nobis quâ auctoritate ista facias? aut quis ille sit qui dedit tibi istam auctoritatem.

3 Respondens autem Jesus dixit eis, Interrogabo vos et ego rem quandam: dicite igitur mihi,

4 Baptismus Joannis e coelo erat, an ex hominibus?

5 At illi ratiocinati sunt apud se, dicentes, Si dixerimus, E coelo; dicit, Quare ergo non credidistis ei?

6 Sin autem dixerimus, Ex hominibus; tota plebs lapidabit nos: persuasa enim est, Joannem prophetam fuisse.

7 Responderunt igitur se nescire unde esset.

8 Tunc Jesus dixit eis, Nec ego dicam vobis quâ auctoritate haec faciam.

9 Coepit autem dicere ad plebem parabolam hanc : Quidam plantavit vineam, et elocavit eam agricolis : et peregrè absuit multum temporis.

10 Sed suo tempore misit servum ad agricolas illos, ut sibi darent ex fructu vineae : agricolae autem illi caesum illum ablegaverunt inanem.

11 Ille verò perrexit, et alterum servum misit : at ipsi hunc quoque caesum et contumelias affectum ablegaverunt inanem.

12 Et perrexit mittere tertium : at illi et istum vulneratum ejec- runt.

13 Dixit igitur dominus vineae, Quid faciam ? mittam filium illum meum dilectum : utique quum hunc viderint, revercuntur.

14 Viso autem eo agricolae colloquuti sunt inter se, dicentes, Iste est haeres : venite, trucidemus eum, ut nostra fiat haereditas.

15 Et ejectum eum extra vineam, trucidarunt. Quid ergo faciet eis dominus vineae ?

16 Veniet et perdet agricultas istos, et dabit vineam aliis. *Hoc* autem quum audissent, dixerunt, Absit.

17 Ille verò intuitus eos ait, Quid illud est ergo quod scriptum est, Quem lapidem reprobaverunt aedificantes, is factus est caput anguli ?

18 Quisquis ceciderit super illum lapidem confringetur ; super quem autem ceciderit, dissipabit eum.

19 Tum studuerunt primarii sacerdotes et scribæ injicere in eum manus eo ipso momento ; sed timuerunt plebem : cognoverunt enim eum adversus ipsos dixisse similitudinem istam.

20 Itaque observantes eum, miserunt insidiatores, qui se justos esse simularent ; ut carperent ejus sermonem, tradituri eum imperio et potestati praesidis :

21 Qui interrogaverunt eum, dicentes, Praeceptor, scimus te rectè dicere et docere, nec accipere personam, sed viam Dei in veritate docere :

22 Licet nobis tributum dare Cae- sari, an non ?

23 Animadversâ autem eorum cal- liditate, dixit eis, Quid me tentatis ?

24 Ostendite mihi denarium ; cu- jus habet imaginem et inscriptionem ? Respondentes autem dixerunt, Cae- saris.

25 Tum dixit eis, Reddite igitur quae sunt Caesaris, Caesari ; et quae sunt Dei, Deo.

26 Itaque non potuerunt ejus verba capere coram plebe : et mirati su- per ejus responso, siluerunt.

27 Accedentes autem quidam Sadducaeorum, qui contendunt non esse resurrectionem ; interrogârunt eum,

28 Dicentes, Praeceptor, Moses scripsit nobis, Si cuius frater mortuus fuerit habens uxorem, et sine liberis mortuus fuerit, ut ejus frater accipiat uxorem illam, et excitet semen fratri suo.

29 Septem ergo fratres fuerunt ; quorum primus, acceptâ uxore, mor- tuus est sine liberis.

30 Accepit igitur eam secundus, qui et ipse mortuus est sine liberis.

31 Deinde tertius accepit eam : iti- dem autem et illi septem : nec reli- querunt liberos, et mortui sunt.

32 Post omnes autem mortua est mulier.

33 In resurrectione ergo, cujus eo- rum erit uxor ? nam illi septem ha- buerunt eam uxorem.

34 Tum respondens dixit eis Je- sus, Filii hujus aevi dueunt uxores, et nuptum dantur ;

35 Qui verò digni habitu fuerint qui aevum illud consequantur, et resurrectionem ex mortuis, neque ducunt uxores, neque nuptum dan- tur :

36 Nec enim mori possunt am- plius : pares enim angelis sunt : et filii sunt Dei, quum sint filii resurrec- tionis.

37 Mortuos autem suscitatum iri, etiam Moses indicavit in rubo, quum

dicit Dominum Deum Abrahami, et Deum Isaaci, et Deum Jacobi.

38 Deus autem non est mortuorum, sed vivorum *Deus*; omnes enim vivunt ei.

39 Respondentes autem ei quidam ex scribis dixerunt, Praeceptor, bene dixisti.

40 Nec amplius audebant eum quicquam interrogare.

41 Dixit autem eis, Quomodo dicunt Christum filium esse Davidis?

42 Et ipse David dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Dominum meo, Sede ad dextram meam,

43 Usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

44 David ergo Dominum eum vocat, et quomodo filius ejus est?

45 Audiente verò toto populo dixit discipulis suis,

46 Cavete a scribis qui volunt ambulare stolati, et amant salutations in foris, ac primos concessus in conventibus, et primos accubitus in coenis;

47 Qui devorant domos viduarum, et in speciem precibus longis utuntur: isti recipient gravius judicium.

CAP. XXI.

INTUITUS autem vidit divites immittentes dona sua in gazo-phylacium.

2 Vedit autem etiam quandam viduam pauperculam conjicentem illuc minuta *aereola* duo:

3 Et dixit, Verè dico vobis, vidua haec pauper conjectit amplius quam omnes.

4 Nam omnes hi ex eo quod sibi redundat, conjecterunt quae donarent Deo: haec autem conjectit ex penuria suâ totum victimum quem habebat.

5 ¶ Et quibusdam dicentibus de templo, quod pulchris lapidibus ac donariis ornatum esset, dixit,

6 Haecine spectatis? venient dies quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur.

7 Interrogaverunt autem eum, di-

centes, Praeceptor, quando haec erunt? et quod erit signum quando futura sunt ista?

8 Ipse verò dixit, Videte ne seducamini; multi enim venient sub nomine meo, dicentes, Ego sum *Christus*: et tempus illud appropinquat: ne igitur sequimini eos.

9 Quum verò audieritis bella et exagitationes, ne consternamini: oportet enim ista primùm fieri, sed non statim erit finis.

10 Tunc dixit eis, Insurget gens in gentem, et regnum in regnum:

11 Et magni terraemotus erunt singulis locis, et fames, ac pestilentiae, et terriculamenta, et signa e coelo magna erunt.

12 Sed ante haec omnia injicient vobis manus, et vos persequentur, tradentes in conventus et carceres, adductos ad reges ac praesides, propter nomen meum.

13 *Haec* autem cedent vobis testimonio.

14 Habete igitur fixum in cordibus vestris, non praemeditari defensionem.

15 Ego enim dabo vobis os, et sapientiam, cui non poterunt contradicere, neque resistere, omnes qui se vobis opponent.

16 Prodemini autem etiam a parentibus, et fratribus, et cognatis, et amicis: et morte multandos curabunt aliquos ex vobis:

17 Et eritis exosi oninibus propter nomen meum.

18 Sed pilus capitis vestri non peribit.

19 Per tolerantiam vestram possidete animas vestras.

20 Quuin autem videritis Hierosolymam cingi ab exercitibus, tunc agnoscite appropinquare vastationem ejus.

21 Tunc qui in Judaeâ sunt, fugiant in montes; et qui intra eam, excedant; et qui in agris, non ingrediantur in eam.

22 Nam hi sunt dies ultionis, ut impleantur omnia quae scripta sunt.

23 Vae autem praegnantibus et lactantibus in illis diebus! erit enim necessitas magna in hac regione, et ira in populo isto.

24 Et carent acie gladii, et captivi ducentur in omnes gentes: et Hierosolyma calcabitur a gentibus, usquequo impleantur tempora gentium.

25 Tunc erunt signa in sole, et lunâ, et stellis; et in terrâ anxietas gentium in consilio inopia, resonante mari et salo;

26 Exanimatis hominibus prae timore et exspectatione *malorum* eorum quae invadent in orbem terrarum; nam potestates coelorum concutientur.

27 Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potentia et gloria multâ.

28 Quum autem hacc fieri incipient, suscipite, et attollite capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestri.

29 Dixit etiam eis parabolam, *inquiens*, Videte sicun et omnes arbores:

30 Quum jam emiserint *folia*, vos eas cernentes per vos ipsos agnoscitis jam propè esse aestatem:

31 Ita et vos, quum videritis haec fieri, agnoscite propè esse regnum Dei.

32 Amen dico vobis, Nequaquam practerierit haec aetas quonsque *haec* omnia facta fuerint.

33 Coelum et terra praeteribunt, verba autem mea nequaquam practeribunt.

34 Cavete autem vobis, ne quando graventur corda vestra crapulâ et ebrietate, et curis huius vitae, et repente vobis superveniat dies ille.

35 Nam ut laqueus invadet in omnes qui habitant in superficie totius terrae.

36 Excubate igitur, omni tempore rogantes ut digni habeamini qui effugiat ista omnia quae futura sunt, et consistatis ante Filium hominis.

37 ¶ Docebat autem interdiu in

templo: noctu verò exiens, pernoctabat in monte qui vocatur Olearum.

38 Et totus populus diluculo veniebat ad eum, ut eum audiret in templo.

CAP. XXII.

A PPROPINQUABAT autem festum azymorum, quod dicitur Pascha:

2 Et quacrebant primarii sacerdotes et seribae quomodo eum interimerent: timebant enim plebem.

3 Introïit autem Satanás in Judam cognominatum Iscariotem, qui erat e numero *illorum* duodecim.

4 Abiens igitur colloquutus est cum primariis sacerdotibus ac praefectis *templo*, quomodo ipsis eum prodere.

5 Qui gavisi sunt; et pacti se daturos ei pecuniam.

6 *Ipse* verò sponpondit; quaerebat que opportunitatem eum ipsis tradendi absque turbâ.

7 ¶ Venit autem dies azymorum, quo oportebat mactari pascha.

8 Misit igitur Petrum et Joannem, dicens, Profecti parate nobis pascha, ut vescamur.

9 Ipsi verò dixerunt ei, Ubi vis paremus *illud*?

10 At ille dixit eis, Ecce, postquam introieritis in urbem, occurret vobis quidam aquae amphoram bajuans; sequimini eum domum illam in quam ingredietur.

11 Et dicite patrifamilias illius domûs, Dicit tibi Praeceptor, Ubi est diversorium, ubi pascha cum discipulis meis edam?

12 Tunc ipse monstrabit vobis coenaculum magnum stratum: illic parate pascha.

13 Profecti verò invenerunt omnia prout dixerat eis; et paraverunt pascha.

14 Quum autem adesset constitutum illud tempus, discubuit, et duodecim apostoli cum eo.

15 Et dixit eis, Desiderio desideravi hoc pascha edere vobiscum, antequam ego patiar.

16 Dico enim vobis me non amplius esurum ex eo, usquequo completum fuerit in regno Dei.

17 Et accepto poculo, quum gratias egisset, dixit, Accipite hoc, et partimini vobis ipsis.

18 Dico enim vobis me non bibiturum ex fructu vitis, usquequo regnum Dei venerit.

19 Et accepto pane, quum gratias egisset, fregit; et dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur: hoc facite in mei commemorationem.

20 Itidem etiam *dedit eis* poculum, postquam coenâsset, dicens, Hoc poculum *est* novum illud foedus per sanguinem meum, qui pro vobis effunditur.

21 Caeterùm ecce, manus ejus qui me prodit, mecum *est* in mensâ.

22 Et Filius quidèm hominis, prout definitum est, abit: veruntainen vae homini illi per quem proditur!

23 Tunc ipsi cooperunt mutuò quaerere inter se de hâc re; equis uimirum ex ipsis esset hoc facturus.

24 Orta est autem etiam de hoc contentio inter eos, quis eorum videatur esse maximus.

25 Ipse verò dixit eis, Reges gentium dominantur eis, et qui habent eos in potestate, benefici vocantur.

26 Vos autem non ita *estote*: sed qui maximus est inter vos, esto sicut qui minimus *est*; et qui antecedit, sicut qui ministrat.

27 Nam uter major est, qui discumbit, an qui ministrat? nonne qui discumbit? At ego sum inter vos ut qui ministrat.

28 Vos autem ii estis qui per mansistis mecum in temptationibus meis.

29 Ego verò paciscor vobis, prout pactus est mihi Pater meus, regnum;

30 Ut edatis et bibatis in mensâ meâ in regno meo, et sedeatis super thronos, judicantes duodecim tribus Israel.

31 Dixit etiam Dominius, Simon,

Simon, ecce, Satanás appetit **vos**, quos ventilaret sicut triticum:

32 Sed ego rogavi pro te, ne deficit fides tua: tu igitur aliquando, quum te converteris, confirma fratres tuos.

33 Ipsi verò dixit ei, Domine, tecum paratus sum et in carcerem et ad mortem proficiisci.

34 At ille dixit ei, Dico tibi, Petre, nequaquam emitte vocem hodie gallus, priusquam ter neges quòd tu me noveris.

35 Dixit etiam eis, Quando misi vos absque crumenâ et perâ et soleis, num quid defuit vobis? Ipsi verò dixerunt, Nihil.

36 Dixit ergo eis, At nunc, qui crumenam habet, sumat *eam*, similiter et peram: et qui non habet, vendat pallium suum, et emat gladium.

37 Dico enim vobis, adhuc oportere scriptum istud in me perfici; istud, *inquam*, Et cum sceleratis numeratus est: nam ea quae *scripta sunt* de me, finem habent.

38 At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladii hîc. Ipse verò dixit eis, Satis est.

39 ¶ Et egressus, profectus est ex more in montem Olearum: sequuti sunt autem eum etiam discipuli ejus.

40 Quum verò pervenisset ad eum locum, dixit eis, Precamini, ne introeatis in temptationem.

41 Tum ipse avulsus ab eis quasi ad jactum lapidis, positisque genibus precatus est,

42 Dicens, Pater, si velles transferre poculum hoc a me: veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

43 Conspectus est autem et angelus e coelo corroborans eum.

44 Et ipse constitutus ni angore, intentiùs orabat. Erat autem sudor ejus quasi grumi sanguinis descendentes in terram.

45 Et quum surrexisset a preicatione, venissetque ad discipulos suos, invenit eos dormientes p̄ae tristitia;

46 Et dixit eis, Quid dormitis? surgite, et precanimi, ne introeatis in tentationem.

47 Adhuc autem eo loquente, ecce turba; et is qui dicebatur Judas, unus ex illis duodecimi, praecebat eis, et appropinquavit Jesu, ut oscularetur eum.

48 Jesus autem dixit ei, Juda, osculo Filium hominis prodis?

49 Videntes autem ii qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, percutiemusne gladio?

50 Et quidam ex ipsis percussit servum pontificis maximi, et abstulit aurem ejus dextram.

51 Respondens autem Jesus dixit, Sinite huc usque. Et tactâ illius auriculâ, sanavit eum.

52 Dixit autem Jesus iis qui adversus ipsum venerant, nempe primariis sacerdotibus, et praefectis templo, et senioribus, Ut adversus latronem exiistis cum gladiis ac fusibus?

53 Quum quotidie vobiscum essem in templo, non extendistis manus in me: sed hacc est hora illa vestra, et potestas tenebrarum.

54 Comprehensum autem eum duxerunt, et introduxerunt dominum pontificis maximi. Petrus vero sequebatur procul.

55 Quumque accendissent ignem in medio aulae, atque una consedissent, sedit et Petrus inter eos.

56 Quum autem eum vidisset ancilla quaedam sedentem ad ignem, intentis in eum oculis, dixit, Et iste cum eo erat.

57 Ipse vero alnegavit eum, dicens, Mulier, non novi eum.

58 Et paulo post alius videns eum, dixit, Et tu ex ipsis es. Petrus vero ait, Heus tu, non sum.

59 Et interpositâ quasi horâ unâ, alias quidam id asseverabat, dicens, Verè et iste cum illo erat: etenim Galilaens est.

60 Ait autem Petrus, Heus tu, nescio quid dicas. Et illico,

huc ipso loquente, vocem emisit gallus.

61 Tum conversus Dominus intuitus est Petrum: et recordatus est Petrus sermonis Domini, quomodo nimirum dixerat ipsi, Priusquam gallus vocem emiserit, ter me abnegabis.

62 Et egressus foras Petrus flevit amare.

63 ¶ At ii qui una tenebant Jesus, illudebant ei, caedentes eum:

64 Et quum eum obvolvissent, verberabant faciem ejus, et interrogabant eum, dicentes, Vaticinare quis sit qui te percucessit.

65 Et alia multa conviciantes dicebant in eum.

66 ¶ Et ut ortus est dies, coactum fuit presbyterium populi, et primarii sacerdotes, et scribæ, et adduxerunt eum in suum consessum,

67 Dicentes, Num tu es ille Christus? dic nobis. Dixit autem eis, Si vobis dixero, nequaquam credetis:

68 Quod si etiam interrogavero, nequaquam respondebitis mihi, neque me absolvetis.

69 Ab hoc tempore erit Filius hominis sedens ad dextram potentiae Dei.

70 Dixerunt autem omnes, Tu ergo es Filius ille Dei? Ipse vero dixit eis, Vos dicitis, nam ego sum.

71 At illi dixerunt, Quid amplius egemus testimonio? Ipsi enim audiavimus ex ore ipsis.

CAP. XXIII.

TUM surgens universa multitudo eorum, duxit eum ad Pilatum.

2 Cooperunt autem eum accusare, dicentes, Comperimus istum pervertere gentem, et vetare tributa dare Caesari, dicendo se Christum, id est, regem esse.

3 Pilatus ante interrogavit eum dicens, *Tunc* es Rex ille Iudeorum? Ipse vero respondens ei dixit, Tu dicas.

4 Ait vero Pilatus ad primarios

sacerdotes et turbam, Nullam invenio noxam in hoc homine.

5 At illi invalescebant, dicentes, Concitat populum, docens per universam Judaeam, exorsus a Galilaeâ huc usque.

6 Pilatus verò auditâ Galilaeâ, interrogavit num homo iste Galilaeus esset.

7 Et quum cognovisset eum ad Herodis potestatem pertinere, remisit eum ad Herodem, qui et ipse Hierosolymis erat per eos dies.

8 Herodes autem viso Jesu gavisus est valde: nam a multo tempore cupiebat eum videre, eò quod audivisset multa de eo; et speraret se signum aliquod visurum ab eo fieri.

9 Interrogavit autem eum multo sermone; sed ipse nihil ei respondit.

10 Adstabant autem primarii sacerdotes et scribae magnâ contentione eum accusantes.

11 Herodes autem, cum militibus suis, quum eum pro nihilo habuisset, et illusisset ei, amictum veste splendida remisit ad Pilatum.

12 Et facti sunt amici inter sese Pilatus et Herodes eo ipse die: nam antea inimici erant inter sese.

13 Pilatus verò, convocatis primariis sacerdotibus, et magistratibus, ac populo,

14 Dixit eis, Obtulisti mihi hunc hominem tanquam avertentem populum: et ecce, ego in vestri conspectu quaestione habitâ, nullam noxam inveni in homine isto, ex iis de quibus accusatis eum.

15 Sed ne Herodes quidem; nam remisi vos ad illum; et ecce, nihil dignum morte factum est ab eo.

16 Castigatum ergo eum dimittam.

17 (Necesse autem habebat dimittere eis singulis festis unum quemquam.)

18 Exclamavit autem simul universa turba, dicens, Tolle hunc dimitte verò nobis Barabbam:

19 (Qui erat propter seditionem quandain, et caedem factam in urbe, conjectus in carcerem.)

20 Rursus ergo Pilatus alloquutus est eos, volens dimittere Jesum.

21 Ipsi verò reclamabant, dicentes Crucifige, crucifige eum.

22 Ille autem tertio dixit eis, Quid enim iste mali fecit? nullam noxam capitalem inveni in eo: castigatum ergo eum dimittam.

23 At illi instabant vocibus magnis petentes ut ipse crucifigeretur; et invalescebant voces eorum ac primiorum sacerdotum.

24 Tum Pilatus secundum eos judicavit, ut fieret quod ipsi petebant.

25 Dimisit autem eis illum qui propter seditionem et caedem conjectus fuerat in carcerem, quem petierant: Jesum verò tradidit ille eorum voluntati.

26 ¶ Quum igitur abducerent eum, preenso Simone quodam Cyrenaeo, qui veniebat rure, imposuerunt ei crucem ferendam ponè Jesum.

27 Sequebatur autem eum magna multitudo populi, et mulierum, quae et plangebat et lamentabatur eum.

28 Conversus autem ad eas Jesus, dixit, Filiae Hierusalem, ne flete de me; verùm de vobisipsis flete, et de liberis vestris.

29 Nam ecce, venient dies quibus dicent, Beatae steriles, et uteri qui non genuerunt, et ubera quae non lactaverunt.

30 Tum incipient dicere montibus, Cadite in nos; et collibus, Operites nos.

31 Nam si in vidente ligno ista faciunt, in arido quid fiet?

32 Ducebantur autem etiam alii duo, qui erant malefici, cum eo necandi.

33 ¶ Quum igitur venissent in locum qui vocatur Calvaria, illic crucifixerunt eum, et maleficos illos; unum ad dextram, alterum ad sinistram.

34 Jesus autem dicebat, Pater, re-

mitte hoc ipsis; nesciunt enim quid faciant. Partientes vero vestimenta ejus, jecerunt sortem.

55 Et stabat populus spectans: sannis autem excipiebat eum etiam primores cum eis, dicentes, Alios servavit; servet seipsum, si hic est Christus ille electus ille Dei.

56 Illudebant autem etiam ei milites, accedentes, et acetum ei offrarentes,

57 Dicentesque, Si tu es Rex ille Judaeorum, serva te metipsum.

58 Erat autem etiam inscriptio scripta super eum literis Graecis, et Romanis, et Hebraicis, HIC EST REXILLE IVDAEORVM.

59 ¶ Unus autem ex maleficiis qui erant suspensi, conviciabatur ei, dicens, Si tu es Christus ille, et te ipsum et nos serva.

40 Respondens autem alter oijuravit eum, dicens, Ne tu quidem Deum times, quum in eadem sis damnatione?

41 Et nos quideni justè (nam digna factis recipimus;) iste vero nihil indecens fecit.

42 Dixitque Iesu, Domine, memento mei, quum veneris in regnum tuum.

43 Tunc dixit ei Jesus, Amen dico tibi, hodie tecum eris in paradiiso.

44 ¶ Erat autem quasi hora sexta, et tenebrae factae sunt in totâ regione usque ad horam nonam.

45 Et obtenebratus est sol, et aulaeum templi fissum est medium.

46 Quumque clamasset vox magna Jesus, ait, Pater, in manus tuas depono spiritum meum: Et quum haec dixisset, expiravit.

47 Quum vidisset autem centurio quod factum fuerat, glorificavit Deum, dicens, Verè hic homo justus erat.

48 Et omnis turba quae simul ad hoc spectaculum accesserat, spectans quae facta fuerant, verberans pectora sua revertebatur.

49 Stabant autem omnes noti ejus procu, et mulieres quae erant eum

unâ sequutae a Galilaeâ, videntes ista.

50 ¶ Tum ecce, quidam nomine Josephus, senator, vir bonus ac justus,

51 (Qui non assensus fuerat consilio ac facto eorum,) ortus Arimathæâ, civitate Judæorum; qui et ipse exspectabat regnum Dei:

52 Hic, inquam, adiens Pilatum, petiti corpus Jesu.

53 Et detractum illud involvit sindone, posuitque illud in monumento quod erat in saxo incisum, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 Porro dies erat parasceves, et sabbatum succedebat.

55 Subsequutae etiam mulieres quae cum eo venerant ex Galilæâ, spectarunt monumentum, et quomodo possum esset corpus ejus.

56 Reversæ vero paraverunt aromata et unguenta; ac sabbato quidem quieverunt, secundum mandatum.

CAP. XXIV.

PRIMO autem die hebdomadis, profundo diluculo iverunt ad monumentum, ferentes quae paraverant aromata, et nonnullæ cum ipsis.

2 Invenerunt autem saxum avolutum à monumento.

3 Et ingressæ, non invenerunt corpus Domini Jesu.

4 Et factum est, ut dum in eâ rehaesitarent, tum ecce, duo viri supervenerint eis, induiti vestibus fulgurantibus:

5 Quum autem expavfactæ inclinarent faciem in terram, dixerunt eis, Quid inter mortuos quaeritis eum qui vivit?

6 Non est hic, sed suscitatus est: mementote, ut loquutus sit vobis, quum adhuc in Galilæâ esset,

7 Dicens, Oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, et crucifigi, et die tertio resurreere

8 Recordatae sunt igitur verborum illius,

9 Et reversae a monumento annunciarunt haec omnia illis undecim, et reliquis omnibus.

10 Erant autem Maria Magdalene, et Joanna, et Maria Jacobi *mater*, et reliquae cum ipsis, quae haec dicebant apostolis.

11 Sed visa sunt apud eos quasi deliramentuni verba ipsarum; neque crediderunt eis.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: et quum introspexisset, videt lintea sola *illuc* jacentia; abiitque, apud semetipsum mirans factum.

13 Et ecce, duo ex iis ibant eo ipso die in vicum distantem stadiis sexaginta ab Hierusalem, cui *vico* nomen est Emmaus.

14 Et colloquebantur inter se de istis omnibus quae evenerant.

15 Et factum est, ut dum colloquerentur, et *se* mutuo rogarent, ipse Jesus accederet, et una iter saceret cum ipsis.

16 Oculi autem eorum tenebantur, ne ipsum agnoscerent.

17 Dixit autem eis, Qui sunt hi sermones quos confertis inter vos ambulantes? et *quid* estis tetrico vultu?

18 Respondens autem alter, cui nomen Cleopas, dixit ei, Tu solus commoraris Hierosolymae, et non nosti quae in ea facta sunt his diebus?

19 Ipse vero dixit eis, Quae? At illi dixerunt ei, Quae *facta sunt* Jesu Nazareno, qui fuit propheta potens reipsa et verbis coram Deo et toto populo:

20 Quomodo eum tradiderunt principes sacerdotum et magistratus nostri, ut morte damnaretur, et crucifixerunt eum.

21 Nos autem sperabamus illum esse qui redempturus esset Israelem: atqui praeter haec omnia, tertium hunc diem agit hodie ex quo haec facta sunt.

22 Sed et mulieres quaedam ex nobis pereulerunt nos, quae diluculo venerunt ad monumentum:

23 Et non invento ejus corpore venerunt, dicentes se etiam apparitionem angelorum vidiisse, qui dicunt eum vivere.

24 Et abierunt quidam eorum qui erant nobiscum ad monumentum, et ita invenerunt prout mulieres dixerant; ipsum vero non viderunt.

25 Tum ipse dixit eis, O amentes et tardi corde ad credendum omnibus quae loquuntur sunt prophetae?

26 Nonne haec oportuit pati Christum, et introire in gloriam suam?

27 Et exorsus a Mose et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quae de se *scripta erant*.

28 Appropinquarunt igitur viro, in quem proficiscebantur; et ipse simulabat se longius ire.

29 Sed *ipsi* adegerunt eum, dicentes, Mane nobiscum, quoniam ad vesperas cit, et inclinavit dies. Ingressus est igitur ut maneret cum eis:

30 Et factum est quum accubuisset cum eis, sumpto pane, benedixit, et fractum porrexit eis.

31 Adaperi sunt autem oculi eorum, et agnoverunt eum; sed ipse ablatus est ex eorum conspectu.

32 Tum alter ad alterum dixerunt, Nonne cor nostrum ardebat in nobis, dum loqueretur nobis in via, et dum adaperiret nobis Scripturas?

33 Et surgentes eo ipso momento, reversi sunt Hierosolymam, et invenierunt congregatos illos undecim, et eos qui cum ipsis erant:

34 Et qui dicebant, Suscitatus est Dominus vere, et conspectus est Simonis.

35 Tum ipsi exposuerunt eis quae gesta erant in via, et ut fuerat a se agnitus in fractione panis.

36 ¶ Haec autem ipsis loquentibus, stetit ipse Jesus in medio eorum, et dixit eis, Pax vobis.

37 Consternati vero et expave-

JOANNES, I.

facti, videbantur sibi spiritum conspiceret.

38 Tunc dixit eis, Quid turbati estis, et quare disceptationes subeunt corda vestra?

39 Videamus manus meas et pedes meos; nam ego ipse sum: contrectate me, et videte: nam spiritus earum non habet, prout me conspiciens habere.

40 Et quum hoc dixisset, ostendit eis manus ac pedes.

41 Adhuc autem ipsis non credentibus praegaudio, et mirantibus, dixit eis, Habetis hic esculentum aliquid?

42 Tum ipsi porrexerunt ei partem piscis assi, et aliquid ex favo apiariorum:

43 Quae ille accepit, et in eorum conspectu comedit.

44 Dixitque eis, Hi sunt sermones quos loquutus sum vobis, quum adhuc essem vobis, oportere impleri omnia quae scripta sunt in lege Mosis, et Prophetis, et Psalmis, de me.

45 Tunc aperuit eorum mentem, ut intelligerent Scripturas:

46 Et dixit eis, Ita scriptum est, et ita oportuit Christum pati, et resurgere a mortuis tertio die:

47 Et praedicari ejus nomine resipisebant ac remissionem peccatorum apud omnes gentes, incipiendo ab urbe Hierosolymorum.

48 Vos autem estis horum testes.

49 Et ecce, ego emittam promissum Patris mei in vos: vos autem manete Hierosolymis usquequo induamini virtute ex alto

50 ¶ Eduxit autem eos foras ad Bethaniam usque: et, sublatis manibus suis, benedixit eis.

51 Et factum est, ut dum ipse benediceret eis, disjunctus ab eis sursum ferretur in celum.

52 Ipsi autem adorato eo reversi sunt Hierosolymam cum gaudio magno.

53 Erantque omni tempore in templo, laudantes et benedicentes Deo. Amen.

EVANGELIUM secundum JOANNEM.

CAP. I.

IN principio erat Sermo ille, et Sermo erat apud Deum, eratque ille Sermo Deus.

2 Hie Sermo erat in principio apud Deum.

3 Omnia per hunc Sermonem facta sunt, et absque eo factum est nihil quod factum sit.

4 In ipso vita erat, et vita erat Lux illa hominum.

5 Et lux ista in tenebris lueet, sed tenebrae eam non comprehendenterunt.

6 ¶ Exstitit homo missus a Deo, cui nomen Joannes.

7 Is venit ad dandum testimonium, id est, ut testaretur de illâ luce, ut omnes per eum crederent.

8 Non erat ille Lux illa, sed missus fuit ut testaretur de illâ Luce.

9 *Hic erat Lux illa vera quae illuminat omnem hominem venientem in mundum.*

10 In mundo erat, et mundus per eum factus est; sed mundus eum non agnoscit.

11 Ad sua venit, et sui eum non exceperunt.

12 Quotquot autem eum exceperunt, dedit eis hoc jus, ut filii Dei sint facti, nempe iis qui eridunt in nomen ejus:

13 Qui non ex sanguine, neque ex libidine carnis, neque ex libidine viri, sed ex Deo geniti sunt.

14 Et Sermo ille factus est caro, et eommoratus est inter nos, (et spectavimus gloriam ejus, gloriam, inquam, ut unigeniti, egressi a Patre,) plenus gratiae ac veritatis.

JOANNES, I.

15 Joannes testatus est de eo, et clamavit, dicens, Hic est de quo dicebam, Is qui pone me venit antepositus est nihil; quia prior me erat.

16 Et ex plenitudine ipsius omnes accepimus, et gratiam pro gratiâ.

17 Nam lcx illa per Mosen data est; gratia et veritas per Jesum Christum praestita est.

18 Deum nemo vidit unquam: unigenitus ille Filius qui est in sinu Patris, ille *nobis* exposuit.

19 Hoc etiam est testimonium Joannis, quando miscrunt Judaei Hierosolymis sacerdotes et Levitas, ut interrogarent eum quisnam ipse esset.

20 Et professus est, neque negavit: professus est, *inquam*, se non esse Christum illum.

21 Tunc interrogaverunt eum, Quid ergo es? Tunc es Elias? *Ipsa* vero dixit, Non sum. Et illi, Es tu propheta ille? Qui respondit, Non.

22 Dixerunt ergo ei, Quis es? ut responsum demus iis qui miserunt nos. quid dicis de teipso?

23 Ait, Ego *sum* vox clamantis in deserto, Complanate viam Domini, prout dixit Esaias propheta.

24 Qui vero missi fucrant, erant ex Pharisaeis,

25 Et interrogaverunt eum, ac dixerunt ei, Cur ergo baptizas, si tu non es Christus ille, neque Elias, neque propheta ille?

26 Respondit eis Joannes dicens, Ego baptizo aquâ; sed in medio vestrum stat quem vos non nôstis;

27 Hic ille est qui pone me venit, qui mihi antepositus est: cuius solitarum ego non sum dignus qui solvam corrigiam.

28 Haec Bethabarae facta sunt seces Jordanem, ubi Joannes baptizabat.

29 ¶ Postero die videt Joannes Jesus venientem ad se, et ait, Ecce Agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi.

30 Hic est de quo dicebam, Pone

me venit vir qui antepositus est mihi, quia prior me erat.

31 At ego non noveram eum: sed ut manifestus fiat Israeli, propterea veni ego baptizans aquâ.

32 Tum, *inquam*, testatus est Joannes, dicens, Conspxi Spiritum descendenter quasi columbam e coelo, qui etiam mansit super eum.

33 Et ego non noveram eum; sed qui misit me ut baptizarem aquâ, ille mihi dixerat, Super quem videris Spiritum descendenter, ac manentem super eum, hic est qui baptizat Spiritu Sancto.

34 Ego igitur vidi, et testor hunc esse Filium illum Dei.

35 ¶ Postero die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo:

36 Et intuitus Jesum ambulanten, dixit, Ecce Agnus ille Dei.

37 Audierunt autem eum duo illi discipuli loquentem, et sequuti sunt Jesum.

38 Conversus verò Jesus, et conspicatus eos sequentes se, dicit eis,

39 Quid quaeritis? Illi verò dixerunt ei, Rabbi (quod dicitur, si interpreteris, Praeceptor,) ubi moraris?

40 Dicit eis, Venite et videte. Venerunt videruntque ubi moraretur; et apud eum manserunt diem illum; hora enim erat quasi decima.

41 Erat Andreas, frater Simonis Petri, unus ex duabus, qui audierant illa ex Joanne, et sequuti fuerant eum.

42 Invenit hic prior fratrem suum Simonem, et dixit ei, Invenimus Messiam illum; quod est, si interpreteris, Christus ille.

43 Et adduxit eum ad Jesum. Intuitus autem eum Jesus dixit, Tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod est, si interpreteris, Petra.

44 Postero die voluit Jesus abire in Galilaeam: invenit autem Philipum, et dixit ei, Sequere me.

45 Erat verò Philippus ex Bethsaiâ, civitate Andreeae et Petri.

46 Invenit Philippus Nathanaë-

lem, et dicit ei, Invenimus illum de quo scripsit Moses in lege, et prophetae, nempe Jesum filium illum Josephi, illum ex urbe Nazarethâ

47 Tunc dixit ei Nathanaël, Ab urbe Nazarethâ potest aliquid boni esse? Dixit ei Philippus, Veni et vide.

48 Vedit Jesus Nathanaëlem venientem ad se, et dixit de eo, Ecce verè Israelita in quo dolus non est.

49 Dixit ei Nathanaël, Unde me nōsti? Respondit Jesus, et dixit ei, Priusquam te Philippus vocaret, quin esses subter sicum, videbam te.

50 Respondit Nathanaël, et dixit ei, Rabbi, tu es ille Filius Dei; tu es ille Rex Israel.

51 Respondit Jesus, et dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub sicu, credis? majora istis videbis.

52 Praeterea dixit ei, Amen, amen, dico vobis, Ab hoc tempore videbitis coelum apertum, et angelos Dei ascendentis ac descendentes super Filium hominis.

CAP. II.

DIE autem tertio nuptiae factae sunt in Canâ oppido Galilaeæ: eratque mater Jesu illi:

2 Vocatus est autem etiam Jesus ac discipuli ejus ad nuptias illas.

3 Et quum defecisset vinum, mater Jesu dixit ei, Vinum non habent.

4 Dicit ei Jesus, Quid mihi tecum, mulier? nondum venit hora mea.

5 Dicit ejus mater ministris, Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 Erant autem ibi lapideæ hydriae sex positæ secundum purificationem Judæorum, capientes singulae amphoras linas aut ternas.

7 Dicit eis Jesus, Implete has hydrias aquâ. Impleverunt eas igitur usque ad summum.

8 Tunc dicit eis, Haurite nunc, et offerte architriculo. Obtulerunt igitur.

9 Ut autem gustavit architriculo aquam illam quae facta fuerat vinum (nesciebat autem unde esset; sed mi-

nistri sciebant qui hauserant aquam), vocat sponsum architriculo:

10 Et dicit ei, Omnes primo loco bonum vinum apponunt; et postquam convivæ afflatim biberunt, tunc id quod minus bonum est: tu servasti bonum vinum usque adhuc.

11 Hoc initium signorum fecit Jesus in Canâ, oppido Galilææ, et manifestam fecit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli ejus.

12 ¶ Postea descendit Capernaum ipse, et mater, et fratres, et discipuli ejus: manseruntque illi non multos dies;

13 Nam propè erat pascha Judæorum: ascendit igitur Jesus Hierosolymam.

14 Et invenit in templo venditores boum, et ovium, et columbarum, et nummularios sedentes.

15 Factoque flagello e funiculis, omnes ejecit e templo, et oves et boves; et argentariorum nummulos effudit, mensasque subvertit.

16 Et columbarum vendoribus dixit, Tollite hinc ista: ne facite domum Patris mei domum mercatus.

17 Recordati sunt autem ejus discipuli scriptum esse, Zelus domûs tuae exedit me.

18 Responderunt ergo Judæi, et dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quod ista facis?

19 Respondit Jesus, et dixit eis, Destruite templum hoc, et intra triduum excitabo illud.

20 Dixerunt ergo Judæi, Quadragesima et sex annis aedificatum est templum istud, et tu triduo illud excitabis?

21 At ille loquebatur de templo corporis sui.

22 Postquam ergo suscitatus fuit ex mortuis, recordati sunt ejus discipuli quod hoc sibi dixisset, et crediderunt Scripturae, et sermoni quem Jesus dixerat.

23 Quum autem esset Hierosolymis in pascha, in festo, multi crediderunt in nomen ejus, conspicientes signa quae edebat.

24 Ipse autem Jesus non credebat eis seinetipsum, eo quod nosset omnes :

25 Nec opus esset ut quisquam ei testaretur de homine : ipse enim sciebat quid esset in homine.

CAP. III.

ERAT autem quidam ex Pharisaeis, cui nomen erat Nicodemus ex primoribus Iudeorum :

2 Hic venit ad Jesum nocte, et dixit ei, Rabbi, scimus te a Deo venisse doctorem : nemo enim potest haec signa edere quae tu edis, nisi Deus sit cum eo.

3 Respondit Jesus, et dixit ei, Amen, amen, dico tibi, nisi quis genitus sit iterum, non potest videre regnum Dei.

4 Dicit ei Nicodemus, Quomodo potest homo gigni qui sit senex ? num potest in uterum matris suae secundum introire, et gigni ?

5 Respondit Jesus, Amen, amen, dico tibi, nisi quis fuerit genitus ex aqua et Spiritu, non potest introire in regnum Dei.

6 Quod genitum est ex carne, caro est : et quod genitum est ex Spiritu, spiritus est.

7 Ne mireris me dixisse tibi, Oportet vos iterum gigni.

8 Ventus quo vult spirat, et sonum ejus audis, sed nescis unde veniat, et quo vadat : ita est quisquis genitus est ex Spiritu.

9 Respondit Nicodemus, et dixit ei, Quomodo possunt haec fieri ?

10 Respondit Jesus, et dixit ei, Tu es doctor ille Israelis, et haec non nosti ?

11 Amen, amen, dico tibi, quod scimus loquimur, et quod vidimus testimur : sed testimonium nostrum non recipitis.

12 Si terrena dixi vobis, et non creditis ; quomodo, si dixerim vobis coelestia, creditis ?

13 Nullus enim ascendit in celum, nisi qui descendit e celo, nempe Filius hominis qui est in celo.

14 Prout autem Moses extulit serpentem in deserto, ita extollit operet Filium hominis :

15 Ut quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

16 Ita enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam.

17 Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut damnet mundum, sed ut servetur mundus per eum.

18 Qui credit in eum non condemnatur : qui vero non credit, jam condemnatus est ; quia non credidit in nomen unigeniti Filii Dei.

19 Haec est autem condemnatio, quod Lux venit in maudum, sed dilexerunt homines potius tenebras quam lucem ; quia sunt eorum mala opera.

20 Quisquis enim quae mala sunt agit, odit lucem, nec venit ad lucem, ne arguantur opera ipsius :

21 Qui vero dat operam veritati, venit ad lucem ; ut manifesta fiant facta ipsius, quod secundum Deum facta fuerint.

22 ¶ Postea venit Jesus et discipuli ejus in Iudeae territorium : et illuc degebat cum eis, et baptizabat.

23 Baptizabat autem etiam Joannes in Aenon prope Salim, quoniam aquae multae erant illuc, et veniebant ac baptizabantur.

24 Nondum enim conjectus fuerat Joannes in carcerem.

25 Orta est igitur quaestio quibusdam ex discipulis Joannis cum Iudeis de purgatione.

26 Veneruntque ad Joannem, et dixerunt ei, Rabbi, is qui tecum erat apud trajectum Jordanis, cui tu testimonium dedisti, ecce baptizat, et oinnes veniunt ad eum.

27 Respondit Joannes, et dixit, Homo non potest recipere quicquam, nisi fuerit ei datum e celo.

28 Vos ipsi mihi testes estis me dixisse, Non sum ego Christus, sed missus sum qui apparerem coram eo.

29 Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi, qui stat et audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi: hoc ergo gaudium nuncum impletum est.

30 Illum oportet crescere, me vero minui.

31 Qui superiore venit, supra omnes est: qui e terrâ est, terrenus est, et terrena loquitur; qui e coelo venit, supra omnes est.

32 Et quod vidit et audivit, hoc testatur: sed testimonium ejus nemo recipit.

33 Qui recipit eum testimonium, is obsignavit Deum veracem esse.

34 Nam *is demum*, quem misit Deus, verba Dei loquitur: non enim *huic* admetitur Deus Spiritum.

35 Pater diligit Filium, et omnia dedit ei in inanum.

36 Qui credit in Filium, habet vitam aeternam; qui vero non obtemperat Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

CAP. IV.

UT ergo cognovit Dominus Pharisaeos audisse ipsum plures discipulos facere et baptizare quam Ioaunem,

2 (Quanquam Jesus ipse non baptizabat, sed discipuli ejus,)

3 Reliquit Iudeam, et abiit rursum in Galilaeam.

4 Oportebat autem eum transire per Samariam.

5 Venit ergo in urbem Samariae quae dicitur Sichar, juxta praedium quod dedit Jacobus Josepho filio suo.

6 Erat autem ibi fons Iacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, ita sedit ad fontem; hora enim erat quasi sexta.

7 Venit mulier Samaritana ut hauriret aquam: dicit ei Jesus, Da mihi potum.

8 Nam discipuli ejus abierant in urbem, ut cibos emerent.

9 Dicit igitur ei mulier illa Samaritana, Quomodo tu, Judaeus quum

sis, potum a me possis quae sum inuiler Samaritana? (non enim utuntur Iudei Samaritanis.)

10 Respondit Jesus et dixit ei, Si noscens donum illud Dei, et quis sit ille qui dicit tibi, Da mihi potum, tu petiisses ab eo, et dedisset tibi aquam vivam.

11 Dicit ei mulier, Domine, neque quo haurias habes, et puteus profundus est; unde ergo habes aquam illam vivam?

12 Num tu major es patre nostro Jacobo, qui dedit nobis hunc puteum, ex quo ipse bibit, et filii ejus, et ejus pecora?

13 Respondit Jesus, et dixit ei, Quisquis bibit ex aquâ istâ, sitiet rursus;

14 Quisquis autem biberit ex aquâ illâ quam ego ci dabo, non sitiet in aeternum; sed aqua illa quam ego dabo ei, fact in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.

15 Dicit ei mulier, Domine, da mihi aquam istam, ut non sitiam, neque veniam hue ad hauriendum.

16 Dicit ei Jesus, Vade, voca virum tuum, et veni hue.

17 Respondit mulier, et dixit ei, Non habeo virum. Dicit ei Jesus, Bene dixisti, Non habeo virum:

18 Quinque enim viros habuisti; et nunc quem habes, non est tuus vir: hoc vere dixisti.

19 Dicit ei mulier, Domine, video te prophetam esse.

20 Patres nostri in hoc monte adoraverunt: et vos dicitis, Hierosolymis esse locum illum ubi oporteat adorare.

21 Dicit ei Jesus, Mulier, crede mihi, venit tempus, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem.

22 Vos adoratis quod nescitis; nos adoramus quod scimus: quia salus ex Iudeis est.

23 Sed venit hora, et nunc est quum veri adoratores adorabunt Patrem spiritu ac veritate: etenim Pater tales quaerit qui ipsum adorem.

24 Deus est Spiritus: et qui adorant eum, oportet ut spiritu ac veritate adorent.

25 Dicit ei mulier, Scio Messiam venturum (qui dicitur Christus); quum venerit ille, nobis annunciat omnia.

26 Dicit ei Jesus, Ego *is sum*, qui loquor tibi.

27 Interea vero venerunt ejus discipuli, et mirati sunt quod cum muliere loqueretur: nemo tamen dixit, Quid quaeris? aut, Quid loqueris eum ea?

28 Reliquit ergo hydriam suam mulier, et abiit in urbem, dixitque ejus loci hominibus,

29 Venite, videte hominem qui dixit mihi quaecunque feci: num iste est Christus ille?

30 Exierunt ergo ex urbe, et venerunt ad eum.

31 ¶ Interim autem rogabant eum discipuli, dicentes, Rabbi, come de.

32 Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo quo vescar, quem vos non nosten.

33 Dicebant ergo discipuli alii ad alios, Num quis attulit ei quo vesce retur?

34 Dicit eis Jesus, Esca mea est exequi voluntatem ejus qui misit me, et perficere ipsius opus.

35 Nonne vos dicitis, Adhuc quadris mestr spatiū superest, et messis erit? Ecce, dico vobis, attollite oculos vestros, et spectate regiones; nam aliae jam sunt ad messem.

36 Qui autem metit, mercedem accipit, et cogit fructum in vitam aeternam: ut et qui seminat, simul gaudeat, et qui metit.

37 Nam in hoc dictum illud verum est, Alius est qui seminat, et aliis qui metit.

38 Ego misi vos ad *id* metendum in quo vos non laborastis: alii labo raverunt, et vos in labores eorum introistis.

39 ¶ Ex urbe autem illâ multi Samaritanorum crediderunt in eum propter sermonem mulieris illius, testantis

ac dicentis, Certè dixit mihi omnia quae feci.

40 Quum ergo venissent ad eum Samaritani, rogârunt eum ut apud ipsos maneret; et mansit ibi duos dies.

41 Ac multo plures crediderunt propter sermonem ipsius.

42 Et illi mulieri dicebant, Non amplius propter tuos sermones credimus: ipsi enim audivimus, et scimus hunc esse verè Servatorem illum mundi, Christum.

43 ¶ Duobus autem post diebus exiit inde, et abiit in Galilaeam.

44 Ipse enim Jesus testatus fuerat, Prophetam in suâ patriâ honorem non habere.

45 Quum ergo venisset in Galilaeam, exceperunt eum Galilaei, quum omnia vidissent quae fecerat Hierosolymis in festo: nam et ipsi venerant ad festum.

46 ¶ Venit igitur Jesus rursum Cana, oppidum Galilaeae, ubi fecerat ex aquâ vinum. Erat autem in urbe Capernaumo regius quidam, cuius filius aegrotabat.

47 Is quum audisset Jesum venisse ex Iudeâ in Galilaeam, abiit ad eum, et eum rogavit ut descenderet ac sanaret suum filium: erat enim moribundus.

48 Dicit ergo Jesus ei, Nisi signa et miracula videritis, non credetis.

49 Dicit ei regius ille, Domine, deseende priusquam moriatur puerulus meus.

50 Dicit ei Jesus, Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixerat ei Jesus; et profectus est.

51 Jam autem eo descendente, servi occurserunt ei, et annunciarerunt, dicentes, Filius tuus vivit.

52 Percontatus est ergo ab eis horam quam inclius habuerat: et dixerant ei, Heri circiter horam septimam dimisit eum febris.

53 Agnovit ergo pater *id factum esse* illâ ipsâ horâ, quâ dixerat ei Jesus, Filius tuus vivit: et credidit ipse, ac domus ejus tota.

54 Hoc rursus, *id est* secundum signum edidit Jesus, quum venisset ex Iudeam in Galilaeam.

CAP. V.

POST haec erat festum Iudeorum, et ascendit Jesus Hierosolymam.

2 Est autem Hierosolymis ad *portam* pecuarium piscina, quae nominatur Iudeice Bethesda, quinque porticus habens.

3 In his jacebat multitudo magna aegrotorum, caecorum, claudorum, aridorum, exspectantium aquae motu.

4 Angelus enim descendebat certo momento in piscinam, et turbabat aquam: itaque qui primus ingressus erat post aquae turbationem, sanus siebat a quoconque detineretur morbo.

5 Erat autem quidam illuc tricesimum octavum annum agens in morbo.

6 Hunc quum vidisset Jesus jacentem, et cognovisset eum jam multum temporis egisse *in morbo*, dicit ei, Cupis sanus fieri?

7 Respondit ei aegrotus ille, Domine, non habeo qui, quum turbata fuerit aqua, immittat me in piscinam: sed interim dum ego venio, alius ante me descendit.

8 Dicit ei Jesus, Surge, attolle grabbatum tuum, et ambula.

9 Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabbatum suum, et ambulabat: erat autem sabbatum die illo.

10 Iudei ergo dicebant ei qui curatus fuerat, Sabbatum est, non licet tibi attollere grabbatum.

11 Respondit eis, Qui me sanum fecit, is mihi dixit, Attolle grabbatum tuum, et ambula.

12 Interrogaverunt cum ergo, Quis ille est qui dixit tibi, Attolle grabbatum tuum, et ambula?

13 Is autem qui sanatus fuerat nesciebat quis esset: Jesus enim evaserat e turbâ quae erat in illo loco.

14 Postea invenit eum Jesus in

templo, et dixit ei, Ecce, sanus factus es: ne pecca amplius, ut nequid deterius tibi fiat.

15 Abiit homo ille, et nunciavit Iudeis Jesum esse a quo sanatus fuerat.

16 Ac propterea persecabantur Iudei Jesum, et studebant eum trucidare, quod ista fecisset sabbato.

17 Jesus autem respondit eis, Pater meus usque adhuc operatur, et ego operor.

18 Propterea ergo magis studebant eum Iudei trucidare, quia non solùm solvisset sabbatum, sed et Deum dixisset patrem suum, aequalem se faciens Deo.

19 Respondit ergo Jesus, et dixit eis, Amen, amen, dico vobis, non potest Filius a semetipso operari, *id est* nisi viderit Patrem operantem: quaecunque enim ille facit, hacc etiam Filius pariter facit.

20 Pater enim amat Filium, et omnia monstrat ei quae ipse facit: et opera istis majora monstrabit ei, ut vos miremini.

21 Sicut enim Pater suscitat mortuos et vivificat, ita et Filius quos vult vivificat.

22 Nec enim Pater judicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio:

23 Ut omnes honorent Filium, prout honorant Patrem: qui non honorat Filium, non honorat Patrem, ut qui miscrit eum.

24 Amen, amen, dico vobis, qui sermonem meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam aeternam, et in condemnationem non veniet: sed transivit a morte in vitam.

25 Amen, amen, dico vobis, adventat tempus, et nunc est, quum mortui audient vocem Filii Dei; et qui audierint, vivent.

26 Sicut enim Pater habet vitam in seipso, sic dedit et Filio habere vitam in seipso.

27 Et auctoritatem ei dedit etiam iudicium exercendi, quatenus Filius hominis est.

28 Ne hoc miramini; nam veniet hora, quā omnes qui in monumentis sunt audient vocem ejus;

29 Et prodibunt, qui bona fecerint in resurrectionem vitae; qui verò mala egerint, in resurrectionem condemnationis.

30 Non possum ego a meipso facere quicquam: prout audio, judico: et judicium meum justum est; quia non quaero voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, *id est*, Patris.

31 Si ego testor de meipso, testimonium meum non est idoneum.

32 Alius est qui testatur de me, et scio firmum esse testimonium quod testatur de me.

33 Vos misistis ad Joannem, et *is* testimonium dedit veritati.

34 Ego autem ab homine testimonium non capto: sed haec dico ut vos servemini.

35 Ille erat lucerna ardens et lūcens: vos autem voluistis ad momentum exsultare ejus luce.

36 At ego testimonium habeo manus *testimoniis* Joannis: opera enim quae dedit mihi Pater ut ea perficerem, ipsa, *inquam*, opera quae ego facio, tantur de me, quòd Pater miserit me.

37 Et qui misit me Pater, ipse testatus est de me: neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis.

38 Et sermonem ejus non habetis in vobis manentem; quia quem misit ille, huic vos non creditis.

39 Scrutamini Scripturas, quia vos videmini vobis in ipsis vitam aeternam habere: et illae sunt quae tantur de me.

40 Sed non vultis venire ad me, ut vitam habeatis.

41 Gloriam ab hominibus non capto.

42 Sed vos novi charitatem Dei non habere in vobis.

43 Ego veni nomine Patris mei, nec recipitis me: si venerit alius nomine suo, illum recipietis.

44 Quomodo vos p̄t testis credere, quum gloriam alii ab aliis captetis, et gloriam illam quae a solo Deo proficitur non quaeratis?

45 Ne putate me accusatum vos apud Patrem: est qui accuset vos Moses, in quo vos speratis.

46 Si enim crederetis Mosi, crederetis mihi: nam ille de me scripsit.

47 Quòd si scriptis illius non creditis, quomodo verbis meis creditis?

CAP. VI.

POST haec abiit Jesus trans mare Galilaeæ, *quod est* Tiberiadis.

2 Et sequebatur eum turba multa, quia videbant cjs signa quae edebat in aegrotis.

3 Subiit verò in montem Jesus, et ibi sedit cum discipulis suis.

4 Propè autem erat pascha, festum Iudeorum.

5 Quuni ergo sustulisset oculos Jesus, et conspexisset multam turbam ad se venire, dicit Philippo, Unde ememus panes ut isti vescantur?

6 (Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat quid esset facturus.)

7 Respondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes non sufficerint eis, ut singuli eorum paululum quiddam accipiānt.

8 Dicit ei unus ex discipulis ejus, *nempe* Andreas, frater Simonis Petri,

9 Est hic puerulus quidam qui habet quinque panes hordeaceos et duos pisciculos: sed haec quid sunt inter tamen multos?

10 Dixit autem Jesus, Facite ut iſti discubant. Erat autem gramen multum in eo loco. Discubuerunt ergo viri illi numero quasi quinques mille.

11 Accepit autem panes illos Jesus, et actis gratis distribuit discipulis, discipuli verò discubentibus: similiter etiam ex pisciculis illis quantum volebant.

12 Ut autem expleti sunt, dixit Je-

K*

sus discipulis suis, Cogite quae superfuerunt fragmenta, ne quid pereat.

13 Coegerunt ergo, et impleverunt duodecim cophinos fragmentis ex quinque illis panibus hordeacis, quae superfuerant iis qui comedenterant.

14 Illi ergo, quum vidissent signum quod Jesus ediderat, dicebant, Hie est verè propheta ille qui venturus erat in mundum.

15 Jesus ergo, quum nōsset venturos, et se abrepturos ut se facerent regere, secessit rursus in montem solus ipse.

16 ¶ Ut autem serum *diei* factum est, descendenterunt discipuli ejus ad mare.

17 Etingressi navigium ibant trans mare Capernaum versus; jam autem erant tenebrae, nec venerat ad eos Jesus.

18 Et mare, vento magno flante, insurgebat.

19 Proiecti verò quasi stadia vinti-quinque aut triginta, conspicunt Jesum ambularem super mare, et appropinquantem navi; et timuerunt.

20 Ille vero dixit eis, Ego sum, ne timete.

21 Cupidè ergo receperunt eum in navigium; et statim navigium pervenit ad regionem in quam ibant.

22 ¶ Postero die, turba quae substiterat eis mare, quum vidisset illic non fuisse aliud navigiolum nisi unum illud in quod ingressi fuerant discipuli ejus, et Jesum non introisse cum discipulis suis in navigium, sed solos ejus discipulos abiisse:

23 (Alia verò navigiola Tiberiade venerunt prope locum illum ubi comedenter panem, posteaquam gratias egisset Dominus:)

24 Quum igitur, *inquam*, vidisset turba Jesum illuc non esse, neque discipulos ejus, ingressi sunt et ipsi in navigia, et venerunt Capernaum, quaerentes Jesum.

25 Et eo invento trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc pervenisti?

26 Respondit eis Jesus, et dixit, Amien, amen, dico vobis, quaeritis me, non quia vidistis signa, sed quia comedistis panes illos, et saturati es-tis.

27 Operemini non cibo qui perit, sed cibo illi qui permanet in vitam aeternam, quem Filius hominis dabit vobis: hunc enim Pater obsignavit, *id est*, Deus.

28 Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus ut operemur operibus Dei?

29 Respondit Jesus, et dixit *cis*, Hoc illud est opus Dei, ut credatis in *eum* quem ille misit.

30 Dixerunt ergo ei, Quod ergo tu signum edis, ut videamus et credamus tibi? quid operaris?

31 Patres nostri comedenterunt illud manna in deserto illo: sieut scriptum est, Panem coelestem dedit eis ves-cendum.

32 Dixit ergo eis Jesus, Amien, amen, dico vobis, nequaquam Moses dedit vobis panem illum coelestem; sed Pater meus dat vobis panem il-lum coelestem verum.

33 Panis enim ille Dei is est qui de coelo descendit, et dat vitam mundo.

34 Dixerunt ergo ei, Domine, da nobis semper panem istum.

35 Dixit autem eis Jesus, Ego sum panis ille vitae: qui venit ad me nequaquam esuriet; et qui credit in me non sitiet unquam.

36 Sed dixi vobis, vos etiam vidisse me, et non credere.

37 Quicquid dat mihi Pater, ad me veniet; et eum qui venit ad me nequaquam ejecerim foras:

38 Quia descendit e coelo, ut ex-separ non voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me.

39 Haec est autem voluntas ejus qui misit me, *id est*, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die.

40 Haec est autem voluntas ejus, qui misit me, ut omnis qui conspiciat Filium, et eredit in eum. habeat vi-

tam aeternam: et suscitem ipsum ego ultimo illo die.

41 Murinurabant ergo Judaei de eo, quia dixerat, Ego sum panis ille qui e coelo descendit.

42 Et dicebant, Nonne hic est Jesus, filius ille Josephi, cuius nos novimus patrem et matrem? quomodo ergo dicit iste, E coelo descendisti?

43 Respondit ergo Jesus, et dixit eis, Ne murmurate inter vos.

44 Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: et ego suscitem ipsum ultimo illo die.

45 Scriptum est in prophetis, Et erunt omnes docti a Deo. Quisquis ergo audivit a Patre, et didicit, venit ad me.

46 Non quod Patrem viderit quisquam, nisi is qui est a Dco; hic vidi Patrem.

47 Amen, amen, dico vobis, qui credit in me habet vitam aeternam.

48 Ego sum panis ille vitae.

49 Patres vestri comedenter manna in deserto, et mortui sunt.

50 Hic est panis ille qui e coelo descendit, ut qui eo vescitur, non moriatur.

51 Ego sum panis ille vivificus qui e coelo descendit. Siquis ederit ex hoc pane, vivet in aeternum: panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita.

52 Pugnabant ergo Judaei alii adversus alios, dicentes, Quonodo potest hic nobis carnem suam dare ad vescendum?

53 Dixit ergo eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, nisi ederitis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

54 Qui edit carnem meam, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam; et ego suscitabo ipsum in ultimo illo die.

55 Caro enim mea verè est cibus, et sanguis meus verè est potus.

56 Qui edit meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in eo.

57 Sicut misit me vivens ille Pater,

et ego vivo per Patrem: ita etiam qui ederit me, vivet ipse quoque per me.

58 Hic est panis ille qui de coelo descendit: non prout comedenter patres vestri manna, et mortui sunt: qui ederit hunc panem, vivet in aeternum.

59 Haec dixit in synagogâ, quum doceret in urbe Caperunaumo.

60 Multi ergo ex discipulis ejus his auditis dixerunt, Durus est hic sermo: quis potest eum audire?

61 Sciens autem Jesus apud se discipulos suos de hoc murmurare, dixit eis, Hocce vos offendit?

62 Quid si igitur spectaveritis Filium hominis ascendentem eò ubi erat priùs?

63 Spiritus est id quod vivificat; caro non prodest quicquam: verba quae ego loquor vobis, spiritus sunt et vita sunt.

64 Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim a principio Jesus quinam essent qui non credebant, et quis eum proditus esset.

65 Et dicebat, Propterea dixi vobis neminem posse venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.

66 Ex eo tempore multi discipulorum ejus pedem retulerunt, nec amplius cum eo versabantur.

67 Dixit ergo Jesus duodecim illis, Num et vos vultis abire?

68 Respondit ergo ei Simon Petrus, Domine, ad quem abibimus? verba vitae aeternae habes:

69 Et nos credidimus, et scimus te esse Christum illum Filium Dei viventis.

70 Respondit eis Jesus, Nonne ego vos duodecim elegi, et tamen unus ex vobis est diabolus?

71 Loquebatur autem de Judâ Simonis filio Iscariotâ; futurum enim erat ut hic proderet eum, quum esset unus ex illis duodecim.

CAP. VII.

VERSABATUR autem Jesus post haec in Galilæâ: solebat

enim in Iudeac versari, quia studebant eum Iudei trucidare.

2 Propè autem erat festum Iudeorum Scenopegia.

3 Dixerunt igitur ad eum fratres ejus, Digredere hinc, et vade in Iudeam, ut tui quoque discipuli spectent opera tua quae facis.

4 Nemo enim in occulto facit aliquid, et quaerit ipse celebris esse: si haec facis, patefacito te ipsum mundo.

5 Nam ne fratres quidem ejus credebant in eum.

6 Dicit ergo eis Jesus, Tempus meum nondum adest: tempus autem vestrum semper est paratum.

7 Non potest mundus vos odisse: me autem odit, quoniam ego testor de eo, opera ejus mala esse.

8 Vos ascendite ad hos dies festos: ego nondum ascedo ad festum, quia tempus meum nondum expletum est.

9 Haec autem quum eis dixisset, mansit in Galilæâ.

10 ¶ Ut ascenderunt autem fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad festum, non manifestè, sed velut in occulto.

11 Iudei ergo quaerebant eum in festo, et dicebant, Ubi est ille?

12 Et mussitatio multa erat in turbâ de eo: alii quidem dicebant, Vir bonus est; alii verò dicebant, Non, sed turbam seducit.

13 Nullus tamen palam loquebatur de eo, propter metum Iudeorum.

14 ¶ Festo autem illo jam medio ascendit Jesus in templum, ac docebat.

15 Et mirabantur Iudei, dicentes, Quomodo iste literas novit, quum eas non didicerit?

16 Respondit eis Jesus, et dixit, Mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me.

17 Si quis voluerit quod ille vult facere, cognoscet de doctrinâ, utrum ex Deo sit, an ego a meipso loquar.

18 Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quaerit: qui autem quaerit gloriam ejus qui misit ipsum.

hic verax est, et injustitia in eo nostra est.

19 Nonne Moses dedit vobis legem, et tamen nemo ex vobis praestat legem? quid me studetis trucidare?

20 Respondit turba et dixit, Daemonium habes: quis te studet trucidare?

21 Respondit Jesus et dixit eis, Unum opus feci, et omnes miramini.

22 Attamen Moses dedit vobis circumcisonem (non quod ex Mose sit, sed quia ex patribus), et sabbato circumciditis hominem.

23 Si circumcisionem accipit homo sabbato, ut non solvatur lex Moses, mihi indignanimi quod totum hominem sauum fecerim sabbato?

24 Ne judicate secundum speciem, sed justum illud iudicium ferte.

25 Dicebat ergo quidam ex Hierosolymitanis, Nonne hic est quem student trucidare?

26 At ecce, palam loquitur, et nihil ei dicunt: numnam verò cognoverunt primores hunc verè esse Christum illum?

27 Sed novimus unde hic sit: quum autem venerit ille Christus, nemo cognitus est unde sit.

28 Clamabat ergo Jesus in templo, docens ac dicens, Et me nôstis, et unde sim nôstis: et a meipso non veni, sed est verax qui misit me, quem vos non nôstis.

29 Ego verò novi eum, quia ab ipso sum, et ille me misit.

30 Studebant ergo eum prehendere: sed nemo injecit in eum manum, quia nondum venerat hora illa ipsius.

31 Multi verò ex turbâ erediderunt in eum, et dicebant, Christus, quum venerit, num signa plura edet iis quae iste edidit?

32 Audierunt Pharisei turbam istam murmurantem de eo, et miserunt Pharisei ac primarii sacerdotes ministros ut eum prehenderent.

33 Dixit ergo eis Jesus, Adhuc

Paulisper ero vobiscum: deinde abibo ad eum qui me misit.

34 Quaeretis me, nec invenietis: et ubi ego ero, eò vos non poteritis venire.

35 Dixerunt ergo Judaei inter se, Quò jam est iste profecturus, ut nos non inveniamus eum? num ad eos qui dispersi sunt inter Graecos profecturus est, et Graecos docaturus?

36 Quis est hic sermo quem dixit, Quaeretis me, et non invenietis: et ubi ego ero, vos non poteritis venire?

37 ¶ Ultimo autem die illo magno festi stetit Jesus, et clamavit, dicens, Siquis sitit, veniat ad me, et bibat.

38 Qui credit in me, sicut dixit Scriptura, flumina aquae vivae ex ventre ipsius fluent.

39 (Hoc autem dixit de Spiritu illo quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat Spiritus Sanctus, quia Jesus nondum erat glorificatus.)

40 Multi ergo e turbâ, quum audissent hunc sermonem, dicebant, Verè hic est propheta ille.

41 Alii dicebant, Hic est Christus ille. Quidam autem dicebant, Num enim e Galilæâ veniet ille Christus?

42 Nonne Scriptura dicit, ex semine Davidis, et ex vico Bethlehema, ubi erat David, venturum illum Christum?

43 Dissidium ergo ortum est in turbâ propter eum.

44 Quidam autem ex ipsis volebant eum prehendere: sed nemo iniecit in eum manus.

45 Venerunt ergo ministri ad primarios sacerdotes et Phariseos: qui dixerunt eis, Quare non adduxistis eum?

46 Responderunt ministri, Nunquam ita loquutus est homo ut homo iste.

47 Responderunt ergo eis Pharisei, Num et vos seducti estis?

48 Num quis ex primoribus cre-didit in eum, aut ex Phariseis?

49 Sed turba haec, quae non novit legem, exsecrabilis est.

50 Dicit eis Nicodemus, is qui ve-norat ad eum nocte, quum unus esset ex illis:

51 Num lex nostra condemnat quempiam, nisi priùs ex ipso audierit, et cognoverit quid faciat?

52 Responderunt et dixerunt ei, Num et tu Galilaeus es? scrutare, et scito ex Galilæâ prophetam non fuisse suscitatum.

53 Et profectus est unusquisque domum suam.

CAP. VIII.

JESUS autem profectus est in montem Olearum.

2 Et diluculo rursus adfuit in tem-plo; et totus populus venit ad eum, et sedens docebat eos.

3 Adducunt autem ad eum scribae et Pharisei mulierem in adulterio deprehensam: et quum statuissent eam in medio,

4 Dicunt ei, Praeceptor, haec mulier deprehensa est in ipso facto, quum moecharetur.

5 In lege verò Moses mandavit nobis ut tales lapidentur: tu ergo quid dicis?

6 Hoc autem dicebant tentantes eum, ut possent eum accusare. Jesus autem incurvatus deorsum, digito scribebat in terrâ.

7 Quum autem perseverarent eum interrogare, erexit se, et dixit eis, Qui vestrûm immunis est a peccato, pri-mus in eam jaciat lapidem.

8 Et rursu[m] incurvatus deorsum, scribebat in terrâ.

9 Ipsi verò quum haec audivissent, et a conscientia redarguerentur, singulatim alius post alium exibant, initio facto a senioribus usque ad ultimos: et relictus est solus Jesus, et mulier in medio stans.

10 Quum autem sese Jesus erexisset, et neminem consiperet praeter mulierem, dixit ei, Mulier, ubi sunt

illi tui accusatores? nemo te condemnavit?

11 Ipsa verò dixit, Nemo, Domine. Dixit autem ei Jesus, Nec ego te condemno: vade, et ne amplius pecca.

12 ¶ Rursum ergo Jesus eis loquutus est, dicens, Ego sum lux illa mundi: qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitae.

13 Pharisei igitur dixerunt ei, Tu de teipso testaris: testimonium tuum non est firmum.

14 Respondit Jesus, et dixit eis, Etiam si ego testor de meipso, firmum est testimonium meum; quia scio unde venerim, et quò vadam: vos autem nescitis unde venerim, et quò vadam.

15 Vos secundùm carnem judicatis: ego non judico quenquam.

16 Quod si etiam judicarem ego, judicium meum firmum esset: quia solus non sum, sed ego, et qui misit me Pater.

17 Sed et in lege vestrâ scriptum est, duorum hominum testimonium firmum esse.

18 Ego is sum qui testor de meipso, et testatur de me qui misit me Pater.

19 Dicebant ergo ei, Ubi est tuus ille Pater? Respondit Jesus, Neque me nōstis, neque Patrem meum: si me nōssetis, Patrem quoque meum nōssetis.

20 Haec verba loquutus est Jesus in gazophylacio, docens in templo: et nemo prehendit eum, quia nondum venerat illa ipsius hora.

21 ¶ Dixit ergo iterum eis Jesus, Ego vado, et quaeretis me, et in hoc peccato vestro moriemini: quò ego vado, vos non potestis venire.

22 Dicebant ergo Judaei, Num trucidabit seipsum, qui dicat, Quò ego vado, vos non potestis venire?

23 Tunc dixit eis, Vos ex locis infernis estis, ego sum ex supernis: vos ex hoc mundo estis, ego non sum ex hoc mundo.

24 Ideo vobis dixi, vos morituros in peccatis vestris: nam nisi credideritis me eum esse, moriemini in peccatis vestris.

25 Dixerunt ergo ei, Tu quis es? Tum dixit eis Jesus, Id quod a principio dico vobis.

26 Multa habeo quae de vobis loquar ac judicein; sed qui me misit, verax est; et ego quae audivi ab eo, haec loquor mundo.

27 Non cognoverunt eum de Patre sibi haec dicere.

28 Dixit ergo eis Jesus, Quin sustuleritis Filium hominis, tunc agnoscetis me eum esse, et a meipso nihil facere; sed prout docuit me Pater, haec loqui.

29 Nam qui me misit, mecum est: non reliquit me solum Pater, quia ego quae placita sunt ei facio semper.

30 Haec illo loquente multi crediderunt in eum.

31 ¶ Dicebat ergo Jesus iis Judaeis qui crediderant ipsi, Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.

32 Et cognoscetis veritatem, et veritas vos in libertatem vindicabit.

33 Responderunt ei, Semen Abrahami sumus, neque cuiquam servivimus unquam: quomodo tu dicas, Vos in libertatem vindicabimini?

34 Respondit eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, quisquis operam dat peccato, servus est peccati.

35 Servus autem non manet in domo perpetuò: filius manet perpetuò.

36 Itaque si vos Filius in libertatem vindicarit, verè liberi eritis.

37 Scio vos semen Abrahami esse, sed studetis me trucidare, quia sermo ille meus non habet locum apud vos.

38 Ego loquor quod vidi apud Patrem meum; et vos facitis quod vidi distis apud patrem vestrum.

39 Responderunt et dixerunt ei, Pater noster Abrahamus est. Dicit eis Jesus, Si filii Abrahami essetis, opera Abrahami faceretis.

40 Nunc autem studetis me trucidare, hominem qui veritatem vobis loquutus sum, quam audivi a Deo : hoc Abrahamus non fecit.

41 Vos facitis opera patris vestri. Itaque dixerunt ei, Nos ex scortatione non sumus geniti : unum Patrem habemus, *nempe* Deum.

42 Dixit ergo eis Jesus, Si Deus Pater vester esset, diligeritis me ; ego enim a Deo prodii et adsum : nec enim a meipso veni, sed ille me misit.

43 Quare loquutionem istam meam non agnoscitis ? *nempe* quoniam non potestis audire sermonem meum.

44 Vos ex patre diabolo estis, et cupiditates patris vestri vultis explere. Ille fuit homicida a principio, et in veritate non perstitit ; non est enim veritas in eo. Quotiescumque loquitur mendacium, de suo loquitur, quia mendax est, et pater ille mendacii.

45 Vos autem, quia ego veritatem dico non creditis mihi.

46 Quis ex vobis arguit me de peccato ? si veritatem dico, quare vos non creditis mihi ?

47 Qui ex Deo est, verba Dei audit ; propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

48 Responderunt ergo Judaei et dixerunt ei, Nonne bene dicimus te Samaritanum esse, et daemonium habere ?

49 Respondit Jesus, Ego daemonium non habeo ; sed honoro Patrem meum, et vos contumeliâ afficitis me.

50 Ego vero non quaero gloriam meam : est qui quaerat et judicet.

51 Amen, amen, dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non conspiciet in aeternum.

52 Dixerunt ergo ei Judaei, Nunc agnoscimus te daemonium habere. Abrahamus mortuus est, et prophetae : et tu dicas, Siquis sermonem meum servaverit, non gustabit mortem in aeternum.

53 Num tu major es patre illo nostro Abrahamo, qui mortuus est ?

etiam prophetae mortui sunt : quem tu te ipsum facis ?

54 Respondit Jesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est : Pater ille meus is est qui glorificat me, quem vos dicitis Deum vestrum esse.

55 Sed non nostis eum ; ego vero ipsum novi : et si dixero ipsum mihi non esse notum, ero similis vestri, *id est*, mendax : sed eum novi, et sermonem ejus servo.

56 Abrahamus pater ille vester gestivit ut videret diem istum meum ; et vidit, ac gavisus est.

57 Dixerunt igitur ei Judaei, Quinquaginta annos nondum habes, et Abrahamum vidisti ?

58 Dixit eis Jesus, Amen, amen, dico vobis, priusquam Abrahamus existaret, ego sum.

59 Sustulerunt ergo lapides ut jacerent in eum : Jesus autem occultavit se, et exivit e templo, quum transivisset per medios ipsos : et ita præteriit.

CAP. IX.

IDRAETERIENS autem vidit quandam caecum a nativitate.

2 Et interrogaverunt eum discipuli ejus, dicentes, Rabbi, quis peccavit, iste, an parentes ejus, ut caecus nasceretur ?

3 Respondit Jesus, Neque iste peccavit, neque parentes ejus, *ut caecus nasceretur* ; sed *caecus natus est*, ut opera Dei manifesta fiant in eo.

4 Oportet me vacare operibus ejus qui misit me, donec dies est : veniet nox, quum nemo potest operari.

5 Quamdiu fuero in mundo, Lux sum mundi.

6 Hoc quum dixisset, spuit humi, et fecit lutum ex sputo, et illevit lumen oculis caeci ;

7 Dixitque ei, Vade, ablue oculos in piscinâ Siloam, quod est, si interpreteris, Missus. Abiit ergo, et abluit oculos, rediitque videns.

8 Vicini ergo, et qui prius viderant eum caecum esse, dicebant, Nonne hic est qui scdebat et mendicabat ?

9 Alii dicebant, Hic est; alii verò, Similis est ei. Ille verò dicebat, Ego sum.

10 Dixerunt ergo ci, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

11 Respondit ille, et dixit, Quidam qui dicitur Jesus lumen fecit, et illevit *illud* oculis meis, et dixit mihi, Vade ad piscinam Siloam, et ablue oculos: ut autem abii et ablui oculos, vidi.

12 Dixerunt ergo ei, Ubi est ille? Ait, Nescio.

13 ¶ Adducunt eum ad Pharisaeos, eum, *inquam*, qui olim caecus fuerat.

14 Erat autem sabbatum, quum lumen faceret Jesus, et aperiret oculos ejus.

15 Rursus ergo interrogârunt eum etiam Pharisei, quomodo videndi facultatem esset adeptus. Ille verò dixit eis, Lumen imposuit oculis meis, et ablui oculos, et video.

16 Dicebant ergo ex Pharisaieis quidam, Homo iste non est a Deo; nam sabbatum non servat. Alii dicebant, Quomodo potest quispiam peccator talia signa edere? Et dissidium erat inter eos.

17 Rursus dicunt caeco, Tu quid dicas de ipso, quòd aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Certè propheta est.

18 Non crediderunt ergo Judaei de eo quòd caecus fuisset, et videndi facultatem esset adeptus, usquequo vocârunt ejus parentes, ejus, *inquam*, qui videndi facultatem fuerat adeptus.

19 Et interrogaverunt eos, dicentes, Hiccine est filius ille vester, quem vos dicitis caecum natum esse? quomodo ergo nunc videt?

20 Responderunt eis parentes ejus, et dixerunt, Scimus hunc esse filium illum nostrum, et caecum natum esse:

21 Quomodo verò nunc videat nescimus; aut quis ejus aperuerit oculos nos nescimus: ipse aetatem habet, ipsum interrogate, ipse de se loquetur.

22 Haec dixerunt parentes ejus, quòd timerent Judaeos: jam enim constituerant Judaei, ut si quis eum confiteretur esse Christum, synagogâ nioveretur.

23 Propterea parentes ejus dixerunt Aetatem habet, ipsum interrogate.

24 Secundò ergo vocârunt hominem qui fuerat caecus, et dixerunt ei, Tribue gloriam Deo; nos hunc hominem scimus peccatorem esse.

25 Respondit igitur ille, et dixit, An peccator sit nescio: unum scio; me, quum caecus fuerim, nunc videre.

26 Dixerunt autem ei rursus, Quid fecit tibi? quomodo aperuit oculos tuos?

27 Respondit eis, Jam vobis dixi, et non audistis: cur iterum vultis audire? num et vos fieri vultis ipsius discipuli?

28 Itaque conviciati sunt ei, et dixerunt, Tu discipulus illius es: nos autem Mosis discipuli sumus.

29 Nos scimus Deum esse locutum Mosi: hic autem unde sit nescimus.

30 Respondit ille, et dixit eis, At enim istud mirum est, quòd vos nesciatis unde sit, et *tamen* aperuit meos oculos.

31 Scimus autem quòd Deus peccatores non audiat: sed si quis Dei cultor est, et facit quod ille vult, ille hunc audit.

32 Ab seculo non est auditum aliquem aperuisse oculos ejus qui caecus natus fuerit.

33 Nisi esset hic a Deo, non posset *tales* quicquam facere.

34 Responderunt et dixerunt ei, Tu in peccatis natus es totus, et tu doces nos? Et ejecerunt eum foras.

35 Audivit Jesus eum ejectum foras; et eum nactus, dixit ei, Tunc credis in Filium Dei?

36 Respondit ille, et dixit, Quis est, Domine, ut credam in eum?

37 Dixit autem ei Jesus, Et vidi te eum, et is est qui loquitor tecum.

38 At ille ait, Credo, Domine. Et adoravit eum.

39 Et dixit Jesus, Ad judicium exercendum ego in hunc mundum veni: ut qui non vident, videant; et qui vident, caeci fiant.

40 Audierunt autem haec quidam ex Pharisaeis qui cum ipso erant, et dixerunt ei, Num et nos caeci sumus?

41 Dixit eis Jesus, Si caeci essetis, non haberetis peccatum: nunc verò dicitis, Videmus: itaque peccatum vestrum manet.

CAP. X.

A MEN, amen, dico vobis, qui non ingreditur per ostium in caulam ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro.

2 Qui verò ingreditur per ostium, pastor est ovium.

3 Huic aperit janitor, et oves vocem ejus audiunt: et suas oves vocat nominativum, et educit eas.

4 Quumque suas oves emiserit, antegreditur eas: et oves eum sequuntur, quia nōrunt vocem ejus.

5 Alienum autem nequaquam sequuntur, sed fugient ab eo; quia non nōrunt vocem alienorum.

6 Hanc similitudinem dixit eis Jesus. Illi verò non cognoverunt quenaam illa essent quae loquebatur eis.

7 ¶ Jesus ergo rursum dixit eis, Amen, amen, dico vobis, ego sum ostium illud ovium.

8 Quotquot ante me venerunt, fures sunt et latrones: sed oves non auscultarunt eos.

9 Ego sum illud ostium: per me quis introierit, servabitur; et ingreditur, et egredietur, et pascua inventiet.

10 Fur non venit nisi ut furetur, et mactet ac perdat oves: ego veni ut vitam habeant, et abundant.

11 Ego sum pastor ille bonus: bonus pastor animam suam deponit pro ovibus.

12 Mercenarius autem, et qui non

est pastor, cuius non sunt oves propriae, videns lupum venientem, relinquit oves, et fugit: lupus autem eas rapit, et dispergit ovile:

13 Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non est illi cura ovium.

14 Ego sum pastor ille bonus, et agnosco meas, et agnoscor a meis.

15 Prout novit me Pater, ita et ego novi Patrem; et animam meam depono pro ovibus.

16 Alias etiam oves habeo, quae non sunt ex hac caula: illas quoque oportet me adducere; nam vocem meam audient: fietque unus grex, et unus pastor.

17 Propterea Pater me diligit, quia ego depono animam meam ut eam rursus assumam.

18 Nemo tollit eam a me, sed ego depono eam per me ipsum: potestatem habeo deponendi eam, et potestatem habeo rursus eam assumendi. Hoc mandatum accepi a Patre meo.

19 Dissidium igitur rursum ortum est inter Judaeos propter istos sermones.

20 Dicebant autem multi eorum, Daemonium habet, et insanit: quid eum auditis?

21 Alii dicebant, Haec verba non sunt daemoniaci: num daemonium potest caecorum oculos aperire?

22 ¶ Facta sunt autem encaenia Hierosolymis, et hiems erat.

23 Et ambulabat Jesus in templo in portico Solomonis.

24 Cinixerunt igitur eum Judaei, et dixerunt ei, Quousque animam nostram suspendis? Si tu es Christus ille, dic nobis aperte.

25 Respondit eis Jesus, Duxi vobis, nec creditis: opera quae ego facio in nomine Patris mei, haec testantur de me.

26 Sed vos non creditis, non enim estis ex ovibus illis meis, sicut dixi vobis.

27 Oves illae meae vocem meam audiunt, et ego eas agnosco, et sequuntur me.

28 Et ego vitam aeternam do eis, nec peribunt in aeternum, neque rapiet eas quisquam e manu mea.

29 Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus est: neque quisquam potest eas eripere e manu Patris mei.

30 Ego et Pater unum sumus.

31 Sustulerunt ergo rursum lapis- des Judaci, ut eum lapidarent.

32 Respondit eis Jesus, Multa bona opera exhibui vobis ex Patre meo: propter quod illorum operum me lapidatis?

33 Responderunt ei Judaei, dicen- tes, Ob bonum opus non lapidamus te, sed ob blasphemiam, id est, quia tu, homo quum sis, facis te ipsum Deum.

34 Respondit eis Jesus, Nonne, scriptum est in lege vestra, Ego dixi, dili estis?

35 Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest solvi Scriptura;

36 Mene, quem Pater sanctificavit et misit in mundum, vos dicitis blasphemare, quia dixi, Filius Dei sum?

37 Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi:

38 Sin verò illa facio, etiamsi mihi non credatis, operibus tamen credite; ut cognoscatis et credatis Patrem in me esse, et me in eo.

39 Rursus ergo studebant eum prehendere: sed exivit ex eorum manu.

40 Abiitque rursus ad trajectum Jordanis, in eum locum ubi primùm fuerat Joannes, quum baptizaret, mansitque illuc.

41 Multi autem veniebant ad eum, et dicebant, Joannes quidem signum nullum edidit: quaecunque autem de isto dixit, vera erant.

42 Et multi illuc crediderunt in eum.

CAP. XI.

AEGROTABAT autem quidam nomine Lazarus a Bethaniā, ex vico Mariae et Martha sororis ipsius.

2 (Maria autem ea erat quae unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis; enjus frater Lazarus aegrotabat.)

3 Miserunt ergo sorores ejus ad ipsum, dicentes, Domine, ecce, is quem amas, aegrotat.

4 Jesus autem, hoc audito, dixit, Morbus iste non est *immissus* ad mortem, sed pro Dei gloriā, ut per eum *morbū* glorificetur Filius Dei.

5 Diligebat autem Jesus Martham, et sororem ejus, et Lazarum.

6 Ut ergo audivit illum aegrotare, tum quidēm mansit duos dies in eo loco ubi crat.

7 Deinde postea dixit discipulis, Eamus in Judaeam rursus.

8 Dicunt ei discipuli, Rabbi, modò studebant te Judaei lapidare, et rursum illuc abis?

9 Respondit Jesus, Nonne duodecim sunt horae diei? Siquis ambulet interdiu, non impingit, quia lucem hujus mundi videt.

10 Si quis autem ambulet nocte, impingit, quia lux ei non adest.

11 Haec ait; et postea dixit eis, Lazarus, amicus ille noster, dormit: sed proficiscor ut a somno excitem eum.

12 Dixerunt ergo discipuli ejus, Domine, si dormit, servabitur.

13 Hoc autem dixerat Jesus de ipius morte: at illi putarunt eum de dormitione somni dicere.

14 Tunc ergo Jesus dixit eis aper- tè, Lazarus mortuus est:

15 Et gaudeo propter vos, ut credatis, me illuc non fuisse: sed eamus ad eum.

16 Dixit autem Thomas, qui dici- tur Didymus, condiscipulis, Eamus et nos, ut moriamur cum eo.

17 Venit ergo Jesus, et invenit eum quartum jam diem in monumento agere.

18 Erat autem Bethania prope Hierosolymam ferè stadiis quindecim.

19 Multique ex Judaeis venerant ad Martham et Mariam, ut consola- rentur eas de fratre suo.

20 Martha ergo, ut audivit Jesum venire, occurrit ei : Maria verò domini sedebat.

21 Dixit autem Martha Jesu, Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus :

22 Sed et nunc scio, fore ut quaecunque petieris a Deo, det tibi.

23 Dicit ei Jesus, Resurget frater tuus.

24 Dicit ei Martha, Scio resurreeturum in resurrectione ultimo illodie.

25 Dixit ei Jesus, Ego sum resurrectio et vita : qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet :

26 Et quisquis vivit, et credit in me, non morietur in aeternum. Credis hoc ?

27 Ait illi, Etiam, Domine, ego credo te esse Christum illum Filium illum Dei, qui in mundum venturus erat.

28 Et quum haec dixisset, abiit, et clam vocavit Mariam sororem suam, dicens, Praeceptor adest, et te vocat.

29 Illa ut audivit, surgit citò, et venit ad eum.

30 (Nondum autem venerat Jesus in vicum ; sed erat in eo loco ubi occurserat ei Martha.)

31 Judaei ergo, qui domi erant cum eâ, et consolabantur eam, quum vidissent Mariam citò surrexisse, et exiisse, sequuti sunt eam, dicentes, Abit ad monumentum, ut illuc float.

32 Maria verò quum venisset eò ultra erat Jesus, viso eo, accidit ad ejus pedes, dicens ei, Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus.

33 Jesus autem, ut vidi eam flentem, et Judaeos qui unà venerant cum eâ flentes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum ;

34 Et dixit, Ubi posuistis eum ? Dicunt ei, Domine, veni et vide.

35 Lacrymatus est Jesus.

36 Dixerunt ergo Judaei, Ecce, quomodo amabat eum !

37 Quidam autem ex ipsis dixe-

runt, Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci, facere ut et iste non moreretur ?

38 Jesus ergo rursum fremens apud semetipsum, venit ad monumentum : erat autem spelunca, et lapis erat ei impositus.

39 Ait Jesus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat, Domine, jam olet ; quanto enim dierum est.

40 Dicit ei Jesus, Nonne dixi tibi, fore, si credideris, ut videoas gloriam Dei ?

41 Sustulerunt ergo lapidem *e loco* ubi mortuus ille fuerat positus. Jesus autem sustulit sursum oculos, et dixit, Pater, gratias ago tibi quòd me audieris.

42 Ego verò sciebam me semper a te audiri : sed propter turbam circumstantem *hoc* dixi, ut credant me a te missum esse.

43 Et quum haec dixisset, clamatit voce magnâ, Lazare, adesum foras.

44 Tum qui fuerat mortuus, prodidit pedes et manus vinctus fasciis ; facies autem ejus sudario erat obvineta. Dicit eis Jesus, Solvite eum, et sinite abire.

45 Multi ergo ex Judaeis qui venerant ad Mariam, et conspexerant quae fecerat Jesus, crediderunt in eum.

46 Quidam autem ex eis abierunt ad Pharisaeos, et dixerunt eis quae fecerat Jesus.

47 ¶ Coegerunt ergo primarii sacerdotes et Pharisaei consilium, et dicebant, Quid agemus ? nam hic homo multa signa edit.

48 Si omittamus eum ita, omnes ei credent : venientque Romani, et delebunt tum locum nostrum, tum gentem.

49 Unus autem ex ipsis, Caiaphas, pontifex maximus anni illius, dixit eis, Vos nihil scitis ;

50 Nec cogitatis conducere nobis, ut unus homo moriatur pro populo, et tota gens non pereat.

51 Hoc autem ex semetipso non dixit; sed quum esset pontifex maximus anni illius, prophetavit fore ut Jesus pro gente moreretur:

52 Nec tantum pro eâ gente, sed ut etiam filios Dei dispersos cogeret in unum.

53 Ab illo ergo die consultabant unâ ut trucidarent eum.

54 Jesus ergo palam amplius non versabatur inter Judeos: sed abiit illic in regionem quae est prope desertum, in urbem quae dicitur Ephraim; et illuc agebat cum discipulis suis.

55 Propè autem erat pascha Judeorum: et ascenderunt multi Hierosolymam ex illâ regione ante pascha, ut purificarent se.

56 Quaerebant ergo Jesum, et loquebantur alii cum aliis in templo stantes, Quid videtur vobis? an venturus non esse ad festum?

57 Dederant autem primarii sacerdotes et Pharisei mandatum, ut si quis nosset ubi esset, indicaret, ut prehenderent eum.

CAP. XII.

JESUS ergo sex ante pascha diebus venit in Bethaniam, ubi erat Lazarus ille qui fuerat mortuus, quem suscitarerat ex mortuis.

2 Fecerunt igitur ei coenam illuc, et Martha ministrabat: Lazarus autem unus erat ex iis qui simul discubebant cum eo.

3 Maria verò acceptâ librâ unguenti nardi liquidae multi pretii, unxit pedes Jesu, et extersit pedes ejus capillis suis: domus autem impleta est odore unguenti.

4 Dixit ergo quidam ex discipulis ejus, *nempe*, Judas Simonis *filius*, Iscariores, qui erat eum proditus,

5 Quare hoc unguentum non vaenuit trecentis denariis, et datum est pauperibus?

6 Dixit autem hoc, non quod pauperum ipsi cura esset, sed quia furerat, et marsupium habebat, et ea quae immittebantur gestabat.

7 Dixit ergo Jesus, Omitte eam, in

diem funerationis meae servavit Istud.

8 Pauperes enim semper habebitis vobiscum, me verò non semper habebitis.

9 ¶ Cognovit ergo turba multa ex Judeis eum illuc esse: et venerunt, non propter Jesum tantum, sed etiam ut Lazarum viderent, quem excitarat a mortuis.

10 Consultarunt autem primarii sacerdotes, ut Lazarum etiam trucidarent.

11 Quia multi ex Judeis propter eum abibant et credebant in Jesum.

12 ¶ Postero die turba multa, quae venerat ad festum, quum andissent Jesum venire Hierosolymam,

13 Acceperunt ramos palmarum, et prodierunt ei obviam, et clambant, Hosanna! benedictus qui venit in nomine Domini, Rex ille Israelis!

14 Nactus autem Jesus asellum, insedit ei, sicut scriptum est,

15 Ne time, filia Sionis: ecce, Rex ille tuus venit insidens pullo asinæ.

16 Haec autem non cognoverunt discipuli ejus primò: sed quum glorificatus esset Jesus, tunc recordati sunt haec esse scripta de eo, et sese haec illi praestitisse.

17 Testabatur verò turba quae erat cum eo, quod Lazarum vocasset e monumento, et suscitasset eum a mortuis.

18 Propterea etiam occurrit ei turba, quia audierat eum edidisse hoc signum.

19 Pharisei ergo dixerunt inter se, Videtisne nos nihil proficere? ecce, mundus eum sequutus est.

20 ¶ Erant autem quidam Graeci ex iis qui ascendunt ut adorent in festo.

21 Isti ergo venerunt ad Philippum, qui erat a Bethsaïdâ Galilæae, et rogârunt eum, dicentes, Domine, vellemus Jesum videre.

22 Venit Philippus, et dicit Andreæ: Andreas rursum et Philippus dicunt Jesu.

23 Jesus autem respondit eis, di-

cens, Venit hora illa qua glorificetur Filius hominis.

24 Amen, amen, dico vobis, nisi granum frumenti ceciderit in terram, et mortuum fuerit, ipsum solum manet: si verò mortuum fuerit, multum fructum adfert.

25 Qui amat animam suam, perdet eam: et qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodiet eam.

26 Si mihi quis ministrat, me sequatur; et ubi ego fuero, illic et minister meus erit: et si quis mihi ministraverit, honorabit eum Pater.

27 Nunc anima mea turbata est: et quid dicam? Pater, libera me ab hac horâ; sed propterea veni in horam hanc.

28 Pater, glorifica nomen tuum. Venit ergo vox ex coelo, *dicens*, Et glorificavi, et rursus glorificabo.

29 Turba ergo quae adstabat et audierat, dicebat tonitru esse factum: Alii dicebant, Angelus ei loquutus est.

30 Respondit Jesus, et dixit, Non propter me haec vox exstitit, sed propter vos.

31 Nunc judicium adest mundi hujus; nunc princeps ille mundi humanus ejicietur foras.

32 Et ergo, si sublatus fuero a terra, omnes traham ad meipsum.

33 (Hoc autem dicebat, significans quâ morte futurum erat ut moreretur.)

34 Respondit ei turba, Nos audi-
vimus ex lege, Christum manere in aeternum: quomodo igitur tu dicis, oportere tolli Filium hominis? quis est iste Filius hominis?

35 Dixit igitur eis Jesus, Adhuc parvo tempore lux vobiscum est: ambulate dum lucem habetis, ne vos tenebrae deprehendant: nam qui ambulant in tenebris nescit quâ vadat.

36 Dum lucem habetis, credite in lucem, ut filii lucis fatis. Haec loquutus est Jesus: et quum abiisset, occultavit se ab eis.

37 ¶ Quum autem tot signa coram eis edidisset, non credebant in eum:

38 Ut sermo Esaiae prophetae impleretur, quem dixit, Domine, quis credit sermoni nostro, et brachium Domini cui reectum est?

39 Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Esaias,

40 Exaecauit oculos eorum, et obduravit corda eorum: ne videant oculis, et intelligent corde, et sese convertant, et sanem eos.

41 Haec dixit Esaias, quando vidit gloriam ejus, et loquutus est de eo.

42 Veruntamen etiam ex primoribus multi crediderunt in eum: sed propter Phariseos *hoc* non profitebantur, ne synagogâ moverentur.

43 Dilexerunt enim gloriam hominum potius quam gloriam Dei.

44 Jesus autem clamavit, et dixit, Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.

45 Et qui conspicit me, conspicit eum qui misit me.

46 Ego lux in mundum veni, ut quisquis credit in me in tenebris non maneatur.

47 Siquis autem audierit verba mea, et non crediderit, ego non damno ipsum: non enim veni ut damnam mundum, sed ut servem mundum.

48 Qui rejicit me, nec recipit verba mea, habet qui condemnnet ipsum: sermo quem loquutus sum, ille damnabit eum ultimo illo die.

49 Quia ego ex meipso non sum loquutus: sed qui misit me Pater, ipse mihi mandavit quid dicam, et quid loquar.

50 Et scio mandatum ejus vitam aeternam esse. Quae igitur ego loquor, prout dixit mihi Pater, ita loquor.

CAP. XIII.

ANTE festum autem paschae, sciens Jesus venisse horam illam suam, quâ digredetur ex hoc mundo ad Patrem, quum dilexisset suos illos, qui erant in mundo, usque ad finem dilexit eos.

2 Et coenâ peractâ (quum dia-

L *

bolus jam immisisset in cor Judac, *filiis* Simonis, Iscariotae, ut proderet eum,

5 Sciens Jesus Patrem omnia dedisse sibi in manus, et se a Deo prodiiisse, et ad Deum abire,

4 Surgit a coenâ, et deponit pallium; acceptoque linteo, praecinxit se.

5 Deinde immisit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat praecinctus.

6 Venit ergo ad Simonem Petrum, qui dixit ei, Domine, tu mihi lavas pedes?

7 Respondit Jesus, et dixit ei, Quod ego facio, tu nescis nunc, cognosces autem postea.

8 Dicit ei Petrus, Non lavabis meos pedes in aeternum. Respondit ei Jesus, Nisi lavero te, nihil tecum habebis commune.

9 Dicit ei Simon Petrus, Domine, non solùm pedes meos, sed etiam manus et caput.

10 Dicit ei Jesus, Ei qui lotus est, non opus est nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus: et vos mundi estis, sed non omnes.

11 Nôrat enim eum a quo prodebar: propterea dixit, Non omnes estis mundi.

12 Postquam ergo lavisset pedes eorum, et pallium suum recepisset, rursum discubuit, et dixit eis, Nôstis ne quid fecerim vobis?

13 Vos me vocantes, *dicitis*, Praeceptor ac Domine; et rectè dicitis: sum enim.

14 Itaque si ego lavi pedes vestros Dominus et praceptor, vos quoque debetis alii aliorum pedes lavare.

15 Exemplum enim praebui vobis, ut prout ego feci vobis, ita et vos faciatis.

16 Amen, amen, dico vobis, Servus non est major domino suo, neque legatus major eo a quo missus est.

17 Si haec noveritis, beati eritis si ea feceritis.

18 Non de omnibus vobis loquor: ego scio quos elegerim: sed oportet

ut impleatur Scriptura, Qui edit mecum panem, sustulit adversum me calcem suum.

19 Jam nunc dico vobis priusquam fiat, ut quum factum fuerit, credatis me cum cœscere.

20 Amen, amen, dico vobis, Quando aliquem misero, quisquis *eum* recipit, me recipit; qui verò me recipit, recipit eum qui me misit.

21 Quum haec dixisset Jesus, turbatus est spiritu; et testatus est, dixitque, Amen, amen, dico vobis, unus ex vobis prodet me.

22 Discipuli ergo aspiciebant alii ad alios, dubitantes de quo diceret.

23 Erat autem quidam ex discipulis Jesu recumbens in sinu ipsius, *nimirum* is quem diligebat Jesus.

24 Innuit ergo huic Simon Petrus ut percontaretur quisnam esset de quo diceret.

25 Ille verò quum incubuisse pectori Jesu, dicit ei, Domine, quis est?

26 Respondet Jesus, Ille est cui ego intinctam offulam dedero. Et quum intinxisset offulam, dedit Iudei filio Simonis Iscariotae.

27 Et post *sumptam* offulam, tunc ingressus est in illum Satanam. Dicit igitur ei Jesus, Quod facis, mox facito.

28 Hoc autem nemo accumbentium intelligebat quorsum ei dixisset.

29 Quidam enim putabant, quia marsupium habebat Iudas, Jesum ei dixisse, Eme quibus opus est nobis ad festum: aut egenis ut aliquid daret.

30 Ille igitur, acceptâ offulâ, statim exivit: erat autem nox.

31 Quum ergo exivisset, dicit Jesus, Nunc glorificatus est Filius hominis, et Deus glorificatus in eo.

32 Quòd si Deus glorificatus est in eo, Deus quoque glorificabit eum in sese, et statim glorificabit eum.

33 Filioli, adhuc paulisper vobiscum sum. Quaeretis me: sed sicut dixi Iudeis, Quòd ego vado, vos non potestis venire; ita et vobis nunc dico.

34 Mandatum novum do vobis, Ut

alii alios diligatis : sicut, *inquam*, dili-
gendi vos, ut vos etiam diligatis alii
alios.

55 Ex hoc omnes cognoscent vos
esse discipulos meos, si charitatem
habueritis alii in alios.

56 Dicit ei Simon Petrus, Domine,
quò abis ? Respondit ei Jesus, Quò
abeo non potes me nunc sequi : post-
ea verò sequeris me.

57 Dicit ei Petrus, Domine, quare
non possem te sequi nunc ? animam
meam pro te depoluam.

58 Respondit ei Jesus, Animam
tuam pro me depones ? Amen, amen,
dico tibi, non emittet vocem gallus,
donec ter me abnegaveris.

CAP. XIV.

NE turbator cor vestrum : credi-
tis in Deum ; etiam in me
credite.

2 In domo Patris mei habitationes
multae sunt : alioqui dixisset vobis.

3 Proficiseor paraturus vobis lo-
cum : et quum profectus fuerit, et
paravero vobis locum, rursum veniam,
et assumam vos ad meipsum ; ut ubi
ero ego, et vos sitis.

4 Et quò ego abeam scitis ; et vi-
am scitis.

5 Dicit ei Thomas, Domine, ne-
scimus quò abeas : quomodo igitur
possimus viam scire ?

6 Dicit ei Jesus, Ego sum via illa,
et illa veritas, et vita illa : nemio ve-
nit ad Patrem nisi per me.

7 Si nōssetis me, I Patrem etiam
meum nōssetis : et jam nunc nōstis
eum, et vidistis eum.

8 Dicit ei Philippus, Domine, os-
tende nobis Patrem, et sufficit nobis.

9 Dicit ei Jesus, Tantum temporis
vobiscum sum, et non nōstis me, Phi-
lippe ? Qui vidit me vidit Patrem :
quonodo igitur tu dicis, Ostende no-
bis Patrem ?

10 Non credis me in Patre, et Pa-
tren in me esse ? Verba quae ego lo-
quor vobis, a meipso non loquor :
sed Pater qui in me manet, ipse facit
opera.

11 Credite mihi me in Patre, et
Patrem in me esse ; sin minùs, prop-
ter ipsa opera credite mihi.

12 Amen, amen, dico vobis, qui
credit in me, opera quae ego facio, et
ipse faciet, et majora istis faciet :
nam ego ad Patrem meum profi-
cisor.

13 Et quicquid petieritis in nomine
meo, hoc faciam : ut glorificetur Pa-
ter in Filio.

14 Si quid petieritis in nomine
meo, ego faciam.

15 Si diligitis me, mandata mea
serveate.

16 Ego verò rogabo Patrem, et
alium advocatum dabit vobis ut ma-
neat vobiscum in aeternum :

17 *Nempe* Spiritum illum veritatis,
quem mundus non potest recipere,
quia non conspicit eum, nec novit
eum ; vos autem nōstis eum, quia
apud vos manet, et in vobis erit.

18 Non relinquam vos orbos ; re-
deo ad vos.

19 Adhuc paululum, et mundus
me non amplius conspiciet ; vos au-
tem conspicietis me ; quia ego vivo,
vos etiam vivetis.

20 In illo die vos cognoscetis me
esse in Patre meo, et vos in me, et
me in vobis.

21 Qui tenet mandata mea, et ser-
vat illa, is est qui diligit me : qui au-
tem diligit me, diligitur a Patre meo ;
et ego diligam eum, et ei conspici-
endum exhibebo meipsum.

22 Dicit ei Judas, non *ille* Isca-
riotes, Domine, quid est cur te sis
nobis conspiciendum exhibiturus, et
non mundo ?

23 Respondit Jesus, et dixit ei, Si
quis diligit me, sermonem meum ser-
vabit, et Pater meus diligit eum, et
ad eum veniemus, et apud eum ha-
bitabimus.

24 Qui non diligit me, sermones
meos non servat ; et sermo quem au-
ditis non est meus, sed ejus qui misit
me, *nempe* Patris.

25 Haec loquutus sum vobis, apud
vos manens.

26 Advoeatus autem ille, *id est* Spiritus Sanctus, quem mittit Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et in memoriam revocabit vobis omnia quae dixi vobis.

27 Paeem relinquo vobis, pacem illam meam do vobis: non prout mundus dat, ego do vobis. Ne turbator eorū vestrum, neque formidato.

28 Audivistis me dixisse vobis, Aboeo, et redco ad vos. Si diligenteris me, gauderetis utique quòd dixerim, Proficisces ad Patrem; nam Pater major me est.

29 Et nunc dixi vobis, priusquam fiat; ut quum factum fuerit, credatis.

30 Non loquar ampliùs multa vobiscum: venit enim princeps mundi hujus, sed in me non habet quicquam.

31 Sed ut nōrit mundus quod ego Patrem diligo; et prout inmandavit inibi Pater, ita facio. Surgite, abeamus hinc.

CAP. XV.

EGO sum vitis illa vera, et Pater meus est agricola ille.

2 Omnem palmitem in me non fermentem fructum tollit; et omnem qui fert fructum purgat, ut plus fructus adferat.

3 Jam vos puri estis propter sermonem quem loquutus sum vobis.

4 Manete in me, et ego in vobis maneo: sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, *id est*, nisi manserit in vite; ita nec vos, nisi in me manseritis.

5 Ego suin vitis, vos palmites: is qui manet in me, et in quo ego maneo, hic fert fructum multum; nam seorsum a me nihil potestis facere.

6 Nisi quis in me manserit, abjectus extra vineam, statim ut palmes arescat: deinde colliguntur isti palmites, et in ignem abiciuntur, et ardent.

7 Si manseritis in me, et verba mea in vobis manserint, quicquid volueritis, petite, et fiet vobis.

8 In hac re gloriificatus fuerit Pater meus, ut fructum multum adferatis; et critis mei discipuli.

9 Prout dilexit me Pater, *ita* et ego dilexi vos: manete in illà meâ charitate.

10 Si mandata mea servaveritis, manebitis in charitate meâ; sicut ego Patris mei mandata servavi, et maneo in ejus charitate.

11 Haec loquutus sum vobis, ut gaudium illud meum in vobis maneat, et gaudium vestrum plenum fiat.

12 Hoc est mandatum illud meum, ut diligatis alii alios, prout dilexi vos.

13 Majorem charitatem nullus habet quam istam, ut quispiam animam suam deponat pro amicis suis.

14 Vos amici mei eritis, si feceritis quaecunque ego mando vobis.

15 Non amplius dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus ipsius: vos autem dixi amicos, quia omnia quae audivi a Patre meo, nota feci vobis.

16 Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et constitui vos ut abeuntes fructum feratis, et fructus vester maneat; ut quicquid petieritis a Patre in nomine meo, det vobis.

17 Haec mando vobis, ut diligatis alii alios.

18 Si mundus vos odit, scitis me prius quam vos illis odio habitum.

19 Si ex mundo essetis, mundus quod suum est amaret; quia verò ex mundo non estis, sed ego elegi vos ex mundo, propterea odit vos mundus.

20 Mementote sermonis illius quem ego dixi vobis, Non est servus major domino suo. Si me persequuti sunt, et vos persequentur: si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt.

21 Sed haec omnia facient vobis propter nomen meum, quia non novierunt eum qui misit me.

22 Si non venissem et loquutus essem eis, peccatum non haberent:

nunc autem non habent quod praetextant peccato suo.

23 Qui me odit, *is* etiam Patrem meum odit.

24 Si opera non fecissem inter eos quae nemo alias fecit, peccatum non haberent; nunc autem et viderunt, et oderunt *tum me, tum Patrem meum.*

25 Sed *oportet* ut impleatur sermo qui in lege ipsorum scriptus est, Oderunt me immerito.

26 Quum autem venerit Advocatus ille, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritus, *inquam*, ille veritatis, qui a Patre emanat, ille testabitur de me.

27 Sed et vos testabimini, quoniam a principio mecum estis.

CAP. XVI.

HAEC loquutus sum vobis, ut ne offendamini.

2 Movebunt vos synagogis; imo veniet tempus, quum quisquis trucidabit vos putabit *se cultum praestare Deo.*

3 Et haec facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.

4 Sed haec loquutus sum vobis, ut quum venerit hora illa, memineritis eorum, *nempe*, quod ego *haec dixerim vobis*: haec autem vobis a principio non dixi, quia vobiscum eram.

5 Nunc autem abeo ad eum qui misit me, et nemo ex vobis interrogat me, *dicens*, *Quò abis?*

6 Sed quia haec loquutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.

7 Sed ego veritatem dico vobis, confert vobis ut ego abeam: nisi enim abiero, Advocatus ille non veniet ad vos; sin autem profectus fuerit, mittam eum ad vos.

8 Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitiâ, et de judicio.

9 De peccato quidem, eò quod non credunt in me.

10 De justitiâ vero, eò quod ad Patrem abeam, et amplius non conspicietis me.

11 De judicio autem, eò quod princeps hujus mundi condemnatus sit.

12 Adhuc multa habeo quae vobis dicam; sed nunc non potestis portare.

13 Quum autem venerit ille, *id est*, Spiritus ille veritatis, introducet vos in omnem veritatem; non enim loquetur a semetipso, sed quaecunque audierit loquetur; et quae venturae sunt renunciabit vobis.

14 Ille me glorificabit; quia de meo accipiet, et renunciabit vobis.

15 Omnia quae habet Pater, mea sunt; propterea dixi illum de meo acceptum, et renunciaturum vobis.

16 Paulisper, et non conspicietis me; et rursus paulisper, et videbitis me, quia ego vado ad Patrem.

17 Dixerunt ergo *quidam* ex discipulis ejus alii ad alios, Quid est hoc quod dicit nobis, Paulisper, et non conspicietis me; et rursus paulisper, et videbitis me, et, Quia ego vado ad Patrem?

18 Dicebant ergo, Quid illud est quod dicit Paulisper? nescimus quid loquatur.

19 Cognovit autem Jesus eos velle ipsuni interrogare, et dixit eis, De hoc quaeritis inter vos, quod dixi, Paulisper, et non conspicietis me; et iterum, Paulisper, et videbitis me?

20 Amen, amen, dico vobis, flebitis vos, et lamentabimini, mundus autem gaudebit: vos vero tristes eritis, sed tristitia vestra evadet in gaudium.

21 Mulier, quum parit, dolorem habet, quoniam advenit hora ejus; postquam antem peperit puerulum, jam non meninat afflictionis, propter gaudium quod homo sit natus in mundum.

22 Et vos igitur nunc quidem tristitiâ tenemini; sed rursus videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

23 Et illo die me non interrogabis quicquam. Amen, amen, dico vobis

bis, quaecunque petieritis a Patre, in nomine meo, dabit vobis.

24 Usque adhuc non petiistis quicquam, in nomine meo : petite, et accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum.

25 Haec loquutus sum vobis per similitudines ; venit tempus quum non amplius per similitudines loquar vobis, sed aperte de Patre meo renunciabo vobis.

26 Illo die in nomine meo petetis ; et non dico vobis me rogaturum Patrem pro vobis.

27 Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amatis, et credidistis me a Deo prodiiisse.

28 Prodii a Patre, et veni in mundum ; iterum relinquo mundum, et proficiscor ad Patrem.

29 Dicunt ei discipuli ejus, Ecce nunc aperte loqueris, nec similitudinem ullam dicis.

30 Nunc scimus te scire omnia, nec opus esse tibi ut quis te interroget : per hoc credimus te a Deo prodiiisse.

31 Respondit eis Jesus, Nunc creditis ?

32 Ecce, veniet tempus, et jam venit, quum dispergemi unusquisque ad sua, meque solum relinquetis : sed non sum solus ; nam Pater mecum est.

33 Haec loquutus sum vobis ut in me pacem habeatis : in mundo oppressionem habebitis ; sed confidite, ego vici mundum.

CAP. XVII.

HAEC loquutus est Jesus, et sus tulit oculos suos in coelum, dixitque, Pater, venit hora illa ; glorifica Filium tuum, ut et te Filius tuus glorificet :

2 Sicut dedisti ei auctoritatem in omnem carnem, ut quotquot dedisti ei, det eis vitam aeternam.

3 Haec est autem vita aeterna, ut te cognoscant esse illum solum verum Deum, et quem misisti Iesum Christum.

4 Fgo te glorificavi in terrâ ; opus consummavi quod dedisti mihi ut facerem.

5 Nunc igitur glorifica me, tu Pater, apud temetipsum, eâ gloriâ quam habui apud te priusquam mundus esset.

6 Manifestum feci nomen tuum hominibus quos dedisti mihi *selectos* e mundo : tui erant, et milii eos dedisti ; et sermonem tuum servârunt.

7 Nunc novcrunt omnia quae dedisti mihi a te esse ;

8 Quia verba quae tradidisti mihi, tradii eis ; et ipsi receperunt, et verè nôrunt me a te prodiise, et erediderunt me a te missum esse.

9 Ego pro eis rogo : non pro mundo, sed pro *iis* quos dedisti mihi, quia tui sunt.

10 Et mea omnia tua sunt, et tua mea sunt : et glorificatus sum in eis.

11 Et non sum amplius in mundo, sed isti sunt in mundo, et ego ad te venio. Pater sancte, serva eos per nomen tuum quos dedisti mihi, ut sint unum, prout *et nos*.

12 Quum essem cum eis in mundo, ego servabam eos per nomen tuum ; quos dedisti mihi ego custodivi, et nemo ex eis periit, nisi filius ille perditionis ; ut Scriptura impleretur.

13 Nunc autem ad te venio, et haec loquor in mundo, ut habeant gaudium meum plenum apud se.

14 Ego tradidi eis sermonem tuum, et mundus eos odio habuit, quia non sunt ex mundo, prout et ego non sum ex mundo.

15 Non rogo ut tollas eos e mundo, sed ut serves eos a Malo illo.

16 Ex mundo non sunt, prout et ego non sum ex mundo.

17 Sanctifica eos tuâ veritate : sermo ille tuus veritas est.

18 Sicut me misisti in mundum, ita et ego misi eos in mundum :

19 Et eorum causâ ego sanctifico meipsum, ut sint et ipsi sanctificati in veritate.

20 Non tantum autem pro istis

rogo, sed et pro iis qui per sermonem eorum credituri sunt in me :

21 Ut omnes unum, sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint : ut credat mundus me a te missum esse.

22 Et ego gloriam, quam dedisti mihi, dedi eis ; ut sint unum, sicut et nos unum sumus.

23 Ego in eis, et tu in me, ut sint consummati in unum, et ut cognoscatur mundus quod tu ne miseris, et eos diligas, prout me dilexisti.

24 Pater, quos dedisti mihi, velim ut ubi sum ego, et illi sint mecum ; ut conspiciant gloriam illam meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante jactum mundi fundamentum.

25 Pater juste, mundus te non novit : ego autem te novi, et hi noverunt me a te missum esse.

26 Et notum ipsis feci nomen tuum, et notum faciam ; ut charitas, qua dilexisti me, sit in eis, et ego in eis.

CAP. XVIII.

HAEC quum dixisset Jesus, egressus abiit cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introiit ipse et discipuli ejus.

2 Noverat autem eum locum etiam Judas, qui prodebat eum, quia Jesus frequenter cum discipulis suis illuc convenerat.

5 Judas ergo quum accepisset cohortem, et a primariis sacerdotibus ac Pharisaeis ministros, venit illuc cum laternis et facibus et armis.

4 Jesus itaque sciens omnia quae ventura erant in se, prodiens dixit eis, Quem quaeritis ?

5 Responderunt ei, Jesum Nazarenum. Dicit eis Jesus, Ego is sum. Stabat autem cum eis etiam Judas qui prodebat eum.

6 Ut ergo dixit eis, Ego is sum, abierunt retrorsum, et ceciderunt humi.

7 Iterum igitur rogavit eos, Quem quaeritis ? Illi autem dixerunt, Jesum Nazarenum.

8 Respondit Jesus, Dixi vobis me euin esse ; ergo si me quaeritis, sinite hos abire :

9 Ut impleretur sermo quem dixerat, Ex iis quos dedisti mihi non perdidи quenquam.

10 Simon autem Petrus, quum gladium haberet, eduxit eum, et percussit servum pontificis maximi, et abscedit auriculam ejus dextram ; erat autem nomen servo Malchus.

11 Dicit ergo Jesus Petro, Reconde gladium tuum in vaginam : annon bibam poculum quod dedit mihi Pater ?

12 Cohors igitur et tribunus et ministri Iudeorum comprehenderunt Jesum, et vinxerunt eum ;

13 Et abduxerunt primum ad Annam, erat enim socher Caiaphae, qui erat pontifex maximus anni illius ; is verò misit eum vinetum ad Caiapham pontificem maximum.

14 Erat autem Caiaphas is qui consilium dederat Iudeis, expedire ut unus homo moreretur pro populo.

15 Sequebatur autem Jesum Simon Petrus, et alias discipulus. Discipulus verò ille notus erat pontifici maximo, et simul introit cum Jesu in aulam pontificis maximi.

16 Petrus autem stabat extrà ad ostium. Exivit ergo discipulus ille alter qui erat notus pontifici maximo, et loquutus est ostiariae, et introduxit Petrum.

17 Dixit ergo Petro ancilla ostiaria, Nonne et tu ex discipulis es hominis istius ? Dicit ille, Non sum.

18 Adstabant autem servi et ministri, qui prunas congesserant, quia frigus erat, et sese calefaciebant ; erat verò cum eis etiam Petrus adstans, et sese calefaciens.

19 Pontifex maximus ergo interrogavit Jesum de discipulis ejus, et de doctrinâ ipsius.

20 Respondit ei Jesus, Ego paiam loquutus sum mundo : ego semper docui in synagogâ, et in templo, quod undique Iudei conveniunt, et in occulto loquutus sum nihil.

21 Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid sim ipsis loquutus; ecce, hi sciunt quae dixerim ego.

22 Haec autem quum ipse dixisset, unus ex ministris qui adstabat, bacillo cecidit Jesum, dicens, Itane respondes pontifici maximo?

23 Respondit ei Jesus, Si malè loquutus sum, testificare de malo; si bene, cur me caedis?

24 Miserat igitur eum Annas vincitum ad Caiapham pontificem maximum.

25 Stabat autem Simon Petrus, et sese calefaciebat; dixerunt igitur ci, Num et tu ex discipulis ejus es? Negavit ille, et dixit, Non sum.

26 Dicit ei quidam ex servis pontificis maximi, cognatus ejus cuius absciderat Petrus auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum eo?

27 Rursus ergo negavit Petrus, et statim gallus vocem emisit.

28 ¶ Ducunt ergo Jesum a Caiphâ in praetorium; erat autem mane, et ipsi non introierunt in praetorium, ne polluerentur, sed ut ederent pascha.

29 Prodiit ergo Pilatus ad eos, et dixit, Quam accusationem adfertis adversus hominem istum?

30 Responderunt et dixerunt ei, Nisi iste esset facinorosus, non tradissemus eum tibi.

31 Dicit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos, et secundum legem vestram condemnate eum. Itaque Judaei dixerunt ei, Nobis non licet occidere quenquam.

32 Ut sermo Jesu impletetur, quem dixerat, significans quâ morte futurum erat ut moreretur.

33 Introivit ergo rursus in praetorium Pilatus, et vocavit Jesum, dixitque ei, Tunc es rex ille Judaeorum?

34 Respondit ei Jesus, A teipsone tu hoc dicis, an alii dixerunt tibi de me?

35 Respondit Pilatus, Nunquid ego Judaeus sum? gens tua et pri-

marii sacerdotes tradiderunt te mihi: quid fecisti?

36 Respondit Jesus, Regnum meum non est ex hoc mundo: si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei certassent ne traderer Judaeis: nunc autem regnum meum non est hinc.

37 Dixit ergo ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Jesus, Tu dicas me regem esse: ego ad hoc natus sum, et ad hoc veni in mundum, ut dem testimonium veritati. Quisquis est ex veritate audit vocem meam.

38 Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et quum hoc dixisset, rursum prodiit ad Judaeos, et dixit eis, Ego nullum invenio crimen in eo.

39 Est autem vobis consuetudo, ut unum dimittam vobis in paschâ: vultisne ergo dimittam vobis regem illum Judacorum?

40 Clamaverunt autem rursum omnes dicentes, Nequaquam istum, sed Barabbam. Erat autem ille Barabbas latro.

CAP. XIX.

TUNC ergo assumpsit Jesum Pilatus, et flagellavit.

2 Et milites contexuerunt coronam e spinis, et imposuerunt ipsis capiti, et pallio purpureo induerunt eum.

3 Et dicebant, Ave rex Judaeorum. Et bacillis eum caedebant.

4 Prodiit ergo rursum Pilatus foras, et dixit eis, Ecce, adduco vobis eum foras, ut noveritis me nullum in eo crimen invenire.

5 Prodit ergo Jesus foras, ferens spineam illam coronam, et purpureum illud pallium. Et dixit eis Pilatus, Ecce homo.

6 Quum autem intuiti essent eum primarii sacerdotes et eorum ministri, clamaverunt, dicentes, Crucifige, crucifige. Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, et crucifigite; ego enim non invenio in eo crimen.

7 Responderunt ei Judaei, Nos legem habemus, et secundum legem

nostram debet mort, quia Filium Dei se fecit.

8 Quum ergo audivisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 Et rursus ingressus est in praetorium, et dixit Jesu, Unde es tu? Jesus autem responsum ei non dedit.

10 Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? nescis me potestatem habere crucifigendi te, et potestatem habere te dimittendi?

11 Respondit Jesus, Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi hoc tibi datum esset supernè: propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.

12 Ex eo tempore studebat Pilatus eum dimittere: Judaei verò clamabant, dicentes, Si hunc dimiseris, non es amicus Caesaris: quicunque se regem facit, contradicit Caesari.

13 Pilatus ergo quum audisset hunc sermonem, eduxit foras Jesum; conseditque in tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

14 Erat autem parasceve paschae, hora verò quasi sexta: tum dicit Judaeis, Ecce rex vester.

15 Illi vero clamaverunt, Tolle, tolle, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Responderunt primarii sacerdotes, Non habomus regem nisi Caesarem.

16 Tunc ergo tradidit eum ipsis, ut crucifigeretur. Assumperit autem Jesum, et abduxerunt.

17 Et ipse bajulans crucem suam prodiens venit in eum locum qui dicitur Calvariae, Hebraicè autem Golgotha:

18 Ubi cruciferunt eum, et cum eo alios duos, hinc et hinc, medium autem Jesum.

19 Scripsit autem etiam titulum Pilatus, et posuit super crucem. Erat verò scriptum, IESVS NAZARENUS REX ILLE IUDAEO-RUM.

20 Hunc ergo titulum multi Judaeorum legerunt; quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus erat Jesus;

et erat scriptum Hebraicè, Graecè, et Latinè.

21 Dixerunt igitur Pilato primarii sacerdotes Judaeorum, Ne scribito, Rex ille Judaeorum; sed illum dixisse, Rex sum Judaeorum.

22 Respondit Pilatus, Quod scripsi, scripsi.

23 Milites ergo, quum crucifixissent Jesum, acceperunt ejus vestimenta (et fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem) et tunicam: erat autem tunica inconsutilis a summo contexta tota.

24 Dixerunt ergo inter se, Ne findamus eam, sed sortiamur de illâ, cujus futura sit: ut Scriptura impletetur, dicens, Partiti sunt vestimenta mea sibi, et super ueste meâ jecerunt sortem. Milites igitur haec fecerunt.

25 Stabant autem juxta cruem Jesu, mater ejus, et soror matris ejus, Maria Cleophae uxor, et Maria Magdalene.

26 Quum vidisset ergo Jesus matrem, ac discipulum adstantem quem diligebat, dicit matrì sua, Mulier ecce filius tuus.

27 Deinde dicit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illâ horâ recepit eam discipulus ille domum suam.

28 Postea, quum sciret Jesus reliqua omnia jam esse consummata, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio.

29 Vas igitur illuc erat positum aceto plenum. Illi verò impleverunt spongiam aceto, et hyssopo circumdatain admoverunt ori ejus.

30 Quum autem accepisset Jesus acetum, dixit, Consummatum est: et inclinato capite tradidit spiritum.

31 ¶ Judaei ergo, ut non manerent in cruce corpora sabbato, quoniam erat parasceve (erat enim magnus dies illius sabbati,) rogaverunt Pilatum ut confringerentur eorum crura, ac tollerentur.

32 Venerunt ergo milites, et prioris quidem latronis confregerunt crura, et alterius qui crucifixus fuerat cum eo

33 Ad Jesum autem quum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non confregerunt ejus crura :

34 Sed quidam ex militibus lanceâ latus ejus fodit ; et statim exivit sanguis et aqua.

35 Et qui vidit, testatur ; et verum est testimonium ejus ; ille, *inquam*, scit se vera dicere, ut *et vos credatis*.

36 Facta sunt enim hæc ut Scriptura impleretur, *dicens*, Non confringetur *ullum* os ipsius.

37 Et rursus alia Scriptura dicit, Intuebuntur in eum quem transfixerunt.

38 ¶ Post haec autem rogavit Pilatum Josephus Arimathæensis (ut qui esset discipulus Jesu, sed oecultus, propter metum Judæorum) ut tolleret corpus Jesu : quod permisit Pilatus. Venit ergo, et sustulit corpus Jesu.

39 Venit autem et Nicodemus (is qui venerat ad Jesum nocte primùm,) ferens misturam myrræ et aloës libras quasi centum :

40 Acceperunt ergo corpus Jesu, et obvinxerunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis funerare.

41 In eo autem loco ubi fuerat crucifixus, erat hortus, et in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus fuerat.

42 Ibi ergo, propter paraseeven Judæorum, quòd monumentum illum propè esset, posuerunt Jesum.

CAP. XX.

PRIMO verò die hebdomadis, Maria Magdalene venit manè, quum adhuc tenebrae essent, ad monumentum, videtque lapidem sublatum a monumento.

2 Currit ergo et venit ad Simonem Petrum, et ad alterum illum discipulum quem amabat Jesus, et dicit eis, Sustulerunt Dominum e monumento, et nescimus ubi posuerunt eum.

3 Exivit ergo Petrus, et alter ille discipulus, et venerunt ad monumentum.

4 Currebant autem duo simul ; sed alter ille discipulus praeceperit citius Petro, venitque prior ad monumentum.

5 Et quum se incurvasset vidit posita lintea : non tamen introiit.

6 Venit ergo Simon Petrus sequens cum, et introiit in monumentum, et conspexit lintea ibi posita ;

7 Et sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteis positum, sed seorsum involutum in unum locum.

8 Tunc ergo introiit etiam alter ille discipulus, qui venerat prior ad monumentum, vidiisque et credidit.

9 Nondum enim noverant Scripturam, videlicet, quòd oportet eum a mortuis resurgere.

10 Redierunt ergo illi discipuli ad suos.

11 Maria verò flens stabat ad monumentum foris : dum ergo fleret, incurvavit se in monumentum.

12 Et conspexit duos angelos albatos, sedentes, unum ad caput, et alterum ad pedes, *illuc* ubi jacuerat corpus Jesu :

13 Qui etiam dixerunt ei, Mulier, quid fles ? Dicit eis, Sustulerunt Dominum meum, nec scio ubi posuerint eum.

14 Et quum haec dixisset, convertit se retrorsum, conspexitque Jesum stantem, nce sciebat Jesum esse.

15 Dicit ei Jesus, Mulier, quid fles ? quem quaeris ? Illa putans olitorem esse, dixit ei, Domine, si tu ipsum asportasti, dicio mihi ubi posueris eum, et ego eum tollam.

16 Dicit ei Jesus, Maria. Illa se convertens dicit ei, Rabboni, quod dicitur Praeceptor.

17 Dicit ei Jesus, Ne me tangito ; nondum enim ascendi ad Patrem meum : sed proficiscere ad fratres meos, et dic eis, Ascendo ad Patrem meum et Patrem vestrum, et Deum meum et Deum vestrum.

18 Venit Maria Magdalene annuncians discipulis, quòd vidisset Dominum, et quòd ea sibi dixisset.

19 ¶ Quum ergo vespera esset, die illo primo hebdomadis, et fores essent clausae, *illuc* ubi erant discipuli coacti propter metum Iudeorum, venit Jesus, stetitque in medio ipsorum, et dixit eis, Pax vobis.

20 Et quum haec dixisset, ostendit eis manus ac latus suum. Gavisi sunt ergo discipuli, viso Domino.

21 Dicit autem eis iterum, Pax vobis: sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos.

22 Et quum haec dixisset, afflavit eos; et dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum.

23 Si quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: si quorum retinueritis, retenta sunt.

24 ¶ Thomas autem, unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venerat Jesus.

25 Dixerunt igitur ei alii discipuli, Vidimus Dominum. Ille verò dixit eis, Nisi videro in manibus ejus vestigium clavorum, et immisero digitum meum in vestigium clavorum, et immisero manum meam in latus ejus, nequaquam credam.

26 Octo ergo pòst diebus rursus erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis; venit Jesus, foribus clausis, et stetit in medio *ipsorum*, et dixit, Pax vobis.

27 Deinde dicit Thomae, Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et profer manum tuam, et immitte in latus meum; et ne esto incredulus, sed credens.

28 Respondit autem Thomas, et dixit, Domine mihi, et Deus mihi.

29 Dicit ei Jesus, Quia vidisti me, Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt.

30 Multa verò etiam alia signa edidit Jesus in discipulorum suorum conspectu, quae non sunt scripta in hoc libro.

31 Haec autem scripta sunt, ut ereditatis Jesum esse Christum illum Filium Dei, et ut ercentes vitam habeatis per nomen ejus.

CAP. XXI.

POSTE A sese rursus exhibuit Jesus discipulis ad mare Tiberiadis: sic autem exhibuit.

2 Erant simul Simon Petrus, et Thomas qui dicitur Didymus, et Nathanael qui erat ex Canâ Galilaeae, et *filii* Zebedaei, aliqui ex discipulis ejus duo.

3 Dicit eis Simon Petrus, Abeo piscatum. Dicunt ei, Imus et nos tecum. Exierunt, et ascenderant in navigium statim: et illà nocte nihil ceperunt.

4 Mane verò jam exorto, stetit Jesus ad littus; nesciebant tamen discipuli Jesum esse.

5 Dicit igitur eis Jesus, Pueri, num quid obsonii habetis? Responderunt ei, Non.

6 At ille dixit eis, Conjicite rete in dextram navigii partem, et invenietis. Conjecerunt ergo, et non amplius valebant illud trahere prae multitudine piscium.

7 Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro, Dominus est. Simon ergo Petrus, quum audisset Dominum esse, amiculum succinxit (erat enim nudus), et abjecit se in mare.

8 Alii verò discipuli navigio venerunt (non enim longè aberant a terrâ, sed circiter cubitis ducentis), trahentes rete *plenum* piscium.

9 Ut autem descenderunt in terram, viderunt prunas positas, et pisces impositum, et panem.

10 Dicit eis Jesus, Adferte ex pisibus quos modò cepistis.

11 Ascendit Simon Petrus, et traxit rete in terram, plenum magnis pisibus centum quinquaginta tribus: et quum tot essent, non est fissum rete.

12 Dicit eis Jesus, Venite, prandete. Nullus autem discipulorum audebat eum interrogare, Tu quis es? quum scirent Dominum esse.

13 Venit ergo Jesus, et accipit panem, et dat eis, et pisces similiter.

14 Ita jam tertio sese exhibuit Je-

sus discipulis suis postquam suscitat-
tus fuerat ex mortuis.

15 Quum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus, Simon *fili* Jo-
nae, diligis me plūs quām hi? Dicit ei, Certe, Domine, tu nōsti quōd a-
mem te. Dicit ei, Pasce agnos meas.

16 Dieit ei rursum secundò, Si-
mon *fili* Jonae, diligis me? Ait illi,
Certe, Domine, tu nōsti quōd a-
mem te. Dicit ei, Pasce oves meas.

17 Dieit ei tertio, Simon *fili* Jo-
nae, amas me? Tristitia fuit affectus
Petrus quōd tertio dixisset ipsi, Amas
me? dixitque ei, Domine, tu omnia
nōsti; tu nōsti quōd a-
mem te. Dicit ei Jesus, Pasce oves meas.

18 Amen, amen, dico tibi, quum
esses junior, cingebas te, et ibas quō
volebas: quum autem senueris, ex-
tendes manus tuas, et aliis te cinget,
et transferet quō noles.

19 Hoc autem dixit, significans quā
morte glorificaturus esset Deum. Et
quum hoc dixisset, dicit ei, Sequere me.

20 Conversus Petrus videt illum
discipulum, quem diligebat Jesus, se-
quentem, qui et recubuerat in coenā
illā super peetus ejus, et dixerat, Do-
mine, quis est ille qui te prodit?

21 Hunc ergo quum vidisset Pe-
trus, dicit Jesu, Domine, hic autem
quid?

22 Dicit ei Jesus. Si velim eum
manere donec veniam, quid ad te? tu
me sequere.

23 Exiit ergo sermo iste inter fra-
tres, discipulum illum non moriturum:
sed non dixerat ei Jesus, Non morie-
tur: sed Si eum velim manere do-
nec veniam, quid ad te?

24 Hic est discipulus ille qui de
his testatur, et haec scripsit: et sci-
mus verum esse testimonium ejus.

25 Sunt autem et alia multa quae
fecit Jesus, quae si scribantur sigilla-
tum, ne mundum quidēm ipsum op-
inor capturum eos qui scriberentur li-
bros. Amen.

ACTA APOSTOLORUM.

CAP. I.

PRIMUM quidēm librum confe-
ci, Theophile, de omnibus quae
coepit Jesus et facere et docere.

2 Ad eum usque diem, quo, quum
mandata dedisset Apostolis, quos per
Spiritum Sanctum elegerat, sursum
receptus est.

3 Quibus etiam sese, postquam pas-
sus fuit, exhibuit vivum cum multis
certissimis signis, per dies quadraginta
conspexit ab eis, et dicens quae ad
regnum Dei spectant.

4 Et eum illis conveniens denun-
ciavit eis ne abscederent Hierosolymis,
sed ut exspectarent promissionem
Patris, quam, *inquit*, audistis ex
me.

5 Nam Joannes quidēm baptizavit

aquā, vos autem baptizabimini Spi-
ritu Sancto istis non multis pōst diebus.

6 Quum igitur illi convenissent,
interrogārunt eum dicentes, Domine,
num hoc tempore restitues regnum
Israeli?

7 Dixit autem ad illos, Non est
vestrūm nōssē tempora sive opportu-
nitates quas Pater in suā ipsius po-
testate posuit.

8 Sed recipietis virtutem Spiritū
Sancti, postquam supervenerit in vos,
eritisque mihi testes et in Hierosolymis,
et in totā Judaeā, et Samariā, et
usque ad ultimas terras.

9 Et quum haec dixisset, aspicien-
tibus ipsis, elevatus est: et nubes
suscepimus eum abstulit ab oculis eo-
rum

10 Et quum essent intentis in coelum oculis, eo proficidente, ecce, viri duo adstiterunt illis albo vestitu.

11 Qui et dixerunt, Viri Galilaei, quid statis intuentes in coelum? hic Jesus qui sursum receptus est a vobis in coelum, ita veniet quemadmodum conspexitis eum proficidente in coelum.

12 Tunc reversi sunt Hierosolymam a monte qui vocatur Oliveti, qui est prope Hierosolymam, distans iterum sabbati.

13 Et quum introissent, ascenderunt in coenaculum, ubi commorabantur et Petrus, et Jacobus, et Joannes, et Andreas, Philippus, et Thomas, Bartholomaeus, et Mattheus, Jacobus *filius* Alphaei, et Simon Zelotes, et Judas Jacobi *frater*.

14 Hi omnes perdurabant concorditer in oratione et deprecatione, cum uxoribus, et Mariâ matre Jesu, et cum ipsius fratribus.

15 Et per eos dies quum assurrexisset Petrus in medio discipulorum, dixit (erat autem turba capitum eodem loci quasi centum viginti),

16 Viri fratres, oportuit impleri Scripturam hanc, quam praedixit Spiritus Sanctus per os Davidis, de Judâ, qui fuit dux viae iis qui comprehendenterunt Jesum:

17 Annumerabatur enim nobiscum et sortitus erat sortem ministerii hujus.

18 Is igitur acquisivit agrum ex mercede injustitiae; et precipitatus crepuit medius, et effusa sunt omnia viscera ejus.

19 Innotuitque omnibus habitantibus Hierosolymâ; adeò ut vocetur ager ille propriâ ipsorum lingua Acedama, hoc est, Ager sanguinis.

20 Scriptum est enim in libro Psalmorum, Fiat commoratio ejus deserta, et non sit qui habitat in eâ. Et, Episcopatum ejus accipiat aliis.

21 Oportet igitur ex iis viris qui nobiscum convenerunt toto tempore quo Dominus Jesus versatus est inter nos,

22 Exorsus a baptismo Joannis, ad

eum usque diem quo sursum receptus est a nobis, unum fieri nobiscum testimoniem resurrectionis ejus.

23 Statuerunt igitur duos, Josephum vocatum Barsabani, qui cognominabatur Justus, et Matthiam.

24 Et precantes dixerunt, Tu, Domine, qui corda omnium nostri, ostende utrum elegeris ex his duobus:

25 Ut accipiat sortem ministerii hujus et apostolatus, a quo aberravit Judas, ut abiret in locum suum.

26 Jecerunt igitur sortes eorum; et cecidit sors super Matthiam, qui communibus calculis electus est cum undecim apostolis.

CAP. II.

QUUM autem advenisset dies Pentecostes, erant omnes concorditer eodem loci.

2 Tum exstitit repente sonitus e coelo, tanquam ruentis flatûs violenti, qui replevit totam domum ubi erant considentes.

3 Et visae sunt eis dispertitae linguae instar ignis, qui etiam sedit super unumquemque eorum.

4 Repleti sunt autem omnes spiritu Sancto, cooperante loqui aliis linguis, prout Spiritus ille dabat eis effari.

5 Erant verò Hierosolymis habitantes Judaei, viri religiosi, ex omninatione eorum qui sub coelo sunt.

6 Orto autem hoc rumore, convenit multitudo, et confusa fuit quod audiret unusquisque suâ propriâ lingua ipsos loquentes.

7 Obstupescabant autem omnes ac mirabantur, dicentes alii ad alios, Nonne, ecce, omnes isti qui loquuntur Galilaei sunt?

8 Quomodo igitur nos audimus eos suâ quisque lingua in qua nati sumus?

9 Parthi et Medi, et Elamitae, et qui incolimus Mesopotamiam, Iudeamque, et Cappadociam, Pontum, et Asiam,

10 Phrygiam, et Pamphyliam, Aegyptum, et partes Libyae quae est

A C T A , II.

secundūm Cyrenem, et advenae Romani, tum Judaei, tum proselyti.

11 Cretes, et Arabes, audiimus eos loquentes nostris linguis magnisiea Dei facta.

12 Obstinabebant igitur omnes, et haesitabant, dicentes alius ad alium, Quid hoc *rei* esse possit?

13 Alii verò cavillantes dicebant, Vino dulci pleni sunt.

14 Consistens autem Petrus cum undecim, sustulit vocem suam, et afferatus est eos, dicens, Viri Judaei, vosque omnes qui habitatis Hierosolymis, hoc vobis notum esto, et auribus percepite verba mea.

15 Non enim, ut vos existimatis, isti ebrii sunt, quum sit hora diei tertia:

16 Sed hoc illud est quod dictum est per prophetam Joëlem,

17 Et erit ultimis temporibus (dicit Deus) effundam ex Spiritu meo in quamvis earnem: et prophetabunt filii vestri et filiae vestrae, et juvenes vestri visiones videbunt, et seniores vestri somnia somniabunt.

18 Et quidem in servos meos et in ancillas meas in diebus illis effundam ex Spiritu meo, et prophetabunt.

19 Et edam miracula in eoelo sursum, et signa in terra deorsum, sanguinem, et ignem, et vaporem fumi.

20 Sol convertetur in tenebras, et luna in sanguinem, priusquam veniat dies ille Domini magnus et illustris.

21 Et futurum est, ut quicunque invocaverit nomen Domini, servetur.

22 Viri Israëlitae, audite sermones istos: Jesum illum Nazarenum, virum a Deo approbatum apud vos praestantibus factis et miraculis et signis quae edidit per eum Deus in medio vestri, siue et ipsi nostis:

23 Hunc, *inguam*, definito illo consilio et praestituto Dei deditum, quum accepissetis, manibus sceleratis cruci affixum interemistis:

24 Quem Deus suscitavit, solutis

doloribus mortis, eò quòd fieri non poterat ut ipse ab eâ retineretur.

25 David enim dieit de eo, Prospiciebam Dominum eoram me semper; quoniam est mihi ad dextram, ne eoncuiar.

26 Propterea obleetatum est eorum, et exultavit lingua mea: atque adeò caro mea commorabitur cum spe.

27 Quoniam non derelinques animam meam apud inferos, nee sines Sanetum illum tuum sentire corruptionem.

28 Notas milii fecisti vias vitae; replebis me jueunditate in tuo conspicu.

29 Viri fratres, licet liberè dicere apud vos de patriarchâ Davide, eum et obiisse et sepultum esse, et monumentum ejus esse apud nos ad hunc usque diem.

30 Prophetâ igitur quum esset, et seiret Deum jurejurando sibi jurâsse, fore ut ex fructu lumbi ipsius, quod ad carnem attinet, Christum illum suscitaret, quem collocaret super ejus throno:

31 Praeseius loquutus est de resurrectione Christi, non derelictam esse apud inferos animam ejus, neque earnem ejus sensisse corruptionem.

32 Hunc Iesum suscitavit Deus: eujus *rei* omnes nos sumus testes.

33 Itaque dextrâ Dei sursum sublatu, et promissum Spiritum Sanetum adeptus a Patre, effudit hœ quod vos nunc speatatis et auditis.

34 Nee enim David aseendit in eoelos: sed dieit ipse, Dixit Dominus Dominino meo, Sede ad dextram meam,

35 Usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

36 Certò seiat ergo tota domus Israëlis, quòd Deus hunc fecerit Dominum et Christum, hunc ipsum, *inguam*, Jesum quem vos eruefixistis.

37 Qui verò haee audierunt compuneti sunt corde, et dixerunt ad Petrum ac reliquos apostolos, Quid faciemus, viri fratres?

58 Petrus autem ait ad eos, Resipiscite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomen Jesu Christi in remissionem peccatorum: et accipietis donum Spiritus Sancti.

59 Vobis enim facta est promissio, et liberis vestris, et omnibus longè post futuris, quosunque videlicet advocaverit Dominus Deus noster.

40 Aliisque sermonibus plurimis obtestabatur, et exhortabatur eos, dicens, Servamini ex natione ista pravâ.

41 Qui ergo libenter receperunt sermonem ejus baptizati sunt; et additae sunt ecclesiae die illo animae quasi ter mille.

42 Perdurabant autem in doctrinâ apostolorum, et communicatione, et fractione panis, et precibus.

43 Obortus est autem omnibus timor; multaque miracula et signa per apostolos fiebant.

44 Omnes autem qui credebant erant eodem loci, et habebant omnia communia;

45 Et possessiones ac facultates vendebant, et dispertiebant ea omnibus, prout cuique opus erat.

46 Et quotidie perdurantes concorditer in templo, ac frangentes domatim panem, capiebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis;

47 Laudantes Deum, et habentes gratiam apud totum populum. Dominus autem addebat quotidie ecclesiae qui salvi fierent.

CAP. III.

CAETERUM Petrus et Joannes simul ascendebat in templum sub horam precationis, nempe nonam.

2 Quidam autem vir claudus ab utero matris suac portabatur; quem ponebant quotidie ad portam templi quae dicitur Speciosa, ut petret eleemosynam ab ingredientibus in templum.

3 Is quum vidisset Petrum ac Joannem ingressuros in templum, rogavit ut eleemosynam acciperet.

4 Intentis autem in eum oculis Petrus cum Joanne, dixit, Aspice ad nos.

5 Ille igitur attendebat eos, sperans se aliquid ab eis accepturum.

6 Petrus autem dixit, Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do; In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula.

7 Et prehensâ manu ejus dextrâ, erexit eum: illico verò confirmati sunt pedes ipsius ac malleoli.

8 Et exsiliens stetit, et ambulavit, et ingressus est cum eis in templum, ambulans et saliens, et laudans Deum.

9 Viditque eum totus populus ambulantem et laudantem Deum.

10 Et eum agnoverunt illum esse qui ad petendum eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: et impleti sunt pavore et stupore super eo quod ei contigerat.

11 Quum autem claudus ille, qui sanatus fuerat, teneret Petrum et Joannem, cucurrit totus populus ad eos in porticum quae appellatur Solomonis, expavefactus.

12 Quo viso Petrus respondit populo, Viri Israëlitae, quid miramini de hac re? aut quid intentos oculos in nos habetis, quasi propriâ potestate aut pietate effecerimus ut hic ambulet?

13 Deus ille Abrahami, et Isaaci, et Jacobi, Deus, inquam, patrum nostrorum glorificavit Filium suum Iesum, quem vos tradidistis et abnegâstis in conspectu Pilati, quum ille iudicasset esse dimittendum.

14 Vos autem Sanctum illuni et Justum abnegâstis, et postulâstis homicidam condonari vobis;

15 Principem autem vitae trucidâstis, quem Deus suscitavit a mortuis; cuius rei nos testes sumus.

16 Et per fidem in nomen ipsius, hunc quem conspicitis ac nôstis, confirmavit nomen ipsius: fides, inquam, quae per ipsum est, dedit isti integratatem hanc coram omnibus vobis.

17 Sed nunc, fratres, scio vos per

*ignorantiam ista fecisse, sicut et pri-
mores vestros.*

18 Deus autem quae praenuncia-
verat per os omnium prophetarum
suorum, Christum suum perpessurum,
ita implevit.

19 Resipiscite igitur, et convertite
vos, ut deleantur peccata vestra, post-
quam venerint tempora refrigerationis
a conspectu Domini,

20 Et miserit prius prae dicatum
vobis Iesum Christum :

21 Quem oportet quidem coeli ca-
pient usque ad tempora restitutionis
omnium, de quibus loquutus est Deus
a seculo per os omnium sanctorum
suorum prophetarum.

22 Moscs etenim ad patres dixit,
Prophetam suscitabit vobis Dominus
Deus vester ex fratribus vestris, sicut
me : audietis eum in omnibus quae
loquutus fuerit vobis.

23 Futurum est autem ut quisquis
non auscultarit prophetam illum, dis-
perdatur a populo.

24 Sed et omnes prophetae a Sa-
muele, et deinceps iis qui fuerunt
quotquot loquuti sunt, etiam praenun-
ciarunt dies istos.

25 Vos estis filii prophetarum, et
pauci quod pepigit Deus erga patres
nostros, dicens ad Abrahamum, Et in
semine tuo benedictionem consequen-
tur omnes familiae terrae.

26 Vobis primum Deus suscitatum
Filium suum Iesum misit, qui bene-
diceret vobis, unoquoque *sese* aver-
tente a pravitatibus vestris.

CAP. IV.

LOQUENTIBUS autem ipsis ad
populum, supervenerunt sacer-
dotes et praefectus templo et Saddu-
caci ;

2 Molestè ferentes quod docerent
populum, et annunciarent in nomine
Iesu resurrectionem ex mortuis.

3 Et injecerunt eis manus, posue-
runtque eos in custodiā in posterum
diem : nam erat jam vespera.

4 Multi verò eorum qui audierant
hunc sermonem, crediderunt : et fac-

tus est numerus virorum quasi quin-
quies mille.

5 Factum est autem postero die,
ut cogerentur primores eorum et se-
niiores et scribae Hierosolymis ;

6 Et Annas pontifex maximus, et
Caiaphas, et Joannes, et Alexander,
et quotquot erant ex genere ponti-
ficio.

7 Quum igitur statuissent eos in
medio, percontati sunt, Quā potes-
tate aut quo nomine vos hoc fe-
cistis ?

8 Tunc Petrus repletus Spiritu
Sancto dixit eis, Primores populi, et
seniores Israëlis,

9 Quandoquidem de nobis hodie
quaestio habetur super beneficio in
hominem aegrotum collato, quomodo
videlicet iste servatus sit :

10 Notum sit omnibus vobis, et
toti populo Israël, per nomen Iesu
Christi Nazareni, quem vos cru-
cifixistis, quem Deus suscitavit a
mortuis, per hoc, inquam, istum ad-
stare in vestro conspectu sanum.

11 Hic est lapis ille pro nihilo ha-
bitus a vobis aedificantibus, qui fac-
tus est caput anguli.

12 Nec est in alio quoquam salus-
nec enim aliud nomen est sub coelis
quod datum sit inter homines, per
quod oporteat nos servari.

13 Conspectá verò Petri in dicendo
libertate et Joannis, compertoque ho-
mines esse illiteratos et idiotas, ad-
mirabantur, et agnoscebant eos cum
Jesu fuisse.

14 Et hominem illum autem qui
sanatus fuerat videntes stantem cum
eis, nihil poterant contradicere.

15 Jussis autem ipsis extra concilium
abire, conferebant inter se,

16 Dicebant, Quid faciemus homi-
nibus istis ? conspicuum enim signum
editum esse per eos, manifestum est
omnibus habitantibus Hierosolymis,
nec id possumus negare :

17 Sed ne id amplius serpat in po-
pulum, minaciter interminemur eis,
ne posthac ulli hominum loquantur in
nomine isto.

18 Itaque vocatis ipsis denunciârunt ne omnino loquerentur, neve docearent in nomine Jesu.

19 Petrus autem et Joannes respondentes dixerunt eis, An justum sit in conspectu Dei vobis potius auseultare quam Deo, judicate.

20 Non enim possumus nos, quae vidimus et audivimus, non loqui.

21 Illi verò, non invenientes quomodo punirent eos, additis minis eos dimiserunt, propter populum, quia omnes glorificabant Deum super eo quod factum fuerat.

22 Annorum enim erat amplius quadraginta homo ille, in quem editum fuerat signum istud sanationis.

23 Dimissi autem illi venerunt ad suos, et annunciarerunt quae primarii sacerdotes et seniores ipsis dixerant.

24 Qui quum haec audissent, concorditer sustulerunt vocem ad Deum, dixeruntque, Domine, tu es Deus ille qui fecisti coelum ac terram, mare, et omnia quae in eis sunt;

25 Qui Spiritu Sancto per os Davidis pueri tui dixisti, Cur frenuerunt gentes, et populi meditati sunt inania?

26 Adstiterunt reges terrae, et principes coacti sunt simul adversus Dominum, et Christum ejus.

27 Coacti sunt enim in hac civitate verè adversus sanctum Filium tuum Jesum quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus, cum gentibus et populis Israëlis,

28 Ut facerent quacunque manus tua et consilium tuum priùs definierat ut fierent.

29 Nune igitur, Domine, intuere in minas eorum, et da servis tuis ut cum omni libertate loquantur sermonem tuum,

30 Manu tuâ a te extensâ ad sanandum, signisque et miraculis editis per nomen sancti Filii tui Jesu.

31 Quum autem precati essent, succussus est locus in quo erant coacti: et repleti sunt omnes Spiritu Sancto, et loquuti sunt sermonem Dei cum libertate.

32 Multitudinis antem eorum qui crediderant erat cor et anima una: nee quisquam aliquid eorum quae habebat suum esse dicebat, sed erant eis omnia communia.

33 Et apostoli magnâ vi reddebat testimonium resurrectionis Domini Jesu, et gratia magna erat super eos omnes.

34 Nullus enim erat egenus inter eos: quotquot enim erant possessores agrorum aut domorum, vendentes adferebant pretia corum quae vendita fuerant;

35 Et deponebant ad pedes apostolorum: distribuebatur autem hoc singulis, prout cuique opus erat.

36 Joseph ergo qui cognominatus est Barnabas ab apostolis (quod est, si interpreteris, Filius consolationis) Levites, Cyprius genere,

37 Quum haberet agrum, vendidit eum, et attulit pecuniam, depositique ad pedes apostolorum.

CAP. V.

VIR autem quidam nomine Ananias, cum Sapphirâ uxore suâ, vendidit possessionem;

2 Et intervertit *aliquid* ex pretio, conscientia etiam uxore suâ, allatamque partem aliquam ad pedes apostolorum deposit.

3 Dixit autem Petrus, Anania, cur implevit Satanus cor tuum, ut mentireris in Spiritu Sanctum, et intervertres ex pretio istius praedii?

4 Nonne, si servâsses, manebat tibi, et venundatum in tuâ erat potestate? quid *erat* cur induceres in animum rem istam? non es mentitus hominibus, sed Deo.

5 Audiens autem Ananias hos sermones, cecidit, et examinatus est: et exstitit timor magnus super omnes audientes ista.

6 Surgentes verò juvenes subtraxerunt eum, elatumque sepelierunt

7 Intercessit autem fermè hora rum trium intervallum, quum uxori quoque ipsius, nesciens quod factum fuerat, ingressa est.

8 Dixit autem ei Petrus, Dic mihi, num tanti praedium vendidistis? Ipsa verò dixit, Etiam, tanti.

9 Petrus autem dixit ei, Quid est eur convenerit inter vos ut tentaretis Spiritum Domini: ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum, ad ostium *adsunt*, et effarent te.

10 Illico verò cecidit ad pedes ejus, et exanimata est: ingressi autem juvenes, invenerunt eam mortuam, et elatam sepelierunt juxta virum suum.

11 Et obortus est timor magnus toti ecclesiae, et omnibus qui haec audiebant.

12 Per manus autem apostolorum edebantur signa et miracula multa in populo: et erant eoncorditer omnes in portico Solomonis.

13 Caeterorum autem nemo audiebat ipsis adhaerere: sed magnificabat eos populus.

14 Imò verò adjiciebantur qui crederent Domino, multitudo *videlicet* virorum simul ac mulierum.

15 Adeò ut in plateas efferrarent aegrotos, et ponerent in lectis ac grabbatis; ut venientis Petri vel umbra inumbrarec aliquid eorum.

16 Conveniebat autem etiam vulgus vicinarum urbium Hierosolymam, adferente aegrotos ac vexatos a spiritibus impuris, qui sanabantur oinnes.

17 Insurgens autem pontifex maximus, et omnes qui eum eo erant, quae est secta Sadducaeorum, repleti sunt invidiâ:

18 Et injecerunt manus in apostolos, posueruntque eos in eustodiâ publicâ.

19 Sed angelus Domini per noctem aperuit fores earceris, eductisque illis, dixit,

20 Ite, et *vos* sistentes loquimini populo in templo omnia verba vitae hujus.

21 Illi verò, quum haec audissent, introierunt sub diluculum in templum, et decebant. Adveniens autem pontifex maximus, et qui eum eo erant, convocarunt concilium et universum senatum filiorum Israel; mi-

seruntque in carcerem, ut illi adducerentur.

22 Quum autem venissent ministri, non invenerunt eos in carcere: *quod* reversi annunciarunt,

23 Dicebentes, Carcerem quidèm invenimus clausum quàm tutissimè, et eustodes extrà stantes ante fores: quum aperuisseimus autem, neminen intùs invenimus.

24 Ut verò audierunt hos sermones et pontifex et praefectus templo, et primarii sacerdotes, ambigebant de illis quonam hoc evasurum esset.

25 Adveniens autem quidam nunciavit eis, Ecce, viri quos posueratis in carcere, stant in templo et docent populum.

26 Tunc praefectus abiens cum ministris adduxit eos, non *tamen* per vim (timebant enim populum, ne lapidarentur).

27 Adductos igitur eos statuerunt in concilio: et interrogavit eos pontifex maximus,

28 Dicens, Nonne etiam atque etiam denotavimus vobis ne doceretis nomine isto? et ecce, replevistis Hierosolymam doctrinâ vestrâ, et vultis in nos inducere sanguinem hominis istius.

29 Respondens autem Petrus et apostoli dixerunt, Obedire oportet Deo potius quàm hominibus.

30 Deus patrum nostrorum suscitavit Jesum, quem vos interfecistis suspensum in ligno:

31 Hunc, *inquam*, Deus dextrâ suâ evectum *constituit* principem ac servatorem, ut det resipiscentiam Israeli, et remissionem peccatorum.

32 Et nos sumus ei testes horum quae dicimus: atque etiam Spiritus ille Sanctus, quem dedit Deus iis qui dicto sunt audiertes ipsi.

33 At illi, *his* auditis, frendebant, et consultabant de iis interficiendis.

34 Surgens autem in concilio quidam Pharisaeus, nomine Gamaliel, legis doctor, quem totus populus in pretio habebat, jussit ut paulisper abducerent foras apostolos:

55 Et dixit illis, Viri Israelitae, attendite animum vobis ipsis, quod ad istos homines *attinet*, quid facturi sitis.

56 Nam ante haec tempora exortus est Theudas, dicens se aliquem esse: cui adhaesit numerus virorum circiter quadringentorum: qui intereritus est, et omnes qui assensi sunt ei dissoluti sunt, et ad nihilum redacti.

57 Post hunc exortus est Judas ille Galilaeus temporibus descriptionis, et avertit populum multum post se: periiit et ille, et omnes qui assensi fuerant ei dispersi sunt.

58 Nunc itaque dico vobis, absistite ab hominibus istis, et missos ipsos facite; quoniam si est ex hominibus consilium hoc, sive opus istud, dissolvetur:

59 Sin ex Deo est, non potestis illud dissolvere: et videte ne etiam cum Deo pugnare cooperiamini.

40 Assensi sunt autem ei: et quum advocassent apostolos, caesis denunciaverunt ne loquerentur in nomine Iesu: et dimiserunt eos.

41 Ipsi ergo gaudentes profecti sunt a conspectu concilii, quod digni habiti essent qui pro nomine Iesu contumeliam afficerentur.

42 Et quotidie in templo et domatim non cessabant docere et evangelizare Jesum Christum.

CAP. VI.

CAETERUM per eos dies quum multiplicarentur discipuli, ortum est murmur Graecorum adversus Hebreos, quod ipsorum viduae despicerentur in ministerio quotidiano.

2 Itaque duodecimi illi, advocata multitudine discipulorum, dixerunt, Non est aequum nos, derelicto sermone Dei, ministrare mensis.

3 Adhibita ergo inspectione diligite fratres, ex vobis viros septem, testimonio ornatos, plenos Spiritu Sancto et sapientia, quos praeficiamus huic negotio.

4 Nos verò in precibus et administratione sermonis perdurabimus.

5 Placuit autem hic sermo toti praesenti multitudinai: et elegerunt Stephanum, virum plenum fide ac Spiritu Sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et Timonem, et Parinenam, et Nicolaum proselytum Antiochensem:

6 Quos statuerunt in conspectu apostolorum; qui quum precati essent, imposuerunt eis manus.

7 Itaque sermo Dei crescebat, et valde multiplicabatur numerus discipulorum Hierosolymis; multaque turba sacerdotum auscultabat fidei.

8 Stephanus verò, plenus fide ac potentia, edebat miracula et signa magna in populo.

9 Exorti sunt autem e synagogâ, quae dicitur Libertinorum, quidam, et Cyrenaeorum et Alexandrinorum, et eorum qui sunt ex Ciliciâ et Asiâ, alterantes cum Stephano.

10 Sed non potuerunt resistere sapientiae et spiritui per quem loquebatur.

11 Tunc subjecerunt quosdam qui dicerent se audivisse eum loquenter verba blasphema in Mosen et Deum.

12 Commoveruntque plebem et seniores et scribas: et eum adorti correptum adduxerunt in concilium.

15 Stiteruntque falsos testes qui dicerent, Homo iste non cessat loqui verba blasphema adversus locum hunc sanctum et legem.

14 Audivimus enim eum quum diceret, Jesum illum Nazarenum destructorum hunc locum, et mutaturum ritus quos tradidit nobis Moses.

15 Tunc intentis in eum oculis, omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem ejus quasi faciem angelici.

CAP. VII.

DIIXIT autem pontifex maximus, Num igitur haec ita habent?

2 Ipse verò dixit, Viri, fratres et patres, audite; Deus ille gloriae visus est patri nostro Abrahamo, quum

esset in Mesopotamiā, priusquam habitaret Charranis :

5 Et dixit ej, Exi e terrā tuā, et ex cognatione tuā, et veni in terram quaecumque monstravero tibi.

4 Tunc exiit e terrā Chaldaeorum, et habitavit Charranis : et illuc, postquam mortuus est pater ejus, transtulit eum Deus in terram hanc, in quā nunc vos habitatatis.

5 Nec dedit ei possessionem in eā, ne vestigium quidēm pedis ; quamvis pollicitus esset se illam daturum ei obtainendam, et semini ejus post eum, quum non haberet problem.

6 Loquutus autem est ita Deus, Erit, *inquit*, semen tuum inquilinum in terrā alienā, ubi servituti subjicietur, et malè accipietur annis quadrigenitis.

7 Sed gentem cui servierint puniam ego, dicit Deus : et post haec exibunt, *ipsi* et servient in loco isto.

8 Deditque ei foedus circumcisio-
nis : et ita Abrahamus genuit Isaacum, et circumcidit eum die octavo ; Isaacus autem genuit Jacobum, et Jacobus duodecim illos patriarchas.

9 Patriarchae verò invidiā moti, Josephum vendiderunt abduceendum in Aegyptum : sed erat Deus cum eo.

10 Et eruit eum ex omnibus ipsius afflictionibus, deditque ei gratiam et sapientiam coram Pharaone rege Aegypti, qui constituit eum praefectum Aegypto, et toti domui suaे.

11 Venit autem fames in universam terram Aegypti et Chanaan, et afflictio magna : et non inveniebant cibos patres nostri.

12 Quum audivisset autem Jacobus esse triticum in Aegypto, misit patres nostros primum.

13 Et in secundā *professione* agnitus est Joseph, a fratribus suis, et innotuit Pharaoni genus Josephi.

14 Missis autem *nunciis*, Josephus accersivit patrem suum Jacobum, omnemque cognitionem suam, capitum septuaginta quinque.

15 Descendit ergo Jacobus in

Aegyptum ; obiitque ipse, et patres nostri.

16 Et translati sunt Sichenum, et posit in monuimento quod emerat Abrahamus pretio argenti a filiis Em-moiis *patris* Sicheini.

17 Quum autem appropinquaret tempus promissionis a Deo juratae Abrahamo, crevit populus, et multiplicatus est in Aegypto ;

18 Usquequo exortus est alias rex, qui non noverat Josephum.

19 Hic adversus genus nostrum ingeniosus, malè accepit patres nos-tros, adeò ut expouerent infantes suos, ne subolescerent.

20 Quo tempore natus est Moses, qui fuit divinitus venustus, et nutritus fuit tres menses in domo patris sui.

21 Expositum autem illum sustulit filia Pharaonis, et nutritivit eum sibi pro filio.

22 Et institutus est Moses omni sapientiā Aegyptiorum ; eratque potens dictis et factis.

23 Ut verò expletum est ei quadraginta annorum tempus, venit ei in mentem invisere fratres suos filios Israëlis.

24 Et quum vidiisset quandam ex iis affici injuriā, tutatus est eum, et percusso Aegyptio, vindicavit eum qui opprimebatur.

25 Existimabat autem fratres suos intelligere, Deum per manum ipsius dare ipsis salutem : at illi non intellexerunt.

26 Subsequente verò die visus est ipsis pugnantibus, et compulit eos in pace, dicens, Viri, fratres estis vos : cur alii vos injuriā afficatis ?

27 Is autem qui injuriā afficiebat proximum, repulit eum, dicens, Quis te nobis constituit principem et judicem ?

28 Num tu me vis interimere, quemadmodum interemisti heri Aegyptium illum ?

29 Ad hunc autem sermonem Mo-ses fugit, et factus est advena in re-gione Madian, ubi genuit duos filios.

30 Expletis verò annis quadraginta, visus est ei in deserto montis Sina angelus Domini in flammeo igne rubi.

31 Moses autem ut *hoc* conspexit, admiratus est visum: et quum accederet ad *hoc* considerandum, exstinctus ad eum vox Domini, *dicens*,

32 Ego sum Deus ille patrum tuorum, Deus Abrahami, et Deus Isaaci, et Deus Jacobi. Tremefactus autem Moses non audebat *illum* considerare.

33 Dixit autem ei Dominus, Solve soleas pedum tuorum: locus enim in quo stas terra sancta est.

34 Vidi, vidi vexationem populi mei qui *est* in Aegypto, et suspiria ipsorum audivi, et descendit ut eruam eos: nunc ergo ades dum, mittam te in Aegyptum.

35 Hunc *ergo* Mosen, quem abnegaverant, dicentes, Quis te constituit principem ac judicem? hunc, *inquam*, Deus misit principem et liberatorem *futurum*, ductu angeli qui visus fuerat ei in rubro.

36 Hic eduxit illos editis miraculis et signis in regione Aegypti, et in Rubro Mari, et in deserto, annis quadraginta.

37 Hic est Moses ille qui dixit filiis Israel, Prophetam suscitabit vobis Dominus Deus vester e fratribus vestris sicut me: ipsum audietis.

38 Hic ille est, qui, conveniente *populo* in deserto, fuit cum angelo ipsum alloquente in monte Sina, et cum patribus nostris, quique exceptit viva eloquia quae nobis tradiceret.

39 Cui noluerunt auscultare patres nostri, sed repulerunt *eum*, et aversi sunt cordibus suis in Aegyptum.

40 Dicentes Aaroni, Fac nobis Deos qui praecant nobis; Mosi enim isti, qui eduxit nos ex regione Aegypti, nescimus quid contigerit.

41 Et vitulum fecerunt per illos dies, obtuleruntque sacrificium idolo, et oblectarunt sese operibus manuum suarum.

42 Verit autem *sese* Deus, et tra-

didit eos ad colendum exercitum coeli: sicut scriptum est in libro prophetarum, Num victimas et oblationes obtulisti mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel?

43 Imò bajulastis tabernaculum Molochi, et sidus Dei vestri Remphanis, quas figuræ fecistis, ut eas adoraretis: itaque transferam vos ad Babylonis fines.

44 Tabernaculum testimonii fuit patribus nostris in deserto, prout praeciperat is qui dixerat Mosi, ut faceret illud secundum exemplar quod videbat.

45 Quod etiam acceptum introduxerunt patres nostri cum Jesu in ipsa occupatione gentium, quas expulit Deus a conspectu patrum nostrorum, usque ad dies Davidis;

46 Qui nactus est gratiam apud Deum, petitiisque ut nancisceretur tabernaculum Deo Jacobi.

47 Solomon autem aedificavit ei aedem.

48 Sed Excelsissimus ille in manufactis templis non habitat, sicut propheta dicit,

49 Coelum mihi thronus est; terra autem scabellum pedum meorum. Quam aedem aedificabis mihi, dicit Dominus: aut quis est locus requieoris meae?

50 Nonne manus mea fecit haec omnia?

51 Duri cervice, et incircumeisi corde et auribus, vos semper Spiritui illi Sancto obnitionimi: quales fuerunt patres vestri, tales et vos *estis*.

52 Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? trucidarunt, inquam, eos qui praenunciariunt adventum Justi illius, cuius nunc vos proditores et imperfectores facti es-tis;

53 Qui accepistis legem per dispositionem angelorum, nec servasti.

54 Audientes autem haec findeban-tur cordibus suis, et stridebant dentibus in eum.

55 Quum autem esset plenus Spitu Sancto, intentis in coelum oculis

vidit gloriam Dei, et Jesum adstantem ad dextram Dei;

56 Et ait, Ecce, conspicio coelos apertos, et Filium illum hominis adstantem ad dextram Dei.

57 Exclamantes autem illi voce magnâ, continuerunt aures suas, et irruerunt concorditer in eum.

58 Et ejetum eum extra urbem, lapidârunt: testes autem deposuerunt pallia sua ad pedes adolescentis qui vocabatur Saulus.

59 Lapidârunt igitur Stephanum, invocantem, et dicentem, Domine Iesu, suseipe spiritum meum.

60 Positis autem genibus, clamavit voce magnâ, Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Et quum hoc dixisset, obdormivit.

CAP. VIII.

SAULUS autem ultro consenserat in necem ejus. Orta est verò illo die persecutio magna adversùs ecclesiam quae erat Hierosolymis; et omnes dispersi sunt per regiones Iudeae et Samariae, praeter apostolos.

2 Extulerunt autem unà Stephanum viri religiosi, et plangorem magnum ediderunt super eo.

3 Saulus verò vastabat ecclesiam, iens domatim: et tractos viros ac mulieres tradebat in custodiam *conjicendos*.

4 At qui dispersi fuerant peragrabant *regionem*, evangelizantes sermonem Dei.

5 ¶ Philippus verò, quum devenisset in urbem Samariae, praedieabat eis Christum.

6 Attendebat autem turba concorditer ea quae a Philippo dicebantur, audientes et videntes signa quae edebat.

7 Spiritus enim impuri ex multis qui eis tenebantur, exhibant, clamantes voce magnâ: multique paralytici et claudi sanati sunt.

8 Et gaudium magnum exstitit in illâ urbe.

9 Vir autem quidam, nomine Simon, antea in urbe illâ exercuerat ar-

tem magicam, et gentem Samariae obstupefecerat, dicens se esse quempiam magnum.

10 Quem attendebant omnes a minimo usque ad maximum, dicentes, Iste est potentia illa Dei magna.

11 Attendebat autem eum, propterea quòd a multo tempore magicis artibus eos dementârat.

12 Quum verò ereditiissent Phillipo evangelizanti quae ad regnum Dei et nomen Jesu Christi pertinent, baptizabantur tum viri tum mulieres.

13 Simon verò et ipse ereditit; et baptizatus perdurabat apud Philipum: et conspiciens signa et virtutes magnas edi, obstupefiebat.

14 Quum autem audissent apostoli qui erant Hierosolymis, Samariam receperisse sermonem Dei, miserunt ad eos Petrum ac Joannem.

15 Qui quum descendissent, precati sunt pro eis, ut aceiperent Spiritum Sanetum.

16 (Nondum enim in quenquam illorum illapsus fuerat, sed baptizati tantùm fuerunt in nomen Jesu.

17 Deinde imposuerunt eis manus, et receperunt illi Spiritum Sanetum.

18 Quum autem conspexisset Simon per impositionem manuum apostolorum dari Spiritum Sanetum, obtulit eis pecunias:

19 Dieens, Date etiam milii potestatem istam, ut cuieunque imposuero manus, recipiat Spiritum Sanctum.

20 Petrus autem dixit ei, Pecunia tua tecum pereat, qui donum Dei existimaris pecuniis acquiri.

21 Non est tibi pars neque sors in hoc negotio; eorū enim tuum non est rectum in Dei conspectu.

22 Resipisce igitur ab istâ malitiâ tuâ, et roga Deum, si forte remittatur tibi machinatio cordis tui.

23 Video enim te in felle amarissimo et nexu injustitiae positum.

24 Respondens autem Simon dixit, Deprecamini vos pro me apud Dominum, nequid me invadat istorum quae dixistis.

25 Illi igitur testificati et loquuti

sermonem Dei, reversi sunt Hierosolymam, et multis vicis Samaritanorum evangelizârunt.

26 ¶ Angelus autem Domini loquutus est I'philippo, dicens, Surge, et vade meridiem versus, ad viam quae Hierosolymis descendit Gazam, et quae est deserta.

27 Is igitur surgens profectus est; et ecce, quidam Aethiops eunuchus, dynastes Candaces reginae Aethiopum, qui praeerat universis illius gazis, venerat Hierosolymam adoratus:

28 Et revertebatur sedens in curru suo, legebatque Esaiam prophetam.

29 Dixit autem Spiritus Philippo, Accede, et proximè adjungitor ad currum istum.

30 Accurrens igitur Philippus audivit eum legentem Esaiam prophetam; et dixit, Nempe intelligis quae legis?

31 At ille ait, Quinam enim possim, nisi quis mihi praeierit? Et precatus est Philippum ut ascenderet, sederetque secum.

32 Locus autem scripturae quem legebat hic erat, Ut ovis ad mactationem ductus est: et ut agnus coram suo tonsore mutus, ita non aperuit os suum.

33 In ipsis depressione judicium ejus sublatum est: seculum autem ejus quis enarrabit? quoniam tollitur e terrâ vita ejus.

34 Respondens autem eunuchus Philippo dixit, Rogo te, de quo dicit istud propheta? de seipso, an de alio quopiam?

35 Tum Philippus aperuit os suum; et exorsus ab hac scripturâ, evangelizavit ei Jesum.

36 Quum verò pergerent in viam, venerunt ad quandam aquam: tum ait ei eunuchus, En aquam: quid prohibet me baptizari?

37 Dixit verò Philippus, Si credis ex toto corde, licet. Respondens autem ille dixit, Credo Jesum Christum esse Filium illum Dei.

38 Jussitque sisti currum: ac de-

scenderunt ambo in illam aquam, Philippus simul et eunuchus; et ille baptizavit eum.

39 Quum autem ascendissent ex aquâ, Spiritus Domini rapuit Philip-pum, nec amplius vidi eum eunuchus: perrexit igitur in viâ suâ, gaudens.

40 Philippus autem inventus est Azoti: et peragrans regionem evangelizavit omnibus urbibus, usquedum veniret Caesaream.

CAP. IX.

SAULUS autem adhuc spirans milias ac caudem adversus discipulos Domini, adiit pontificem maximum;

2 Et petiit ab eo epistolas perferendas Damascum ad synagogas; ut siquos invenisset hujus sectae, tum viros tum mulieres, vincitos abduceret Hierosolymam.

3 Quum autem iter faceret, factum est ut appropinquaret Damasco: et repente circumfudit eum ut fulgor, lux e coelo.

4 Et quum cecidisset in terram, audiuit vocem dicentem sibi, Saul, Saul, quid me persequeris?

5 Dixit autem, Quis es, Domine? Dominus autem dixit, Ego sum Jesus quem tu persequeris: durum fuerit tibi contra stimulos calcitrare.

6 Saul verò tremens et pavens dixit, Domine, quid me vis facere? Tum Dominus ad eum, Surge, et ingredere urbem, et dicetur tibi quid te oporteat facere.

7 Viri autem illi, qui cum Saulo iter faciebant, constiterunt muti, audentes quidem ejus vocem, neminem autem videntes.

8 Surrexit autem Saulus e terrâ; apertisque oculis suis, neminem videbat: manu verò ductum eum introduxerunt Damascum.

9 Fuitque tribus diebus non vivens, et non comedit, neque bibit.

10 Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias; ad quem dixit per visionem Dominus, Ana-

ACTA, IX.

nia. Et ille ait, Ecce, ego *adsum*, Domine.

11 Tum Dominus ad eum, Surge, et proficisciere in vicum qui vocatur Reetus, et quaere in domo Judae Saulum *quendam* nomine, Tarsensem; ecce enim precatur:

12 Et vidit per visionem virum, Ananiam nomine, introiuntem et imponentem sibi manum, ut visum reciparet.

13 Respondit autem Ananias, Domine, audivi ex multis de viro isto, quot malis afficerit sanctos tuos Hierosolymis.

14 Quinetiam hoc loco habet protestatem a principibus sacerdotum, vinciendi omnes qui invocant nomen tuum.

15 Dixit autem ad eum Dominus, Proficisci: nam instrumentum electum est mihi iste, ut portet nomen meum in conspectum gentium, et regum, et filiorum Israel:

16 Ego enim ostendam ei quā multa oporteat ipsum pro nomine meo pati.

17 Abiit igitur Ananias, et introiit domum illam, et impositis ipsi manibus, dixit, Saul frater, Dominus misit me, (Jesus, *inquam*, qui visus est tibi in viā quā veniebas) ut visum recipias, et implearis Spiritu Sancto.

18 Statiū autem deciderunt ab oculis ejus quasi squamae, et visum recepit illico: ac surgens baptizatus est.

19 Quumque cepisset cibum, corroboratus est. Fuit autem Saulus cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot.

20 Et statim in synagogis praedicavit Christum, nempe eum esse Filium illum Dei.

21 Obstupescabant autem omnes qui eum audiebant, et dicebant, Nonne hic est qui perdidit Hierosolymis eos qui invocabant nomen istud; et hoc idcirco venit, ut vincotos eos adduceret ad primarios sacerdotes?

22 Saulus autem magis invalescens, et confundebat Judaeos qui ha-

bitabant Damasci, collatis testimoniosis demonstrans eum esse Christum.

23 Expletis autem multis diebus, inierunt simul Judaci consilium illum interimendi.

24 Sed intellectae sunt Saulo insidiæ eorum: adservabant autem portas die ac nocte, ut eum interimerent.

25 Acceptum igitur eum discipuli nocte, per murum demiserunt, fune submissum in sportā.

26 Quum verò Saulus advenisset Hierosolymam, tentabat se proprius adjungere discipulis; sed omnes timabant eum, non credentes eum esse discipulum.

27 Barnabas autem acceptum eum duxit ad apostolos, et exposuit eis quomodo in viā vidisset Dominum, et quod loquutus esset ei, et quomodo Damasci liberè loquutus esset in nomine Jesu.

28 Versabatur ergo cum eis Hierosolymis.

29 Et liberè in nomine Domini Iesu loquebatur, et disceptabat adversus Graecos: illi verò conabantur eum interimere.

30 Quod quum cognovissent fratres, deduxerunt eum Caesaream, et emiserunt Tarsum.

31 Ecclesiae igitur per totam Iudeam et Galilaem et Samariam habentes pacem, aedificabantur; et pergentes in timore Domini, et consolatione Sancti Spiritus, multiplicabantur.

32 ¶ Factum est autem ut Petrus, dum per omnes pertransiret, deveniret etiam ad sanctos qui habitabant Lyddam.

33 Reperit autem illic quendam nomine Aeneam, ab annis jam octo decubentem in grabbato, qui erat paralyticus:

34 Et dixit ei Petrus, Aenea, sat nat te Jesus Christus: surge, et sterne tibi ipsi. Is autem statim surrexit.

35 Et viderunt eum omnes qui incolebant Lyddam et Sarona, qui converterunt se ad Dominum.

36 ¶ Joppae verò fuit quaedam discipula nomine Tabitha, quae, si interpres, dicitur Caprea: haec erat dives operum bonorum et eleemosynarum quas praestabat.

37 Factum est autem per illos dies, ut ex morbo moreretur: quam quum lavisset, posuerunt in coenaculo.

38 Quum autem Lydda esset prope Joppen, discipuli, auditio Petrum illuc esse, duos viros miserunt ad eum, rogantes ne cunctaretur usque ad ipsos progredi.

39 Exsurgens igitur Petrus venit cum eis: quem, ubi adfuit, duxerunt in coenaculum: ubi adstiterunt ei omnes viduae, flentes, et ostendentes tunicas et vestimenta quae Dorcas faciebat, quum unâ cum ipsis esset.

40 Ejectis autem omnibus foras, Petrus, positis genibus, precatus est: et conversus ad corpus, dixit, Tabitha, surge. Illa verò aperuit oculos suos, et viso Petro resedit.

41 Datâ autem ei manu Petrus erexit eam; et vocatis sanctis ac viduis eam vivam repraesentavit.

42 Id autem innotuit per totam Joppen, et multi crediderunt in Dominum.

43 Factumque est ut dies multos maneret Petrus Joppae apud Simonem quendam coriarium.

CAP. X.

PORRO quidam erat Caesareae, nomine Cornelius, centurio ex cohorte quae vocatur Italica,

2 Pius ac timens Deum, cum totâ domo suâ, et praestans eleemosynas multas populo:

3 Qui quum assidue p̄cāretur Deum, vidit per visionem manifestè, quasi horâ diei nonâ, angelum Dei, introēuntem, et dicentem ipsi, Cornelii:

4 At ille, intentis oculis in eum et expavescitus, dixit, Quid est, Domine? Dixit autem ei, Preces tuae et eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in Dei conspectu.

5 Nunc igitur mitte aliquos Joppen, et accerce Simonem qui cognominatur Petrus.

6 Is diversatur apud Simonem quendam coriarium, cui est domus apud mare: is dicet tibi quid te oporteat facere.

7 Ut autem discessit angelus qui loquebatur Cornelio, vocavit duos ex famulis suis, et militem pium ex iis qui cum ipso crant assidui:

8 Et quin eis exposuisset omnia, misit eos Joppen.

9 Postridie verò illis iter facientibus, et appropinquantibus urbi, ascendit Petrus in solarium ut precaretur, circa horam sextam.

10 Factum est autem ut valde esuriret, voluitque capere cibum: Parantibus igitur illis cibum, incidit in eum mentis excessus.

11 Conspexitque coelum apertum, ac descendens ad se vas quoddam, ut linteum magiuni, quatuor extremis devinctum, quoâ demittebatur in terram:

12 In quo erant quaevis quadrupedia terrae, et ferae, et reptilia, et volucres coeli.

13 Et exstitit vox ed eum, Surge, Petre, nacta, et ede.

14 Ait autem Petrus, Nequaquam, Domine: nunquam enim edi quicquam pollutum vel impurum.

15 Tum vox rursus ad eum secundò, Quae Deus purgavit, tu ne poluto.

16 Hoc autem factum est ter: et rursum receptum est vas in coelum.

17 Quum autem apud sese haesitaret Petrus quidnam esset visum illud quod viderat, tum ecce, viri qui missi fuerant a Cornelio, percontati de domo Simonis, supervenerunt ad vestibulum,

18 Et evocato quopianu, percontati sunt an Simon, quo cognominaretur Petrus, illuc diversaretur?

19 Petro verò cogitante de visione, dixit ei Spiritus, Ecce, tres viri quaerunt te.

20 Surgens itaque descende, et ni-

N *

bil addubitans proficisci cum eis; nam ego eos misi.

21 Descendens ergo Petrus ad viros illos qui ad ipsum missi fuerant a Cornelio, dixit, Ecce, ego *is* sum quem quacritis: quae causa est propter quain adestis?

22 Ipsi verò dixerunt, Cornelius centurio, vir justus et timens Deum, et ornatus testimonio totius gentis Judaeorum, divinitùs admonitus est ab angelo sancto, ut accenseret te domum suam, et abs te quaedam audiaret.

23 Intrò vocatos igitur eos accepit hospitio. Postridie verò Petrus abiit cum eis, et quidam ex fratribus Joppenibus comitati sunt eum.

24 Et altero post die introierunt Caesaream. Cornelius autem exspectabat eos, convocatis cognatis suis et necessariis amicis.

25 Ut autem factum est ut introiret Petrus, occurrens ei Cornelius, et accidens ad ejus pedes, adoravit.

26 Petrus verò erexit eum, dicens, Surge: et ego ipse homo sum.

27 Et colloquens cum eo, ingressus est, invenitque multos qui convererant:

28 Dixitque eis, Vos scitis Judaco nefas esse propriùs adjungere se, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, ne quem pollutum vel impurum hominem dicerem.

29 Quapropter etiam nihil obliquutus veni accersitus. Percontor, igitur, quam ob causam me accersivitis?

30 Tum Cornelius ait, Nudius quartus usque ad hanc horam eram jejunus, et horâ nonâ precabar domi meae; et ecce, quidam stetit coram me, veste splendida:

31 Dixitque, Cornelii, exaudita sunt preces tuae, et eleemosynae tuae in memoriam venerunt in conspectu Dei.

32 Mitte ergo Joppen, et accerce Simonem qui cognominatur Petrus: hic diversatur in aedibus Simonis co-

narii, apud mare: qui, quum advenit, loquetur tibi.

33 Eodem igitur *momento* misi ad te: et tu bene fecisti qui adveneris. Nunc ergo omnes nos in conspectu Dei adsumus, ut audiamus omnia quae tibi praecepta sunt a Deo.

34 Petrus autem, ore aperto, dixit, Verè deprehendo Deum non respicere ad personam:

35 Sed in quâvis gente acceptum ei esse quemvis qui eum tineat, et operam det justitiae.

36 Quem sermonem significavit filii Israëlis, evangelizans pacem per Jesum Christum, qui est omnium Dominus.

37 Vos nôstis quod gestum est in totâ Judaeâ, initio facto a Galilæâ, post baptisma quod praedicavit Johannes:

38 Ut Jesum Nazarenum unxerit Deus Spiritu Sancto et potentia, qui obambulavit beneficiis afficiens, et sanans omnes sub diaboli potestatem redactos, quoniam Deus erat cum eo.

39 Et nos sumus testes omnium quae et in regione Judaeorum et Hierosolymis fecit; quem interemerunt suspensum in ligno.

40 Hunc autem Deus suscitavit tertio die, fecitque ut is conspicuus fieret;

41 Non toti populo, sed testibus quos ipse priùs designaverat, *nimirum* nobis qui comedimus ac bibimus unâ cum eo, posteaquam resurrexit a mortuis.

42 Mandavit autem nobis ut praedicemus populo, et cum testificatione denunciemus eum esse qui definitus sit a Deo judex vivorum ac mortuorum.

43 Huic etiam omnes prophetae testimonium dant, remissionem peccatorum accepturum per nomen ejus quemvis qui crediderit in eum.

44 Adhuc loquente Petro verba ista, illapsus est Spiritus Sanctus in omnes qui audiebant hunc sermonem.

45 Et fideles qui erant ex circum-

cisione, et venerant cum Petro, obstupuerunt, quod etiam in gentes effusum esset donum Spiritus Sancti :

46 Audiebant enim eos loquentes linguis, ac magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus,

47 Num quis aquam prohibere potest, quorius videlicet baptizentur isti qui Spiritum Sanctum acceperunt sicut et nos ?

48 Jussitque eos baptizari in nomen Domini. Tunc rogaverunt eum ut ibi permaneret ad dies aliquot.

CAP. XI.

AUDIERUNT autem apostoli et fratres qui erant in Iudeâ, gentes etiam recepisse sermonem Dei.

2 Quum igitur ascendisset Petrus Hierosolymam, disceptârunt adversus eum qui erant ex circumcisione.

3 Dicentes, Ad viros praeputium habentes introisti, et una edisti cum eis.

4 Exorsus autem Petrus, omnia exposuit eis ordine, dicens,

5 Ego eram in civitate Joppe precans: et visum in mentis excessu vidi, nempe descendens vas quoddam, cœlum linteum magnum, quod quatuor extremitates demittebatur e coelo, et ad me usque venit.

6 In quod quum intenderem oculos, consideravi, et vidi quadrupedia terrae, et feras, et reptilia, et volucres coeli.

7 Audivi autem vocem dicentem mihi, Surge, Petre, macta et ede.

8 Dixi verò, Nequaquam, Domine: nam nihil commune aut impurum unquam introiit in os meum.

9 Respondit autem mihi vox secundò e coelo, Quae Deus purgavit, tu ne polluito.

10 Idque ter factum est, et rursus omnia sursum retracta sunt in coelum.

11 Tum, ecce, eodem momento tres viri supervenerunt in aedes in quibus eram, Caesareâ missi ad me.

12 Dixit verò mihi Spiritus, ut irem cum eis, nihil dubitans. Vene-

runt autem mecum etiam sex isti fratres, et ingressi sumus domum viri illius :

13 Qui annunciavit nobis quomodo vidisset angelum domi suæ, qui adstitisset ac dixisset ipsi, Mittite aliquos Joppen, et accerse Simonem qui cognominatur Petrus :

14 Qui tibi ea dicturus est, per quae tu serveris et tota domus tua.

15 Quum autem coepisset loqui, illapsus est Spiritus Sanctus, in eos, quemadmodum et in nos in principio.

16 Recordatus sum verò illius dicti Domini, quum diceret, Joannes quidem baptizavit aquâ, vos verò baptizabimini Spiritu Sancto.

17 Postquam igitur par illud dominum dedit eis Deus, ut et nobis, quum crediderunt in Dominum Jesum Christum, quis eram ego qui Deum possem inhibere ?

18 His autem auditis quieverunt, et glorificaverunt Deum, dicentes, Nempe etiam gentibus Deus resipicentiam dedit ad vitam.

19 ¶ Caeterum qui dispersi fuerant ex afflictione ortâ ob Stephanum, pervenerunt usque in Phoeniciam, et Cyprum, et Antiochiam, nemini loquentes sermonem Dei, nisi solis Iudeis.

20 Erant autem quidam Cyprii et Cyrenenses, qui ingressi Antiochiam, loquuti sunt Graecis, evangelizantes Dominum Jesum.

21 Fuit autem manus Domini cum eis: multusque numerus, fide ipsis habitâ conversus est ad Dominum.

22 Pervenit autem hic rumor ad aures ecclesiae quae erat Hierosolymis: emiserunt igitur Barnabam ut pergeret Antiochiam usque.

23 Qui quum advenisset et vidisset gratiam Dei, gavisus est, et hortatus est omnes ut proposito cordis permanerent cum Domino :

24 Nam erat vir bonus, et plenus Spiritu Sancto et fide: et adjuncta est multa turba Domino.

25 Abiit autem Barnabas Tarsum,

ut requireret Saulum : et eum inventum duxit Antiochiam.

26 Factumque est ut annum totum convenirent in ecclesiâ, docentque turbam multam : et discipuli nominarentur primùm Antiochiae Christiani.

27 Per id tempus autem descendenterunt Hierosolymis prophetae Antiochiam.

28 Et unus eorum surgens, nomine Agabus, significieavit per Spiritum, famem magnam futuram in toto terrarum orbe : quae etiam fuit sub Claudio Caesare.

29 Singuli verò discipulorum, prout cuique suppetebat, deereverunt subministratioñis caussâ mittere *aliquid* fratribus habitantibus in Judæâ.

30 Quod et fecerunt, mittentes ad seniores per manum Barnabae et Sauli.

CAP. XII.

CAETERUM per id tempus injec-tis rex Herodes manibus male accepit nonnullos ex ecclesiâ.

2 Interemit autem Jacobum fratrem Joannis gladio.

3 Et quum vidisset *hoc* placere Ju-daeis, perrexit comprehendere etiam Petrum : (erant autem dies azymorum.)

4 Quem etiam prhensem, conjecit in carcerem, traditum quatuor quater-nionibus militum, ut cum servarent : volens eum post pascha producere populo.

5 Petrus igitur servabatur in car-cere : preces autem assidue fiebant ab ecclesiâ ad Deum pro ipso.

6 Quum verò producturus esset eum Herodes, nocte illâ dormiebat Petrus inter duos milites, vinetus catenis duabus, et eustodes ante ostium observabant carcerem.

7 Et ecce, angelus Domini super-venit, et lux splenduit in carcere : et pulsato latere Petri, excitavit eum, dicens, Surge velociter. Et excide-runt ei catenae ex manibus.

8 Dixitque ei angelus, Praeinge-

te, et subliga sandalia tua. Fecit an-tem ita. Tum *ille* dixit ei, Amicitor pallio tuo, et sequere me.

9 Itaque egressus Petrus sequeba-tur eum, nec sciebat verum esse quod sicut per angelum, sed putabat se vi-sum *aliquid* cernere.

10 Quum autem transivissent pri-mam ac secundam custodiā, vene-rant ad portam Ferream, quae ducit in civitatem, quae sponte aperta est eis : et egressi progressi sunt per vi-cum unum ; et statim abscessit ange-lus ab eo.

11 Tum Petrus ad se reversus dix-it, Nunc verè scio Dominum emisisse angelum suum, et eruisse me e manu Herodis, et ex omni exspectatione po-puli Judæorum.

12 Et re consideratâ, venit domum Mariae matris Joannis, qui cognomi-nabatur Marcus, ubi erant multi eon-gregati et precantes.

13 Quum pulsasset autem Petrus ostium vestibuli, prodiit puella ut sub-auscultaret, nomine Rhode.

14 Quae, agnitâ voce Petri, pree-gaudio non aperuit vestibulum, sed intrò currēns annunciavit adstare Pe-trum ante vestibulum.

15 Illi verò dixerunt ei, Insanis. Illa autem asseverabat ita se *rem* ha-bere. At illi dicebant, Angelus ejus est.

16 Petrus verò *ibi* perseverabat pulsare : quum autem aperuissent, viderunt eum, et pereulsi fuerunt.

17 *Ipse* verò manu postulato ab ip-sis silentio, narravit eis quomodo Do-minus se eduxisset e carcere : dixi-que, Annunciate ista Jacobo et fra-tribus. Et egressus, profeetus est in alium locum.

18 Orto autem die fuit tumultus non parvus inter milites quidnam fac-tum esset Petro.

19 Herodes verò, quum eum re-quisisisset, et non invenisset, quaesitione de custodibus habità, jussit eos ad supplicium rapi ; et quum descen-disset a Judæâ Cacsaream, *ibi* com-moratus es

20 Herodes autem infenso animo erat in Tyrios et Sidonios: at illi concorditer venerunt ad eum, et electo Blasto, qui praeerat cubiculo regis, petebant pacem; eo quod aleretur regio ipsorum ex regis agro.

21 Statuto autem die, Herodes induitus veste regia, et considens pro tribunali, concionabatur ad eos.

22 Populus vero acclamabat, Vox Dei, et non hominis.

23 Illico vero percussit eum angelus Domini, eo quod non tribuisset gloriam Deo: et erosus a vermis, exanimatus est.

24 Sermo vero Domini crescebat ac multiplicabatur.

25 Barnabas autem et Saulus reversi sunt Hierosolymis, expleto ministerio, simul assumpto etiam Joanne qui cognominabatur Marcus.

CAP. XIII.

ERANT autem Antiochiae, in ecclesiâ quae illuc erat, quidam prophetae et doctores, Barnabas, et Simeon qui vocabatur Niger, et Lucius Cyrenaeus, et Manaheus qui fuerat unum cum Herode tetrarchâ educatus, et Saulus.

2 Quum autem ii ministrarent Domino et jejunarent, dixit Spiritus Sanctus, Separate mihi Barnabam et Saulum ad opus ad quod eos advocabi.

3 Quum ergo jejunassent, et precati essent, et imposuissent eis manus, dimiserunt eos.

4 Ipsi igitur emissi a Spiritu Sancto, descenderunt Seleucianî; et illinc abnavigaverunt Cyprum.

5 Quumque pervenissent Salamina, annunciarunt sermonem Dei in synagogis Judaeorum: habebant autem etiam Joannem ipsis subservientem.

6 Peragratâ vero insulâ Paphum usque, invenerunt quendam magum pseudoprophetam Judaeum, cui nomen erat Barjesu:

7 Qui erat cum praefectore Sergio Paulo, viro prudente. Hic, advoca-

tis Barnabâ et Saulo, expetivit audire sermonem Dei.

8 Obsistebat autem eis Elymas, id est magus (ita enim explicatur nomen ejus), studens avertere praefectorem a fide.

9 Saulus autem (qui et Paulus) repletus Spiritu Sancto, intentis in eum oculis,

10 Dixit, O plene omni doce, et ad quodvis scelus facilitate, fili diaboli, hostis omnis justitiae, non cessabis pervertere vias Domini rectas?

11 Nunc igitur, ecce, manus Domini adversum te; erisque caecus, non videntes solem ad tempus. Illico vero incidit in eum caligo ac tenebrae: et circumiens, quaerebat qui ipsum manu prehensum ducerent.

12 Tunc praefector, quum vidisset quod factum fuerat, credidit, percussus super doctrinâ Domini.

13 ¶ Proiecti vero Papho Paulus et quum cum eo erant, venerunt Pergam Pamphyliæ urbem: Joannes vero abscedens ab eis, reversus est Hierosolymam.

14 At ipsi digressi Pergam, venerunt Antiochiam urbem Pisidiae, et ingressi synagogam die sabbati, considererunt.

15 Post lectionem autem legis et prophetarum, miserunt praefecti synagogae ad eos, dicentes, Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad populum, dicite.

16 Quuin surrexisset igitur Paulus, manu silentio postulato, dixit, Viri Israelitae, et qui timetis Deum, audite.

17 Deus ille populi hujus Israelis elegit patres nostros, et populum sursum evexit, quum commoraretur in terra Aegypti, et ex eâ eduxit eos elato brachio.

18 Et circiter quadraginta annorum tempus mores eorum pertulit in deserto.

19 Et quum delevisset septem gentes in terra Chanaan, sortes distribuit eis terram earum.

20 Et postea annis circiter qua-

ACTA, XIII.

dringentis quinquaginta dedit iudices, usque ad Samuelem prophetam.

21 Et exinde petierunt regem: deditque eis Deus Saulum filium Cis, virum ex tribu Benjamin, annis quadraginta.

22 Et amoto illo, excitavit eis Davidem in regem, cui etiam testimonio dato dixit, Inveni Davidem *filium* Jesse, virum secundum cor meum, qui exsequetur omnes voluntates meas.

23 Hujus e semine Deus secundum promissionem excitavit Israeli Servatorem Jesum;

24 Quum autem praedicasset Joannes coram eo iam adventante, baptismum resipiscentiae toti populo Israeclis.

25 Qum autem expleret Joannes cursum, dixit, Quem me suspicamini esse? non *is* sum ego; sed ecce, venit post me, cujus pedum soleam non sum dignus qui solvam.

26 Viri fratres, filii generis Abrahams, et qui inter vos timetis Deum, vobis serino salutis hujus missus est.

27 Qui enim habitabant Hierosolymis, et primores eorum, quum hunc ignorarent, tum voces prophetarum, quae per omne sabbatum leguntur, codamnato impleverunt.

28 Tum nullam caussam mortis inventa, petierunt a Pilato ut necaretur.

29 Qum verò perfecissent omnia quae de eo scripta sunt, detractum e ligno posuerunt in monumento.

30 Deus autem suscitavit eum a mortuis.

31 Qui conspectus est per dies multos iis qui simul ascenderant cum eo a Galilacâ Hierosolymam, suntque testes ejus apud populum.

32 Et nos vobis evangelizamus eam promissionem quae patribus facta est, Deum videlicet eam explevisse filiis illorum, *id est* nobis, suscitato Jesu:

33 Ut etiam in Psalmo secundo scriptum est, Filius meus es tu, ego hodie genui te.

34 Quod autem suscitaverit eum a

mortuis, non amplius reversum in sepulchrum, ita dixit, Dabo vobis firmas illas Davidis beneficentias.

35 Ideo et aliás dicit, Non sines Sanctum illum tuum sentire corruptionem.

36 Nam David quidem, postquam aetate suâ inservivit Dei consilio, obdormivit, et appositus est patribus suis, sensitque corruptionem:

37 At is quem Deus excitavit non sensit corruptionem.

38 Notum igitur sit vobis, fratres, annunciari vobis remissionem peccatorum per istum:

39 Et ab omnibus a quibus per legem Mosis absolvisti non potuistis, per hunc quemvis qui credat, absolvisti.

40 Videte ergo ne vobis superveniat quod dictum est in prophetis.

41 Videte, ô contemptores, et admiramini, et evanescite; quia opus operor ego diebus vestris, opus quod non creditis, si quis enarraverit vobis.

42 ¶ Egressis autem *eis* e synagogâ Judaeorum, rogârunt gentes ut intra proximè sequens sabbatum dicerentur sibi haec verba.

43 Solutoque conventu, sequuti sunt multi ex Judaeis et religiosis proselytis Paulum ac Barnabam: qui alloquentes eos, persuaserunt eis ut permanerent in gratiâ Dei.

44 Sciente verò sabbato urbs propè tota convenit ad audiendum sermonem Dei.

45 Visâ autem turbâ, Judaei repletâ sunt invidiâ: et contradicebant iis quae a Paulo dicebantur, contradicentes ac blasphemantes.

46 Tunc loquendi libertate usi Paulus ac Barnabas dixerunt, Vobis necesse fuit primum exponi sermonem Dei: postquam autem illum repellitis, et indignos vos ipsos decernitis aeternam vitam, ecce, convertimus nos ad gentes.

47 Ita enim nobis mandavit Dominus, dicens, Constitui te ut sis lux gentium, ut sis saluti usque ad ultimas terras.

48 Gentes autem haec audientes, gavisae sunt, et laudibus extulerunt sermonem Domini: et crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam aeternam.

49 Perferebatur autem sermo Domini per totam illam regionem.

50 Judaei verò exstimplarunt mulieres religiosas et honoratas, et primos urbis, et excitarunt persecutio nem in Paulum ac Barnabam, ejerce runt eos e finibus suis.

51 At illi, excusso pulvere pedum suorum in eos, venerunt Iconium.

52 Discipuli verò replebantur gau dio et Spiritu Sancto.

CAP. XIV.

FACTUM est autem Iconii, ut si mul introïrent synagogam Ju daeorum, et ita loquerentur, ut crede ret Judaeorum simul et Graecorum magna multitudo.

2 Qui verò increduli fuerunt Ju daei, incitârunt et male affectos red diderunt animos gentium adversùs fratres.

3 Multum igitur tempus *ibi* com morati sunt, liberè loquentes, freti Domino, qui testimonium dabat ser moni gratiae suae, dabatque ut signa et miracula ederentur per manus eo rum.

4 Scissa est autem multitudo urbis: et alii quidèm erant a Judaeis, alii verò ab apostolis.

5 Quum autem factus esset impe tus gentium ac Judaeorum, unà cum suis primoribus, ad eos injuriis affici endos et lapidaendos,

6 Re consideratà perfugerunt in civitates Lyeoniae, Lystram et Der ben, et circumiacentem regionem:

7 Et illic evangelizaverunt.

8 Quidam autem vir Lystris cap tus pedibus sedebat, claudus ab utero matris sua, qui nunquam ambulaverat:

9 Hic audivit Paulum loquentem: qui quum intendisset in eum oculos, et vidisset, quòd fidem haberet se li beratum iri,

10 Dixit voce magnâ, Surge in pedes tuos rectus. At ille exsiliit et ambulavit.

11 Turba verò quum vidisset quod fecerat Paulus, sustulerunt vocem suam, Lycaonicè dicentes, Dii assimilati hominibus descenderunt ad nos.

12 Vocabantque Barnabam, Jovem; Paulum vero Mercurium, quo niam is erat dux sermonis.

13 Sacerdos autem Jovis collocati ante illorum urbem, quum tauros vit tatos ad vestibula adduxisset, volebat cum turbâ sacrificare.

14 Quod quum audissent apostoli Barnabas et Paulus, disruptis palliis suis insilierunt in turbam, clamantes,

15 Ac dicentes, Viri, cur ista facitis? nos quoque sumus homines iisdem quibus vos affectionibus obnoxii, annunciantes, ut a vanis istis rebus convertatis vos, ad Deum. illum vi vum, qui fecit coelum, et terram, et mare, et omnia quae in eis sunt:

16 Quique praeteritis aetatibus si vit omnes gentes suis ipsarum viis in cedere.

17 Quanquam non passus est se esse expertem testimonii, bona tribu endo, dans nobis coelitus pluvias ac tempora fructibus edendis apta, im plens cibo et laetitiâ corda nostra.

18 Et haec dicentes, vix compes cuerunt turbam, ne ipsis sacrificaret.

19 Supervenerunt autem quidam Judaei Antiochiâ et Iconio, qui, per suasà turbâ, Paulum lapidatum traxerunt extra urbem, existimantes eum mortuum esse.

20 Quum autem circumstetissent eum discipuli, surrexit, et ingressus est urbem; et postridie egressus venit Derben cum Barnabâ.

21 Quumque evangelizâssent urbi illi, et discipulos multos adjunxissent, reversi sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam:

22 Confirmantes animos discipulo rum, hortantes ut permanerent in fide, et dicentes oportere per multas afflictiones nos ingredi in regnum Dei.

23 Quumque ipsis per suffragia creassent per singulas ecclesias presbyteros, precatique essent eum ieiuniis, commendarunt eos Domino, in quem crediderant.

24 Peragrataque Pisidiâ, venerunt in Pamphyliam.

25 Ac Pergae loquuti Domini sermonem, descenderunt Attaliam.

26 Et illine enavigarunt Antiochiam, unde fuerant commendati gratiae Dei ad opus quod impleverant.

27 Quum autem venissent et cogessent ecclesiam, retulerunt quanta Deus per ipsos effecisset, cumque aperuisse gentibus ostium fidei.

28 Et commorati sunt illic non parvum tempus cum discipulis.

CAP. XV.

PORRO quidam qui descenderant e Judaeâ, docebant fratres, et dicebant, Nisi circumcidamini ritu Mosis, non potestis servari.

2 Ortâ igitur repugnantiâ et altercatione non parvâ Paulo ac Barnabae adversus illos, constitutum fuit ut ascenderent Paulus et Barnabas, et quidam alii ex illis, ad apostolos ac presbyteros Hierosolymam, super hac quaestione.

3 Illi ergo deducti ab ecclesiâ, peragrârunt Phoenicen et Samariam, narrantes conversionem gentium: et gaudio magno affecerunt omnes fratres.

4 Quum autem pervenissent Hierosolymam, excepti sunt ab ecclesiâ et ab apostolis ac presbyteris, et retulerunt quanta Deus per ipsos effecerat.

5 Sed (*aiebant*) quidam surrexerunt e sectâ Phariseorum qui crediderunt, dicentes, Oportere ipsos circumcidere et denunciare ut observent legem Mosis.

6 Convenerunt igitur apostoli et presbyteri ut dispicerent de hoc negotio.

7 Quum autem multa disceptatio fuisset, surgens Petrus dixit eis, Viri fratres, vos scitis Deum jampridem

inter nos elegisse me, ut per os meum audirent gentes sermonem evangelii, et crederent.

8 Et ille cordium cognitor Deus praebuit eis testimonium, dato ipsis Spiritu Sancto, sicut et nobis:

9 Nihilque discrevit inter nos et illos, fide ab ipso purgatis cordibus eorum.

10 Nunc ergo quid tentatis Deum, ad imponendum jugum cervici discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare valuimus?

11 Imò per gratiam Domini Jesu Christi credimus nos servatum iri, quemadmodum et illos.

12 Tacuit autem tota illa multitudo, et audiebant Barnabam, et Paulum, exponentes quanta Deus edidisset signa et miracula per ipsos inter gentes.

13 Postquam autem ipsi conticissent, respondit Jacobus dicens, Viri fratres, audite me.

14 Simeon exposuit quomodo primùm Deus respexerit gentes, ut sumeret ex ipsis populum nomini suo.

15 Et huic *rei* consonant verba prophetarum, sicut scriptum est:

16 Post haec revertar, et restaurabo tabernaculum Davidis collapsum, et ruinas ejus restaurabo, et rursus erigam illud:

17 Ut requirant reliqui homines Dominum, et omnes gentes super quas invocatum fuerit nomen meum, dicit Dominus qui facit haec omnia.

18 Nota sunt Deo ab *omni* aevo omnia opera sua.

19 Quamobrem ego censeo non esse obturbandos eos qui ex gentibus ad Deum se convertunt:

20 Sed ad eos scribendum, ut abstineant a pollutis per simulacula, et scortatione, et suffocatis rebus, et sanguine.

21 Moses enim ab aetatibus antiquis oppidatim habet qui ipsum praedicent, quum in synagogis per singula sabbata legatur.

22 ¶ Tunc visum est apostolis et presbyteris, cum totâ ecclesiâ, delec-

tos ex sese viros mittere Antiochiam cum Paulo et Barnabâ; nempe, Judam qui cognominabatur Barsabas, et Silam, viros primarios inter fratres:

23 Istis per eorum manum scriptis: Apostoli et presbyteri et fratres, iis qui sunt Antiochiae et in Syriâ et in Ciliciâ fratribus, qui sunt ex gentibus, salutem.

24 Quoniam quosdam e nobis egressos audivimus vos turbâsse verbis, labefactantes animas vestras, dicentes, *Oportere vos circumcidi, et servare legem; quibus hoc non mandaveramus:*

25 Visum est nobis concorditer coactis delectos viros mittere ad vos cum dilectis nostris Barnabâ et Paulo,

26 Hominibus qui exposuerunt animas suas pro nomine Domini nostri Jesu Christi.

27 Misimus ergo Judam et Silam, qui et ipsi vobis eadem verbis referent.

28 Visum est enim Spiritui Sancto ac nobis, ne quod amplius imponeremus vobis onus praeter necessaria ista;

29 *Videlicet*, ut abstineatis ab iis quae sunt immolata simulacris, et sanguine, et suffocato, et scortatione: a quibus si vobis caveritis, bene agetis. Valete.

30 Illi igitur dimissi venerunt Antiochiam, et coactâ multitudine reddiderunt epistolam:

31 Quam quum legissent, gavisi sunt super eâ exhortatione.

32 Judas quoque et Silas, quum essent et ipsi prophetae, multo sermone adhortati sunt, et confirmârunt fratres.

33 Quum autem egissent illâ aliquamdiu, dimissi sunt cum pace a fratribus ad apostolos.

34 Silae tamen visum est ibi manere.

35 Paulus autem et Barnabas comorati sunt Antiochiae, docentes et evangelizantes, cum aliis etiam multis, sermonem Domini.

36 Post aliquot autem dies dixit Barnabae Paulus, Reversi invisainus fratres nostros oppidatim in quibus annunciamus sermonem Domini, cognituri quomodo se habeant.

37 Barnabae verò consilium erat assumere secum Joannem, qui vocabatur Marcus.

38 Paulus autem aequum censebat eum non simul assumere, qui abscessisset ab ipsis ex Pamphyliâ, nec eorum comes in illo opere fuisset.

39 Sic igitur sunt exacerbati, ut alter ab altero discederet: et Barnabas, assumpto Marco, navigaret in Cyprum:

40 Paulus verò, allesto Silâ, abiit. commendatus gratiae Dei a fratribus:

41 Peragravitque Syriam ac Ciliaciam, confirmans ecclesias.

CAP. XVI.

PERVENIT autem Derben et Lystram: et ecce, discipulus quidam erat illic nomine Timotheus, filius mulieris cuiusdam Judaeæ fidelis; patris autem Graeci:

2 Huic dabant testimonium fratres qui Lystris erant et Iconii.

3 Eum itaque voluit Paulus secum proficiisci: et assumptum eum circumcidit, propter Judaeos qui in illis locis erant: sciebant enim omnes patrem ejus Graecum esse.

4 Prout autem pertransibant urbes, tradebant eis servanda instituta illa quae decreta fuerant ab apostolis et presbyteris qui Hierosolymis erant.

5 Itaque ecclesiae confirmabantur fide, et exuberabant numero quotidie.

6 ¶ Phrygiâ autem peragratâ et Galaticâ regione, prohibiti a Spiritu Sancto loqui sermonem Dei in Asiâ.

7 Quum venissent in Mysiam, tentabant ire versus Bithyniam: sed non sivit eos ire Spiritus.

8 Praeteritâ igitur Mysiâ, descendederunt Troada.

9 Et visum per noctem conspectum est Paulo: Vir Macedo quidam adstebat precans eum, et dicens, Tra-

ACTA, XVI.

jice in Macedoniam, et succurre nobis.

10 Ut autem hoc visum vidit, statim studiuinus abire in Macedoniam, collatis argumentis colligentes quod advocabasset nos Dominus ut eis evangelizaremus.

11 Proiecti igitur Troade, rectum cursum tenuimus Samothracem, et sequente die Neapolin;

12 Et illinc Philippos, quae est prima hujus partis Macedoniae urbs, colonia. Commorati sumus autem in ea urbe aliquot dies.

13 Et die sabbati egressi sumus ex urbe ad flumen, ubi solebat esse precatio: ubi quum consedisset, alloquuti sumus mulieres quae convernerant.

14 Quaedam autem mulier nomine Lydia, quae purpuram vendebat in urbe Thyatirorum, Deum colens, nos audivit: cuius Dominus adaperuit cor, ut attendret ea quae dicebantur a Paulo.

15 Quum igitur baptizata esset, et domus ejus, rogavit nos, dicens, Si judicastis me fidelem esse Domino, ingressi domum meam, manete. Et adegit nos.

16 Factum est autem proficiscentibus nobis ad precationem, ut ancilla quaedam, habens spiritum Pythonis, occurreret nobis, quae quaestum magnum præbebatur dominis suis vaticinando:

17 Haec subsequuta Paulum ac nos, clamabat, dicens, Isti homines servi sunt Dei illius altissimi, qui annunciant vobis viam salutis.

18 Hoc autem fecit ad multos dies: sed molestè ferens Paulus, et sese convertens, spiritui illi dixit, Praecipio tibi per nomen Jesu Christi ut exeras ab eâ. Exiit igitur eodem illo momento.

19 Videntes illius ancillulae domini abiisse spem quaestum sui, prehensus Paulum et Silam traxerunt in forum ad magistratus.

20 Et quum pertraxissent eos ad praetores, dixerunt, Homines isti con-

turbant civitatem nostram, quum sint Judaei:

21 Et annunciant ritus quos non licet nobis suscipere, neque usurpare, quum simus Romani.

22 Unà verò insurrexit turba adversus eos: et praetores disruptis corum vestibus jusserunt eos virgis caedi.

23 Quumque multas plagas eis imposuissent, conjecterunt eos in carcere, additis mandatis commentariensi ut tutò eos asservaret:

24 Qui, tali accepto mandato, conjecterunt eos in intimum carcerem, et pedes eorum adstrinxerunt numellâ.

25 Mediâ autem nocte precantes Paulus et Silas hymnos canebant: et qui vinci erant cœaudiebant eos.

26 Repentè verò terraemotus magnus exstitit, ita ut concutcrentur fundamenta carceris: et illico apertae sunt omnes fores, et omnium vincula laxata.

27 Expergefactus autem commentatoriensi, quum videret fores carceris apertas, educto gladio erat seipsum interempturus, existimans vinctos effugisse.

28 Clamavit autem Paulus voce magnâ, dicens, Ne quid feceris tibi ipsi mali; omnes enim hic sumus.

29 Is vero petito lumine irrupit, et tremefactus accidit Paulo et Silae ad pedes.

30 Et productis ipsis foras, ait, Domini, quid me oportet facere ut server?

31 At illi dixerunt, Crede in Dominum Jesum Christum, et servaberis tu, ac domus tua.

32 Et loquuti sunt ei sermonem Domini, et omnibus qui erant domi ipsius.

33 Ipse verò illis assumptis eâ ipsâ horâ noctis, lavit eorum plagas: et baptizatus est ipse, et omnes domestici illius illico.

34 Et ipsis deductis domum suam, apposuit mensam: et exsultavit quod cum universâ domo suâ credidisset Deo.

35 Die autem exorto, praetores miserunt viatores, qui dicerent, Dimitte homines illos.

36 Annunciavit autem commentariensis hos sermones Paulo; Misserunt, *inquit*, praefecti ut dimittamini: nunc igitur egressi, ite in pace.

37 Paulus autem dixit eis, Caesos nos publicè, indictâ causâ, quum simus Romani, conjecterunt in carcere: et nunc clam nos ejiciunt? non profectò; sed veniant ipsi, et nos edificant.

38 Renunciârunt autem practoribus viatores verba ista: timueruntque auditio eos Romanos esse.

39 Et venientes precati sunt eos, et eductos rogârunt ut egredierentur ex urbe.

40 Egressi autem e carcere introiérunt ad Lydiam: et visis fratribus, consolati sunt eos, et egressi sunt *ex urbe*.

CAP. XVII.

ITINERE autem facto per Amphilolin et Apolloniam, venerunt Thessalonicanam, ubi erat synagoga quaedam Judaeorum.

2 Paulus verò, sicut consueverat, introiit ad eos, et per sabbata tria disseruit *cum* eis ex Scripturis,

3 Explicans et ob oculos ponens oportuisse Christum pati, et resurgere a mortuis; et hunc Jesum, Quem ego, *inquit*, annuncio vobis, esse Christum illum.

4 Nonnulli igitur eorum assensi sunt, et consociati sunt Paulo et Silac, et religiosorum Graecorum multitudine magna, et ex mulieribus primariis non paucae.

5 Sed invidiâ commoti Judaei qui increduli erant, assumptis quibusdam circumforans viris sceleratis, ac turbâ coactâ, fecerunt ut civitas tumultuaretur; et adorti domum Jasonis, studebant eos adducere ad populum.

6 Et quum non invenissent eos, traxerunt Jasonem et quosdani fratres ad civitatis magistratus, claman-

do, Isti qui orbis terrarum statum subverterunt, etiam hic adsunt;

7 Quos exceptit Jason: qui omnes contra decreta Caesaris faciunt, regnem alium dicentes esse, *nempe* Jesum.

8 Commoverunt autem turbam et civitatis magistratus haec audientes,

9 Qui tamen, quum satis accepissent ab Jasone et caeteris, dimiserunt eos.

10 Fratres verò statim per noctem Paulum simul et Silam emiscerunt Beroeam; qui quum advenissent, iverunt in synagogam Judaeorum.

11 Iis autem qui erant Thessalonicae fuerunt isti generosiores; ut qui receperint sermonem cum omni alacritate, quotidie scrutantes Scripturas an haec ita se haberent.

12 Multi igitur crediderunt ex eis, et Graccarum mulierum honoratarum et virorum non pauci.

13 Ut autem cognoverunt Thessalonices Judaei, Beroeae quoque annunciatum esse a Paulo sermonem Dei, venerunt etiam illuc, concitantes turbam.

14 Sed tunc statim Paulum emiserunt fratres, ut iret velut ad mare: Silas autem et Timotheus remanerunt illuc.

15 Qui verò Paulum susceperant tuto loco constituendum, deduxerunt eum Athenas usque: et accepto mandato ad Silam ac Timotheum, ut quamcitissime ad ipsum venirent, abiurerunt.

16 Paulo verò Athenis illos expectante, irritabatur spiritus ejus in ipso, quum consiperet urbem idolis refertam.

17 Disserebat igitur in synagogâ cum Judaeis et religiosis; et in foro quotidie cum quibusvis obviis.

18 Quidam autem ex Epicureis et Stoicis philosophis conflictabantur cum eo: et quidam dicebant, Quid vult garrulus iste dicere? Alii verò, Peregrinorum deorum videtur annunciator esse: quoniam Jesum et resurrectionem ipsis annunciat.

19 Et prehensum eum duxerunt in Areopagum, diceentes, Possumusne scire quae sit ista nova, de quâ tu loqueris, doctrina?

20 Peregrina enim quaedam infers auribus nostris: volumus ergo scire quidnam ista sibi velint.

21 (Caeterùm Athenienses omnes et inquilini hospites nulli alii rei vacabant, nisi ad dicendum aut audiendum aliquid novi.)

22 Quum autem constitisset Paulus in medio Arcopago, dixit, Viri Athenienses, omnino conspicio vos quasi religiosiores.

23 Pertransiens enim et contemplans sacra vestra, inveni etiam aram, cui inscriptum erat, IGNOTO DEO. Quem ergo ignorantes colitis, hunc ego vobis annuncio.

24 Deus ille qui fecit mundum et omnia quae in eo sunt, quum sit coeli et terrae Dominus, in manufactis templis non habitat:

25 Nec manibus hominum colitur, alicujus rei egens, quum ipse det omnibus vitam, et halitum, et omnia;

26 Fecitque ex uno sanguine totam gentem hominum, ut habitaret super universâ superficie terrae, definitis statis temporibus, et positis terminis habitationis eorum;

27 Ut quaererecunt Dominum, si forte palpando eum invenirent; quamquam profectò non longè abest ab unoquoque nostrûm:

28 In ipso enim vivinus, et moveremur, et sumus; sicut et quidam vestritum poetarum dixerunt, Nam hujus progenies etiam sumus.

29 Progenies ergo Dei quum simus, non debemus existimare auro et argento, aut lapidi, sculpturac artificii, et excogitationis hominum, numen esse simile.

30 Deus igitur, temporibus istius ignorantiae cornivendo dissimulatis, nunc denunciat omnibus ubique hominibus ut resipiscant:

31 Eo quod statuit diem quo justè judicaturus est orbem terrarum, per

eum virum quem definiit, fide ejus rei palam factâ omnibus, illo a mortuis suscitato.

32 Quum audissent autem resurrectionem mortuorum, alii quidem sannis eum excipiebant, alii verò dicebant, Audiemus te rursùs de hac re.

33 Et ita Paulus exivit e medio eorum.

34 Quidam verò ci adhacerunt et crediderunt: in quibus fuit et Dionysius Arcopagita, et mulier nomine Damaris, et alii cum eis.

CAP. XVIII.

POSTEAM Paulus, quum discessisset Athenis, venit Corinthum:

2 Et reperto quodam Judaeo, nomine Aquila, Pontico natione, qui nuper venerat ex Italâ, et Priscillâ uxore ejus (eo quod edixisset Claudius, ut omnes Judaei Româ excederent) venit ad eos.

3 Et quia ejusdem erat artificii, mansit apud eos, et operabatur: erat enim ars illorum conficere tabernacula.

4 Disserebat autem in synagogâ omnibus sabbatis, et in suam sententiam adducebat tum Judaeos, tum Graecos.

5 Ut autem advenerunt e Macedonia Silas et Timotheus, constringebatur spiritu Paulus, cum testificatione praedicans Judaeis Jesum esse Christum illuin.

6 Ipsis autem sese obstantibus ac blasphemantibus, excussis vestibus dixit eis, Sanguis vester esto super caput vestrum: purus ego: ab hoc tempore ad gentes proficiscar.

7 Et digressus illinc introiit domum cuiusdam nomine Justi, colentis Deum, cuius domus erat confinis synagogae.

8 Crispus autem praefectus synagogae creditit Domino cum totâ domo suâ: multique Corinthiorum audientes credebant et baptizabantur.

9 Dicit autem Dominus nocte per visionem Paulo, Ne time, sed loquere, et ne tacueris;

10 Nam ego sum tecum, et nemo te invadet ut tibi malefaciat: quoniam populus est mihi multus in hac urbe.

11 Commoratus est itaque *illuc* annum et sex menses, docens apud eos sermonem Dei.

12 Quum autem Gallio esset proconsul Achaiae, insurrexerunt concorditer Judaei in Paulum, et adduxerunt eum ad tribunal,

13 Dicentes, Iste persuadet hominibus colere Deum contra legem.

14 Paulo verò jam os aperturo, dixit Gallio Judaeis, Si qua injuria es-
set, aut facinus malum, o Judaei,
quatenus aequum esset vos tolera-
rem:

15 Sin verò quaestio est de sermo-
ne et nominibus, et lege vestrata, ipsi
videritis: judex enim ego istarum re-
rum esse nolo.

16 Et abegit eos a tribunali.

17 Prehensum autem omnes Graeci Sosthenem praefectum synagogas cae-
debant ante tribunal: neque quic-
quam eorum Gallioni curae erat.

18 Paulus verò quum adhuc *illuc* permansisset dies multos, valedicto fratribus, enavigavit in Syriam, et cum eo Priscilla et Aquila, quin totundisset caput Cenchreis: habebat enim votum.

19 Pervenit autem Ephesum, et eos ibi reliquit: ipse verò ingressus synagogam, disseruit cum Judaeis.

20 Rogantibus autem ipsis ut diutiùs apud ipsis maneret, non an-
nuit:

21 Sed valedixit eis, dicens, Opor-
tet omnino me diem festum qui instat
agere Hierosolymis: sed iterum re-
vertar ad vos, Deo volente. Et pro-
vectus est Epheso.

22 Quumque descendisset Caesa-
ream, ascendissetque Hierosolymam,
et salutasset ecclesiam, descendit An-
tiochiam.

23 Et quum egisset *illuc* aliquan-
tulum, abiit, peragrans ordine Galati-
cam regionem et Phrygiam, confir-
mans omnes discipulos.

24 Judaëus autem quidam, Apollos

nomine, Alexandrinus genere, vir elo-
quens, pervenit Ephesum, potens in Scripturis.

25 Hic erat initiatu*s* viâ Domini; et fervens spiritu, loquebatur et doce-
bat diligenter ea quae sunt Domini;
sciens tantum baptisma Joannis:

26 Coepitque liberè loqui in syna-
gogà: quem auditum Aquila et Pris-
cilla, assumpserunt et exquisitiùs ei exposuerunt viam Dei.

27 Quum autem vellet transire in Achiam, fratres *eum* adhortati, scrip-
serunt discipulis ut exciperent eum:
qui quum advenisset, multum contu-
lit iis qui crediderunt per gratiam:

28 Magnà enim contentione Ju-
daeos magis ac magis redarguebat publicè, ostendens per Scripturas Je-
sum esse Christum illum.

CAP. XIX.

FACTUM est autem interim, dum Apollos esset Corinthi, ut Paulus, peragratis superioribus parti-
bus, veniret Ephesum: ubi quum discipulos quosdam invenisset,

2 Dixit eis, Num Spiritum Sanctum accepistis posteaquam credidis-
tis? Illi verò dixerunt ei, Imo sitne Spiritus Sanctus, ne audivimus qui-
dém.

3 Tunc dixit eis, In quid ergo bap-
tizati estis? Ipsi verò dixerunt, In Joannis baptizma.

4 Dixit autem Paulus, Joannes quidèm baptizavit baptismō resipisci-
tiae, dicens populo, ut in eum qui ve-
niebat post ipsum crederent, hoc est,
in Christum Jesum.

5 Qui verò *illum* audierunt, bapti-
zati sunt in nomen Domini Jesu.

6 Et quum imposuisset eis manus
Paulus, venit Spiritus Sanctus in eos,
et loquebantur linguis, et propheta-
bant.

7 Erant autem omnes isti viri cir-
citer duodecim.

8 Ipse porrò ingressus synagogam,
liberè loquebatur ad tres menses, dis-
serens et suadens quae ad regnum
Dei pertinent.

O.*

9 Quum autem quidam indurantur, et parere nollent, malè loquentes de viâ illâ *Dei* apud multitudinem, abscedens ab illis separavit discipulos, quotidie disserens in scholâ Tyranni cuiusdam.

10 Hoc autem factum est per biennium: *ita* ut omnes qui habitabant in Asiâ, tum Judaei tum Graeci, audierint sermonem Domini Jesu.

11 Virtutesque non vulgares edebat Deus per manus Pauli:

12 *Ita* ut etiam ad aegrotos deferrentur a corpore ejus sudaria seu semicinctia, et discederent ab eis morbi, et spiritus mali ab eis exirent.

13 Aggressi sunt verò quidam ex circulatoribus Judaeis exorcistis nominare super eos qui habebant spiritus malos, nomen Domini Jesu, dicentes, Adjuramus vos per Jesum quem Paulus praedicat.

14 Erant autem quidam filii Scevaei Judaei primarii sacerdotis septem, qui hoc faciebant.

15 Respondens verò spiritus malus dixit, Jesum novi, et Paulum scio; vos autem qui estis?

16 Et insiliit in eos homo in quo erat spiritus ille malus, et superatis illis, invaluit contra eos, ita ut nudi et vulnerati effugerent ex domo illâ.

17 Id verò innotuit omnibus tum Judaeis tum Graecis qui habitabant Ephesi: et incidit timor in eos omnes, et magnificabatur nomen Domini Jesu.

18 Et multi eorum qui crediderant, veniebant confitentes et indicantes facta sua.

19 Multi verò ex iis qui curiosa ista exercuerant, comportatos libros exusserunt in omnium conspectu: quorum supputatis pretiis, repererunt denariorum quinquaginta millia.

20 Ita fortiter crescebat sermo Domini, et invalescebat.

21 ¶ His autem expletis, induxit in animum Paulus, peragrâtâ Macedoniâ et Achaïâ, proficiisci in Hierosolimam, dicens, Postquam illic fuero, oportet me Romanam etiam videre.

22 Missis verò in Macedoniam duobus ex iis qui ministrabant ei, *videlicet* Timotheo et Erasto, ipse substituit ad tempus in Asiâ.

23 Ortus est autem illo tempore tumultus non parvus ob viam *Dei*.

24 Nam quidam, nomine Demetrius, signator argenti, qui faciebat templâ Dianae argentea, præbebat artificibus non parvum quaestum:

25 Quibus ille congregatis, et istiusmodi rerum opificibus, dixit, Viri, scitis ex hoc quacstu nostras esse copias:

26 Et spectatis et auditis Paulum istum non solum Ephesinam, sed prope totius Asiae multam turbam persuadendo avertisse, dicentem deos illos non esse qui manibus fiant.

27 Non solum autem periculum est, ne istud quod nobis est peculiare, nobis probrosum evadat, sed etiam ne magnae deae Dianaे templum pro nihilo putetur, futurumque sit ut etiam destruatur majestas ejus, quam Asia tota et orbis terrarum colit.

28 His autem auditis, pleni exandescentiâ, clamaverunt, dicentes, Magna est Diana Ephesiorum!

29 Et impleta est civitas tota confusione: et irruerunt concorditer in theatrum, correpto Gaio et Aristarcho Macedonibus, sociis peregrinationis Pauli.

30 Paulo verò volente prodire ad populum, non siverunt eum *prodire* discipuli.

31 Sed et quidam ex Asiarchis, quum essent ei amici, *nunciis* ad eum missis, rogârunt ne se daret in theatrum.

32 Alii igitur aliud clamabant: erat enim concio confusa, et plerique nesciebant cuius *rei* causâ convenissent.

33 Ex turbâ verò productus fuit Alexander, propellentibus eum Judaeis. Alexander igitur, manu silentio postulato, volebat causam dicere apud populum.

34 Quem ut cognoverunt Judaeum esse, vox exstitit una ab omnibus pro-

fecta, quasi ad horas duas clamantibus, Magna est Diana Ephesiorum!

55 Tum scriba, quum sedasset turbam, dixit, Viri Ephesii, quisnam est hominum qui nesciat Ephesiorum urbem aedituam esse magnae deae Diana, et a Jove delapsi *simulacri*?

56 Quum igitur istis non possit contradici, oportet vos sedatos esse, nec quicquam praeceps facere.

57 Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque contumeliosos in deam vestram.

58 Quòd si Demetrius, et qui cum eo sunt artifices, negotium habent cum aliquo, agitur forum, et proconsules sunt; alii alias in jus vocent.

59 Siquid autem de rebus aliis requiritis, in legitimà concione explicabitur.

40 Nam periculum est ne postulemur seditionis propter *diem* hodierum, quum nulla subsit causa ob quam possimus reddere rationem concursū istius. Et quum haec dixisset, dimisit concionem.

CAP. XX.

POSTQUAM verò cessavit tumultus, quum advocasset Paulus discipulos, et complexus esset, abiit prefecturus in Macedoniam.

2 Quum autem illas partes peragrasset, et hortatus illos fuisse multo sermone, venit in Graeciam.

3 Et ibi peractis mensibus tribus, quum ei in Syriam navigaturo factae fuissent a Judaeis insidiae, censuit per Macedoniam reverti.

4 Comitabatur autem eum usque in Asiam Sopater Beroensis: ex Thessalicensibus verò, Aristarchus, et Secundus, et Gaius Derbaeus, et Timotheus:

5 Asiam verò, Tychicus et Trophimus, qui quum praeivissent, expectarunt nos Troade.

6 Nos verò enavigavimus Philippis post dies azymorum, et venimus ad eos Troadem intra dies quinque; ubi egimus dies septem.

7 Primo autem die hebdomadis, coactis discipulis ad frangendum panem, Paulus disserebat cum eis, abiturus postridie, protraxitque sermonem usque in mediā noctem.

8 Erant verò lucernae multae in coenaculo ubi erant coacti.

9 Sedens autem quidam adolescentis nomine Eutychus in fenestrā, demersus somno profundo, quum diutiùs dissereret Paulus, prae somno deturbatus, decidit ex tertiā contignatione deorsum; et sublatus est mortuus.

10 Quum descendisset autem Paulus, prolapsus est in eum; et *eum* complexus dixit, Ne tumultuamini: anima enim ejus in ipso est.

11 Quum igitur ascendisset, freghissetque panem, et cibum sumpsisset, diu colloquutus usque ad diluculum, ita *demum* profectus est.

12 Adduxerunt autem puerum vivum, et solamen receperunt non medocre.

13 ¶ Nos verò progressi ad na-
ve, proiecti sumus Asson, illinc re-
cepturi Paulum: sic enim mandārat,
pedibus ipse iter factorus.

14 Ut autem conjunxit *sese* nobis-
cum apud Asson, recepto eo, venimus
Mitylenen.

15 Et quum illinc enavigāssemus,
sequenti die pervenimus e regione Chii; postridie verò appulimus Samuin; et quum diversati essemus a-
pud Trogylgium, sequenti die venimus Miletum.

16 Decreverat enim Paulus prae-
ternavigare Ephesum, ne ipsi con-
tingeret tempus terere in Asiā: fes-
tinabat enim, ut, si fieri posset, die pentecostes esset Hierosolymis.

17 Missis autem Miletō *nuncis* Ephesum, accersivit presbyteros eccliesiae :

18 Qui quum ad ipsum venissent,
dixit eis, Vos scitis quomodo a primo
die quo ingressus sum Asiam, vobis-
cum per id omne tempus fuerim,

19 Serviens Domino cum omni
modestia, et multis lacrymis, ac ten-

ACTA, XXI.

tationibus, quae mihi evenerunt in Ju-
dacom insidiis :

20 Ut nihil subtersugerim eorum
quae *vobis* conducerent, quominus *ea*
vobis annunciatrem, et docerem vos
publicè et *domatiū* ;

21 Etiam atque etiam testificans
Judaeis simul et Gracis couversio-
nem ad Deum, et fidem quae est in
Dominum nostrum Jesum Christum.

22 Et nunc ecce, ego vincetus Spi-
ritu proficiscor Hierosolymam, igno-
rans quae in cā mihi occurrent :

23 Nisi quōd Spiritus Sanctus op-
pidatim etiam atque etiam testificatur,
dicens, vincula et afflictiones me in-
uerc.

24 Sed nullius rei habeo rationem,
neque vita mea mihi ipsi cara est, ut
peragam cursum meum cum gaudio,
et ministerium quod accepi a Domi-
no Jesu, ad testificandum evangelium
gratiae Dei.

25 Et nunc ecce, ego scio non am-
plius visuros faciem meam ullos ex
vobis omnibus, per quos transivi praec-
dicans regnum Dei.

26 Ideo testor vobis hodierno die,
me purum esse a sanguine omnium.

27 Non enim subterfugi quominus
annunciatrem vobis omne Dei consi-
lium.

28 Attendite igitur *animum* vobis-
ipsis, et toti gregi, in quo vos Spiritus
Sanctus constituit episcopos, ad pas-
cendam ecclesiam Dei, quam suo illo
sanguine acquisivit.

29 Ego enim illud scio, lupos gra-
ves, non parcentes gregi, ingressuros
esse in vos post discessum meum.

30 Et ex vobis ipsis exorituros qui
loquantur perversa, ut discipulos post
se abstrahant.

31 Ideo vigilate, memores me per
tricennium nocte et die non cessāsse
cum lacrymis monere unumque inque.

32 Et nunc quoque, fratres, coin-
mendo vos Deo et sermoni gratiae ip-
sius; qui *quidēm Deus* potest vos su-
perstruere, et dare vobis quod haere-
ditatis jure possideatis cum sanctifica-
tis omnibus.

55 Argentum, vel aurum, aut **ves-**
tem nullius concupivi.

54 Imò ipsi nōstis, usibus meis et
iis qui mecum sunt, manus istas mi-
nistrāsse.

55 In omnibus ostendi vobis oport-
tere sic laborando sublevare infirmos,
et meminisse verborum Domini Jesu,
ipsum *ridelicet* dixisse, Beatum est
dare potiū quām accipere.

56 Et quum haec dixisset, pos-
itis genibus suis, oravit cum illis on-
nibus.

57 Magnus autem fletus omnium
ortus est; et ruentes in collum Pauli
deosculabantur eum;

58 Cruciatī maximē ob sermone in
quem dixerat, ipsos non esse amplius
faciem ejus conspectuos: et dedux-
erunt eum ad navim.

CAP. XXI.

UT autem proiecti sumus, avulsi
ab eis, recto cursu venimus Co-
um, et sequenti die Rhodum, et illinc
Patara:

2 Et nacti navem trajicentem in
Phoenicen, *eā* consensā, proiecti su-
mus.

3 Quum autem coepisset nobis ap-
parere Cyprus, et eam ad sinistrā
reliquissemus, navigavimus in Sy-
riam, et devecti sumus Tyrum: illic
enim navis erat suum onus expositu-
ra.

4 Permansimus autem ibidem dies
septem, inventis discipulis; qui Paulo
dicebant per Spiritum, ne ascenderet
in Hierosolymam.

5 Sed peractis illis diebus, abiimus,
omnibus deducentibus nos, cum ux-
oribus et liberis, extra urbem usque:
et positis genibus in littore, precati
sumus.

6 Et alii alios complexi, conser-
dimus navim: illi autem reversi sunt
domum suam.

7 Nos verò navigatione perfectā,
pervenimus Tyro Ptolemaida; et sa-
lutatis fratribus, mansimus diem unum
apud eos.

8 Postridie verò egressi Paulus et

nos qui cum eo eramus, veniimus Caesaream : et ingressi domum Philippi evangelistae (qui erat unus ex illis septem), mansimus apud eum.

9 Huic autem erant quatuor filiae virgines prophetantes.

10 Et quum *illuc* permansisset dies complures, descendit ex Iudeâ quidam propheta nomine Agabus ;

11 Qui quum venisset ad nos, et sumpsisset zonam Pauli, vinctis sibi manibus ac pedibus, dixit, Haec dicit Spiritus Sanctus, Virum cuius est haec zona, ita vincient Hierosolymis Iudei, tradentque in manus gentium.

12 Ut verò ista audivimus, rogabamus et nos et ejus loci incolae, ne ascenderet Hierosolymam.

13 Sed respondit Paulus, Quid facitis, flentes et molientes cor meum? Nam ego non solùm vinciri, sed et mori paratus sum Hierosolymis pro nomine Domini Jesu.

14 Quum igitur non assentiretur, acquieevimus, dicentes, Fiat Domini voluntas.

15 Porrò post dies istos collectis sarcinis ascendimus Hierosolymam.

16 Venerunt autem simul etiam *aliqui* ex discipulis Caesareâ nobiscum, adducentes, apud quem hospitaremur, Mnasonem quendam Cyprium, antiquum discipulum.

17 ¶ Quum igitur pervenissemus Hierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

18 Sequenti verò die introiit Paulus nobiscum ad Jacobum, et omnes presbyteri adfuerunt.

19 Quos complexus, exposuit ordine singula quae Deus fecerat inter gentes per ipsius ministerium.

20 At illi, *his* auditis, glorificaverunt Dominum ; et dixerunt ei, Conspicis, frater, quot sint millia Iudeorum qui crediderunt ; suntque omnes accensi zelo legis.

21 Audierunt autem de te ex aliorum sermone, te defctionem a Mose docere omnes qui inter gentes sunt Iudeos, et dicere eos non debere cir-

cumcidere filios, neque secundum ritus ambulare.

22 Quid est ergo ? omnino oportet couenire multitudinem : audi-ent enim te venisse.

23 Hoc igitur fac quod tibi dici- mus : Sunt nobis viri quatuor voto obnoxii :

24 His assumptis, sanctificator cum eis, et adde ad eorum sumptus, ut rada-nt capita, et nôrint omnes nihil esse eorum quae de te famâ acceperunt ; sed te quoque ita incedere ut legem observes.

25 De iis autem qui crediderunt ex gentibus, nos scripsimus, et decre- vimus nequid hujusmodi observent, nisi ut caveant ab iis quae sunt im- molata simulacris, et a sanguine, et rebus suffocatis, et scortatione.

26 Tum Paulus, assumptis viris illis, sequente die cum eis sanctifica- tus ingressus est in templum, denun- cians expletionem dierum sanctifica- tionis, usquedum oblata fuit pro uno- quoque eorum oblatio.

27 Quum autem septeni illi dies jam essent explendi, qui ex Asiâ ad- venerant Iudei ipsum conspicati in templo, concitârunt totam turbam, et injecerunt manus in eum,

28 Clamantes, Viri Israelitae, suc- currite : hic ille homo est, qui adver- sùs populum et legem et locum hunc omnes ubique docet ; atque adeò Graecos introduxit in templum, et polluit sanctum locum istum.

29 (Viderant enim antea Trophi- mum Ephesium in urbe cum eo, quem existimabant fuisse a Paulo in- tractum in templum.)

30 Commota est igitur urbs tota, et factus est concursus populi : et prehensum Paulum trahebant e tem- plo : statimque clausae sunt fores.

31 Studentibus autem ipsis eum trucidare, nunciatum est ad tribunum cohortis, totam Hierosolymam con- turbatam esse :

32 Qui eo ipso momenta, acceptis militibus ac centurionibus, decurrit ad illos. At illi, quum vidissent tri-

bunum et milites, cessarunt verberare Paulum.

33 Tunc appropinquans tribunus prehendit eum, et jussit vinciri catenis duabus : et percontatus est quisnam esset, et quid fecisset.

34 Alii autem aliud clamabant in turbâ : et quum non posset certi *quicquam* cognoscere propter tumultum, jussit eum duci in castra.

35 Quum igitur pervenisset ad gradus, evenit ut portaretur a militibus propter violentiam turbae.

36 Sequebatur enim multitudo populi clamans, *Tolle ipsum*.

37 Et quum futurum esset ut introduceretur in castra Paulus, dicit tribuno, *Licetne mihi aliquid tibi dicere? Qui dixit, Graecè nôsti?*

38 Nonne tu es Aegyptius ille, qui ante hos dies ad seditionem concitasti et eduxisti in desertum quatuor millia sicariorum?

39 Dicit autem Paulus, *Ego quidem sum Judaeus Tarsensis, urbis in Ciliciâ non obscurae civis; caeterum rogo te, permitte mihi ut alloquar populum.*

40 Quum igitur ille permisisset, Paulus stans in gradibus, manu silentium postulavit a plebe ; et magno silentio facto, loquutus est linguâ Hebraeâ, dicens,

CAP. XXII.

VIRI fratres et patres, audite meam, quâ nunc apud vos utor, defensionem.

2 (Quum audissent autem eum Hebraeâ linguâ ipsos alloqui, magis praebuerunt se quietos ; *ipse* verò dixit *eis*,)

5 Ego quidem sum Judaeus, natus Tarsi, *quaer urbs est Ciliciae*, nutritus verò in hac ipsâ urbe apud pedes Gamalielis, institutus ad exquisitam formam patriae legis, zelo Dei accensus, sicut et vos omnes estis hodie.

4 Qui hanc sectam sum persecutus usque ad mortem, vinciens ac tradens in carceres tum viros tum mulieres :

5 Ut et pontifex maximus mihi testis est, et totus seniorum ordo ; a quibus etiam acceptis ad fratres epistolis, Damascum proficiebar, adducaturus etiam eos, qui illic essent, vincitos Hierosolymam, ut punirentur.

6 Evenit autem mihi iter facienti, et appropinquenti Damasco circiter meridiem, ut repente e coelo circumfuderit me lux multa tanquam fulgur.

7 Cecidique in solum, et audivi vocem dicentem mihi, Saul, Saul, quid me persequeris ?

8 Ego verò respondi, *Quis es, Domine?* Dixitque mihi, *Ego sum Jesus Nazarenus, quem tu persequeris.*

9 Porro qui tecum erant lucem quidem conspicerunt, et expavesci sunt : vocem autem non audierunt ejus qui loquabantur tecum.

10 Dixi verò, *Quid faciam, Domine?* Dominus autem dixit mihi, *Surge, ac proficisci Damascum : et illuc tibi dicetur de omnibus quae constitutum est tibi ut facias.*

11 Quum verò non viderem prægloriâ lucis illius, manu deductus ab iis qui tecum erant, veni Damas- cum.

12 Ananias autem quidam, virius secundum legem, testimonio ornatus omnium illuc habitantium Ju- daeorum,

13 Veniens ad me, et adstans dixit mihi, *Saul frater, recipe visum.* Et ego eodem illo memento sum ipsum intuitus.

14 Ipse autem dixit, *Deus patrum nostrorum designavit te qui cognosceres ipsius voluntatem, et videres Justum illum, et audires vocem ex ore ipsius.*

15 Nam eris ei testis apud omnes homines *eorum* quae vidisti et au- disti.

16 Et nunc quid cunctaris ? sur- gens baptizator, et abluitor a pec- catis tuis, invocato nomine Domini.

17 Evenit autem mihi reverso Hi- erosolymam, quum precarer in tem- plo, ut raperer extra me.

18 Et viderem eum dicentem mihi, Festina, et exi citò Hierosolymis, quoniam non recipient testimonium tuum de me.

19 Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt me pertraxisse in carcerem, et verberibus affecisse per singulas synagogas eos qui credebant in te.

20 Et quum effunderetur sanguis Stephani martyris tui, ego quoque adstabam, et unà assentiebar interfactioni ipsius, et custodiebam pallia eorum qui interficiebant eum.

21 Tum is dixit mihi, Profiscere: nam ego te procul ad gentes emitam.

22 ¶ Audiebant autem eum: ad hunc usque sermonem: tum verò susstulerunt vocem suam, dicentes, Tolle e terrâ hominem istiusmodi: non enim convenit eum vivere.

23 Clamatibus autem eis, et proficiens pallia, et pulverem jactantibus in aërem.

24 Jussit tribunus eum duci in castra, dixitque ut in eum flagris inquireretur: ut resciret quam ob causam sic clamarent adversùs eum.

25 Quum autem eum disticadisset loris caedendum, dixit adstanti centurioni Paulus, Num honinem Romanum, et indannatian licet volis flagellare?

26 Hoc autem quum audisset centurio, adiit tribunum, et hoc annunciavit ei, dicens, Vide quid facturus sis; homo enim iste Romanus est.

27 Accedens autem tribunus, dixit ei, Dic mihi, num tu Romanus es? At ille dixit, Etiam.

28 Et respondit tribunus, Ego multâ summâ civitatem istam acquisivi. Paulus autem ait, Ego verò etiam natus sum civis.

29 Statim igitur abscesserunt ab eo qui erant in eum inquisituri: sed et tribunus quoque timuit, cognito eum Romanum esse, quoniam eum vinxerat.

30 ¶ Postridie verò, volens certum scire, nempe cuius rei accusaretur a Judaeis, solvit eum e vinculis, jussit

primarios sacerdotes venire, totumque ipsorum consessum: ac deductum Paulum statuit coram eis.

CAP. XXIII.

INTENTIS autem in consessum oculis, Paulus ait, Viri fratres, ego omni conscientiâ bonâ me gessi apud Deum ad hunc usque diem.

2 Ananias autem pontifex maximus imperavit iis qui ipsis adstabant, ut os ejus caederent.

3 Tum Paulus dixit ei, Futurum est ut percutiat te Deus, paries dealte: et tu sedes judicans me secundùm legem, et legem transgrediviens jubes me caedi?

4 Tum qui adstabant dixerunt, Pontifici Dei maximo conviciaris?

5 Dixit autem Paulus, Nesciebam, fratres, pontificem esse maximum: scriptum est enim, Principi populi tui non maledices.

6 Quum verò nôsset Paulus unam quidèm partem esse Sadducaeorum, alteram verò Phariseorum, clamavit in consessu, Viri fratres, ego Pharisaeus sum, filius Pharisaei: de spe et resurrectione mortuorum ego in judicium vocor.

7 Quum autem hoc esset loquutus, orta est seditio inter Phariseos ac Sadducaeos; et scissa est multitudo.

8 Nam Sadducaei quidèm dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum; Pharisaei autem utrumque confitentur.

9 Ortus est igitur clamor magnus: et, quum surrexisserint scribæ ex partibus Phariseorum, depugnabant, dicentes, Nihil mali invenimus in homine isto: quod si spiritus loquutus est ei, seu angelus, ne repugnemus Deo.

10 Magnâ autem ortâ seditione, veritus tribunus, ne Paulus ab ipsis discerperetur, jussit militum manum descendere, et eum rapere e medio ipsorum, ac ducere in castra.

11 ¶ Sequente verò nocte superveniens ei Dominus, dixit, Confide, Paule; ut enim constanter testifica-

tus es Hierosolymis de iis quae ad me attinent, sic te oportet etiam Romae testari.

12 Orto autem die, quidam ex Iudeis factâ coitione devoverunt sese, dicentes neque esuros sc, neque bibituros, usquequo trucidassent Paulum.

13 Erant verò plures quam quadraginta *viri*, qui hanc conjurationem fecerant :

14 Qui adierunt primarios sacerdotes et seniores, et dixerunt, Devotione devovimus nosipsos, nihil gustaturos usquequo trucidaverimus Paulum.

15 Nunc ergo vos indicate tribuno ex concessûs voluntate, ut eum cras ad vos deducat, veluti exquisitiùs percognituros de iis quae ad eum *spectant*: nos verò, priusquam appropinquet, parati sumus ipsum interimere.

16 Quum autem filius sororis Pauli audisset insidias, venit, et ingressus in castra, renunciavit *istud* Paulo.

17 Paulus autem, advocato quodam ex centurionibus, ait, Adolescentem hunc abduc ad tribunum; habet enim quod annunciet ei.

18 Ille igitur assumptum eum, duxit ad tribunum, et dixit, Vinctus ille Paulus advocatum me rogavit ut hunc adolescentem ducerem ad te, qui aliquid habeat quod tibi loquatur.

19 Tribunus verò, prehensâ ejus manu, quum secessisset seorsum, percontatus est, Quid est quod habes mihi annunciatum?

20 *Ille* autem dixit, Iudei constituerunt te rogare, ut cras Paulum deducas in concessum, quasi aliquid exquisitiùs percontatur sint de eo.

21 Tu verò ne ipsis assentitor; insidianter enim ei ex istis viri plures quadraginta, qui seipsos devoverunt, neque esuros neque bibituros usquequo interemerint eum: et nunc parati sunt, exspectantes quid a te renuncietur.

22 Tribunus igitur dimisit adolescentem, quum ei praecepsisset *ut* nulli effutiret quòd haec ipsi indicasset.

23 Et advocatis duobus quibusdam ex centurionibus, Parate, ait, milites ducentos, qui proficiscantur Caesaream usque, et equites septuaginta, et stipatores ducentos, a tertia horâ noctis:

24 Et ut jumenta praeberent, ut impositum Paulum salvum perduerent ad Felicem praesidem:

25 Scriptâ epistolâ quae hanc summam contineret:

26 Claudius Lysias praestantissimo praesidi Felici salutem.

27 Virum hunc comprehensum a Iudeis, quum jam futurum esset ut ab eis interimeretur, superveniens eum militum manu, erui, quum cognovissem Romanum esse.

28 Et volens scire causam cur eum criminarentur, deduxi eum in ipsorum concessum.

29 Quem comperi accusari de quaestionibus legis ipsorum, nullius verò criminis reum quod sit dignum morte aut vinculis.

30 Indicatis autem mihi insidiis adversùs hunc virum eventuris a Iudeis, eo ipso momento misi *eum* ad te, et denunciavi quoque accusatoribus, ut quae habent adversùs eum dicant apud te: Vale.

31 Milites igitur, sicut ipsis praecipit erat, assumptum Paulum duxerunt nocte Antipatrida.

32 Postero autem die reversi sunt in castra, relictis equitibus qui cum eo proficerentur.

33 Quum venissent Caesaream, et reddidissent epistolam praesidi, stiterunt coram eo etiam Paulum.

34 Quum legisset autem *literas* praeses, et interrogasset ex quâ provinciâ esset, ac eognovisset esse ex Ciliciâ,

35 Audiam te, inquit, quum accusatores quoque tui adsuerint. Jussisse in praetorio Herodis ipsum custodiri.

Anania cum senioribus, et Tertullo quodam oratore; qui comparuerunt coram praeside contra Paulum.

2 Citato igitur eo, cocepit accusare Tertullus, dicens,

3 Multa nos pace potiri per te, et ea quae recte ac feliciter in hac gente prudentiam tuam gesta sunt, prorsus et ubique agnoscimus, praestantissime Felix, cum omni gratiarum actione.

4 Ne vero te diutiis interpellam, precor te ut audias nos paucis pro tuae aequitate.

5 Comperimus enim virum hunc esse pestem, et qui moveat seditionem omnibus Judaeis per universum orbem, et principem sectae Nazarenorum:

6 Qui templum quoque tentavit profanare: in quem etiam prehensum voluimus secundum legem nostram judicium ferre;

7 Sed interveniens tribunus Lysias, cum magnâ vi abduxit eum e manibus nostris:

8 Jussis ipsis accusatoribus ad te venire; ex quo poteris ipse, inquisitione habitâ, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos eum accusamus.

9 Consenserunt autem etiam Iudei, aientes haec ita se habere.

10 ¶ Respondit autem Paulus, quum innuisset ei praeses ut loquoretur, Quia te a multis annis isti genti praefuisse scio, eò alacriore animo quae ad me attinent pro mei defensione dicam.

11 Quum tu possis certior fieri, non plures *exactos* esse dies quam duodecim, ex quo ascendi Hierosolymam adoraturus.

12 Neque vero me in templo invenerunt cum aliquo dissercentem, aut coitionem turbae facientem, neque in synagogis, neque in urbe;

13 Neque probare possunt ea, de quibus nunc me accusant.

14 Hoc vero tibi fateor, me secundum viam illam, quam haeresin dicunt, ita servire patro Deo, ut qui

credam omnibus quae in lege et in prophetis scripta sunt:

15 Et spem habeam in Deo, fore, quam etiam ii ipsi exspectant, resurrectionem mortuorum, tum justorum, tum injustorum.

16 Interea vero ipse me exerceo, ad conscientiam habendam sine offendiculo apud Deum et apud homines semper.

17 Pluribus autem annis interiectis, veni eleemosynas praestiturus genti meae, et oblationes.

18 Inter quae invenerunt me sanctificatum in templo, non tamen cum turbâ, neque cum tumultu, quidam ex Asiam Iudei:

19 Quos oportuit apud te adesse, et accusare, siquid haberent adversum me.

20 Aut hi ipsi dicant si quod compererunt in me injuste factum, quum ego starem in consessu:

21 Nisi de hac unâ voce, quam clamaui, quum inter eos starem, De resurrectione mortuorum ego in iudicium vocor hodie a vobis.

22 ¶ Auditis autem his, Felix distulit eos, Postquam exquisitus pernovero quae ad viam istam pertinent, inquiens, quum tribunus Lysias descendederit, pernoscam vestrum negotium.

23 Edicto etiam centurioni ut scravaretur Paulus, ac laxaretur, et ne quis prohiberetur ex ipsis familiaribus ei ministrare, aut eum adire.

24 ¶ Aliquot autem post diebus, quum advenisset Felix cum Drusillâ uxore suâ, quae erat Iudea, accersivit Paulum, et audivit eum de fide quae est in Christum.

25 Disserente autem ipso de justitiâ, et continentia, et judicio futuro, expavescutus Felix, respondit, Ut nunc se res habent, abi: opportunitatem autem nactus accersam te.

26 Simul et illud sperans, fore ut pecunia ipsi daretur a Paulo, ut eum vinculis exsolveret: quamobrem etiam frequentius eum accersens, colloquebatur cum eo.

27 Biennio autem completo accepit successorem Felix Portium Festum : et volens gratiam inire a Judeis Felix, reliquit Paulum vincatum.

CAP. XXV.

FESTUS ergo ingressus provinciam, triduo post ascendit Caesaream Hierosolymam.

2 Comparuerunt autem coram eo pontifex maximus et primarii ex Judeis contra Paulum, et eum precati sunt,

3 Petentes gratiam adversus eum, ut accenseret eum Hierosolymam : factis insidiis, ut *eum* in viâ interimerent.

4 Festus autem respondit, ut servaretur Paulus Caesareae ; se verò citò illuc profecturum.

5 Qui ergo inter vos, inquit, istud poterunt, una descendant, et siquid est in hoc viro improbum, accusent eum.

6 Actis autem apud eos diebus non pluribus quam decem, quum descendisset Caesaream, postero die sedit in tribunalii, jussitque Paulum adduci.

7 Qui quum adfuisset, circumsternerunt *eum* qui Hierosolymis descendederant Judaci, multas et graves criminationes adferentes adversus Paulum, quas non valebant demonstrare :

8 Quum ipse pro sui defensione diceret, Neque in legem Judaeorum, neque in templum, neque in Caesarem quicquam peccavi.

9 Sed Festus volens gratiam inire a Judeis, respondens Paulo dixit, Vis Hierosolymam ascendere, et illic de his judicari apud me ?

10 Dixit autem Paulus, Ad tribunal Caesaris sto, ubi me oportet judicari : Judeis nullâ in re injuriam feci, sicut et tu pulchrè nosti.

11 Nam si injuriam et si quid dignum morte feci, non recuso mori : sin verò nihil est ex iis de quibus isti me accusant, nemo potest me illis donare : Caesaren appello.

12 Tunc Festus cum concilio col-

loquutus, respondit, Caesarem appellasti ? ad Caesarem proficisceris.

13 ¶ Diebus autem aliquot exactis, Agrippa rex et Bernice venerunt Caesaream, salutaturi Festum.

14 Et quum dies complures illic commorati, Festus regi exposuit quae ad Paulum *spectabant*, dicens, Vir quidam est relictus a Felice in vinculis :

15 De quo, quum essem Hierosolymis, comparentes me interpellarunt principes sacerdotum et seniores Judaeorum, petentes damnationem adversus eum.

16 Quibus respondi, non esse Romanis morem, quempiam ulti ad dicere exitio, *id est*, priusquam is qui accusatur in conspectu habeat accusatores, et locum defensionis accipiat super criminacione.

17 Quum ergo huc convenissent, absque ullâ dilatione, consequente die sedens in tribunalii, jussi adduci hominem.

18 Cujus accusatores quum adstant, nullum crimen objiciebant eorum quae ego suspicabar ;

19 Sed quaestiones quasdam de suâ superstitione habebant adversus eum, et de quodam Jesu defuncto, quem aiebat Paulus vivere.

20 Doubtans autem ego super ejusmodi inquisitione, dixi num vellet proficisci Hierosolymam, et illic iudicari super istis.

21 Quum verò Paulus appellasset ut servaretur Augusti cognitioni, jussi eum servari quousque mitterem eum ad Caesarem.

22 Agrippa verò dixit Festo, Vellim et ipse hominem audire. At ille, Cras, inquit, eum audies.

23 ¶ Postero igitur die quum venisset Agrippa et Bernice cum multâ ostentatione, et introissent in auditorium cum tribunis et eminentibus ejus urbis civibus, jubente Festo, ad ductus est Paulus.

24 Tum Festus, Agrippa rex, inquit, et omnes qui simul adestis nobiscum, conspiciatis istum, de quo om-

nis multitudo Judaeorum compellavit me, et Hierosolymis et hinc, vociferantes non oportere ipsum vivere amplius.

25 Ego verò quum comperisset eum nihil dignum morte fecisse, et is ipse appellasset Augustum, decrevi eum mittere.

26 De quo quid certi scribam domino, non habeo: quapropter eum ad vos produxi, et maximè ad te, rex Agrippa, ut habità quaestione, habeam quod scribam.

27 Nam praeter rationem mihi videtur, quum mittam vincatum, non etiam crimina in eum collata significare.

CAP. XXVI.

A GRIPPA verò Paulo dixit; Permittitur tibi pro teipso dicere. Tunc Paulus extensâ manu, hâc defensione usus est:

2 Super omnibus de quibus postulor a Judaeis, rex Agrippa, beatum me duco quòd sim hodie causam apud te dicturus:

3 Maximè quòd te gnarum esse sciām omnium quae apud Judaeos sunt rituum et quaestionum. Ideò rogo te ut patienter me audias.

4 Vitam itaque meam actam a juventute, quaeque a principio fuit in gente mēa Hierosolymis, sciunt omnes Judaei;

5 Ut qui antea neverint, me jam inde a majoribus (si velint testari) secundùm exquisitissimam illam haeresin nostrae religionis, vixisse Pharisaeum.

6 Nunc verò ob spem promissionis factae patribus nostris a Deo, sto in judicium vocatus:

7 Ad quam *promissionem* duodecim tribus nostrae, *Deo* nocte et die perpetuò servientes, sperant se per venturas: de quâ spe postulor, rex Agrippa, a Judaeis.

8 Quid? incredibile judicatur apud vos, quòd Deus mortuos excitet?

9 Equidem statueram apud me

adversùs nomen Jesu Nazareni multa oportere me contraria facere:

10 Quod etiam feci Hierosolymis: et multos sanctorum ego carceribus inclusi, a principibus sacerdotum protestate acceptâ: et quum ab eis interimerentur, tuli suffragium:

11 Ac per omnes synagogas saepe ipsos puniens, coëgi ad blasphemandum: et supra modum furens adversus eos, persecutus sum ipsos etiam in exteris usque civitates.

12 Inter quae etiam proficiscens Damascum cum potestate et procuratione a principibus sacerdotum,

13 Die medio, rex, in viâ vidi coelitus lucem, quae splendorem solis superans, circumfudit me suo fulgore, et eos qui mecum iter faciebant:

14 Quum autem omnes nos decidissemus in terram, audivi vocem alloquentem me, ac dicentem Hebraicâ lingua, Saul, Saul, quid me persecueris? durum est tibi contra stimulos calcitrare.

15 Ego autem dixi, Quis es, Domine? At ille dixit, Ego sum Jesus ille quem tu persecueris.

16 Sed exsurge, et sta in pedes tuos: idcirco enim apparui tibi, ut designarem te ministrum ac testem tum eorum quae vidisti, tum eorum in quibus apparebo tibi;

17 Eruens te ex hoc populo, et gentibus, ad quos nunc te mitto;

18 Ut aperias oculos eorum, et convertas eos a tenebris ad lucem, et a potestate Satanae ad Deum, ut remissionem peccatorum et sortem inter sanctificatos accipient per fidem quae est in me.

19 Unde, rex Agrippa, non fui rebellis coelesti illi apparitioni;

20 Sed iis qui sunt Damasci plurimi, et Hierosolymis, et in omni regione Judaeae, deinde et gentibus annunciaui ut resipiscerent, et converterent se ad Deum, opera facientes convenientia resipiscentiae.

21 Horum causâ Judaei me in templo comprehensum tentârunt manibus suis interficere.

22 Sed auxilium, quod est a Deo, nactus, perstitti in hunc usque diem, testificans ista tum parvis tum magnis, nec quicquam dicens extra ea quae prophetae ac Moses futura praedixerunt :

23 Nempe Christum fuisse passum, ac primùm ex resurrectione mortuorum, lucem annunciatum huic populo et gentibus.

24 Hace autem ipso, pro sui defensione ; Festus magnâ voce ait, Insanis, Paule, multae literae te ad insaniam adigunt.

25 Tum ille, Non insanio, inquit, praestantissime Festc, sed vera ac sanne mentis verba eloquor.

26 Scit enim ista rex, apud quem etiam liberè loquor ; nam eum latère quicquam horum non arbitror, neque enim id in angulo gestum est.

27 Credis, rex Agrippa, prophetis? scio te credere.

28 Agrippa verò dixit Paulo, Propemodum persuades mihi ut fiam Christianus.

29 Paulus autem dixit, Optarim a Deo, ut et propemodum et admodum, non tu modò, sed omnes etiam qui me audiunt hodie, facti essetis tales qualis ego sum, exceptis istis vinculis.

30 Et quum haec dixisset, surrexit rex, ac praeses, et Bernice, et qui concederant cum eis,

31 Et quum secessissent, loquebantur alii ad alios, dicentes, Nihil morte aut vinculis dignum facit homo iste.

32 Agrippa verò Festo dixit, Dimitti poterat homo iste, nisi appellasset Caesarem.

CAP. XXVII.

UT autem decretum fuit ut nos enavigaremus in Italiam, tradiderunt tum Paulum tum quosdam alios vinctos centurioni, nomine Julio, cohortis Augustae.

2 Conscenso igitur navigio Adramyteno, navigaturi secundum Asiae regiones proiecti sumus, et nobiscum erat Aristarchus Macedo Thessalonicensis.

3 Alterā autem die devecti sumus Sidoncin : et Julius humanitè tractato Paulo, permisit ut ad amicos profectus, ab illis curaretur.

4 Illinc verò proiecti sublegimus Cyprum, quòd venti essent adversi.

5 Et pelagus quod est secundum Ciliciam et Pamphyliam emensi, devenimus Myra urbem Lyciae.

6 Et illuc nactus centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam, imposuit nos in eam.

7 Quumque multis diebus tardè navigaremus, vixque pervenissimus secundum Cnidum, non permittente nobis vento, sublegimus Cretam secundum Salmonem :

8 Et illam vix praeterlegentes, pervenimus in locum quandam quem vocant Pulchros Portus, cui propinqua erat civitas Lasaca.

9 Multo autem tempore peracto, et quum jam esset periculosa navigatio, quòd jam etiam jejunium præteriisset, admonebat eos Paulus,

10 Dicens cis, Viri, video cum injuriâ multoque damno, non solùm oneris et navis, sed etiam capitū nostrorum, futuram navigationem.

11 Centurio autem gubernatori et nauclero potius assentiebatur, quam iis quae a Paulo dicebantur.

12 Et quum appositus portus non esset ad hybernandum, plerique coepérunt consilium solvendi etiam illinc, experturi siquo modo possent Phoenica pervenire, et illuc hybernamare ; qui portus est Cretae, spectans ad Africum et Corum.

13 Quum autem aspirasset Notus, visi sibi propositi compotes, quum solvissent, propiùs praeterlegebant Cretam.

14 Verùm haud multò pòst impegit in eam ventus turbulentus, qui vocatur Euroclydon.

15 Quumque abreptum esset navingum, nec posset obniti vento; dato navigio flatibus, ferebamur.

16 Et quum infra parvam quandam insulam, quae Clauda vocatur,

cursu delati essemus, vix valuimus scaphae compotes fieri.

17 Quâ subductâ, adjumentis utebantur, succinctâ navi: timentesque ne in syrtin inciderent, summissis velis, ita ferebantur.

18 Quum autem vehementi tempestate jactaremur, sequente *die* jacturam fecerunt:

19 Ac tertio die ipsi nostris manibus armamenta navis abjecimus.

20 Quum autem neque sol neque sidera apparerent ad complures dies, et tempestas non parva incumberet, in posterum erat ablata spes omnis salutis nostrae.

21 Et quum multa jam fuisse inedia, tunc stans Paulus in medio ipsorum dixit, Oportebat quidèm ô viri, mihi obediendo non provehi a Cretâ, et vitare injuriam hanc et damnum.

22 Sed nunc adhortor vos ut bono animo sitis: jactura enim nulla erit cuiusquam ex vobis, sed tantum navis.

23 Adstitit enim mihi hâc nocte angelus Dei, cuius sum ego, et cui etiam servio,

24 Dicens, Ne metue, Paule; oportet te Caesari sisti: et ecce, condonavit tibi Deus omnes qui tecum navigant.

25 Propterea bono animo estote, viri: credo enim Deo, ita fore quemadmodum loquutus est mihi.

26 In insula autem quandam incidere nos oportet.

27 Caeterùm quuni quartadecima nox advenisset, et jactaremur in Adriâ, nautae circa medium noctis suspiciati sunt appropinquare sibi aliquam regionem.

28 Et demissâ bolide invenerunt passus viginti: et paululum inde progressi, rursum demissâ bolide invenerunt passus quindecim.

29 Timentesque ne quo modo in aspera loca inciderent, jactis e puppi anchoris quatuor, optabant diem oriri.

30 Quum verò nautae studerent fugere e navi, et demisissent scapham

in mare, sub obtenu velut e prorâ anchoras extensuri,

31 Dixit Paulus centurioni et militibus, Nisi isti in navi manserint, vos servari non potestis.

32 Tunc abscederunt milites funes scaphae, et siverunt eam excidere.

33 Interim autem dum oriretur dies, hortabatur Paulus omnes ut caperent cibum, dicens, Dies hic est decimus quartus, ex quo exspectantes jejuni permanetis, nullo cibo sumpto.

34 Ideo vos hortor ut sumatis cibum; hoc enim ad salutem vestrum spectat: nullius enim vestrûm capillus ex capite cadet.

35 Et quum haec dixisset, et accipisset panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: et quum fregisset, coepit edere.

36 Omnes verò quum jam animum recepissent, sumpserunt et ipsi cibum.

37 Eramus autem universa capita in navilio ducenta septuaginta sex.

38 Caeterùm satiati cibo, allevabant navim, projicientes frumentum in mare.

39 Quidam autem dies ortus esset, terram illam non agnoscebant: si num verò quendam animadverterunt habentem littus, in quem consilium ceperant, si possent, expellere navim.

40 Anchoris igitur sublatis, permiserunt eam mari, simul laxatis vinculis gubernaculorum: et sublato artemone ad venti flatum, tendebant ad littus.

41 Sed quum incidissent in locum bimarem, impegerunt navem: ac prora quidèm infixa manebat immota, puppis verò solvebatur prae undarum violentiâ.

42 Militum autem consilium erat, ut vinctos trucidarent, ne quis, quum enatasset, effugeret.

43 Sed centurio volens conservare Paulum, prohibuit eos ab hoc consilio; jussitque ut qui possent natare, abjicerent se primos, et in terram evaderent:

44 Reliqui verò partim in tabulis, partim quibusdam navis fragmentis:

et ita factum est, ut omnes salvi evaderent in terram.

CAP. XXVIII.

ET quum salvi evasissent, tunc agnoverunt insulam vocari Metitam.

2 Barbari verò praestabant nobis non vulgarem humanitatem: accensâ enim pyrâ acceperunt nos omnes, propter imbreum urgentem, et propter frigus.

3 Quum autem convertisset Paulus nonnihil sarmentorum, et impo-suisset in pyram, vipera e calore pro-repens invasit ejus manum.

4 Ut verò barbari viderunt pen-dentem bestiam e manu ejus, alii aliis dicebant, Omnino homicida est homo iste, quem, servatum e mari, ultiō non sivit vivere.

5 At ille, excussâ bestiâ in ignem, nihil mali passus est.

6 Illi verò exspectabant dum intumesceret, aut concideret repente mortuus: sed quum multum *tempus* exspectâssent, et viderunt nihil in-commodi illi accidere, mutati, dice-bant eum esse Deum.

7 Caeterùm circa locum illum o-rant praedia primario insulae, nomine Publio, qui nos exceptos, triduò per-amicè hospites habuit.

8 Factum est autem ut pater Pub-li febris ac dysenteriâ detentus, decumberet: ad quem Paulus ingres-sus, et precatus, impositis ei manibus, sanavit eum:

9 Hoc igitur facto, reliqui etiam qui morbis tenebantur in insulâ, ac-cedebant, et sanabantur:

10 Qui etiam multis honoribus nos honorârunt; et quum proveheremur, imposuerunt quae usui *nobis* erant.

11 Tribus itaque post mensibus proiecti sumus navi Alexandrinâ, quae in eâ insulâ hiemaverat, cui erat insigne Castor et Pollux.

12 Et devecti Syracusas, illuc man-simus triduum.

13 Unde circumlegentes deveni-mus Rhegium: et altero post die

oborto Austro, secundo die venimus Putcolos:

14 Ubi repertis fratribus, rogati su-mus ut permancremus apud eos diebus septem: et ita contendimus Romam.

15 Unde quum audissent fratres de rebus nostris, prodierunt nobis in oc-cursum usque ad Appi: Forum et Tres Tabernas: quos quum vidisset Paulus, gratiis actis Dco, sumpsit fiduciam.

16 Quum verò venissemus Romam, centurio tradidit vincos praefecto ex-ercituum: sed permisum est Paulo ut habitaret seorsim, cum milite qui ipsum custodiret.

17 Factum est autem ut tertio post die convocaret Paulus Judaeorum primos: qui ubi convenissent, dixit eis, Ego, viri fratres, quum nihil fe-cerim adversùs populum aut ritus patrios, vincitus traditus sum Hiero-solymis in manus Romanorum.

18 Qui quaestione de me habitâ, volebant me dimittere, quod nulla sit in me causa mortis.

19 Sed contradicentibus Judaeis, coactus sum appellare Caesarem: non tamen quasi habeam de quo gentem meam accusem.

20 Ob hanc igitur causam vos ad-vocavi, quos viderem et alloquerer; nam propter spem Israëlis circumda-tus sum hac catenâ.

21 Illi verò dixerunt ei, Nos neque literas accipimus de te ex Judaeâ; neque adveniens quisquam fratrū annunciat aut loquutus est aliquid de te mali.

22 Velimus autem ex te audire quae sentias: nam de haeresi istâ no-tum est nobis ubique *ei* contradici.

23 Quum igitur constituisserent ei diem, venerunt ad eum in hospitium complures; quibus cum attestatione exponebat regnum Dei, suadens eis quae de Jesu Christo sunt, ex lege Mosis et prophetis, a mane usque ad vesperam.

24 Et alii quidem assentiebantur iis quae dicebantur; quidam verò non credebant.

25 Quum autem inter se discordes essent, digressi sunt postquam Paulus hoc verbum dixisset, Rectè sanè Spiritus Sanctus loquutus est per Esaiam prophetam patribus nostris,

26 Dicens, Vade ad populum istum, et dic, Auditu audietis, et non intelligetis; et videntes videbitis, et non cernetis.

27 Crassum enim factum est cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculis suis conniverunt: ne cernant oculis, et auribus audiant, et corde intelligent, et convertant se, et sanem eos.

28 Notum ergo sit vobis, missam esse gentibus hanc Dei salutem, et ipsos audituros.

29 Quum ergo haec dixisset, exierunt Judaei, multam habentes inter se disceptationem.

30 Mansit autem Paulus biennium totum in proprio conducto; et excipiebat omnes qui ad ipsum ingrediebantur;

31 Praedicans regnum Dei, ac docens quae sunt de Domino Jesu Christo cum omni dicendi libertate, nemine prohibente.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. I.

PAULUS, servus Jesu Christi, ex *Dei* vocatione apostolus, separatus ad *praedicandum* evangelium Dei,

2 (Quod antè promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis),

3 De filio suo (facto ex semine Davidis, secundùm carnem;

4 Declarato Filio Dei potenter secundùm Spiritum sanctificationis, per resurrectionem a mortuis) *nempe* Jesus Christo Domino nostro.

5 (Per quem accepimus gratiam et apostolatum ad obedientiam fidei, inter omnes gentes, pro ipsius nomine:

6 Inter quas estis etiam vos, vocati a Jesu Christo):

7 Omnibus qui Romae estis, dilectis Dei, vocatis sanctis; Gratia sit vobis et pax, a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

8 Primùm quidèm gratias ago Deo meo per Jesum Christum super omnibus vobis, quòd fides vestra annciatur in toto mundo.

9 Testis enim mihi est Deus, cui servio spiritu meo in evangelio Filii ipsius, me indesinenter mentionem facere vestri;

10 Semper in precibus meis rogans, ut si quo modo tandem aliquando prosperum iter mihi detur ex voluntate Dei, veniam ad vos.

11 Expeto enim videre vos, ut aliquod impertiar vobis donum spirituale, ut vos stabiliamini :

12 Hoc est, ad communem exhortationem percipiendam apud vos, per mutuam fidem, vestram simul et meam.

13 Nolim autem vos ignorare, fratres, me saepe proposuisse venire ad vos, (sed prohibitus fui usque adhuc,) ut fructum aliquem haberem inter vos quoque, sicut et inter reliquas gentes.

14 Et Graecis et Barbaris, tunc sapientibus tum insipientibus, debitor sum.

15 Itaque quicquid in me situm est, promptum est ad vobis quoque, qui Romae estis, evangelizandum.

16 Non enim me pudet evangelii

EPISTOLA PAULI

Christi : potentia siquidem est Dei ad salutem cuvis credenti ; Judaeo primùm, tum etiam Graeco.

17 Justitia enim Dei per illud regit ex fide in fidem : sicut scriptum est, *Justus autem ex fide vivet.*

18 Retegitur enim ira Dei e coelo adversus omnem impietatem et iniquitatem hominum, ut qui veritatem iniquitatem detineant.

19 Quoniam id quod de Deo cognosci potest, manifestum est in ipsis ; Deus enim eis manifestum fecit.

20 Ipsius enim invisibilia jam inde a condito mundo ex rebus factis intellecta pervidentur, aeterna *videlicet* ejus tum potentia tum divinitas : ad hoc ut sint inexcusabiles.

21 Propterea quod quum Deum cognoverint, *tamen* ut Deum non glorificaverunt, neque gratias et cegerunt : sed vani facti sunt in ratiocinationibus suis, et obtenebratum est discipiens cor eorum.

22 Quum se dictinent sapientes, stulti facti sunt.

23 Mutarunt enim gloriam incorruptibilis Dei in simulacrum imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et reptilium.

24 Quamobrem etiam tradidit eos Deus cupiditatibus cordium ipsorum ad impuritatem, ut foedarent corpora sua in semetipsis.

25 Ut qui Dei veritatem transmutarint in falsitatem, et coluerint ac servierint rebus creatis, praeterito Creatore, qui est benedictus in secula. Amen.

26 Propterea, *inquam*, tradidit eos Deus foedis affectibus : nam et foeminae illorum transmutarunt naturalem usum in eum qui est praeter naturam :

27 Similiterque etiam masculi, relicto naturali usu foeminae, exarserunt suâ libidine alius in aliud, masculi in masculis foeda perpetrantes, et compensationem (quam oportuit) erroris sui in sese recipientes.

28 Et sicut non visum est eis

Deum in notitiâ retinere : *ita* tradidit eos Deus in mente omnis judicij expertem, ut facerent quae minimè conveniebant :

29 Oppleti omni iniquitati, malitiâ, scortatione, improbitate, avaritiâ ; pleni invidiâ, caede, contentione, dolo, malignitate :

30 Susurrones, obloquutores, Dei osores, injuriosi, superbi, gloriosi, inventores malorum, parentibus non obedientes,

31 Desipientes, foedifragi, charitatis expertes, implacabiles, immisericordes :

32 Qui Dei jure agnito (*nempe* eos qui talia faciunt dignos esse mortales) *tamen* non solùm ea faciunt sed etiam facientibus applaudunt.

CAP. II.

QU A PROPTER inexcusabilis *es*, ô homo, quisquis *alium* damnas : nam hoc ipso quod damnas alterum, te ipsum condemnas : eadem enim facis *tu* qui *alium* damnas.

2 Scimus verò judicium Dei esse secundum veritatem adversus eos qui talia agunt.

3 Cogitas autem hoc, ô homo, qui damnas eos qui talia faciunt, et facis ea, fore ut effugias judicium Dei ?

4 An divitias benignitatis ejus et tolerantiae ac lenitatis contemnis, ignorans te benignitate Dei ad resipiscientiam deduci ?

5 Sed pro duriâ tuâ et corde quod resipiscere nescit, thesaurizas tibi ipsi iram in diem irae et patefactionis justi judicii Dei ;

6 Qui reddet unicuique secundum opera ipsius :

7 Iis quidem, qui secundum patientem expectationem, gloriam et honorem et immortalitatem quaerunt, vitam aeternam :

8 Rixosis verò et veritati quidem non obtemperantibus, obtemperantibus autem iniquitiae, erit excandescencia et ira.

9 Afflictio, *inquam*, erit et angustia in omnem animam hominis perpetua

trantis malum, tum Judaei in primis, tum etiam Graeci :

10 Gloria verò, et honor, et pax erit cuivis operanti bonum, tum Judeo in priinis, tum et Graeco :

11 Non enim est personarum acceptio apud Deum.

12 Quicunque enim sine lege peccaverunt, sine lege quoque peribunt : et quicunque in lege peccaverunt, per legem damnabuntur :

13 (Non enim qui audiunt legem justi sunt apud Deum ; sed qui legem praestant, justificabuntur.

14 Nam quum gentes quae legem non habent, naturā quae legis sunt faciant, isti legem non habentes, sibi-ipsis sunt lex :

15 Ut qui ostendant opus legis scriptum in cordibus suis, unā testimonium reddente ipsorum conscientiā, et cogitationibus sese mutuò accusantibus, aut etiam excusantibus :)

16 In die quo judicabit Dominus de occultis hominum, ex evangelio meo, per Jesum Christum.

17 ¶ Ecce, tu cognominaris Judeus, et acquiescis in lege, et gloriaris in Deo.

18 Et nōsti ejus voluntatem, et exploras quae discrepant, institutus ex lege ;

19 Confidisque te ducem esse caecoruni, lucem eorum qui sunt in tenebris,

20 Eruditorem insipientium, magistrum infantium, quōd habeas informationem cognitionis ac veritatis in lege.

21 Qui igitur doces alium, te ipsum non doces ? qui praedicas non furandum, furaris ?

22 Qui dicis non moechandum, moecharis ? qui abominaris idola, sacrilegium admittis ?

23 Qui de lege gloriaris, per legis transgressionem Deum dedecoras ?

24 Nam Dei nomen propter vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est.

25 Nam circumcisio quidēm profest, si legem exsequaris : quōd si

transgressor legis fueris, circumcisio tua facta est praeputium.

26 Itaque si praeputium jus legis servaverit, nonne praeputium illius pro circumcisione reputabitur ?

27 Et quod est ex naturā praeputium, si legem servet, damnabit te, qui per literam et circumcisionem transgressor es legis ?

28 Non enim qui est in propatulo *Judeus*, Judeus est ; nec ea quae est in propatulo *circumcisio*, id est, in carne, circumcisionis est :

29 Sed qui in occulto Judeus est, et circumcisionis cordis, id est, in spiritu, non literā : cuius *Judei* laus non est ex hominibus, sed ex Deo.

CAP. III.

QUAE est igitur praestantia Judei? aut quae utilitas circumcisionis ?

2 Multa per omnem modum : primum enim illud est, quōd eis credita sunt eloquia Dei.

3 Quid enim si infidi fuerunt quidam ? num ipsorum infidelitas fidem Dei inanem reddet ?

4 Absit : imò esto Deus verax, omnis autem homo mendax : sicut scriptum est, Ut justiceris in sermonibus tuis, et vincas quando tu judicas.

5 Quod si injustitia nostra Dei justitiam commendat, quid dicemus ? num injustus Deus qui inferat poenam ? (humano more loquor.)

6 Absit : alioquin quomodo iudex erit Deus mundi ?

7 Etenim si veritas Dei per meum mendacium redundavit in gloriam ipsius, cur amplius ego ut peccator condemnor ?

8 Ac non (sicut de nobis malè loquuntur, et sicut quidam aiunt nos dicere) faciamus mala ut veniant bona ? quorum damnatio justa est.

9 Quid igitur ? praecellimus ? Nullo modo : nam ante criminati sumus et *Judeos* et *Graecos* omnes esse sub peccato :

10 Sicut scriptum est, Non est iustus, ne unus quidem :

EPISTOLA PAULI

11 Non est qui intelligat, non est qui exquirat Deum.

12 Omnes deflexerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat quod bonum est, non est usque ad unum.

13 Sepulchrum apertum, guttura eorum; linguis suis ad dolum usi sunt; venenum aspidum sub labiis eorum:

14 Quorum os diris et amarulentia plenum est.

15 Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem:

16 Contritio et calamitas in viis eorum.

17 Et viam pacis non cognoverunt:

18 Non est timor Dei coram oculis eorum.

19 Scimus autem, quaecunque lex dicit, iis qui in lege sunt dicere; ut omne os obturetur, et obnoxius fiat totus mundus condemnationi Dei.

20 Propterea ex operibus legis nulla caro justificabitur in conspectu ejus: per legem enim agnitus peccati.

21 Nunc verò absque lege justitia Dei manifesta facta est, comprobata testimonio legis ac prophetarum:

22 Justitia, inquam, Dei per fidem Jesu Christi in omnes et super omnes qui credunt; non enim est distinctio:

23 Omnes enim peccaverunt, ac deficiuntur gloriâ Dei:

24 Ut qui justificantur gratis, *id est*, ejus gratiâ, per redemptionem factam in Jesu Christo:

25 Quem proposuit Deus placamentum per fidem in sanguine ipsius ad demonstrandam justitiam suam, per remissionem peccatorum quae antecesserunt, Deo *illa* tolerante:

26 Ad demonstrandam, *inquam*, justitiam suam, praesenti tempore; ut sit ipse justus, et justificans eum qui est ex fide Jesu.

27 Ubi igitur gloriatio? exclusa est. Per quam legem? operum? non: sed per legem fidei.

28 Colligimus igitur, fide justificari hominem absque operibus legis

29 An Judaeorum Deus solùm? annon et gentium? certè et gentium.

30 Siquidem Deus unus *est* qui justificabit circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem.

31 Legem igitur inutilem reddimus per fidem? Absit: imò legem stabilimus.

CAP. IV.

QUID igitur dicemus Abrahamum patrem nostrum nactum esse secundum carnem?

2 Nam si Abrahamus ex operibus justificatus fuit, habet quod glorietur, at non apud Deum.

3 Quid enim Scriptura dicit? Credidit autem Abrahamus Deo, et imputatum est ei ad justitiam.

4 Atqui ei qui operatur, merces non imputatur ex gratiâ, sed *est* ex debito.

5 Ei verò qui non operatur, sed credit in eum qui justificat impium, imputatur fides sua ad justitiam.

6 Sicut etiam David declarat beatum eum hominem, cui Deus imputat justitiam absque operibus: *dicens*,

7 Beati quorum remissae sunt iniuritates, et quorum obiecta sunt peccata.

8 Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum.

9 Ista igitur beatitatis declaratio in circumcisionem *solum*, an et in praeputium cadit? dicimus enim imputatam fuisse Abrahomo fidem ad justitiam.

10 Quomodo ergo imputata est? quum esset in circumcisione, an *quum esset* in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio.

11 Et signum accepit circumcisionis, sigillum justitiae fidei receptae in praeputio, ut esset pater omnium credentium in praeputio, imputata etiam ipsis justitiâ;

12 Et pater circumcisionis, iis *vide licet* qui non solùm sunt ex circumcisione, sed qui etiam incedunt vestigüs

fidei patris nostri Abrahami, quae fuit in praeputio.

13 Non enim per legem promissio cessit Abrahamo, aut semini ejus, ut haeres esset mundi, sed per justitiam fiduci.

14 Etenim si ii, qui ex lege sunt, haeredes sunt, inanis facta est fides, et vana redditum est illa promissio.

15 Nam lex iram efficit: ubi enim non est lex, ibi nec transgressio est.

16 Propterea ex fide est *haereditas* ut sit per gratiam, ut firma sit promissio toti semini: *id est*, non solum ei quod est ex lege, verum etiam ei quod est ex fide Abrahami, qui est pater omnium nostrum,

17 (Sicut scriptum est, Patrem multarum gentium constitui te,) coram eo cui credidit, Deo *videlicet*, vivificante mortuos, et vocante quae non sunt tanquam sint:

18 Qui, *Abrahamus*, contra spem sub spe credidit, fore ut ipse fieret pater multarum gentium, secundum id quod ei dictum fuerat, Ita erit semen tuum.

19 Ac minimè infirmus fide, non consideravit suum ipsius corpus jam emortuum, quum centum circiter natus esset annos, nec emortuum uterus Sarae.

20 Ad hanc promissionem autem Dei non addubitat infidelitate: sed corroboratus fuit fide, tributâ gloriâ Deo;

21 Ac plenè persuasum habens, *eum* quod promiserat, posse etiam facere.

22 Quapropter etiam hoc imputatum est ei ad justitiam.

23 Non scriptum est autem propter eum solum, quod *hoc* imputatum fuerat ei;

24 Sed etiam propter nos, quibus futurum est ut imputetur, iis *nimirum* qui credunt in eum qui suscitavit Jesum Dominum nostrum a mortuis.

25 Qui traditus fuit morti propter offensas nostras, et suscitatus ad nostrâ justificationem.

CAP. V.

JUSTIFICATI igitur ex fide, pacem habemus erga Deum per Dominum nostrum Jesum Christum:

2 Per quem etiam fide adducti fuimus in hanc gratiam per quam stamus, et gloriamur sub spe gloriae Dei.

3 Neque id solum, sed etiam gloriamur de afflictionibus, scientes quod afflictio tolerantiam efficiat;

4 Tolerantia verò experientiam, experientia autem spem:

5 Porro spes non pudefacit, eò quod charitas Dei effusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis.

6 Christus enim, cum nullis adhuc viribus essemus, suo tempore pro impiis mortuus est.

7 Enimvero vix pro justo quisquam moriatur; nam pro bono viro forsitan aliquis etiam mori sustineat.

8 Commendat autem suam erga nos charitatem Deus, eò quod quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit.

9 Justificati igitur nunc ejus sanguine, servabimur multò magis per eum ab irâ illâ.

10 Nam si, quum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filii ejus, multò magis reconciliati servabimur per vitam ipsius.

11 Neque id solum, verum etiam gloriamur de Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem recepimus.

12 Propterea, sicut per unum hominem peccatum in mundum introiit, ac per peccatum, mors; et ita in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccârunt.

13 Nam usque ad legem peccatum erat in mundo: peccatum verò esse non putatur, non existente lege.

14 Regnavit autem mors ab Adamo usque ad Mosen, in eos etiam qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami, qui est typus illius qui erat futurus.

15 At non ut offensa, ita etiam est

quod *Deus* gratificatur: nam si illius unius offensâ multi mortui sunt, multò magis gratia Dei et donatio per gratiam, quae *est* unius illius hominis Jesu Christi, in multos redundavit.

16 Neque ut *illud quod introiit* per unum qui peccavit, *ita est* beneficium: nam reatus quidèm *est* ex unâ offensâ ad condemnationem: quod autem gratificatur *Deus est* ex multis offensis ad justificationem.

17 Etenim si per unam offensam mors regnavit per unum, multò magis *ii* qui redundantiam illam gratiae et doni justitiae recipiunt, in vitâ regnabunt per unum Iesum Christum.

18 Nempe igitur, sicut per unam offensam *reatus venit* in omnes homines ad condemnationem, ita per unam justificationem *beneficium redundavit* in omnes homines ad justificationem vitae.

19 Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam justi constituentur multi.

20 Lex verò praeterea introiit, ut redundaret offensa illa: sed ubi redundavit peccatum, *ibi* superabundavit gratia:

21 Ut quemadmodum regnaverat peccatum ad mortem, ita etiam gratia regnaret per justitiam ad vitam aeternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

CAP. VI.

QUID igitur dicemus? permane-
bimus in peccato, ut gratia au-
tior fiat?

2 Absit: qui mortui sumus pecca-
to, quomodo vivemus in eo?

3 An ignoratis, nos quotquot baptizati sumus in Christum Jesum, in mortem ejus esse baptizatos?

4 Sepulti sumus igitur cum eo per baptismum in mortem; ut sicut susci-
tatus est Christus ex mortuis in glo-
riam Patris, ita et nos novâ vitâ in-
cedamus.

5 Nam si cum eo plantati coalui-

mus assimilatione mortis ejus, nimi-
rum etiam resurrectionis assimilatione
cum eo coalescemos:

6 Illud scientes, veterem illum nos-
trum hominem cum eo crucifixum
esse, ut aboleatur corpus peccati, ne
nos ampliùs serviamus peccato.

7 Etenim qui mortuus est, libera-
tus est a peccato.

8 Quòd si mortui sumus cum Chris-
to, credimus fore ut etiam vivamus
cum eo:

9 Ut qui sciamus Christum suscita-
tum ex mortuis, non ampliùs mori:
mortem, *inquam*, ei non ampliùs do-
minari.

10 Nam quòd mortuus est, peccato
mortuus est semel: quòd autem vivit,
vivit Deo.

11 Ita etiam vos colligite, vos tum
mortuos esse peccato, tum verò vi-
vere Deo per Christum Iesum Do-
minus nostrum.

12 Ne regnato igitur peccatum in
mortali vestro corpore, ut obediatis
peccato in cupiditatibus corporis.

13 Neque sistete membra vestra
arma injustitiae peccato: sed sistete
vos Deo, ut ex mortuis vivos, et mem-
bra vestra arma justitiae Deo.

14 Peccatum enim vobis non do-
minabitur: non enim estis sub lege,
sed sub gratiâ.

15 Quid igitur? peccabimus, quòd
non simus sub lege, sed sub gratiâ?
Absit.

16 An nescitis quòd cui sistitis vos
servos ad obediendum, ejus servi
estis cui obeditis, sive peccati ac
mortem, sive obedientiae ad justi-
tiam?

17 Gratia autem *sit* Deo, quòd
fuitis *quidèm* servi peccati, sed ex
corde obedistis ei formae doctrinae in
quam estis traditi.

18 Et liberati a peccato, mancipati
estis justitiae.

19 Hominum more loquor, propter
infirmitatem carnis vestrae. Nempe,
sicut sistitis membra vestra serva im-
puritati et iniquitati, ad *patrandam*
iniquitatem: ita nunc sistete membra

vestra serva justitiae ad sanctinoniam.

20 Quuin enim servi eratis peccati, liberi eratis justitiae.

21 Quem igitur fructum habebatis tunc *ex iis* de quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors *est*.

22 Nunc verò liberati a peccato, mancipati autem Deo, habetis fructum vestrum in sanctinoniam; finem autem, vitam aeternam.

23 Nam stipendia peccati mors: donum autem Dei *est* vita aeterna, in Christo Jesu Domino nostro.

CAP. VII.

A N ignoratis, fratres, (peritos enim legis alloquor,) legem *tantis per* dominari homini quoad *ipse* vixerit?

2 Nain viro subjecta mulier, viventi viro devincta est per legem: quòd si mortuus fuerit vir, liberata est a lege viri.

3 Proinde, vivente viro, moecha vocabitur, si fiat alterius viri; sin autem mortuus fuerit vir ejus, libera est a lege illâ, ut non sit moecha, si fiat alterius viri.

4 Itaque, fratres mei, vos quoque mortificati estis legi in corpore Christi; ut essetis alterius, ejus *videlicet* qui ex mortuis suscitatus est, ut fructum feramus Deo.

5 Quum enim essemus in carne, affectus peccatorum per legem *existentes* vigebant in membris nostris, ad fructum ferendum morti.

6 Nunc autem liberati sumus a lege, mortuo *eo* in quo detinebamur, ut serviamus in novitate spiritûs, ac non *in* vetustate literae.

7 Quid ergo dicemus? Lex peccatum *est*? Absit. Imò peccatum non cognovi nisi per legem: nam etiam cupiditatem non nossem, nisi lex dixisset, Non concupisces.

8 Sed peccatum, occasione per illud mandatum sumptâ, effecit in me omnem cupiditatem.

9 Nam absque lege, peccatum *quidem erat* mortuum: ego verò vivus eram sine lege quondam: mandati

autem illius adventu peccatum *quidem* revixit, ego verò mortuus sum.

10 Et repertum est illud mandatum quod *erat* ad vitam, mihi *cedere* ad mortem.

11 Nam peccatum, occasione per illud mandatum sumptâ, seduxit me, et per illud occidit.

12 Itaque lex ipsa quidèm sancta; et mandatum illud sanctum, ac justum, et bonum.

13 Ergo quod tonum *est*, mihi factum est mors? Absit: imò peccatum *mihi factum est mors*, ut appareret peccatum mihi per id quod bonum est efficere mortem; *id est*, ut peccatum fieret admodùm peccans per illud mandatum.

14 Scimus enim legem esse spiritualem: at ego carnalis sum, venditus ut subjicerer peccato.

15 Quod enim perpetro, non agnosco: non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi, hoc facio.

16 Quòd si id facio quod nolo, consentio legi quid bona *sit*.

17 Nunc itaque non ampliùs ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat, *id perpetratur*.

18 Novi enim non habitare in me (id est, in carne meâ) bonum: nam velle adest mihi, sed ut quod bonum est efficiam, non assequor.

19 Non enim facio bonum quod volo: sed malum quod nolo, hoc ago.

20 Quòd si id facio ego quod ego nolo, non ampliùs ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat, *id perpetratur*.

21 Comperio igitur volenti mihi facere bonum hanc legem *impositam esse*, quòd mihi malum adjaceat.

22 Delector enim lege Dei quod ad interiorem hominem:

23 Sed video aliam legem in membris meis belligerantem adversùs legem mentis meae, et captivum reddentem me legi peccati quae est in membris meis.

24 Miser ego homo; quis me eripiet ex isto corpore mortis?

EPISTOLA PAULI

25 Gratias ago Deo per Jesum Christum Dominum nostrum. Nempe igitur ipse ego mente quidem seruo legi Dei, carne vero legi peccati.

CAP. VIII.

NULLA igitur nunc est condemnatio iis qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem incedunt, sed secundum Spiritum.

2 Nam lex Spiritus vitae, qui est in Christo Jesu, liberavit me a lege peccati et mortis.

3 Nam quae legis erat impotentia, quum viribus esset destituta per carnem, Deus suo ipsius Filio misso in formam consimili carni peccato obnoxiae, idque pro peccato, condemnavit peccatum in carne :

4 Ut jus illud legis compleatur in nobis, qui non secundum carnem incedimus, sed secundum Spiritum.

5 Nam qui secundum carnem sunt, quae carnis sunt sapient; qui vero sunt secundum Spiritum, quae Spiritus sunt.

6 Nam quod sapit caro, mors est; quod autem sapit Spiritus, vita et pax:

7 Quoniam quod sapit caro, inimicitia est adversus Deum: legi enim Dei non subjicitur; nam ne potest quidem.

8 Ergo qui in carne sunt, Deo placere non possunt.

9 Vos autem non estis in carne, sed in Spiritu, siquidem Spiritus Dei habitat in vobis: quod si quis Spiritum Christi non habet, is non est ejus.

10 Porro si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum; Spiritus autem vita est propter justitiam.

11 Sed si Spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis habitat in vobis; is qui excitavit Christum ex mortuis, vivificabit etiam mortalia corpora vestra per inhabitantem ipsius Spiritum in vobis.

12 Nempè igitur, fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus, sed Spiritui.

13 Nam si secundum carnem vix-

eritis, futurum est ut moriamini: sed si Spiritu actiones corporis mortificentur, vivetis.

14 Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei.

15 Non enim accepistis spiritum servitutis ad metum; sed accepistis Spiritum adoptionis, per quem clamamus Abba, id est, Pater.

16 Qui ipse Spiritus testatur unam cum spiritu nostro, nos esse filios Dei.

17 Quod si filii, etiam haeredes: haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi: si modò simul cum eo patimur, ut simul etiam cum eo glorificemur.

18 Nam statuo minimè esse paria quae praesenti tempore perpetimur, gloriae in nobis retegenda.

19 Etenim mundus hic conditus quasi exerto capite observans exspectat patefactionem filiorum Dei.

20 Nam vanitati mundus hic conditus subjectus est, non suâ sponte, sed propter eum qui subjecit eum isti vanitati:

21 Sub spe quod et ipse liberabitur ex servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei.

22 Scimus enim totum mundum conditum unam suspirare, et unam parturire ad hoc usque tempus.

23 Neque vero ille solum, sed et ipsi qui primitias Spiritus habemus, nosipsi, inquam, apud nosipsos suspiramus, adoptionem exspectantes, id est, redemptionem corporis nostri.

24 Nam spe serviati sumus. Spes autem si cernatur, non est spes: quod enim quis cernit, cur speret?

25 Si vero quod non videmus speramus, nempe per tolerantium exspectamus.

26 Itidem autem et Spiritus unam sublevat infirmitates nostras: quid enim precemur ut oportet, non novimus: sed ipse Spiritus interpellat pro nobis spiriis inenarrabilibus.

27 Qui vero scrutatur corda, novit quid sapiat Spiritus: quia secundum Deum interpellat pro sanctis.

28 Novimus autem, iis qui diligunt

Deum, omnia simul adjumento esse ad bonum, iis *videlicet* qui ex proposito *ipsius* vocati sunt.

29 Nam quos praenovit, etiam praedestinavit conformandos imagini Filii sui, ut is sit primogenitus inter multos fratres.

30 Quos verò praedestinavit, eos etiam vocavit: et quos vocavit, eos etiam justificavit: quos autem justificavit, eos etiam glorificavit.

31 Quid igitur dicemus ad haec? si Deus pro nobis, quis contra nos?

32 Is quidèm qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, qui non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur?

33 Quis intentabit crimina adversus electos Dei? Deus *is est* qui justificat.

34 Quis est qui condemnnet? Christus *is est* qui mortuus est, imò verò qui etiam suscitatus est; qui etiam est ad dextram Dei; qui etiam interpellat pro nobis.

35 Quis nos separabit a charitate Christi? *num* afflictio, *nisi* angustia, *num* persecutio, *num* fames, *num* nuditas, *num* periculum, *num* gladius?

36 (Sicut scriptum est, Tui causâ occidimus totum diem; habiti sumus velut oves destinatae mactationi.)

37 Imò in his omnibus plùs quàm victores sumus, per eum qui dilexit nos.

38 Nam mihi persuasum est, neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, neque potestates, neque praesentia, neque futura,

39 Neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem alienam creatam posse nos separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro.

CAP. IX.

VERITATEM dico per Christum, non mentior, attestante mihi simul conscientiâ meâ per Spiritum Sanctum;

2 Magnam mihi tristitiam esse, et perpetuum cruciatum cordi meo.

3 Optârim enim ego ipse anathema esse *separatum* a Christo, pro fratribus meis, cognatis, *inquam*, meis secundùm carnem:

4 Qui sunt Israelitae: quorum *est* adoptio, et gloria, et fodera, et legis constitutio, et cultus, et promissiones:

5 Quorum *sunt* patres, et ex quibus *est* Christus, quòd ad carnem attinet, qui est supra omnes Deus laudandus in secula. Amen.

6 Fieri verò non potest ut exciderit sermo Dei: non enim omnes qui *sunt* ex patre Israele, *sunt* Israel;

7 Neque qui *sunt* semen Abrahami, *ideo* omnes *sunt* filii: sed in Isaaco vocabitur tibi semen.

8 Hoc est, non qui filii carnis, ii filii Dei: sed qui *sunt* filii promissionis censemur in semine.

9 Promissionis enim sermo hic est, Hoc ipso tempore veniam, et erit Sarrae filius.

10 Neque *hic* solùm, sed et Rebecca, quum ex uno concepisset, *nempe* ex Isaaco patre nostro, *haec experita est*;

11 (Nondum enim natis *pueris*, quum nihil fecissent boni vel mali, ut propositum Dei quod *est* secundùm *ipsius* electionem, *id est*, non ex operibus, sed ex vocante, *firmum* maneret;)

12 Dictum est ei, Major serviet minori.

13 Sicut scriptum est, Jacobum dillexi, Esavum odio habui.

14 Quid igitur dicemus? Num injustitia *est* apud Deum? Absit.

15 Nam Mosi dicit, Miserebor cuius misertus fuero, et commiserabo quem commiseratus fuero.

16 Nempe igitur *electio* non est ejus qui velit, neque ejus qui currat, sed ejus qui miseretur, *nempe* Dei.

17 Dicit enim Scriptura Pharaoni, Ad hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te potentiam meam, et ut annuncietur nomen meum in totâ terrâ.

18 Itaque cuius vult miseretur, quem autem vult indurat.

EPISTOLA PAULI

19 Dices ergo mihi: Quid adhuc succenset? nam voluntati illius quis resistit?

20 Imò verò, ô homo, tu quis es ex adverso responsas Deo? Num dicit fignientum factori, Cur me tale fecisti?

21 Annon habet potestatem figulus in lumen, ut ex eādem massā faciat aliud quidēm vas ad decus, aliud verò ad dedecus?

22 Quid si verò volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, pertulit multā lenitate vasa irae, compacta ad interitum;

23 Et ut notas faccret divitias gloriae sua erga vasa misericordiae, quae preparavit ad gloriam,

24 Quos etiam vocavit, *nimirum* nos, non solum ex Judaeis, verū etiam ex gentibus?

25 Ut etiam apud Oseam dicit, Vocabo populum, qui meus non *erat*, populum meum; et eam, quae dilecta non *erat*, dilectam.

26 Et erit, in loco ubi dictum fuerat eis, Non populus meus vos, illic vocabuntur filii viventis Dei.

27 Esaias autem clamat super Israel, *Etiam* si fuerit numerus filiorum Israelis ut arena maris, reliquiae servabuntur.

28 Rem enim conficiet et concidet cum justitiā: quoniam rem concisam peraget Dominus in terrā.

29 Et sicut priùs dixit Esaias, Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen, facti fuissimus ut Sodoma, et Gomorrhæ similes facti fuissimus.

30 Quid igitur dicemus? nempe gentes quae non sectabantur justitiam, apprehendisse justitiam, justitiam autem eam quae *est* ex fide;

31 Israelem verò qui sectabatur legem justitiae, ad legem justitiae non pervenisse.

32 Quare? Quia non ex fide, sed velut ex operibus legis: offenderunt enim ad lapidem offendiculi.

33 Quemadmodum scriptum est, Ecce, pono in Sion lapidem ad quem impingitur, et petram offendiculi: et

quisquis credit in eum, non pudebit.

CAP. X.

FRAITRES, propensa quidēm voluntas cordis mei, et deprecation ad Deum super Israel est ad salutem.

2 Testor enim *de* ipsis, eos zelum Dei habere, sed non ex notitiā.

3 Nam ignorantes Dei justitiam, et propriam justitiam studentes constitutre, justitiae Dei non fuerunt subjecti.

4 Nam finis legis *est* Christus, ad justitiam cuivis credenti.

5 Moses enim describit justitiam quae est ex lege *his verbis*, Quòd qui praestiterit ea, vivet per illa.

6 At quae ex fide est justitia ita dicit, Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in coelum? (hoc est, Christum ex alto deducere:)

7 Aut, Quis descendet in abyssum? hoc est, Christum ex mortuis reducere.

8 Sed quid dicit? Prope te verbum est, in ore tuo et in corde tuo. Hoc est verbum illud fidei quod praedicamus.

9 Nempe, quòd si agnoveris ore tuo Dominum Jesum, et credideris in corde tuo quòd Deus eum excitavit a mortuis, servaberis.

10 Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem.

11 Dicit enim Scriptura, Quisquis credit in eum, non pudebit.

12 Non enim est distinctio vel Iudaui vel Graeci: nam idem *est* Dominus omnium, dives in quosvis a quibus invocatur.

13 Quisquis enim invocaverit nomen Domini, servabitur.

14 Quomodo igitur invocabunt eum, in quem non crediderint? quomodo autem credent *ei* de quo non audierint? quomodo autem audient absque praedicante?

15 Quomodo autem praedicabunt nisi missi fuerint? sicut scriptum est,

Quān: speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona !

16 Sed non omnes auscultarunt evangelio : Esaias enī dicit, Domine, quis credit sermoni nostro ?

17 Ergo fides ex auditu est, auditus autem per verbum Dei.

18 Sed (inquam *ego*) annon audierunt ? Imō verò in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrarum verba eorum.

19 Sed (inquam *ego*) nunquid Israēl non cognovit *Deum* ? Primus Moses dicit, Ego ad aemulationem provocabo vos per gentem quae non est gens : per gentem, intelligentiae expertem, ad iram vos provocabo.

20 Esaias autem utitur audaciā, dicitque, Inventus sum ab iis qui me non quaerebant : conspicuus factus sum iis qui de me non interrogabant.

21 Adversūs Israēlem autem dicit, Toto die expandi manus meas ad populum rebellem et contradicentem.

CAP. XI.

NUM igitur (inquam *ego*) abjecit Deus populum illum suum ? Absit : nam et ego Israelita sum, ex semine Abrahāmi, tribūs Benjamini.

2 Non abjecit Deus populum illum suum quem praenovit. An nescitis de Eliā quid dicat Scriptura ? quomodo colloquatur *cum* Deo, dicens adversūs Israēlem,

3 Domine, prophetas tuos occiderunt, et altaria tua suffoderunt ; et ego relictus sum solus, et petunt animam meam.

4 Sed quid dicit ei divinum responsum ? Feci ut remanserint nihil septem millia virorum qui non flexerunt genu *imagini* Baalis.

5 Ita igitur et hoc tempore reservatio secundūm electionem gratuitam facta est.

6 Quòd si per gratiam, non jam ex operibus ; alioquin gratia jam non est gratia : sin ex operibus, jam non est gratia ; alioquin opus jam non est opus.

7 Quid igitur ? quod requirit Israēl, hoc non est assequutus : sed electi assequuti sunt, reliqui verò occaluerunt,

8 (Sicut scriptum est, Dedit eis Deus spiritus soporis ; oculos ut non videant, et aures ut non audiant,) usque ad hodiernum diem.

9 Et David dicit, Fiat mensa eorum in laqueum, et tendiculum, et offendiculum, et talionem ipsis :

10 Obtenebrentur oculi eorum, ut non cernant ; et tergum eorum semper incurva.

11 Num igitur (inquam *ego*) impegerunt ut laberentur ? Absit : sed per eorum lapsum salus obtigit gentibus, ut eos ad aemulationem provocaret.

12 Quòd si eorum ruina est opulentia mundi, et diminutio eorum opulentia gentium ; quantò magis plenitudo ipsorum ?

13 Nam (quòd vobis dico gentibus, quatenus ego quidèm sum apostolus gentium) ministerium meum illustro :

14 Ut experiar si quomodo ad aemulationem provocem consanguineos meos, et servem aliquos ex ipsis.

15 Nam si abjectio eorum est reconciliatio mundi, quae erit assumptio, nisi vita ex mortuis ?

16 Quòd si primitiae sanctae, sancta etiam massa : et si radix sancta est, etiam rami.

17 Quòd si nonnulli rami defracti sunt, tu verò quum esses oleaster, insitus es pro ipsis, et particeps radicis ac pinguedinis oleae factus es :

18 Ne gloriare adversūs ramos : quòd si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.

19 Dices igitur, defracti sunt rami ut ego insererer.

20 Rectè : per incredulitatem defracti sunt, tu verò per fidem stas : ne effertor animo, sed time :

21 Nam si Deus naturalibus ramis non pepercit, vide ne tibi quoque non parcat

EPISTOLA PAULI

22 Vide igitur benignitatem ac severitatem Dei : in eos quidem qui ceciderunt, severitatem : in te vero benignitatem, si permanceris in benignitate ; alioquin et tu excideris.

23 Sed et illi, si non permanse-rint in infidelitate, inserentur : potens enim est Deus rursum eos inserere.

24 Etenim si tu ex naturali execus-
tus es oleastro, et praeter naturam in-situs es in veram oleam ; quanto magis ii qui naturales sunt inserentur propriae olcae ?

25 Nolim enim vos ignorare, fra-tres, mysterium hoc, (ut ne sitis apud vos metipsos sapientes) obdurationem ex parte Israeli evenisse, tantisper dum plenitudo gentium introierit :

26 Et ita totus Israel servabitur : sicut scriptum est, Veniet ex Sion ille liberator, et avertet impietas a Jacob.

27 Et hoc illis a me foedus, quum abstulero peccata ipsorum.

28 Itaque quod ad evangelium attinet, sunt inimici propter vos, quod ad electionem autem, diligun-tur propter patres.

29 Nam dona illa, et illa vocatio Dei ejusmodi sunt, ut eorum ipsum poenitere non possit.

30 Sicut enim et vos quondam non paruistis Deo, nunc autem estis misericordiam consequuti per istorum contumaciam :

31 Sic et isti nunc non paruerunt, ut per vestram misericordiam et ipsi misericordiam consequantur.

32 Conclusit enim Deus omnes illos in contumaciâ, ut omnium illorum misereretur.

33 O profundas divitias tum sapi-entiae tuin cognitionis Dei ! quam inscrutabilia sunt ejus judicia, et ejus viae impervestigabiles !

34 Quis enim cognovit mentem Domini ? aut quis ei fuit a consilio ?

35 Aut quis prior dedit ei, et red-detur ei ?

36 Nam ex eo, et per eum, et in

ipsum sicut omnia : ipsi sit gloria in secula. Amen.

CAP. XII.

A DIORTOR igitur vos, fra-tres, per miserationes Dei, ut sistatis corpora vestra hostiam vivam, sanctam, acceptam Deo, rationalem illum cultum vestrum.

2 Et ne vos configurate seculo is-ti : sed transformate vos per renova-tionem mentis vestrae, ad hoc ut probetis quac sit voluntas Dei bona illa, accepta ac perfecta.

3 Enimvero per gratiam quae mihi data est, edico cuivis versanti inter vos, ne sapiat suprà quam oportet sa-pere : sed sapiat ad sobrietatem, prout cuique Deus partitus est mcn-suram fidei.

4 Quemadmodum enim in uno cor-pore membra multa habemus, mem-bra vero oninia eandem non habent actionem ;

5 Ita multi unum corpus sumus in Christo, singulatim autem alii aliorum membra.

6 Habentes autem diversa dona pro gratia quae nobis data est, sive prophetiam, prophetemus pro propor-tione fidei :

7 Sive ministerium, versemur in ministrando : tum is qui docet, in docendo :

8 Tum qui exhortatur, in exhorta-tione : qui distribuit, cum simplicita-te : qui praeest, cum diligentia : qui miseretur, cum hilaritate.

9 Dilectio esto minimè simulata. Estote abhorrentes a malo, aggluti-nati bono.

10 Fraternâ charitate alii ad alios amandos propensi ; honore alii aliis praeceuntes ;

11 Studio minimè pigri ; spiritu ferventes ; Domino servientes ;

12 Spe gaudentes ; in afflictione tolerantes ; in oratione perdurantes ;

13 Usibus sanctorum communi-cantes ; hospitalitatem sectantes.

14 Benedicite iis qui vos insectan-

tur; benedicite, *inquam*, et ne imprecamini.

15 Gaudete cum gaudentibus, et flete cum flentibus.

16 Eodem animo inter vos mutuo affecti. Non elatè *de vobisipsis* sentientes, sed humilibus obsecundantes. Ne estote prudentes apud vosmet ipsos.

17 Nemini malum pro malo vicissim reddentes: procurantes honesta coram omnibus hominibus.

18 Si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus in pace viventes.

19 Non ipsi vosmet ulciscentes, dilecti; sed date locum irae: scriptum est enim, Mihi est ultio; ego rependam, dicit Dominus.

20 Itaque si esurit inimicus tuus, ciba eum; si sitit, da ei potum; hoc enim si feceris, carbones ignis coacerbabis in caput ejus.

21 Ne vincitor a malo, sed vince bono malum.

CAP. XIII.

OMNIS anima potestatis sub pereminentibus subjecta esto; non enim est potestas nisi a Deo; et quae sunt potestates, sunt a Deo ordinatae.

2 Itaque quisquis *se* opponit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi condemnationem auferent.

3 Nam magistratus non sunt terrori bonis operibus, sed malis. Vis autem non metuere potestatem? Quod bonum est facito, et laudem ab ipso obtinebis:

4 Dei enim minister est tuo bono. Quòd si feceris quod malum est, metue; non enim frustra gladium gestat; nam Dei minister est, ultor ad iram ei qui quod malum est fecerit.

5 Quapropter necesse est subjici, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam.

6 Propter hoc enim etiam tributa solvit; siquidem ministri Dei sunt in hoc ipsum incumbentes.

7 Reddite igitur omnibus quod de-

betis; cui tributum *debetur*, tributum; cui vectigal, vectigal; cui timor, timorem; cui honor, honorem.

8 Nemini quicquam debete, nisi *hoc*, ut alii alios diligatis: nam qui diligit alterum, legem implevit.

9 Siquidem illud, Non moechaberis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimonium dices, Non concupisces; et si quod aliud *est* mandatum, in hoc sermone summatim comprehenditur, nempe, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

10 Charitas proximum non afficit malo: itaque charitas est completio legis.

11 Idque perspectâ opportunitate, quòd *videlicet* tempestivum jam *sit* nos a somno expergisci; nunc enim propius nos est salus, quàm quum credidimus.

12 Nox processit, dies autem propinquat. Abjiciamus igitur opera tenebrarum, et induamur habitu qui luci conveniat.

13 Ut interdiu, compositè incedamus: non *in* comessationibus et ebrietatibus, non cubilibus ac proterviis, non lite et invidiâ:

14 Sed induimini Domino Iesu Christo, et carnis euram ne habete ad *explendas* cupiditates.

CAP. XIV.

EUM verò qui fide est infirmus, assumite; non *tamen* ad certamina disceptionum.

2 Alius quidèm credit vesci licere quibusvis; alius autem *fide* infirmus edit olera.

3 Qui edit, non edentem ne pro nihilo habeto: et qui non edit, edentem ne condemnato; Deus enim eum assumpsit.

4 Tu quis es qui condemnas alienum famulum? proprio domino persistat aut cadit: stabilitur autem: potest enim Deus eum stabilire.

5 Alium quidèm aestimat diem præ die; alius autem *peraequè* aestimat quemvis diem. Unusquisque in animo suo plenè certus esto.

EPISTOLA PAULI

6 Qui eurat diem, Domino curat ; et qui non curat diem, Domino non curat. Qui edit, Domino edit ; gratias enim agit Deo : et qui non edit, Domino non edit, et gratias agit Deo :

7 Nullus enim nostrum sibi ipsi vivit, et nullus sibi ipsi moritur.

8 Nam sive vivimus, Domino vivimus ; sive morimur, Domino morimur ; sive igitur vivamus, sive moriamur, Domini sumus.

9 Ad hoc enim Christus et mortuus est, et resurrexit, et revixit, ut et mortuis et viventibus dominetur.

10 Tu vero cur condemnas frater tuum ? aut etiam tu cur pro nihilo habes fratrem tuum ? Omnes enim sistemur apud tribunal Christi.

11 Scriptum est enim, Vivo ego, dicit Dominus, certe milii sese flectet omne genu, et omnis lingua palam agnoscat Deum.

12 Nempe ergo unusquisque nostrum de se ipso rationem reddet Deo.

13 Ne amplius igitur aiii alios judicemus : sed hinc potius adhibere iudicium, ut ne offendiculum ponatis fratri, aut offensionem.

14 Novi, et per suassum habeo per Dominum Jesum, nihil esse impurum per se : sed ei qui existimat aliquid esse impurum, id ei impurum esse.

15 Verum si propter escam frater tuus tristitia afficitur, non jam secundum charitatem incedis. Ne escâ tuâ illum perditio pro quo Christus mortuus est.

16 Ne vestrum igitur bonum blasphemator :

17 Non enim est regnum Dei es ea et potus, sed justitia, et pax, et gaudium per Spiritum Sanctum.

18 Nam qui per haec servit Christo, gratus est Deo, et acceptus hominibus.

19 Nempe igitur quae ad pacem faciunt sectemur, et quae ad mutuam aedificationem.

20 Ne cibi causâ destrue opus Dei. Omnia quidem pura : sed malum est homini qui edit cum offendiculo.

21 Bonum est non vesci carnibus,

neque bibere vinum, neque *quicquam facere* in quo frater tuus impingit, aut offenditur, aut infirmus est.

22 Tu fidem habes : apud te ipsum habe coram Deo. Beatus qui non condennat se ipsum in eo quod approbat.

23 Qui vero dubitat, si edicit, condegnatus est, quoniam non *edit ex fide* ; quicquid vero ex fide non est, peccatum est.

CAP. XV.

DEBEMUS autem nos, qui firmi sumus, imbecillitates infiriorum portare, ac non indulgere nobisipsis.

2 *Itaque unusquisque nostrum proximo placeat in bonum, id est, ad ejus aedificationem.*

5 Etenim Christus non placuit sibi ipsi ; sed, sicut scriptum est, Convicia eorum qui eonviciantur tibi, incederunt in me.

4 Nam quae antescripta sunt ad nostram doctrinam antescripta sunt ; ut per tolerantiam et consolationem Scripturarum spem habeamus.

5 Deus autem tolerantiae et consolationis det vobis ut eodem animo inter vos mutuo affecti sitis, secundum Christum Jesum :

6 Ut concorditer uno ore glorificetis Deum ac Patrem Domini nostri Jesu Christi.

7 Propterea assumite alii alios, sicut et Christus assumpsit nos in gloriam Dei.

8 *Illud autem dico, Jesum Christum ministrum fuisse circumcisionis, pro Dei veritate, ut confirmaret promissiones patrum :*

9 Et ut gentes pro misericordia glorificant Deum ; sicut scriptum est, Propterea celebrabo te inter gentes, et nomini tuo psallam.

10 Et rursum dieit, Gaudete, gentes, cum populo ejus :

11 Et rursum, Laudate Dominum, omnes gentes, et collaudate eum, omnes populi.

12 Et rursum Esaias dicit, Erit ra-

dix Jesse ; et qui exsurgat ad imperandum gentibus, in ipso gentes sperabunt.

13 Utinam verò Deus spei impleat vos omni gaudio et pace credendo, ut spe abundetis per virtutem Spiritū Sancti.

14 Persuasum autem habeo et ipse ego de vobis, fratres mei, quod ipse per vos pleni sitis bonitate, impleti omni cognitione, et qui possitis etiam vos mutuò monere.

15 Audaculè verò scripsi vobis, fratres, aliquatenus, veluti commonefaciens vos, propter gratiam quae data est mihi a Deo ;

16 Ad hoc ut sim minister Iesu Christi apud gentes, operans evangelio Dei, ut oblatio gentium fiat accepta, sanctificata per Spiritum Sanctum.

17 Habeo igitur quod glorier per Christum Iesum, in iis quae ad Deum pertinent.

18 Non enim sustinuerim quicquam loqui quod non efficerit Christus per me, adducendis ad obedientiam gentibus, verbis et factis.

19 Virtute signorum ac prodigiorum, virtute Spiritū Dei : adeò ut ab Hierusalem et circumiacentibus regionibus, usque ad Illyricum, impleverim praedicandi evangelii Christi munus.

20 Ita porrò contendens evangelizare, non ubi nominatus esset Christus, ut ne super alienum fundatum aedificarem :

21 Sed sicut scriptum est, Quibus non est annunciatum de eo, videbunt ; et qui non audierunt, intelligent.

22 Quapropter etiam impeditus sum saepe ne venirem ad vos.

23 Nunc verò, quum non amplius habeam locum in his regionibus, desiderium autem maximum habeam veniendi ad vos a multis annis :

24 Quando proficiscar in Hispaniam, veniam ad vos : spero enim fore ut istac praeteriens videam vos, et a vobis deducar illuc ; si tamen

vestrā consuetudine priùs ex parte expletus fuero.

25 Nunc autem proficiscor Hierosolymam, ministrans sanctis.

26 Placuit enim Macedoniae et Achaiae conferre aliquid in pauperes sanctos qui sunt Hierosolymis.

27 Placuit enim eis, inquam, et debitores illorum sunt; nam si spiritualia ipsorum bona gentes participarunt, debent etiam ipsae in carnalibus eis ministrare.

28 Hoc igitur ubi perfecero, et eis consignavero hunc fructum, abibo istac in Hispaniam.

29 Scio verò me, quum veniam ad vos, cum plenâ benedictione evangelii Christi venturum.

30 Precor autem vos, fratres, per Dominum nostrum Iesum Christum, et per charitatem Spiritū, ut mecum, certetis vestris pro me apud Deum precibus ;

31 Ut liberer ab iis qui rebelles sunt in Iudeâ, atque ministerium hoc meum erga Hierusalem acceptum sit sanctis :

32 Ut cum gaudio veniam ad vos per voluntatem Dei, unâque vobis cum refociller.

33 Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

COMMENDO autem vobis Phœben sororem nostram, quae est ministra ecclesiae Cenchréensis ;

2 Ut eam excipiatis in Domino sicut dignum est sanctis, et adsitis ei quâcunque in re ipsi usus fuerit vobis : nam haec tum multis hospitium præbuit, tum mihi etiam ipsi.

3 Salutate Priscillam et Aquilam, adjutores meos in Christo Jesu :

4 (Qui pro animâ meâ suam ipsorum cervicem supposuerunt : quibus non ego solus gratias ago, sed etiam omnes ecclesiae gentium.)

5 Item ecclesiam quae in domo eorum est. Salutate Epaenetum mihi dilectum, primitias Achaiae in Christo.

PAULI EPISTOLA

6 Salutate Mariam, quae multum laboravit erga nos.

7 Salutate Andronicum et Juniam, cognatos meos, et concaptivos meos, qui sunt insignes inter apostolos, qui etiam ante me fuerunt in Christo.

8 Salutate Amplium dilectum mihi in Domino :

9 Salutate Urbanum, adjutorem nostrum in Christo, et Stachyn mihi dilectum.

10 Salutate Apellem, probatum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristobuli *familiaribus*.

11 Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi *familiaribus*, eos, *inquam*, qui sunt in Domino.

12 Salutate Tryphaenam et Tryphosam, quae laborant in Domino. Salutate Persida dilectam, quae multum laboravit in Domino.

13 Salutate Rufum selectum in Domino, et matrem ejus ac meam.

14 Salutate Asynditum, Phlegonem, Hermam, Patrobam, Hermen, et qui cum iis sunt fratres.

15 Salutate Philologum, et Julianam, Nereum, et sororem ejus, et Olympam, et qui cum iis sunt omnes sanctos.

16 Salutate alii alias osculo sancto. Salutant vos ecclesiae Christi.

17 Precor autem vos, fratres, ut observetis dissidiorum et scandalorum autores contra doctrinam quam vos didicistis ; et declinetis ab eis.

18 Nam qui ejusmodi sunt, Dominu nostro Jesu Christo non ser-

viunt, sed suo ventri : et per blandiloquentiam et assentationem corda hominum minime malorum seducunt.

19 Vestra enim obedientia ad omnes pervenit. Gandeo igitur quod ad vos attinet ; sed volo vos sapientes quidem esse in rebus bonis, simplices vero in malis.

20 Porro Deus pacis conteret Satanam sub pedes vestros citò. Gratia Domini nostri Jesu Christi sit vobiscum. Amen.

21 Salutant vos Timotheus adjutor meus, et Lucius, et Jason, et Sosipater, cognati mei.

22 Saluto vos in Domino ego Ter-tius ; qui descripsi epistolam.

23 Salutat vos Gaius hospes meus et ecclesiae totius ; salutat vos Erasmus procurator urbis, et Quartus frater.

24 Gratia Domini nostri Jesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen.

25 Ei vero qui potest vos stabilire, secundum evangelium meum et praeconium Jesu Christi, ex revelatione mysterii quod a temporibus secularibus tacitum fuit ;

26 Nunc vero factum est manifestum, et per Scripturas propheticas, ex imperio aeterni Dei, ad obedientiam fidei, omnibus gentibus declaratum ;

27 Soli, *inquam*, sapienti Deo gloria per Jesum Christum in secula. Amen.

Ad Romanos scripta fuit Corintho, per Phoeben ministram Cenchreensis ecclesiae.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA AD CORINTHIOS.

CAP. I.

PAULUS vocatione apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes, frater,

2 Ecclesiae Dei quae est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis, sanctis, cum omnibus qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi,

I. AD CORINTHOS, II.

quovis loco, *Domini, inquam, tum ipsorum, tum nostri;*

3 Gratia vobis et pax a Deo Pater nostro, et Domino Iesu Christo.

4 Gratias ago Deo meo semper de vobis, ob gratiam Dei quae data est vobis in Christo Iesu:

5 Quòd in omnibus ditati sitis in ipso, omni loquendi facultate, omnique notitiā;

6 Prout testimonium Christi confirmatum fuit in vobis:

7 Adeò ut nullo quod *Deus* gratificatur deficiamini, exspectantes dum patetiat Dominus noster Jesus Christus.

8 Qui *Deus* etiam confirmabit vos usque ad finem inculpatos, in diem Domini nostri Iesu Christi.

9 Fidelis est Deus, per quem vocati estis in communionem Filii ipsius Iesu Christi Domini nostri.

10 Precor autem vos, fratres, per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut idem loquamini omnes, et non sint inter vos dissidia, sed sitis coagmentati eādem mente, et eādem sententiā.

11 Declaratum est enim mihi de vobis, fratres mei, a domesticis Chloës, quòd lites sint inter vos.

12 Hoc autem dico, singulos vestrū dicere, Ego quidèm sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephae, et ego Christi.

13 Num dispertitus est Christus? num Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomen Pauli baptizati fuistis?

14 Gratias ago Deo meo, quòd neminem vestrum baptizaverim, nisi Crispum et Gaium:

15 Ut ne quis dicat me in meum nomen baptizāsse.

16 Baptizavi autem etiam Stephanæ familiam: caeterū haud scio num quem alium baptizaverim.

17 Non enim misit me Christus ut baptizarem, sed ut evangelizarem; non tamen cum dicendi peritiā, ne inanis reddatur crux Christi.

18 Nam sermo ille de cruce, iis

quidèm qui pereunt, stultitia est; iis autem qui servantur, *id est nobis*, potentia Dei est.

19 Scriptum est enim, Abolebo sapientiam sapientum, et intelligentiam intelligentium tollam e medio.

20 Ubi sapiens? ubi scriba? ubi disquisitor seculi istius? nonne infatuavit Deus sapientiam mundi hujus?

21 Nam postquam in Dei sapientiā mundus non cognovit Deum per istam sapientiam, placuit Deo per stultitiam praedicationis servare credentes.

22 Quandoquidem et Judaei signum petunt, et Graeci sapientiam quaerunt.

23 Nos autem praedicamus Christum crucifixum, Judaeis quidèm offendiculum, Graecis verò stultitiam:

24 Ipsis autem vocatis, tum Judaeis, tum Graecis, Christum Dei potentiam ac Dei sapientiam.

25 Nam stultitia Dei sapientior est quam honiines; et infirmitas Dei validior est quam homines.

26 Videtis enim vocationem vestram, fratres; vos videlicet non esse multos sapientes secundū carnem, non multos potentes, non multos nobiles.

27 Verūm quae stulta sunt mundo, elegit Deus, ut pudefaciat sapientes: et quae sunt infirma mundi, elegit Deus, ut pudefaciat robusta:

28 Et quae ignobilia sunt in mundo, et pro nihilo habita, elegit Deus; et ea quae non sunt, ut ea quae sunt aboleat:

29 Ut ne glorietur ulla caro coram eo.

30 Sed ex ipso vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, justitiaque, et sanctificatio, et redemptio:

31 Ut fiat sicut scriptum est, Qui gloriatur, in Domino gloriator.

CAP. II.

E GO igitur quum venirem ad vos, fratres, veni non cum eminen-

PAULI EPISTOLA

tia facundiae aut sapientiae, annuncians vobis testimonium Dei.

2 Non enim statui quiequam scire inter vos, nisi Jesum Christum, eumque erucifixum.

3 Sed fui ego eum infirmitate, et timore, ac tremore multo apud vos.

4 Neque oratio mea et praeconium meum *versatum est* in persuasoris humanae sapientiae verbis, sed in demonstratione spirituali et potente.

5 Ne fides vestra consistat in sapientia hominum, sed in potentia Dei.

6 Sapientiam vero loquimur inter adultos; sapientiam autem non seculi hujus, neque principum seculi hujus qui abolentur;

7 Sed loquimur sapientiam Dei *latentem* in mysterio, *id est*, oecultam illam quam praeferierat Deus ante secula, ad gloriam nostram;

8 Quam nemo principum seculi hujus cognovit; nam si cognovissent, nequaquam Dominum gloriae crucifixissent.

9 Sed *praedicamus*, sicut scriptum est, Quae oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis venerunt, quae paravit Deus iis a quibus ipse diligitur.

10 Nobis autem Deus ea retexit per Spiritum suum: Spiritus enim omnia serutatur, etiam profunditates Dei.

11 Quis enim hominum novit ea quae sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in eo? ita etiam ea quae sunt Dei, nemo novit nisi Spiritus Dei.

12 Nos vero non spiritum mundi aeeepimus, sed Spiritum qui *est* ex Deo; ut sciamus quae Deus est nobis gratificatus.

13 Quae etiam loquimur, non sermonibus quos doceat humana sapientia, sed quos doceat Spiritus Sanetus, spiritualia eum iis quae spiritualia sunt conjungentes.

14 Animalis autem homo non est capax eorum quae sunt Spiritus Dei; sunt enim ei stultitia, nec potest ea

cognoscere, quia spiritualiter dijudicantur.

15 At spiritualis dijudicat quidem omnia, ipse vero a nemine dijudicatur.

16 Quis enim novit mentem Domini, qui instructurus sit cum nos autem mentem Christi habemus.

CAP. III.

E GO porro, fratres, non potui loqui vobis ut spiritualibus, sed loquuntus sum ut carnalibus, *id est*, ut infantibus in Christo.

2 Lactis potu vos alii, et non esca: nondum enim poteratis *id ferre*; immo ne nunc quidem adhuc potestis.

3 Nam adhuc carnales estis: quum enim inter vos *sint* livor, et contentio, et dissidia, nonne carnales estis, et secundum hominem inceditis?

4 Etenim quum dieit aliquis, Ego quidem sum Pauli; alter vero, Ego sum Apollo, nonne carnales estis?

5 Quis igitur est Paulus, quis autem Apollos, nisi ministri per quos credidistis, et ut cuique Dominus dedit?

6 Ego plantavi, Apollos rigavit; sed Deus dedit incrementum.

7 Itaque neque is qui plantat est aliquid, neque qui rigat; sed Deus, qui dat incrementum.

8 Is vero qui plantat, et is qui rigat, unum sunt: unusquisque vero suam mercedeum accipiet secundum suum laborem.

9 Etenim Dei sumus administrari: Dei arvum, Dei aedificium estis.

10 Secundum gratiam Dei quae data est mihi, ut peritus architectus fundamentum posui: alius autem superaedificat. Porro quisque videat quomodo superaedificet.

11 Nam fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Jesus Christus.

12 Quod si quis superaedificet super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, foenum, stipulam:

13 Cujusque opus manifestum fiet:

I. AD CORINTIIOS, IV.

dies enim declarabit: nam per ignem retegetur; et cuiusque opus quale sit, ignis probabit.

14 Si cuius opus manserit quod superaedificaverit, mercedem accipiet.

15 Si cuius opus exustum fuerit, damnum faciet; ipse vero servabitur; ita tamen ut per ignem.

16 An nescitis vos esse templum Dei, et Spiritum Dei habitare in vobis?

17 Siquis templum Dei violat, hunc perdet Deus: nam templum Dei sanctum est, quod estis vos.

18 Nullus scipsum seducat; si quis *sibi* videtur esse sapiens inter vos in hoc seculo, stultus fiat, ut fiat sapiens.

19 Sapientia enim mundi hujus stultitia *est* apud Deum: scriptum est enim, Carpit sapientes in versutia ipsorum:

20 Et rursus, Dominus novit cogitationes sapientum esse vanas.

21 Itaque nullus glorietur in hominibus: omnia namque vestra sunt:

22 Et Paulus, et Apollos, et Cephas, et mundus, et vita, et mors, et praesentia, et futura; omnia, *inquam*, vestra sunt:

23 Vos autem Christi; Christus vero Dei.

CAP. IV.

SIC de nobis reputet homo ut de ministris Christi, et dispensatoribus mysteriorum Dei.

2 Quod superest autem, illud requiritur in dispensatoribus, ut quis fidus reperiatur.

3 Mihi vero pro minimo est quod a vobis dijudicer, aut ab humano iudicio; immo nec ipse me dijudico.

4 Nullius enim rei mihi conscient sum: sed non per hoc justificatus sum; Dominus autem is est qui me dijudicat.

5 Proinde ne ante tempus quicquam judicate, *id est*, usquedum venerit Dominus, qui et illustraturus est occulta tenebrarum, et manifesta

faciet consilia cordium: at tunc laus erit unicuique a Deo.

6 Haec autem, fratres, figurâ quam transtuli ad meipsum et Apollo, propter vos; ut in nobis discatis, supra id quod scriptum est non sapere; ut ne alius pro alio inflamini adversus alium.

7 Quis enim te *ab aliis* discernit? quid autem habes quod non eceperis? quid si etiam accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?

8 Jam saturati estis, jam ditati estis, absque nobis regnum adepti estis; atque utinam sane regnum adepti sitis, ut et nos vobiscum regnemus.

9 Deus enim, puto, nos, ultimos apostolos, spectandos proposuit, ut morti addictos: nam spectaculum facti sumus mundo, et angelis, et hominibus.

10 Nos stulu propter Christum, vos autem prudentes in Christo; nos infirmi, vos autem validi; vos gliosi, nos ignominiosi.

11 Ad hoc usque tempus et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis caedinur, et incertis sedibus erramus:

12 Et laboramus, operantes propriis manibus; conviciis affecti, bene precamur: persecutionem patientes, sustinemus.

13 Infamati precamur; tanquam purgamenta mundi facti sumus, et tanquam omnium sordes nunc usque.

14 Non ut vos pudore suffundam, haec scribo, sed ut filios meos dilectos admoneo.

15 Nam etsi decem millia paedagogorum habeatis in Christo, at non multos patres *habetis*: in Christo enim Jesu per evangelium ego vos genui.

16 Precor vos igitur, imitatores mei estote.

17 Propterea misi vobis Timotheum, qui est filius meus dilectus et fidelis in Domino, qui vobis in memoriam revocabit quae sint viae meae in

PAULI EPISTOLA

Christo, sicut ubique in omnibus ecclesiis doceo.

18 Caeterum perinde quasi ego non sim venturus ad vos, inflati sunt quidam.

19 Sed veniam brevi ad vos, si Dominus voluerit, et cognoscam non verba istorum qui inflati sunt, sed spiritualem potestatem.

20 Non enim in verbis *situm est* regnum Dei, sed in *Spiritus* potentia.

21 Quid vultis? cum virgâ veniam ad vos, an cum charitate, et spiritu lenitatis?

CAP. V.

OMNINO auditur esse inter vos scortatio, et ejusmodi scortatio quae ne inter gentes quidem nominatur, adeò ut quis uxorem patris habeat.

2 Et vos inflati estis, ac non potius luxistis, ut tolleretur è medio vestri qui facinus hoc patravit.

3 Enimvero ego, ut absens corpore, praesens autem spiritu, jam ut praesens judicavi, ut is qui hoc ita perpetravit,

4 Vobis et meo spiritu in nomine Domini nostri Jesu Christi congregatis, cum potestate Domini nostri Jesu Christi;

5 Ejusmodi, *inquam*, homo tradatur Satanae ad interitum carnis, ut spiritus salvus sit die illo Domini Jesu.

6 Non est bona gloriatio vestra. An nescitis paululo fermenti totam massam fermentari?

7 Expurgate igitur vetus fermentum, ut sitis nova massa, sicut estis fermenti expertes. Etenim pascha nostrum, pro nobis sacrificatum est, *nempe* Christus:

8 Itaque festum agitemus, non fermento veteri, nec fermento malitia et nequitiae; sed non fermentatis *panibus* sinceritatis et veritatis.

9 ¶ Scripsi vobis in epistolâ, ne commisceanimi cum scortatoribus.

10 At non omnino cum scortatoribus mundi hujus, aut avaris, aut rapaxis,

pacibus, aut idololatris, alioquin debetis scilicet e mundo exire.

11 Nunc autem scripsi vobis, ne commisceanimi, *id est*, si quis, quem frater nominetur, sit scortator, aut alieni avidus, aut idololatra, aut conviciator, aut ebriosus, aut rapax; cum ejusmodi, *inquam*, ne edatis quidèm.

12 Quid enim meâ interest etiam de extraneis judicare? nonne de iis qui intus sunt vos judicatis?

13 De extraneis vero Deus judicat. Tollite igitur istum improbum ex vobisipsis.

CAP. VI.

SUSTINET aliquis vestrum, negotium habens adversus alterum, judicio experiri sub injustis, ac non sub sanctis?

2 An ignoratis sanctos mundi judicatores? quod si per vos judicabitur mundus, indigni estis minimis judiciis?

3 An ignoratis fore ut angelos judicemus? nedum *ut* quae ad hujus vitae usum pertinent *non judicemus*?

4 Itaque si judicia habeatis de iis quae ad hujus vitae usum pertinent, eos qui nullo loco habentur in ecclesia, eos, *inquam*, in subselliis colligate.

5 Ut vos pudeat, vobis *hoc* dico. Itane non est inter vos sapiens? ne unus quidèm, qui possit jus reddere inter fratres suos?

6 Sed frater cum fratre judicio experitur, idque sub infidelibus.

7 Jam igitur omnino defectus in vobis est, quod judicia habeatis inter vosmetipsos: quare non potius injuriā patimini? cur non potius dampnum accipitis?

8 At vos injuriā facitis, et fraudatis, idque fratres.

9 An ignoratis injustos non esse Dei haereditatem possessuros? Ne errate; neque scortatores, neque idololatæ, neque moechi, neque molles, neque qui concubunt cum masculis,

10 Neque fures, neque avari, ne-

que ebriosi, neque conviciatores, neque rapaces, regni Dei hacreditatem possidebunt.

11 Et haec eratis unusquisque: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis, in nomine Domini Iesu, et per Spiritum Dei nostri.

12 Omnia mihi licent, at non omnia conducunt; omnia mihi licent, at ego non redigar sub ullius rei potestatem.

13 Escae ventri *destinatae sunt*, et venter escis: Deus autem et hunc et eas abolebit. Corpus vero non scortationi, sed Domino, et Dominus corpori.

14 Deus autem et Dominum suscitavit, et nos suscitabit potentiam suam.

15 An ignoratis corpora vestra esse membra Christi? Num igitur tollens membra Christi, faciam *ut sint* scorti membra? Absit.

16 An ignoratis eum qui agglutinatur scorto, unum esse corpus *cum scorto*? Erunt enim, inquit, qui duo erant, caro una.

17 Qui vero agglutinatur Domino, unus cum eo spiritus est.

18 Fugite scortationem. Omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus est; sed qui scortatur, in proprium corpus peccat.

19 An ignoratis corpus vestrum esse templum Spiritus Sancti, *qui est* in vobis, quem habetis a Deo, neque vos esse vestri juris?

20 Nam empti estis pretio: gloriificate igitur Deum in corpore vestro, et in spiritu vestro, quae sunt Dei.

CAP. VII.

CAETERUM de quibus mihi scripsistis: Bonum fuerit viro mulierem non attingere.

2 Sed propter scortationes suam quisque uxorem habeto, et proprium quaque virum habeto.

3 Uxori vir debitam benevolentiam reddito; similiter autem et uxori viro.

4 Uxor proprium corpus non habet in potestate, sed vir: similiter autem

et vir proprium corpus non habet in potestate, sed uxor.

5 Ne fraudate alter alterum, nisi siquid ex consensu ad tempus, ut vacatis jejunio et precibus: et rursum simul convenite, ne tentet vos Satanás propter incontinentiam vestram.

6 Hoc autem dico ex concesione, non ex imperio.

7 Nam velim omnes homines esse ut et ipse sum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo; alias quidem ita, alias autem ita.

8 Dico autem coelibibus et viduis, bonum eis est, si sic manserint ut et ego maneo.

9 Quod si se non continent, matrimonium contrahant: nam melius est matrimonium contrahere, quam uri.

10 Iis autem qui matrimonio juncti sunt, denuncio, non ego, sed Dominus, Uxor a viro ne se separato.

11 Quod si se separarit, maneat innupta, aut viro reconciliator: et vir uxorem ne dimittito.

12 Reliquis autem ego dico, non Dominus: Siquis frater uxorem habeat infidelem, quae consentiat ad habitandum cum eo, ne eam dimittito.

13 Et uxor quae habet virum infidelem, qui consentiat ad habitandum cum eâ, ne eum dimittito.

14 Maritus enim infidelis sanctificatus est in uxore, et uxor infidelis sanctificata est in viro: alioqui certè liberi vestri impuri essent; nunc autem sancti sunt.

15 At si infidelis sese separat, separatus esto: non est servituti subjectus frater aut soror in hujusmodi rebus: sed ad pacem vocavit nos Deus.

16 Eequid enim nosti, uxor, an virum sis servatura? aut eequid nosti, vir, an uxorem sis servaturus?

17 Sed ut unicuique *donum* partitus est Deus, ut unumquemque vocavit Dominus, ita incedat, et ita in ecclesiis omnibus constituo.

18 Circumcisus aliquis vocatus est? ne attrahat *praeputium*: in praeputio aliquis vocatus est? ne circumcidatur

19 Circumcisio nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei.

20 Unusquisque, in qua vocatione vocatus fuit, in eâ maneat.

21 Servus vocatus es? ne sit tibi curae: sed si potes etiam liber fieri, potius eo utere.

22 Etenim qui in Domino vocatus est servus, libertus Domini est: similiter et qui liber vocatus est, servus est Christi.

23 Pretio empti estis; ne estote servi hominum.

24 Unusquisque in quo vocatus fuit, fratres, in hoc maneat apud Deum.

25 ¶ De virginibus autem praecepit Dominus non habeo: sed do quod sentio, ut cui Dominus per misericordiam dederit fidum esse.

26 Existimo igitur hoc bonum esse propter instantem necessitatem; bonum, *inquam esse*, homini ita esse.

27 Alligatus es uxori? ne quaere dissolutionem: solitus es ab uxore? ne quaere uxorem.

28 Quòd si etiam duxeris uxorem, non peccasti: et si nupserit virgo, non peccavit; sed afflictionem in carne habituri sunt *qui sunt* hujusmodi. Ego verò vobis parco.

29 Hoc autem aio, fratres, quoniam tempus contractum est in posterum; ut et qui habent uxores sint ut non habentes;

30 Et qui flent, ut non flentes; et qui gaudent, ut non gaudentes; et qui emunt, ut non obtinentes;

31 Et qui utuntur hoc mundo, ut non abutentes: practerit enim species hujus mundi.

32 Velim autem vos absque solitudine esse. Qui coelebs est, curat ea quae sunt Domini, quomodo placiturus sit Domino:

33 At qui duxit uxorem, curat ea quae sunt mundi, quomodo placiturus sit uxori.

34 Discretiae sunt, ea quae *est* uxor et ea quae *est* virgo. Quae *est* innupta, curat ea quae sunt Domini, ut sit

sancta cum corpore tum spiritu; quae verò nupta est, curat ea quae sunt mundi, quomodo placitura sit viro.

35 Hoc autem dico vestro commodo; non ut laqueum vobis injiciam, sed ut decenter et aptè adhaerescatis Domino, absque ullà distractione.

36 Caeterū si quis aliquid non decens à se in virginem suam committi putat, si florem aetatis excedat, et ita debet fieri; quod vult faciat, non peccat; jungantur matrimonio.

37 Qui verò stat firmus in corde, nec adigitur necessitate, sed in potestate habet propriam voluntatem et hoc decrevit in corde suo ut servet suam virginem, bene facit.

38 Itaque qui dat nuptiū, bene facit: qui verò non dat nuptiū, melius facit.

39 ¶ Uxor alligata est lege quamdiu vivit vir ipsius; quod si obdormierit vir ipsius, libera est ad cui velit nubendum; tantum in Domino.

40 Sed beatior est si ita maneat, secundū meam sententiam: puto autem me quoque Spiritum Dei habere.

CAP. VIII.

CAETERUM de iis quae idolis immolantur, scimus nos omnes notitiā esse praeditos. Notitia inflat, charitas verò aedificat.

2 Quòd si quis *sibi* videtur aliquid scire, nondum quicquam novit, sicut oportet nōsse.

3 Sed si quis diligit Deum, hic cognitus fuit ab eo.

4 De esu igitur eorum quae idolis immolantur, scimus idolum nihil *esse* in mundo, et nullum *esse* Deum alium nisi unum.

5 Nam etiamsi sint qui dicantur dii, et in coelo et in terrā (sicut sunt dii multi, et domini multi),

6 Nobis tamen unus *est* Deus, Pater ille a quo omnia, et nos in ipso; et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum.

7 Sed non in omnibus *est* ea notitia:

1. AD CORINTHIOS, IX.

nonnulli enim *cum* conscientiâ idôli usque ad hoc tempus, ut idôlis iminolatum edunt ; et conscientia eorum, infirma quam sit, polluitur.

8 Caeterùm esca nos non commendat Deo : neque enim si vescamur, plus habemus ; neque si non vescamur, minus habemus.

9 Sed videte ne quo modo facultas illa vestra offendiculo sit iis qui infirmi sunt.

10 Etenim quis viderit te, illâ notitiâ praeditum, in idoleo accumbere, nonne conscientia ipsius qui infirmus est, instruetur ad edendum ea quae sunt idôlis inactata ?

11 Et tuâ istâ notitiâ frater qui infirmus est, propter quem Christus est mortuus, peribit ?

12 Ita autem peccantes in fratres, et vulnerantes ipsorum conscientiam infirmam, in Christum peccatis.

13 Quapropter, si esca facit ut offendat frater meus, non vescar carnis in aeternum, ne faciam ut frater meus offendat.

CAP. IX.

NONNE sum apostolus ? nonne sum liber ? nonne Jesum Christum Dominum nostrum vidi ? nonne opus meum vos estis in Domino ?

2 Si aliis non sum apostolus, ac certe vobis sum ; nam sigillum apostolatus mei vos estis in Domino.

3 Mea defensio apud eos qui me inquirunt, haec est.

4 Annon habemus facultatem vessendi ac bibendi ?

5 Annon habemus facultatem sororem uxorem circumducendi, ut et reliqui apostoli, et fratres Domini, et Cephas ?

6 An solus ego et Barnabas non nabemus facultatem non operandi ?

7 Quis militat propriis stipendiis unquam ? quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit ? aut quis pastit gregem, et de lacte gregis non edit ?

8 Num secundùm hominem haec dico ? nonne etiam lex haec dicit ?

9 Nam in Mosis lege scriptum est, Non obligabis os bovi trituranti. Num boves curae sunt Deo ?

10 An *hoc* propter nos omnino dicit ? Propter nos enim *hoc* scriptum est ; nam sub spe debet is qui arat, arare ; et qui triturat sub spe, spei suae particeps esse.

11 Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos vestra carnalia messuerimus ?

12 Si alii *sui* in vos juris participes sunt, *an* non potius nos ? Atqui non usi fuimus jure isto ; sed omnia sustinemus, ne interrumpamus evangelium Christi.

13 An nescitis eos qui sacris operantur, *ea quae* ex sacrario sunt edere ? et qui altari assident, cum altari participare ?

14 Ita etiam Dominus constituit iis qui evangelium annunciant, ut ex evangelio vivant.

15 Ego tamen nullo istorum sum usus. Neque verò haec scripsi, ut ita fiat in me : nam bonum est nihilo mori potius, quam ut gloriationem meam aliquis inanem reddat.

16 Etenim si evangelizem, non est quod glorier : necessitas enim mihi incumbit ; vae autem mihi est nisi evangelizem.

17 Nam si volens hoc faciam, mercedem habeo ; sin invitus, dispensatio credita est mihi.

18 Quae igitur mihi est merces ? ut quum evangelizem, gratuitum constituam evangelium Christi, ut ne abutar sanctitate mea in evangelio.

19 Nam quamvis liber sim ab omnibus, omnibus meipsum servuni feci, ut plures lucrifacerem.

20 Et factus sum Judaeis ut Judeus, ut Judaeos lucrifacerem ; iis qui sub lege sunt, ut si *essem* sub lege, ut eos qui sub lege sunt lucrifacerem :

21 Exlegibus, ut exlex, (*non tamen exlex* Deo, sed sublex Christo,) ut lucrifacerem exleges.

22 Factus sum infirmis ut infirmus,

PAULI EPISTOLA

ut infirnos lucrifacerem : omnibus factus sum omnia, ut omnino aliquos servarem.

23 Hoc autem facio propter evangelium, ut consors ejus fiam.

24 An ignoratis, eos qui stadio currunt, omnes quidem currere, sed unum accipere praemium ? Sic currite ut comprehendatis.

25 Porrò quisquis certat, in omnibus est continens. Illi quidem itaque, ut peritoram coronam accipient, sunt continentis ; nos autem, ut incorruptam.

26 Ego igitur ita curro, ut non in incertum : ita pugilem ago, ut aërem non caedens.

27 Sed contundo corpus meum, et in servitatem redigo ; ne quo modo, quum aliis praedicarim, ipse rejectanus fiam.

CAP. X.

NOLIM autem vos ignorare, fratres, patres nostros omnes sub illâ nube fuisse, et omnes per mare transivisse ;

2 Et omnes in Mosen baptizatos esse nube et mari :

3 Et omnes eandem escam spiritualem edisse :

4 Et omnes eundem potum spiritualem bibisse : bibeant enim ex sequente spirituali petrâ : Petra verò illa erat Christus.

5 Sed plerosque illorum non approbavit Deus ; prostrati sunt enim in deserto.

6 Haec autem typi nostri fuerunt, ut ne concupiscamus res malas, sicut illi concupiverunt.

7 Ne igitur idololatrae estote, sicut quidam eorum ; ut scriptum est, Sedit populus ad edendum ac bibendum, et surrexerunt ad ludendum.

8 Neque scortemur, sicut quidam eorum scortati sunt, et ceciderunt uno die viginti tria millia.

9 Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentarunt, et a serpentibus perierunt.

10 Neque murmurate, sicut quidam

eorum murmurarunt, et perierunt ab exterminatore.

11 Haec autem omnia typicè evenerunt eis : scripta verò sunt ad nostri admonitionem, in quos fines seculorum occurrerunt.

12 Itaque qui *sibi* videtur stare, videat ne cadat.

13 Tentatio vos non cepit nisi humana ; fidelis autem *est* Deus, qui non sinet vos tentari supra *id* quod potestis, sed unà cum tentatione praestabat etiam exitum, ut possitis *eam* sifferre.

14 Quapropter, dilecti mei, fugite ab idolatriâ.

15 Ut intelligentibus loquor : judecate vos quod aio.

16 Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne communio sanguinis Christi est ? panis quem frangimus, nonne communio corporis Christi est ?

17 Quoniam unus *est* panis, unum corpus *nos*, qui multi sumus : nam omnes ex uno illo pane participamus.

18 Videte Israelem *qui est* secundum carnem : nonne qui edunt victimas, consortes sunt altaris ?

19 Quid ergo dico ? idolum aliquid esse ? aut quod idolis immolatum est, aliquid esse ?

20 Imò *illud dico*, quae immolant gentes, daemoniis immolant, et non Deo : nolim autem vos consortes demoniorum esse.

21 Non potestis poculum Domini bibere, et poculum daemoniorum : non potestis mensae Domini participes esse, et mensae daemoniorum.

22 An provocamus ad aemulacionem Dominum ? num validiores eo sumus ?

23 Omnia mihi licent, at non omnia conferunt ; omnia mihi licent, sed non omnia aedificant.

24 Nemo quod suum est quaerat, sed quisque quod alterius *est*.

25 Quicquid in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam :

26 Domini enim est terra et plenitudo ejus.

27 Quod si quis infidelium vos vocat, et vultis ire, quiequid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiam.

28 At si quis vobis dixerit, Hoc idolis mactatum est, ne edite, propter illum qui indicavit, et propter conscientiam: Domini enim est terra et plenitudo ejus.

29 Conscientiam autem dico, non tuam, sed illius alterius: cur enim libertas mea damnatur ab aliâ conscientiâ?

30 Et si ego per gratiam cibum participo, cur ob id impius judicor pro quo ego gratias ago?

31 Sive igitur editis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

32 Estote sine offendiculo et Iudeis, et Graecis, et ecclesiae Dei.

33 Sicut et ego per omnia omnibus placebo, non quaerens meam ipsius utilitatem, sed multorum, ut serventur.

CAP. XI.

IMITATORES mei estote, sicut ego Christi.

2 Laudo verò vos, fratres, quod omnia mea meministis, et sicut traxi vobis, traditiones retinetis.

5 Velim autem vos nôsse Christum esse omnis viri caput; caput autem mulieris, virum; caput verò Christi, Deum.

4 Omnis vir orans aut prophetans operto capite, dedecorat caput suum.

5 Omnis verò mulier orans aut prophetans non operto capite, dedecorat caput suum: nam id unum ac idem est ac si rasa esset.

6 Nam si non operitur mulier, etiam tondeatur: quod si turpe mulieri tonderi aut radi, veletur.

7 Vir enim non debet operire caput, quum is imago sit et gloria Dei: at mulier gloria viri est.

8 Non enim est vir ex muliere, sed mulier ex viro.

9 Neque enim conditus est vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

10 Propter hoc debet mulier potestatem habere in capite, propter angelos.

11 Attamen neque vir absque muliere, neque mulier absque viro, in Domino.

12 Sicut enim mulier ex viro est, ita et vir per mulierem: omnia verò ex Deo.

13 Apud vos ipsos judicate, num decorum est mulierem non opertam Deum orare?

14 An ne natura quidem ipsa hoc vos docet, quod viro quidem comatum esse dedecori sit?

15 Contrà mulieri, comatum esse decori sit? nam coma pro velamine data est ei.

16 Quod si quis videtur contentiosus esse, nos ejusmodi consuetudinem non habemus, neque ecclesiae Dei.

17 Hoc verò ita denuncio, ut vos non laudem, quod videlicet non cum emoluimento, sed cum detimento convenitis.

18 Primum enim, quum convenitis in ecclesiâ, audio dissidia inter vos esse; et aliquam partem credo.

19 Oportet enim etiam haereses inter vos esse; ut qui probati sunt, manifesti fiant inter vos.

20 Quum igitur convenitis eodem loci, hoc non est Dominicam coenam edere.

21 Nam unusquisque propriam coenam praeoccupat in vescendo: et hic quidem esurit, ille verò ebrius est.

22 Enimvero num domos non habetis ad edendum et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, et pudefacitis eos qui non habent? Quid vobis dicam? laudabo vos? in hoc non laudo.

23 Ego enim accepi a Domino quod et traxi vobis; Dominum Jesum videlicet eâ nocte quâ proditus est, accepisse panem:

24 Et gratiis actis fregisse, ac dixisse, Accipite, edite: hoc meum est corpus quod pro vobis frangatur: hoc facite ad mei commemorationem.

25 Itidem et poculum, postquam coenasset, dicendo, Hoc poculum est novum illud foedus, per meum sanguinem: hoc facite, quotiescumque biberitis, ad mei commemorationem.

26 Quotiescumque enim ederitis panem hunc, et poculum hoc biberitis, mortem Domini annuntiatis, usquequo venerit.

27 Itaque quisquis ederit panem hunc, vel biberit poculum Domini indignè, reus tenetur corporis et sanguinis Domini.

28 Probet autem quisque seipsum, et ita de pane illo edat, et de poculo illo bibat.

29 Nam qui edit et bibit indignè, damnationem sibi ipsi edit et bibit, non discernens corpus Domini.

30 Propterea inter vos multi sunt debiles et invalidi, et dormiunt multi.

31 Etenim si nos ipsos dijudicaremus, nos judicaremur.

32 Sed dum judicamur, a Domino erudimur, ne cum mundo condemnemur.

33 Itaque, fratres mei, quum convenitis ad vescendum, alias alium expectate.

34 Quòd si quis esurit, domi edat; ne ad condemnationem conveniatis. Reliqua verò, quum venero, ordinabo.

CAP. XII.

PORRO de spiritualibus donis, fratres, nolim vos in ignorantia versari.

2 Scitis vos gentes fuisse, ad idola illa muta, prout ducebantini, abraptos.

3 Quapropter notum vobis facio, nullum per Spiritum Dei loquentem, dicere Jesum anathema; et neminem posse dicere Jesum Dominum, nisi per Spiritum Sanctum.

4 Distinctiones autem donorum sunt, sed idem Spiritus:

5 Et distinctiones ministeriorum sunt, sed idem Dominus:

6 Et distinctiones operationum sunt; sed idem est Deus efficiens ea omnia in omnibus.

7 Unicuique verò datur declaratio Spiritus ad utilitatem.

8 Nam huic quidem per Spiritum datur sermo sapientiae; alii verò sermo notitiae per eundem Spiritum;

9 Alteri verò fidcs per eundem Spiritum; alii verò donum sanacionis per eundem Spiritum; alii verò operatio virtutum; alii verò propheetia; alii verò discretio spirituum;

10 Alteri verò genera linguarum; alii verò interpretatio linguarum:

11 Sed omnia haec efficit unus ille et idem Spiritus, distribuens privatim illa singulis, sicut vult.

12 Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia verò illa membra corporis, quod unicum est, multa sunt, sed unum sunt corpus; ita et Christus.

13 Etenim per unum Spiritum nos omnes in unum corpus baptizati sumus, et Judaei, et Graeci, et servi, et liberi: et omnes potati sumus in unum Spiritum.

14 Etenim corpus non est unum membrum, sed multa.

15 Si dicat pes, Quia non sum manus, non sum ex corpore: num propterea non est ex corpore?

16 Et si dicat auris, Quia non sum oculus, non sum ex corpore: num propterea non est ex corpore?

17 Si totum corpus oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus?

18 Nunc autem Deus collocavit membra, singula sigillatim in corpore, sicut voluit.

19 Quòd si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

20 Nunc verò multa quidem membra sunt, unum verò corpus.

21 Non potest autem oculus dicere manui, Non est mihi opus te; aut rursum caput pedibus, Non est mihi vobis opus.

1. AD CORINTHIOS, XIII, XIV.

22 Imò multo potius, quae videntur membra corporis infirmissima esse, necessaria sunt :

23 Et quae putamus *membra corporis* maximè esse inhonesta, iis honorem ampliorum circumponimus : et quae sunt in nobis indecora, copiosorem decorem habent.

24 Nam quae sunt in nobis deco-*ra, iis decore* non est opus : sed Deus contemperavit corpus, ei cui deerat copiosiore tributo honore ;

25 Ut ne sit dissidium in corpore, sed membra itidem carent alia pro aliis.

26 Itaque sive patitur unum membrum, simul dolent omnia membra : sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra.

27 Vos autem estis corpus Christi, et membra particulatim.

28 Et alios quidèm constituit Deus in ecclesiâ, primùm apostolos, deinde prophetas, tertio doctores ; deinde *constituit* potestates ; deinde dona sanationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum.

29 Num omnes apostoli ? num omnes prophetæ ? num omnes doctores ?

30 Num omnes *sunt* potestates ? num omnes donum habent sanationum ? num omnes linguis loquuntur ? num omnes interpretantur ?

31 Sed ambi te dona potiora : et porrò iter ad excellentiam vobis indicabo.

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar et angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum aes resonans, aut cymbalum tinniens.

2 Et si habeam prophetiam, et novem mysteria omnia, omnemque notitiam, et si habeam totam fidem, adeò ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum.

3 Et si insumani alendis egenis omnia quae mihi suppetunt, et si tradam corpus meum ut comburar, charitatem autem non habeam, *hoc nihil mihi prodest*.

4 Charitas iram cohibet, benigna est charitas, non invidet charitas, non agit perperam, non inflatur ;

5 Non agit indecorè, non querit quae sua sunt, non exacerbatur, non cogitat malum ;

6 Non gaudet iniquitiâ, gratulatur autem veritati :

7 Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia tolerat.

8 Charitas nunquam excidit : sed et prophetiae abolebuntur, et linguae cessabunt, et notitia abolebitur.

9 Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus.

10 Postquam autem advenerit quod perfectum est, tunc quod ex parte est, abolebitur.

11 Quum essem infans, ut infans loquebar, ut infans sapiebam, ut infans ratiocinabar : postquam autem factus sum vir, ut inutilia sustuli quac infantis erant.

12 Cernimus enim nunc per speculum et per aenigma, tunc autem coram cernemus : nunc cognosco ex parte, tunc verò cognoscam prout cognitus fuero.

13 Nunc verò manet fides, spes, charitas, tria haec : maxima autem harum charitas.

CAP. XIV.

SECTAMINI charitatem, ambi te spiritualia ; magis tamen ut prophetetis.

2 Nam qui loquitur linguâ, non hominibus loquitur, sed Deo : nullus enim audit, spiritu verò loquitur mysteria.

3 Qui autem prophetat, hominibus loquitur aedificationem, et exhortationem, et consolationem.

4 Qui loquitur linguâ, seipsum aedificat : qui verò prophetat, ecclesiam aedificat.

5 Velim autem omnes vos loqui linguis, magis tamen ut prophetetis ; major enim *est* qui prophetat quam qui loquitur linguis, excepto si interpretetur, ut ecclesia aedificationem accipiat.

PAULI EPISTOLA

6 Quòd si nunc, fratres, veniani ad vos linguis loquens, quid vos juvabo, nisi vobis loquar, aut ex revelatione, aut ex notitiâ, vel prophetando, vel docendo?

7 Atqui inanima quae sonum edunt, et tibia, et cithara, nisi distinctionem sonis dederint, quomodo cognoscetur quod tibiâ canitur aut citharâ?

8 Etenim si incertum sonum tuba dederit, quis apparabitur ad bellum?

9 Ita et vos, nisi per linguam ederitis bene significantem sermonem, quomodo cognoscetur quod dicitur? eritis enim in aërem loquentes.

10 Tot, si casus tulerit, genera vocum sunt in mundo, et nihil *est* mutum.

11 Nisi igitur sciero vim vocis, ero ei qui loquitur barbarus, et qui loquitur apud me barbarus *fuerit*.

12 Ita et vos, quandoquidem studiosi estis Spirituum, ad aedificationem ecclesiae quaerite, ut excolatis.

13 Quapropter qui loquitur linguâ, precetur ut interpretetur.

14 Nam si precer linguâ, spiritus meus precatur: sed intelligentia mea est infructuosa.

15 Quid est igitur? precabor spiritu, sed precabor etiam intelligentiâ: psallam spiritu, sed psalam etiam intelligentiâ.

16 Quandoquidem si benedixeris spiritu, is qui implet locum idiotae, quomodo dicturus est Amen ad tuam gratiarum actionem? nam quid dicas nescit.

17 Nam tu quidèm bene gratias agis, sed alius non aedificatur.

18 Gratias ago Deo meo, quòd magis quam vos omnes linguis loquar.

19 Sed in ecclesiâ malim quinque verba ex intelligentiâ meâ loqui, ut et alios instituam, quam decem millia verborum linguâ.

20 Fratres, ne estote pueri intelligentiâ: sed malitiâ infantes, intelligentiâ verò adulti estote.

21 In lege scriptum est, Propterea per diversæ linguae homines et alia

labra, loquar populo huic; et ita quoque me non audient, dicit Dominus.

22 Linguae igitur sunt signum, non iis qui credunt, sed infidelibus: prophetia verò non infidelibus, sed creditibus.

23 Itaque si eòdem loci conveniret tota ecclesia, et omnes linguis loquantur, ingrediantur autem idiotae vel infideles, nonne dicent vos furcre?

24 Sed si omnes prophetent, ingrediatur autem infidelis quispiam aut idiota, arguitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus:

25 Et ita latentia in ejus corde manifesta fiunt: atque ita procidens in faciem adorabit Deum, renuncians Deum verè in vobis esse.

26 Quid igitur est, fratres? quoties convenitis, quisque vestrum canticum habet, doctrinam habet, linguam habet, revelationem habet, interpretationem habet. Omnia ad aedificationem siant.

27 Et linguâ quis loquitur, fiat per binos, aut *ad* plurimum ternos, et vicissim; unus autem interpretetur.

28 Quòd si non sit interpres, taceat in ecclesiâ *qui loquitur linguâ*; sibi ipsi verò loquatur, et Deo.

29 Prophetae autem duo aut tres loquantur; et alii dijudicent.

30 Quòd *siquid* alii revelatum fuerit assidenti, prior taceat.

31 Potestis enim omnes sigillatim prophetare, ut omnes discant, et omnes consolationem accipiant.

32 Et spiritus prophetarum prophetis subjiciuntur.

33 Non enim est incompositi statûs *auctor* Deus, sed pacis, ut in omnibus ecclesiis sanctorum.

34 Mulieres vestrae in conventibus sileant; nec enim permisum est eis ut loquantur, sed *oportet* ut subditae sint, sicut et lex dicit.

35 Quòd *siquid* discere volunt, domi suos viros interrogent: nam turpe est mulieribus in ecclesiâ loqui.

36 An a vobis sermo Dei profectus est? an ad vos solos devenit?

37 Si quis sibi videtur propheta

esse, aut spiritualis, agnoscat quae scribo vobis esse Domini mandata.

38 Qui verò ignarus est, ignarus esto.

39 Itaque, fratres, ambite prophetaudi donum, et loqui linguis ne prohibete.

40 Omnia decenter et ordine fiant.

CAP. XV.

CAETERUM notum facio vobis, fratres, evangelium quod evangelizavi vobis, quod et accepistis, in quo etiam statis;

2 Per quod etiam, si retinetis quod sermone vobis evangelizaverim, servamini; nisi si frustrà credidistis.

3 Tradidi enim vobis imprimis quod et accepi, Christum videlicet mortuum esse pro peccatis nostris, secundùm scripturas;

4 Et sepultum fuisse, et suscitatum tertio die, secundùm scripturas:

5 Et visum fuisse Cephae, deinde duodecim illis:

6 Postea visus est amplius quàm quingentis fratribus semel; ex quibus plerique manent usque adhuc, quidam autem obdormierunt.

7 Postea visus est Jacobo; deinde apostolis omnibus.

8 Ultimo verò omnium, velut abortivo, visus est etiam mihi.

9 Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus; propterea quòd persequutus sum ecclesiam Dei.

10 Sed gratiâ Dei sum id quod sum: et gratia ejus, quae in me collata est, non fuit inanis, sed amplius quàm illi omnes laboravi: non ego tamen, sed gratia Dei quae mecum est.

11 Et ego igitur et illi ita praedicamus, et ita credidistis.

12 Quòd si Christus praedicatur ex mortuis suscitatus esse, quomodo dicunt quidam inter vos, nos esse resurrectionem mortuorum?

13 Nam si resurrectio mortuorum non est, Christus quoque non est suscitatus.

14 Quòd si Christus non est sus-

citatus, inane videlicet *est* praeconium nostrum, inanis autem *est* etiam fides vestra.

15 Reperimus autem etiam falsi testes Dei: quoniam de Dco testificati sumus, cum suscitasse Christum, quem *tamen* non suscitavit, si videbet mortui non suscitantur.

16 Nam si mortui non suscitantur, Christus quoque non est suscitatus.

17 Quòd si Christus non est suscitatus, inanis est fides vestra; adhuc estis in peccatis vestris.

18 Nempe et qui obdormierunt in Christo, perierunt.

19 Si in hâc solùm vitâ speramus in Christum, miserrimi omnium hominum sumus.

20 Nunc autem Christus suscitatus est ex mortuis, *et* primitiae eorum qui obdormierunt factus est.

21 Quia enim per hominem mors, per hominem quoque resurrectio mortuorum.

22 Sicut enim in Adamo omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificantur.

23 Unusquisque autem suo ordine: primitiae Christus, postea qui sunt Christi, in adventu ipsius:

24 Deinde *erit* finis, quum tradiderit regnum Deo ac Patri; quum aboleverit omne imperium, et omnem potentiam et virtutem.

25 Nam oportet eum regnare usquequo omnes inimicos subjicerit pedibus ejus.

26 Ultimus autem hostis aboletur mors.

27 Nam omnia subjicit sub pedes ejus. Quum autem dicit omnia esse ei subjecta, palam est *hoc dici* excepto eo qui subjicit ei omnia.

28 Postquam verò subjecta fuerint ei omnia, tunc et ipse Filius subjicietur ei qui subjicit ipsi omnia; ut Deus sit omnia in omnibus.

29 Alioqui quid facient qui ablutione utuntur super mortuis, si omnino mortui non suscitantur; cur ablutione utuntur super mortuis?

EPISTOLA PAULI

30 Cur etiam nos periclitamur
omni momento?

31 In dies singulos morior per glo-
rificationem vestram, quam habeo in
Christo Jesu Domino nostro.

32 Si secundum hominem adver-
sus bestias pugnavi Ephesi, quae mihi
utilitas, si mortui non suscitantur?
Edamus et bibamus; cras enim mo-
riremur.

33 Ne errate: Mores bonos com-
mercia corrumpt mala.

34 Evigilate justè, et ne peccate;
quidam enim Deum non nōrunt: ad
pudorem vobis *in cutiendum* loquor.

35 At dicet aliquis, Quomodo sus-
citantur mortui? quali autem corpore
prodeunt?

36 Demens, quod tu seris, non vi-
viscit, nisi mortuum fuerit:

37 Et quod seris, non corpus ori-
tum seris, sed nudum granum,
prout inciderit, tritici, aut alicujus ex
reliquis *seminibus*.

38 Sed Deus ei dat corpus ut vo-
luit, et singulis seminibus suum corpus.

39 Non omnis caro eadem caro:
sed alia quidem caro hominum, alia
verò caro pecorum, alia verò piscium,
alia verò volucrum.

40 Et sunt corpora coelestia, et
sunt corpora terrestria: sed alius qui-
dem coelestium decor, alius verò ter-
restrium.

41 Alius decor solis, et aliis decor
lunae, et aliis decor stellarum: stella
enim a stellā praestat decore.

42 Ita erit et resurrectio mortuo-
rum; seritur *corpus* corruptioni ob-
noxium, suscitatur cum incorrupta
naturā:

43 Seritur foedum, suscitatur cum
decore: seritur omnium virium ex-
pers, suscitatur potens: seritur cor-
pus animale, suscitatur corpus spiri-
tuale.

44 Est corpus animale, et est cor-
pus spirituale.

45 Ita etiam scriptum est, Factus
est prior homo Adam animal vivens:
posterior autem Adam factus est spi-
ritus vivificus.

46 At spirituale non est prius; sed
aniiale, deinde spirituale.

47 Primus homo e terrā, pulvereus;
secundus homo ipse Dominus e
coelo.

48 Qualis pulvereus ille, tales et
pulverei sunt: et qualis ille colestis,
tales et qui coelestes erunt.

49 Et sicut gestavimus imaginem
terreni, gestabimus etiam imaginem
coelestis.

50 ¶ Hoc autem dico, fratres, quia
caro et sanguis noui possunt regni
Dei haereditatem consequi: neque
corruptio consequi incorruptae natu-
rae haereditatem.

51 Ecce, mysterium vobis dico,
Non omnes quidem obdormiemus, sed
omnes mutabimur, momento, et jactu
oculi, ad ultimam tubam:

52 Canet enim tuba, et mortui ex-
citabuntur incorrupti, et nos mutabi-
mur.

53 Oportet enim istud corruptioni
obnoxium induere incorruptam na-
turam, et mortale istud induere im-
mortalitatem.

54 Quum autem hoc corruptioni
obnoxium induerit incorruptam na-
turam, et mortale hoc induerit im-
mortalitatem, tunc fiet illud quod
scriptum est, Absorpta est mors ad
victoram.

55 Ubi tua, ô mors, victoria? ubi
tuus, ô sepulchrum, aculeus?

56 Aculeus verò mortis est pecca-
tum: vis autem peccati, lex.

57 Sed Deo sit gratia, qui dat no-
bis victoriam per Dominum nostrum
Jesum Christum.

58 Itaque, fratres mei dilecti, firmi
estote, immoti, abundantes in opere
Domini semper, quum sciatis labo-
rem vestrum non esse inanem in Do-
mino.

CAP. XVI.

PORRO de collectâ in sanctos,
quemadmodum ordinavi ecclē-
siis Galatiae, ita et vos facite.

2 Primo quoque die hebdomadis,
unusquisque vestrū apud se re-

2. AD CORINTHIOS, I.

ponat, recondens quod pro Dei benignitate licuerit : ne, quuin venero, tunc collectae fiant.

3 Postquam autem accessero, quos cunque probaveritis, hos mittam cum epistolis, ut perferant beneficentiam vestram Hierosolymam.

4 Quòd si res digna fuerit ut et ipse proficiscar, mecum proficiscentur.

5 Veniam autem ad vos, quum Macedoniam transiero (Macedoniam enim pertransibo).

6 Apud vos autem forsitan permanebo, aut etiam hibernabo : ut vos me prosequamini quoconque proficiscar.

7 Nolo enim vos nunc in transcurso videre : sed spero temporis aliquantum mansurum *me* apud vos, si Dominus permiserit.

8 Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

9 Nam ostium mihi apertum est magnum et efficax, et adversarii multi.

10 Quòd si venerit Timotheus, vide ut tutò sit apud vos : opus enim Domini operatur, ut et ego.

11 Nequis igitur istum pro nihilo habeat ; sed prosequimini eum cum pace, ut veniat ad me : exspecto enim eum cum fratribus.

12 Porrò de Apollo fratre, multùm precatus sum eum ut iret ad vos cum fratribus : sed omnino non fuit *ei* voluntas nunc eundi: venturus est autem, quum tempus opportunum habuerit.

13 Vigilate, perstate in fide, viriliter agite, estote fortes.

14 Omnia vestra cum charitate fiant.

15 Precor autem vos, fratres, (nōstis familiam Stephanæ esse primitias Achaiae, et sese in ministerium sanctis addixisse ;)

16 Ut et vos subjiciamini talibus, et omnibus operam suam conferentibus et laborantibus.

17 Gaudeo verò de adventu Stephanæ, et Fortunati, et Achaici ; quoniam absentiam vestram hi suppleverunt.

18 Refecerunt enim spiritum meum ac vestrum. Agnoscite itaque qui sunt hujusmodi.

19 Salutant vos ecclesiae Asiae. Salutant vos in Domino multùm Aquila et Priscilla, cum ecclesiâ quae est domi ipsorum.

20 Salutant vos fratres omnes. Salutate alii alios osculo sancto.

21 Salutatio manu mēa Pauli.

22 Siquis non amat Dominum Iesum Christum, esto anathema maranatha.

23 Gratia Domini Jesu Christi sit vobiscum.

24 Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

Ad Corinthios prior missa fuit Philippis per Stephanam, et Fortunatum, et Achaicum, et Timotheum.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS SECUNDA.

CAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi per Dei voluntatem, et Timotheus frater, ecclesiae Dei quae est Corinthi, unà cum sanctis omnibus qui sunt in totâ Achaiâ :

2 Gratia sit vobis, et pax, a Deo patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3 Benedictus *esto* Deus ac Pater

Domini nostri Jesu Christi, pater, *inquam*, ille miserationum, et Deus omnis consolationis ;

4 Consolans nos in omni afflictione nostrâ, ut possimus *positos* in quâvis afflictione consolari, *ea* ipsâ consolatione quâ nos ipsos consolatur Deus.

5 Nam sicut abundant perpresso-

PAULI EPISTOLA

nes Christi in nobis, ita per Christum rediūdat etiam consolatio nostra.

6 Sive autem affligimur, pro vestrâ consolatione ac salute *premiumur*; sive consolationem percipiūmus, *consolationem percipimus* pro vestrâ consolatione; quae efficitur *in vobis* per tolerationem earundem perpessionum quas et nos perpetimur: et spes nostra firma est de *vobis*;

7 Ut qui sciamus vos sicut socii eslis perpessionum, ita etiam *socios fore* consolationis.

8 Non enim volumus vos ignorare, fratres, de afflictione nostrâ, quae nobis evenit in Asiâ, nos summè gravatos fuisse supra vires, adeò ut prorsus animi penderemus, etiam quod ad vitam.

9 Sed ipsi apud nos decretum mortis habuimus, ne confideremus in nobisipsis, sed in Deo qui mortuos suscitat;

10 Quique ex tantâ morte nos eripuit et eripit: in quo speranūs nos adhuc etiam erectum iri:

11 Unā conferentibus operam etiam vobis per preces pro nobis; ut domum ex multis personis in nos *colatum*, per multos celebretur gratiarum actione pro nobis.

12 Nam gloriatio nostra haec est, testimonium *videlicet* conscientiae nostrae, quòd cum simplicitate et sinceritate Dei, non cum sapientiâ carnali, sed cum gratiâ Dei, versati sumus in mundo, quamplurimùm autem apud vos.

13 Non enim alia scribimus vobis quam quae legitis aut etiam agnoscitis; spero autem vos etiam ad extremum agnitueros:

14 Sicut et aliquatenus agnovistis, nos gloriacionem vestram esse, quemadmodum et vos nostra *estis*, in diem Domini Jesu.

15 Itaque hâc fiduciâ priùs volui ad vos venire, ut secundam gratiam haberetis:

16 Et per vos transire in Macedonia, et rursum a Macedonia venire

ad vos, et a vobis deduci in Judæam

17 Hoc igitur quum deliberarem, numnam levitate sun usus? aut quae delibero, secundùm carnem delibero, ut sit apud me Etiam et Non?

18 Imò fidelis Deus *novit* sermonem nostrum apud vos, non fuisse Etiam et Non.

19 Nam Dei Filius, Jesus Christus, qui inter vos per nos praedicatus est, *id est*, per me et Sylvanum ac Timotheum, non fuit Etiam et Non, sed Etiam fuit in ipso.

20 Quotquot enim *sunt* promissio-nes Dei, in ipso *sunt* Etiam, et in ipso *sunt* Amen, ad Dei gloriam per nos.

21 Porrò, qui nos confirmat vobis-cum in Christum, et qui unxit nos, Deus *est*;

22 Qui etiam obsignavit nos, in-diditque arrhabonem Spiritûs cordi-bus nostris.

23 Ego verò testem Deum invoco in meam animam, me *idcirco* nondum venisse Corinthum, quòd vobis par-cam.

24 Non quòd dominemur vestrae fidei, sed quòd administri simus gaudii vestri: nam fide statis.

CAP. II.

HOC autem apud me statui, rursus cum tristitiâ non venire ad vos.

2 Nam si ego tristitiâ vos afficiam, quis est igitur qui exhilaret me, nisi is ipse qui tristitiâ fuerit affectus ex me?

3 Et hoc ipsum vobis scripsi, ne, quum venero, tristitiam capiam ex iis de quibus oportebat me gaudere? confisus de vobis omnibus, meuni gaudium, omnium vestrûm gaudium esse.

4 Nam ex multâ afflictione et anx-ietaete cordis scripsi vobis, per multas lacrymas; non ut tristitiâ afficeremini, sed ut cognosceretis charitatem quam habeo abundantissimam erga vos.

5 Quòd si quis tristitiam attulit, non mihi tristitiam attulit, sed qua-

2. AD CORINTHIOS, III.

dam tenus, ne *illum* aggravem, vobis omnibus.

6 Sufficit istiusmodi *homini* ista increpatio a pluribus *profecta*.

7 Ut e contrario potius vos *ei* condonetis, *eumque* consolemini, ne quo modo redundante tristitia absorbeatur *vir* hujusmodi.

8 Quapropter precor vos, ut ratam faciatis in *illum* charitatem.

9 Nam in hunc finem etiam scripsi, ut cognoscerem probationem vestri, *id est*, an ad omnia obedientes sitis.

10 Cui verò quidpiam condonatis, et ego *condono*: nam et ego si quid condonavi, cui condonavi, propter vos *id feci*, in conspectu Christi, ut ne superemur a Satanâ:

11 Non enim illius machinationes gnoramus.

12 Porrò, quum venissem Troadem ad *praedicandum* evangelium Christi, etiamsi ostium mihi apertum erat per Dominum, non fuit remissio spiritui meo, eo quòd non invenissem Titum fratrem meum:

13 Sed quum illis valedixisse, abi in Macedoniam.

14 Deo *sit* autem gratia, qui facit ut semper triumphemus in Christo, et odorem notitiae suae manifestum facit per nos omni in loco.

15 Nam Christi bona fragrantia sumus Deo, in iis qui servantur, et in iis qui pereunt.

16 His quidèm, odor mortis ad mortem; illis verò, odor vitae ad vitam. Sed ad haec quis idoneus?

17 Non enim, ut plerique, cauponamur sermonem Dei; sed ut ex sinceritate, sed ut ex Deo, in conspectu Dei de Christo loquimur.

CAP. III.

INCIPIMUS rursus nosipsos commendare? aut num egemus, ut nonnulli, commendatitiis epistolis apud vos, aut commendatitiis a vobis?

2 Epistola nostra vos estis, inscripta in cordibus nostris, quae intelligitur et legitur ab omnibus hominibus:

3 Dum palam sit vos esse epistolam Christi subministratam a nobis, inscriptam non atramento, sed Spiritu Dei vivi; non in tabulis lapideis, sed in carneis tabulis cordis.

4 Fiduciam autem hujusmodi habemus per Christum apud Deum:

5 Non quòd idonei sumus per nosipsos ad cogitandum quicquam, velut ex nobisipsis; sed quod idonei sumus, *id ex Deo est*;

6 Qui etiam fecit, ut idonei essemus ministri novi foederis, non literae, sed spiritus: nam litera occidit, spiritus autem vivificat.

7 Quòd si mortis ministerium in literis *positum*, et informatum in lapidibus, fuit gloriosum, adeò ut non possent intentis oculis intueri filii Israel in faciem Mosis, propter gloriam illam faciei ejus; quae *gloria* erat abolenda;

8 Qui non potius ministerium Spiritus erit gloriosum?

9 Nam si ministerium condemnationis fuit gloriosum, multò magis ministerium justitiae abundat gloriā.

10 Etenim quod glorificatum fuit, ne glorificatum quidèm fuit hac in parte, *id est*, quod ad superantem gloriam attinet.

11 Nam si quod aboletur, fuit gloriosum, multò magis est gloriosum id quod manet.

12 Itaque, quum ejusmodi spem habeamus, multà in loquendo evidentiā utimur.

13 Nec sumus sicut Moses, qui imponebat velamen faciei sua, ne intentis oculis intuerentur filii Israelis in finem ejus quod abolendum erat.

14 Itaque occalluerunt mentes illorum. Nam usque ad diem hodiernum, in lectione Veteris Foederis manet non reiectum velamen illud, quod per Christum aboletur.

15 Sed ad hunc usque diem, quum legitur Moses, velamen cordi eorum impositum est.

16 Quandò verò sese converterit ad Dominum, tollitur velamen illud.

17 Dominus verò Spiritus ille est.

bi autem Spiritus ille Domini, illuc libertas.

18 Nos autem omnes reiectâ facie, gloriam Domini ut in speculo intuentes, in eandem imaginem transformatum, ex gloriâ in gloriam, sicut a Domini Spiritu.

CAP. IV.

PROPTEREA quum ministerium hoc habeamus, prout misericordiam consequuti sumus, non segnescimus :

2 Sed abdicavimus turpitudinis lattebras, non cum calliditate incidentes, neque falsantes sermonem Dei, sed declarione veritatis commendantes nosipsos apud omnem conscientiam hominum, in conspectu Dei.

3 Quòd si tectum est evangelium nostrum, iis qui pereunt tectum est :

4 In quibus deus hujus seculi excaccavit mentes, *nempe* in infidelibus, ne irradiet eos lumen evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei.

5 Non enim nosipsos praedicamus, sed Christum Jesum esse Dominum ; nos autem servos vestros propter Jesum.

6 Quoniam Deus, qui dixit ut etenebris lux splendesceret, *is est* qui splenduit in cordibus nostris ; ad *præbendum* lumen cognitionis gloriae Dei in facie Jesu Christi.

7 Habemus autem thesaurum hunc in testaceis vasculis, ut ejus virtutis praestantia sit Dei, et non ex nobis :

8 Dum in omnibus affligimur, at non coarctamur : hacsitamus, at non prorsus haeremus :

9 Persequitionem patimur, sed in eâ non deserimur ; dejicimur, at non perimus :

10 Ubivis mortificationem Domini Jesu in corpore circumferentes, ut etiam vita illa Jesu in corpore nostro manifesta fiat.

11 Semper enim nos, qui vivimus, morti tradimur propter Jesum, ut etiam vita Jesu manifesta fiat in carne nostra mortali.

12 Itaque mors quidem in nobis agit, vita vero in vobis.

13 Et quoniam habemus eundem spiritum fidei, secundum illud quod scriptum est, Credidi, et ideo loquutus sum : nos quoque credimus, quam obrem etiam loquimur :

14 Scientes fore, ut qui suscitavit Dominum Jesum, nos quoque per Jcsum suscitet, et sistat vobiscum.

15 Nam haec omnia propter vos fiunt, ut gratia illa copiosissima, pluribus gratias agentibus, redundet in gloriam Dei.

16 Propterea ita non succumbimus : sed etiamsi externus homo noster corrumperit, internus tamen renovatur in dico.

17 Momentanea enim levitas afflictionis nostrae, excellenter excellens gloriae pondus aeternum conficit nobis :

18 Dum non spectamus ea quae cernuntur, sed ea quae non cernuntur : nam quae cernuntur, tempora sunt ; at quae non cernuntur, aeterna.

CAP. V.

SCIMUS enim nos, si terrestris hujus domus nostraræ tabernaculum dissolutum fuerit, aedificium ex Deo habituros, domicilium *videlicet* non manufactum, aeternum in coelis.

2 In hoc etenim spiramus, expectentes domicilio nostro, quod e coelo est, superindui :

3 Siquidem etiam induti, non nudi reperiemur.

4 Etenim qui sumus in hoc tabernaculo, spiramus gravati : in quo constituti non cupimus *eo* exui, sed superindui, ut absorbeatur mortalitas a vita.

5 Porro Deus *is est*, qui nos ad hoc ipsum condidit, qui etiam dedit nobis arrhabonem Spiritus.

6 Confidentes igitur semper, et scientes dum commoramur in corpore, nos peregre abesse a Domino :

7 (Per fidem enim incedimus, non per aspectum .)

2. AD CORINTHIOS, VI.

8 Confidimus autem, et probamus potius migrare e corpore, et ad Dominum ire habitatum.

9 Propterea etiam contendimus, ut et hic coimmorantes et hinc migrantes, ei simus accepti.

10 Omnes enim nos comparere oportet coram tribunali Christi, ut unusquisque reportet quae in corpore fecerit, congruenter ad id quod fecerit, sive bonum, sive malum.

11 Scientes igitur terorem illum Domini, homines ad fidem adducimus; Deo autem manifesti sumus; et speo nos etiam conscientiis vestris manifestos esse.

12 Non enim iterum nosipsos commendamus vobis, sed vobis occasionem praebemus gloriandi de nobis: ut habeatis quod dicatis adversus eos, qui in facie gloriam captant, at non in corde.

13 Nam sive insanimus, Deo *insanimus*: sive sanâ mente sumus, vobis sanâ mente sumus.

14 Charitas enim illa Christi constrikit nos;

15 Ut qui hoc statuerimus, si unus pro omnibus mortuus fuit, nempe istos omnes fuisse mortuos, et illum pro omnibus mortuum esse, ut qui vivunt, posthac non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est et suscitatus est.

16 Itaque nos posthac neminem novimus secundum carnem: quod si etiam novimus Christum secundum carnem, nunc tamen non amplius novimus.

17 Siquis igitur *est* in Christo, nova creatura *est*: vetera praeterierunt; ecce, nova facta sunt omnia.

18 Haec autem omnia *sunt* ex Deo qui reconciliavit nos sibi per Iesum Christum, deditque nobis ministerium reconciliationis:

19 Nempe quia Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non imputando eis lapsus ipsorum? posuitque in nobis sermonem illum reconciliationis.

20 Itaque nomine Christi legatione

fungimur; et velut Deo vos precante per nos, oramus Christi nomine, reconciliamini Deo.

21 Fecit enim ut qui non novit peccatum, pro nobis peccatum *esset*, ut nos efficeremur justitia Dei in eo.

CAP. VI.

SED et, ut operam nostram ei accommodantes, hortamur ne frustra gratiam Dei receperitis.

2 (Dicit enim *Deus*, Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis succurri tibi: ecce, nunc *est* tempus acceptum; ecce, nunc dies salutis.)

3 Nullam ullâ in re præbentes offensionem, ne vituperetur ministerium:

4 Sed in omnibus nos approbantes, ut Dei ministri, tolerantiâ multâ in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis,

5 In verberibus, in carceribus, in exagitationibus, in laboribus, in vigilii, in jejuniis;

6 Puritate, scientiâ, lenitate, benignitate, Spiritu Sancto, charitate non simulata,

7 Sermone veritatis, virtute Dei, armis justitiae dextris ac sinistris:

8 Per gloriam et ignominiam, per convicia et laudes: ut seductores, et tamen veraces;

9 Ut ignoti, et tamen noti; ut morientes, et ecce vivimus; ut qui castigamur, nec tamen occidimur:

10 Ut dolentes, semper tamen gaudentes; ut pauperes, sed multos ditantes; ut nihil habentes, sed omnia obtinentes.

11 Os nostrum apertum est erga vos, Corinthii, cor nostrum dilatatum est.

12 Non habitatis angustè in nobis; sed angusti estis in visceribus vestris.

13 Loquor autem ut filii de pari compensatione. Dilatamini et vos.

14 Ne impari jugo copulamini cum infidelibus: quod enim consortium justitiae cum iniuritate? et quae communio lucis cum tenebris?

15 Et quae concordia Christo cum

PAULI EPISTOLA

Belial? aut quae portio fideli cum infidi?

16 Et quae consensio templo Dei eum simulacris? nam vos templum estis Dei viventis: sicut dixit Deus, Habitabo in eis et inambulabo; et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus.

17 Quapropter exite e medio eorum, et separamini, dicit Dominus; et impurum ne attingite; tum ego excipiam vos:

18 Et ero vobis pro patre, et vos eritis mihi pro filiis ac filiabus, dicit Dominus omnipotens.

CAP. VII.

HAS igitur promissiones quum habeamus, dilecti, purgemos nos ab omni inquinamento carnis ac spiritus, ad finem perducentes sanctificationem in timore Dei.

2 Accipite nos: nemini injuriam fecimus, neminem corrupimus, neminem quaestui habuimus.

3 Ad condemnationem vestri hoc non dico: nam ante dixi vos in cordibus nostris esse, ad simul morendum et simul vivendum.

4 Multa est mihi loquendi libertas apud vos, multa mihi gloriatio de vobis; impletus sum consolatione; vehementer exundo gaudio in omni afflictione nostrâ.

5 Etenim quum venissemus in Macedonia, nullam habuit remissionem caro nostra, sed in omnibus fuimus afflicti: foris fuerunt pugnae, intus terrores.

6 Sed qui consolatur abjectos, consolatus est nos, *nempe* Deus, adventu Titi:

7 Non solum autem adventu illius, sed etiam consolatione quam ille accepit ex vobis, quum renunciaret nobis vestrum vehemens desiderium, vestrum ejulatum, vestrum super me ardorem; adeò ut magis gavisus fuerim.

8 Nam etiamsi tristitia vos affeci per epistolam, non me poenitet, etiamsi poenituerit: video enim episto-

lam illam, tametsi ad tempus, tristitia vos affecisse.

9 Nunc gaudeo, non quod tristitia affecti fueritis, sed quod tristitia affecti fueritis ad resipiscientiam: nam tristitia affecti fuitis secundum Deum, ut nullâ in re detrimentum acceperitis ex nobis.

10 Nam qui secundum Deum est dolor, is resipiscientiam efficit ad salutem, cuius nunquam poeniteat; at mundi dolor mortem efficit.

11 Ecce enim, istud ipsum, quod secundum Deum tristitia affecti fuitis, quantum in vobis effecit studium? imò defensionem, imò indignationem, imò timorem, imò vehemens desiderium, imò zelum, imò vindicationem? per omnia testatum fecistis, vos esse puros in negotio.

12 Itaque, etsi scripsi vobis, non scripsi vobis ejus causâ qui injuria fecerat, nec ejus causâ qui injuria affectus fuerat; sed ut apud vos manifestum fieret studium illud nostrum pro vobis in conspectu Dei.

13 Propterea consolationem acceptimus ex consolatione vestri: sed longè plurimum gavisi fuimus ob gaudium Titi, quod refocillatus sit spiritus ejus ab omnibus vobis:

14 Et quod siquid apud eum de vobis gloriatus sun, non fui pudescens, sed ut omnia verè loquuti sumus vobis, ita et gloriatio nostra, qua usus eram apud Titum, vera comperta sit:

15 Et viscera ejus amplius erga vos affecta sint, dum reminiscitur obedientiae omnium vestrum, et ut cum timore ac tremore ipsum excepteritis.

16 Gaudeo igitur quod penitus confidam de vobis.

CAP. VIII.

PORRO rotam facimus vobis, fratres, gratiam Dei praestitam ecclesiis Macedonum;

2 Nempe in multâ probatione afflictionis, exundans gaudium ipsorum, et profundam eorum inopiam ex-

2. AD CORINTHIOS, IX.

undasse in copiosam benignitatem ipsorum.

3 Nam pro viribus (testor) atque supra vires voluntarii fuerunt :

4 Multis cum precibus nos rogantes, ut hanc beneficentiam et societatem huius ministerii sanctorum causâ subeundi, in nos recipemus.

5 Ac non prout sperabamus ita fecerunt, sed semetipsos dediderunt primum Domino, deinde et nobis per Dei voluntatem :

6 Ut adhortaremur Titum, ut sicut antè coepit, ita etiam absolvat apud vos hanc quoque beneficentiam.

7 Itaque sicut omnibus abundatis, nempe fide, et sermone, et notitia, et omni studio, et vestra in nos charitate, videte ut hâc quoque gratia abundetis.

8 Non ex imperio loquor, sed aliorum studio, vestrae quoque dilectionis sinceritate reddens exploratum.

9 Nôstis enim beneficentiam Domini nostri Jesu Christi, eum videlicet propter vos pauperem factum esse, quem esset dives, ut vos illius paupertate ditesceretis.

10 Et sententiam eâ in re meam edo : nam hoc vobis conductit, qui non solùm facere, sed etiam velle antè coepistis anno superiore.

11 At nunc etiam illud ipsum facere absoluite : ut, sicut adfuit promptum illud velle, ita etiam adsit ipsum perficere ex eo quod habetis.

12 Etenim si priùs adsit promptus animus, aliquis acceptus est pro eo quod habet, non pro eo quod non habet.

13 Non enim dico ut aliis sit remissio, vobis autem afflictio : sed ut pari conditione hoc tempore vestra abundantia suppleat quod illis deest ?

14 Ut et illorum abundantia quod vobis deest suppleat, ut fiat aequabilitas.

15 Sicut scriptum est, Qui multum collegit, plus non habuit : et qui paullum, minus non habuit.

16 Gratia verò sit Deo, qui cordi

Titi indidit idem studium pro vobis.

17 Quòd tum exhortationem illam gratam habuit, tum verò majore studio ultro ad vos iter suscepit.

18 Misimus autem unà cum eo fratrem illum, cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias :

19 Nec il solùm, sed etiam suffragiis delectus est ab ecclesiis socius peregrinationis nostra, cum hâc beneficentiâ quae administratur a nobis, ad ipsius Domini gloriam, et comprobandum promptum animum vestrum :

20 Vitantes hoc, nequis nos vituperet in hâc ubertate quae administratur a nobis :

21 Ut qui procuremus honesta non solùm coram Domino, sed etiam coram hominibus.

22 Misimus autem cum eis fratrem nostrum, quem saepe in multis probavimus studiosum, nunc autem multo studiosorem, ob multam meam fiduciam in vobis.

23 Sive de Tito quaeritur, socius meus est, et apud vos adjutor : sive de fratribus nostris, legati sunt ecclesiarum, et gloria Christi.

24 Itaque demonstrationem charitatis vestrae, et nostrae de vobis gloriationis, edite in eos, in conspectu ecclesiarum.

CAP. IX.

NAM de ministerio sanctorum causam subeundo, supervacaneum est mihi scribere vobis.

2 Novi enim promptum animum vestrum, quem de vobis jacto apud Macedones, Achaiam, videlicet paratam esse ab anno superiore : et ex vobis ortus zelus provocavit complures.

3 Misi autem hos fratres, ne glorificatio nostra de vobis inanis fiat hâc in parte, ut, sicut dicebam, paratis.

4 Ne quo modo, si mecum venerint Macedones, et offenderint vos imparatos, nos pudefiamus (ut ne

PAULI EPISTOLA

vos dicam) in praefidente istâ gloria-
tione.

5 Itaque necessarium putavi ad-
hortari hos fratres, ut priorcs venirent
ad vos, et priùs absolverent antea de-
nunciatain beneficentiam vestram, ut
ea sit parata ita ut beneficentia, et
non ut extortum aliquid.

6 Hoc autem dico, Qui serit parcè,
parcè etiam metet : et qui serit be-
nignè, benignè etiam metet.

7 Quisque, sicut praecepit corde,
ita agat : non ex tristitia aut ex ne-
cessitate : nam hilarem datorem di-
ligit Deus.

8 Potens est autem Deus efficere
ut omnis gratia in vobis redundet ; et
in omnibus omni tempore omne quod
sufficiat habentes, abundetis ad omne
opus bonum.

9 Sicut scriptum est, Dispersit, de-
dit pauperibus : justitia ejus manet
in seculum.

10 Qui autem suppeditat semen
serenti, et panem ad escam sup-
peditet, et multiplicet sementem ves-
tram, et augcat fructus justitiae ves-
træ :

11 Vobis omni modo ditatis ad om-
nem benignitatem, quae per nos efficit
ut gratiae agantur Deo.

12 Nam subministratio oblationis
istius non solùm supplet quae sanctis
desunt, sed etiam exundat per multas
gratiarum actiones Deo exhibitas per
approbationem istius subministratio-
nis :

13 Dum Deum glorificant de ves-
trâ testatâ submissione in evangelium
Christi, deque benignâ in sese et in
omnes communicatione :

14 Et per ipsorum preces pro vo-
bis propenso vos amore diligentium,
propter excellentem gratiam Dei in
vobis.

15 Gratia autem sit Deo super in-
enarrabili suo munere.

CAP. X.

CAETERUM precor vos per cle-
mentiam et aequitatem Christi,
ego ipse Paulus, qui coram quidem

humilis sum inter vos, absens verò
sum erga vos confidens :

2 Hoc autem rogo, ne praesens
confidenter agam fiduciâ, qua existi-
mor audax fuisse in quosdam, qui de
nobis existimant quasi secundum car-
nem incedamus.

3 Nam in carne, non tamen se-
cundum carnem, incedentes milita-
mus :

4 Arma enim militiae nostræ non
carnalia sunt, sed divinitus valida ad
subversionem munitionum :

5 Ratiocinationes evertendo, om-
nemque sublimitatem quæ sc̄e ex-
tollit adversus cognitionem Dicī, et in
captivitatem redigendo omnem cogi-
tationem ad obediendum Christo :

6 Et paratum habendo quo vin-
dicemus omnem contumaciam, post-
quam impleta fuerit vestra obedi-
entia.

7 Quæ ob oculos sunt aspicitis ?
siquis apud se confidit se Christi esse
hoc vicissim cogitet ex sese, quemad-
modum ipsi Christi est, ita et nos
Christi esse.

8 Nam si amplius etiam quipiam
glorier de potestate nostrâ, quam de-
dit Dominus nobis ad aedificationem,
ac non ad subversionem vestri, non
pudefiam :

9 Ne videar ceu perterrefacere vos
per epistolæ.

10 Nam epistolæ quidem, inquiunt,
graves sunt et validæ : sed praesentia
corporis infirma est, et sermo est
nihili.

11 Hoc cogitet qui istiusmodi est,
quales sumus verbo per epistolæ
quum absumus, tales etiam nos fore
reipsa quum aderimus.

12 Non enim audemus nos adjun-
gere vel conjungere cum quibusdam
qui seipsos commendant : sed non
intelligunt quod ipsi sese metiuntur
seipsis, et sibiipsis sese comparant.

13 At nos non gloriabimur de ns
quae mensurae nostræ non sunt, sed
secundum modum nobis ad regulam
admensus, id est, ejus quam distri-
butit nobis Deus mensurae, gloriabi-

2. AD CORINTHIOS, XI.

mur nos pervenisse ad vos etiam usque.

14 Non enim ut si non pervenissimus usque ad vos, extendimus nosipos ultra quām deceat: nam usque ad vos etiam pervenimus in evangelio Christi.

15 Nequaquam de iis quae mensurae *nostrae* non sunt gloriantes, *id est*, de alienis laboribus; sed sperantes, *fore ut* augescente fide vestrā in vobis amplificemur in attributā nobis nostrā mensurā ulterius.

16 *Id est*, ut in iis regionibus, quae ultra vos sunt, evangelizem: non ut, in alteri attributā mensurā, de praeparatis gloriemur.

17 Caeterū qui gloriatur, in Domino glorietur.

18 Non enim qui seipsum commendat, is probatus est, sed is quem Dominus commendat.

CAP. XI.

UTINAM toleraretis paulisper desipientiam *meam*: imò etiam tolerate me.

2 Ambio enim vos Dei zelotypiā. Aptavi enim vos, *quos* uni viro, *ut* virginem puram sistam, *nempe* Christo.

3 Sed metuo, ne quo modo, sicut serpens ille Evarum seduxit calliditate suā, ita corruptae mentes vestrae *degenerent* a simplicitate quae est in Christo.

4 *Enimvero* si veniat qui alterum Jesum praedicet quem non praedicatorum, aut *si* Spiritum alterum accipiatis quem non acceperitis, aut evangelium alterum quod non receperitis, rectē *illumi* toleraveritis.

5 Puto enim me nihilo inferiorem fuisse summis apostolis.

6 Quòd si rudis sum sermone, non tamen sum rudis notitiā: sed omnino manifesti facti sumus in omnibus apud vos.

7 Num peccavi, quum me ipsum submitterem, ut vos evehemini, *id est*, quòd gratuitō evangelium Dei evangelizavi vobis?

8 Alias ecclesias spoliavi, accepto ab *eis* stipendio, ut vobis iiservirem: et quum apud vos essem et egerem, non obtorpuī cum cuiusquam incommodo.

9 Quòd enim me deficiebat, superleverunt fratres, quum venissent e Macedoniā: et in omnibus me praestiti vobis minimè onerosum, et praestabo.

10 Est veritas Christi in me, quòd haec gloriatio non obstruetur in me in regionibus Achaiae.

11 Quapropter? *an* quòd non diligam vos? Deus novit.

12 Sed quod facio, etiam faciam; ut amputem occasionem iis qui exoptant occasionem, ut in *eo de quo* gloriantur, reperiantur quales et nos.

13 Nam istiusmodi pseudo-apostoli, operarii dolosi sunt, transfigurantes se in apostolos Christi.

14 Neque id mirum; ipse enim Satanas se transfigurat in angelum lucis.

15 Non magnum est igitur, si etiam ejus ministri transfigurant se tanquam *sint* ministri justitiae, quorum finis erit secundūm opera ipsorum.

16 Rursum dico, ne quis me putet desipientem esse: alioquin vel ut desipientem recipite me, ut paululum quiddam et ego glorier.

17 Quod dico, non dico secundūm Dominum, sed ut desipiens, in praefidente istā gloriacione.

18 Quandoquidem multi glorianter secundūm carneū, et ego gloriabor.

19 Libenter enim toleratis desipientes, quòd sitis sapientes.

20 Toleratis enim, si quis vos in servitutem adigit, si quis exedit, si quis *stipendium* accipit, si quis attollit sese, si quis vos in faciem caedit.

21 Quantū ad contumeliam dico, sicuti quēd nos infirmi fuimus: imò in quoconque audaciā ut velit aliquis (*ut desipiens loquor*) audaciā et ego ut velim.

22 Hebraei sunt? *sum* et ego: Is-

PAULI EPISTOLA

raelitae sunt? sum et ego: semen
Abrahami sunt? sum et ego:

23 Ministri Christi sunt? (desipi-
ens loquor) superior sum ego: in
fatigationibus amplius: in plagis su-
pra illos; in carceribus amplius; in
mortibus saepe.

24 A Judaeis quinques accepi
quadragenas *plagas* unâ minùs.

25 Ter virgis caesus fui; semel
fui lapidatus: ter naufragium feei;
noctem ac diem in profundo egi:

26 In itineribus saepe fui, in peri-
culis fluminum, periculis latronum,
periculis a meis gentilibus, periculis a
gentibus, periculis in civitatibus, peri-
culis in solitudine, periculis in mari,
periculis inter falsos fratres:

27 In fatigatione et aerumnâ, in
vigiliis saepe, in fame et siti, in jeju-
niis saepe, in frigore et nuditate.

28 Absque iis quae extrinsecus e-
veniunt, urget agmen illud in me quo-
tidie consurgens, id est, solicitude de
omnibus ecclesiis.

29 Quis affligitur, quin ego affli-
gar? quis offenditur, quin ego urar?

30 Si gloriari oporteat, de iis quae
infirmitatis meae sunt gloriabor.

31 Deus et Pater Domini nostri
Iesu Christi, laudandus in secula,
novit me non mentiri.

32 Damasci gentis praefectus, no-
mine Aretae regis, praesidio tenebat
Damascenorum urbem, eupiens me
prehendere:

33 Sed per fenestram in corbe fune
demissus fui per moenia, et ejus ma-
nuis effugi.

CAP. XII.

GLORIARI sanè non convenit
mihi; veniam enim ad appa-
ritiones et revelationes Domini.

2 Novi hominem in Christo ante
annos quatuordecim (an in corpore,
nescio; an extra corpus, nescio;
Deus novit) raptum in tertium usque
coelum:

3 Et novi ejusmodi hominem (an
in corpore, an extra corpus, nescio;
Deus novit)

4 Raptum fuisse in paradisum, et
audisse ineffabilia verba quae non li-
ceat homini loqui.

5 Super ejusmodi homine gloria-
bor; de meipso verò non gloriabor,
nisi ex infirmitatibus meis.

6 Nam si voluero gloriari, non ero
desipiens; veritatem enim dicam; sed
parcè loquor, nequis de me cogi-
tet supra id quod videt esse me, aut
quod audit ex me.

7 Et ne excellentiâ revelationum
supra modum efferrer, datus est mihi
surculus infixus carni, nempe angelus
Satan, ut me colaphis caedat, ne su-
pra modum efferar.

8 Super hoc ter Dominum rogavi,
ut abscederet a me:

9 Sed dixit mihi, Sufficit tibi gra-
tia mea; nam potentia mea per in-
firmitatem ad finem suum adducitur.
Libentissimè igitur gloriabor potius
de infirmitatibus meis, ut tanquam in
tabernaculo inhabitet in me potentia
Christi.

10 Propterea oblector in infirmita-
tibus, in contumeliis, in necessitatibus,
in persecutionibus, in angustiis pro
Christo: quum enim infirmus sum,
tunc potens sum.

11 Fui desipiens in gloriando: vos
me coëgistis: nam ego debueram a
vobis commendari: nullâ enim in re
inferior fui summis apostolis, tametsi
nihil sum.

12 Indicia quidèm apostoli edita
sunt apud vos cum omni tolerantia,
per signa, et prodigia, et virtutes.

13 Nam quid est in quo fueritis
inferiores reliquis ecclesiis, nisi quod
ego ipse non obtorpu eum vestro in-
commodo? condonate mihi hanc in-
juriam.

14 Ecce, tertio paratus sum venire
ad vos, nec cum vestro incommodo
obtorpescam; non enim quaero quae
vestra sunt, sed vos: non enim de-
bent filii parentibus thesauros conge-
rere, sed parentes filii thesauros con-
gerunt.

15 Ego verò libentissimè suniptum
impendam, et expendar pro anima-

2. AD CORINTHIOS, XIII.

bus vestris; etiamsi, amplius vos diligens, minus diligar.

16 Sed esto, ego vos non gravavi: sed quod sim callidus, dolo vos cepi.

17 Num per quemquam eorum quos misi ad vos, quaestui vos habui?

18 Precatus sum Titum, et cum eo misi fratrem: num aliquam in re vos quaestui habuit Titus? nonne eodem spiritu incessimus? nonne iisdem vestigiis?

19 Rursum putatis quod nos vobis excusemus? in conspectu Dei, in Christo loquimur: omnia autem haec, dilecti, pro vestri aedificatione.

20 Nam metuo, nequo modo, quum venero, non quales velim reperiam vos, et ego reperiar vobis qualem nolitis; nequo modo sint lites, aemulationes, excandescitiae, rixae, obtricationes, susurri, tumores, tumultuationes.

21 Ne me, postquam iterum venero, deprivat Deus meus apud vos, et lugeam multos eorum qui ante peccarunt, nec resipuerunt super impunitate, et scortatione, et protervia quam patraruunt.

CAP. XIII.

HAC tertiam vice venio ad vos. Ex ore duorum testium aut trium firmum erit omne verbum.

2 Praedixi, et secundum praedico ut praesens, et absens nunc scribo iis qui ante peccarunt, et reliquis omnibus, fore ut, si denuo venero, non parcam:

3 Quandoquidem experimentum quaeritis in me loquentis Christi, qui erga vos non infirmus, sed potens est in vobis.

4 Nam etsi crucifixus fuit ex infirmitate, vivit tamen ex potentia Dei; nam et nos infirmi sunius cum eo, sed vivi erimus cum eo, ex potentia Dei apud vos.

5 Vos ipsis tentate, an sitis in fide; vosipsos probate: annon agnoscitis vosmetipsos, *videlicet* Jesum Christum in vobis esse? nisi rejectanei estis.

6 At spero fore ut cognoscatis nos non esse rejectaneos.

7 Opto autem a Deo, nequid mali faciatis; non ut nos probati compriamur, sed ut quod honestum est faciatis, nos vero velut rejectane simus.

8 Non enim possumus quicquam adversus veritatem, sed pro veritate.

9 Gaudemus enim quum nos infirmi sumus, vos autem validi estis: hoc autem etiam optamus, vestram *videlicet* instaurationem.

10 Propterea haec absens scribo, ne praesens severitate utar, ex potestate quam dedit mihi Dominus ad aedificationem, ac non ad destructionem.

11 Quod superest, fratres, valete, instauramini, consolationem habete, idem sentite, in pace agite: et Deus charitatis ac pacis erit vobiscum.

12 Salutate alii alios osculo sancto. Salutant vos sancti omnes.

13 Gratia Domini Iesu Christi, et charitas Dei, et communicatio Spiritus Sancti sit cum omnibus vobis. Amen.

Ad Corinthios secunda fuit scripta Philippis urbe Macedoniae, per Titum et Lucam.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD GALATAS.

CAP. I.

PAULUS apostolus (non ab hominibus, neque per hominem,

sed per Jesum Christum, ac Deum Patrem, qui suscitavit eum ex mortuis),

PAULI EPISTOLA

2 Quique mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae ;

3 Gratia vobis et pax a Deo Patri, et Domino nostro Iesu Christo,

4 Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eximeret nos ex praesenti seculo malo, secundum voluntatem Dei et Patris nostri :

5 Cui sit gloria in secula seculorum. Amen.

6 Miror vos ita citò, deserto eo qui vocavit vos in gratiam Christi, transferri in aliud evangelium :

7 Quod non est aliud ; sed non nulli vos turbant, et volunt invertere evangelium Christi.

8 Sed etiam si nos, aut angelus e coelo, evangelizet vobis praeter id quod vobis evangelizavimus, anathema esto.

9 Ut antè diximus, etiam nunc iterum dico, Siquis vobis evangelizaverit, praeter id quod accepistis, anathema esto.

10 Nunc enim *utrum* humana a divina suadeo ? aut quaero hominibus placere ? Enimvero si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essein.

11 Notum autem vobis facio, fratres, evangelium illud quod est a me evangelizatum, non esse secundum hominem.

12 Neque enim ego ab homine id accepi, neque edocitus sum, sed *illud* retegente *mihi* Iesu Christo.

13 Audistis enim quomodo versatus sim olim in Judaismo, me *videlicet* summè persecutum esse ecclesiam Dei, et cam vastasse ;

14 Et profecisse in Judaismo super multos aequales meos in genere meo, quum vehementior aemulator essem traditionum quas a patribus meis accepteram.

15 Quando verò libuit Deo, qui separaverat me ab utero matris meae, et vocavit per gratiam suam,

16 Retegere Filium suum in me, ut evangelizarem ipsum inter gentes, non statim praeterea contuli cum carne et sanguine :

17 Neque redii Hierosolymam ad

eos qui ante me fuerunt apostoli ; sed abii in Arabiam, ac denuò reversus sum Damascum.

18 Deinde tribus post annis redii Hierosolymam, ut viserem Petrum ; et permansi apud eum dies quindecim.

19 Alium autem ex apostolis non vidi quemquam, nisi Jacobum fratrem Domini.

20 In iis porrò quae scribo vobis, ecce, (coram Deo loquor) non mentionio.

21 Deinde veni in regiones Syriae et Ciliciae.

22 Eram autem ignotus facie ecclesiis Judacae, quae erant in Christo.

23 Sed solùm audierant *qui dicebant*, Qui persecutus nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam olim vastabat :

24 Et glorificabant Deum de me.

CAP. II.

D EINDE interjectis annis quatuordecim, rursum ascendi Hierosolymam unà cum Barnaba, assumpto simul et Tito.

2 Ascendi autem ex revelatione, et exposui eis evangelium quod prædico inter gentes ; sed privatim iis qui sunt in pretio, nequo modo frustra currererem aut cœurrissem.

3 Sed neque Titus, qui mecum erat, quamvis esset Graecus, coactus fuit circumcidere :

4 Nempe propter irreptios falsos fratres, qui irrepserant ad explorandum libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu, ut nos in servitutem adigerent :

5 Quibus ne ad momentum quidem nos subjiciendo cessimus ; ut veritas evangelii permaneret apud vos.

6 Ab iis autem qui existimantur esse aliquid, quales olim fuerint, nihil mea refert : personam hominis Deus non accipit. Nam qui sunt in pretio, nihil mecum praeterea contulerunt.

7 Imò e contrario, quum vidissent mihi concreditum fuisse evangelium

praeputii, sicut Petro circumcisio-nis;

8 (Nam qui efficax fuit per Pe-trum ad apostolatum circuncisionis, efficax fuerat per me apud gentes);

9 Quumque cognovissent gratiam mihi datam, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui existimantur esse col-lumnae, dextras societatis dederunt mihi ac Barnabae; ut nos apud gen-tes, ipsi verò apud circumcisos, *apo-stolatu fungeremur.*

10 Solùm monuerunt ut pauperum meminissimus; quod et ipsum studui facere.

11 Quum autem venisset Petrus Antiochiam, in os ei restiti, eo quòd condemnandus esset.

12 Nam antequam venissent qui-dam a Jacobo, unà cum gentibus ede-bat; quum autem venissent, subduxit sese, ac separavit ab eis, metuens eos qui erant ex circumcisione.

13 Ac simulabant unà cum eo re-liqui etiam Judaei; adeò ut Barnabas quoque simul abriperetur eorum sim-ulatione.

14 Sed quum vidissem eos non recto pede incedere, ut veritati evan-gelii congruebat, dixi Petro coram omnibus, Si tu, quum sis Judaeus, Gentiliter vivis, ac non Judaicè, cur gentes cogis judaizare?

15 Nos naturâ Judaei, et non ex gentibus peccatores;

16 Scientes non justificari hominem ex operibus legis, sed per fidem Jesu Christi; etiam non in Christum Jesum credidimus, ut justificaremur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propterea quòd non justificabitur ex operibus legis ulla caro.

17 Quòd si, dum quaerimus justifi-cari per Christum, reperimus et ipsi peccatores, num Christus peccati mi-nister est? Absit.

18 Nam si quae destruxi, ea rursus aedifico, transgressor me ipsum con-stituo.

19 Ego enim per legem legi mor-tuus sum, ut Deo viverem.

20 Unà cum Christo crucifixus

sum. Vivo autem; non amplius ego, sed vivit in me Christus; et vitam quam nunc vivo in carne, vivo per fidem illam Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.

21 Irritan non facio gratiam Dei: nam si per legem est justitia, igitur Christus sine causâ mortuus est.

CAP. III.

A MENTES Galatae, quis vos fascinavit ne obsequeremini ve-ritati; quibus ob oculos Jesus Chris-tus priùs fuerat depictus, inter vos crucifixus?

2 Hoc solùm velim discere ex vobis, Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex fide per auditum perceptâ?

3 Adeò amentes estis? quum spi-ritu inceperitis, nunc carne perfici-mini?

4 Tam multa passi estis frustrà? si modò etiam frustrà.

5 Qui igitur subministrat vobis spi-ritum, et efficit virtutes in vobis, ex operibus legis, an ex fide per auditum perceptâ subministrat?

6 Sicut Abrahamus creditit Deo, et imputatum est ei ad justitiam:

7 Ita nôstis, nempe eos qui ex fide sunt, esse filios Abrahami.

8 Quum providisset autem Scrip-tura Deum ex fide justificaturum gentes, id antè evangelizavit Abra-hamo, Benedicentur, *inquiens*, in te omnes gentes.

9 Itaque qui ex fide sunt, benedi-cuntur cum fideli illo Abrahamo.

10 Nam quotquot ex operibus le-gis sunt, sub execratione sunt. Scrip-tum est enim, *Exsecabilis est quisquis non manserit in omnibus quae scripta sunt in libro legis*, ut faciat ea.

11 Nullum autem per legem jus-tificari apud Deum, manifestum est: quoniam justus ex fide vivet.

12 Lex autem non est ex fide: sed, Quisquis ea fecerit, vivet per ea.

13 At Christus nos redemit ab ex-secratione legis, dum pro nobis factus

PAULI EPISTOLA

est exsecratio : scriptum est enim, Exsecrabilis est quisquis pendet in ligno :

14 Ut in gentibus benedictio Abrahams extet in Christo Jesu, et ut promissum illum Spiritum accipereimus per fidem.

15 Fratres, humano more loquor, Pactionem ratam factam, humanam licet, nullus abrogat, aut *aliquid ei* superaddit.

16 Abraham verò dictae sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit, Et seminibus, ut de multis ; sed ut de uno, Et semini tuo ; qui est Christus.

17 Hoc autem dico, Pactionem priorem ratam factam a Deo, respiciensem in Christum, lex quae post annos quadringentos et triginta coepit, non facit irritam, ut vanam reddat promissionem.

18 Nam si ex lege est haereditas, non jam *est* ex promissione : Abraham verò per promissionem gratificatus est Deus *haereditatem*.

19 Quid igitur lex ? Transgressorum gratiā addita est, usquequò venisset semen illud cui facta est promissio ; *lex, inquam, ordinata* per angelos, per manum internuncii.

20 Internuncius autem unius non est ; Deus verò unus est.

21 Num igitur *lex addita est* adversùs promissiones Dei ? Absit : nam si data fuisset lex quae posset vivificare, verè ex lege esset justitia.

22 Sed conclusit illa Scriptura omnia sub peccatum, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur creditibus.

23 Antequam autem venisset fides, sub legis praesidio tenelamur, conclusi in eam fidem quae erat retengenda.

24 Itaque lex paedagogus noster fuit in Christum *respiciens*, ut ex fide justificaremur.

25 At postquam venit fides, non amplius sub paedagogo sumus.

26 Omnes enim filii Dei estis, per fidem in Christo Jesu.

27 Nam quicunque in Christum baptizati fuistis, Christo fuistis inditi.

28 Non est Judaeus neque Graecus, non est servus neque liber, non est masculus ac foemina : omnes enim vos unus estis in Christo Jesu.

29 Quòd si vos *estis* Christi, nempe Abrahami semen estis, et secundūm promissionem haeredes.

CAP. IV.

HOC autem dico, Quamdiu haeres infans est, nihil differt a servo, quamvis sit dominus omnium :

2 Sed sub tutoribus et curatoribus est, usque ad tempus quod pater praefinierit.

3 Ita et nos, quum essemus infantes, sub elementis mundi eramus in servitutem redacti :

4 At postquam venit plenum tempus, emisit Deus Filium suum factum ex muliere, factum legi subjectum ;

5 Ut nos qui legi erant subjecti redimeret, ut adoptionem accipemus.

6 Quoniam autem estis filii, emisit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba, *id est, Pater.*

7 Itaque non amplius es servus, sed filius : quòd si filius, etiam haeres Dei per Christum.

8 Imò tum quidèm ignorantes Deum, serviebatis iis qui naturā non sunt dii.

9 At nunc, quum cognoscatis Deum, imò potiùs cogniti sitis a Deo, quomodo convertitis *vos* retrorsum ad infirma et egena elementa, quibus ad superiora regressi servire vultis ?

10 Dies observatis, et menses, et tempora, et annos.

11 Metuo de vobis, ne frustrà fatigatus sim apud *vos*.

12 Estote quasi ego ; nam et ego sum quasi vos ; fratres, rogo vos : nihil mihi fecistis injuriae.

13 Nōstis autem me per infirmi-

tatem carnis vobis prius evangeli-
zasse :

14 Et explorationem mei quae *fie-
bat* in carne mea, non pro nihilo ha-
buistis; neque respuistis: sed me ut
angelum Dei, ut Christum Jesum, ex-
cepistis.

15 Quae igitur erat beatitatis ves-
trae praedicatio? testimonium enim
reddo vobis, vos, si fieri potuisset,
oculos vestros effosso datus mihi
fuisse.

16 Itaque *num* inimicus factus
sum vobis, dum vobis vera loquor?

17 Ambiunt vos non benè; imò
excludere nos volunt, ut se ambiatis.

18 Praeclarum est autem vehe-
menter amare in re bonâ semper, et
non solùm dum praesens sum apud
vos.

19 Filioli mei, quos iterum parti-
rio, usquequo formetur Christus in
vobis,

20 Velim autem nunc adesse apud
vos, et mutare vocem meam, quo-
niam haesito in vobis.

21 Dicite mihi qui sub lege vultis
esse, legem non auditis?

22 Scriptum est enim, Abrahānum
duos filios habuisse; unū ex an-
cillâ, et unū ex liberâ.

23 Sed is qui ex ancillâ *natus est*,
secundūm carnem natus est: qui
verò ex liberâ, per promissionem.

24 Per quae aliud figuratur: nam
hae sunt duo illa foedera; una qui-
dēin, quae est Agar, ex monte Sina,.
generans *prolem* ad servitutem:

25 Istud enim Agar est Sina mons
in Arabiâ; eādem autem serie re-
spondet ei Hierosolymae quae nunc
est, servitque cum filiis suis.

26 Illa verò quae sursum est Hie-
rusalem, libera est, quae est mater
omnium nostrūm.

27 Scriptum est enim, Laetare, ste-
rilis, quae non paris; erumpe, et
clama, quae non parturis: quoniam
plures sunt liberi desertae, quām ejus
quae habet virum.

28 Nos igitur, fratres, secundūm
Isaacum promissionis filii sumus.

29 Sed quemadmodum tunc is qui
secundūm carnem genitus fuerat, per-
sequebatur eum qui natus erat secun-
dūm Spiritum; ita et nunc *fit*.

30 Sed quid dicit Scriptura? Ejice
ancillam et filium ejus: nequaquam
enim haeres erit filius ancillæ cum filio
liberae.

31 Nempe, fratres, non suimus an-
cillæ filii, sed liberae.

CAP. V.

IN libertate igitur, quā Christus nos
liberavit, perstate, et ne regre-
dientes implicamini servitutis jugo.

2 Ecce, ego Paulus dico vobis, Si
circumcidamini, Christum nihil vobis
profuturum.

3 Testor enim rursum omni homini
qui circumciditur, eum esse debitorem
totius legis servanda.

4 Inanes facti estis *separati* a
Christo, quicunque per legem justifi-
camini; et a gratiâ excidistis.

5 Nos enim Spiritu ex fide, spem
justitiae exspectamus.

6 Nam in Christo Jesu neque cir-
cumcisio quicquam valet, neque praepu-
tium; sed fides per charitatem a-
gens:

7 Currebatis pulchrè; quis vos in-
hibuit, ut non obsequeremini veri-
tati?

8 Haec persuasio non *est profecta*
ex eo qui vocat vos.

9 Paulūm fermenti totam massam
fermentat.

10 Ego confido de vobis in Do-
mino, vos nihil aliud esse sensuros:
sed qui turbat vos, auferet condem-
nationem, quisquis fuerit.

11 Ego autem, fratres, si circum-
cisionem etiam praedico, quid adhuc
persequitionem patior? nempe abo-
litum est offendiculum crucis.

12 Utinam etiam abscondantur
qui vos inquietant.

13 Vos enim ad libertatem vocati
estis, fratres: tantū ne libertatem
arripite ut datam carni occasionem;
sed ex charitate servite alii alii.

14 Nam tota lex uno verbo com-

PAULI EPISTOLA

pletur, isto *videlicet*, Diliges proximuni tuum ut te ipsum.

15 Quòd si alii alios mordetis et devoratis, videte ne vicissim aliū ab aliis consumarmini.

16 *Hoc* autem dico, Spiritu incedite, et quod concupiscit caro ne perficite

17 Nam caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; haec autem inter se opposita sunt, ut non quaecunque volueritis, eadē faciatis.

18 Quòd si spiritu ducimini, non estis sub lege.

19 Porrò manifesta sunt opera carnis; quae sunt, adulterium, scortatio, impuritas, protervia,

20 Idolatria, veneficium, inimicitiae, lites, aemulationes, excandescientiae, rixae, dissidia, haereses,

21 Invidiac, caedes, ebrietates, commissiones, et his similia: quae praedico vobis, sicut et prædicti, eos *vide-licet* qui talia agunt, regni Dei non fore haeredes.

22 At fructus Spiritus est charitas, gaudium, pax, lenitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, temperantia;

23 Adversus ejusmodi non est lex.

24 Qui enim *sunt* Christi, carnem cruciferunt cum affectibus et concupiscentiis.

25 Si vivimus spiritu, spiritu etiam incedamus.

26 Ne sis inanis gloriae cupidi, alii alios provocantes, alii aliis invidentes.

CAP. VI.

FRATRES, etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliquo lapsu, vos spirituales instaurate hujusmodi hominem cum spiritu mansuetudinis; considerans unusquisque temetipsum, ne et tu tenteris.

2 Alii aliorum onera portate: et ita complete legem Christi.

3 Nani si quis sibi videtur aliquid, quum nihil sit, hunc suus ipsius animus seducit.

4 Opus autem suum probatum reddat unusquisque; et tunc in semetipso solo gloriationem habebit, et non in alio:

5 Nam unusquisque suum onus portabat.

6 Communicet autem qui instituitur in sermone, cum eo qui se instituit, omnia bona.

7 Ne errate; Deus non irridetur: quicquid enim seminaverit homo, hoc et metet.

8 Nam qui seminat carni suae, ex carne metet interitum; qui verò seminat spiritui, ex spiritu metet vitam aeternam.

9 Porrò ne benefaciendo segnescamus: tempore enim suo metemus, si non frangamur animo.

10 Nempe igitur, dum tempus habemus, simus benefici erga omnes, maximè verò erga domesticos fidei.

11 Videtis quā longis litteris vobis scripserim meā manu.

12 Quicunque volunt speciosi apparet in carne, ii cogunt vos circumcidunt, tantum ne ob erucem Christi persequeptionem patientur.

13 Nam ne ipsi quidem qui circumciduntur, legem servant; sed volunt vos circumcidunt, ut de vestrā carne glorientur.

14 A me verò absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mundus mihi crucifixus est, et ego mundo.

15 Nam in Christo Jesu neque circumcisio quicquam valet, neque præputium, sed nova creatio.

16 Et quicunque secundum hanc regulam incedunt, pax erit super eos et misericordia, et super Israelem Dei.

17 De caetero, ne quis mihi molestias exhibeto; ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.

18 Gratia Domini nostri Jesu Christi sit cum spiritu vestro, fratres. Amen.

Ad Galatas missa fuit Roma.

**PAULI APOSTOLI EPISTOLA
AD EPHESIOS.**

CAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, sanctis qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu;

2 *Gratia sit vobis, et pax, a Deo patre nostro, et Domino Jesu Christo.*

3 *Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nobis omni benedictione spirituali in coelis in Christo :*

4 *Sicut elegit nos in ipso ante jactum mundi fundamentum, ut simus sancti et inculpati coram eo cum charitate :*

5 *Qui praedestinavit nos quos ad optaret in filios per Jesum Christum in sese, pro benevolo affectu voluntatis suae,*

6 *Ad laudem gloriosae suae gratiae, quâ nos gratis sibi acceptos effecit in illo dilecto :*

7 *In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem, inquam, lapsuum ex divite ipsius gratiâ ;*

8 *Quâ redundavit in nos omni sapientiâ et intelligentiâ.*

9 *Patefacto nobis mysterio voluntatis suae, secundùm gratuitam suam benevolentiam quam proposuerat in sese :*

10 *Nempe ut in pleni temporis dispensatione recolligeret omnia illa in Christo, tum quae in coelis sunt, tum quae in terrâ :*

11 *In ipso, inquam, in quo etiam in sortem adsciti sumus, quem essemus praedestinati secundùm propositum ejus qui omnia effecit ex consilio voluntatis suae :*

12 *Ut nos simus laudi gloriae ipsius, qui priores speravimus in Christo.*

13 *In quo sperâstis et vos, auditio sermone illo veritatis, id est, evange-*

lio salutis vestrae; per quod etiam posteaquam credidistis, obsignati estis Spiritu illo promissionis sancto;

14 *Qui est arrhabo haereditatis nostrae, dum in libertatem vindicemur, ad laudem gloriae ipsius.*

15 *Propterea etiam ego, auditâ eâ quae in vobis est fide in Domino Jesu, et charitate in omnes sanctos,*

16 *Non desino gratias agere pro vobis, mentionem vestri faciens in precibus meis;*

17 *Ut Deus Domini nostri Jesu Christi, Pater ille gloriae, det vobis Spiritum sapientiae et revelationis, per agnitionem ipsius :*

18 *Illuminatis oculis mentis vestrae; ut sciatis quae sit spes illa vocationis ipsius, et quae opes gloriae haereditatis ipsius in sanctis ;*

19 *Et quae sit excellens illa magnitudo potentiae ipsius in nobis qui credimus, pro efficacitate virium rorboris ipsius ;*

20 *Quod exeruit in Christo, quum suscitavit eum ex mortuis, et collocavit ad dextram suam in coelis,*

21 *Longè supra omne imperium ac potestatem, et potentiam, et dominationem, et omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, verùm etiam in futuro :*

22 *Et omnia subjicit ejus pedibus, eumque constituit caput super omnia ipsi ecclesiae :*

23 *Quae est corpus ipsius, et complementum ejus qui omnia implet in omnibus.*

CAP. II.

ET vos unà virificari, quum essetis mortui in lapsibus et peccatis;

2 *In quibus olim incessistis ut est vita mundi hujus, secundùm principem cui potestas est aëris, et spiritus*

'T*

PAULI EPISTOLA

nunc agentis in hominibus contumacibus :

3 Inter quos et nos omnes conversati sumus olim in cupiditatibus carnis nostrae, facientes quae carni ac cogitationibus libebant; eramusque naturâ filii irae, ut etiam reliqui.

4 Sed Deus, ut qui dives sit misericordiâ, propter multam charitatem suam quâ dilexit nos,

5 Etiam nos, quum in offensis mortui essemus, unâ vivificavit cum Christo, *cujus gratiâ estis servi*;

6 Unâque suscitavit, unâque collocavit in coelis in Christo Jesu;

7 Ut ostenderet in seculis succedentibus summas opes suae gratiae, pro suâ erga nos benignitate in Christo Jesu.

8 Gratiâ enim estis servi per fidem, (et hoc non est ex vobis; sed Dei donum est;)

9 Non ex operibus, ut nequis gloriatur.

10 Nam ipsius sumus opus, conditi in Christo Jesu ad opera bona, quae praeparavit Deus ut in eis incederemus.

11 Propterea mementote vos quondam gentes in carne, qui dicebamini praeputium ab eâ quae vocatur Circumcisio in carne et quae manibus fit:

12 Vos, *inquam*, illo tempore fuisse absque Christo, alienos a republicâ Israelis, et extraneos, quod ad foedera promissionis attinet, spem non habentes, et absque Deo in mundo:

13 At nunc in Christo Jesu, vos qui olim eratis procul, propinqui facti estis, per sanguinem Christi.

14 Ipse enim est pax nostra, qui utraque fecit unum, et intergerini parietis septum solvit:

15 Inimiciiis, *id est*, lege mandatorum quae in ritibus posita est, per carnem suam abolitis; ut ex duabus illis conderet in semetipso unum novum hominem, faciens pacem;

16 Et utrosque in uno corpore reconciliaret Deo per crucem, peremptis inimiciis per eam;

17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, *tum* qui procul, *tum* qui prope eratis.

18 Quoniam utriusque per ipsum habemus aditum per unum Spiritum ad Patrem.

19 Nempe igitur non amplius estis hospites et inquilini, sed concives sanctorum, ac domestici Dei:

20 Superstructi super fundatum apostolorum ac prophetarum, quum imus angularis lapis sit ipse Jesus Christus;

21 In quo totum aedificium congruenter coagmentatum, crescit ut sit templum sanctum Domino;

22 In quo et vos unâ aedificamini, ut sitis domicilium Dei per Spiritum.

CAP. III.

HUJUS rei gratiâ ego Paulus sum captivus ille Christi Jesu pro vobis gentibus:

2 Siquidem audistis dispensationem gratiae Dei quae data est mihi erga vos;

3 *Deum videlicet* per revelationem notum mihi fecisse mysterium illud; sicut antè scripsi paucis;

4 Ex quo perfecto potestis intelligere quae sit mea intelligentia in mysterio Christi;

5 Quod alii aetatibus non pati factum fuit filiis hominum, ut nunc reiectum est sanctis ejus apostolis et prophetis per Spiritum;

6 Gentes *videlicet* esse cohaeredes et concorpores, consortesque promissionis ejus in Christo per evangelium;

7 Cujus factus sum minister ex domino gratiae Dei, quod datum est mihi secundum efficacitatem potentiae ipsius:

8 Mihi, *inquam*, longè minimo omnium sanctorum, data est haec gratia, evangelizandi inter gentes impervigilabiles illas opes Christi;

9 Et in lucem proferendi omnibus, quae sit communio mysterii quod erat absconditum a seculis in Deo, qui

AD EPHESIOS, IV.

omnia haec condidit per Jesum Christum ;

10 Ut nota nunc fiat per ecclesiam imperii ac potestatibus *quae* in coelis *sunt*, multiformis illa sapientia Dei :

11 Secundum propositum aeternum, quod constituit in Christo Iesu Domino nostro :

12 In quo habemus libertatem et aditum cum fiduciâ, per fidem ipsius.

13 Quapropter peto ne segnescatis ob afflictiones meas pro vobis, quae est gloria vestra.

14 Hujus rei gratiâ flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi,

15 Ex quo tota familia in coelis et in terrâ nominatur,

16 Ut det vobis, pro divite suâ gloriâ, ut fortiter corroboremini per Spiritum suum in interiori homine;

17 Et inhabitet Christus per fidem in cordibus vestris ;

18 Ut in charitate radicati et fundati, valeatis assequi cum omnibus sanctis, quae sit illa latitudo, et longitudo, et profunditas, et sublimitas ;

19 Et cognoscere charitatem illam Christi *omni* cognitione superiorem, ut impleamini ad omnem usque plenitudinem illam Dei.

20 Ei verò qui infinitâ cum redundantia potest omnia facere supra ea quae petimus, aut mente concipimus, pro vi illâ agente in nobis,

21 Ei sit, *inquam*, gloria in ecclesiâ per Christum Iesum, in omnes aetates seculi seculorum. Amen.

CAP. IV.

PRECOR itaque vos ego captivus in Domino, ut incedatis ita ut dignum est vocatione quâ vocati estis,

2 Cum omni modestiâ ac mansuetudine, cum animi lenitate, tolerantes alii alios per charitatem ;

3 Studentes servare unitatem Spiritus per vinculum pacis.

4 Unum est corpus et unus Spiritus, sicut et vocati estis in unam spem vocationis vestrae :

5 Unus Dominus, una fides, unum baptisma :

6 Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnes, et in omnibus vobis.

7 Sed unicuique nostrum data est gratia pro mensurâ doni Christi.

8 Quapropter dicit, Quum ascenderisset in sublime, captivam duxit captivitatem, et dedit dona hominibus.

9 Caeterum illud ascendit, quid est nisi quod etiam descenderat prius in infimas partes terrae ?

10 Qui descenderat, ipse est qui etiam ascendit longè supra omnes coelos, ut impleret omnia.

11 Is igitur dedit alios quidem apostolos, alios verò prophetas, alios autem evangelistas, alios autem pastores et doctores :

12 Ad coagmentationem sanctorum, ad opus ministerii, ad aedificationem corporis Christi :

13 Donec evadamus omnes in unitate fidei, et agnitionis Filii Dei, in virum adulturn, ad mensuram staturalē pleni Christi : .

14 Ut ne simus amplius pueri, qui fluctuemus et circumferamur quovis vento doctrinæ, in hominum alea, per veteratoriam ad insidiosè fallendum versutiam ;

15 Sed sincerè nos gerentes in charitate, prorsus adolescamus in eum qui est caput, nempe Christus :

16 Ex quo totum corpus congruerenter coagmentatum, et compactum per omnes suppeditatas commissuras, ex vi intus agente pro mensurâ uniuscujusque membra, incrementum capit corpori conveniens ad sui ipsius exstructionem per charitatem.

17 Hoc itaque dico, et obtestor per Dominum, ne amplius incedatis, sicut reliquæ gentes incedunt, in vanitate mentis suae ;

18 Obtenebratam cogitationem habentes, et alienati a vita Dei propter

PAULI EPISTOLA

Ignorantiam quae est in ipsis, per obdurationem cordis ipsorum :

19 Qui posteaquam devolverunt, sese dediderunt proteriae ad certam patrandam impuritatem omnem.

20 Vos autem non ita didicistis Christum ;

21 Si modò de eo audivistis, et per eum edocti estis, sicut est veritas in Jesu ;

22 Deponere, quod ad pristinam conversationem attinet, veterem illum hominem, qui seductricibus cupiditatibus corrumpitur ;

23 Renovari verò spiritu mentis vestrae ;

24 Et induere novum illum hominem, qui secundùm Deum conditus est ad justitiam et sanctimoniam veram.

25 Quapropter deposito mendacio, loquimini veritatem quisque proximo suo; nam sumus alii aliorum membra.

26 Irascimini, et ne peccate; sole ne occidat super exacerbatione vestrâ :

27 Neque date locum diabolo.

28 Qui furabatur, non amplius futurur; sed potiùs laboret, operando manibus quod bonum sit, ut possit impetriri cui opus fuerit.

29 Nullus sermo putris ex ore vestro egreditor: sed si quis est commodus ad aedificationis usum, ut gratiam auditoribus adferat.

30 Et ne tristitiâ afficite Spiritum illum sanctum Dei, per quem obsignati estis in diem redemptionis.

31 Omnis amaritudo, et excandescentia, et ira, et clamor, et maledictitia, tollatur ex vobis, cum omni malitiâ :

32 Sed estote alii in alios benigni, misericordes, condonantes vobis mutuò offensas, sicut et Deus in Christo condonavit vobis.

CAP. V.

ESTOTE igitur imitatores Dei, ut filii dilecti :

2 Et incedite in charitate, sicut et

Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac victimam Deo, in odorem bonaे fragrantiae.

3 Scortatio verò, et omnis impunitas, aut avaritia, ne nominator quidem inter vos, sicut decet sanctos :

4 Et obscoenitas, et stultiloquium, et scurrilitas, quae non convenient; sed potiùs gratiarum actio.

5 Nam hoc nōstis, nullum scortatorem, aut impurum, aut avarum, qui est idololatra, habere haeredaten in regno Christi et Dei.

6 Nemo vos seducat inanibus sermonibus: propter haec venit ira Dei in homines contumaces.

7 Ne igitur estote consortes eorum :

8 Eratis enim olim tenebrazione, nunc autem lux in Domino: ut filii lucis incedite;

9 (Nam fructus Spiritus situs est in omni bonitate, et justitiâ, et veritate;)

10 Probantes quid sit acceptum Domino.

11 Et ne commercium habete cum operibus illis infrugiferis tenebrarum, sed potiùs etiam arguite.

12 Nam quae occultè fiunt ab istis, turpe est vel dicere.

13 Sed omnia illa, dum a luce arguntur, manifesta fiunt: lux enim illud est quod omnia facit manifesta.

14 Quapropter dicit, Excitare quid dormis, et surge a mortuis et illucescat tibi Christus.

15 Videte igitur quomodo accurate incedatis, non ut insipientes, sed ut sapientes;

16 Redimentes opportunitatem, quoniam dies mali sunt.

17 Propterea ne estote imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas Domini.

18 Et ne inebriamini vino, in quo luxus est; sed implemini Spiritu;

19 Loquentes inter vos mutuo psalmis, et hymnis, et cantionibus spiritualibus, canentes ac psallentes in corde vestro, Domino;

AD EPHESIOS, VI.

20 Gratias agentes semper de omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo et Patri;

21 Subjicientes vos alii aliis, cum timore Dei.

22 Uxores, propriis viris subjicite vos, ut Domino:

23 Quoniam vir est caput uxoris, ut et Christus est caput ecclesiae: et is est qui salutem dat corpori.

24 Itaque, sicut ecclesia sese subjicit Christo, ita et uxores suis viris sese subjiciunto in omnibus.

25 Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit ecclesiam, et semetipsum exposuit pro eâ;

26 Ut eam sanctificaret, postquam eam purgasset lavacro aquae per verbum;

27 Ut sisteret eam sibi gloriosam, *id est*, ecclesiam non habentem maculam aut rugam, aut quicquam ejusmodi, sed ut esset sancta et inculpata.

28 Ita debent viri diligere suas uxores ut sua ipsorum corpora. Qui diligit suam uxorem, seipsum diligit.

29 Nullus enim unquam suam ipsius carnem odio habuit: imò enutrit ac foveat eam, sicut et Dominus ecclesiam:

30 Quoniam membra sumus corporis ejus, ex carne ejus, et ex ossibus ejus.

31 Propterea derelinquet homo patrem suum, ac matrem, et agglutinabitur uxori suae; et qui duo erant, fient una caro.

32 Mysterium hoc magnum est: loquor autem de Christo et de ecclesiâ.

33 Itaque et vos singuli, suam quisque uxorem ita diligo ut seipsum; uxor autem *videlicet* ut reveretur virum.

CAP. VI.

LIBERI, auscultate in Domino parentibus vestris; id enim est justum.

2 Honora patrem tuum et matrem, (quod est praeceptum primum cum promissione,)

3 Ut benè tibi sit, et sis longaevus super terrâ.

4 Et vos, patres, ne provocate ad iram liberos vestros, sed enutrite eos in doctrinâ et monitis Domini.

5 Servi, auscultate iis qui vestri domini sunt secundum carnem, cum timore ac tremore, cum simplicitate cordis vestri, ut Christo:

6 Non ad oculum servientes, ut qui hominibus placere student; sed ut servi Christi, facientes ex animo quae vult Deus:

7 Cum benevolentâ servientes, ut Domino, et non hominibus;

8 Scientes, singulos quicquid fecerint boni, hoc reportaturos a Domino, sive servus fuerit, sive liber.

9 Et vos, domini, eadem facite erga illos, remissis minis; scientes vestrum etiam ipsorum Dominum esse in coelis, nec personae respectum esse apud eum.

10 Quod reliquum est, fratres mei, corroboramini in Domino, et robore virium ipsius.

11 Induite universam illam armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.

12 Quoniam non est nobis lucta adversus sanguinem et carnem, sed adversus imperia, adversus potestates, adversus mundi principes, *id est*, tenebrarum seculi hujus, adversus spirituales malitias *quae sunt* in sublimi.

13 Propterea assumite universam illam armaturam Dei, ut possitis resistere tempore adverso, et omnibus confectis stare.

14 State igitur, lumbis circumcinctis veritate, et induti thorace iustitiae;

15 Calceatis pedibus praeparatione evangelii pacis:

16 Insuper assumpto scuto fidei, quo possitis omnia jacula Mali illius ignita extinguere.

17 Galeam etiam salutis recipite, et gladium Spiritus, hoc est verbum Dei:

18 Omni prece et supplicatione, precantes omni tempore per Spir-

PAULI EPISTOLA

tum, et illi ipsi rei excubantes, cum omni perseverantiâ, et supplicatione pro omnibus sanctis;

19 Et pro me, ut mihi detur sermo ad apertioem oris mei cum libertate, ut notum faciam mysterium evangelii;

20 Cujus causâ legatione fungor catenatus, ut, *inquam*, de co libere loquar, ut oportet me loqui.

21 Ut autem sciatis et vos res meas, et quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus, charus frater, et fidus minister in Domino;

22 Quem misi ad vos ob id ipsum, ut cognoscatis res nostras, et consoletur corda vestra.

23 Pax sit vobis fratribus, et charitas cum fide à Deo Patre, et Domino Jesu Christo.

24 Gratia sit cum omnibus diligentibus Dominum nostrum Jesum Christum ad immortalitatem. Amen.

Scripta fuit Româ ad Ephesios per Tychicum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAULUS et Timotheus servi Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Jesu qui sunt Philippis, unâ cum episcopis ac diaconis;

2 Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3 Gratias ago Deo meo cum omni memoriâ vestri,

4 Semper in omni precatione meâ pro omnibus vobis, cum gaudio preces faciens,

5 Super vestri in evangelio communione, a primo die usque ad hoc tempus;

6 Persuasum habens hoc ipsum, fore ut qui coepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Jesu Christi:

7 Sicut justum est ut ego id sentiam de omnibus vobis, propterea quod animo teneam vos, et in vinculis meis et in defensione et confirmatione evangelii, vos, *inquam*, omnes unâ mecum fuisse gratiae participes.

8 Testis enim mihi est Deus, quoniam propensâ voluntate vos omnes diligam in visceribus Jesu Christi.

9 Et hoc precor, ut charitas vestra adhuc magis ac magis redundet in cognitione et omni sensu;

10 Ut dignoscatis quae disperpent; ut sitis sinceri, et inoffenso cursu pergetis ad diem usque Christi;

11 Pleni fructibus justitiae, qui sunt per Jesum Christum ad gloriam et laudem Dei.

12 Velim autem vos scire, fratres, quae mihi acciderunt, magis ad profectum evangelii evenisse:

13 Adeò ut vincula mea in Christo celebria sint in toto praetorio, ac reliquis omnibus:

14 Et plerique ex fratribus in Domino, freti vinculis meis, magis audeant impavidè sermonem loqui.

15 Ac nonnulli quidem per invidiā et contentionem, nonnulli verò etiam propensâ voluntate Christum praedicant.

16 Alii quidem, *inquam*, per contentionem Christum non purè annunciant, quod existiment sese afflictionem addere vinculis meis:

17 Alii verò ex charitate, scientes

me ad defensionem evangelii constitutum esse.

18 Quid igitur? attamen quovis modo, sive in speciem, sive sincerè, Christus annunciat; et de hoc gaudeo, atque etiam gaudabo.

19 Novi enim fore ut hoc mihi cedat in salutem per vestras preces, et suppeditationem Spiritus Jesu Christi,

20 Secundum intentam exspectationem et spem meam, quod nullum in re pudebam, sed cum omni libertate, ut semper, ita nunc quoque magnificabitur Christus in corpore meo, seu per vitam seu per mortem:

21 Mihi enim est Christus et in vita, et in morte lucrum.

22 An vero vivere in carne mihi operae pretium sit; et quid eligam, ignoro.

23 Coarctor enim utrinque; desiderio tendens ad dimissionem, et ut cum Christo sim: nam id valde multo melius:

24 Sed permanere in carne, magis necessarium est propter vos.

25 Et hoc confusus, novi me mansurum esse et permansurum cum vobis omnibus, ad vestrum profectum, et gaudium fidei:

26 Ut abundet gloriatio vestra in Christo Jesu de me, mea rursus apud vos praesentiâ.

27 Tantum ut convenit evangelio Christi vos gerite; ut sive postquam venero et video vos, sive absens, audiam de rebus vestris, vos audiam perstare in uno spiritu, uno pariter animo decertantes per fidem evangelii:

28 Nec ullum in re territos ab iis qui se opponunt: quod illis quidem est exitii indicium, vobis autem salutis, ille a Deo.

29 Quia gratis datum est vobis in Christi negotio, non solum in eum credere, sed etiam pro eo pati:

30 Idem certamen sustinendo quale vidistis in me, et nunc auditis de me.

CAP. II.

SI qua igitur consolatio est in Christo, si quod solatium charitatis, si qua communio Spiritus, si quae viscera ac miserationes,

2 Explete meum gaudium, ut eodem sitis affectu, eandem charitatem habentes, unanimes, et sententiis uni:

3 Nihil gerentes per contentionem aut per inanem gloriam, sed ex modestia alius alium se praestantiorum existinians.

4 Ne sua quisque spectate, sed unusquisque etiam quae sunt aliorum.

5 Itaque is sit affectus in vobis, qui sit et in Christo Jesu:

6 Qui, quum esset in formâ Dei, non duxit rapinam parem esse cum Deo:

7 Sed ipse sese inanivit, formâ servi acceptâ, similis hominibus factus;

8 Et habitu compertus ut homo, ipse se submisit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

9 Quapropter etiam Deus ipsum in summam extulit sublimitatem, ac donavit ei nomen quod est supra omnne nomen:

10 Ut ad nomen Jesu omne genus fleetat, coelestium, ac terrestrium, et subterraneorum;

11 Omnisque lingua profitatur Iesum Christum esse Dominum, ad gloriam Dei Patris,

12 Ac proinde, dilecti mei, sicut semper obedistis, non ut in praesentiâ mea solum, sed nunc multo magis in absentia mea, cum timore ac tremore vestram ipsorum salutem confiteite:

13 Deus enim is est qui efficit in vobis, et ut velitis et ut efficiatis, pro gratuitâ suâ benevolentia.

14 Omnia facite absque murmurationibus ac disceptationibus;

15 Ut sitis irreprehensi et sinceri, Dei inquam filii inculpati in medio

PAULI EPISTOLA

nationis pravae ac perversae; inter quos *homines* splendetis ut faces in mundo;

16 Sermonem vitae practendentes; ut gloriari possim in die Christi me non frustra eucurrisse, nec frustra laborasse.

17 Quinetiam, si pro libamento offerar super hostiā sacrificioque fidei vestrae, gaudeo et gratulor omnibus vobis.

18 Itidem autem et vos gaudete, et gratulamini mihi.

19 Spero autem in Domino Iesu me T'imotheum brevl missurum vobis, ut et ego bono sim animo, cognito statu vestro.

20 Neminem enim habeo pari animo praeditum, qui sincerè res vestras curaturus sit.

21 Nam omnes quae sua ipsorum sunt quaerunt, non quae Christi Iesu.

22 Experimentum autem ejus nōstis, quòd *videelicet*, tanquam cuni patre filius, mecum servierit *Deo* in evangelio.

23 Hunc igitur spero me missurum, simulatque video rerum mearum statum.

24 Confido autem in Domino, me quoque citò venturum ad vos.

25 Sed necessarium duxi, Ephphoditum fratrem et adjutorem ac commilitonem meum, vestrum autem legatum, quique mihi subministravit quibus mihi opus erat, ad vos mittere.

26 Quoniam expetebat omnes vos; et gravissimè angebatur, propterea quòd audissetis eum aegrotasse.

27 Et certè aegrotavit, proximè mortem: sed Deus misertus est ejus: nec ejus solum, sed et mei, ne dolorem haberem super dolorem.

28 Et studiosius itaque ipsum misi, ut, eo rursus viso, gaudeatis, et ego eo minùs doleam.

29 Excipite igitur eum in Domino cum omni gaudio; et tales in pretio habete.

30 Nam propter opus Christi ac-

cessit ad mortem usque, non habitâ vitæ ratione, ut suppleret defectum vestri erga me officii.

CAP. III.

QUOD superest, fratres mei, gau-
dete in Domino. Eadem scri-
bere vobis, me quidèm haud piget,
vobis autem tutum est.

2 Cavete canes, cavete malos ope-
rarios, cavete concisionem.

3 Nos enim sumus circuncisio, qui
spiritu servimus Deo, et gloriamur in
Christo Iesu, nec confidimus in car-
ne:

4 Quanquam ego habeo, etiam in
carne, de quo confidam. Si quisquam
alius videtur habere in carne, de quo
confidat, ego maximè *habeo*:

5 Circumcisus octavo die, ex gen-
te Israëlis, tribu Benjaminis, Hebrae-
us ex Hebreis, religione Pharisa-
us;

6 Quod ad zelum *attinet*, perse-
quens ecclesiam; quod ad justitiam
quae est in lege, irrehrensus.

7 Sed quae mihi erant lucra, ea
duxi propter Christum damnum *esse*.

8 Quinetiam certè duco omnia
damnum esse propter eminentiam
cognitionis Christi Iesu Domini mei:
propter quem oīnibus istis meipsum
multavi, *eaque* duco pro stercoībus,
ut Christum lucrifaciam :

9 Et comperiar in eo, non habens
meam justitiam, *nempe*, quae est ex
lege, sed eam quae per fidem *est*
Christi, *id est*, justitiam *quae est* ex
Deo per fidem :

10 Ut cognoscam eum, et vim re-
surrectionis ejus, et communionem
permissionum ejus, dum confor-
mo morti ejus;

11 *Experiens*, ecquo modo per-
veniam ad resurrectionem mortuo-
rum.

12 Non quòd jam *metam* appre-
henderim, aut jam ad finem sin: per-
duetus: sed persequor *experiens* an
quoque apprehendam, cuius *etiam*
rei causā apprehensus fui à Christo
Iesu.

13 Fratres, ego meipsum non arbitror metam apprehendisse.

14 Unum autem ago; ea quidem quae a tergo sunt oblivisciens, ad ea verò quae a fronte sunt contendens, scopum versus feror, ad praemium supernae vocationis Dei in Christo Jesu.

15 Quotquot itaque adulti sumus, hoc sentiamus: quod si quid aliter sentitis, hoc quoque vobis Deus reteget.

16 Attamen *in eo* ad quod pervenimus, cùdem incedamus regulà, et itidem sicut us affecti.

17 Estote simul mei imitatores, fratres; et eos considerate qui ita incedunt sicut habetis nos pro exemplari.

18 Multi enim incedunt, quos saepe dixi vobis, nunc autem et flens dico, hostes esse crucis Christi;

19 Quorum finis est exitium; quorum Deus est venter, et gloria cum confusione ipsorum, qui terrestria erant.

20 Nos autem ut municipes coelorum nos gerimus; unde etiam Servatorem exspectamus, Dominum Jesum Christum;

21 Qui transfiguravit corpus nostrum humile, ut conforme fiat ejus corpori gloriose, pio efficacitate quā potest etiam subjecere sibi omnia.

CAP. IV.

ITAQUE, fratres mei dilecti et extorti, gaudium et corona mea, ita state in Domino, dilecti.

2 Euodiam precor, et Syntychen precor, ut idem sentiant in Domino.

3 Et rogo te quoque, socie germane, opitulare ipsis, ut quae in evangelio unā mecum certarunt, unā cum Clemente quoque, et reliquis adjutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitac.

4 Gaudete in Domino semper: rursum inquam, gaudete.

5 Moderatio vestra innotescat omnibus hominibus: Dominus prope est.

6 De nullā re solicieti estote; sed omni in re precibus et supplicatione cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum:

7 Et pax Dei, quae superat omnem intellectum, praesidio erit cordibus vestris et mentibus vestris in Christo Jesu.

8 Quod reliquum est, fratres, quaecunque sunt vera, quaecunque veneranda, quaecunque justa, quaecunque pura, quaecunque amabilia, quaecunque boni nominis, siqua virtus, et siqua laus est, hacc cogitate.

9 Quae et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me. haec, *inquam*, facite: et Deus pacis erit vobiscum.

10 Gavisus sum autem in Domino magnopere, quod jam tandem reviuitis in vestrâ pro me curâ: quâ de re tamen solliciti eratis, sed destitueramini opportunitate.

11 Non quod penuriâ labore, *hoc* dico; nam ego didici, in quibus sum, iis ipsis contentus esse.

12 Novi autem deprimi, novi etiam abundare: ubique et in omnibus initiatus sum, et ad saturitatem, et ad esuritionem, *id est*, tum ad abundantiam, tum ad inopiam.

13 Omnia valeo per eum qui me corroborat, *nempe* Christum.

14 Attamen rectè fecistis, quod una communicâstis meae afflictioni.

15 Nostis autem et vos, Philipenses, quum initio evangelii proficisceret e Macedonia, nullam mihi ecclesiam communicâsse in ratione dati et accepti, nisi vos solos.

16 Nam etiam Thessalonicae *quum essem*, semel et iterum quod opus erat mihi misistis.

17 Non quod requiram donum; sed requiro fructum exuberantem, *qui* in rationem vestram *inducatur*.

18 Accepi autem omnia, et abundo; expletus sum, *inquam*, acceptis ab Epaphrodito, quae a vobis missa sunt, odoreni bonaे fragrantiae, hostiam Deo acceptam ac gratam.

19 Deus autem meus supplebit

PAULI EPISTOLA

quicquid opus fuerit vobis, secundum divitias suas, gloriosè, in Christo Iesu.

20 Deo autem et Patri nostro sit gloria in secula seculorum. Amen.

21 Salutate omnes sanctos in Christo Iesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres.

22 Salutant vos omnes sancti, maxime verò qui sunt ex Caesaris domo.

23 Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen.

Scripta est Româ per Epaphroditum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD COLOSSENSES.

CAP. I.

PAULUS apostolus Iesu Christi per Dei voluntatem, et Timotheus frater,

2 Iis qui sunt Colossis, sanctis ac fidelibus fratribus in Christo Iesu; Gratia sit vobis et pax a Deo Patre nostro et Domino Iesu Christo.

3 Gratias agimus Deo et Patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes:

4 Auditâ fide vestrâ in Christo Iesu, et charitate in omnes sanctos:

5 Propter spem depositam vobis in coelis: quam prius audistis per sermonem veritatis, id est, evangelii;

6 Quod pervenit ad vos, sicut et in totum mundum; et fructum profert, sicut apud vos quoque, ex quo die verè audivistis et cognovistis Dei gratiam:

7 Sicut et didicistis ex Epaphrâ dilecto conservo nostro, qui est fidus pro vobis minister Christi;

8 Qui et declaravit nobis vestram per Spiritum charitatem.

9 Propterea et nos, ex quo die id audivimus, non desinimus pro vobis orare, et petere ut impleamini agnitione voluntatis ejus, cum omni sapientiâ et intelligentiâ spirituali;

10 Ut incedatis sicut Domino convenit, cui per omnia placeatis, omnis operis boni fructum proferentes, et crescentes in agnitione Dei;

11 Omni robore corroborati secun-

dum gloriosum robur ipsius, ad omnem tolerantiam, et animi lenitatem, cùm gaudio;

12 Gratias agentes Patri, qui idoneos nos fecit ad participandam sortem sanctorum in luce:

13 Qui, inquam, eripuit nos ex potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum Filii sui dilecti;

14 In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, id est, remissionem peccatorum;

15 Qui est imago Dei invisibilis, et primogenitus omnis rei creatae:

16 Nam per eum condita sunt omnia quae in coelis sunt, et quae in terrâ, visibilia et invisibilia; sive throni, sive dominia, sive imperia, sive potestates; omnia, inquam, per eum, et ejus respectu condita sunt:

17 Estque ipse ante omnia, et omnia per eum consistunt:

18 Estque caput corporis, id est, ecclesiae, estque etiam principium, et primogenitus ex mortuis, ut inter omnes, primas teneat:

19 Quoniam in eo placuit Patri, ut omnis plenitudo inhabitaret:

20 Et, pace per sanguinem crucis ejus factâ, per eum reconciliare omnia sibi; per eum, inquam, tum quae in terrâ, tum quae in coelis.

21 Itaque vos quum essetis quondam abalienati, et hostes, mente operibus malis intenta, nunc sanè reconciliavit,

AD COLOSSENSES, II.

22 In corpore illo carnis sua, per mortem; ut sistat vos sanctos, et inculpatos, et irreprehensos coram se:

23 Siquidem permanetis in fide fundati et firmi, nec dimovemini a spe evangelii quod audistis, *evangelii, inquam, praedicati omni creaturae quae sub coelo est, cuius factus sum ego Paulus minister;*

24 Qui nunc gaudeo de iis quae patior pro vobis, et reliquias afflictionum Christi vicissim expleo in carne meâ, pro corpore ipsius, quod est ecclesia;

25 Cujus *ecclesiae* factus sum minister ex dispensatione Dei, quae data est mihi erga vos, ad implendum Dei sermonem;

26 Nempe mysterium illud quod absconditum fuit a seculis et aetatis, nunc autem patefactum est sanctis ejus,

27 Quibus voluit Deus notum facere quae sint illae divitiae gloriose hujus mysterii inter gentes, qui est Christus inter vos, spes illa gloriae:

28 Quem nos annunciamus, admonentes quosvis, et quosvis erudientes omni sapientia, ut quosvis sistamus perfectos in Christo Jesu:

29 Ad quod etiam enitor, decertans secundum efficacitatem ipsius agentem in me potenter.

CAP. II.

VELIM enim vos scire quantum certamen sustineam pro vobis et iis qui sunt Laodiceae, et quotquot non viderunt faciem meam in carne:

2 Ut consolationem accipient eorum corda, ipsis charitate compactis, et omni opulentia plenè certioratae intelligentiae, ad cognitionem mysterii Dei ac Patris et Christi:

3 In quo sunt omnes thesauri sapientiae ac cognitionis absconditi.

4 Hoc autem *ideo* dico, ut ne quis vos falsò ratiocinando fallat sermonis probabilitate.

5 Etsi enim corpore absum, spiritu tamen sum vobiscum, gaudens ac

cernens vestrum ordinem, et soliditatem vestrae in Christum fidei.

6 Sicut igitur accepistis Christum Jesum Dominum, *ita* in eo ambulate;

7 Radicati et superstructi in eo, ac confirmati fide, sicut edocti estis, abundantes eâ cum gratiarum actione.

8 Videte nequis sit qui vos depraedetur per philosophiam et inanem deceptionem, secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum:

9 Nam in eo inhabitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter:

10 Et estis in eo completi, qui est caput omnis imperii ac potestatis:

11 In quo etiam circumcisi estis circumcisione quae fit sine manibus, corpore peccatis carnis exuto per circumcisionem Christi:

12 Conseptuli cum eo per baptismum, per quem etiam cum eo suscitat estis per fidem Dei efficaciter agentis, qui suscitavit eum ex mortuis.

13 Vosque mortuos in peccatis et praeputio carnis vestrae, cum eo vivificavit, vobis condonatis omnibus peccatis:

14 At delecto quod adversum nos erat rituum chirographo; quod, *inquam, erat nobis occulte contrarium, ipse* verò cruci affixum e medio susstulit:

15 Et exspoliata imperia ac potestates traduxit palam, triumphatis illis per eam.

16 Nequis igitur vos damnet obozum vel potum, aut respectu festi, aut novilunii, aut Sabbatorum:

17 Quae sunt umbra rerum futurarum; at corpus est Christi.

18 Nemo adversum vos rectoris partes sibi ultrò sumat, in submissione animi, et cultu Angelorum; pedem inferens in ea quae non vidi, et temerè inflatus carnis sua sensu:

19 Neque obtinens Caput, ex quo totum corpus per commissuras et compagines suppeditatum et compactum, augescit Dei augmento.

20 Itaque, si mortui cum Christo,

liberi estis ab elementis mundi, quid, ut viventes in mundo, ritibus oneramini,

21 (Ne ederis, *aiunt isti*, neque gustaris, neque attigeris;

22 Quae omnia ipso usu pereunt,) *praescripta ex mandatis et doctrinis hominum?*

23 Quae rationem quidem habent sapientiae in cultu voluntario, et submissione animi, et in eo quod corpori non parcent; nec tamen ullius sunt pretii, *quum ad ea spectent quibus sarcitur caro.*

CAP. III.

IT A Q U E, si resurrexisti cum Christo, superna quaerite, ubi Christus est ad dextram Dei sedens.

2 Superna satagite, non terrestria.

3 Nam mortui estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo:

4 Quando Christus, vita illa nostra, patefactus fuerit, tum et vos cum eo patiefietis gloriosi.

5 Mortificate igitur membra vestra terrestria, scortationem, impuritatem, mollietatem, cupiditatem malam, et avaritiam, quae est idolatria;

6 Ob quae venit ira Dei super homines contumaces:

7 Quibus in *vitiis* et vos incessistis quondam, *quum in iis viveretis.*

8 At nunc deponite etiam vos haec omnia, iram, excandescitiam, mali-
tiam, maledicentiam, verborum ob-
scoenitatem ab ore vestro.

9 Ne mentimini alias adversus alium, *quum exuti sitis illo vetere homine cum factis ipsis:*

10 Et induiti sitis novo illo, qui renovatur in agnitionem congruentem imaginis ejus qui ipsum condidit;

11 Ubi non est Graecus et Judeus, circumeisio et praeputium, Barbarus et Scytha, servus et liber; sed omnia et in omnibus est Christus.

12 Induimini igitur, ut electi Dei, sancti et dilecti, visceribus miseracionum, comitate, modestia, mansuetudine, lenitate animi:

13 Tolerantes alii alios, et condo-

nantes vobis mutuo, si quis adversus aliquem habuerit querelam; sicut et Christus condonavit vobis, ita et vos.

14 Super haec autem omnia *indumenti* charitate, quae est vinculum perfectionis.

15 Et pax Dei sit gubernatrix in cordibus vestris, ad quam etiam vocati estis in unum corpus: et gratia estote.

16 Seruo Christi inhabitet in vobis copiosè cum omni sapientia, descendendo et coimmonefaciendo vos mutuo psalmis, et hymnis, et cantionibus spiritualibus, cum gratia canendo in vestro corde Domino.

17 Et quicquid egeritis sermone, aut facto, in nomine Domini Jesu *id facite*, gratias agentes Deo et Patri per eum.

18 Uxores, subjicite vos propriis viris, ut convenit in Domino.

19 Viri, diligite uxores, et ne es-
tote adversus eas amarulenti.

20 Filii, auscultate parentibus in omnibus; hoc enim gratum est Domino.

21 Patres, ne irritate liberos ves-
tros; ne despondeant animum.

22 Servi, auscultate per omnia iis qui domini sunt secundum carnem, non obsequiis ad oculum exhibitis, ut qui hominibus placere student, sed cum simplicitate cordis, timentes Deum.

23 Et quicquid feceritis, ex animo praestate, tanquam Domino, et non hominibus:

24 Scientes vos a Domino recep-
turos mercedem haereditatis: nam Domino Christo servitis.

25 Qui vero injuriam intulerit, re-
feret injuriam quam intulerit; nec est personarum respectus.

CAP. IV.

DOMINI, aequitatem et aequabi-
litatem servis exhibete: ut qui sciatis vos quoque habere Dominum in coelis.

2 In precibus perdurate, invigilans
tes iis cum gratiarum actione:

AD COLOSSENSES, IV.

3 Precantes sinu^m etiam pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis, ut loquamur mysterium Christi, propter quod etiam sum vincetus :

4 Ut, *inquam*, illud patefaciam, sicut oportet me loqui.

5 Sapienter vos gerite erga extraneos, opportunitatem redimentes.

6 Sermo vester semper cum gratiâ *sit*, sale conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique responderem.

7 Res meas omnes vobis notas faciet Tychicus, dilectus frater, et fidus minister, ac conservus in Domino ;

8 Quem misi ad vos ob hoc ipsum, ut cognoscat res vestras, et corda vestra consoletur ;

9 Cum Onesimo fido et dilecto fratre, qui est ex vobis. Omnia *igitur* vobis exponent quae hic aguntur.

10 Salutat vos Aristarchus, meus in captivitate socius, et Marcus consobrinus Barnabae, de quo accepistis mandata; si venerit ad vos, excipite eum.

11 Et Jesus, qui vocatur Justus; qui sunt ex circumcisione : hi soli

sunt mihi adjutores in regno Dei, et fuere mihi solatio.

12 Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi, semper precibus certans pro vobis, ut stetis perfecti et completi in omni voluntate Dei.

13 Hoc enim de eo testor, eum multo vestri studio ardere, et eorum qui sunt Laodiceae, et eorum qui Hierapoli.

14 Salutat vos Lucas medicus ille dilectus, et Demas.

15 Salutate fratres qui sunt Laodiceae, et Nympham, et ecclesiam quae in domo illius est.

16 Et quum perfecta fuerit apud vos epistola, facite ut etiam in Laodicensium ecclesiâ recitetur ; et ut scriptam Laodiceâ vos quoque legatis.

17 Et dicite Archippo, Vide ut ministerium quod accepisti in Domino, impleas.

18 Salutatio meâ manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia *sit* vobiscum. Amen.

Scripta est ad Colossenses Româ, per Tychicum et Onesimum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA AD THESSALONICENSES.

CAP. I.

PAULUS, et Silvanus, et Timotheus, ecclesiae Thessalonicensium, *quae est* in Deo Patre, et Domino Jesu Christo : Gratia *sit* vobis, et pax, à Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

2 Gratias agimus Deo semper de omnibus vobis, mentionem vestri facientes in precibus nostris :

3 Indesinenter commemorantes efficacem vestram fidem, et laborio-

sam charitatem, et toierantem illam spem in Domino nostro Jesu coram Deo et Patre nostro :

4 Ut qui sciamus, fratres dilecti a Deo, electionem vestram.

5 Quoniam evangelium nostrum constituit apud vos non loquitione duntaxat, sed etiam virtute, et in Spiritu Sancto, et in multâ certâ persuasione : sicut nôstis quales fuerimus inter vos, vestri causâ.

6 Et vos imitatores nostri facti

U*

PAULI EPISTOLA

fuistis et Domini, recepto sermone cum afflictione multâ, cum gaudio Spiritûs Sancti :

7 Adeò ut fueritis exemplaria omnibus credentibus in Macedoniâ et in Achaiâ.

8 A vobis enim non solum personuit serino Domini in Macedoniâ et Achaiâ, verùm etiam in omnem locum fides vestra, quae est in Deum, dimanavit, ut necesse non habeamus quicquam loqui.

9 Siquidem ipsi de nobis aūnunciant qualem ingressum habuerimus ad vos, et quomodo converteritis vos ad Deum, relictis idolis, ut serviretis Deo vivo et vero :

10 Et exspectaretis Filium ejus e coelis, quem suscitavit a mortuis, nempe Jesum nos eruentem ab irâ illâ venturâ.

CAP. II.

NAM ipsi nôstis, fratres, ingressum nostrum ad vos non fuisse vanum :

2 Inò etiam multa priùs passi, et contumeliis affecti Philippis, sicut nôstis, libertate loquendi usi sumus in Deo nostro, ad annunciatum apud vos evangelium Dei cum multo certamine.

3 Exhortatio enim nostra non fuit ex impostura, neque ex impuritate, neque cum dolo ;

4 Sed sicut placuimus Deo quibus crederetur evangelium, ita loquimur, non ut hominibus placentes, sed Deo, qui approbat corda nostra.

5 Nec enim unquam sermone assentorio usi sumus, sicut nôstis ; nec avaritiae causâ quicquam praete Xuimus ; Deus testis est :

6 Neque ex hominibus quaerentes gloriam, nec à vobis, nec ab aliis, quum possemus vobis oneri esse, ut apostoli Christi.

7 Sed fuimus placidi in medio vestri, et ut si nutrix foveat liberos suos :

8 Ita cupidi vestri, avebamus im-
ertiri vobis, non solum evangelium

Dei, sed etiam nostras ipsorum animas, quòd chari nobis essetis.

9 Meministis enim, fratres, laboris nostri ac aerumnæ : nocte enim ac die operando, ne quem vestrûm grava-remus, prædicavimus apud vos evan-gelium Dei.

10 Vos testes *estis* et Deus, quo-modo sanctè et justè et inculpatè, vo-bis, qui creditis, nos gesscrimus.

11 Sicut nôstis quomodo unum-quemque vestrûm, tanquam pater li-beros suos, hortabamur et consolaba-mur ;

12 Et obtestabamur ut incederetis sicut dignum est, Deo vocante vos ad suum regnum ac gloriam.

13 Propterea etiam nos gratias agi-mus Deo indesinenter, quòd accep-tum de Deo sermonem quem audistis ex nobis, excepératis, non *ut* sermo-nem hominum, sed (sicut est verè) *ut* Dei sermonem, qui etiam agit in vobis qui creditis.

14 Vos enim, fratres, imitatores facti estis ecclesiarum Dei quae sunt in Judæâ in Christo Jesu ; quippe qui eadem passi sitis et vos à propriis contribulibus, sicut et ipsae a Judæis ;

15 Qui etiam Dominum Jesum et proprios prophetas occiderunt, et nos exegerunt ; neque Deo placent, et omnibus hominibus adversantur ;

16 Prohibentes nos gentibus loqui ut serventur, ut semper compleant peccata sua : occupavit enim eos ira ad extreum usque.

17 Nos verò, fratres, orbati vobis ad temporis momentum, conspectu, non animo, eò vehementius studuimus videre faciem vestram, cum multo desiderio.

18 Ideo voluinlus venire ad vos (ego quidèm Paulus) semel atque itc-rum, sed impedivit nos Satanás.

19 Nam quae est nostra spes, aut gaudium, aut corona de quâ glorier ? annon et vos in conspectu Domini nostri Jesu Christi in ejus adventu ?

20 Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

CAP. III.

QUAMOBREM desiderium non amplius ferentes, optimum duximus soli Athenis relinqui :

2 Misimusque Timotheum fratrem nostrum, ac ministrum Dei et adjutorem nostrum in evangelio Christi, ad vos stabiendos et exhortandos super fide vestrâ :

3 Ut nemo commoveatur ob afflictiones istas : ipsi enim nôstis ad id nos esse constitutos.

4 Etenim quum apud vos essemus, praedicebamus vobis fore ut affligemur ; quod et evenit, et nôstis.

5 Quamobrem etiam ego non amplius me continens, misi eum ut cognoscerem fidem vestram : veritus ne quo modo tentasset vos tentator ille, et inanis redditus esset labor noster.

6 Nuper autem, quum venisset Timotheus ad nos à vobis, et laetum nuncium nobis attulisset de fide et charitate vestrâ, et quòd bonam nostri memoriam retineatis, semper expertentes nos fidere, sicut nos quoque vos ;

7 Propterea consolationem accipimus, fratres, ex vobis, in omni afflictione et necessitate nostrâ, per vestram fidem :

8 Nunc enim vivimus, si vos perstatis in Domino.

9 Quam enim gratiarum actionem possumus Deo rependere de vobis, super omni gaudio quo gaudemus propter vos coram Deo nostro ;

10 Nocte ac die quàm vehementissimè precantes ut videamus vestram faciem, et quae desunt fidei vestrae compleamus ?

11 Ipse verò Deus et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus, dirigat viam nostram ad vos.

12 Faxit autem Dominus ut abundetis et exuberetis mutuâ inter vos charitate, et in omnes, quemadmodum et nos in vos :

13 Ut corda vestra inculpata stabiliat in sanctimonia coram Deo et Patre nostro in adventum Domini

nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis suis.

CAP. IV.

QUOD superest igitur, fratres, rogamus vos et precamur per Dominum Jesum, ut sicut accepistis a nobis quomodo oporteat vos indecere, et placere Deo, magis excellatis.

2 Nôstis enim quae mandata dedirimus vobis per Dominum Jesum.

3 Nam haec est voluntas Dei, *nempe* sanctificatio vestri, *id est*, ut abstineatis a scortatione :

4 Ut sciat vestrum unusquisque suum vas possidere in sanctificatione et honore :

5 Non in morbo cupiditatis, sicut gentes quae non neverunt Deum :

6 *Et* ut ne quis opprimat, et habeat quaestui in negotio fratrem suum ; nam ultior est Dominus omnium istorum, sicut et antè diximus vobis, et asseveranter testificati sumus.

7 Non enim vocavit nos Deus ad impuritatem, sed ad sanctificationem.

8 Proinde qui *haec* rejicit, non rejicit hominem, sed Deum, qui etiam dedit nobis Spiritum suum sanctum.

9 Caeterùm de fraternâ charitate non necesse habetis ut scribam vobis : ipsi namque divinitùs docti estis ut diligatis alii alios.

10 Nam et facitis hoc erga cunctos fratres qui sunt in totâ Macedoniâ : precamur autem vos, fratres, ut magis excellatis :

11 Et contendatis quieti esse, et res vestras agere, ac operari propriis manibus vestris, sicut vobis denunciamus ;

12 Ut vos geratis honestè erga extraneos, et nullius indigeatis.

13 Nolim autem vos in ignorantia versari, fratres, quod ad eos attinet qui obdormierunt, ut ne doleatis, sicut et caeteri qui spem non habent.

14 Nam si credimus Jesum mortuum esse et resurrexisse, ita etiam Deus eos qui obdormierunt in Jesu adducet cum eo.

PAULI EPISTOLA

15 Hoc enim vobis dicimus verbis Domini, fore ut nos vivi qui reliqui erimus in adventu Domini, non praeveniamus eos qui obdormierint.

16 Nam ipse Dominus cum hortationis clamore, cum voce Archangeli, et cum Dei tubâ, descendet e coelo; et qui mortui fuerint in Christo, resurgent priuûm;

17 Deinde nos vivi, qui reliqui erimus, rapiemur simul cum eis in nubes, in occursum Domini in aëra; et ita semper cum Domino erimus.

18 Itaque consolamini alii alios istis sermonibus.

CAP. V.

PORRO de temporibus et opportunitatibus, fratres, non est opus ut vobis scribatur.

2 Ipsi enim penitùs scitis diem illum Domini, ut fur nocte *venit*, ita venturum esse.

3 Quum enim dicent, *Pax est* et tutta oinnia, tunc repentinum eis imminet exitium, sicuti dolor partùs mulieris praeguantis, et nequaquam effugient.

4 At vos, fratres, non estis in te-nebris, ut dies ille vos, tanquam fur, deprehendat.

5 Omnes vos filii lucis estis, ac filii diei: non sumus *filii* noctis, neque tenebrarum.

6 Nempe igitur ne dormiamus ut reliqui, sed vigilemus et sobrii simus.

7 Nam qui dormiunt, noctu dormiunt: et qui inebriantur, noctu sunt ebrii.

8 At nos qui sumus diei, sobrii simus, induiti thorace fidei et charitatis; et pro galeâ, spe salutis:

9 Nam non constituit nos Deus ad iram, sed ad salutem obtinendam per Dominum nostrum Jesum Christum,

10 Qui mortuus est pro nobis, ut,

sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum eo vivamus.

11 Quapropter adhortamini alios, et aedificate singuli singulos, sicut et facitis.

12 Rogamus autem vos, fratres, ut agnoscatis eos qui laborant inter vos, et praesunt vobis in Domino, et admonent vos;

13 Et quād maximè charos ducatis, propter opus ipsorum. Pacem colite inter vos mutuò.

14 Precamur autem vos, fratres, monete inordinatos, consolamini eos qui pusillo animo sunt, sublēvate infirmos, leni animo estote erga omnes.

15 Videte ne quis malum pro malo cuiquam reddat, sed beneficentiam semper sectamini, tum inter vos mutuò, tum erga omnes.

16 Semper gaudete.

17 Indesinenter orate.

18 In omnibus gratias agite: haec enim est voluntas Dei per Christum Iesum erga vos.

19 Spiritum ne extinguite.

20 Prophetias ne pro nihilo habete.

21 Omnia explorate: quod bonum fuerit retinete.

22 Ab omni specie mali abstinete.

23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos totos: et integer vester spiritus, et anima, et corpus inculpete in adventum Domini nostri Iesu Christi serventur.

24 Fidelis est qui vocavit vos, qui etiam *id* efficiet.

25 Fratres, orate pro nobis.

26 Salutate fratres omnes cum osculo sancto.

27 Adjuro vos per Dominum, ut recitetur haec epistola omnibus sanctis fratribus.

28 Gratia Domini nostri Iesu Christi sit vobiscum. Amen.

Ad Thessalonicenses prima scrip-ta fuit Athenis.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA
AD THESALONICENSES SECUNDA.

CAP. I.

PAULUS, et Silvanus, et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium, *quae est* in Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo :

2 *Gratia sit* vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

3 *Gratias agere debemus* Deo semper de vobis, fratres, ut par est, quòd vehementer augescat fides vestra, et abundet mutua uniuscujusque omnium vestrūn charitas :

4 Adeò ut nos ipsi de vobis glorierum apud ecclesias Dei, *id est*, de tolerantia vestrā et fide in omnibus persecutionibus vestris et afflictionibus quas toleratis :

5 *Quae res* demonstratio est justi judicii Dei, ut digni habeamini regno Dei, pro quo etiam *ista* patimini :

6 Siquidem justum est apud Deum vicissim reddere iis qui affligunt vos, afflictionem :

7 Vobis verò qui affligimini, relaxationem nobiscum, quum patefiet Dominus Jesus de coelo, cum angelis suis potentibus,

8 Cum igne flammante, infligens ultiōrem iis qui Deum non neverunt, neque auscultant evangelio Domini nostri Jesu Christi :

9 Qui poenam pendent aeterni exiti, *expulsi* a facie Domini et a gloriā roboris ipsius :

10 Quum venerit ut glorificetur in sanctis suis, et admirandus fiat in creditibus omnibus (quòd fides habita fuerit testimonio nostro apud vos) in die illo.

11 Cujus etiam rei gratiā precamur semper pro vobis, ut vos dignetur istā vocatione Deus noster, et

compleat omnem *suae* bonitatis gratuitam benevolentiam, et opus fidei potenter :

12 Ut glorificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, et vos in eo, ex gratiā Dei nostri, et Domini Jesu Christi.

CAP. II.

ROGAMUS autem vos, fratres, per adventum Domini nostri Jesu Christi, et nostri ad eum aggregationem,

2 Ne citò a mente dimoveamini, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos *scriptam*, quasi instet dies ille Christi.

3 Ne quis vos seducat ullo modo : *non enim adveniet dies Christi*. quin venerit defectio priùs, et reiectus fuit homo ille peccati, filius, *inquam*, ille perditionis,

4 Sese opponens ille et efferens adversus quicquid dicitur Deus, aut numen : adeò ut in templo Dei tanquam Deus sedeat, prae se ferens se esse Deum.

5 Annon meministis me, quum adhuc essem apud vos, hoc dixisse vobis ?

6 Nunc verò quid obstet nōstis, ut is suo tempore retegatur.

7 Jam enim peragitur mysterium impietatis hujus : tantum qui nunc obstat, *obstabit* usquedum e medio sublatu fuerit.

8 Et tunc retegetur Impius ille, quem Dominus conficiet spiritu oris sui, et illustri adveniu suo abolebit :

9 *Illum, inquam*, cujus adventus est ex efficacitate Satanae, cum omni

PAULI EPISTOLA

potentia, et signis, ac prodigiis mendacibus;

10 Et cum omni fraude injustitiae in iis qui pereunt: propterea quod amorem veritatis non receperunt, ut salvi fierent.

11 Ideo igitur mittet eis Deus efficaciam deceptionis, ut credant mendacio:

12 Ut damnentur omnes qui non crediderint veritati, sed acquievcent in injustitiâ.

13 Nos autem debemus gratias agere Deo semper de vobis, fratres dilecti a Domino, quod elegerit vos Deus ab initio ad salutem per sanctificationem Spiritus, et per fidem habitam veritati;

14 Quod vocavit vos per evangelium nostrum, ad obtainendam gloriam Domini nostri Iesu Christi.

15 Nempe igitur, fratres, perstate, et retinete traditam doctrinam, quam edocisti estis et per sermonem, et per epistolam nostram.

16 Ipse vero Dominus noster Jesus Christus, et Deus ac Pater noster, qui dilexit nos, et dedit consolationem aeternam et spem bonam per gratiam,

17 Consoletur vestra corda, et stabiliet vos in omni sermone et opere bono.

CAP. III.

QUOD superest, orate, fratres, pro nobis, ut sermo Domini curreat, et glorificetur, sicut et apud vos:

2 Et ut eripiamur a protervis acceleratis hominibus: non enim omnium est fides.

3 Sed fidelis est Dominus, qui stabiliet vos et tuebitur ab illo malo.

4 Confidimus autem in Domino de vobis, vos, quae denunciamus vobis, et facere et facturos esse.

5 Dominus vero dirigat vestra cor-

da ad Dei charitatem, et Christi patientem exspectationem.

6 Denunciamus autem vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Christi, ut subducatis vos ab omni fratre qui inordinatè incedit, et non ex traditâ doctrinâ quam accepit a nobis.

7 Nam ipsi scitis quo modo oporteat nos imitari: quoniam non inordinatè nos gessimus inter vos:

8 Neque gratis panem edimus acceptum a quoquam; sed cum labore et aerumnâ nocte dicque operantes, ne cui vestrum oneri essemus:

9 Non quod nobis id non licet; sed ut nosmetipsos pro exemplari exhibeamus vobis ad nos imitandos.

10 Etenim quum essemus apud vos, hoc denunciabamus vobis: quod si quis nolit operari, etiam non edito.

11 Audivimus enim quosdam incedere inter vos inordinate, nihil agentes, sed inaniter satagentes.

12 Iis autem qui sunt istiusmodi denunciamus, et eos obsecramus per Donum nostrum Jesum Christum, ut cum quiete operantes, suo pane vescantur.

13 Vos autem, fratres, ne segnescite in benefaciendo.

14 Quod si quis non auscultat nostro per epistolam sermoni, hunc noteat; et ne commercium habete cum eo, ut eum pudeat.

15 Neque ut inimicum ducite, sed admonete ut fratrem.

16 Ipse autem Dominus pacis semper det vobis pacem omni modo. Dominus sit cum omnibus vobis.

17 Salutatio, mea manu Pauli, quod est signum in omni epistolâ: ita scribo.

18 Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omnibus vobis. Amen.

Ad Thessalonicenses secunda missa fuit Athenis.

**PAULI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA
AD TIMOTHEUM.**

CAP. I.

PAULUS apostolus Jesu Christi ex ordinatione Dei servatoris nostri, et Domini Jesu Christi, spei nostrae;

2 Timotheo, germano filio in fide: *Gratia sit tibi, misericordia, et pax,* à Deo Patre nostro, et Christo Jesu Domino nostro.

3 Sicut te sum precatus ut permaneres Ephesi, quum proficiserer in Macedoniam, *vide*, ut denuncies quibusdam ne diversam doctrinam docceant;

4 Nec attendant *animum* fabulis, et genealogiis infinitis, quae potius quæstiones praebent quam aedificationem Dei, quae est per fidem.

5 Porrò, finis mandati est charitas, ex puro corde, et conscientiâ bonâ, et fide non fietâ:

6 A quibus nonnulli ut a scopo aberrantes, diverterunt ad vaniloquientiam;

7 Volentes esse legi doctores, non intelligentes nec quae loquuntur, nec de quibus asseverant.

8 Scimus autem bonam esse legem, si quis eâ legitimè utatur;

9 Hoe sciens, *nempe* legem justo positam non esse, sed legis contempitoribus, et iis qui subjici nolunt, impis et peccatoribus, nefariis et profanis, parricidis et matricidis, homicidis,

10 Scortatoribus, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, et siquid aliud est quod saeuae doctrinae sit oppositum :

11 *Quae est secundum gloriosum evangelium beati Dei, quod concretum est mihi.*

12 *Gratiam igitur illi habeo qui*

me robustum effecit, *id est*, Christo Jesu Domino nostro; quod me fidum duxerit, ut qui *me* in ministerio constituerit;

13 Qui prius eram blasphemus, et persecutor, et injurious; sed mei misertus est. Nam ignorans *id* faciebam, *nempe* fidei expers.

14 Superabundavit autem gratia illa Domini nostri cum fide et dilectione in Christo Jesu.

15 Certus *est hic* sermo, et dignus qui modis omnibus recipiatur, Christum Jesum venisse in mundum ut peccatores servaret, quorum primus sum ego.

16 Verum ideo misertus est mei, ut in me primo ostenderet Jesus Christus omnem lenitatem, ut essem exemplar credituris ipsi ad vitam aeternam.

17 Regi autem aeterno, immortali, invisibili, soli sapienti Deo, honor *sit* et gloria in secula seculorum. Amen.

18 Hoc mandatum commendo tibi, fili Timothee, *nempe* ut secundum prægressas de te prophetias, milites per eas bonam illam militiam;

19 Retinens fidem et bonam conscientiam; quâ expulsâ, nonnulli naufragium fidei fecerunt.

20 Ex quibus Hynienaeus et Alexander; quos tradidi Satanae, ut castigati discerent non blasphemare.

CAP. II.

ADHORTOR igitur ante omnia, ut faciant deprecationes, preces, postulationes, gratiarum actiones pro quibusvis hominibus;

2 Pro regibus, et quibusvis in eminentiâ constitutis: ut tranquillam

PAULI EPISTOLA

ac quietam vitam degamus cum omni pietate et honestate :

3 Nam hoc bonum est et accep-tum coram servatore nostro Deo ;

4 Qui quosvis homines vult ser-vari, et ad agnitionem veritatis ve-nire.

5 Unus enim *est* Deus, unus etiam mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus ;

6 Qui sese ipse dedit redemptionis pretium pro quibusvis, *Christus, in-quam*, testimonium illud suis tempo-ribus *destinatum*.

7 Cujus constitutus sum ego praec-o et apostolus, (veritatem dico per Christum, non mentior,) doctor, *in-quam*, gentium cum fide ac veri-tate.

8 Volo igitur viros precari in quo-vis loco, puras manus attollentes abs-que irâ et disceptatione.

9 Itidem et mulieres amictu ho-nesto, cum verecundiâ et modestiâ, ornare sese, non cincinnis, vel auro, vel margaritis, vel pretioso vestitu ;

10 Sed (quod deceat mulieres pietatem in Deum spondentes) operi-bus bonis.

11 Mulier cum silentio discito cum omni submissione.

12 Mulieri enim docere non per-mitto, neque auctoritatem usurpare in virum, sed *mando* ut sit in silen-tio.

13 Adamus enim prior formatus est ; deinde Eva.

14 Et Adamus non fuit seductus ; sed mulier seducta, causa transgres-sionis fuit.

15 Servabitur tamen liberos gig-nendo, si manserint in fide, ac char-itate, et sanctificatione cum mo-destiâ.

CAP. III.

CERTUS *est* hic sermo, Siquis episcopatum appetit, praeclarum opus desiderat.

2 Oportet igitur episcopum irre-prehensum esse, unius uxoris virum, vigilanti, temperantem, composi-

tum, hospitale, aptum ad docen-dum :

5 Non vinosum, non percussorem, non turpem quaestum facientem : sed aequum, alienum a pugnis, alienum ab avaritiâ :

4 *Qui* suae domui bene praesit, qui liberos contineat in subjectione cum onini honestate :

5 (Nam si quis propriae domui praeesse nescit, quomodo ecclesiam Dei curabit ?)

6 Non novitum, ne inflatus in cri-minationem incidat diaboli.

7 Oportet autem eum etiam bo-num habere testimonium ab extraneis ; ne in probrum incidat et laqueum diaboli.

8 Diaconos itidem honestos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe quacsum facientes.

9 Tenentes mysterium fidei in purâ conscientiâ.

10 Atque hi etiam probentur prius, deinde ministrent, si sint inculpati.

11 Uxores itidem *oportet esse* ho-nestas, non calumniosas, sobrias, fidias in omnibus.

12 Diaconi sint unius uxoris mariti, qui liberis rectè praesint, et pro-priis domibus.

13 Nam qui bene ministraverint, gradum sibi bonum acquirunt, et mul-tam libertatem per fidem quae *est* in Christo Jesu.

14 Haec tibi scribo, sperans fore ut celerius ad te veniam .

15 Quod si tardius venero, ut nôris quomodo oporteat in domo Dei ver-sari, quae est ecclesia Dei vivi, co-lunina et stabilimentum veritatis.

16 Et sine controversiâ magnum est pietatis mysterium : Deus conspi-cuus factus est iu carne, justificatus est in Spiritu, conspectus est ab angelis, praedicatus est gentibus, fides illi habita est in mundo, sursum receptus est in gloriam.

CAP. IV.
SPIRITUS autem disertè dicit, fore ut posterioribus temporibus

I. AD TIMOTHEUM, V.

desciscant quidam a fide, spiritibus deceptoribus *animum* attendentes, ac doctrinis daemoniorum;

2 Per hypocrisin falsiloquorum, quorum conscientia cauterio resecta est;

3 Prohibentium contrahere matrimonium, *jubentium* abstinere a cibis, quos Deus creavit ad participandum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem.

4 Nam quicquid creavit Deus, bonum *est*; nec quicquam rejiciendum *est*, si cum gratiarum actione sumatur:

5 Sanctificatur enim per verbum Dei et preces.

6 Hoc si subjeceris fratribus, bonus eris minister Jesu Christi, innutritus in sermonibus fidei, et praeclarae doctrinae, quam affectatus es.

7 Caeterum profanas et aniles fabulas rejice; sed exerce te ipsum ad pietatem.

8 Nam corporalis exercitatio ad pauca utilis est: at pietas ad omnia utilis est, ut quae promissionem habeat vitae praesentis ac futurae.

9 Certus *est* hic sermo, et dignus qui omnibus modis recipiatur.

10 Nam idcirco etiam fatigamur, et probris afficimur, quod speramus in Deo vivo, qui est conservator omnium hominum, maximè *verò* fiduum.

11 Haec denuncia et doce.

12 Nemo tuam juventutem despiciat, sed esto exemplar fidelium in sermone, in conversatione, in charitate, in spiritu, in fide, in castitate.

13 Interim, dum venio, attende *animum* lectioni, exhortationi, doctrinae.

14 Ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii.

15 Haec meditare, in his esto; ut tuus profectus manifestus sit inter ornes.

16 Attende *animum* tibiipsi et doctrinae; et permane in istis: id

enim si feceris, et te ipsum servabis, et eos qui te audierint.

CAP. V.

SENIOREM ne increpato, sed hortare ut patrem; juniores, ut fratres;

2 Mulieres natu grandiores, ut matres; juniores, ut sorores, cum omni castitate.

3 Viduas honora quae verè viduae sunt.

4 Quod siqua vidua liberos aut nepotes habet, discant priùs *in* propriam domum pietatem exercere, et vicem rependere parentibus; hoc enim est honestum et acceptum coram Deo.

5 Porrò quae verè vidua est ac sola, sperat in Deo, et permanet in supplicationibus et precibus nocte ac die.

6 At quae lascivit, ea vivens mortua est.

7 Haec igitur denunciato, ut sint irreprehensae.

8 Quod si quis suis, et maximè domesticis, non providet, fidem abnegavit, et est infideli deterior.

9 Vidua allegatur non minor annis sexaginta, quae fuerit unius viri uxor:

10 In operibus bonis idoneo testimonio ornata; si liberos educavit, si fuit hospitalis, si sanctorum pedes lavit, si afflictis subvenit, si omne bonum opus est assidue sectata.

11 Porrò juniores viduas rejice: postquam enim lascivierunt adversus Christum, nubere volunt;

12 Damnandaes, quod primam fidem rejecerint.

13 Simul autem etiam otiosae esse discunt, circumeuntes domos: imò non solum otiosae, sed etiam nugaces, et curiosae, garribentes quae non oportet.

14 Velim igitur juniores nubere, liberos gignere, domum administrare, nullam occasionem dare adversario ad maledicendum.

15 Jam enim nonnullae deflexerunt, sequutae Satanam.

16 Quòd si quis fidelis aut si qua fidelis habet viduas, ei suppeditato quantum sufficit, et non onerator ecclesia, ut iis quae verae viduae sunt subveniat.

17 Qui bene praeſunt presbyteri, dupli ci honore digni habentor; maxime qui laborant in sermone et doctrinā.

18 Dicit enim scriptura, Bovi tritauranti non obligabis os: et, Dignus est operarius mercede suā.

19 Adversus presbyterum accusacionem ne admittito, nisi sub duobus aut tribus testibus.

20 Eos qui peccant, coram omnibus argue, ut et reliqui timeant.

21 Obtestor in conspectu Dei, et Domini Jesu Christi, et electorum angelorum, ut haec serves, absque eo ut unum alteri preeferas, nihil faciens in alteram partem inclinando.

22 Manus citò ne cui imponito, ne que communicato peccatis alienis: temetipsum purum serva.

23 Ne amplius esto abstemius; sed vino pauculo utere, propter stomachum tuum, et crebras tuas infirmitates.

24 Quorundam hominum peccata antè manifesta sunt, preeeuntia damnationi: quosdam verò subsequuntur.

25 Itidem et bona opera ante manifesta sunt: et ea quae secus habent, occultari non possunt.

CAP. VI.

QUICUNQUE sub jugo sunt servi, suos dominos omni honore dignos ducunto, ne nomen Dei et doctrina blasphemetur.

2 Qui verò fideles habent dominos, ne eos despiciant quòd fratres sunt: sed potius inserviant, quòd fidles sint ac dilecti, qui beneficentiam illum capessunt. Haec doce et exhortare.

3 Siquis diversam docet doctrinam, neque accedit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei quae secundùm pietatem est doctrinae,

4 Is turget, nihil sciens, sed insaniens circa quæcstiones ac verborum pugnas; ex quibus nascitur invidia, lis, maledicentiae, suspicioneſ malac,

5 Perversæ exercitationes hominum mente corruptorum, et qui privati sunt veritate, et quaestui habent pietatem: scede ab iis qui ejusmodi sunt.

6 Est autem quaestus magnus pie tas cum animo suā sorte contento.

7 Nihil enim intulimus in mundum, videlicet nec efferre quicquam possumus.

8 Sed habentes alimenta, et quibus tegamur, haec nobis satis erunt.

9 Qui autem volunt ditescere, incidunt in tentationem et laqueum, et cupiditates multas amcentes et damnosas, quae demergunt homines in exitium et interitum.

10 Siquidem radix omnium malorum est amor pecuniae; quam quidam dum appetunt, aberrarunt a fide, et seipsoſ transfixerunt doloribus multis.

11 Tu verò, ô homo Dei, ista fugie: sectare autem justitiam, pietatem, fidem, charitatem, tolerantiam, lenitatem.

12 Decerta preeclarum illud certamen fidei; apprehende vitam aeternam, ad quam et vocatus es, et processus preeclarum illum promissionem coram multis testibus.

13 Denuncio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Jesu Christo, qui testamat fecit coram Pontio Pilato preeclarum illum professionem,

14 Ut serves haec mandata incontaminatus et irreprehensus, usque ad illustrem illum adventum Domini nostri Jesu Christi;

15 Quem temporibus suis ostendet ille beatus et solus Princeps, Rex ille regum, et Dominus dominorum,

16 Qui solus habet immortalitatem, lueem habitans inaccessam, quem vidiſ nemo hominum, neque videre potest; cui honor et robur aeternum. Amen.

17 Iis qui divites sunt in hoc secu-

2. AD TIMOTHEUM, I.

10, denuncia, ne efferantur animo, neque spem ponant in divitiis incertis, sed in illo Deo vivo, qui praebet nobis omnia copiosè ad fruendum :

18 Ut *aliis* benefaciant, ut divites sint operibus bonis, faciles ad imperiendum, facilis convictus :

19 Recondentes sibi fundamentum bonum in posterum, ut apprehendant aeternam illam vitam.

20 Timothee, depositum serva, et aversare profanos illos de rebus inanibus clamores, et oppositiones falsè nominatae scientiae :

21 Quam nonnulli p[re]se ferentes, circa fidem aberrarunt à scopo. Gratia sit tecum. Amen.

Ad Timotheum prima missa fuit Laodiceâ, quae est metropolis Phrygiae Pacatianae.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD TIMOTHEUM SECUNDA.

CAP. I.

PAULUS, apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundùm promissionem vitae quae est in Christo Jesu,

2 Timotheo dilecto filio sit gratia, misericordia, pax, a Deo Patre, et Christo Jesu, Domino nostro.

3 Gratiam habeo Deo, cui servio à majoribus cum purâ conscientiâ, prout assiduam tui memoriam teneo in precibus meis nocte ac die :

4 Desiderans te videre, memor tuarum lacrymarum, ut gaudio replear :

5 Revocans in memoriam eam quae in te est non simulatam fidem, quae habitavit priùs in aviâ tuâ Loide, et matre tuâ Eunicâ : persuasus sum autem quòd in te quoque.

6 Quam ob causam suggero tibi, ut exsuscites donum Dei quod est in te per impositionem manuum meorum.

7 Non enim dedit nobis Deus spiritum timiditatis, sed roboris, et charitatis, et sanitatis animi.

8 Ne igitur te pudeat testimonii Domini nostri, neque te pudeat mei, qui sum captivus ipsius; sed esto particeps afflictionum evangelii ex potentia Dei ;

9 Qui servavit nos, et vocavit vocatione sanctâ ; non ex operibus nostris, sed ex suo proposito, et gratiâ, quae data quidem est nobis in Christo Jesu ante tempora seculorum ;

10 Sed patefacta nunc est per illum adventum Servatoris nostri Jesu Christi, qui et mortem abolevit, et vitam in lucem produxit ac immortalitatem per evangelium :

11 Cujus causâ constitutus sum ego p[re]aco, et apostolus, ac doctor gentium.

12 Quam ob causam et haec patior : sed non pudefio ; novi enim cui crediderim, et mihi persuasum est eum posse depositum meum in illum diem servare.

13 Expressam formam teneto sanorum sermonum, quos a me audisti, cum fide et charitate quae est in Christo Jesu.

14 Praeclarum illud depositum serva per Spiritum Sanctum qui inhabitat in nobis.

15 Nōsti hoc, quòd se averterint à me omnes qui sunt in Asiâ : ex quibus est Phygelus et Hermogenes.

16 Praestet misericordiam Dominus Onesiphori familiae : quoniam saepe me recreavit, et catenam meam non erubuit :

PAULI EPISTOLA

17 Imò quum esset Romae, studiosissimè quasivit me, et invenit.

18 Det ei Dominus ut inveniat misericordiam apud Dominum in die illo; quām multa etiam Ephesi subministrārit, tu optimè nōsti.

CAP. II.

TU igitur, fili mi, corroborare per gratiam quae est in Christo Jesu.

2 Et quae audisti à me inter multos testes, haec committe fidis hominibus, qui sint idonei ad alios quoque docendos.

3 Tu igitur tolerans esto laborum, ut bonus miles Jesu Christi.

4 Nemo qui militat implicatur huius vitae negotiis, ut ei placeat à quo delectus est miles.

5 Quòd si certet etiam aliquis, non coronatur nisi legitimè certaverit.

6 Agricolam oportet priùs laborando fructus percipere.

7 Considera quae dice. Det igitur tibi Dominus intelligentiam in omnibus.

8 Memento Jesum Christum suscitatum fuisse ex mortuis, factum ex semine Davidis, secundūm evangeliū meum :

9 In quo, velut facinorosus, affligor usque ad vincula; sed sermo Dei non est vinctus.

10 Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur quae est in Christo Jesu, cum gloriā aeternā.

11 Certus est hic sermo: Nam si cum eo mortui sumus, cum eo etiam vivemus:

12 Si tolerantes sumus, etiam cum eo regnabimus; si abnegamus, et ille abnegabit nos:

13 Si infidi sumus, ille tamen fidus manet, negare seipsum non potest.

14 Haec suggere, obtestans coram Domino ne de verbis pugnant, quod nullam adfert utilitatem, imò auditores subvertit.

15 Stude te ipsum probatum sistere Deo, operarium qui non erubescat,

et qui rectè sermonem veritatis secat.

16 Profanos autem illos de rebus inanibus clamores cohibe: ad magorem enim procedunt impietatem:

17 Et sermo eorum depascet ut gangraena: ex quibus est Hymenaeus et Philetus;

18 Qui circa veritatem aberrarunt à scopo, dicentes resurrectionem jam esse factam: et subvertunt quorundam fidem.

19 Solidum tamen fundamentum Dei stat, habens sigillum hoc, Novit Dominus eos qui sunt sui: et, Abscedat ab injustitiā quisquis nominat nomen Christi.

20 Caeterū in magnā domo non tantū sunt vasa aurea et argentea, sed etiam lignea ac testacea; et alia quidēm ad decus, alia vero ad decus.

21 Siquis igitur sese ab his expurgārit, erit ad vas decus, sanctificatum, et accommodum usibus Domini, et ad omne opus bonum comparatum.

22 Juveniles autem cupiditates fuge: sed sectare justitiam, fidem, charitatem, pacem, cum iis qui invocant Christum ex puro corde.

23 Stultas autem et ineruditas ilias quaestiones rejice, sciens eas gignere pugnas.

24 Servum autem Domini non oportet pugnare, sed placidum esse erga omnes, aptum ad docendum, tolerantem malos:

25 Cum lenitate erudentem eos qui contrario animo sunt affecti; experturum num aliquando datus sit eis Deus resipiscentiam ad agnitionem veritatis;

26 Et sanitatem mentis receptā evasuri ex diaboli laqueo, ab eo captivi facti, ad ipsius libitum.

CAP. III.

ILLUD autem scito, fore ut extremis diebus instant tempora modesta.

2 Erunt enim homines sui amantes, avari, gloriosi, superbi, maledici, parentibus immorigeri, ingrati, profani.

2. AD TIMOTHEUM, IV.

3 Charitatis expertes, nescii foederis, calumniatores, intemperantes, immites, minimè amantes bonorum,

4 Proditores, praecipites, inflati, voluptatum amantes potius quām amantes Dici;

5 Habentes formam pietatis, sed qui vim ejus abnegārint : istos igitur aversare.

6 Ex his enim sunt isti qui irreputant in familias, et captivas ducunt mulierculas, cumulatas peccatis, actas cupiditatibus variis,

7 Semper discentes, sed quae nunquam ad cognitionem veritatis venire possint.

8 Quemadmodum autem Jannes et Jambres restiterunt Mosi, ita et hi resistunt veritati ; homines mente corrupti, rejectanei circa fidem.

9 Sed non procedent amplius ; nam amentia istorum evidens erit omnibus, ut et illorum fuit.

10 Tu verò assequutus es doctrinam meam, vitae meae rationem, propositum, fidem, lenitatem, charitatem, tolerantiam,

11 Persequutiones, perpessiones, quae mihi acciderunt Antiochiae, Ico-nii, Lystris ; quas persecutiones sustinuerim : sed ex omnibus eripuit me Dominus.

12 Sed et omnes qui volunt piè vivere in Christo Jesu, persecutio-nem patientur.

13 Improbi autem homines et im-postores procedent in pejus ; tum se-ducentes, tum seducti.

14 At tu maneto in iis quae didi-cisti, et quae tibi concredita sunt, sciens à quo didiceris ;

15 Teque a puero sacras literas novisse, quae te possunt sapientem reddere ad salutem, per fidem quae est in Christo Jesu.

16 Tota Scriptura divinitùs est inspirata, et utilis ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad institutionem quae est in justitiâ :

17 Ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum perfectè instruc-tus.

CAP. IV.

O BTESTOR te igitur ego coram Deo, et Domino Jesu Chris-to, qui judicaturus est vivos et mor-tuos, in illustri illo suo adventu et regno suo ;

2 Praedica sermonem illum ; insta tempestivè, intempestivè : argue, ob-jurga, exhortare cum omni lenitate et doctrinâ.

3 Nam erit tempus quām sanam doctrinam non tolerabunt ; sed auri-bus prurientes, ipsi sibi secundūm suas illas peculiares cupiditates coacerva-bunt doctores :

4 Et à veritate quidem aures ave-tent, ad fabulas verò divertent.

5 At tu vigila in omnibus, pe:fer injurias, opus perage evangelistae, mi-nisterii tui plenam fide n facito.

6 Nam ego jam liber, et tempus meae remigrationis instat.

7 Certamen illud praeclarum de-certavi, cursum consummavi, fidem servavi.

8 Quod reliquum est, reposita est mihi justitiae corona, quam reddit mihi Dominus in illo die, justus ille judec : non solùm autem mihi, sed et omnibus qui expetiverint illustrem illum ipsius adventum.

9 Stude mox ad me venire :

10 Nam Demas me reliquit, induc-tus amore praesentis seculi, et profectus est Thessalonicam ; Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

11 Lucas tecum est solus. Mar-cum assumptum adduc tecum ; est enim mihi perutilis ad ministerium.

12 Porrò Tychicum misi Ephesum.

13 Penulam quam reliqui Troade apud Carpum, adfer quām venies, et libros, maximè membranas

14 Alexander faber aerarius multa mala mihi exhibuit : reddit ei Domi-nus secundum facta ipsius.

15 Quem et tu cave : vehementer enim restitit sermonibus nostris.

16 In primâ meâ defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me deserue-runt : utinam ne illis imputetur.

PAULI EPISTOLA

17 Sed Dominus mihi adfuit, et corroboravit me, ut per me planè certioraretur paeconium, quod audi- rent omnes gentes; et ereptus fui ex ore leonis.

18 Et eripiet me Dominus ab omni opere malo, servabitque regno suo coelesti; cui gloria in secula seculo- rum. Amen.

19 Saluta Priscam et Aquilam, et Onesiphori familiam.

20 Erastus mansit Corinthi: Tro- phimum autem reliqui Miletii aegro- tantem.

21 Stude venire ante hiemem. Sa- lutat te Eubulus, et Pudens, et Li- nus, et Claudia, et fratres omnes.

22 Dominus Jesus Christus sit cum spiritu tuo. Gratia sit vobis- cum. Amen.

Scripta est Româ secunda ad Ti- motheum, qui primus Ephesi ordinatus fuit episcopus, quem Paulus iterum sisteretur Caesari Neroni.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD TITUM.

CAP. I.

PAULUS, servus Dei, apostolus autem Christi, secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis quae est secundum pietatem;

2 Ad spem vitae aeternae, quam promiserat Deus ilie mentiri nescius ante tempora seculorum; patefecit autem temporibus suis,

3 *Videlicet* sermonem illum suum per paeconium, quod concreditum est mihi ex ordinatione Servatoris nostri Dei: Tito, germano filio in communi fide:

4 *Gratia sit tibi*, misericordia, et pax, a Deo Patre, et Domino Iesu Christo Servatore nostro.

5 Hujus rei gratiâ reliqu te in Cretâ, ut reliqua corrigas, et constituas oppidatim presbyteros, sicut ego tibi ordinavi.

6 Siquis est inculpatus, unius uxoris vir, liberos habens fideles, qui non sint obnoxii criminis luxûs, aut refractarii.

7 Oportet enim episcopum incul- patum esse, tanquam Dei dispensa- torem, non sibi pertinaciter placen-

tem, non iracundum, non vinosum, non percussorem, non turpem quaes- tum facientem;

8 Sed hospitalem, bonorum aman- tem, temperantem, justum, pium, con- tinentem;

9 Tenacem fidelis illius sermonis, qui ad doctrinam facit, ut possit et exhortari doctrinâ sanâ, et contradicentes convincere.

10 Sunt enim multi refractarii, et vaniloqui, et mentium deceptores, maximè qui sunt ex circumcisione:

11 Quibus oportet os obturare; qui totas domos subvertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratiâ.

12 Dixit quidam ex ipsis propriis ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malae ferae, ventres pigri.

13 Testimonium hoc est verum: quam ob causam eos redarguito pae- cisè, ut sani sint in fide;

14 Non attendentes *animum* Ju- daicis fabulis, et mandatis hominum aversantium veritatem.

15 Omnia quidem pura puris; pol- lutis autem et non creditibus nihil

est purum, sed polluta est eorum et mens et conscientia.

16 Deum profitentur se scire; sed factis negant, quum sint abominandi, et rebelles, et ad omne opus bonum rejectanei.

CAP. II.

AT tu loquere quae decent sanam doctrinam:

2 Ut senes sobrii sint, venerandi, temperantes, sani fide, charitate, tolerantiâ:

3 Anus itidem, ut *sint* habitu qui sanctimoniam deceat, non calumniantices, non vino multo addictae, honestatis magistræ:

4 Ut sapere doceant adolescentulas, ut sint maritorum ac liberorum amantes,

5 Temperantes, castæ, domi manentes, bonæ, quae sese subjiciant suis viris; ne sermo Dei blasphemetur.

6 Adolescentulos itidem adhortare, ut sint temperantes:

7 Per omnia te ipsum praebens exemplar bonorum operum, in doctrinâ integritatem, gravitatem,

8 Sermonem sanum, qui damnari non possit; ut qui *se ex adverso opponit*, erubescat, nihil habens quod de vobis dicat mali.

9 Servos *hortare*, ut suis dominis sese subjiciant, in omnibus ut sint *eis* accepti, non responsatores;

10 Nihil intervertentes, sed omnem bonam fidem ostendentes, ut doctrinam Servatoris nostri Dei ornent in omnibus.

11 Illuxit enim gratia illa Dei salutifera quibusvis hominibus;

12 Erudiens nos, ut abnegatâ impietate et mundanis cupiditatibus, sapienter et justè et pie vivamus in praesenti seculo;

13 Exspectantes beatam illam spem, et illustrem illum adventum gloriae magni illius Dei, ac Servatori nostri, nempe Jesu Christi;

14 Qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniuritatem,

et purificaret sibi ipsi populum peculiarem, studiosum bonorum operum.

15 Haec loquere et exhortare, et argue cum omni imperio: nemo te despiciat.

CAP. III.

SUGGERE ipsis, ut sese subjiciant principatibus ac potestatibus, ut obtemperent, ut ad omne opus bonum sint parati:

2 Ne cui maledicant, ut sint à pugnis alieni, aequi, omnem exhibentes lenitatem erga quosvis homines.

3 Nam eramus quondam et nos amentes, rebelles, errantes, servientes cupiditatibus ac voluptatibus variis, in malitiâ et invidiâ degentes odiosi, alii alios odio prosequentes.

4 Sed, postquam bonitas et erga homines amor apparuit Servatoris nostri Dei:

5 Non ex operibus justis quae fecerimus nos, sed ex suâ misericordiâ servavit nos, per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritû Sanc- ti:

6 Quem effudit super nos copiosè per Jesum Christum Servatorem nostrum:

7 Ut justificati illius gratiâ, haereses efficeremur secundùm spem vitae aeternæ.

8 Certus est hic sermo, et haec volo te asseverare, ut qui crediderunt Deo, curent benè agendo praeire.

9 Haec illa sunt bona, et hominibus utilia: stultas autem quaestiones, et genealogias, et contentiones, ac pugnas legales cohibe; sunt enim inutilis et vanæ.

10 Haereticum hominem post unam et alteram commonefactionem rejece:

11 Ut qui nôris eversum esse eum qui sit ejusmodi, et peccare, ut qui suopte judicio sit condemnatus.

12 Quum misero Arteman ad te, aut Tychicum, stude venire ad me Nicopolin: nam illic decrevi hie- mare.

13 Zenam legis peritum et Apollo

studiosè deducendum curato, nequid illis desit.

14 Discant autem etiam nostri bene agendo praeire ad necessarios usus, ut non sint fructūs expertes.

15 Salutant te qui necum sunt omnes. Saluta eos qui diligunt nos

in fide. Gratia *Dei sit* cum omnibus vobis. Amen.

Ad Titum, qui primus Cretensium ecclesiae ordinatus fuit episcopus, scripta ex Nicopoli Macedoniae.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD PHILEMONEM.

CAP. I.

PAULUS captivus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adjutori nostro.

2 Et Apphiae dilectae, et Archippo committoni nostro, et ecclesiae quae domi tuae est;

3 Gratia *sit* vobis et pax, à Deo Patre nostro et Domino Jesu Christo.

4 Gratias ago Deo mco, semper mentionem tui faciens in precibus meis;

5 Quòd audiam tuam charitatem, ac fidem quam habes erga Dominum Jesum, et erga omnes sanctos:

6 Ut communicatio fidei tuae efficax fiat agnitione omnis ejus boni quod est in vobis per Christum Je-sum.

7 Gaudium enim habemus multum et consolationem super dilectione tuā, quòd viscera sanctorum resocillata sunt per te, frater.

8 Quapropter, quamvis multam in Christo libertatem habeam mandandi tibi quod officii tui est;

9 Tamen propter charitatem potius precor, quum talis sim, nempe Paulus senex, nunc autem etiam captivus Jesu Christi:

10 Precor autem pro filio meo, quem genui in vinculis meis, Onesimo;

11 Quondam tibi inutili, nunc verò mihi et mihi perutili:

12 Quem remisi: tu autem eum, *id est*, viscera mea, excipe:

13 Quem ego cupiebam apud me retinere, ut pro te ministraret mihi in vinculis evangelii:

14 Sed absque tuā sententiā nihil volui facere, ut non velut ex necessitate sit beneficium tuum, sed voluntarium.

15 Utique enim propterea semotus fuit *abs te* ad tempus, ut eum à me perpetuum recipias;

16 Non jam ut servum, sed amplius quam servum, fratrem *videlicet* dilectum, maximè mihi, quanto autem magis tibi et in carne et in Domino?

17 Itaque si me socium habes, excipe eum tanquam me.

18 Quòd siquid laesit te, aut debet, hoc mihi imputato.

19 Ego Paulus scripsi meā manu, ego dependam: ut ne tibi dicam, quòd te ipsum etiam mihi insuper debeat.

20 Etiam, frater, *hunc* ego fructum abs te consequar in Domino: resocilla mea viscera in Domino.

21 Scripsi tibi, confisus fore ut tu me audias, ut qui nōrim te supra id etiam quod dico facturum esse.

22 Simul autem etiam para mihi hospitium: spero enim me per preces vestras donatum iri vobis.

23 Salutant te, Epaphras (meus in

captivitate propter Christum Jesum socius),

24 Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores mei.

25 Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum spiritu vestro. Amen. Ad Philemonem missa fuit Roma per Onesimum servum.

PAULI APOSTOLI EPISTOLA AD HEBRAEOS.

CAP. I.

MULTIS vicibus, multisque modis, olim Deus loquutus patribus in prophetis, ultimis diebus hisce loquutus est nobis in Filio ;

2 Quem constituit haeredem omnium, per quem etiam mundum condidit ;

3 Qui quum sit effulgentia gloriae, et character personae illius, sustineatque omnia verbo illo suo potente, purgatione peccatorum nostrorum per seipsum factâ, sedit ad dextram Majestatis illius in locis excelsissimis ;

4 Tantò praestantior factus angelis, quanto excellentius prae illis sortitus est nomen.

5 Nam cui dixit unquam angelorum, Filius natus es tu, ego hodie genui te ? Ac rursùm, Ego ero ei Pater, et ipse erit mihi Filius ?

6 Rursùm autem, quum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit, Et adorent eum omnes angelii Dei.

7 Et de angelis quidèm dicit, Qui angelos suos facit ventos, et ministros suos ignis flammam.

8 Ad Filium autem, Thronus tuus, Deus, in seculum seculi ; virga recta virga regni tui.

9 Dilexisti justitiam, et odisti iniuritatem : propterea unxit te, ô Deus, Deus tuus, oleo exultationis, ultra consortes tuos.

10 Et, Tu in initio, Domine, terram fundasti, et opera manuuni tuarum sunt coeli :

11 Ipsi peribunt : tu autem permane-

nes ; et omnes ut vestimentum veterascent ;

12 Ac velut amictum circumvolves eos, et mutabuntur : tu autem idem es, et anni tui non deficient.

13 Ad quem autem angelorum dixit unquam, Sede ad dextram meam, usquedum posuero inimicos tuos scabellum pedum tuorum ?

14 Nonne omnes sunt ministratores spiritus, qui ministerii causâ emituntur propter eos qui haeredes erunt salutis ?

CAP. II.

PROPTEREA oportet nos eò magis attendere iis quae audi-
vimus, nequando perfluamus.

2 Etenim, si per angelos dictus sermo fuit firmus, omnisque transgressio et contumacia justam mercedis retributionem retulit ;

3 Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem ; quae quum primùm enarrari coepit per ipsum Dominum, ab iis qui ipsum audierant fuit nobis confirmata ;

4 Testimonium illis praebente Deo et signis et prodigiis, variisque virtutibus, et Spiritu Sancti distributionibus, pro suâ voluntate ?

5 Non enim angelis suopjicit mundum illum futurum, de quo loquimur.

6 Testatus est autem quidam aliquibi, dicens, Quid est homo, ut memor sis ejus ? aut filius hominis, ut eum respicias ?

7 Fecisti eum paulisper inferiorem

PAULI EPISTOLA

angelis ; gloriâ et honore coronâsti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum.

8 Omnia subjecisti sub pedibus ejus. Enimvero per hoc quòd ei subjecit omnia, nihil omisit quod non sit ei subjectum. At nunc nondum videmus ei omnia esse subjecta.

9 Sed Jesum illum cernimus gloriâ et honore coronatum, qui paulisper fuit inferior angelis factus, propter mortis perpessionem ; ut beneficio Dei pro omnibus mortem gustaret.

10 Decebat enim ut ipse propter quem sunt haec omnia, et per quem sunt haec omnia, multos filios in gloriam adducendo, principem salutis ipsorum per afflictiones consecraret.

11 Nam et qui sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno sunt omnes. Quam ob causam non erubescit eos vocare fratres ;

12 Dicens, Annunciabo nomen tuum fratr. bus meis ; in medio ecclesiae tibi hymnos canam.

13 Et rursùm, Ego fretus ero ipso. Et iterum, Ecce ego et pueri quos mihi dedit Deus.

14 Quoniam igitur pueri participes sunt carnis et sanguinis, ipse quoque consimiliter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum qui mortis imperium habet, hoc est diabolum :

15 Et liberos redderet quotquot metu mortis per omnem vitam obnoxii erant servituti.

16 Non enim utique angelos assumpsit, sed semen Abrahami assumpsit.

17 Unde debuit per omnia fratribus similis fieri, ut misericors esset et fidelis pontifex in iis quae apud Deum *agenda forent*, ad expiandum peccata populi :

18 Nam ex eo quòd perpessus fuit, quum tentatus est, potest et iis qui tentant succurrere.

CAP. III.

UNDE, fratres sancti, vocationis coelestis participes, considerate

Apostolum et pontificem professionis nostrae, Christum Jesum ;

2 Fidelem ei qui ipsum constituit ; ut et Moses *fidelis fuit* in totâ domo ipsius.

3 Tantò namque ampliore gloriâ prae Mose hic dignus est habitus, quanto majorem habet honorem is qui construxit domum quam dominus ipsa.

4 Omnis enim domus construitur ab aliquo : qui verò condidit haec omnia est Deus.

5 Et Moses quidèm fidus *fuit* in totâ domo ipsius, ut famulus, ad testificanda quae post erant dicenda :

6 At Christus, ut Filius, domui suae praeest : cuius domus sumus nos, si modò fiduciam et spem illam de quâ gloriamur, ad finem usque firmam retinuerimus.

7 Quapropter, sicut dicit Spiritus ille Sanctus, Hodie si vocem ejus audieritis,

8 Ne obdurate corda vestra, sicut in exacerbatione, in die temptationis illius in deserto ;

9 Ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea per annos quadraginta.

10 Quapropter infensus fui nationi isti ; et dixi, Semper errant corde, neque cognoverunt vias meas.

11 Itaque juravi in irâ meâ, Si intrabunt in requiem meam.

12 Videte, fratres, nequando sit in ullo vestrum cor malum non credens, deficiendo a Deo vivo :

13 Sed exhortamini alii alias quotidie, quoad appellatur dies hodierinus : ne quis ex vobis induretur seductione peccati.

14 Christi enim participes facti sumus, si modò principium illud, quo sustentamur, firmum retinuerimus ad finem usque :

15 Interim dum dicitur, Hodie si vocem ejus audieritis, ne obdurate corda vestra, ut in illâ exacerbatione.

16 Nam quidam, quum audissent, exacerbârunt Dominum : non omnes

tamen ii qui exierant ex Aegypte per Mosen.

17 Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? nonne iis qui peccaverant, quorum corpora conciderunt in deserto?

18 Quibus autem juravit non ingressuros in requiem suam, nisi iis qui non obedierant?

19 Et videmus non potuisse ingredi propter incredulitatem.

CAP. IV.

METUAMUS igitur, nequando derelictâ promissione introëundi in requiem ejus, videatur aliquis ex vobis fuisse frustratus.

2 Etenim nobis evangelizatum est, sicut et illis: at non profuit illis auditus sermo, ut qui fide contemperatus non fuerit apud illos qui audierant.

3 Introimus enim in requiem nos qui credidimus; sicut dixit, Itaque juravi in irâ meâ, si ingressuri sint in requiem meam: quamvis operibus a jacto mundi fundamento factis.

4 Ita enim dixit quodam in loco de septimo die, Et requievit Deus die septimo ab omnibus operibus suis.

5 Et hic rursum, Si introibunt in requiem meam.

6 Quia igitur reliquum est ut aliqui introéant in eam, et quibus priùs evangelizatum fuit non introierunt propter contumaciam:

7 Rursum quandam praeſinit diem; Hodie, apud Davidem dicens, tanto post tempore, (prout dictum est) Hodie si voceni ejus audieritis, ne obdurate corda vestra.

8 Nam si Jesus eos in requie collacasset, nequaquam de alio posthac die loquutus fuisset.

9 Itaque reliquus est aliquis sabbatismus populo Dei.

10 Nam qui ingressus est in requiem ipsius, requievit et ipse ab operibus suis, quemadmodum à suis Deus.

11 Studeamus igitur ingredi in il-

lam requiem, nequis in idem incidat contumaciae exemplum.

12 Vivus enim *est* sermo Dei, et efficax, et penetrantior quovis gladio ancipiti, et pertingit usque ad divisionem animae simul ac spiritûs, compagumque et medullarum; et dijudicat cogitationes et conceptiones cordis.

13 Nec est ulla res creata qua non manifesta sit in conspectu ipsius: imò omnia *sunt* nuda et patentia oculis ejus quicunque nobis est negotium.

14 Habentes igitur pontificem magnum, qui penetravit coelos, Jesum Filium Dei, teneamus *hanc* professionem.

15 Non enim habemus pontificem qui non possit affici sensu infirmitatum nostrarum, sed tentatum in omnibus similiter, absque *tamen* peccato.

16 Accedamus igitur cum fiduciâ ad thronum gratiae; ut consequamur misericordiam, et gratiam inveniamus ad opportunum auxilium.

CAP. V.

NAM omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quae apud Deum agenda sunt; ut offerat donaria et victimas pro peccatis:

2 Qui, quantum satis est, possit miserari vicem ignorantium et aberrantium; quod et ipse circumdatus sit infirmitate.

3 Et propter hanc debeat, sicut pro populo, ita et pro seipso offerre victimam pro peccatis.

4 Neque sibi ipsi quisquam sumit hunc honorem, sed qui vocatur à Deo, sicut et Aaron.

5 Ita et Christus non ipse sibi hunc honorem tribuit, ut fieret pontifex; sed is qui dixit ei, Filius meus es tu, ego hodie genui te.

6 Sicut et in alio psalmo dicit, Tu es sacerdos in aeternum, secundum ordinem Melchisedeci.

7 Qui in diebus carnis sua, depreciationibus et supplicationibus oblatis,

tum clamore valido et lacrymis, apud eum qui poterat ipsum servare a morte, et exauditis precibus *liberatus ex metu*,

8 Quainvis Filius esset, *tamen ex iis* quae passus est didicit obedientiam;

9 Et consecratus, factus est auctor salutis aeternae omnibus qui ipsi auscultant;

10 Cognominatus a Deo pontifex secundum ordinem Melchisedeci.

11 De quo nobis multa sunt dicenda, eaque difficultia explicatu; quandoquidem segnes facti estis auribus.

12 Vos enim quos oportuit pro temporis ratione doctores esse, rursum opus est doceri quae sint elementa initii eloquiorum Dei; factique estis ii quibus lacte sit opus, et non solido cibo.

13 Enimvero cui cum lacte res est, is rudis est sermonis justitiae: (infans enim est.)

14 Sed adulorum est solidus cibus, eorum *videlicet* qui propter habitum, sensus habent exercitatos ad discretionem boni ac mali.

CAP. VI.

QUapropter omissio qui in Christo rudes inchoat sermone, ad perfectionem feramur: non jacentes rursum fundamentum resipiscientiae ab operibus mortuis, et fidei in Deum.

2 Baptizmatum doctrinae, ac manuum impositionis, et resurrectionis mortuorum, et judicii aeterni.

3 Atque id faciemus, siquidem permiserit Deus.

4 Nam fieri non potest ut qui semel fuerint illuminati, gustaverintque donum illud coeleste, et participes facti fuerint Spiritus Sancti:

5 Gustaverintque bonum Dei verbum, ac virtutes futuri seculi;

6 Si prolabantur, denuò renoverunt ad resipiscientiam; ut qui rursum crucifigant sibi Filium Dei, et ignorantiae exponant.

7 Nam terra, quae imbrex saepius

in se venientem combiberit, et progenuerit herbam accommodam iis per quos excolitur, recipit benedictionem à Deo:

8 At quae profert spinas et tribulos, rejectanea est, et maledictioni proxima; cuius exitus tendit ad extusione.

9 Sed persuasimus nobis de vobis, dilecti, istis meliora, et cum salute conjuncta, etiamsi ita loquamur.

10 Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri et laboriosae charitatis quam demonstratis erga ipsius nomen; ut qui ministraveritis sanctis, et ministretis.

11 Cupimus autem ut unusquisque vestrum idem studium ad fidem usque ostendat, ad certam spei persuasinem:

12 Ut ne sitis segnes, sed imitatores eorum qui per fidem ac lenitatem haereditario jure obtinent promissionem.

13 Deus enim pollicitus Abrahamo, quum non posset per quenquam majorem jurare, juravit per seipsum,

14 Dicens, Certè benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te.

15 Atque ita quum patienter expectasset, assequutus est promissum.

16 Nam homines quidem per eum jurant qui sit major: atque iisdem omnis controversiae finis est jusjurandum ad confirmationem *adhibitu*um.

17 Quâ in re Deus volens ex abundanti haeredibus promissionis ostendere immutabilitatem consilii sui, fidei jussit jurejurando:

18 Ut per duas res immutabiles, in quibus fieri non potest ut mentitus sit Deus, validam consolationem habeamus nos, qui cursum eò corripuimus, ut spem propositam obtineamus;

19 Quam velut animae anchoram habeamus tutam ac firmam, et ingredientem usque in ea quae sunt intra velum:

20 Quò praecursor pro nobis ingressus est Jesus, factus secundùm ordinem Melchisedeci pontifex in aeternum.

CAP. VII.

NAM hic Melchisedecus rex *erat* Salem, sacerdos Dei altissimi, qui occurrit Abrahamo revertenti à caede regum, et benedixit ei :

2 (Cui et decimus ex omnibus impertitus est Abrahamus:) qui primùm quidèm ex interpretatione dicitur Rex justitiae, deinde verò etiam rex Salem, quod est Rex pacis :

3 Sine patre, sine matre, sine genere ; nec initium dierum, neque vitae finem habens ; sed assimilatus Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

4 Spectate verò quantus hic *fuerit*, cui Abrahamus etiam ille patriarcha decimam spoliorum dederit.

5 Et ii quidèm qui sunt ex filiis Levi sacerdotio fungentes, praecep- tum habent decimarum accipienda- rum à populo secundùm legem, hoc est, à fratribus suis, licet egressis ex lumbis Abrahami.

6 Is verò, cujus genus ad illos non refertur, decimas accepit ab Abrahamo, et habenti promissiones benedixit.

7 Porrò sine ullâ controversiâ, id quod minus est, ab eo quod majus est benedicitur.

8 Atque hic quidèm homines qui moriuntur, decimas accipiunt: illuc au- tem is, de quo testatum est quòd vivat.

9 Et (ut ita loquar) in Abrahamo decimatus est etiam ipse Levi, qui decimas solet accipere.

10 Nam is adhuc in lumbis patris erat, quum occurreret Abrahamo Melchisedecus.

11 Porrò, si consummatio per Le- viticum sacerdotium erat, (nam sub hoc sancta lex est populo,) quid amplius erat opus alium exoriri sacer- dotem secundùm ordinem Melchise- deci, nec secundùm ordinem Aaronis dici ?

12 Mutato enim hoc sacerdotio, necessariò quoque legis mutatio fit.

13 Nam *is* de quo hacc dicuntur, ad aliam tribum pertinet, de quâ nul- lus attendit altari.

14 Palam est enim e Judâ exor- tum esse Dominum nostrum, cui tri- bui nihil de sacerdotio loquutus est Moses.

15 *Idque* etiam magis patet *ex eo*, quòd ad similitudinem Melchisedeci exoritur sacerdos alius ;

16 Qui non ex lege, cujus manda- tum sit carnale, factus est *sacerdos*, sed ex vi indissolubilis vitae.

17 Testificatur enim ad hunc mo- dum, Tu es sacerdos in aeternum se- cundùm ordinem Melchisedeci.

18 Fit enim abolitio praecedentis mandati, propter ipsius infirmitatem et inutilitatem.

19 Nihil enim sanctificavit lex, sed superintroducta spes melior, per quam appropinquamus Deo.

20 Etiam quatenus non absque jurejurando *superintroducta est*.

21 Nam illi quidèm citra jusju- randum sacerdotes facti sunt: hic verò cum jurejurando, per eum qui dixit ei, Juravit Dominus, et non poenitebit eum, Tu es sacerdos in aeternum secundùm ordinem Melchi- sedeci.

22 Tantò potioris foederis sponsor factus est Jesus.

23 Et illi quidèm plures facti sunt sacerdotes, quòd mors prohiberet eos permanere :

24 At iste, propterea quòd in ae- ternum manet, perpetuum habet sa- cerdotium.

25 Unde et servare perfectè po- test eos qui per ipsum accedunt ad Deum, semper vivens ut interpellet pro eis.

26 Talis enim nos decebat ponti- flex, sanctus, sine vitio, sine labore, se- gregatus à peccatoribus, et sublimior coelis factus.

27 Cui non sit quotidie necesse, quemadmodum illis pontificibus, priùs pro peccatis propriis victimas offerre,

PAULI EPISTOLA

deinde pro peccatis populi. Hoc enim fecit semel, quum semetipsum obtulit.

28 Lex enim homines constituit pontifices infirmitate laborantes; at sermo jurisjurandi post legem *concepti*, Filium *constituit* qui in aeternum est sanctificatus.

CAP. VIII.

CAETERUM eorum quae dicimus *haec summa est*, Talem nos habere pontificem, qui consedit ad dextram throni Majestatis illius in coelis.

2 Sanctuarii minister, ac veri illius tabernaculi, quod fixit Dominus, et non homo.

3 Omnis enim pontifex ad offerenda dona et victimas constituitur: unde necesse fuit hunc quoque habere quod offerret.

4 Nam si esset in terrâ, ne sacerdos quidèm esset, manentibus illis sacerdotibus, qui secundùm legem offerunt dona;

5 Ut qui excinplari et umbrae deserviant rerum coelestium, sicut divinitùs dictum est Mosi, quum esset absoluturus tabernaculum, Vide enim, inquit, *ut facias omnia ad exemplar quod ostensum est tibi in monte*.

6 At nunc *noster ille Pontifex eo* excellentius ministerium sortitus est, quo praestantioris est foederis intercessor, quod praestantioribus promissis sancitum est.

7 Nam si prius illud tale fuisse, ut nihil in eo posset requiri, haudquam fuisse secundo quaesitus locus.

8 Nam incusans eos inquit, Ecce, dies venient, dicit Dominus, quum peragam cum domo Israelis, et cum domo Judae, foedus novum:

9 Non secundùm foedus, quod feci cum patribus ipsorum, quo die prehendi manum ipsorum, ut educerem eos ex Aegypto: nam ipsi non persistierant in illo meo foedere, et ego despexi eos, dicit Dominus.

10 Quamobrem hoc est foedus quod paciscar domui Israelis post dies illos.

dicit Dominus: Indam leges meas menti eorum, et cordi eorum inscribam: et cro ipsis Deus, et ipsi eruit mihi populus:

11 Neque docebunt singuli proximum suum, et singuli fratrem suum, dicentes, Cognosce Dominiun: nam omnes cognoscent me, ab eo qui pusillus fuerit inter eos, ad eum usque qui magnus fuerit inter eos.

12 Ero enim propitius iniquitatibus eorum, et peccatorum ipsorum, et iniuriam ipsorum non recordabor amplius.

13 Dum novum dicit, antiquavit prius: porrò quod antiquatur ac se nescit, propè est ut evanescat.

CAP. IX.

HABUIT igitur prius *foedus* etiam constitutos religionis ritus, et sanctuarium mundanum.

2 Tabernaculum enim constructum fuit; prius *quidèm*, in quo *erat* candelabrum, et mensa, et propositi panes, quod Sancta vocant:

3 Post medium autem velum *erat* tabernaculum, quod vocant *Sancta Sanctorum*;

4 Aureum habens thuribulum, et arcum foederis undique circumiectam auro; in quâ, urna aurea habens manna, et virga illa Aaron quae germinavit, et tabulae illae foederis;

5 Supra hanc autem cherubim gloriosi obumbrantes propitiatorium; de quibus non est nunc dicendum singulatim.

6 His verò ita ordinatis, in prius quidèm tabernaculum quovis tempore ingrediuntur sacerdotes ritus obe untes:

7 In secundum autem semel quotannis solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro seipso, et pro populi erratis:

8 Hoc declarante Spiritu Sancto, nondum patefactam fuisse viam ad sacrarium, priore tabernaculo adhuc consistente:

9 Quod *erat* exemplar pro tempore illo praesenti, quo dona sacrificia-

que offeruntur, quae non possunt in conscientiâ sanctificare cultoreni,

10 In cibis duntaxat et potionibus, et diversis ablutionibus, ac ritibus carnalibus, usque ad tempus directio-nis imposta.

11 Adveniens autem Christus pon-tifex futurorum bonorum, per majus et perfectius tabernaculum non manu-factum, id est, non hujus structurae,

12 Neque per sanguinem hircorum et vitulorum, sed per proprium sanguinem, ingressus est semel in sacrarium, aeternam redemptionem nactus.

13 Nam si sanguis taurorum et hircorum, et cinis juvencae aspergens inquinatos, sanctificat ad carnis pu-ritatem;

14 Quantò magis sanguis Christi, qui per Spiritum aeternum seipsum obtulit inculpatum Deo, emundabit conscientiam vestram à mortuis ope-ribus, ad serviendum Deo vivo?

15 Itaque ob id novi foederis Mediator est, ut morte ad redemptionem earum transgressionum intercedente quae fuerant sub priore foedere, qui vocati erant promissam aeternam ha-reditatem acciperent.

16 Nam ubi testamentum est, mors intercedat necesse est testatoris.

17 Testainentium enim in mortuis ratum est; quandoquidem nondum valet quem vivit testator.

18 Unde ne prius quidèm illud absque sanguine dedicatum fuit.

19 Quum enim Moses omnia nian-data secundùm legem recitasset toti populo, sumpto sanguine vitulorum et hircorum, cum aquâ, et lanâ coc-cinâ, et hyssopo, simul et ipsum li-bruni et totum populum aspersit;

20 Dicens, Hic *est* sanguis ille hu-jus foederis, de quo mandatum dedit ad vos Deus.

21 Insuper autem et tabernacu-lum, et omnia vasa sacrae functionis sanguine similiter aspersit.

22 Et omnia ferè secundùm legen-sanguine purificantur; et absque san-guinis effusione non sit remissio.

23 Itaque necesse *fuit* exemplaria quidèm eorum quae sunt in coelis, hisce rebus purificari; ipsa verò coe-lestia potioribus quàm hae sint victi-mis.

24 Non enim in manufactum sa-crarium ingressus est Christus, quod sit exemplar vero *sacrario* respondens; sed in ipsum coelum, ut compareat nunc facie Dei pro nobis:

25 Neque ut saepe offerat semetip-sum, sicut pontifex ingreditur in sa-crariu*m* quotannis cum sanguine ali-eno;

26 (Alioquin oportuisset eum saepe passum fuisse a jacto mundi funda-mento;) sed nunc semel, in censem-matione seculorum, ad peccatum per immolationem suiipsius abolendum patefactus est.

27 Et sicut illud statutum est ho-minibus ut semel moriantur, postea verò judicium;

28 Ita et Christus semel oblatus ut in *seipso* attolleret multorum pec-cata; secundò absque peccato conspi-cietur iis qui ipsum exspectant, ad salutem.

CAP. X.

LEX enim umbram obtainens fu-tu-rorum bonorum, non ipsam ex-pressam formam rerum, iis hostiis quas singulis annis easdem continen-te offerunt, nunquam potest acce-dentes sanctificare :

2 Alioqui desiissent offerri? prop-terea quòd sanctificantes, semel pur-gati, nullorum peccatorum ampliùs essent sibi consciì.

3 At in istis *fit* repetita mentio pec-catorum quotannis.

4 Non enim potest sanguis tauro-rum et hircorum auferre peccata.

5 Quapropter ingrediens mundum, dicit, Sacrificium et oblationem nolu-isti, corpus autem adaptâsti mihi :

6 Holocautomata et hostiam pro-peccato non approbâsti :

7 Tunc dixi, Ecce, adsum (in ca-pite libri scriptum est de me) ut fa-ciam, Deus, voluntatem tuam.

PAULI EPISTOLA

8 Qum superius dixisset, Sacrificium, et oblationem, et holocausta, et hostiam pro peccato noluisti, neque approbasti, (quae juxta legem offeruntur ;)

9 Tunc dixit, Ecce, adsum, ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Tollit prius, ut posterius statuat.

10 Qua voluntate sanctificatus sumus, per oblationem corporis Jesu Christi semel factam.

11 Omnis igitur sacerdos adstat quotidie sacris operans, et easdem saepius offerens hostias, quae nunquam possint auferre peccata :

12 Hic verò, unā pro peccatis oblatā in perpetuum victimā, consedit ad dextram Dei :

13 De caetero exspectans, donec inimici ipsius pro scabello pedum ejus ponantur.

14 Unicā enim oblatione consecravit in perpetuum eos qui sanctificantur.

15 Testificatur autem *hoc* nobis et ipse Spiritus Sanctus : nam posteaquam prius dixit,

16 Hoc est foedus quod pascitur cum eis post dies illos, dicit Dominus ; Indam leges meas cordibus eorum, et eorum mentibus eas inscribam ;

17 Et peccatorum atque iniuratum ipsorum non recordabor amplius.

18 Porro, ubi *est* horum remissio, non *est* amplius oblatio pro peccato.

19 Qum igitur, fratres, habeamus libertatem ingrediendi sacrarium per sanguinem Jesu,

20 Èa viā quam dedicavit nobis recentem et vivam, per velum, hoc *est*, per carnem suam ;

21 *Quumque* habeamus Sacerdotem magnum, praefectum domui Dei :

22 Accedamus cum vero corde et certā persuasione fidei, aspersione purgatis cordibus à conscientiā malā :

23 Et abluto corpore aquā purā, teneamus confessionem spei non vacillantem ; (fidelis enim *est* qui promisit ;)

24 Et observemus alii alios, ut nos acuamus ad charitatem et bona opera :

25 Non deserentes aggregationem nostri mutuain, sicuti nōs est quibusdam, sed adhortantes *alii alios* : idque eò magis quod videtis illum diem appropinquare.

26 Nam si ultro peccaverimus post acceptam cognitionem veritatis, non adhuc pro peccatis reliqua est hostia ;

27 Sed horrenda quaedam exspectatio judicii, et ignis fervor, qui devotatus est adversarios.

28 Qui irritam fecerit Mosis legem, absque misericordia ex duorum aut trium testimonio moritur :

29 Quantò, putatis, acerbiore supplicio dignus censebitur, qui Filium Dei conculebit, et sanguinem foederis, per quem fuerat sanctificatus, profanum duxerit, et Spiritum gratiae contumeliam affecterit ?

30 Novimus enim eum qui dixit, Mecum est ulcisci, ego repandam, dicit Dominus : et rursum, Dominus judicabit populum suum.

31 Horrendum est incidere in manus Dei vivi.

32 Revocate verò in memoriam superiores dies, quibus postquam illustrati fuistis, ingens certamen afflictionum sustinuitis ;

33 Partim quidem, dum et cum probris, et cum afflictionibus, in theatrum estis producti : partim verò dum socii facti estis eorum qui sic agitantur.

34 Nam et de vinculis meis mecum doluistis, et direptionem eorum quae vobis suppetebant cum gaudio exceperistis, ut qui sciretis *vos* habere apud *vos* potiorem substantiam in coelis, et quae permaneat.

35 Ne igitur abjecite liberam illam professionem vestram, quae magnam habet praemii retributionem.

36 Nam tolerantiā vobis est opus, ut voluntati Dei obsequuti reportetis promissionem illam.

37 Adhuc enim pusillum quantu-

lumcunque, et qui venturus est veniet, neque tardabit.

38 Justus autem ex fide vivet: at si quis se subduxerit, non probat eum animus meus.

39 At nos non ii sumus qui nos subducimus ad exitium, sed qui credamus ad animae salutem.

CAP. XI.

EST autem fides illud quo subsistunt quae sperantur, et quae demonstrat quae non cernuntur.

2 Ob eam enim testimonio sunt ornati majores.

3 Per fidem intelligimus constructionem fuisse mundum verbo Dei, ut quae cernimus non sint ex apparentibus facta.

4 Abel, per fidem, majoris pretii sacrificium obtulit Deo quam Cain: per quam testimonio fuit ornatus, quod esset justus, testimonium perhibente Deo de donis ejus: et mortuus adhuc per hanc loquitur.

5 Per fidem Enochus fuit translatus, ne viderit mortem; nec fuit inventus, propterea quod transtulerat eum Deus: priusquam enim transferretur, testimonium obtainuerat quod placuisset Deo.

6 Atqui fieri non potest ut sine fide quisquam ei placeat: nam qui accedit ad Deum, hunc credere oportet esse Deum, et praemia largiri iis qui ipsum requirunt.

7 Per fidem divinitus admonitus Noe de iis quae nondum videbantur, veritus apparavit arcum ad servandam domum suam: per quam arcum condemnavit mundum, et ejus, quae ex fide est, justitiae factus est haeres.

8 Per fidem vocatus Abrahamus auscultavit Deo, ut abiret in locum quem accepturus erat in haereditatem; et exivit, nesciens quod esset venturus.

9 Per fidem commoratus est in terrâ promissâ ut alienâ, commoratus in tabernaculis cum Isaac et Jacob, coliaeredibus ejusdem promissionis:

10 Exspectabat enim civitatem il-

lam habentem fundamenta, cuius artifex et conditor est Deus.

11 Per fidem et ipsa Sara vim ad concipiendum semen accepit, ac praeter tempus aetatis peperit, quod fidelem esse duxerit eum qui promiserat.

12 Quapropter et ex uno, eoque jam emortuo, nati sunt posteri, quanta est astrorum coeli multitudo, et quasi arena illa innumerabilis quae est ad oram maris.

13 Secundum fidem mortui sunt isti omnes, non adepti promissa, sed eminus ea conspicati, postquam ipsis fuissent persuasa et ea amplexi fuissent, ac professi se hospites et advenas esse in terrâ.

14 Nam qui haec dicunt, palam ostendunt se patriam quaerere.

15 Quod si illius memores fuissent, ex qua exierant, habere poterant tempus ad revertendum:

16 Atqui meliorem expetunt, hoc est, coelestem: quapropter Deum non pudet eorum, id est, cognominari Dicum eorum; paraverat enim eis urbem.

17 Abrahamus, quum tentaretur, obtulit Isaacum per fidem; unigenitum, inquam, illum obtulit, is qui promissiones exceperat;

18 Ad quem dictum fuerat, In Isaac vocabitur tibi semen:

19 Ratiocinatus Deum potentiam praeditum esse etiam suscitandi a mortuis; unde illum similitudine quadam recepit.

20 Per fidem de futuris benedixit Isaacus Jacobo et Esau.

21 Per fidem Jacobus moriens singularis filii Josephi benedixit; et adoravit baculo innixus.

22 Per fidem Josephus moriens de egressione filiorum Israëlis meminit; deque ossibus suis mandavit.

23 Per fidem Moses, quum natus esset, occultatus est nienses tres a parentibus suis, quod viderent venustum esse puerulum; et non timuerunt edictum regis.

24 Per fidem Moses jam grandi renuit vocari filius filiae Pharonis,

25 Potius eligens simul malis vexari cum populo Dei, quam tempora-riam retinere peccati fruitionem;

26 Majores arbitratus divitias pro-brum Christi, quam Aegyptiorum thesauros: intuebatur enim in pae-mii retributionem.

27 Per fidem reliquit Aegyptum, nihil timens iram regis: nam, ut qui videret eum qui est invisibilis, ita fotti animo fuit.

28 Per fidem peregit pascha, et ef-fusionem illam sanguinis; ne qui perimebat primogenita, ipsos tangeret.

29 Per fidem transierunt Rubruni Mare veluti per terram; cuius *maris* facto periculo Aegyptii absorpti sunt.

30 Per fidem moenia Jericho con-considerunt, circumdata ad dies septem.

31 Per fidem Rahab meretrix illa non periit una cum iis qui non obe-dierunt, quum pacifice excepisset hos-pitio exploratores.

32 Et quid praeterea loquor? defi-ciet enim me tempus commemoran-tem de Gedeone, de Baraco, et Samp-sone, et Jephthe, et Davide, et Sa-muele, ac prophetis;

33 Qui per fidem debellârunt reg-na, operati sunt justitiam, assequuti sunt promissiones, occluserunt ora le-ounum,

34 Extinixerunt vim ignis, effuge-runt acies gladii, corroborati sunt ex infirmitate, effecti sunt validi in bello, exercitus exterorum in fugam verte-runt:

35 Mulieres acceperunt ex resur-rectione mortuos suos: alii verò dis-tenti sunt, neglectâ liberatione ut po-tiorem resurrectionem nanciserentur:

36 Alii rursus ludibria et flagella sunt experti, insuper et vincula et carcerem:

37 Lapidati sunt, dissecti sunt, ten-tati sunt, gladio caesi occubuerunt, oberraverunt cum ovillis et caprinis pellibus, destituti, afflicti, pressi, male vexati:

38 Quibus indignus erat mundus, in desertis errantes, et montibus, ac speluncis, et cavernis terrae.

39 Atque omnes hi testimonio per fidem ornati, non obtinuerunt pro-missum illud:

40 Quoniam Deus de nobis melius quiddam providerat, ne absque nobis consummarentur.

CAP. XII.

PROINDE nos quoque, quum tan-pta nos circumstet testium nubes, abjecto omni pondere, et peccato ad nos circumcingendos proclivi, per tol-erantiam propositum nobis stadium decurramus;

2 Intuentes in fidei ducem ac per-fectorem Jesum, qui pro sibi propo-sito gaudio pertulit crucem, ignomi-niâ contemptâ, et ad dextram throni Dei consedit.

5 Etenim reputate, quis ille sit qui talem sustinuit à peccatoribus adver-sus sese contradictionem, ne vestris animabus fracti fatiscatis.

4 Nondum ad sanguinem usque restitistis, adversus peccatum decer-tando.

5 Et oblii estis adhortationis, quae vobis tanquam filiis loquitur, Fili mi-ne negligito castigationem Domini, neque remissus esto, quum ab eo ar-gueris:

6 Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem quemcun-que filium agnoscit.

7 Si castigationem sustinetis, Deus sese vobis exhibet ut filiis: quis enim est filius, quem non castiget pater?

8 Quòd si estis absque castigatio-ne, cuius participes sunt omnes, nem-pe suppositiū estis, non filii.

9 Deinde corporum nostrorum pa-tres habuimus castigatores, et eos re-veriti sumus: annon multò magis subjiciemur Patri spirituum, et vive-mus?

10 Nam illi ac paucos dies, prout ipsis videbatur, nos castigabant: hic autem ad commodum nostrum, ut participes simus sanctimoniae ipsius.

11 Omnis autem castigatio in pae-sens quidem non videtur esse gaudii, sed tristitiae: et postea fructum tran-

AD HEBRAEOS, XIII.

quillum justitiae reddit iis qui per cam fuerint exercitati.

12 Quapropter manus remissas, et genua soluta, surrigite ;

13 Et rectas orbitas facite pedibus vestris, ne quod claudum *est* deflecat à viâ, sed ut sanetur potius.

14 Pacem scetamiri cum omnibus, et sanctimoniam, sinc qua nemo videbit Dominum ;

15 Prospicientes, ne quis deficiat a gratiâ spei ; nequa radix amara suppulans obturbet, et per hanc inquinentur multi :

16 Nequis sit scortator, aut profanus, velut Esau, qui unico edulio vendidit suum jus primogeniti.

17 Scitis enim eum etiam postea, quum vellet haereditario jure benedictionem assequi, reprobatum fuisse : non enim reperit poenitentiae locum, quamvis cum lacrymis *benedictionem* illam exquisisset.

18 Non enim accessistis ad cunctabilem montem, et incensum ignem, ac turbinem, et caliginem, et procellam,

19 Tubaeque sonitum, et vocem verborum, quam qui audierant, deprecati sunt ne amplius sibi fieret sermo :

20 (Non enim ferebant quod imperabatur, Si vel bestia tctigerit montem, lapidabitur, aut jaculo configetur :

21 Et Moses, adeò terrible erat visum quod apparebat, dixit, Expavescitus sum ac tremebundus :)

22 Sed accessistis ad montem Sion et civitatem Dei vivi, Hierusalem coelestem, et myriadas Angelorum ;

23 Conventum universalem, et concionem primogenitorum, qui conscripti sunt in coelis, et judicem universorum Deum, et spiritus justorum consummatorum ;

24 Et ad novi foederis mediato-rem Jesum, et sanguinem aspersionis, praestantiora loquentem quam loquatur Abel.

25 Videte ne recusetis eum qui loquitur. Nam si illi non effugerunt

qui recusârunt divinitùs admonentem in terrâ ; multò magis nos, qui eum qui de coelis *est* adversaremur :

26 Cujus vox tunc concussit terram : nunc autem denunciavit, dicens, Adhuc semel ego concutiam non solùm terram, sed etiam coelum.

27 Porrò illud, Adhuc semel, declarat instabilium rerum, utputa factitiarum, amotionem, ut maneant quae sunt stabilia.

28 Quapropter regnum assumentes quod concuti non potest, teneamus gratiam, per quam ita serviamus Deo, ut ei placeamus cum verecundiâ et reverentiâ.

29 Etenim Deus noster consumens ignis cst.

CAP. XIII.

F RATERNA charitas maneat.

2 Hospitalitatis ne estote im- memores : per hanc enim quidam incisi exceperunt angelos hospitio.

3 Memores estote vincorum, tanquam unâ cum illis vinci ; eorum qui nialis premuntur, ac si ipsi quoque corpore *afficti* essetis.

4 Honorabile *est* inter quosvis conjugium, et cubile impollutum : scortatores autem et adulteros damnabit Deus.

5 Sint mores *vestri* alieni ab avariâ : *estote* contenti praesentibus : dixit enim ipse, Nequaquam te deseram, neque unquam te derelinquam.

6 Adeò ut confidenti animo dicamus, Dominus *est* mihi auxiliator, nec timebo quid faciat mihi homo.

7 Memores estote doctorum vestrorum qui loquuti sunt vobis sermonem Dei : quorum imitamini fidem, considerantes qui fuerit exitus conversationis ipsorum.

8 Jesus Christus heri et hodie idem *est*, et in secula.

9 Doctrinis variis et peregrinis ne circumferimini ; bonum enim est gratiâ constabiliri cor, non cibis, unde nullam perceperunt utilitatem qui in ipsis incesserunt.

10 Habemus altare, ex quo non

PAULI EPISTOLA

habent facultatem edendi qui tabernaculo deserunt.

11 Quorum enim animalium sanguis infertur pro peccato in sacrarium per pontificem, horum corpora exiuntur extra castra.

12 Quapropter et Jesus, ut sanctificaret populum per proprium sanguinem, passus est extra portam.

13 Exeamus igitur ad eum extra castra, probrum ejus portantes.

14 Non enim habemus hic stabili-
len civitatem, sed futuram illam in-
quirimus.

15 Per ipsum igitur assidue offe-
rainus Deo sacrificium laudis, id est,
fructum labiorum celebrantium no-
men ejus.

16 Beneficentiae vero et communi-
cationis ne obliscimini : talibus
enim victimis delectatur Deus.

17 Obedite doctoribus vestris, et
obsecundate : excubant enim ipsi pro
annibus vestris tanquam ratione in
redituri ; ut cum gaudio hoc faciant,
et non gementes : id enim est vobis
inutile.

18 Orate pro nobis; confidimus

enim nos bonam conscientiam habe-
re, ut qui in omnibus cupiamus ho-
nestè conversari.

19 Amphùs autem obsecro vos ut
id faciatis, ut celerius restituar vobis.

20 Deus vero pacis, qui magnum
illum ovium, per sanguinem foederis
aeterni, Pastorem, Dominum nostrum
Jesum, à mortuis reduxit,

21 Persicat vos in omni opere bono
ad praestandam ipsius voluntatem,
efficiens in vobis quod acceptum sit
in conspectu suo, per Jesum Chris-
tum ; cui sit gloria in secula seculo-
rum. Amen.

22 Precor autem vos, fratres, suf-
ferre sermonem exhortationis hujus :
nam paucis de hoc scripsi vobis.

23 Scitote fratrem nostrum Timo-
theum solutum esse, cum quo (si mox
venerit) videbo vos.

24 Salutate omnes ductores ves-
tres, et omnes sanctos. Salutant vos
Itali.

25 Gratia sit cum omnibus vobis.
Amen.

Ad Hebreos scripta est ex Italia
per Timotheum.

JACOBI APOSTOLI EPISTOLA

CATHOLICA.

CAP. I.

JACOBUS, Dci ac Domini Iesu
Christi servus, duodecim tribubus
dispersis, salutem :

2 Pro summo gaudio ducite, fra-
tres mei, quoties in tentationes varias
incideritis;

3 Illud scientes, explorationem fi-
dei vestrae efficere tolerantiam.

4 Caeterùm tolerantia opus perfec-
tum habeat, ut sitis perfecti et inte-
gri, ita ut nihil vobis desit.

5 Quòd si cui vestrùm deest sapien-
tia, postulet à Deo, qui dat eam om-

nibus benignè, nec exprobrat ; et da-
bitur ei.

6 Sed postulet cum fide, nihil ad-
dubitans ; nam qui disceptat, similis
est fluctui maris, qui ventis agitatur
et jactatur.

7 Non enim existimet homo ille se
quicquam accepturum à Domino :

8 Ut qui sit vir animo duplici, et
inconstans in omnibus viis suis.

9 Porro, frater, qui est humili-
conditionis, glorietur in sublimitate
suâ :

10 Qui vero dives est, in submis-

JACOBI EPISTOLA, II.

ione sul: quoniam veluti flos herbae praeteribit.

11 Nam, *ut* exortus est sol cum aestu, arefecit herbam, et flos illius decedit, et spectabilis decor ipsius periit: ita et dives in viis suis marcescet.

12 Beatus *est* vir qui tolerat tentationem: quoniam quum probatus fuerit compertus, accipiet coronam vitae, quam promisit Dominus iis à quibus ipse diligitur.

13 Nemo, quum tentatur, dicat, A Deo tentor: nam Deus tentari malis non potest, nec quemquam tentat.

14 Sed unusquisque tentatur, dum à propriâ cupiditate abstrahitur, et inescatur.

15 Deinde cupiditas, posteaquam concepit, parit peccatum: peccatum verò peractum gignit mortem.

16 Ne errate, fratres mei dilecti.

17 Omnis donatio bona, et omne perfectum donum, est supernè, descendens à Patre luminum, apud quem non inest transmutatio, aut conversionis obumbratio.

18 *Is* quia voluit, progenuit nos sermone veritatis, ut essemus primiciae quaedam suarum creaturarum.

19 Itaque, fratres mei dilecti, sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum, tardus ad iram;

20 Nam ira viri justitiam Dei non exsequitur.

21 Quapropter, abjectis omnibus sordibus et excremento malitiae, cum lenitate recipite insititum illum sermonem, qui potest servare animas vestras.

22 Estote verò actores sermonis; nec estote auditores solùm, falsò ratiocinando fallentes vosmetipsos.

23 Nam si quis audit sermonem, et eum non praestat, is similis est viro consideranti faciem suam nativam in speculo;

24 Nam simul atque consideravit seipsum, abiit, et statim oblitus est qualis esset.

25 At is qui introspexerit in per-

fectam illam lögem libertatis, et permanserit in ea, quia non fuerit auditor oblivious, sed actor operis, is, *inguam*, beatior erit in opere suo.

26 Siquis videtur religiosus esse inter vos, non fraenans linguam suam, sed suum ipsius cor seduccens, hujus vana est religio.

27 Religio pura et incontaminata apud Deum et Patrem, haec est, Inviscer orphanos et viduas in afflictione ipsorum, et immaculatum sese servare a mundo.

CAP. II.

FRATRES mei, ne cum respectu personarum habete fidem Domini nostri Iesu Christi gloriosi.

2 Nam si quis in coetum vestrum ingrediatur, aureum gestans annulum veste splendidâ; ingrediatur autem et pauper cum sordidâ veste;

3 Et respexeritis ad eum qui vestem gestat splendidam, et dixeritis ei, Tu sede hic pulchrè; pauperi verò dicatis, Tu sta illie, aut sede hic subter scabellum meum:

4 Nonne discrimen feceritis apud vos, et facti fueritis judices perversè liberantes?

5 Audite, fratres mei dilecti, Nonne Deus elegit pauperes mundi hujus, *ut fierent* divites fide, et haeredes regni quod promisit iis qui ipsum diligunt?

6 At vos contumeliâ affecistis pauperem. Nonne divites per tyrannidem oppriment vos, et trahunt vos ad tribunalia?

7 Nonne blasphemant praefalarum illud nomen, à quo estis cognominati?

8 Quòd si legem regiam praestatis secundùm scripturam, Diliges proximum tuum ut te ipsum, benefacitis:

9 Sin verò personam respicatis, peccatum committitis, et redarguimini à lege veluti transgressores.

10 Quisquis enim totam legem servaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur.

11 Nam qui dixit, Ne moecheris, dixit etiam, Ne occidas. Quod si

JACOBI EPISTOLA, III.

non fueris moechatus, occideris autem, factus es transgressor legis.

12 Ita loquimini et ita facite, ut per legem libertatis judicandi.

13 Nam damnatio absque misericordia erit ei qui non praestiterit misericordiam: et gloriatur misericordia aduersus damnationem.

14 Quae utilitas, fratres mei, si fidem dicat aliquis habere se, opera vero non habeat? num potest fides illa eum servare?

15 Quod si frater aut soror nudi fuerint, et egentes quotidiano victu,

16 Dicat autem eis aliquis vestrum, Abite cum pace, calescite, et saturamini; non tamen dederitis eis quae sunt apta corpori, quae erit utilitas?

17 Ita quoque fides, si opera non habeat, mortua est per se.

18 Quinimo dicet aliquis, Tu fidem habes, et ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam absque operibus tuis, et ego ostendam tibi ex operibus meis fidem meam.

19 Tu credis Deum unum esse: recte facis: daemonia quoque istud credunt, et horrescunt.

20 Vis vero nosse, homo vane, fidem quae est absque operibus mortuam esse?

21 Abrahamus pater ille noster nonne ex operibus justificatus est, quem obtulisset Isaacum filium suum super altare?

22 Vides fidem administraram fuisse operum ipsius, et ex operibus fidem perfectam fuisse?

23 Itaque impleta est scriptura quae dicit, Credidit autem Abrahamus Deo, et imputatum est ei ad justitiam, et amicus Dei vocatus est.

24 Videtis igitur ex operibus justificari hominem, et non ex fide tantum.

25 Similiter autem etiam Rahab illa meretrix, annon ex operibus justificata est, quem accepisset nuncios illos, et aliâ viâ emisset?

26 Nam sicut quis absque spiritu

mortuum est, ita et fides illa quae est absque operibus mortua est.

CAP. III.

NE estote multi doctores, fratres mei, scientes fore, ut gravius iudicium auferamus.

2 In multis enim impingimus cuncti. Siquis in sermone non impingit, hic perfectus est vir, ut qui possit fraeno moderari totum etiam corpus.

3 Ecce, equis fraena in ora immittimus, ut obedient nobis, et totum corpus eorum circumagimus.

4 Ecce, naves quoque, quum tantae sint, et à ventis saevis agitantur, circumaguntur à minimo gubernaculo, quocunque impulsus gubernatoris voluerit:

5 Ita et lingua pusillum membrum est, et sese effert magnifice: Ecce. exiguus ignis quantam materiam incondit!

6 Et lingua flamma est, et mundus iniquitatibus: ita, inquam, lingua constituta est inter membra nostra, maculans totum corpus, inflammans rotam geniturae nostrae, et inflammata à gehennâ.

7 Omnis enim natura et ferarum et voluerum, serpentiumque et marinorum, domatur et doinata est à naturâ humanâ:

8 Linguam autem nullus hominum domare potest; malum est quod coercere non possis: plena est veneno mortifero.

9 Per ipsam benedicimus Deo et Patri, et per ipsam maledicimus hominibus qui ad similitudinem Dei conditi sunt.

10 Ex eodem ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, haec ita fieri.

11 Num fons ex eodem foramine fundit dulcem et amaram aquam?

12 Num potest, fratres mei, fucus oleas edere, aut vitis ficus? ita neque salsa dulcem aquam potest edere.

13 Quis sapiens et scientiâ praeditus est inter vos? demonstret ex bona

conversatione opera sua cum mansuetudine sapientiae.

14 Quòd si invidiam amaram habetis, et irritationem in corde vestro, ne gloriamini, et ne mendaces estote adversus veritatem.

15 Non est enim ista sapientia supernè descendens, sed terrena, animalis, daemoniaca.

16 Ubi enim invidia est et rixa, ibi tumultatio, et omne opus pravum.

17 Quae autem supernè est sapientia, primùm quidèm pura est, deinde pacifica, moderata, obsequens, plena misericordiae, et fructuum bonorum, absque disceptatione, sine simulatione.

18 Fructus autem justitiae seritur cum pace iis qui dant operam paci.

CAP. IV.

UNDE bella et pugnae inter vos? nonne hinc, *nimirum* ex voluptatibus vestris, quae militant in membris vestris?

2 Concupiscitis, et non habetis: invidetis et ambitis, nec potestis assequi: pugnatis et bellatis, nec obtinetis, propterea quòd non petitis.

3 Petitis, et non accipitis, eò quòd malè petatis, ut in voluptates vestras insumatis.

4 Adulteri et adulterae, nescitis amicitiam mundi inimicitiam esse adversus Deum? Quicunque ergo voluerit amicus esse mundi, inimicus Dei constitutur.

5 An putatis scripturam inaniter dicere, Ad invidiam fertur spiritus qui sedem posuit in nobis?

6 Sed majorem offert gratiam; quia dicit, Deus superbis resistit, subenis- sis autem dat gratiam.

7 Subjicite igitur vos Deo; resistite diabolo, et fugiet à vobis.

8 Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis: emundate manus, peccatores; et purificate corda, duplices animo.

9 Sensu miseriae tangimini, et lugete, et flete: risus uester in luctum

convertatur, et gaudium in moerorem.

10 Submittite vos in conspectu Domini, et extollete vos.

11 Ne alii adversus alios loquimini, fratres: qui loquitur contra fratrem, quique damnat fratrem suum, loquitur contra legem, et damnat legem: quòd si damnas legem, non es observator legis, sed judex.

12 Unus est legislator qui potest servare et perdere: tu quis es, qui dampnas alium?

13 Age nunc qui dicitis, Hodie vel cras proficiscemur in illam urbem, et agemus ibi annum unum, et mercabimur, et lucrabimur.

14 Qui ignoratis quid *futurum sit* postero die: quae est enim vita vestra? vapor enim est qui ad exiguum *tempus* appetit, et deinde evanescit.

15 Pro eo quod dicere debuistis, Si Dominus voluerit, et vivamus, faciemus hoc aut illud.

16 Nunc autem gloriamini de arrogantiâ vestrâ: omnis ejusmodi gloriatio mala est.

17 Igitur qui noverit rectè facere, nec facit, hic peccato tenetur.

CAP. V.

AGE nunc, divites, flete, ejulantur super miseriis vestris superventuris.

2 Divitiae vestrae putrefactae sunt. vestimenta vestra sunt à tineis vorata:

3 Aurum et argentum vestrum aerugine vitiatum est, et aerugo eorum testabitur adversum vos, et excedet carnes vestras velut ignis: thesaurum congressistis in ultimos dies.

4 Ecce, merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, per vos interversa, clamat: et vociferaciones eorum qui messuerunt, in aures Domini Sabaoth introierunt.

5 In deliciis vixistis super terram, et lacivis: enutristis corda vestra, ut in die epuli.

6 Condemnastis, occidistis justum: non resistit vobis.

7 Patientes igitur estote, fratres,

1. PETRI EPISTOLA, I.

usque ad Domini adventum. Ecce, agricola exspectat pretiosum fructum terrae, patienter eum exspectans, dum accipiat pluviam matutinam et serotinam.

8 Patientes estote et vos, et stabilitate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquat.

9 Ne ingemiscite alius adversus alium, fratres, ut ne condemnemini : ecce, judex ante januam adstat.

10 Sumite, fratres mei, pro exemplari vexationis ac lenitatis, prophetas, qui loquuti sunt in nomine Domini.

11 Ecce, beatos pronunciamus eos qui *adversa* tolerant : tolerantiam Job audistis, et finem Domini vidistis : nam abundat intimâ misericordiâ Dominus, et est miserator.

12 Ante omnia verò, fratres mei, ne jurate, neque per coelum, neque per terram, neque aliud ullum jusjurandum ; sic autem vestrum, Est, est ; et Non, non : ne in condemnationem incidatis.

13 Aeger est animo aliquis inter

vos ? oret. Bono animo est aliquis ? psallat.

14 Aegrotat aliquis inter vos ? aecersat presbyteros ecclesiae, et orent pro eo, ungentes eum oleo in nomine Domini :

15 Et oratio fidei servabit laborantem, erigetque eum Dominus : quòd si peccata commiserit, remittentur ei.

16 Confitemini alii aliis offensas, et orate alii pro aliis, ut sanemini: multum enim valet deprecatio justi efficax.

17 Elias homo erat iisdem quibus nos affectionibus obnoxius, et precibus precatus est ne plueret ; et non pluit super terram annos tres et sex menses :

18 Et rursum precatus est, et coelum dedit pluviam, et terra produxit fructum suum.

19 Fratres, si quis inter vos aberrat à veritate, et converterit eum quispiam,

20 Sciat eum, qui averterit peccatorem ab errore viae suae, servaturum animam à morte, et obtecturum multitudinem peccatorum.

PETRI APOSTOLI EPISTOLA PRIMA CATHOLICA.

CAP. I.

PETRUS Apostolus Jesu Christi, advenis dispersis per Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, et Bithyniam,

2 Electis ex praestituto Dei Patris ad sanctificationem Spiritûs, per obedientiam et aspersionem sanguinis Jesu Christi ; gratia vobis et pax multiplicetur.

3 Benedictus *esto* Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui ex multâ suâ misericordiâ regenuit nos in spem vivam per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis ;

4 *Id est*, ad haereditatem quae

nec perire potest, nec contaminari, nec marcescere, vobis in coelis servatum,

5 Qui virtutis Dei praesidio custodimi per fidem, ad salutem param patescere tempore ultimo.

6 Quâ in re exultatis, paululum nunc (si opus est) in variis tentationibus tristitia affecti :

7 Ut exploratio fidei vestrae multò pretiosior *exploratione* auri, quod perit, et tamen per ignem exploratur, comperiatur *vobis esse* laudi, et honori, et gloriae, in patescione Jesu Christi :

8 Quem quum non videritis, dili-

I. EPISTOLA PETRI, II.

gitis : in quem, nunc *eum* non certentes, tamen credentes, exultatis gaudio ineffabili et glorioso :

9 Reportantes mercedem fidei vestrae, salutem animarum.

10 De quâ salute inquisierunt, et quam scrutati sunt prophetae qui de venturâ in vos gratiâ prophetârunt.

11 Scrutantes in quem aut qualem temporis articulum praenuncius ille qui in ipsis erat Spiritus Christi, declararet *eventuras* Christo perpessio nes, et gloriam illas consequituram.

12 Quibus revelatum est, eos non sibi, sed nobis ea administrare, quae nunc annuntiata sunt vobis per eos qui vobis praedicârunt evangelium per emissum è coelo Spiritum Sanctum, in quae desiderant angeli introspicere.

13 Quapropter succincti lumbis mentis vestrae, sobrii, integrè sperate in eam quae vobis defertur gratiam, in patefactione Jesu Christi :

14 Ut filii obedientes, qui vos non configuratis pristinis, quae in ignorantiâ vestrâ viguerunt, cupiditatibus :

14 Sed sicut is qui vos vocavit sanctus est, ipsi quoque sancti in omni conversatione reddamini.

16 Propterea quòd scriptum est, Sancti estote, nam ego sanctus sum.

17 Et, si patrem cognominatis eum, qui citra personarum respectum judicat ex cujusque opere, cum timore versamini commorationis vestrae tempore :

18 Ut qui sciatis vos non caducis rebus, argento vel auro, fuisse redemptos ex vanâ illâ vestrâ conversatione, à patribus traditi :

19 Sed pretioso sanguine, utpote agni inculpati et incontaminati, nempe Christi :

20 Praesciti quidem ante jacta mundi fundamenta, patescati vero ultimis temporibus propter vos ;

21 Per eum credentes in Deum, qui suscitavit eum à mortuis, et gloriam ei dedit, ut fides ac spes vestra in Deo esset.

22 Qui igitur animas vestras pu-

rificâstis, auscultando veritati per Spî ritum, ad charitatem fraternalm simulationis expertem, ex puro corde alii alios dilige intènsè :

23 Regeniti non ex semine intereunte, sed non intereunte, id est, per sermonem Dei vivi, et manentis in aeternum.

24 Nam omnis caro est ut gramen, et omnis gloria hominis ut flos graminis : exaruit gramen, et flos ejus decidit :

25 Sed verbum Domini manet in aeternum : hoc autem est verbum illud, quod evangelizatum est vobis.

CAP. II.

PROINDE depositâ omni malitiâ, et omni dolo, et simulationibus, et invidentiis, et omnibus obtrectati onibus,

2 Ut modò nati infantes, lac illud sermonis sincerum expetite, ut per illud adolescatis :

3 Si quidem gustâstis, quòd bonus sit Dominus :

4 Ad quem accedentes, qui est lapis vivus, ab hominibus quidem reprobatus, apud Deum vero electus ac pretiosus ;

5 Ipsi quoque veluti vivi lapides aedificati, fatis domus spiritualis, sacerdotium sanctum, ad offerendum spirituales hostias, acceptas Deo per Jesum Christum.

6 Quapropter etiam continetur in scripturâ, Ecce, pono in Sion lapidem in imo angulo, electum, pretiosum : in quem qui credit, nequam pudefiet.

7 Vobis igitur est honori, qui creditis : immorigeris vero lapis quem reprobaverunt aedificantes, hic factus est caput anguli, et lapis ad quem impingitur, et petra offendiculi ;

8 Nempe iis qui offendunt ad sermonem, immorigeri ; ad quod etiam positi fuerunt.

8 Vos autem estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus quem sibi Deus ut proprium vindicat ; ut virtutes praedicetis illius qui

I. EPISTOLA PETRI, III.

vos vocavit è tenebris in admirabilem suam lucem :

10 Qui quondam eratis non populus, nunc estis populus Dei : qui non consequuti misericordiam, nunc estis misericordiam consequuti.

11 Dilecti, precor ut tanquam advenae, ac peregrini, abstineatis à carnis cupiditatibus, quae militant adversus animam ; et conversationem vestram habeatis honestam inter gentes ;

15 Ut pro eo quod loquuntur adversus vos ut maleficos, ex bonis operibus quae spectarint, glorificant Deum die visitationis.

15 Proinde subjecti estote cuivis humanae ordinationi, propter Dominum : sive regi, ut qui superemineat :

14 Sive praesidibus, ut qui per eummittantur tum ad ultionem maleficorum, tum ad laudem rectè agentium.

15 Quoniam ita est voluntas Dei, ut bene agendo os obstruatis amētum hominum ignorantiae :

16 Ut liberi, ac non veluti malitiae velamen habentes libertatem, sed ut servi Dei.

17 Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorate.

18 Famuli, subditi estote cum omni timore dominis, non solū bonis et aequis, sed etiam pravis.

19 Hoc enim cedit gratiae, si quis propter conscientiam Dei suffert molestias iustè afflictus.

20 Quae enim est gloria, si peccantes et colaphis caesi, istud toleratis ? sed si quum benefacitis, tamen afflitti toleratis, hoc cedit vobis gratiae apud Deum :

21 Nam ad hoc etiam vocati estis ; quoniam et Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplar, ut insequeremini vestigia ipsius ;

22 Qui non peccavit, nec inventus fuit dolus in ore ipsius ;

23 Qui conviciis affectus, non vi-
eissim conviciaabatur ; quum malis af-
ficeretur, non minabatur ; sed com-
mittebat causam suam ei qui justè
judicat :

262

24 Qui peccata nostra ipsem̄ sursum tulit in corpore suo super lignum illud, ut peccatis mortui, justitiae vivcremus : ejus vibicibus sanati estis.

25 Nam eratis velut oves errantes : sed nunc convertistis vos ad pastorem et curatorem animarum vestrum.

CAP. III.

SIMILITER uxores sese subjiciant suis viris : ut etiam siqui non obediunt sermoni, per uxorum conversationem absque sermone lucrifiant ;

2 Ubi spectarint cum reverentiā conjunctam castam conversationem vestram.

5 Quarum ornatus non sit externus ille in nodis capillorum, et circumposito auro, vel palliorum amictu ;

4 Sed occultus ille cordis homo, situs in incorruptione lenis ac quieti spiritū, qui est coram Deo pretiosus.

5 Ita enim oīm et sanctae illae mulieres, quae sperabant in Deum, ornabant sese, subjectae suis viris :

6 Sicut Sara obedivit Abrahamo, dominum cum vocans : cuius factae estis filiae, dum benefacitis, et nequam ullā terremini consternatione.

7 Viri similiter unā versentur, ut scientes deceat ; vasi muliebri, ut infirmiori, tribuentes honorem, utpote quum unā etiam haeredes sitis gratiae vitae ; ne interrumpantur preces vestrae.

8 Denique omnes estote concordes, mutuo molestiarum sensu affecti, fraternalē praediti charitate, ad intimam misericordiam proni, comes :

9 Non redditentes malum pro malo, aut convictionem pro convictione, sed contrā benedicentes ; ut qui sciatis vos ad hoc vocatos esse, ut benedictionem haereditario jure obtineatis.

10 Itaque qui vult vitam diligere, et videre dies bonos, coērceat linguam suam à malo, et labia sua ne loquantur dolum :

1. EPISTOLA PETRI, IV.

11 Declinet à malo, et faciat bonum; quaerat pacem, et persequatur eam.

12 Nam oculi Domini sunt intenti in justos, et aures ejus in deprecationem eorum; vultus verò Domini adversum eos qui faciunt mala.

13 Et quis est qui affligat vos, si bonitatis aemulatores fueritis?

14 Sed et si *quid* perpetiamini propter justitiam, beati *tamen estis*: caeterùm timore eorum ne timete, neque turbamini:

15 Sed Dominum Deum sanctificate in cordibus vestris. *Estote autem semper parati ad respondendum cuilibet petenti rationem ejus spei quae in vobis est, cum lenitate et timore, conscientiam bonam habentes:*

16 Ut pro eo quod loquuntur adversum vos tanquam maleficos, pudentiant qui infesti sunt vestrae bonae in Christo conversationi.

17 Melius enim *est* ut benè agentes, si ita velit Dei voluntas, malis afficiamini, quām malè agentes:

18 Nam et Christus semel pro peccatis passus fuit, justus pro iustis; ut nos ad Deum adduceret, mortificatus quidèm carne, vivificatus autem Spiritu:

19 Per quem etiam spiritibus qui sunt in carcere profectus praedicavit;

20 Olim immorigeris, quum semel exspectabat Dei lenitas in diebus Noe, quum appararetur arca, in quā paucae (*id est*, octo) animae servatae sunt in aquā.

21 Cui rei nunc correspondens exemplar baptismi nos quoque servat (non quo carnis sordes abjiciuntur, sed stipulatio bonae conscientiae apud Deum) per resurrectionem Jesu Christi:

22 Qui est ad dextram Dei, profectus in coelum, subjectis ipsi angelis, et potestatibus, ac virtutibus.

CAP. IV.

QUUM igitur Christus passus sit pro nobis carne, vos quoque eadēm cogitatione armamini, nempe

quòd qui passus est in carne, destitit à peccato;

2 Ut non ampliùs cupiditatibus hominum, sed voluntati Dei, quod in carne reliquum est temporis, vivat.

3 Sufficit enim nobis praeteritum vitae tenipus, quòd quae libent gentibus patraverimus, quum incessimus in lasciviis, cupiditatibus, vinolentiis, comedationibus, compotationibus, et nefariis simulacrorum cultibus:

4 Quamobrem *illi*, non concurrentibus vobis ad eandem luxūs profusionem, peregrinari sibi videntur, blasphemantes:

5 Qui reddituri sunt rationem ei qui paratus est ad judicandum vivos et mortuos.

6 Nam idcirco mortuis quoque praedicandum fuit evangelium, ut damnarentur quidèm secundùm homines, *id est*, carne; viverent autem secundùm Deum, *id est*, spiritu.

7 Omnium autem finis imminet. Estote igitur sobrii et vigilantes ad orandum.

8 Ante omnia verò charitatem alii in alios intensam habentes: nam caritas operiet multitudinem peccatorum.

9 Hospitalē estote alii erga alios, sine murmurationibus.

10 Ut quisque accepit donum, *ita* aliis in alium illud subministrantes, ut boni dispensatores variae Dei gratiae.

11 Siquis loquitur, *loquatur* ut eloquia Dei; siquis ministrat, *ministret* tanquam ex viribus quas suppeditat Deus: ut in omnibus glorificeatur Deus per Jesum Christum, cui est gloria et imperium in secula seculorum. Amen.

12 Charissimi, ne tanquam hospites exploratione illâ per ignem quae sit in vobis ad vestri experimentum, percelligmini, ut si peregrinum aliquid vobis accideret.

13 Imò in eo quòd consortes estis afflictionum Christi, gaudete, ut et, quum patefi ejus gloria, gaudeatis exultantes.

2. EPISTOLA PETRI, I.

14 Si probris afficimini in nomine Christi, beati *estis*; quoniam et ille gloriae et ille Dei Spiritus super vos requiescit; *qui* quod ad illos quidem attinet, blasphematur; quod ad vos autem, glorificatur.

15 Sed enim nemo vestrum malo afficiatur ut homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienarum rerum inspecto:

16 Sed sicut Christianus, ne pudeat, imò glorificet Deum hanc in parte.

17 Nam tempus *est* ut incipiat iudicium à domo Dei; quòd si primum *incipit* à nobis, quis erit finis eorum qui non parent Dei evangelio?

18 Et, si justus vix servatur, impius et peccator ubi comparebit?

19 Itaque qui malis afficiuntur ex voluntate Dei, tanquam fideli conditori commendent animas suas beneficiendo.

CAP. V.

PRESBYTEROS qui inter vos sunt, precor ego unà presbyter, ac testis afflictionum Christi, atque idem gloriae patesciendae consors;

2 Pascite Dei gregem qui penes vos est, illius inspectioni vacantes, non coactè, sed libenter; non turpiter affectantes lucrum, sed prompto animo:

3 Neque ut dominantes cleris, sed ut qui sitis exemplaria gregis.

4 Et quum apparuerit ille Pastorum princeps, reportabitis amarantinam illam gloriae coronam.

5 Similiter, juniores, subjecti estote senioribus, et omnes vicissim subjicimini. Submissione animi estote intus ornati; nam Deus superbis resistit, submissis autem dat gratiam.

6 Submittite vos igitur potenti manui Dei, ut vos in tempore extollat:

7 Omni curâ vestrâ in eum conjectâ; nam illi cura est de vobis.

8 Sobrii estote, vigilate; nam adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, obambulat, quaerens quem devoret:

9 Cui resistite firmi per fidem, scientes easdem afflictiones à vestrâ quae in mundo est fraternitate impleri.

10 Caeterùm Deus omnis gratiae auctor, qui vocavit vos ad aeternam suam gloriam in Christo Jesu, paullisper afflictos, is, *inquam*, perficiat vos, stabiliait, roboret, fundet.

11 Ipsi gloria et robur in secula seculorum. Amen.

12 Per Sylvanum vobis fidum fratrems, ut existimo, paucis scripsi, adhortans vos, et testificans hanc esse veram gratiam Dei, in quâ statis.

13 Salutat vos ea quae est in Babylone vobiscum electa ecclesia, et Marcus filius meus.

14 Salutate alii alios charitatis osculo. Pax vobis omnibus qui estis in Christo Jesu. Amen.

PETRI APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA SECUNDA.

CAP. I.

SIMON Petrus, servus et apostolus Jesu Christi, iis qui aequè

pretiosam fidem nobiscum sortiti sunt per justitiam Dei nostri et Servatoris Jesu Christi;

2. EPISTOLA PETRI, II.

2 Gratia vobis et pax multiplicetur per agnitionem Dei, et Jesu Domini nostri.

3 Prout divina vis ipsius omnia nobis donavit quae ad vitam et pietatem pertinent, per agnitionem illius qui vocavit nos ad gloriam ac virtutem :

4 Ex eo quod maxima illa nobis ac pretiosa promissa donavit, ut per haec efficeremini divinae censores naturae, elapsi ex corruptione quae est in mundo per cupiditatem.

5 Ad hoc ipsum verò vos, omni praeterea collato studio, adjicite fidei vestrae virtutem, virtuti verò scientiam ;

6 Scientiae verò continentiam ; continentiae verò tolerantiam ; tolerantiae pietatem ;

7 Pietati verò animum in fratres propensum, animo verò in fratres propenso charitatem.

8 Haec enim si vobis adsint, et exuberent, non inertes vos nec infructuosos efficient in Domini nostri Jesu Christi agnitione.

9 Nam cui haec non adsunt, is caecus est, nihil procul cernens, oblitus sese à veteribus peccatis suis fuisse purgatum.

10 Quapropter, fratres, potius studete vocationem et electionem vestram firmam efficere : haec enim si feceritis, nunquam impingetis :

11 Ita enim copiosè subministrabitur vobis introitus in aeternum regnum Domini nostri et Servatoris Jesu Christi.

12 Quapropter non negligam vos de istis semper commonefacere, quamvis peritos et confirmatos in praesente veritate.

13 Justum autem arbitror, quamdiu sum in hoc tabernaculo, excitare vos per commonefactionem :

14 Quum sciam brevi futurum ut deponam tabernaculum meum, sicut Dominus noster Jesus Christus declaravit mihi.

15 Sed et studebo subinde ut vos possitis post exitum meum horum mentionem facere.

16 Non enim arte compositas fabulas sequuti, notam vobis fecimus Domini nostri Jesu Christi potentiam et adventum ; sed ut qui oculis nostris aspeximus illius majestatem.

17 Acceperat enim à Deo Patre honorem et gloriam, voce ad eum delatâ hujusmodi à magnificâ illâ gloriâ. Hic est Filius ille meus, dilectus ille, in quo acquiesco.

18 Et hanc vocem nos audivimus è coelo delatam, quum essemus unâ cum eo in monte illo sancto.

19 Et habemus firmissimum sermonem propheticum ; cui rectè facitis quod attendatis, velut lucernae splendenti in obscuro loco, usquedum dies illucescat, et lucifer exoriatur in cordibus vestris :

20 Si illud primum noveritis, nullam prophetiam scripturae esse propriae explicationis.

21 Non enim libitu hominis allata est olim prophetia, sed acti à Spiritu sancto loquuti sunt sancti Dei homines.

CAP. II.

FUERUNT autem etiam pseudoprophetae in populo ; ut etiam inter vos erunt falsi doctores, qui subintroducent haereses exitiales, etiam Dominum qui illos mercatus est abnegantes, accersentes sibiipsis velox exitium.

2 Et multi sequentur eorum exitia ; per quos via veritatis blasphemabitur.

3 Et per avaritiam fictis sermonibus vos negotiabuntur, quibus damnatio jam olim non otiatur, et quorum exitium non dormitat.

4 Nam si Deus angelis, qui peccaverunt, non pepercit, sed in Tartarum detrusos, catenis caliginis tradidit, damnationi servatos :

5 Et prisco mundo non pepercit, sed octavum Noe, justitiae praecomen, servavit, diluvio in mundum impiorum induxit :

6 Et civitates Sodomorum ac Gomorrhae in cinerem redactas subver-

2. EPISTOLA PEIRI, III.

sione daminavit, fecitque ut essent exemplar impiè victuris :

7 Et justum Lot libidinosâ nefario- rum conversatione fatigatum eripuit :

8 (Justus enim ille, quum habita- ret inter eos, in dies animam justam inquis illorum factis, et videndo et audiendo excruciatbat :)

9 Novit Dominus pios è temptatione eripere, injustos autem in diem judicii poenas dantes servare :

10 Maximè verò eos qui carnem sequentes, in impurâ cupiditate incedunt, et dominatum despiciunt, *qui, inquam, ut sunt* audaces, et sibi placentes, non horrent dignitates probris incessere.

11 Quum ipsi angeli, qui sunt robore ac potentâ majores, non ferant adversùs eas apud Dominum maledictionis judicium.

12 At isti, veluti animantia rationis expertia, quae naturali impetu feruntur, facta ad eum finem ut capta intereant, ea vituperantes quae ignorant, suâ ipsorum corruptelâ interibunt :

13 Reportaturi mercedem injustiae, ut qui pro voluptate ducant quotidianas delicias, labes ac maculae, qui fraudibus suis se oblectant, vobiscum epulando :

14 Oculos habentes plenos adulterii, et qui à peccando cessare nesciant, inescantes animas instabiles, cor habentes ad avaritiam exercitatum, exsecrandi homines.

15 Qui relictâ rectâ viâ aberrârunt, sequuti viam Balaam filii Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit:

16 Sed redargutionem suaे trans- gressionis habuit: *nam* subjugis asina muta, humanâ voce loquuta, prohibuit pro: hetae dementiam.

17 Isti sunt fontes aquâ carentes, nebulac à turbine agitatae; quibus caligo tenebrarum in aeternum servata est.

18 Nam praetumidam vanitatem loquendo, inescant eos per carnis cu- piditates lascivas, qui verè effugerant eos qui in errore versantur :

19 Libertatem eis pollicendo, quum ipsi servi sint corruptelae; siquidem à quo quis superatus est, huic etiam in servitutem est adductus.

20 Nam si postquam inquinamenta mundi per agnitionem Domini et Ser- vatoris Jesu Christi effugerint, his rursum implicati superentur, facta est ultima corum conditio deterior priore.

21 Satius enim fuisset eis non cog- novisse viam justitiae, quâm cognitâ illâ regredi à sancto mandato sibi tra- dito.

22 Sed accedit eis quod vero pro- verbio dici solet, Canis reversus est ad suum ipsius vomitum ; et, Sus lo- ta, ad volutabrum coeni.

CAP. III.

HASCE jam alteras vobis literas scribo, dilecti, quibus since- ram mentem vestram per commone- factionem excito :

2 Ut memores sitis verborum, quae praedicta sunt à sanctis prophetis, et mandati illius nostri qui sumus apos- toli Domini et Servatoris ;

5 Illud primum scientes, venturos extremis diebus irrisores, in suis ip- sorum cupiditatibus incedentes,

4 Et dicentes, Ubi est pollicitatio adventûs ejus ? nam ex quo *die* pa- tres obdormierunt, omnia ita perma- nent ab initio creationis.

5 Illud enim volentes ipsos fugit, coelos jam olim extitisse per Dei sermonem, et terram ex aquâ et in a- quâ consistentem.

6 Quamobrem is qui tum erat mundus, aquâ inundatus periit.

7 Qui verò nunc sunt coeli ac terra, eodem sermone reconditi, ser- vantur igni in diem damnationis et exitii impiorum hominum.

8 Unum autem hoc ne vos fugiat, dilecti, unum diem apud Dominum *perinde esse* ut mille annos, et mille annos ut diem unum.

9 Non tardat Dominus promissum (ut nonnulli tarditatem *hanc* esse du- cunt), sed patiens est erga nos, no-

1. EPISTOLA JOANNIS, I, II.

lens ullos perire, sed omnes ad resipiscientiam tendere.

10 Veniet autem sicut fur in nocte dies ille Domini, quo coeli cum stridore praeteribunt, elementa verò aestuantia solventur, terraque, et quae in ea sunt opera, exurentur.

11 Quum igitur haec omnia dissolvenda sint, quales oportet esse vos in sanctis conversationibus et pietatis officiis;

12 Exspectantes et properantes *ad* adventum diei Dei, in quo coeli conflagrantes solventur, et elementa aestuantia liquecent?

13 Sed coelos novos ac terram novam secundùm promissum ejus expectamus, in quibus justitia inhabitat.

14 Quapropter, dilecti, quum haec

exspectetis, studete ut incontaminati et inculpati ab eo reperiamini cum pace:

15 Dominique nostri patientiam, salutem ducite, sicut et charus frater noster Paulus pro sibi data sapientia scripsit vobis:

16 Ut in omnibus ferè epistolis, loquens de ipsis, in quibus sunt nonnulla difficulta intellectu, quae indocti parùmque stabiles detorquent, ut et reliquas scripturas, suo ipsorum exitio.

17 Vos igitur, dilecti, *istorum* praescii quum sitis, cavete ne illorum nefariorum errore cum illis abduci excidatis à propria stabilitate,

18 Sed crescite in gratiâ et agnitione Domini nostri et Servatoris Jesu Christi: cui gloria, et nunc et ad tempus sempiternum. Amen.

JOANNIS APOSTOLI EPISTOLA PRIMA CATHOLICA.

CAP. I.

QUOD erat à principio, quod auidimus, quod vidimus oculis nostris, quod spectavimus, et manus nostra recte contrectârunt de sermone illo vitae :

2 (Nam vita patefacta est: et vidi mus, et testamur, et annunciamus vobis vitam illam aeternam, quae erat apud Patrem, et patefacta est nobis;)

3 Quod, *inquam*, vidimus et audi vimus, id annunciamus vobis, ut et vos communionem habeat nobiscum; et communio nostra sit cum Patre et cum Filio ejus Jesu Christo.

4 Et haec scribimus vobis, ut gaudium vestrum sit plenum.

5 Hoc est igitur nuncium, quod audivimus ex ipso, et renunciamus vobis, Deum luceni esse nec tenebras in eo esse ullas.

6 Si dixerimus nos communionem

habere cum eo, et in tenebris incedimus, mentimur, nec sincè agimus.

7 Quòd si in luce incedimus, sicut ipse est in luce, communionem habemus cum eo mutuam, et sanguis Jesu Christi Filii ejus purgat nos ab omni peccato.

8 Si dixerimus nos peccatum non habere, nos ipsos fallimus, et veritas in nobis non est.

9 Si confiteamur peccata nostra, fidelis est et justus, ut remittat nobis peccata, et purget nos ab omni iniuritate.

10 Si dixerimus nos non peccasse, mendacem facimus eum, et sermo ejus non est in nobis.

CAP. II.

FILIOLI mei, haec scribo vobis ut ne peccetis. Quòd si quis peccârit, advocatum apud Patrem habemus, Jesum Christum justum:

1. EPISTOLA JOANNIS, II.

2 Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris; nec pro nostris solum, sed etiam pro totius mundi *peccatis*.

3 Et per hoc scimus quod ipsum novimus, si mandata ipsius observamus.

4 Qui dicit, Novi eum, et mandata ejus non servat, mendax est, et in eo veritas non est:

5 Qui autem servat sermonem ejus, verè in hoc charitas Dei adimplata est: per hoc scimus nos in ipso esse.

6 Qui dicit se in eo habitare, debet, sicut ille incessit, ita et ipse indecedere.

7 Fratres, non novum mandatum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod *videlicet* habuistis *jam inde à principio*. Vetus hoc mandatum, sermo ille est quem audivistis *jam inde à principio*.

8 E contrario mandatum novum scribo vobis, quod veruni est in ipso, et in vobis; quia tenebrae praetereunt, et vera illa lux jam lucet.

9 Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc.

10 Qui diligit fratrem suum, in luce inanet, et offendiculum in eo non est.

11 Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris incedit, et nescit quo eat, quia tenebrae oculos ipsius obcaecarunt.

12 Scribo vobis, filioli, quoniam remissa sunt vobis peccata propter nomen ejus.

13 Scribo vobis, patres, quoniam nostis eum qui à principio est. Scribo vobis, adolescentes, quoniam malum illum vicistis.

14 Scribo vobis, pueruli, quoniam nostis Patrem. Scripsi vobis, patres, quoniam nostis eum qui *est à principio*. Scripsi vobis, adolescentes, quia fortes estis, et verbum Dei habitat in vobis, et malum illum vicistis.

15 Ne diligite mundum, neque ea

quae in mundo sunt. Siquis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.

16 Quoniam quicquid est in mundo, cupiditas carnis est, et libido oculorum, et fastus vitae, non est ex Patre, sed ex mundo est.

17 Porro mundus praeterit, et cupiditas ipsius; qui verò praestat voluntatem Dei, manet in aeternum.

18 Pueruli, ultimum tempus adest; et sicut audivistis antichristum venturum, etiam nunc antichristi multi coeperunt esse: unde scimus ultimum tempus adesse.

19 E nobis egressi sunt, sed non erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum; sed *egressi sunt ex nobis*, ut pateficeret non omnes esse ex nobis.

20 At vos unctionem habetis à Sancto illo *profectam*, et nostis omnia.

21 Non scripsi vobis *idcirco*, quod veritatem ignoretis, sed quia eam nostis, et nullum mendacium esse ex veritate.

22 Quis est mendax, nisi qui negat Iesum esse Christum illum? hic est antichristus, qui negat Patrem, et Filium.

23 Quisquis negat Filium, nec Patrem habet; qui agnoscit Filium etiam Patrem habet.

24 Quod igitur audivistis à principio, in vobis maneat: si in vobis manserit quod audivistis à principio, vos quoque in Filio et Patre manebitis.

25 Haec autem illa est promissio quam ipse pollicitus est nobis, *nempe* vita illa aeterna.

26 Haec scripsi vobis de iis qui seducunt vos.

27 Sed unctio quam vos accepistis ab eo, manet in vobis; nec necesse habetis ut quisquam doceat vos: verum sicut eadem unctio docet vos de omnibus, *quae* et verax est, et non mendax; et sicut docuit vos, manebitis in eo.

28 Nunc igitur, filioli, manete in eo: ut quum patefactus fuerit, habeat

I. EPISTOLA JOANNIS, III, IV.

nus fiduciam, neque pudetiamus coram eo in ipsius adventu.

29 Si scitis eum justum esse, nōstis, quicunque exercet justitiam ex ipso natum esse.

CAP. III.

VIDEDE qualem charitatem dedit nobis Pater, nempe ut filii Dei vocemur: propterea mundus non novit nos, quia non novit eum.

2 Charissimi, nunc filii Dei sumus; sed nondum patesfactum est quod criminis: scimus autem fore, ut quin ipse patesfactus fuerit, similes ei simus: quoniam videbimus cum sicuti est.

3 Et quisquis habet hanc spem in eo *silam*, purificat se sicut et ille purus est.

4 Quisquis dat operam peccato, etiam legem transgreditur: nam peccatum est legis transgressio.

5 Et scitis illum patesfactum esse ut peccata nostra tolleret, et peccatum in eo non esse.

6 Quisquis in eo manet, non peccat: quisquis peccat, non vidit eum, neque novit eum.

7 Filioli, nemo vos seducat: qui exercet justitiam, justus est, sicut ille justus est.

8 Qui dat operam peccato, ex diabolo est; quoniam à principio diabolus peccat. Ad hoc patesfactus est Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli.

9 Quisquis natus est ex Deo, peccato non dat operam: quoniam semen ipsius in eo manet: nec potest peccare, eo quod ex Deo natus est.

10 Per hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli: quisquis non dat operam justitiae, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum.

11 Quoniam haec est denunciatio quam audivistis à principio, ut diligamus alii alios.

12 Non sicut Cain, qui ex illo malo erat, et occidit fratrem suum. Cujus autem rei gratia occidit eum? quia opera ejus mala erant, fratris autem ejus justa.

13 Ne miramini, fratres mei, si odit vos mundus.

14 Nos scimus nos translatos esse ex morte ad vitam, quia diligimus fratres. Qui non diligit fratrem, manet in morte.

15 Quisquis odit fratrem suum, homicida est; et nōstis nullum homicidam habere vitam aeternam in se manentem.

16 Per hoc novimus charitatem Dei, quod ille animam suam pro nobis posuit: nos igitur debemus pro fratribus animam ponere.

17 Qui verò habuerit mundanum victum, et viderit fratrem suum egenitem, et clauserit viscera sua coram eo, quomodo caritas Dei manet in eo?

18 Filioli mei, ne diligamus verbo, neque linguā *solum*, sed facto et veritate.

19 Et per hoc cognoscimus nos ex veritate esse, et coram ipso secura reddemus corda nostra.

20 Nam si nos condemnet cor nostrum, nempe potentior est Deus corde nostro, et novit omnia.

21 Dilecti, si cor nostrum nos non condemnet, fiduciam habemus apud Deum.

22 Et quicquid petierimus, accipimus ab eo, quoniam praecepta ejus custodimus, et ea quae ipsi placent facimus.

23 Hoc est igitur ejus mandatum, ut credamus nomini Filii ejus Iesu Christi, et diligamus alii alios, sicut mandavit nobis.

24 Nam qui observat ejus mandata, in eo habitat, et ipse in eo: et per hoc novimus eum habitare in nobis, nempe ex Spiritu quem nobis dedit.

CAP. IV.

DILECTI, ne cuivis spiritui crede, sed probate spiritus, an ex Deo sint; nam multi p̄seudo-prophetæ venerunt in mundum.

2 Ex hoc cognoscite Dei Spiritum: quicunque spiritus profitetur Jesum

I. EPISTOLA JOANNIS, V.

Christum in carnem venisse, ex Deo est :

3 At quicunque spiritus non profetetur Iesum Christum in carnem venisse, ex Deo non est; sed hic est ille *spiritus* antichristi, quem audistis venturum fuisse, et *qui* jam nunc in mundo est.

4 Vos ex Deo estis, filioi, et vicis-
tis eos: quoniam potentior est qui
est in vobis, quam qui in mundo est.

5 Ipsi è mundo sunt; ideo mun-
dانا loquuntur, et mundus eos au-
dit.

6 Nos ex Deo sumus: qui novit
Deum, audit nos: qui non est ex Deo,
non audit nos. Ex hoc cognoscimus
spiritum veritatis, et spiritum erroris.

7 Dilecti, diligamus alii alios: nam
charitas ex Deo est: quisquis diligit,
ex Deo natus est, et novit Deum.

8 Qui non diligit, non novit Deum:
nam Deus est charitas.

9 Per hoc patet facta est charitas
Dei in nos, quod Filium illum suum
unigenitum misit Deus in mundum,
ut vivamus per eum.

10 In hoc est charitas; non quod
nos dilexerimus Deum, sed quod ipse
dilixerit nos, et miserit Filium suum
ut esset propitiatio pro peccatis nos-
tris.

11 Dilecti, si Deus nos ita dilexit,
debemus et nos alii alios diligere.

12 Deum nemo spectavit unquam.
Si diligamus alii alios, Deus in nobis
habitat, et charitas ejus adimpleta est
in nobis.

13 Per hoc cognoscimus nos in eo
habitare, et ipsum in nobis, quod de
Spiritu suo dedit nobis.

14 Nos verò spectavimus et testa-
mur Patrem misisse Filium, qui esset
Servator mundi.

15 Quisquis professus fuerit Jesum
esse Filium Dei, Deus in eo habitat,
et ipse in Deo.

16 Et nos cognovimus et credidi-
mus charitatem quam habet Deus in
nos: Deus charitas est: et qui manet
in charitate, in Deo manet, et Deus
in eo.

17 Per hoc adimpletur charitas no-
biscum, ut fiduciam habeamus in die
judicii; quod qualis ille est, *tales* et
nos sumus in hoc mundo.

18 Metus non est in charitate: in-
tegra charitas foras ejicit metum;
quoniam metus cruciatum habet. Qui
autem metuit, non est integer in cha-
ritate.

19 Nos diligimus eum, quoniam ipse
prior dilexit nos.

20 Si quis dixerit, Diligo Deum, et
fratrem suum oderit, mendax est. Qui
enim non diligit fratrem suum quem
vidit, Deum, quem non vidit, quo-
modo potest diligere?

21 Et hoc mandatum habemus ab
eo, ut qui diligit Deum, diligat et
fratrem suum.

CAP. V.

QUISQUIS credit Jesum esse
Christum illum, ex Deo genitus
est; et quisquis diligit eum qui ge-
nuit, diligit etiam eum qui ex eo ge-
nitus est.

2 Per hoc cognoscimus nos dili-
gere filios Dei, quum Deum diligi-
mus, et mandata ejus servamus.

3 Haec est enim charitas Dei, ut
mandata ejus servemus: et mandata
ejus gravia non sunt.

4 Quoniam quicquid natum est ex
Deo, vincit mundum: et haec est
victoria quae vicit mundum, *nempe*
fides nostra.

5 Quis est qui vincit mundum,
nisi qui credit Jesum esse Filium
Dei?

6 Hic ille est qui venit per aquam
et sanguinem, *nempe* Jesus Christus;
non per aquam solum, sed per aquam
et sanguinem: et spiritus is est qui
testificatur Spiritum veritatem esse.

7 Nam tres sunt qui testificantur
in coelo, Pater, Sermo, et Spiritus
Sanctus: et hi tres unum sunt.

8 Et tres sunt qui testificantur in
terrā, Spiritus, et aqua, et sanguis;
et hi tres in unum consentiunt.

9 Si testimonium hominum accipi-
mus, testimonium Dei magis est:

2. EPISTOLA JOANNIS.

nam hoc est testimonium Dei, quod testificatus est de Filio suo.

10 Qui credit in Filium Dei, habet testimonium in seipso : qui non credit Deo, mendacem eum fecit ; quia non creditis testimonio quod testificatus est Deus de Filio suo.

11 Est autem hoc testimonium, *nempe* quòd vitam aeternam dedit nobis Deus ; et haec vita in Filio ejus est.

12 Qui habet Filium, habet vitam : qui non habet Filium Dei, vitam non habet.

13 Haec scripsi vobis qui creditis in nomen Filii Dei ; ut sciatis vos vitam aeternam habere, et ut credatis in nomen Filii Dei.

14 Et haec est fiducia quam apud Deum habemus, ipsum, siquid petierimus secundùm voluntatem ejus, nos audire.

15 Quòd si scimus eum audire nos, quicquid petierimus, scimus nos habere petitiones quas ab eo petiimus.

16 Siquis viderit fratrem suum peccare peccato *quod* non *est* ad mortem, petet, et dabit ei vitam : peccantibus *dico* non ad mortem. Est peccatum ad mortem ; non pro illo dico ut roget.

17 Omnis injustitia peccatum est : sed est peccatum *quod* non *est* ad mortem.

18 Scimus quòd quisquis natus est ex Deo, non peccat : sed qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, et malus ille non tangit eum.

19 Scimus nos ex Deo esse, et mundum totum in illo malo jacere.

20 Sed scimus Filium Dei venisse, et dedisse nobis mentem, ut cognoscamus illum qui verax est ; et sumus in verace illo, *id est*, in Filio ejus Iesu Christo. Hic est verus ille Deus, et vita illa aeterna.

21 Filioli, cavete vobis ab idolis. Amen.

JOANNIS APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA SECUNDA.

PRESBYTER electae dominae, et liberis ejus, quos ego verè diligo, nec ego solus, sed et omnes qui nōrunt veritatem ;

2 Propter veritatem quae permanet in nobis, et nobiscum erit in aeternum.

3 Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Domino Iesu Christo Filio Patris, cum veritate et charitate.

4 Gavisus sum valde, quòd invenerim ex filiis tuis qui sincerè incedant, sicut mandatum accepimus a Patre.

5 Et nunc rogo te, domina, non ut mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus a principio, ut diligamus alii alios.

6 Haec autem est charitas, ut in-

cedamus secundùm mandata ipsius. Hoc est mandatum illud, sicut auditis a principio, ut in eo incedatis.

7 Nam multi impostores ingressi sunt in mundum, qui non profitentur Iesum Christum venisse in carne. Hic ille est impostor et antichristus.

8 Attendite vos ipsos, ne perdamus quae egimus, sed ut mercedem plenam recipiamus.

9 Quisquis transgreditur, nec manet in doctrinā Christi, Deum non habet ; qui manet in doctrinā Christi, hic et Patrem et Filium habet.

10 Siquis venit ad vos, et hanc doctrinam non adfert, ne recipite eum domum, nec, Ave, ei dicite.

11 Qui enim dicit ei, Ave, communicat operibus ejus malis.

5. EPISTOLA JOANNIS.

12 Quum multa haberem vobis scribenda, nolui per chartam et atramentum; sed spero me venturum ad vos, et praesentem praesentibus loquu-

turum, ut gaudium nostrum sit completum.

13 Salutant te filii sororis tuae electae. Amen.

JOANNIS APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA TERTIA.

PRESBYTER Gaio dilecto,
quem ego verè diligo.

2 Dilecte, in primis opto, ut prospere agas et valeas, sicut prosperè agit anima tua.

3 Gavisus sum enim valde, quum venirent fratres, et testimonio suo commendarent sinceritatem tuam, prout tu sincerè ambulas.

4 Majus istis gaudium non habeo, quum *videlicet* audio filios meos sincrè ambulare.

5 Dilecte, fidcliter agis quicquid facis erga fratres, et erga peregrinos;

6 Qui testimonio suo commendârunt charitatem tuam in conspectu ecclesiae; quos rectè facies si prosequutus fueris, ut Deo dignum est.

7 Nam pro nomine ejus excesserunt ex gentibus, nihil accipientes.

8 Nos ergo debemus recipere hujusmodi, ut administri simus veritati.

9 Scripsi ecclesiae; sed qui prima-

tum inter eos ambit Diotrephe, non recipit nos.

10 Propterea, si venero, suggeram ipsius facinora quae facit, verbis improbis garriens in nos; quiue etiam his non contentus, neque ipse recipit fratres, et qui volunt *recipere* prohibet, et ex ecclesiâ ejicit.

11 Dilecte, ne imitare quod malum est, sed quod bonum est. Qui benè facit, ex Deo est; qui autem malè facit, non vidit Deum.

12 Demetrio testimonium redditum est ab omnibus, et ab ipsâ veritate; sed et nos testimonium perhibemus: et nôstis testimonium nostrum verum esse.

13 Multa possem scribere, sed nolo per atramentum et calatum tibi scribere.

14 Spero autem fore ut statim te videam, et tunc coràm loquamur.

15 Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

JUDAE APOSTOLI EPISTOLA CATHOLICA.

JUDAS Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, vocatis a Deo Patre sanctificatis, et Jesu Christo servatis:

2 Misericordia vobis, et pax, et charitas, multiplicetur.

3 Dilecti, quum omne studium adhibeam, ut scribam ad vos de communis salute, necesse habui vobis scribere, ad vos hortandos, ut deceretis pro fide quae semel tradita est sanctis.

JUDAЕ EPISTOLA.

4 Nam subrepserunt quidam homines, prius jam olim descripti ad hanc damnationem, impii, qui Dei nostri gratiam transferunt ad lasciviam, et solum illum herum Deum ac Dominum nostrum Jesum Christum negant.

5 Volo autem vos istorum commonescere, ut qui semel hoc sciatis, Dominum, quem populum ex Aegypto liberasset, rursus eos qui non credebant perdidisse.

6 Et angelos qui non servarunt suam originem, sed reliquerunt suum domicilium, judicio magni illius diei vinculis aeternis sub caligine reservasse.

7 Sicut Sodoma et Gomorrha, et his finitimae civitates simili modo atque illae scortatae, et carnem alteram sectatae, propositae sunt exemplo, ignis aeterni poenam sustinentes.

8 Similiter tamen et isti sopiti carnem quidem polluant, dominatum verò rejiciunt, et dignitates probris incessunt.

9 At Michael archangelus, quem adversus diabolum certans, disceptaret de corpore Mosis, non ausus est illi impingere notam maledictis, sed dixit, Increpet te Dominus.

10 At isti, quaecunque non noverrunt, vituperant: quaecunque verò naturaliter, ut animantia rationis expertia, sciunt, in iis sese corrumpunt.

11 Vae ipsis! nam viam Caini ingressi sunt, et deceptione mercedis, qua deceptus fuit Balaam, effusi sunt, et contradictione Core perierunt.

12 Hi sunt in agapis vestris maculae, dum vobiscum epulantur, absque ullius metu seipsos pascentes, nubes aquâ carentes, ventis circumactae, arbores emarcidae, infrugiferae, bis emortuae, eradicateae;

13 Undae maris efferatae, despuntantes sua ipsorum dedecora; stellae

erraticae, quibus caligo tenebrarum in aeternum servata est.

14 Prophetavit autem etiam de istis septimus ab Adamo Enochus, dicens, Ecce, venit Dominus cum sanctis millibus suis,

15 Ut ferat judicium adversus omnes, et redarguat quicunque ex ipsis sunt impii, de factis omnibus quae impiè patrârint, deque omnibus duris quae loquuti fuerint adversus ipsum peccatores inipii.

16 Hi sunt murmuratores, queruli, in cupiditatibus suis incedentes: et quorum os loquitur prætumida, admirantes personas utilitatis gratiâ.

17 Vos autem, dilecti, memores estote verborum quae praedicta fuerunt ab apostolis Domini nostri Iesu Christi;

18 Quod *videlicet* dixerunt vobis, in extremo tempore futuros irrisores, qui in inpiis suis cupiditatibus incedent.

19 Hi sunt qui seipsos segregant, animales, Spiritum non habentes.

20 Vos autem, dilecti, sanctissimae vestrae fidei superstruentes vos ipsos, per Spiritum sanctum, orantes,

21 Vos ipsos in charitate Dei conservate, exspectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam aeternam.

22 Et alios quidem, habito delectu, commiseramini:

23 Alios verò terrore servate, ex flammâ rapientes: odio habentes vel eam tunicam quae a carnis contactu sit maculata.

24 Caeterum ei qui potest vos servare a lapsu immunes, et statuere in conspectu gloriae suae inculpatos cum exultatione:

25 *Id est*, soli sapienti Deo Servatori nostro, gloria *esto* et magnificencia, robur et potestas, et nunc et in omnia secula. Amen.

A ▲

APOCALYPSIS JOANNIS THEOLOGI.

CAP. I.

APOCALYPSIS Jesu Christi, quam dedit ipsi Deus, ut indicaret servis suis quae oporteat fieri citò : *Is* verò missam per angelum suum, servo suo Joanni significavit :

2 Qui testificatus est sermonem Dei, et testimonium Jesu Christi, et quaecunque vidit.

3 Beatus qui legit, et *beati* qui audiunt verba prophetiae hujus, et observant ea quae in eâ scripta sunt ; tempus enim propè est.

4 ¶ Joannes septem ecclesiis quae sunt in Asiâ ; Gratia sit vobis et pax a Qui est, et Qui erat, et Qui venturus est ; et a septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt :

5 Et a Jesu Christo, *qui est* fidus ille testis, primogenitus ille ex mortuis, ac princeps regum terrae : qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris per sanguinem suum ;

6 Et *qui* fecit nos reges et sacerdotes Deo et Patri suo ; ei sit gloria et robur in secula seculorum. Amen.

7 Ecce, venit eum nubibus, et videbit eum omnis oculus, etiam qui eum transfixerunt : et plangent coram eo omnes tribus terrae : etiam, Amen.

8 Ego sum Alpha et Omega, *id est*, principium et finis dicit Dominus, *id est*, Qui est, et Qui erat, et Qui venturus est, ille, *inquam*, omnipotens.

9 Ego Joannes, *qui* et frater vester sum, et socius in afflictione, et in regno, et in tolerantiâ Jesu Christi, eram in insulâ quae vocatur Patmos, propter sermonem Dei, et testimonium Jesu Christi.

10 Fui autem Spiritu correptus die Dominico, et audivi a tergo vocem magnam, tanquam tubae,

11 Dicentis, Ego sum Alpha et

Omega, primus ille et ultimus : et, Quod vides, scribe in libro, et mitte septem ecclesiis quae sunt in Asiâ, Epheso, et Smyrnae, et Pergamo, et Thyatirae, et Sardibus, et Philadelphiae, et Laodiceae.

12 Converti me igitur ut viderem vocem, quae loquuta erat mecum. Conversus autem vidi septem candelabra aurea :

13 Et in medio septem candelabrum aureorum *quendam* similem Filio hominis, indutum talari *veste*, et praecinctum ad mamillas zonâ aureâ :

14 Caput autem ejus et capilli *erant* candidi ut lana, alba tanquam nix ; et oculi ejus ut flamma ignis ;

15 Pedes autem ejus similes chalcibano, veluti in fornace ardentes : et vox illius tanquam vox aquarum multarum.

16 Habebat autem in dextrâ suâ stellas septem : et ex ore ejus anceps romphaea acuta prodibat ; et facies ejus qualis sol in suo vigore lucet.

17 Quum autem vidisem eum, cecidi ad pedes ejus veluti mortuus : tum imposuit mihi dextram suam, dicens mihi, Ne nietue ; ego sum primus ille et ultimus ille :

18 Et qui vivo, sed fui mortuus ; et ecce, vivo in secula seculorum, Amen : et habeo claves inferorum et mortis.

19 Scribe quae vidisti, et quae sunt, et quae posthaec sunt futura.

20 Mysterium septem stellarum quas vidisti in dextrâ meâ, et septem candelabra aurea. Septem illae stellae, angeli sunt septem ecclesiarum : et candelabra illa septem ecclesiae sunt.

CAP. II.

ANGELO Ephesinae ecclesiae scribe, Haec dicit qui tenet

JOANNIS APOCALYPYSIS, II.

septem illas stellas in dextrâ suâ, qui ambulat inter septem illa candelabra aurea :

2 Novi opera tua, et laborem tuum, et tolerantiam tuam, et quòd non possis ferre malos : et exploràris eos qui se dicunt apostolos esse, et non sunt, et comperisti eos esse mendacess;

3 Et onere pressus fuisti, et sustines; et propter nomen meum laborasti, et non es defatigatus.

4 Sed habeo *aliquid* adversùm te, quòd charitatem tuam primani omiseris.

5 Memor esto itaque unde excideris, et resipisce, et priora opera facito: sin minùs, veniam adversùm te citò, et movebo candelabrum tuum a loco suo, nisi resipueris.

6 Sed hoc habes, quòd odisti facta Nicolaitarum, quae et ego odi.

7 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Victori dabo edere ex arbore illà vitae, quae est in medio paradisi Dei.

8 Angelo verò Smyrnaeorum ecclesiae scribe, Haec dixit primus ille et ultimus, qui fuit mortuus, et vivit;

9 Novi opera tua, et afflictionem, et paupertatem (sed dives es), et blasphemiam eorum qui se dicunt Judaeos esse, et non sunt, sed synagoga Satanae.

10 Nihil eorum metue quae passurus es: ecce, futurum est ut conjicat diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut explorem: et habebitis afflictionem dierum decem: esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitae.

11 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Qui vicerit, nequaquam laedetur a morte secundâ.

12 Angelo verò Pergamensis ecclesiae scribe, Haec dicit qui habet gladium illum ancipitem, acutum illum:

13 Novi opera tua, et ubi habites, nempe ubi thronus est Satanae; et quod teneas nomen meum, neque negasti fidem meam, etiam iis diebus

quibus Antipas martyr ille meus fidelis trucidatus est apud vos, ubi Satanás habitat.

14 Sed habeo adversùm te pauca, quòd habeas istic qui teneant doctrinam Balaam, qui docebat Balacum oliticere offendiculum coram filiis Israëlis, ut ederent ex iis quae simularis erant immolata, et *ut* scortarentur.

15 Ita habes etiam tu qui teneant doctrinam Nicolitarum; quod odi.

16 Resipisce: sin minùs, veniam adversùm te citò, et pugnabo cum illis gladio illo oris mei.

17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis; Ei qui vicevit, tribuam ut edat ex Mannâ illo abscondito, et dabo illi calculum album, et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo novit nisi qui accipit.

18 Angelo verò Thyatirensis ecclesiae scribe, Haec dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flammarum ignis, et cujus pedes *sunt* similes chalcolitano;

19 Novi opera tua, et charitatem, et subnissionem, et fidem, et tolerantiam tuam, et opera tua, et ultima plura prioribus.

20 Sed habeo adversùs te pauca: quòd permittis mulierem Jezabel, quae se dicit prophetissam, docere et seducere servos meos, ut scortentur, et edant ex iis quae simularis immolantur.

21 Et dedi illi tempus, ut resipiceret a scortatione suâ: sed non resipuit.

22 Ecce, ego abjiciam eam in lectum; et eos qui adulterium committunt cum eâ, in afflictionem maximam, nisi resipuerint ab operibus suis.

23 Et filios ejus interficiam morte: scientque omnes ecclesiae me esse scrutatorem renum et cordium: et dabo unicuique vestrum secundum opera vestra.

24 Vobis autem dico, et reliquis Thyatirensibus, quicunque non tenetis doctrinam hanc, et qui non appro-

bâstis profunditates Satanae, ut aiunt; non imponam vobis aliud onus.

25 Tamen id quod habetis, tenete quousque veniam.

26 Nam si quis vicerit, et observaverit ad finem usque opera mea, dabo ei potestatem in gentes.

27 Et reget eas virgá ferreâ: et tanquam vasa fictilia conterentur, si. cut et ego accepi a Patre mco:

28 Et dabo ei stellam matutinam.

29 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

CAP. III.

ANGELO autem ecclesiae quae est Sardibus scribe, Haec dicit qui habet septem illos Spiritus Dei, et septem illas stellas; Novi opera tua, *nempe* quòd dicaris vivere, sed mortuus sis.

2 Esto vigilans, et confirma reliqua moribunda; non enim inveni opera tua plena coram Deo.

3 Memento igitur quae accepseris et audieris: et observa *illa*, et resipisce. Quòd si non vigilaveris, veniam adversum te tanquam fur, neque intelliges quâ horâ veniam adversum te.

4 Habes tamen aliquot capita etiam Sardibus, quae non inquinârunt vestimenta sua; ideoque incedent mecum alati; digni enim sunt.

5 Qui vicerit, amicietur vestimentiis albis: neque unquam delebo nomen ejus ex libro vitae, sed agnoscam nomen ejus coram Patre meo, et coram angelis ejus.

6 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

7 Angelo verò Philadelphiensis ecclesiae scribe, Haec dicit Sanctus et verax ille, qui habet clavem Davidis, qui aperit, et nemo claudit; claudit, et nemo aperit:

8 Novi opera tua: ecce, proposui tibi ostium apertum, nec quisquam potest claudere illud; quia nonnullam habes virtutem, et observâsti sermonem meum, neque abnegâsti nomen meum.

9 Ecce, praebeo eos qui sunt ex synagogâ Satanae, *id est*, eorum qui dicunt se Judacos esse, nec sunt, sed mentiuntur; ecce, *inquam*, faciam ut ipsi veniant et adorent ante pedes tuos, et sciант quòd ego dilexi te:

10 Quoniam servâsti sermonem tolerantiae meae, ego quoque te servabo ex tempore temptationis, quod venturum est in orbem universum, ad explorandos incolas terrae.

11 Ecce, venio citò: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam.

12 Qui vicerit, faciam ut is sit colonna in templo Dei mei; nec foras egredietur amplius: et inscribam ei nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei, *id est*, novae Hierusalem, quae descendit e coelo a Deo meo, et nomen meum *novum*.

13 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

14 Angelo verò Iadicensium ecclesiae scribe, Haec dicit Amen, testis ille fidelis et verax, principium officii Dei:

15 Novi opera tua, *nempe* te neque frigidum esse, neque fervidum: utinam frigidus esses aut fervidus.

16 Itaque, quoniam tepidus es, nec frigidus nec servidus, futurum est ut te evomnam ex ore meo.

17 Nam dicis, Dives sum, et datus sum, et nullius egco; neque nôsti te esse aerumnosum, et miserabilem, et pauperem, et caccum, et nudum.

18 Suadeo tibi, ut emas a me aurum igni exploratum, ut dives fias: et vestimenta alba, ut iuduaris, nec appareat dedecus nuditatis tuae; et collyrio inungas oculos tuos, ut videas.

19 Ego, quoscunque amo, arguo et castigo: ferve igitur, et resipisce.

20 Ecce, sto ante ostium, et pulso: si quis audierit vocem meam, et aperuerit ostium, ingrediar ad eum, et coenabo cum eo, et ipse mecum.

21 Qui vicerit, tribuam ei ut sedeat mecum in throno meo, ut et ego

vici, et sedeo cum Patre meo in throno ejus.

22 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

CAP. IV.

POSTEAE vidi, et ecce, ostium erat apertum in coelo: et vox prima, quam audiveram tanquam tubae loquentis mecum, dicebat, Ascende huc, et ostendam tibi quae oporteat fieri posthaec.

2 Statim igitur fui corruptus Spiritu: et ecce, thronus positus erat in coelo, et quidam throno insidebat.

3 Is autem qui sedebat, aspectu similis erat lapidi jaspidi et sardio; et in circuitu throni erat iris aspectu similis smaragdo.

4 Et in circuitu throni erant throni vigintiquatuor, et super eos thronos vidi vigintiquatuor seniores sedentes, amictos vestibus albis, et habentes impositas capitibus suis coronas aureas.

5 Prodibant autem ex illo throno fulgura, et tonitrua, et voces: et septem lampades igne ardentes ante thronum, quae sunt septem spiritus Dei.

6 Erat etiam ante thronum mare vitreum simile crystallo: et inter thronum, et quae thronum ambiebant, quatuor animalia plena oculis ante et retro.

7 Animal autem primum erat simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem velut homo, et quartum animal simile aquilae volanti.

8 Et quatuor animalia singula persese habebant alas senas in circuitu, et intus plena erant oculis, die ac nocte sine intermissione dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ille omnipotens, Erat, et Est, et Venturus est.

9 Et quum tribuebant illa animalia gloriam, et honorem, et gratiarum actionem ei qui throno insidebat, illi, inquam, viventi in secula seculorum,

10 Procidebant vigintiquatuor illi seniores ante illum insidentem throno, et adorabant illum viventem in secula seculorum, et alijiciebant coronas suas ante thronum, dicentes,

11 Dignus es, Domine, qui accipias gloriam, et honorem, et virtutem: quia tu creasti omnia, et per voluntatem tuam sunt, et creata sunt.

CAP. V.

DEINDE vidi ad dextram ejus qui insidebat throno librum scriptum intus et a tergo, obsignatum sigillis septem.

2 Et vidi angelum fortem, praedicantem voce magnâ, Quis est dignus qui aperiat librum, et solvat ejus sigilla?

3 Nemo autem poterat, neque in coelo, neque in terrâ, neque subterrâ, aperire librum, neque eum inspicere.

4 Flebam igitur ego multum, quod nemo dignus inventus esset qui aperiret et legeret librum, nec qui eum inspiceret.

5 Tum unus ex senioribus illis dicit mihi, Ne fleto; ecce, vicit Leo ille ex tribu Juda, stirps illa Davidis, ut aperiat librum, et solvat septem ejus sigilla.

6 Aspexi igitur, et ecce, inter thronum, et quatuor illa animalia, et inter seniores illos, Agnus stans tanquam mactatus, habens cornua septem et oculos septem, qui sunt septem illi spiritus Dei emissi in omnem terram.

7 Is venit et accepit librum ex dextrâ illius throno insidentis.

8 Quumque accepisset librum, quatuor illa animalia et vigintiquatuor illi seniores, prociderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas suffituum, quae sunt preces sanctorum.

9 Et cecinerunt canticum novum, dicentes, Dignus es qui accipias librum, et aperias ejus sigilla; quoniam mactatus es, et redemisti nos Deo per sanguinem tuum, ex omni

tribu, et linguâ, et populo, et natione :

10 Et fecisti nos Deo nostro reges et sacerdotes ; et regnabimus super terram.

11 Tum aspexi, et audiui in circuitu throni, et animalium, et seniorum illorum, vocem angelorum multorum ; et erat eorum numerus milles centena millia, et decies centena millia :

12 Dicentes voce magnâ, Dignus est Agnus ille mactatus, qui accipiat virtutem, et divitias, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem.

13 Sed et omnem creaturam, quae in coelo est, et super terram, et sub terrâ, et in mari, et quae in eis sunt omnia, audiui dicentia, Sessori throno, et Agno, benedictio, et honor, et gloria, et robur, in secula seculorum.

14 Quatuor autem animalia illa dicebant, Annen : et vigintiquatuor illi seniores prociderunt in facies suas, et adorârunt eum qui vivit in secula seculorum.

CAP. VI.

POSTEAE vidi, quum aperuisset Agnus primum ex sigillis, et audiui unum ex quatuor illis animalibus dicens, tanquam vocem tonitru, Veni, et vide.

2 Aspexi igitur, et ecce, *aderat* equus albus : et qui insidebat ei habebat arcum ; et data est ei corona, et prodiit vincens, et ut vinceret.

3 Quumque aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal dicens, Veni, et vide.

4 Et prodiit alias equus rufus : et ei qui insidebat super eum, datum est, ut tollat pacem e terrâ, ut alii alios mactent : datusque est ei gladius magnus.

5 Et quum aperuisset sigillum tertium, audiui tertium animal dicens, Veni, et vide. Aspexi igitur, et ecce, equus niger *aderat* : et qui insidebat ei, habebat stateram in manu suâ.

6 Et audiui vocem inter illa qua-

tuer animalia dicentem, Chocnix *truncati* denario, et tres chocnices hordei denario : et vinum et oleum ne laeseris.

7 Quumque aperuisset sigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentem, Veni, et vide.

8 Tum vidi, et ecce, *aderat* equus pallidus, et ejus qui insidebat ei nomen erat Mors ; et infernus sequebatur eam ; dataque est eis in quadrantem terrae potestas trucidandi gladio, et fame, et morte, et per terrestres feras.

9 Quum verò aperuisset sigillum quintum, vidi sub altare animas eorum qui mactati fuerant propter verbum Dei, et propter testimonium quod tuebantur.

10 Clamabant autem voce magnâ, dicentes, Usquequo, Domine, qui sanctus es et verax, non judicas ac sanguinem nostrum vindicas, *eum respescendo* ab iis qui habitant in terra ?

11 Tum datae sunt singulis stolae albae ; et dictum est eis, ut requiescerent adhuc paululum temporis, usquequo compleantur etiam conservi eorum, et fratres eorum, qui trucidandi sunt, sicut et ipsi.

12 Deinde aspexi, quum aperuisset sigillum sextum, et ecce, terraemotus magnus factus est : et sol factus est niger ut saccus cilicinus, et luna tota facta est ut sanguis :

13 Et stellae coeli ceciderunt in terram, sicut fieus abjecti grossos suos, quum vento magno concutitur.

14 Et coelum abscessit sicut liber qui convolvitur ; et omnes montes et insulae e suis locis emotae sunt :

15 Et reges terrae, et proceres, et divites, et tribuni et potentes, omnesque tum servi, tum ingenui, abscondentur se in speluncis, et in petris montium ;

16 Et dixerunt montibus et petris, Cadite in nos, abscondite nos a spectu ejus qui insidet throno, et ab irâ Agni :

17 Nam venit dies ille magnus irae illius : et quis poterit stare ?

CAP. VII.

POSTEA vidi quatuor angelos insistentes quatuor angulis terrae, tenentes quatuor ventos terrae, ne flaret ventus super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.

2 Et vidi alium angelum ascendentem ab ortu solis, habentem sigillum Dei vivi: qui acclamavit voce magnâ quatuor illis angelis, quibus datum est laedere terram et mare,

3 Dicens, Ne laedite terram, neque mare, neque arbores, quoisque obsignaverimus servos Dei nostri in frontibus suis.

4 Et audivi numerum obsignatorum; centum quadraginta quatuor millia erant obsignata ex omnibus tribubus filiorum Israel.

5 Ex tribu Judae, duodecies mille obsignata: ex tribu Ruben, duodecies mille obsignata: ex tribu Gad, duodecies mille obsignata:

6 Ex tribu Aseris, duodecies mille obsignata: ex tribu Nephthali, duodecies mille obsignata: ex tribu Massis, duodecies mille obsignata:

7 Ex tribu Simeonis, duodecies mille obsignata: ex tribu Levi, duodecies mille obsignata: ex tribu Iscaris, duodecies mille obsignata:

8 Ex tribu Zabulonis, duodecies mille obsignata: ex tribu Josephi, duodecies mille obsignata: ex tribu Benjaminis, duodecies mille obsignata.

9 Postea vidi, et ecce, aderat turba multa, quam numerare nemo possit, ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stabantque ante thronum, et in conspectu Agni, amicti stolis albis; et palmae in manibus eorum:

10 Et clamabant voce magnâ, dicentes, Salus a Deo nostro est, insidenti throno, et ab Agno.

11 Omnes autem angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium illorum, et procubuerunt in conspectu throni in facies suas, et adorârunt Deum,

12 Dicentes, Amen: benedictio, et gloria, et sapientia, et gratiarum

actio, et honor, et virtus, et robur Deo nostro in secula seculorum. Amen.

13 Tum me compellavit unus ex illis senioribus, dicens mihi, Isti qui amicti sunt stolis albis quinani sunt, et unde venerunt?

14 Et dixi ei, Domine, tu nôsti. Et dixit mihi, Hi sunt, qui venerunt ex afflictione magnâ, et laverunt stolas suas ac dealbarunt in sanguine Agni.

15 Ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus; et qui insidet throno umbraculo proteget eos.

16 Non esurient amplius, neque sitient amplius, nec in eos cadet sol, neque ullus aestus.

17 Quoniam Agnus qui in medio throni est, pascet eos, et deducet ad vivos fontes aquarum: et abstersurus est Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

CAP. VIII.

PORRO, quum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in coelo fermè per semihoram.

2 Et vidi septem illos angelos qui adstant coram Deo, quibus datae sunt septem tubae.

3 Tum aliis angelus venit, et stetit ante aram, habens thuribulum aureum: et dati sunt ei suffitus multi, ut offerret cum precibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum.

4 Ascendit autem fumus suffituum cum precibus sanctorum e manu angelii ad conspectum Dei.

5 Deinde accepit angelus thuribulum, et implevit illud ex igne altaris, abjecitque in terram; et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terraemotus.

6 Et septem angeli, qui habebant septem tubas, praeparaverunt se ut clangerent.

7 Primus igitur angelus clanxit, et facta est grando et ignis, mista sanguine, projectaque sunt in terram; et

JOANNIS APOCALYPSIS, IX.

tertia pars arborum exusta est, et omne gramen viride exustum.

8 Deinde secundus angelus clanxit, et quasi mons magnus igne ardens projectus est in mare: factaque est tertia pars maris sanguis.

9 Et mortua est tertia pars creaturarum quae erant in mari, animantia dico, et tertia pars navium perierunt.

10 Tum angelus tertius clanxit, et ecceidit e coelo stella magna, ardens velut fax, deciditque in tertiam partem fluminum, et in fontes aquarum.

11 Nomen autem stellae dicitur Absinthium: versa est igitur tertia pars aquarum in absinthium; et multi homines mortui sunt ex aquis, quod amarae factae essent.

12 Deinde quartus angelus clanxit, et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunae, et tertia pars stellarum; ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non lucret pars tertia, et noctis similiter.

13 Et vidi, et audivi unum angelum volantem per medium coeli, dicentem voce magnâ, Vae, vae, vae, incolis terrae a reliquis sonis tubae trium illorum angelorum, qui clangent.

CAP. IX.

TUM quintus angelus clanxit, et vidi stellam e coelo cecidisse in terram; et data est ei angelo clavis putei abyssi.

2 Aperuit igitur puteum abyssi; et ascendit fumus ex puto, ut fumus fornacis magnae: et obscuratus est sol et aëris fumo putei.

3 Ex fumo autem exierunt locustae in terram: dataque est illis potestas qualem habent potestatem terrestres scorpiorum.

4 Sed ipsis est dictum, ne laedarent gramen terrae, neque viride quicquam, neque ullam arborem, sed tantum homines qui non haberent signum Dei in frontibus suis.

5 Datum autem est eis, non ut occidant eos, sed ut crucientur men-

sibus quinque, siisque cruciatus eorum ut cruciatus scorpiorum, quum percererit hominem.

6 Itaque per eos dies homines quaerent mortem, et non invenient eam; et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis.

7 Figurac verò locustarum similes erant equis paratis ad praelium; errantque impositae capitibus earum tanquam coronae similes auro, et facies earum ut facies hominum.

8 Et habebant capillos ut capillos mulierum: et dentes earum ut leonum erant:

9 Habebant etiam loris ut loris ferreas; et sonitus alarum ipsorum ut sonitus curruum, equis multis currentibus ad bellum.

10 Sed et habebant caudas similes scorpionum: erantque aculei in caudis earum; et earum potestas erat nocere hominibus menses quinque.

11 Habebant autem sibi impositum regem, angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Graecè verò Apollyon, id est, perdens.

12 Vae unum abiit; et ecce, veniunt adhuc duo vae postea.

13 Tum sextus angelus clanxit, et audivi vocem quandam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14 Dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solve quatuor illos angelos vincitos ad magnum illud flu men Euphratem.

15 Soluti sunt igitur quatuor illi angeli, parati ad horam, et diem, et mensem, et annum, ut occidant tertiam partem hominum.

16 Eratque numerus equestris exercitū bis millies centena millia: nam audivi numerum eorum.

17 Itemque vidi equos per visi nem, et ipsorum sessores, habentes thoraces igneos, et hyacinthinos, et sulphureos; erant autem capita equorum ut capita leonum; et ex ore ipsorum prodibat ignis, et fumus, et sulphur.

18 Ab his tribus occisa est tertia

pars hominum, *nempe* ab igne, et fumo, et sulphure, quae prodibant ex ore ipsorum.

19 Potestas enim eorum in ore eorum est, et in caudis corum: nam eorum caudae similes sunt serpentibus, habentes capita per quae nocent.

20 Porrò reliqui homines, qui occisi non sunt his plagis, non resipuerunt ab operibus manuum suarum, ut ne adorarent daemonia, et simulacra aurea, et argentea, et aerea, et lapidea, et lignea, quae neque videre possunt, neque audire, neque ambulare:

21 Neque resipuerunt ab homicidiis suis, neque a beneficiis suis, neque a scortatione suâ, neque a furtis suis.

CAP. X.

TUM vidi alium angelum robustum descendenter de coelo, amictum nube, supra cuius caput erat iris; facies autem ejus *erat* ut sol, et pedes ejus ut columnae igneae.

2 Habebatque in manu suâ libellum apertum: et posuit pedem suum dextrum super mare; sinistrum autem super terram:

3 Clamavitque voce magnâ, sicut leo rugit; et quum clamasset, loqua sunt septem tonitrua voces suas.

4 Et quum loqua fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: sed audiui vocem de coelo dicentem mihi, Obsigna quae loqua sunt septem tonitrua, et ne ea scribas.

5 Et angelus, quem vidi stantem super mare et super terram, sustulit manum suam ad coelum;

6 Et juravit per eum qui vivit in secula seculorum, qui creavit coelum, et ea quae sunt in eo, et terram, et ea quae in eâ sunt, et mare, et ea quae in eo sunt, tempus non fore amplius:

7 Sed in diebus vocis septimi angelii, quum futurum est ut clangat, consummandum esse mysterium Dei, sicut annunciat servis suis prophetis.

8 Et vox quam audieram e coelo, rursum loquuta est mecum, et dixit, Abi, et accipe libellum illum aperatum, *qui est* in manu angeli stantis super mare et super terram.

9 Abii igitur ad angelum, dicens ei, Da mihi libellum. Et dixit mihi, Accipe, et devora eum: et amaritudinem adferet ventri tuo, sed in ore tuo erit dulcis tanquam mel.

10 Accepi igitur libellum e manu angeli, et devoravi eum; eratque in ore meo dulcis tanquam mel: sed quum devorâsssem eum, amaruit venter meus.

11 Tum dixit mihi, Oportet te iterum prophetare coram populis, et gentibus, et linguis, et regibus multis.

CAP. XI.

DATUS est autem mihi calamus similis virgae, adstititque angelus, dicens, Surge, et metire templum Dei et altare, et eos qui adorant in eo.

2 Sed atrium, quod extra templum est, exclude, et ne metiaris illud; nam datum est gentibus: et urbem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus.

3 Sed dabo illam duobus illis testibus meis, qui prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti sacris.

4 Hi sunt duae illae oleae, et duo candelabra in conspectu Dei terrae posita.

5 Quod si quis velit eos injuriâ afficere, ignis prodit ex ore ipsorum, qui devoret inimicos eorum; nam si quis velit eos injuriâ afficere, ita oportet eum occidi.

6 Hi habent potestatem claudendi coelum, ne pluat diebus prophetiae ipsorum: et potestatem habent super aquas, convertendi eas in sanguinem: et percutiendi terram omni plagâ, quotiescumque voluerint.

7 Porrò, quum finierint suum testimonium, bestia illa ascendens ex abyso geret adversus eos bellum, et vincet eos, et occidet eos.

8 Et cadavera eorum jacebunt in plateis urbis magnac, quae vocatur spiritualiter Sodoma et Aegyptus, ubi et Dominus noster crucifixus est.

9 Et videbunt *homines* ex tribibus, et populis, et linguis, et gentibus cadavera eorum per tres dies et dimidium, et cadavera eorum non sinent poni in monumentis.

10 Et incolae terrae gaudebunt super illis, et laetabuntur: et munera mittent alii aliis, quoniam hi duo prophetac cruciârint terrae incolas.

11 Sed post dies tres et dimidium, spiritus vitae a Deo *prodiens* ingreditur in illos, stabuntque *erecti* in pedes suos; et timor magnus cadet in eos qui ipsos spectârint.

12 Deinde audierunt vocem magnam de coelo, dicentem ipsis, Ascendite huc. Ascenderuntque in coelum per nubem: et viderunt illos inimici eorum.

13 Factusque est in illâ horâ terraemotus magnus; et decima pars urbis cecidit, et occisa sunt in terraemotu capita hominum septies mille; et reliqui territi sunt, et dederunt gloriam Deo coeli.

14 Vae secundum abiit; et ecce, vae tertium veniet citò.

15 Septimus igitur angelus clanxit, et factae sunt voces magnae in coelo, dicentes, Facta sunt regna mundi, Domini nostri, et Christi ejus, qui regnabit in secula seculorum.

16 Tum vigintiquatuor illi seniores, qui in conspectu Dei sedent in thronis suis, prociderunt in facies suas, et adorârunt Deum,

17 Dicentes, Gratias agimus tibi, Domine Deus omnipotens, Qui es, et Qui eras, et Qui venturus es; quòd adeptus sis potentiam tuam magnam, et regnum inieris.

18 Et iratae sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum, ut judicentur, et des mercedem servis tuis prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum, parvis et magnis; et perdas eos qui perdunt terram.

19 ¶ Tunc apertum est templum Dei in coelo, et visa est arca foederis ejus in templo ejus: et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, et terraemotus, et grando magna.

CAP. XII.

VISUM est autem signum magnum in coelo: mulier amicta sole, sub cujus pedibus erat luna, et in capite corona stellarum duodecim:

2 Et prægnans claniabat parturientes, et cruciabatur ut pareret.

3 Et visum est aliud signum in coelo: nam ecce, *adfuit* draco magnus rufus, habens capita septem et cornua decem, et in capitibus suis diademata septem.

4 Cujus cauda trahebat tertiam partem stellarum coeli, quas abjecit in terram: stetit autem is draco ante muliereni paritaram, ut, quum peperisset, filium ejus devoraret.

5 Peperit autem filium masculum, recturum omnes gentes virgâ ferreâ: et raptus est filius ejus ad Deum, et thronum ejus.

6 Mulier verò fugit in solitudinem, ubi habet locum paratum a Deo, ut illic alerent eam diebus mille ducentis sexaginta.

7 Et factum est praelium in coelo; Michael et angeli ejus praelati sunt cum dracone, et draco pugnavit et angeli ejus:

8 Sed non præevaluerunt, neque locus eorum amplius inventus est in coelo.

9 Et projectus est draco ille magnus, serpens ille antiquus, qui vocatur Diabolus, et Satanás, qui seducit totum terrarum orbem; projectus, *inguam*, est in terram, et angeli ejus cum eo projecti sunt.

10 Et audivi vocem magnam dicentem in coelo, Nunc facta est salus, et potentia, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus; quia dejectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat eos ante conspectum Dei nostri die ac nocte.

11 Sed ipsi vicerunt eum per san-

guinem Agni, et per sermonem testimonii sui : et animae suae prodigi fuerunt usque ad mortem.

12 Propterea laetamini, coeli, et qui habitatis in eis. Vae incolis terrae et maris : nam descendit diabolus ad vos, irae magnae plenus, ut qui sciat se paululum temporis habere.

13 Quum igitur vidisset draco se projectum esse in terram, persequutus est mulierem quae pepererat masculum.

14 Sed datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut volaret a conspectu serpentis in desertum, in locum suum, ubi aleretur per tempus, et tempora, et dimidium temporis.

15 Ejecit autem serpens ex ore suo post mulierem aquam tanquam flumen, ut eam faceret rapi a flumine :

16 Sed succurrit terra mulieri, aperuitque terra os suum, et absorpsit flumen quod ejecerat draco ex ore suo.

17 Iratus est igitur draco adversus mulierem : et abiit, ut gereret bellum cum reliquis ex ejus semine, observantibus mandata Dei, et habentibus testimonium JESU Christi.

18 Stetique super arenam maris.

CAP. XIII.

TUM vidi bestiam e mari ascendenter, quae habebat capita septem, et cornua decem ; et imposta cornibus ejus decem diademata, et impositum capitibus ejus nomen blasphemiae.

2 Eratque haec bestia, quam vidi, similis pardo, et pedes ejus ut pedes ursi, et os ejus ut os leonis : dedit autem ei draco virtutem suam, et thronum suum, et potestatem magnam.

3 Et vidi unum ex capitibus ejus quasi lethaliter caesum : sed ipsius plaga lethalis curata est ; et admirans universa terra sequuta est bestiam.

4 Et adorarunt draconem, qui dedit potestatem bestiae : et adorarunt

bestiam, dicentes, Quis similis bestiae ? quis poterit pugnare cum eâ ?

5 Datumque est ei os loquens magna et blasphemias : et data est ei potestas agendi menses quadraginta duos.

6 Aperuit igitur os suum ad blasphemiam adversùs Deum, ut conviciis afficeret nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos qui in coelo habitant.

7 Sed et datum est ei bellum gerere cum sanctis, et eos vincere : et data est ei potestas in omnem tribum, et lingua, et gentem.

8 Itaque adorabunt eam omnes incolae terrae, quorum non sunt scripta nomina in libro vitae Agni illius mac-tati *jam inde* a jactis mundi fundamentis.

9 Siquis habet aurem, audiat.

10 Siquis in captivitatem agit, in captivitatem abit : si quis gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est tolerantia et fides sanctorum.

11 Deinde vidi aliam bestiam ascendenter e terrâ, habentem cornua duo similia agni, sed loquebatur ut draco.

12 Ea verò potestatem prioris bestiae omnem exercet in conspectu ejus, et facit ut terra et ipsius incolae adorent bestiam illam primam, cuius curata fuerat plaga lethalis.

13 Editque signa magna, adeò ut etiam ignem faciat e coelo descendere in terram in conspectu hominum.

14 Et seducit incolas terrae, propter signa quae datum est ei ut faciat in conspectu bestiae, dicens incolis terrae, ut faciant imaginem bestiae quae gladio vulnerata fuit, sed revixit.

15 Datumque est ei, ut animaret imaginem bestiae, ut etiam loquatur imago bestiae ; et faciat, ut quicunque non adorarint imaginem bestiae, occidantur.

16 Sed et facit, ut omnes, parvi et magni, divites et pauperes, liberi et

servi, accipient characterem in manu suâ dextrâ, aut in frontibus suis :

17 Et ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habeat characterem aut nomen bestiae, aut numerum nominis ejus.

18 Hic sapientia est. Qui intelligentiâ praeditus est, computet numerum bestiae; numerus enim hominis est; et numerus ejus, sexcenta sexaginta sex.

CAP. XIV.

TUNC vidi, et ecce aderat Agnus stans super montem Sion, et cum eo centum quadragintaquatuor millia habentia nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis.

2 Et audivi voeem e coelo tanquam vocem aquarum multarum, et tanquam sonum tonitri magni; et voeem audivi citharoedorum pulsantium citharas suas :

3 Et qui canebant quasi canticum novum ante thronum, et in conspectu quatuor illorum animalium, et illorum seniorum; neque quisquam poterat discere eanticum illud, nisi illa centum quadragintaquatuor millia, ii videlicet qui empti sunt e terrâ :

4 Hi sunt qui cum mulieribus non sunt inquinati; virgines enim sunt: hi sequuntur Agnum, quounque ierit; hi empti sunt ex hominibus, primitiae Deo et Agno sacrae.

5 Et in quorum ore non est inventus dolus: sunt enim inculpati ante thronum Dei.

6 Deinde vidi alium angelum volantem per medium coeli, habentem evangelium aeternum, ut evangelizaret incolis terrae, et omni genti, et tribui, et linguae, et populo;

7 Dicentem magnâ voce, Timete Deum, et ei tribuite gloriam; nam venit hora judicii ejus; et adorate eum qui fecit colum, et terram, et mare, et fontes aquarum.

8 Et alias angelus sequutus est, dicens, Cecidit, eecidit Babylon, urbs illa magna, quia vinum excandescen-

tiae scortationis suae potandum prae-
buit omnibus gentibus.

9 Et tertius angelus sequutus est illos, dicens voce magnâ, Si quis adoraverit bestiam et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte suâ, aut in manu suâ;

10 Bibet hic quoque ex vino irae Dei, ex mero, *inquam*, infuso in poculum irae ipsius; et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum, et in conspectu Agni.

11 Et fumus eruciatûs ipsorum ascendet in secula seculorum; nec habebunt requiem, die nec nocte, qui adorant bestiam et imaginem ejus, et si quis aeeperit characterem nominis ejus.

12 Hic tolerantia sanctorum est; hic qui observant mandata Dei, et fidem Jesu.

13 Tunc audivi vocem e coelo, dicentem mihi, Scribe, Beati ab hoc tempore mortui ii, qui Domini causa moriuntur. Etiam, dicit Spiritus; ut requiecant a laboribus suis: et opera eorum sequuntur eos.

14 Aspexi autem, et ecce, aderat nubes candida; et nubi insidebat quidam similis homini, habens impositam capiti suo coronam auream, et in manu suâ falcem acutam.

15 Et aliis angelus prodiit e templo, clamans voce magnâ ad eum qui insidebat nubi, Mitte falcem tuam, et mete; quia venit tibi hora ut metas: nam aruit messis terrae.

16 Misit igitur, is qui insidebat nubi, falcem suam in terram, et demessa est terra.

17 Tum aliis angelus prodiit e templo, quod est in coelo; habens et ipse falcem acutam.

18 Et aliis angelus prodiit ab altari, habens potestatem in ignem; et clamavit voce magnâ ad eum qui habebat falcem acutam, dicens, Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineae terrae; nam maturae sunt ejus uvae.

19 Misit igitur angelus faleem suam aeutam in terram, et vindemia-

JOANNIS APOCALYPSIS, XV, XVI.

vit vineam terrae, et misit in magnum illum lacum irae Dei.

20 Et calcatus est lacus extra civitatem; exivitque sanguis e lacu usque ad frumentos equorum, per stadia mille sexcenta

CAP. XV.

DEINDE vidi aliud signum in coelo magnum et admirabile, angelos illos septem habentes plagas septem ultimas, quoniam per illas expleta est ira Dei.

2 Et vidi tanquam mare vitreum mixtum igni; et eos qui victoram reportabant ex bestiâ illâ, et imagine ejus, et charactere ejus, ex numero nominis ejus, stantes apud mare vitreum, et habentes citharas Dei:

5 Qui etiam cantabant canticum Mosis servi Dei, et canticum Agni, dicentes, Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine Deus omnipotens; justae et verae sunt viae tuae, Rex sanctorum.

4 Quis non timebit te, Domine, et glorificabit nomen tuum? Nam sanctus es. Nam omnes gentes venient et adorabunt coram te: nam iudicia tua patefacta sunt.

5 Et post haec aspexi, et ecce, apertum est templum tabernaculi testimonii in coelo.

6 Et prodierunt e templo septem illi angeli, habentes septem plagas, induiti lino puro et splendido, et praecincti circa pectora zonis aureis.

7 Et unum ex quatuor animalibus dedit septem angelis phialas aureas, plenas irae Dei viventis in secula seculorum.

8 Et impletum est templum fumo prodeunte a majestate Dei, et a virtute ejus; nec quisquam poterat ingressi in templum, donec explerentur septem plagae septem angelorum.

CAP. XVI.

TUNC audivi vocem magnam e templo, dicentem septem illis angelis, Ite, effundite septem phialas excandescentiae Dei in terram.

2 Abiit igitur primus *angelus*, et effudit phialam suam in terram; factumque est uleus malum ac noxiu[m] adversu[m] homin[em] qui habebant characterem bestiae, et eos qui adorabant imaginem ejus.

3 Deinde secundus angelus effudit phialam suam in mare; factumque est *illud* quasi crux cadaveris: et quodcumque animal vivebat in mari, mortuum est.

4 Tum tertius angelus effudit phialam suam in flumina, et in fontes aquarum: et factae sunt sanguis.

5 Et audivi angelum aquarum dicente[m], Justus es, Domine, Qui es, et Qui eras, et Qui eris, quod haec judicaris.

6 Quoniam sanguinem sanctorum et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti ad bibendum: digni enim sunt.

7 Et audivi alium e sanctuario dicente[m], Etiam, Domine Deus omnipotens, vera sunt et justa iudicia tua.

8 Postea quartus angelus effudit phialam suam in solem, et datum est ei aestu affligere homines per ignem.

9 Et aestuaverunt homines aestu magno, et blasphemarunt nomen Dei habentis potestatem in has plagas, neque resipuerunt, ut tribuerent ei gloriam.

10 Tum quintus angelus effudit phialam suam super thronum bestiae illius, et factum est regnum ejus tenebrosum: et mandebant linguas suas prae dolore;

11 Et blasphemarunt Deum coeli praedoloribus suis et ulceribus suis, nec resipuerunt ab operibus suis.

12 Tum sextus angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum, nempe Euphratem; et exsiccata est aqua ejus, ut pararetur via regum ab ortu solis *adventantium*.

13 Et vidi ex ore draconis, et ex ore illius bestiae, et ex ore pseudoprophetae illius tres impuros spiritus similes ranis *prodeentes*.

14 Sunt enim spiritus daemoniorum edentes signa, quique abeunt ad

reges terrae et totius mundi, ut congregent eos ad praelium magni illius diei Dei omnipotentis.

15 Ecce, venio ut fur. Beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua, ne nudus anibulet, et videantur pudenda ipsius.

16 Congregavit igitur eos in locum, qui vocatur Hebraicè Armageddon.

17 Tum septimus angelus effudit phialam suam in aërem; et prodiit vox magna e templo coeli a throno, dicens, Fuit.

18 Factique sunt sonitus, et fulgura, et tonitrua; et terraemotus factus est magnus, qualis nunquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram, terraemotus, *inquam*, adeò magnus.

19 Et dirupta est urbs illa magna in tres partes, et civitates gentium ceciderunt, et Babylon illa magna venit in memoriam in Dei conspectum, ut praeberet ei poculum indignationis irae suea.

20 Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi.

21 Et grando magna, quasi talenti pondo, descendit e coelo in homines; et blasphemarunt Deum homines propter plagam grandinis; quoniam magna fuit ejus plaga vehementer.

CAP. XVII.

TUM venit unus ex septem angelis qui habebant septem phalias, et loquutus est mecum, dicens mihi, Heus tu, ostendam tibi damnationem meretricis illius magnae, sedentis super aquas multas:

2 Cum qua scortati sunt reges terrae, et cuius scortationis vino inebriati sunt incolae terrae.

3 Quumque me per spiritum in desertum transtulisset, vidi mulierem insidentem bestiae coccinae, plenae nominibus blasphemiae, habenti capita septem, et cornua decem:

4 Erat autem mulier illa amicta purpurā et coco, et inaurata auro et lapidibus pretiosis et margaritis, ha-

bens poculum aureum in manu suā, plenum abominationibus et immunditiā scortationis suac:

5 Et in fronte suā nomen scriptum, Mysterium, Babylon illa magna, inater illa scortationum et abominationum terrae.

6 Et vidi mulierem illam ebriam sanguine sanctorum, et sanguine martyrum Jesu; et miratus sum, quum viderem illam, admiratione magnā.

7 Tunc dixit mihi angelus, Quare miraris? ego dicam tibi mysterium mulieris, et bestiae quae portat eam, quae habet capita septem et cornua decem.

8 Bestia quam vidisti, fuit, et non est; et ascensura est ex abyso, et in exitiumabitur: et mirabuntur incolae terrae (quorum nomina scripta non sunt in libro vitae a jacto mundi fundamento) videntes bestiam quae erat, et non est, et tamen est.

9 Hic est mens quae habet sapientiam. Septem capita septem montes sunt, super quos mulier sedet.

10 Et reges septem sunt: quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit; et quum venerit, oportet illum breve tempus manere.

11 Bestia autem quae erat, et non est, is octavus est, et e septem illis est, et in exitium abit.

12 Decem autem cornua quae vidisti, decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tanquam reges unā horā accipient cum bestiā.

13 Hi unum consilium habent, et vires ac potestatem suam bestiae tradent.

14 Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet eos: quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum; et qui cum eo sunt vocati, et electi, et fideles.

15 Deinde dixit mihi, Aquae quas vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, et turbae, et gentes, et linguae.

16 Et decem cornua, quae vidisti in bestiā, hi odio prosequentur meretricem, et descritam reddent illam et

JOANNIS APOCALYPSIS, XVIII.

nudam, et carnes ejus comedent, et ipsani igne exurent.

17 Deus enim dedit in corda eorum, ut exsequantur quod ipsi visum est, et ut consentiant, dentque regnum suum bestiae, donec compleantur verba Dei.

18 Et mulier quam vidisti, est urbs illa magna, quae habet regnum super reges terrae.

CAP. XVIII.

ET post haec vidi angelum descendedentem e coelo, habentem potestatem magnam; et terra illuminata fuit ipsius gloriâ.

2 Exclamavit autem vehementer voce magnâ, dicens, Cecidit, cecidit Babylon illa magna, et facta est domicilium daemoniorum, et custodia omnis spiritûs impuri, et custodia omnis volueris inmundae et execrabilis.

3 Quia ex vino excandescitiae scortationis ejus biberunt omnes gentes, et reges terrae cum eâ scortati sunt, et mercatores terrae opibus deliciarum ejus divites facti sunt.

4 Et audivi aliam vocem e coelo dicentem, Exite ex eâ, popule mi, ne participes sitis peccatorum ejus, et ex plagis ejus accipiatis.

5 Nam accumulata peccata ejus pertigerunt usque in coelum, et recordatus est Deus scelerum ejus.

6 Reddite ei, sicut et ipsa reddidit vobis: et duplicate ei duplum secundum opera ejus; in poculo quod propinavit, propinate ei duplum.

7 Quantum extulit sese et luxurianta est, tantum date ei cruciatum et luctum: quia in corde suo dicit, Sedeo regina, nec sum vidua, nec luctum videbo.

8 Ideò unâ die venient ejus plagae, mors, et luctus, et famæ; et igne exurebitur, quia validus est Dominus Deus, qui damnabit eam.

9 Tum flebunt eam et plangent super eâ reges terrae, qui cum illâ scortati et luxuriati sunt, quum videbint fumum incendii ejus;

10 Procul stantes propter metum

cruciatûs ejus, et dicentes, Vah, vah, magna illa urbs Babylon, urbs illa valida! unâ horâ venit judicium tuum.

11 Sed et mercatores terrae flebunt et lugebunt super eâ; quoniam merces eorum nemo emit amplius;

12 Merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritarum, et byssorum, et purpuræ, et serici, et cocci, et omne lignum thyinum, et omne vas eburneum, et omne vas ex ligno pretiosissimo, et aere, et ferro, et mar more,

13 Et cinnamomum, et suffitus, et unguentum, et thus, et vinum et oleum, et similam, et triticum, et jumenta, et oves, et equos, et rhedas, et mancipia, et animas hominum.

14 Et fructus desiderati ab animâ tuâ abierunt a te: et omnia pinguia et praeclara abierunt a te: nec amplius ea invenies.

15 Harum, inquam, rerum mercatores ab eâ divites facti, procul stabunt. propter metum cruciatûs ejus, flentes ac lugentes:

16 Et dicentes, Vah, vah, civitas illa magna, quae amicta erat byssorum, et purpurâ, et ecco, et deaurata erat auro, et lapidibus pretiosis, et margaritis! quinam unâ horâ vastatae sunt tantae divitiae?

17 Sed et omnes gubernatores, et omnis in navibus versantium turba, et nautae, et quotquot ex mari quaestum faciunt, longè stabunt;

18 Et clamabunt videntes fumum incendii ejus, et dicent, Quae similis erat urbi isti magnae?

19 Et injecto capitibus pulvere elamabunt flentes ac lugentes, et dicentes, Vah, vah, quod urbs illa magna, in qua omnes, qui habebant naves in mari, divites facti sunt ex ipsius opulentia, unâ horâ desolata est!

20 Exulta super eâ, coelum et sancti apostoli et prophetæ, quoniam de illâ sumpsit poenas Deus vestri ulticendi causâ.

21 Tum sustulit quidam angelus robustus lapidem instar molae magnæ, et projecit in mare, dicens, Ita

JOANNIS APOCALYPSIS, XIX.

cum impetu projicitur Babylon urbs illa magna; nec amplius invenie-
tur.

22 Et vox citharoedorum, et mu-
sicorum, et tibiæ ac tubæ canentium,
non audietur in te amplius; nec ullus
artifex cuiuscunque artis invenietur in
te amplius: et sonitus molae non au-
diatur in te amplius:

23 Et lux lucernæ non lucelit
in te amplius; et vox sponsi et spon-
sae non audietur amplius in te: nam
mereatores tui erant proceres terræ,
et veneficiis tuis seductæ sunt omnes
gentes.

24 Sed in eâ sanguis prophetarum
et sanctorum inventus est, et omnium
qui mactati sunt in terrâ.

CAP. XIX.

POSTHAEC audivi vocem mag-
nam turbæ multæ in coelo di-
centis, Halleluja; salus, et honor, et
gloria, et virtus, Domino Deo nostro
esto.

2 Quia vera et justa sunt judicia
ejus; et meretricem illam magnam,
quæ corrupit terram seortatione suâ,
damnavit, et vindicavit sanguinem
servorum suorum ex manu ejus.

3 Deinde secundò dixerunt, Hal-
leluja; et fumus ejus ascendit in se-
cula seculorum.

4 Et prociderunt vigintiquatuor illi
seniores, et quatuor illa animalia, et
adoraverunt Deum incidentem thro-
no, dicentes, Amen; Halleluja.

5 Tum vox e throno prodiit, di-
cens, Laudate Deum nostrum, om-
nes servi ejus, et qui timetis eum,
parvi et magni.

6 Et audivi tanquam sonitum tur-
bae multæ, et tanquam sonitum aqua-
rum multarum, et tanquam sonitum
tonitruorum vehementium, dicentium:
Halleluja; quoniam regnum init
Dominus Deus ille noster omnipotens.

7 Gaudeamus, et exsultemus, et
demus gloriam ei; quia vencrunt nup-
tiae Agni, et uxor ejus paravit se.

8 Et datum est ei. ut amiciatur

byssò purâ et splendidâ: byssus
enim justificationes sunt sanctorum.

9 Tum dixit mihi, Scribe, Beati
qui ad coquam nuptiarum Agni vo-
cati sunt. Et dixit mihi, Haec verba
Dei vera sunt.

10 Et procidi ante pedes ejus ut
adorarem eum; sed dixit mihi, Vide
ne feceris; conservus tuus sum, et
fratrem tuorum qui habent testimoni-
um Jesu. Deum adora; testimonium
enim Jesu est spiritus prophetæ.

11 Deinde vidi coelum apertum, et
ecce, adfuit equus albus; et qui in-
sidebat ei, vocabatur Fidelis et Verax,
et qui justè judicat et pugnat.

12 Oculi autem ejus erant tanquam
flamma ignis, et in capite ejus dia-
demata multa; habebatque nomen
scriptum, quod nemo novit nisi ipse.

13 Et amictus erat veste tinctâ
sanguine; vocaturque nomen ejus
Sermio ille Dei.

14 Exrcitus autem, qui sunt in
coelo, sequebantur eum equis albis,
vestiti byssò albâ et purâ.

15 Et ex ore ejus prodibat gladius
acutus, ut eo percuteret gentes; ipse
enim reget eas virgâ ferreâ: et is est
qui calcabit lacum vini excandescen-
tiae et irae Dei omnipotentis.

16 Habebatque in vestimento et
in femore suo nomen scriptum, Rex
regum, et Dominus dominantium.

17 Tunc vidi quendam angelum
stantem in sole, qui clamavit voce
magnâ, dicens omnibus avibus quæ
volabant per medium coeli, Adeste,
et congregamini ad coenam magni
Dei;

18 Ut edatis carnes regum, et car-
nes tribunorum, et carnes potentum,
et earnes equorum, et eorum qui ip-
sis incident, et earnes omnium libe-
rorum ac servorum, parvorum et mag-
norum.

19 Deinde vidi bestiam illam, et
reges terræ, et exercitus eorum, con-
gregatos ad gerendum bellum cum eo
qui insidebat equo, et cum ipsis ex-
ercitu.

20 Et comprehensa est bestia, et

JOANNIS APOCALYPSIS, XX, XXI.

cum eâ pseudopropheta ille, qui ediderat signa coram eâ, quibus seduxit eos qui acceperant characterem bestiae, et qui adoraverant imaginem ejus ; et vivi conjecti sunt ambo in stagnum ignis ardens sulphure :

21 Et reliqui occisi sunt gladio ejus qui insidebat equo, prodeunte ex ore ipsius ; et omnes aves saturatae sunt carnibus eorum.

CAP. XX.

DEINDE vidi angelum descendenti e coelo, habente in clavem abyssi, et catenam magnam in manu suâ ;

2 Qui apprehendit draconem, serpentem, *inquam*, illum antiquum, qui est Diabolus, et Satanás, et vinxit eum *ad annos mille* ;

3 Conjecitque eum in abyssum, quam occlusit et obsignavit super eum, ut non seduceret amplius gentes, donec complerentur anni mille ; nam postea oportet eum solvi *ad exiguum tempus*.

4 Deinde vidi thronos, et sederunt super eos, et judicium datum est eis : et animas eorum qui securi percussi sunt propter testimonium Jesu, et propter sermonem Dci, quique non adorarunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus suis, aut in manibus suis ; viventque et regnabunt cum Christo mille annos.

5 Reliqui verò ex mortuis non reviviscent, donec expleti fuerint illi anni mille. Haec est resurrectio prima.

6 Beatus et sanctus qui habet partem in resurrectione primâ ; in hos enim secunda mors non habet potestatem ; sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum eo mille annos.

7 Quum vero expleti fuerint anni mille, solvetur Satanás e carcere suo.

8 Et exibit, ut seducat gentes quae sunt in quatuor angulis terrae, Gogum et Magogum, ut congreget eos in

praedium ; quorum numerus est sicut arena maris.

9 Ascenderunt igitur super latitudinem terrae, et circumiverunt castra sanctorum, et urbem illam dilectam ; sed descendit ignis a Deo e coelo, qui devoravit eos.

10 Et diabolus, qui seducebat eos, conjectus est in stagnum ignis et sulphuris, ubi *erat* et bestia illa et ille pseudopropheta, et cruciabantur die ac nocte in secula seculorum.

11 Tum vidi thronum magnum candidum, et quandam ei insidentem, a cuius conspectu fugit terra et coelum, quorum locus non est inventus.

12 Et vidi mortuos parvos et magnos stantes in conspectu Dei, et libri aperti sunt ; et aliis liber apertus est, qui est *liber vitae* ; judicati sunt mortui ex iis quae scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.

13 Et reddidit mare mortuos, quos habebat : Mors quoque et infernus reddiderunt mortuos, quos habebant ; et judicatum est de singulis secundum opera ipsorum.

14 Infernus autem ac Mors conjecti sunt in stagnum ignis ; quae est mors secunda.

15 Et qui non inventus est in libro vitae scriptus, conjectus est in stagnum ignis.

CAP. XXI.

DEINDE vidi coelum novum et terram novam ; primum enim coelum et prima terra abierat ; et mare non amplius exstebat.

2 Et ego Joannes vidi sanctam illam civitatem, Hierusalem novam, descendenter a Deo e coelo, paratam ut sponsam ornatam viro suo.

3 Et audivi vocem magnam e coelo dicentem, Ecce, tabernaculum Dei est cum horinibus, et habitabit cum eis ; et ipsi populi ejus erint, et ipse Deus cum eis erit, Deus ipsorum.

4 Et abstersurus est Deus omnem lacrymam ab oculis eorum : et mors amplius non exstabit ; neque luctus,

neque clamor, neque labor exstabit amplius; quia praecedentia abierunt.

5 Et dixit is qui insidebat throno, Ecce, nova facio omnia. Et dixit mihi, Scribe; nam haee verba vera sunt et fidelia.

6 Et dixit mihi, Fuerunt: ego sum Alpha et Omega, initium et finis. Ego sicut dabo ex fonte aquae vivae gratis.

7 Victor, haereditario jure obtinet omnia; et ero ei Deus, et ipse erit mitii filius.

8 Timidis autem, et incredulis, et execrabilibus, et hominibus, et scortatoribus, et beneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, portio assignata est in stagno ubi ardet ignis et sulphur, quod est mors secunda.

9 Tum venit ad me unus ex septem illis angelis qui habuerant septem illas phialas plenas septem plagis ultimis; et loquutus est mecum, dicens, Veni, ostendam tibi sponsam uxorem Agni.

10 Et sustulit me per spiritum in montem magnum et sublimem, et ostendit mihi civitatem illam magnam, sanctam, inquam, illam Hierusalem, e coelo descendenter a Deo;

11 Habentem gloriam Dei; et cuius lumen erat simile lapidi pretiosissimo, tanquam lapidi jaspidi instar crystalli splendenti:

12 Habant praeterea murum magnum et sublimem, habentem portas duodecim, et in portis angelos duodecim, et nomina inscripta, quae sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israël.

13 Ab Oriente erat portae tres; ab Aquilone, portae tres; ab Austro, portae tres; ab Occasu, portae tres.

14 Et murus urbis habebat fundamenta duodecim; in quibus erant duodecim nomina apostolorum Agni.

15 Porro is, qui loquebatur meum, habebat calatum aureum, ut metiretur civitatem, et portas ejus, et murum ejus.

16 Urbs ipsa vero quadrangularis sita est, cuius longitudo tanta est

quanta et latitudo; mensusque est civitatem illo calamo, ad stadiorum duodecim millia: suntque longitudo, et latitudo, et altitudo ejus aequales.

17 Et mensus est murum ejus, centumi quadragintaquatuor cubitorum, mensura hominis, quae est angeli.

18 Erat autem structura muri ejus ex jaspide; ipsa vero civitas aurum purum, et similis vitro puro.

19 Et fundamenta muri urbis omni lapide pretioso ornata fundamentum primum erat jaspis: secundum, sapphirus: tertium, chalcedonius: quartum, smaragdus:

20 Quintum, sardonyx: sextum, sardius: septimum, chrysolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chrysoprasus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethystus.

21 Duodecim autem portae duodecim margaritae sunt, et singulae portae ex singulis margaritis sunt; et forum civitatis aurum purum tanquam vitrum perlucidum.

22 Nec templum vidi in ea: Dominus enim Deus omnipotens, templum illius est, et Agnus.

23 Neque civitas ista eget sole vel lunâ, ut luceant in ea: nam gloria Dei illustrat eam, et lucerna ejus est Agnus.

24 Et gentes quae servatae fuerint, ambulabunt ad lucem ejus: et reges terrae gloriam suam et honorem ad eam adferent.

25 Nec portae ejus claudentur interdiu; nox enim non erit illuc:

26 Et adferetur gloria et honor gentium ad eam.

27 Non intrabit in eam quiequam quod inquinat, aut abominandum quippiam patrat, vel mendacium loquitur: sed qui scripti sunt in libro vitae Agni.

CAP. XXII.
D EINDE ostendit mihi purum fluvium aquae vivae, splendidum tanquam crystallum, procedentem ex throno Dei et Agni.

JOANNIS APOCALYPSIS, XXII.

2 In medio autem foro ejus, et ex ultraque parte fluminis, erat arbor vitae, ferens fructus duodecim, per menses singulos edens fructum suum; et folia sua ad sanitatem gentium.

3 Nec ullum adversus quenquam anathema erit amplius: sed sedes Dei et Agni in eâ erit; et servi ejus servient ei.

4 Et videbunt faciem ejus; et nomen ejus in frontibus ipsorum erit.

5 Et nox illic non erit, neque opus est eis lumine lucernae, neque lumine solis: quoniam Dominus Deus illustrat eos; et regnabunt in secula seculorum.

6 Tum dixit mihi, Hace verba fida sunt et vera; et Dominus Deus ille sanctorum prophetarum misit angelum suum, ut indicet servis suis quae oportet fieri citò.

7 Ecce, venio citò: beatus qui observat verba prophetiae libri hujus.

8 Ego verò Joannes *is sum* qui haec audivi et vidi. Et quum audissem et vidi sem, procidi, ut adorarem ante pedes angeli, qui mihi haec ostendebat.

9 *Is* verò dixit mihi, Vide ne feceris: conservus enim tuus sum, et fratum tuorum prophetarum, et eorum qui observant verba libri hujus. Deum adora.

10 Deinde dixit mihi, Ne obsignaveris verba prophetiae libri hujus: tempus enim propè est.

11 Qui nocet, noceat adhuc; et qui sordidus est, sordescat adhuc: et

291

qui justus est, justificetur adhuc: et sanctus, sanctificetur adhuc.

12 Et ecce, venio citò; et merces mea tecum est, ut reddam unicuique prout opus ipsius erit.

13 Ego sum Alpha et Omega; principium et finis, primus et ultimus.

14 Beati qui praestant ejus mandata ut sit eis jus in arborem vitae, et per portas ingrediantur in civitatem.

15 Foris autem erant canes, et nefici, et scortatores, et homicidae, et idololatrali, et quisquis amat ac committit niendacium.

16 Ego Jesus misi angelum meum, ut haec vobis testificaretur in ecclesiis. Ego sum stirps et progenies illa Davidis, stella illa splendida et matutina.

17 Et Spiritus et sponsa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni: et qui sitit, veniat; et qui vult, accipiat aquam vitae gratis.

18 Enimverò unà testor cuivis audiendi verba prophetiae libri hujus. Siquis adjecerit ad haec, imponet ei Deus plagas scriptas in libro isto;

19 Et si quis abstulerit *aliquid ex* verbis libri prophetiae hujus, auferet Deus partem ejus e libro vitae, et ex urbe illâ sanctâ, ex iis quae scripta sunt in libro isto.

20 Dicet qui testatur ista; Etiam, venio citò. Amen. Veni igitur, Domine Jesu.

21 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

SOLI DEO HONOR ET GLORIA.

GEORGE S. APPLETON,
BOOKSELLER, PUBLISHER, AND IMPORTER.

NO. 148 CHESTNUT STREET,

OPPOSITE THE ARCADE,

PHILADELPHIA,

Has constantly on hand a choice stock of English Books, in Theology, History, Biography, Poetry, Voyages and Travels, Architecture and Engineering. His stock of American publications is unusually large, comprising all the important publications of the day, including a large assortment of Miscellaneous, School, Classical and Juvenile Books.

All new publications received as soon as published.

Strangers visiting the city would do well to call and examine his extensive stock in every department of Literature.

Persons at a distance desiring any particular work published in Europe or America, can have the same carefully forwarded.

Booksellers, Country Merchants and News Agents, supplied with Books at a very liberal discount.

All orders will meet with prompt attention.

Gentlemen forming libraries will do well to favor him with their orders, as they will probably save 20 per cent. in price, and will have the satisfaction of having their orders carefully attended to.

Books imported to order by every mail steamer. Single copies with the same care and despatch as quantities. Persons sending an order for any particular work published in England, can rely upon receiving the same in about six weeks from the time of the departure of the steamer.

46
P 3407

Deacidified using the Bookkeeper process
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: June 2005

Preservation Technologies
A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

LIBRARY OF CONGRESS

0 014 396 686 0

